

HISTORIE VAN DE HEILIGE STEFANUS

Diaken van Jeruzalem en eerste Christen martelaar

Tot het rechte oogmerk verklaard, tegen het ongeloof der deïsten
en vrijgeesten verdedigd, en bijzonder ingericht tot besturing,
moedgeving en vertroosting van godvruchtigen
onder kruis en tegenspoed

IN ZEVEN EN TWINTIG KERKREDENEN

OVER HANDELINGEN 6, 7 EN 8

Met bijgevoegde aanmerkingen uit de historie en letterkunde

door

JOHAN BARUETH

Herder en leraar van Christus' gemeente te Dordrecht

Onveranderd overgezet in nieuwe druk en huidige spelling en niet hertaald, door J. van Vulpen.

De Approbatie, de Opdrachtbrief en de Voorrede zijn achterin dit document opgenomen.

© Copyright 2025

HISTORIE
VAN DEN HEILIGEN
STEPHANUS.

*Diaken van Jerusaleem en Eerste Christen-
Martelaar,*

Tot het regte Oogmerk verklaart; tegen het Ongeloof der
Deïsten en Vrijgeesten verdedigt; en byzonder ingerigt
tot *bestiering, moedgeving en vertroosting* van God-
vrugtigen onder Kruis en Tegenpoed,

I N

SEVEN EN TWINTIG KERKREDENEN

O V E R

HANDELINGEN VI, VII EN VIII.

Met bygevoegde

A A N M E R K I N G E N

Uit de Historie en Letterkunde,

door

J O H A N B A R U E T H.

HERDER en LEERRAAR van CHRISTUS

Gemeente te DORDRECHT.

T E D O R D R E C H T,
By **ABRAHAM BLUSSÉ EN ZOON,** 1770.

Inhoud

TWIST DER JODEN MET STEFANUS	7
HANDELINGEN 6:8-10	7
8 En Stéfanus, vol van geloof en kracht, deed wonderen en grote tekenen onder het volk.	7
VALSE BESCHULDIGERS EN GETUIGEN TEGEN STEFANUS	18
HANDELINGEN 6:11-14	18
11 Toen maakten zij mannen uit, die zeiden: Wij hebben hem horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God.	18
STEFANUS BEGINT ZIJN VERANTWOORDING MET ABRAHAMS ROEPING	29
HANDELINGEN 6:15, 7:1-3	29
15 En allen die in den Raad zaten, de ogen op hem houdende, zagen zijn aangezicht als het aangezicht eens engels.	29
ABRAHAMS GELOOF BEPROEFD	39
HANDELINGEN 7:4,5	39
4 Toen ging hij uit het land der Chaldeeën, en woonde in Haran. En vandaar, nadat zijn vader gestorven was, bracht Hij hem over in dit land, waar gij nu in woont.	39
ABRAHAMS GELOOF NADER BEPROEFD	47
HANDELINGEN 7:6,7	47
6 En God sprak alzo, dat zijn zaad vreemdeling zijn zou in een vreemd land, en dat zij het zouden dienstbaar maken en kwalijk behandelen vierhonderd jaren.	47
ABRAHAM ONTVANGT HET VERBOND DER BESNIJDENIS	59
HANDELINGEN 7:8	59
8 En Hij gaf hem het verbond der besnijdenis; en alzo gewon hij Izak, en besneed hem op den achtsten dag; en Izak gewon Jakob, en Jakob de twaalf patriarchen.	59
JOZEF VERNEDERD EN VERHOOGD IN EGYPTEN	70
HANDELINGEN 7:9,10	70
9 En de patriarchen nijdig zijnde, verkochten Jozef om naar Egypte gebracht te worden; en God was met hem, ...	70
JOZEF ONTDEKT ZICH AAN ZIJN BROEDERS	81
HANDELINGEN 7:11-13	81
11 En er kwam een hongersnood over het gehele land van Egypte en Kanaän, en grote benauwdheid; en onze vaders vonden geen spijs.	81
JABOBS EN DER PATRIARCHEN VERHUIZING, DOOD EN BEGRAVING	91
HANDELINGEN 7:14-16	91
14 En Jozef zond heen en ontbood zijn vader Jakob, en al zijn geslacht, bestaande in vijf en zeventig zielen.	91
JAKOBS GESLACHT VERMENIGVULDIGD EN VERDRUKT IN EGYPTEN	101
HANDELINGEN 7:17-19	101

17 Maar als nu de tijd der belofte, die God aan Abraham gezworen had, genaakte, wies het volk en vermenigvuldigde in Egypte,.....	101
MOZES' GEBOORTE EN OPVOEDING IN EGYPT	111
HANDELINGEN 7:20-22	111
20 In welken tijd Mozes werd geboren, en was uitnemend schoon; welke drie maanden opgevoed werd in het huis zijns vaders.....	111
MOZES' ZENDING TOT EEN VERLOSSER VAN ZIJN BROEDEREN	121
HANDELINGEN 7:23-25	121
23 Als hem nu de tijd van veertig jaren vervuld was, kwam hem in zijn hart zijn broeders, de kinderen Israëls, te bezoeken.	121
MOZES' VERWERPING DOOR ZIJN BROEDERS EN VLUCHT NAAR MIDIAN	131
Handelingen 7:26-29	131
26 En den volgenden dag werd hij van hen gezien, daar zij vochten, en hij drong hen tot vrede, zeggende: Mannen, gij zijt broeders; waarom doet gij elkander ongelijk?.....	131
MOZES' GEZICHT VAN DE BRANDENDE BRAAMBOS	141
HANDELINGEN 7:30-32	141
30 En als veertig jaren vervuld waren, verscheen hem de Engel des Heeren in de woestijn van den berg Sinaï in een vlamig vuur van het doornbos.....	141
MOZES' ZENDING NAAR EGYPT	152
HANDELINGEN 7:33,34	152
33 En de Heere zeide tot hem: Ontbind de schoenen van uw voeten; want de plaats in welke gij staat, is heilig land.	152
MOZES DE LEIDSMAN DER ISRAËLIETEN DOOR VELE WONDEREN	161
HANDELINGEN 7:35,36	161
35 Dezen Mozes, welken zij verloochend hadden, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? dezen, zeg ik, heeft God tot een overste en verlosser gezonden door de hand des Engels, Die hem verschenen was in het doornbos.	161
MOZES' VOORZEGGING VAN DE GROTE PROFEET	170
HANDELINGEN 7:37	170
37 Deze is de Mozes die tot de kinderen Israëls gezegd heeft: De Heere uw God zal u een Profeet verwekken uit uw broeders, gelijk mij; Dien zult gij horen.....	170
DE WETGEVING OP SINAÏ EN ISRAËLS WEDERSPANNIGHEID TEGEN MOZES. 180	
HANDELINGEN 7:38-40	180
38 Deze is het die in de vergadering des volks in de woestijn was met den Engel, Die tot hem sprak op den berg Sinaï, en met onze vaders; welke de levende woorden ontving, om ons die te geven;	180
ISRAËLS AFGODERIJ MET HET GOUDEN KALF	191
HANDELINGEN 7:41	191
41 En zij maakten een kalf in die dagen, en brachten offerande tot den afgod, en verheugden zich in de werken hunner handen.	191

ISRAËLS AFGODERIJ MET HET HEIR DES HEMELS	200
HANDELINGEN 7:42,43	200
42 En God keerde Zich en gaf hen over, dat zij het heir des hemels dienden, gelijk geschreven is in het boek der Profeten: Hebt gij ook slachtoffers en offeranden Mij opgeofferd, veertig jaren in de woestijn, gij huis Israëls?	200
DE TABERNAKEL DER GETUIGENIS	210
HANDELINGEN 7:44-46	210
44 De tabernakel der getuigenis was onder onze vaders in de woestijn, gelijk geordineerd had Hij Die tot Mozes zeide, dat hij denzelven maken zou naar de afbeelding die hij gezien had;	210
DE TEMPEL VAN SALOMO	219
HANDELINGEN 7:47-50	219
47 En Sálomo bouwde Hem een huis	219
STEFANUS' ERNSTIGE BESTRAFFING AAN ZIJN VIJANDEN	230
HANDELINGEN 7:51-53	230
51 Gij hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, gij wederstaat altijd den Heiligen Geest; gelijk uw vaders, alzo ook gij	230
STEFANUS' VERHEMELD GEZICHT	241
HANDELINGEN 7:54-56	241
54 Als zij nu dit hoorden, berstten hun harten en zij knersten de tanden tegen hem.	241
STEFANUS' STENIGING	252
HANDELINGEN 7:57,58	252
57 Maar zij roepende met grote stem, stopten hun oren, en vielen eendrachtelijk op hem aan, ...	252
STEFANUS' LAATSTE WOORDEN EN DOOD	263
HANDELINGEN 7:59,60	263
59 En zij stenigden Stéfanus, aanroepende en zeggende: Heere Jezus, ontvang mijn geest	263
STEFANUS' BEGRAVING	274
HANDELINGEN 8:1,2	274
1 En Saulus had mede een welbehagen aan zijn dood. En er werd te dien dage een grote vervolging tegen de gemeente die te Jeruzalem was; en zij werden allen verstrooid door de landen van Judéa en Samaría, behalve de apostelen.	274
Approbatie	284
Opdrachtbrief	285
Voorrede	291
Gedicht over Stephanus de Diaken	310

HISTORIE VAN STEFANUS DE DIAKEN

EERSTE KERKREDE

TWIST DER JODEN MET STEFANUS

HANDELINGEN 6:8-10

8 En Stéfanus, vol van geloof en kracht, deed wonderen en grote tekenen onder het volk.

9 En er stonden op sommigen die waren van de synagoge, genaamd der Libertijnen, en der Cyreneeërs, en der Alexandrijnen, en dergenen die van Cilícië en Azië waren, en twistten met Stéfanus;

10 En zij konden niet wederstaan de wijsheid en den Geest, door Welken hij sprak.

A. **ZO** haast was David niet gezalfd, en daardoor des Heeren Geest over hem vaardig geworden, of hij moest aanstonds vechten met de reus Goliath; zoals de schrijver van het eerste Boek van Samuel het een en ander heeft aangetekend in het 16de en 17de hoofdstuk.

Ik lees in het 13de vers van het 16de hoofdstuk, dat bij de zalving van David des Heeren Geest over hem vaardig werd van dien dag af en voortaan. Door die Geest nu gesterkt zijnde, onderneemt hij dat hachelijke gevecht met Goliath, en behaalt de overwinning. Daar komt die trotse Filistijn in het volgende 17de hoofdstuk, en hij daagt elke man uit de slagorde Israëls tot een duel of tweegevecht. David biedt zich aan om met deze reus te vechten; niet in vertrouwen op eigen kracht, maar in vertrouwen alleen op de alles machtige kracht van die Geest Gods, waarmee hij gezalfd is. Want zulks geeft David zeer duidelijk te verstaan in het 37ste vers. God, zegt hij, Die mij voortijds uit de hand eens leeuws en uit de hand eens beers heeft gered, diezelfde God zal mij ook wel redden uit de hand van deze Filistijn.

Het gevecht gaat aan; de reus komt gewapend en geharnast, hebbende in zijn hand een spies als uw weversboom; maar David trekt hem kloekmoedig tegen, zijnde alleen voorzien met een slinger en vijf gladde stenen. Met de eerste gooi van een slingersteen treft hij de reus Goliath in zijn voorhoofd en velt hem neer, en slaat hem het hoofd af met deszelfs eigen zwaard.

B. Geliefde toehoorders! tot een strijd wordt ook al des Heeren volk geroepen; maar een strijd van een geheel andere aard, en nog veel geweldiger dan die tussen David en Goliath. Een strijd, al in het paradijs begonnen, daar de Heere vijandschap stelde tussen het Zaad der vrouw en het zaad der slang. Sindsdien heeft Vorst Messias, het zegenende Vrouwenzaad, en onder Deszelfs banier alle gelovige en godzalige mensen die het gezegende zaad uitmaken, de oorlog moeten voeren tegen die listige slang en geweldige Goliath, de duivel en de ganse macht der duisternis.

Maar in deze geestelijke strijd tegen die Goliath en zijn zaad, (een strijd die onze ganse leeftijd door duurt) is ook de overwinning niet te behalen door eigen kracht, die geen is; maar alleen door Christus, Die de Zijnen kracht geeft, en door Deszelfs Geest waardoor men alles vermag.

Gelijk ons daarvan een doorluchtig leerbeeld en een allerkrachtigst bewijs zal uitleveren de heilige diaken Stefanus, en hetgeen deze eerste Christen martelaar in zijn leven we-dervaren is.

1. In de voorgelezen woorden, die een aanvang maken van die in Gods Kerk zo bekende historie van Stefanus de diaken, zien wij dat het niet de eigen wijsheid van deze man is, maar de wijsheid Gods, hem van boven en door de Heilige Geest gegeven, waardoor hij bestand is tegen zijn vijandige tegensprekers, en die beschaamt en overwint; also dat zij niet kunnen wederstaan, zegt Lukas, de wijsheid en de Geest door Welke hij sprak.

2. Zijn bittere vijanden, met valse getuigen, leugens en geweld tegen hem opkomende, mogen ten laatste zijn lichaam doden; zij zullen nochtans zijn onsterfelijke ziel niet kunnen doden; want deze zijn geest aanbevelende aan zijn Heere Jezus, Die ze gekocht had met Zijn bloed, zo zal hij in Hem de overwinning behalen, en over al zijn en Christus' vijanden in de hemel voor eeuwig zegepralen.

C. Allemaal zaken aandachtige toehoorders, die van het uiterste gewicht zijn. Alzo die heilige geschiedenis van Stefanus ons niet alleen uitlevert de allervoornaamste lotgeval-len van de oude Joodse Kerk, van Abraham af en in volgende tijden, (hetwelk alles derhalve voor ons Christenen zeer leerzaam is, en vol van vertroosting en voor Gods volk onder allerlei wederwaardigheden) maar die geschiedenis doet ons ook zien in het voor-beeld van Stefanus, welke strijd en lijden de eerste Christenen al hebben moeten ondergaan om der waarheid wil, en hoe zij hun Heere en Christus door een godzalige martel-dood verheerlijkt hebben.

En dewijl wij in dit morgenuur met die leerzame historie van Stefanus een aanvang zou-den maken, en deze onder Gods krachtdadige hulp en bijstand in enige predikaties ver-volgen, zo verwachten wij nu en vervolgens een geheiligde aandacht en opmerking.

Mocht daartoe diezelfde Geest Die in Stefanus was, ons opwekken om voor de Heere Jezus en voor Zijn zaak tegen alle vijanden der waarheid standvastig en getrouw te blij-ven, tot het einde toe. Amen!

D. De schrijver van de Handelingen der apostelen, namelijk de heilige evangelist Lukas, had in dit zijn tweede Boek:

1. Met het begin van ons teksthofdstuk aangetekend, hoe bij gelegenheid van een mur-muring van de Griekse tegen de Hebreeuwse Joden over het niet wel bedelen (zo zij voorgaven) van hun weduwen in de aalmoezen der gemeente van Jeruzalem, zeven di-akenen naar de raad der apostelen van de lidmaten van die gemeente gekozen werden, om in de nooddrift te voorzien. En hoe die zeven diakenen, met gebeden en oplegging der handen der apostelen, in die dienst aan de heiligen zijn bevestigd geworden, van vers 1-6.

2. Deze aanstelling der diakenen in de Kerk van Jeruzalem had een tweeërlei gevolg.

a. Vooreerst, dat door de dienst der apostelen in het prediken van Gods Woord het getal der discipelen en leerlingen van Christus zeer vermenigvuldigd werd, doordien de apos-telen van de last der armenbediening nu ontslagen zijnde, zich met de bediening des Woords des te vlijtiger konden bezighouden. Waarbij nog kwam, dat een grote schare van priesters zelfs (en derhalve van de aanzienlijksten van het volk, gelijk de Joodse

priesters waren) het geloof gehoorzaam werden; dat zeggen wil, dat zij de leer van het Christelijk geloof aannamen volgens de inhoud van de 7de vers.

b. Maar hoe haast werd die grote wasdom van die eerste Christengemeente te Jeruzalem met een nijdig oog van het onbekeerd en verhard Jodendom aangezien? Stefanus, onder die nieuwe gekozen diakenen de eerste en voornaamste, zal het ontgelden moeten, en een stormbui van onbezonnen twistredenen en hevige vervolging op hem losbreken.

E. Zoveel vooraf van de twistrede der Joden met Stefanus; wij ontmoeten in onze tekstwoorden:

I. Allereerst een korte beschrijving van de uitnemende genadegaven van deze heilige man, vers 8.

II. Dan de twistrede der Joden tegen hem, vers 9.

III. Eindelijk de zegepraal over zijn tegensprekers, vers 10.

EERSTE DEEL

Niet heerlijker en tevens met de waarheid meer overeenkomende kon deze eerste bloedgetuige van het Christendom beschreven worden dan Lukas doet. En Stefanus vol des geloofs en der kracht, deed wonderen en grote tekenen onder het volk.

A. De voortreffelijke persoon van wie gesproken wordt, is Stefanus. Zo onzeker als zijn maagschap en geboorteplaats is, zo zeker is het dat hij een Jood, of tenminste Jodengenoot geweest is; wellicht een van de zeventig discipelen. Althans, één was hij van de zeven onlangs verkoren diakenen van de Kerk te Jeruzalem; en onder dezen werd hij ook het eerst genoemd in het 5de vers. Om welke reden is twijfelachtig; hetzij dat hij in jaren en ouderdom de voorste was, hetzij dat zijn uitnemende gaven en bekwaamheden hem enige voorrang gaven. Zodat hij onder die zeven helder flikkerende sterren aan de hemel der Kerk het meest heerlijk scheen; bijzonder door het doen van de meest ontzaglijke wonderwerken. Want onze heilige geschiedenis verhaalt van Hem, dat deze Stefanus was:

B. Vol des geloofs en der kracht; en dat hij deed wonderen en grote tekenen onder het volk.

1. Vooreerst, hij was vol des geloofs en der kracht; een man dan, niet slechts onderwezen in de leer des geloofs en der zaligheid, maar ook die leer van ganser harte toestemmende en aannemende als een getrouw woord en aller aanneming waardig. Gelovende, dat in niemand anders de zaligheid te vinden was dan in Jezus Christus, Die voor Zijn uitverkoren volk was gekruist, uit de doden opgestaan, en nu aan des Vaders rechterhand verheven. En op die Christus al zijn vertrouwen stellende, en tot dat geloof ook anderen zoekende te bewegen met zijn godzalige woorden en werken. Met dat geloof was zijn hart vervuld; zijnde daartoe bewerkt door Gods kracht, dat is, door de krachtige werking van Zijn heilige en wederbarende Geest; waarom Lukas deze Stefanus beschreven had in het 5de vers als een man vol des geloofs en des Heiligen Geestes.

Niet, alsof hij, Stefanus, zulk een man te dezer tijd alleen was, met uitsluiting van anderen. Want onder de gemene discipelen waren er meer van die hoedanigheid. De twaalf apostelen hadden hun in last gegeven naar zulke zeven diakenen vol van de Heilige Geest om te zien, in het 3de vers. Ook zouden de apostelen deze zeven de handen niet hebben opgelegd, indien ze niet allen voor zodanige mannen, vol van geloof en kracht,

hadden bekend gestaan. Maar Stefanus wordt hier aldus beschreven, omdat het bijzonder oogmerk van Lukas is van Stefanus wat nader te gaan beschrijven, en van hem bijzonder de meest duidelijke blijken en bewijzen te verhalen, dat hij waarlijk een man was vol des geloofs en der kracht.

2. Ondertussen verhaalt hij van deze Stefanus iets dat hem bijzonder boven vele anderen eigen was, zeggende, dat hij ook deed wonderen en grote tekenen onder het volk.

a. Het was inzonderheid de twaalf apostelen gegeven in Jezus' Naam wonderwerken te verrichten, tot een bewijs niet alleen van de Goddelijkheid van hun zending, maar ook tot tekenen, tot bevestiging van de waarachtigheid van hun leer vanwege de ongelovigheid der Joden, die een teken begeerden, of anders de woorden der apostelen niet wilden geloven. Waarom zij ook meer dan eens van de Heiland Zelf een teken begeerden; Die hen wegens dit ongeloof ook bestraft. Dit boos en overspelig geslacht, zei Hij eens, zal geen teken gegeven worden dan het teken van Jona de profeet. Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten was in de buik van de walvis, alzo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde, Matth. 12:39,40.

b. Doch behalve Christus Zelf en Zijn apostelen, werden deze buitengewone gaven des Geestes om wonderen en grote tekenen te verrichten, ook wel aan nog anderen van God geschonken. Opdat het openbaar werd dat deze uitnemendheid der kracht Gods, delende Zijn Geest mede aan wie Hij wil, niet uit de mensen was, maar alleen uit God, zoals Paulus ons leert in 2Kor. 4:7.

c. Hiervandaan dan dat onze diaken boven anderen van God werd verwaardigd om tot bevestiging van zijn leer, als een gezant Gods wonderen en grote tekenen te doen. Geen mindere wonderen dan de apostelen deden, toen zij aan de poort van de tempel de kreupel geborene genazen, mitsgaders velerlei kranken en die van onreine geesten gekweld waren. En dat alles deed Stefanus niet hier of daar in een hoek, maar onder het volk, zegt Lukas; dat is onder het Joodse volk in de stad Jeruzalem, daar hij als een diaken en evangelist verkeerde.

TWEEDE DEEL

Wie kon nu anders hebben verwacht, of dat volk te Jeruzalem ziende die wonderen die Stefanus verrichtte, en horende zijn woorden, op Mozes en de Profeten gegrond, zou er door tot inkeer zijn gebracht? Maar wel verre! Evenals het hart van Farao verhard bleef onder het zien van Mozes' wonderen in Egypteland; evenals de krijgsknechten die Jezus grepen in Gethsémané, niet eens ontzet werden toen Hij hen ter aarde neervelde, en toen zij Hem het oor van Malchus zagen genezen door een enkele aanraking; even zo onbuigzaam blijft dit verbasterd zaad van vader Abraham. De krachtige woorden en verbazende wonderen van de heilige Stefanus in de wind slaande, komen zij terstond met ijdele twistredenen, en dat met tomeloze drift tegen hem op. En er stonden op, zegt Lukas, sommigen die waren van de synagoge genaamd der libertijnen, en der Cyreneërs en der Alexandrijnen, en dergenen die van Cilicië en Azië waren, en zij twistten met Stefanus.

A. De heilige Stefanus, hoe vol hij mag wezen van Gods Geest en ware wijsheid, moet evenwel zowel als zijn grote Meester Jezus en al Zijn apostelen, tegenspraak lijden. Hier doen zich tegen hem op de meest boosaardige vijanden, en de vinnigste bestrijders van zijn leer en wonderen.

1. Het waren mannen uit de Joodse synagogen te Jeruzalem, die vervolgens bij soorten zullen worden opgeteld.

a. De Joden hadden al vanouds zeer vele synagogen, zo binnen als buiten de heilige stad Jeruzalem. Het waren godsdienstige vergaderplaatsen waarin zij samenkwamen, vooral op de sabbatdagen, tot het lezen en verklaren van de wet en de Profeten, en om hun gebeden aldaar te doen. Hoedanige synagogen de Joden waarschijnlijk al voor de Babylonische gevangenis in het Joodse land zullen gehad hebben; vermits het niet ondenkbaar is dat het volk in de dagen van hun koningen, kunnende op elke sabbat niet opgaan naar Jeruzalem en de tempel aldaar, al op die tijd zou geweest zijn zonder openbare godsdienst en bijeenkomsten op de sabbatdagen.

b. Dewijl nu Jeruzalem de hoofdstad der Joden was, en de zetel van de gemene godsdienst, en diensvolgens een grote menigte verstrooide Joden uit alle gewesten van de wereld naar zich trok om hun statelijke godsdienst te vieren, vooral op die drie hoge jaarfeesten, (gelijk wij dat zien op de grote Pinksterdag, Hand. 2:9, in die menigte Joden, Parthers, Elamieten, enzovoorts, die tot het feest waren opgekomen) zo hadden aldaar die vreemde Joden hun bijzondere synagogen, waarin de wet werd gelezen en verklaard in die vreemde taal die elk hunner in het bijzonder eigen was. En in de Joodse schriften worden vierhonderd en tachtig zulke synagogen, (een getal, misschien wat al teveel vergroot) binnen de stad Jeruzalem opgeteld.

2. Gelijk dan hier ook in onze tekst door Lukas worden opgenoemd sommige Joden, die behoorden tot deze en gene synagoge binnen Jeruzalem.

a. Eerst, die waren van de synagoge genaamd der Libertijnen. Dezen (om ons met de verschillende gissingen der uitleggers niet op te houden) schijnen de Latijnse of Romeinse Joden te zijn geweest, in de oorlog tot slaven gemaakt, en daarna weer vrijgegeven. Aan welke Joden de keizer Augustus een gedeelte van de stad Rome, over de Tiber gelegen, tot inwoning had gegeven. En die van daar op hun hoogste feestdagen te Jeruzalem opkomende, hun bijzondere synagogen hadden. Hoe het zij, wij lezen althans dat op de grote Pinksterdag waren opgekomen uitlandse Romeinen, beide Joden en Joden-genoten, Hand. 2:10.

b. Behalve dezen, stonden ook tegen Stefanus op sommige Joden die waren van de synagoge der Cyreneeërs; die derhalve afkomstig waren van Cyrene, een voornam stad in Libië in Afrika; waarvandaan het is dat wij op de Pinksterdag ontmoeten Joden uit te delen van Libië, dat bij Cyrene ligt, Hand. 2:10. Ook zal die Simon van Cyrene, die het kruis van Christus Hem nadroeg, tot deze synagoge der Cyreneeërs hebben behoord.

c. Nog wordt gewag gemaakt van de synagoge der Alexandrijnen, die van Alexandrië, de hoofdstad van Egypte afkomstig waren.

d. En eindelijk van de synagoge dergenen die van Cilicië en Azië waren, nog twee bijzondere landschappen in Natolië of Klein Azië gelegen. Doch al genoeg, om er uw aandacht langer bij op te houden.

B. Het komt hier vooral op aan, dat deze Joodse mannen uit die bijzondere synagogen opstonden, zegt Lukas, en twistten met Stefanus.

1. Zij staan op, met veel drift en ijver, om zich tegen deze heilige man, zijn leer en wonderen te verzetten, menende dat de Joodse leer en godsdienst anders gevaar zal lopen; waartoe zij zich in twistredenen met Stefanus inlaten. Het is hun niet om de waarheid te doen; want dan zouden zij zich meer bedaard hebben aangesteld; waarom Stefanus, zo zij konden, te verstrikken; hem hier en daar in zijn redenen te vatten en te

overbluffen met strikvragen en woordentwist, zoals zij in de Joodse kijfscholen geleerd hadden.

2. Maar wat waren eigenlijk de zaken, zult gij vragen, waarover zij hier met Stefanus zo hevig twistten? Uit hun vals beschuldigen, dat zij in deze volgende verzen van dit hoofdstuk tegen deze man zullen inbrengen, als had hij lasterlijke woorden gesproken tegen Mozes en God, tegen Jeruzalem en de tempel, en geleerd dat Jezus de Nazarener hun land en stad verwoestte en de Joodse zeden zou veranderen; uit dat alles zal licht dit twistgeschil kunnen worden opgemaakt.

a. Stefanus van zijn kant, heeft staande gehouden en krachtig bewezen uit de Schriften van Mozes en de Profeten, dat Jezus de Nazarener Die zij verworpen en door de handen der onrechtvaardige heidenen aan het kruis genageld en gedood hadden, de lang verwachte Messias was. De grote Hogepriester, Die Zijn ziel gesteld had tot een schuldoffer tot verzoening van de zonden; en Die met Zijn eigen bloed was ingegaan in het ware heiligdom, de hemel zelf, om daarmee als Priester op Zijn troon voor het aangezicht Zijns Vaders te verschijnen, en voor Zijn volk te bidden.

En was dit nu alzo, dat dan het ganse priesterschap der Joden had uitgediend; dat al dat offeren en storten van dierenbloed, wassingen en reinigmakingen des vleses naar Mozes' wet moesten ophouden, en als schaduwen van toekomstende goederen verdwijnen, nu het lichaam der zaak in Christus Jezus daar was.

En gevolglijk ook dat die ganse Joodse godsdienst eerlang een einde stond te nemen, als God in weerwil van diegenen die zich aan die schaduwdienst hielden, met de stad Jeruzalem ook tegelijk met het heiligdom zou verwoesten.

b. Harde woorden, ondraaglijk voor Joodse oren! Daar stuiven zij aanstonds tegen op, daar druisen zij tegen aan met veel drift en eigenzinnigheid, al twistende, razende en tierende tegen Stefanus: Wat deze klapper ons zou willen wijsmaken! Zou die verachte Nazarener, aan het kruis genageld, de Messias, de ware Hogepriester wezen? De wet van onze profeet Mozes is eeuwigdurende; en derhalve al die offeranden van dieren met dat uiterlijke moet altijd blijven in deze heilige plaats binnen Jeruzalem, welke de Heere Zelf daartoe verkoren heeft.

Zij blijven dan bij de aangenomen leer van hun vaders en meesters, zonder dat zij zich de moeite willen geven om de woorden van Stefanus te toetsen aan de leer van Mozes en de Profeten.

En waarschijnlijk zullen zij Stefanus' grote wonderwerken ook al lasterende hebben uitgekreten voor een werk des duivels; gelijk zij tevoren ook omtrent zijn Meester Jezus gedaan hadden: Deze werpt de duivelen uit door Beëlzebul de overste der duivelen, Matth. 12:24.

DERDE DEEL

Daar zij zich dan behelpen met schelden en lasteren, en met twistredenen uit de Joodse kijfscholen gehaald; geen wonder aandachtigen, dat onze Lukas aantekent dat zij met bondige redenen en bewijzen tekortschieten tegen de heilige diaken. En zij konden niet wederstaan de wijsheid en de Geest door Welke Stefanus sprak.

A. Het was Stefanus, die door des Heeren Geest, Die een Geest der wijsheid is, en de Zijnen in alle waarheid leidt, zeer krachtig werd gedreven, en in staat gesteld om op een

onfeilbare wijze te spreken van de verborgenheden van Gods Koninkrijk, en dat alles op het krachtigste te betogen uit de Schriften van Mozes en de Profeten.

B. Maar zij Joden daar geen acht op gevende, Mozes en de Profeten niet kennende, maar vasthoudende aan de overleveringen van hun vaders en meesters; (overleveringen die enkel inzettingen en leringen van mensen waren) hoe zouden zij dan kunnen weerstaan en weerleggen hetgeen Stefanus uit Gods onfeilbaar Woord tevoorschijn bracht? Wes-halve, opdat ik alles besluite, in dit geval ook het woord van de Heiland bewaarheid werd dat Hij tot Zijn discipelen sprak, Luk. 21:15: Ik zal ulieden mond en wijsheid geven, welke niet zullen kunnen tegenspreken noch wederstaan allen die zich tegen ulieden zetten.

ZIEDAAR de tekstwoorden afgehandeld. Dat wist de oude Simeon al te zeggen bij de geboorte van onze gezegende Heiland, Luk. 2:34: Ziet, Deze wordt gezet tot een val veler in Israël, en tot een Teken dat weersproken zal worden. Het kon dan onze Stefanus niet vreemd voorkomen, dat velen in Israël zich aan zijn woorden, hoezeer zij ook waren woorden van waarheid en van een gezond verstand, stootten, daarover vielen en hem weerspraken. Want een discipel is niet boven zijn meester. En ten allen tijde zullen er in Gods Kerk Stefanussen wezen die veel tegenspraak zullen horen, altijd Christus met God en Zijn gezalfde, altijd vijanden en vervolgers van waarheid en deugd. Trouwens, het is een strijdende Kerk hier op aarde, die tot de zegepralende in de hemel niet geraakt dan langs de weg van veel strijd hier beneden.

1. Denkt eens geliefden, wat heeft het ware Christendom eeuwenlang niet al veel tegenspraak moeten horen? Eerst van de verharde Joden, daarna van de verblinde heidenen en derzelve wijsgeren, die de verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen weerspraken; ook ten allen tijde van allerlei ketters en dwaalgeesten, en wrede vervolgers der waarheid in het antichristendom?

a. Zo haast keek het Christendom in deze wereld niet uit, of het werd overal tegengesproken. Gelijk de Joden bij Jezus' leven al zeer beducht waren over Zijn leer, vreemde, indien zij Hem daarmee lieten geworden, dat al de Joden in Hem zouden geloven, Joh. 11:48; en daarom Zijn leer op alle wijzen zochten tegen te gaan en te stuiten. Waartoe de Joodse Raad tegen de belijders van de Christelijke leer een streng besluit gemaakt had: Zo iemand Jezus beleeft de Christus te zijn, dat die uit de synagoge zou worden geworpen, Joh. 9:22. Alzo hebben zij ook na de dood van de Heiland tegen de eerste Christenen getwist met allerlei soort van tegenspraak. Het bleef niet bij deze twist met Stefanus, de diaken van de Kerk van Jeruzalem en allereerste bloedgetuige der waarheid. Want hoewel zij niet konden weerstaan de wijsheid en de Geest door Welke hij sprak, zo gingen zij in hun verblindings en verharding voort in gestadige twistredenen met de apostelen van Christus. Gelijk allerwege in dit tweede Boek van Lukas, dat de handelingen der apostelen beschrijft, te lezen is. Opmerkelijk hieromtrent is het zeggen der Joden tot de apostel Paulus, Hand. 28:22: Wij begeren van u wel te horen wat gij gevoelt; want wat deze sekte, namelijk de Christenen aangaat, ons is bekend dat ze overal tegengesproken wordt.

b. Behalve van de Joden, moest ook het Christendom veel tegenspraak ondergaan van de heidenen, die de gemoederen der mensen met allerhande vooroordelen daartegen poogden te vervullen. Laat ik alleen maar aanhalen dat het heidendom de Christelijke leer aanzag en tegen ging als een geheel nieuwe en vreemde leer. Het allereerste dat

tegen de apostel Paulus, toen hij te Athene onder de heidenen kwam prediken, werd ingebracht, bestond daarin, dat hij een verkondiger van vreemde goden was, omdat hij Jezus en de opstanding verkondigde. En zij namen hem, en brachten hem op de plaats genaamd Areopagus, zeggende: Kunnen wij niet weten welke deze nieuwe leer is waarvan gij spreekt? Want gij brengt enige nieuwe dingen voor onze oren. Wij willen dan weten wat toch dit zijn wil, Hand. 17:18-20.

Maar waarvandaan, mocht iemand denken, dat onze Stefanus, dat ook Paulus en zijn medearbeiders in de Evangeliedienst zoveel tegenstand vonden onder Joden en heidenen? Ik antwoord, de aard van de Christelijke godsdienst en leer kan niet anders meebrengen. Want ten aanzien van des mensen verduisterd verstand door de zonde, is de Christelijke leer regelrecht inlopende tegen de dwaze begrippen en bevattingen van de natuurlijke mens, die toch niet begrijpt de dingen die des Geestes Gods zijn. En ten aanzien van de verkeerde wil en genegenheden, is het een godsdienst en leer welke aan de ene kant de mensen aftrekt van hun boze lusten en zondige begeerlijkheden, en welke aan de andere kant de grootste strengheid en nauwgezetheid des levens vordert; binnen welke zulke enge banden de verdorven natuur niet wil besloten wezen.

c. Opdat ik thans niet spreke van zovele valse profeten en bedrieglijke arbeiders en dwaalgeesten, die al in de vroege dagen het Evangelie der waarheid weerstonden. Wat hebben de rechtzinnige Christenen, om hun aankleven aan de zuivere leer van Christus en van Zijn apostelen ten allen tijde veel tegenspraak moeten horen, en ook menigmaal veel lijden ondergaan? Bijzonder onder de razernij der Arianen; waarvan Athanasius, bisschop van Alexandrië in de vierde eeuw, om zijn vasthouden aan de zuivere leer vijfmaal uit zijn bisdom verdreven, tot voorbeeld kan dienen; daarna bij het inkruipen van de beeldendienst, transsubstantie en menigvuldige andere grove dwalingen in de Christelijke Kerk.

d. En hoe vinnig heeft men niet in latere tijd bij de opkomst der Reformatie tegen alle vromen en godzalige belijders van Christus' leer getwist? Eerst met woorden en scherpe twistredenen; kon dat niet helpen, met vuur en zwaard om het zaad Gods, hier en daar op de akker der Kerk nog te vinden, geheel uit te roeien. Toen het de Heere behaagde de ogen van onze voorvaderen te verlichten door Zijn Woord en Geest, om te zien de zielverderfelijke dwalingen in de geloofsleer, en de afschuwelijke bijgelovigheden in de dienst Gods, wat woedde het pausdom en haar onderhorige menigte daar tegen aan? Zo haast die twee getuigen van het Oude en Nieuwe Testament macht gegeven werd om te profeteren, Op. 11:3, toen scheen het beest opnieuw macht gekregen te hebben om krijg te voeren tegen de heiligen, Op. 12:7. Het schold en raasde, ja vervolgde tot den bloede toe allen die God in een reine consciëntie naar het voorschrift van die twee getuigen wilden dienen. Men mocht niet een Bijbel of Testament in zijn huis hebben, of het was de dood. Men mocht spreken en doen al wat men wilde; behalve van de godsdienst en voor de waarheid. Maar een Psalm gezongen, een predikatie gehoord, een leraar geherbergd te hebben, dat was het hoogste kwaad; en het kon niet geboet worden dan met de zwaarste straffen. De manspersonen moesten deswege met het zwaard onthoofd, de vrouwspersonen levend onder de aarde begraven worden; wel verstaande, indien zij schuld bekenden; (dat was dan nog genade) anderszins, indien zij hardnekkig bij de Gereformeerde godsdienst bleven, moesten zowel mannen als vrouwen met het vuur verbrand worden. En die het getal van de omgebrachte belijders in deze Nederlanden inzake van de godsdienst in de tijd van veertig jaren nauwkeurig hebben opgenomen, brengen

het tot een aantal van honderdduizend. Al wat verschrikkelijk was, galg, vuur en rad, werden in het werk gesteld om de Kerk uit te roeien. Onze akkers werden allemaal galgenvelden, onze steden en dorpen moordspelonken.

2. Ja, nog houdt niet op dat geslacht van twisters en bestrijders der waarheid en godzaligheid. Van de oude Joden lezen wij, dat zij twistten met de boden Gods en weerspraken Zijn profeten, 2Kron. 36:16. Dat zij haatten in de poort degene die bestraft, en een gruwel hadden van dien die oprecht spreekt, Amos 5:10. Ja, dat zulkeen die voor de waarheid sprak en van het boze week, zich stelde tot een roof, Jes. 59:15. En onze diaken Stefanus zal het de kinderen van dit boze geslacht ook verwijten in het volgende zevende hoofdstuk, vers 51: Gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, gij wedestaat altijd de Heilige Geest; gelijk uw vaders, also ook gij. Maar ik bid u, is het geslacht van onze Christenen veel beter? Hoe ongaarne hoort men doorgaans zulke waarheden prediken, waardoor der mensen zondige verdorvenheden, boze lusten en ongeregelheden van het leven bestraft en weersproken worden?

a. Geen wonder voorwaar! De natuurlijke mens is dat eigen; zijn zondige lusten zijn hem zo lief als zijn oogappel; hij wil daarover op zijn zeer niet aangetast wezen. Een iegelijk die kwaad doet haat het licht; en waarom? De Mond der waarheid zal het u zeggen, Joh. 3:20: Opdat zijn werken niet bestraft worden. Ja, die gezegende Heiland getuigt van Zichzelf: De wereld haat Mij; maar waarom? Omdat Ik van dezelve getuig dat hun werken boos zijn, Joh. 7:5. Trouwens, men zag wel aan deze Joodse mannen die met onze Stefanus twistten, dat de waarheid niet wil gezegd wezen. Waarom is Stefanus gestenigd? Omdat hij de waarheid gezegd had. Waarom is Johannes de Doper onthoofd? Omdat hij Herodes en Herodias wegens hun leven in bloedschande bestraft had. Waarom is Christus gekruist? Omdat Hij de huichelarij der farizeeën en het ongeloof der farizeeën had doorgestreken. Waarom zijn de apostelen ter dood gebracht? Omdat zij leraars der waarheid waren, en zich daardoor vele vijanden maakten; naar dat woord van de apostel aan de Galaten: Ben ik dan uw vijand geworden, u de waarheid zeggende? Gal. 4:16. Wat de kerkvader Chrysosthomus, die rechte gulden mond, over zijn vrijmoedige bestraffingen wedervaren is, is bekend bij de kerkelijke geschiedverhalen van Socrates en Sozomenus. De keizerin Eudoxia had dichtbij de kerk, genaamd Sophia te Constantinopel, haar standbeeld doen oprichten; waarvoor schouwspelen en allerlei dar-tele vertoningen aangericht werden, en daardoor de godsdienst in die kerk dikwijls werd gestoord. Die ongebondenheden mishaagde deze heilige man en volijverige kerkvader, dat hij plichtshalve daartegen zeer ernstig betuigde en uitvoer. Waarover de keizerin gestoord, een synode, van zijn vijanden, merendeels tegen hem, vergaderde. En terwijl dit geschiedde, deed Chrysosthomus die vermaarde kerkrede welke aldus begint: Alweer raast en woedt Herodias, alweer is zij ontsteld, alweer eist zij van Herodes dat Johannes het hoofd wordt afgehouden. Chrysosthomus werd afgezet en in ballingschap verdreven. Eudoxia sterft in de derde maand daarna; de prachtige tempel Sophia raakt in brand, met een gedeelte van de stad en het raadhuis.

b. En inderdaad, wij zullen des te minder reden van verwondering hebben over zovele twisters en bestrijders van waarheid en godzaligheid, als wij de gesteldheid van de natuurlijke mens, zoals hij eigenlijk bestaat naar de beschrijving die de Bijbel van hem heeft, eens wat dieper inzien. Zodra iemand onder de banier van Christus overgaat en voor Hem uitkomt, terstond wordt hij een tegenloop van die onder het vaandel van de vorst der duisternis dienen. Mijn kind, indien gij komt om de Heere te dienen, zo bereid

uw ziel tot aanvechtingen, is een wijze spreuk van Jezus Syrach, hoofdst. 2:1. Geen wonder! er is een allergrootste ongelijkheid tussen die naar het vlees, en die naar de Geest geboren zijn. Een ongelijkheid in oorsprong, in aard, in genegenheid, in bedoe-lingen, in manier van doen. Een ongelijkheid, die aanstonds na zich sleept twist, haat en vervolging van de kinderen dezer wereld tegen de kinderen Gods. Het vleselijke Ismaël wordt een twister met, en een hater en vervolger van de vrijgeboren Izak zijn broeder. Daar de apostel tot de Galatiërs van sprekende, zegt: Gelijkerwijs toen, die naar het vlees geboren was vervolgte degene die naar de Geest geboren was, also ook nu, Gal. 4:29. En bijaldien nu zulk een grote ongelijkheid tussen vleselijke en geestelijke mensen ter- stond twist, haat en vervolging verwekt; wat al tegenspraak door smadelijke woorden, wat al weerstand door smartelijke daden heeft men dan met onze Stefanus niet af te wachten, wanneer men aan de ene kant de deugd en vroomheid der godzaligen begint voor te spreken en voor te staan, en aan de andere kant het doen der goddelozen, heime-lijk of openbaar, begint te bestraffen en te weerstaan?

Gelukkigen ondertussen, die in de zaak van de gekruiste en nu verheerlijkte Jezus met Stefanus vol geloof en kracht zijn, en dus met die heilige man voor waarheid, godzalg-heid en voor de belangen van Christus Koninkrijk vrijmoedig uitkomen! Zij verkrijgen hierdoor een hart dat hen niet veroordeelt, en ook veel vrijmoedigheid bij God.

Begon de tijd mij niet te ontbreken, wat had ik hier al veel te zeggen tot besturing, op- wekking en bemoediging van Gods volk? Om op het voetspoor van onze heilige diaken manmoedig en onvervaard alle betwisters en bestrijders van God zaak en waarheid te keer te gaan; niet met enige lichamelijke wapenen, (want de wapenen van onze krijg zij niet vleselijk) maar met de geestelijke wapenrusting Gods, bestaande alleen in datzelfde geloof en in diezelfde kracht welke Stefanus bezielde, en waarvan onze tekst zegt, dat deze heilige man vol was. Welaan dan! waakt toch te aller tijd, staat in het geloof, houdt u mannelijk, zijt sterk, 1Kor. 16:13.

Gij ziet derhalve wel mijn geliefden, dat, zullen wij de overhand behalen over de be- twisters en bestrijders van Gods zaak en waarheid, alleen zal dienen gestreden te worden met het zwaard des Geestes, dat is Gods Woord; een wapen, zo krachtig door God, dat het alles neerwerpt wat zich verheft tegen de kennis van Christus. Maar ik moet u ook waarschuwen, dat dit geestelijk wapentuig niet in eigen kracht gebruikt moet worden, maar gelovig en in Gods kracht; zonder hetwelk wij niets vermogen, maar door hetwelk wij alles vermogen. Ik vermag alle dingen, zei Paulus eens, door Christus Die mij kracht geeft, Fil. 4:13. Hoe klein en weerloos gij in uw eigen ogen moogt zijn, als gij op uw eigen krachten ziet, wordt evenwel niet neergeslagen door moedeloosheid; maar voert deze strijd in vertrouwen op de Goddelijke hulp en bijstand. Het is Gods zaak die gij voorstaat; en die God kan onmogelijk Zijn eigen zaak laten varen. Zoekt u dan met Da-vid de sterken in de Heere uw God, 1Sam. 5:6, zeggende gelijk hij zei in zijn tweege- vecht met de reus Goliath: Geen mens ontvalle het hart om zijnentwil. Uw knecht zal heengaan, en met deze Filistijn strijden. De Heere, Die mij van de hand des leeuws gered heeft en uit de hand des beers, Die zal mij ook redden uit de hand van deze Filistijn, 1Sam. 17:32,37.

Hebben wij in de tekst ook gehoord dat Stefanus' vijanden niet konden weerstaan de wijsheid en de Geest, door welke hij sprak; gij kunt ook staat maken op de onfeilbare belofte van uw grote Meester Jezus, dat Hij u ten allen tijde met Zijn Geest, Die een Geest der wijsheid en der sterkte is, bij zal staan. En vooral in tijden van gevaar, als gij

met Stefanus geroepen wordt tot verantwoording van de zaak van uw Heere. Dan zal het u in diezelfde ure gegeven worden wat gij spreken zult, Matth. 10:19. Ja, de Heilige Geest zal u in diezelfde ure leren hetgeen gij spreken moet, Luk. 11:12. En hoort nog eens Zijn zo bemoedigende belofte, Luk. 21:15: Ik zal u mond en wijsheid geven, welke niet zullen kunnen tegenspreken noch weerstaan allen die zich tegen u zetten. En de waarachtigheid van deze belofte hebben de apostelen van Christus ondervonden, en ook de Christelijke martelaars in volgende dagen. Petrus met de andere apostelen voor de Joodse Raad getrokken zijnde, geeft de Heere hun zulk een mond der wijsheid om te spreken, dat de wijze Gamaliël, een leraar der wet, daarover ontzet en verbaasd wordt, en tot de leden van de Raad zegt, Hand. 5:38,39: Houd af van deze mensen, en laat ze gaan; want indien deze raad of dit werk uit mensen is, zo zal het gebroken worden. Maar indien het uit God is, zo kunt gij dat niet breken, opdat gij niet misschien bevonden wordt ook tegen God te strijden. Van Justinus, de martelaar bijgenaamd, die in het midden der tweede eeuw twee verdedigingsschriften voor het Christendom opstelde, verhaalt Eusebius in zijn kerkelijke historie, dat hij de heidense filosoof Crescens meer dan eens in het redetwisten over het Christelijk geloof verstomde en overwon, alzo dat Crescens tegen Justinus niet bestand zijnde, hem de dood berokkende. En de bisschop van Carthago, Cypriaan, getuigt van de martelaars der derde eeuw die voor hem geleden hadden: Dat zij in hun heetste strijd nooit ontsteld waren, maar Christus' zaak staande hielden met een vrijmoedige belijdenis en onversaagd gemoed niet alleen, maar ook met een kloekmoedigheid welke zij van God hadden; zijnde wel ontbloot van uiterlijke wapenen, doch geheel toegerust met het schild des geloofs.

Al vast nadert de tijd met snelle schreden, dat wij wettig voor Christus en Zijn waarheid gestreden hebbende, gekroond zullen worden; zo ten dage van onze dood, wanneer alle strijd ten einde zal nemen; als ten dage van onze opstanding, wanneer de Opperveldheer, onder Wiens banier wij hier gestreden hebben, de onverwelkelijke hemelkroon zal uitdelen aan allen die Zijn verschijning hebben liefgehad. Amen!

TWEEDE KERKREDE

VALSE BESCHULDIGERS EN GETUIGEN TEGEN STEFANUS

HANDELINGEN 6:11-14

11 Toen maakten zij mannen uit, die zeiden: Wij hebben hem horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God.

12 En zij beroerden het volk en de ouderlingen en de schriftgeleerden, en hem aanvallende, grepen zij hem en leidden hem voor den Raad,

13 En stelden valse getuigen, die zeiden: Deze mens houdt niet op lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats en de wet.

14 Want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus de Nazaréner deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal, die ons Mozes overgeleverd heeft.

A. **HEEFT** niet de mens een strijd op aarde? was eens de vraag van de lijdzame Job; een man die bij ondervinding daarvan kon spreken, als die al zeer veel hier op aarde te lijden en te strijden had. Zo lees ik in het Boek van Jobs lijdzaamheid, hoofdstuk 7:1.

1. Alzo sprak Job van elk mens in het gemeen, wiens zo korte leeftijd een gedurige strijd op aarde is. Een strijd, van zijn wieg af tot de doodskist toe; van dat hij ter wereld inkomt, totdat hij er uitgaat. Elk Adamskind heeft dat met al zijn natuurgenoten gemeen sinds de zonde in de wereld is ingekomen; dat hij:

a. Vooreerst, bij zijn onreine geboorte uit een onreine moeder al schreiende de wereld inkomt, alzo betreurende duizenden jammeren die hem op deze wereld te wachten staan.

b. Wast hij op tot een jongeling, zijn strijd op aarde neemt met de jaren toe, en arbeid en moeite vermeerderen.

c. En daarop volgt de bedaaide ouderdom, die nog al meer zorg en bekommelingen meebrengt; zodat Job derhalve van elke sterveling wel mocht vragen: Heeft niet de mens een strijd op aarde?

2. Maar nog veelmeer strijd op aarde heeft een vroom en godzalig mens. Want zo haast wordt hij niet door wedergeboorte een mens in Christus, en naar Gods beeld vernieuwd, of hij krijgt nog daarenboven een geestelijke strijd op aarde, tegen de satan, de vorst der duisternis, tegen de zonde, de boze wereld en de ganse macht der hel. Hier moet hij zich terstond aangorden tot die strijd, om in te gaan door de enge poort, Luk. 13:24.

3. Dan bijzonder heeft een getrouwe leraar en voorganger in Gods Kerk veel strijd op aarde. In de slagorde tegen de satan en allerlei goddeloze mensen dient hij te staan in de voorspits, op de meest gevaarlijke post; alzo dat op hem het meest gemikt en geschoten wordt, en hij bloot staat voor de geweldige aanvallen. Waarom Paulus zijn Timotheüs vermaande: Lijdt verdrukkingen als een goed krijgsknecht van Jezus Christus, 2Tim. 2:3.

Een doorluchtig voorbeeld zij alhier onze heilige diaken Stefanus, de eerste Christen martelaar en bloedgetuige der waarheid. Want:

B. Hoe heeft deze dappere krijgsknecht van Christus Jezus al aanstonds na zijn hemelse roeping tegen de ganse macht der hel niet moeten strijden tot den bloede toe? Zijn

vijanden, hebben wij tevoren gehoord, konden niet weerstaan de wijsheid en de Geest Die in Stefanus was, en door Welke hij sprak.

Maar afgezien zij nu door Stefanus uit het veld zijn geslagen, alzo dat zij met al dat twisten tegen hem zijn tekort geschoten, nademaal hij uit de Schriften van Mozes en de Profeten hun duidelijk heeft bewezen dat Jezus is de Christus, de enige Hogepriester van Zijn Kerk, en dat derhalve het priesterschap van Aäron, een priesterschap naar de wet van Mozes, nu had uitgediend; zij willen het evenwel nog niet gewonnen geven, maar een tweede aanval op Stefanus doen.

Kunnen zij met redetwisten tegen hem niet op; zij nemen hun toevlucht tot valsheid en geweld, wapenen gehaald uit het tuighuis van de vader der leugen, de mensenmoorder van de beginne:

I. Door vooreerst bedrieglijke mannen tegen Stefanus op te maken, in vers 11.

II. Door daarna hem met geweld voor de Joodse Raad te trekken, in vers 12.

III. En eindelijk, door hem aldaar door valse getuigen aan te klagen, in de twee laatste verzen.

EERSTE DEEL

Heeft Stefanus in zijn twistgeding met de Joden hen tot hun grote schande beschaamd gemaakt; ziet eens geliefden! waartoe de boosaardigheid deze tegenstrevers vervoert. Sedert het eerste mensenpaar in het paradijs de leugen heeft lief gekregen, heeft ook de leugen in de wereld de meeste ingang gekregen. Toen maakten zij mannen uit, die zeiden: Wij hebben Stefanus horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God.

1. Eveneens als de goddeloze koningin Izébel twee belialsmannen omkocht, die tegen de vrome Naboth getuigen zouden in het gericht: Naboth heeft God en de koning gelasterd; teneinde hem hierdoor van kant te helpen; op dezelfde wijze gaan deze booswichten hier ook te werk. Zij kunnen tegen Stefanus niet bestaan; die weet hun uit Gods Woord de mond te stoppen. Er is geen andere weg dan deze heilige man met leugens en lasteringen te bezwaren, alsof hij geen achtiging had voor God of voor de overheid; en derhalve moet hij moorddadig van kant geholpen worden, schuldig of onschuldig. Zij maken daartoe mannen uit, zegt Lukas; hetzij dat zij die mannen met geld omkochten, gelijk Izébel deed; hetzij dat zij die mannen daartoe met veel woorden overreedden en persten. Althans, die mannen verstijven hun aangezichten, en zeggen met stijve en onbeschaamde kaken, tegen hun consciëntie en beter weten aan, gelijk dat slag van goddelozen ten allen tijde en overal te vinden is:

2. Wij hebben Stefanus horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God.

a. Mozes was een man die ten allen tijde bij de Joden in de grootste achtiging was. Zij hielden hem voor een groot profeet, gelijk hij inderdaad was. En Paulus noemt hem een getrouwe dienaar Gods in geheel Zijn huis, Hebr. 3:5. Er was voor die grootachtiging van Mozes ook meer dan één reden:

Het was Mozes die als een grote verlosser hun vaders had uitgeleid uit die zware slavernij van Egypteland.

Het was Mozes die het Joodse volk als leidsman door de woestijn leidde, veertig jaren lang, en onder wiens bestuur zoveel vijanden voor hun aangezichten werden verslagen.

Het was Mozes, tot wie God Zelf sprak op de berg Horeb, aan wie Hij de wet ter hand stelde onder ontzaglijke tekenen en wonderen.

Het was Mozes, die al de wet Gods in geschrift stelde; en dat geschrift was nu in hun aller handen. En die wetten Gods, door Mozes hun gegeven, merkten zij aan als het richtsnoer van de ganse Joodse godsdienst; en dat nog verder gaat, als de grondslag van al hun voorrechten die zij thans genoten en nog wachtende waren.

Van zulk een groot man, de wetgever en leidsman en profeet Israëls enige lasterlijke woorden te spreken, iets van Mozes, van zijn persoon, van zijn leer en wet ten nadele en tot kleinachting te zeggen, en anderen dat te leren (gelijk zij Stefanus daarvan zoeken verdacht te maken) dat was iets dat niet te lijden of te verdragen was; dat was iets dat naar de wet van Mozes zelf een kapitale misdaad en ten hoogste strafbaar was.

b. Temeer, als hier nog bijkwam dat men ook iets lasterlijks zei tegen God; gelijk zij onze Stefanus hierdoor al mede bezwaren:

Hetzij dan, dat zij dit alzo verstaan, als had Stefanus Gods Naam gelasterd, door woorden gesproken te hebben tot belediging en oneer van Gods nooit volprezen deugden en eerbiedwaardige werken. Een misdaad, daar de wet van Mozes de doodstraf, en wel bijzonder de steniging op gesteld had, Lev. 24:15,16: Een ieder, als hij zijn God gevloekt zal hebben, zo zal hij zijn zonde dragen. En wie de Naam des Heeren gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden. De ganse vergadering zal hem zekerlijk stenigen.

Hetzij dan, dat zij die lastering tegen Mozes opvatten als een lastering tegen God Zelf begaan; alsof Stefanus door kwalijk van Mozes en van zijn wet gesproken te hebben, juist daardoor God Zelf heeft gelasterd, Die aan Zijn getrouwe knecht Mozes de wet gegeven heeft. Althans, reden genoeg om Stefanus met stenen de mond te stoppen, dat zij met hun twistwoorden tegen hem niet hadden kunnen doen.

TWEEDE DEEL

Om de voorgenomen en listig beraadslaagde dood van deze heilige man te bewerken, die hun al te zeer in de weg liep, zullen zij hem eerst met veel geweld voor de Joodse Raad gaan slepen.

A. Hiertoe beroerden zij vooraf, gelijk onze Lukas aantekent, het volk en de ouderlingen en de schriftgeleerden.

1. Eerst beroeren zij het volk, en helpen dat aan de gang. Het Joodse volk had tot hiertoe veel hoogachting voor Stefanus wegens zijn Goddelijke leer en ontzaglijke wonderwerken. Maar zij weten het wispelturig gemeen haast om te praten door mooie woorden die een schijn hadden: Deze valse profeet en beroerder Israëls, zeggen zij, tracht een nieuwe leer in te voeren. Namelijk, hij leert dat die verachte Nazarener Jezus, Die gij weet dat hier onlangs (het is nog geen twee jaar geleden) aan het kruis is genageld onder Pilatus, omdat Hij het ganse land in oproer had gebracht, en omdat Hij ook zowel als Stefanus een godslasteraar was, zeggende Gods Zoon te wezen. Hij leert, dat zulk een Gekruisigde uw Messias en Koning is Die gij verwacht; dat meer is, hij leert dat Hij ook uw Hogepriester zou wezen. En derhalve, dat nu de heilige priesterschaar en de ganse tempeldienst uitgediend zou hebben, en afgeschaft zou moeten worden. Ei, bedenk u eens mannen, welke godsdienst gij dan zult hebben, of zult gij zonder godsdienst wezen? Immers de Joodse godsdienst en de wet van Mozes waarop die godsdienst is gegrond, zijn eeuwigdurende, en moeten blijven in deze heilige stad Jeruzalem, welke God Zelf

daartoe heeft uitverkoren. Zulke fraaie woorden vinden aanstonds ingang bij het grote gros der onwetende en blinde ijveraars in het stuk van godsdienst, die daardoor licht zijn te verleiden.

Zo was het met Stefanus' Meester gegaan, zo ging het hier ook met Zijn knecht. Hoe haast wist het wispelturig volk de hosanna's in kruisigen te veranderen? Weg met dezen! Kruist Hem! Kruist Hem!

2. Doch niet alleen dat door zulk een taal en schijnredenen, alsof Stefanus een nieuwe wet en nieuwe godsdienst in wilde voeren, het volk beroerd werd; maar ook, zegt Lukas, de ouderlingen en de schriftgeleerden. Geen wonder; dat waren die grote kerkbazen die op de stoel van Mozes zaten; en die hadden bij een verandering in de regering en godsdienst waarvan Stefanus in zijn predikaties sprak, wel het allermeest te verliezen; al hun aardse belangen en tijdelijke voordelen, daar toch de natuurlijke en aardsgezinde mens geheel aan gehecht is.

B. Onze heilige martelaar aldus op een lasterlijke wijze verdacht gemaakt zijnde bij het volk en hun oversten, zo zal hij terstond naar het gericht getrokken worden. Zij vallen op hem aan, op een gewelddadige wijze, alsof hij een openbare booswicht en oproermaker was. Zij grijpen hem, hem in bewaring houdende, mogelijk met sterke touwen of ijzeren boeien hem bindende; en als zulk een misdadiger die Mozes en God gelasterd had, leiden zij hem ook voor de Raad; dat is, voor het hoge gericht van het Joodse sanhedrin, opdat hij als een doodschuldige lasteraar aldaar veroordeeld en tot steniging verwezen zou worden. En dat volgens de tevoren reeds aangehaalde uitdrukkelijke wet, Lev. 24:15: Wie de Naam des Heeren zal gelasterd hebben, zal zekerlijk gedood worden; de ganse vergadering zal hem zekerlijk stenigen.

DERDE DEEL

Doch onverhoord iemand te oordelen is bij alle volkeren gedoemd. Daarom moest de Joodse Raad de beschuldigde zelf voor zich hebben, benevens de beschuldigers en getuigen. Eerst zal de Raad de beschuldigers en getuigen horen, en daarna die deftige verdediging, die Stefanus in het volgende 7de hoofdstuk daartegen in zal brengen.

A. Van de getuigen tekent hier Lukas aan: En zij stelden valse getuigen. Wie die getuigen waren, kan met zekerheid niet gezegd worden; althans zij, die daartoe door de Joden waren opgemaakt om onder het volk uit te strooien dat Stefanus lasterlijke woorden had gesproken tegen Mozes en God; de zodanigen waren daar niet te goed toe.

B. Daar het vooral op aankomt, laten wij hun getuigenis eerst horen, en dan het bewijs waarmee zij dat getuigenis versterken.

1. Hun getuigenis komt hierop uit: Deze mens houdt niet op lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats en de wet.

a. Stefanus had zich dan, zo zij zeggen, tegen deze heilige plaats en wet vergrepen.

Van de heilige plaats sprekende, en wel als met de vinger daarop wijzende, deze heilige plaats, verstaan zij ongetwijfeld daardoor Gods heilige en heerlijke tempel binnen de stad Jeruzalem. Een plaats zo heilig wegens de Israëlitische godsdienst, dat ze de berg Sion waarop de tempel gebouwd was, tot een heilige berg maakte, Jeruzalem tot een heilige stad, en gans Kanaän tot een heilig land.

En daarbenevens ook van de wet sprekende, verstaan zij zeker daardoor de wet van Mozes; niet de zedelijke wet, maar die wet, behelzende al die omslag van kerkelijke

ceremoniën en plechtigheden, van Paulus genoemd de wet der geboden in inzettingen bestaande, Ef. 2:5; alsmede de wet des vleselijken gebods, Hebr. 7:16. Een wet, daar de Joden op roemden en rustten, volgens Rom. 2:17,23; en daar zij zo voor ijverden, dat de verandering of afschaffing van die wet voor de allergruwelijkste misdaad werd gehouden.

b. Nu, tegen beide, tegen deze heilige plaats en tegen de wet had Stefanus, zoals die valse getuigen voorgaven, lasterlijke woorden gesproken. En dat zijn misdaad nog vergrootte, daarmee hield Stefanus niet op, zeggen zij, maar hij had er dagelijks de mond vol van, en hij predikte daarvan zonder ophouden met de uiterste drift en onbeschaamdheid.

2. Maar waar is het bewijs nu waarmee zij hun valse beschuldigingen waarmaken? Ziet, hier is het: Want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal die ons Mozes heeft overgeleverd.

a. Alsof zij op deze manier gesproken hadden: Wat dunkt u ulieden van deze lasteraar? Hoog achtbare raadsheren, die hier als rechters op Mozes' stoel zigt gezeten, en zijn plaats bekleedt. Wij hebben het niet van horen zeggen; maar wij hebben het met onze eigen oren als geloofwaardige oorgetuigen aangehoord, klaar en verstaanbaar. Deze Stefanus heeft gezegd en het volk dat wijsgemaakt, dat die valse Profeet, Jezus de Nazarener (zoals men Hem noemt), Die nog geen twee jaar geleden met Zijn valse leer het ganse land in rep en roer heeft gesteld, Die deswege ook zeer rechtvaardig ter dood is gebracht en als een oproerige aan het kruis genageld is, dat die Verachte en Machteloze, Die Zichzelf van dat kruis niet eens kon verlossen, deze heilige plaats en tempel zal afbreken en ondersteboven keren; even alsof Hij weer levend was geworden; gelijk Zijn discipelen en aanhangers hebben uitgestrooid. Daarbij komt nog een tweede boosheid; deze ijdele klapper Stefanus geeft ook voor, en durft stout staande te houden, dat diezelfde gekruiste Jezus de Nazarener onze zeden zal veranderen, die ons Mozes overgeleverd heeft. Welk een godslastering! Wij schrikken en beven ervan! De zeden, de kerkelijke zeden en gewoonten waarmee de God van Israël gediend moet worden te veranderen, die af te schaffen en teniet te doen! Zeden en gewoonten, die de heilige Mozes van God ontvangen heeft op de berg Sinaï; en die Mozes, Gods getrouwe knecht, aan ons en onze vaders getrouw heeft overgegeven, opdat wij ze zouden onderhouden van eeuw tot eeuw.

b. Maar welk een ophef gij daarvan maakt, ik zal u op het klaarste bewijzen dat gij valse getuigen zijt, en dat gij van de woorden van Stefanus wat hebt afgelaten, en deze verdraaid en verminkt hebt voorgesteld. De gewone kunstgreep van alle valse getuigen, gelijk al tevoren die twee belialsmannen met Stefanus' grote meester Jezus zo hadden omgesprongen. Want dat Jezus tevoren tot de Joden eens gezegd had, Joh. 2:19: Breekt gijlieden deze tempel af, sprekende van de tempel van Zijn lichaam, dat weten zij kunstig te verdraaien voor de rechtbank van de Joodse Raad, Matth. 26: Wij hebben Hem horen zeggen, Hij heeft een bedreiging gedaan, dat Hij de tempel van Jeruzalem zal afbreken.

Doch opdat ik wat nader deze valse getuigen van Stefanus de mond stoppe en beschame, moet ik dit:

Vooraf aanmerken, dat ik wel geloven wil, dat Stefanus waarlijk in zin en substantie die woorden gesproken heeft, welke de getuigen zeggen uit zijn mond gehoord te hebben. Want als de hogepriester onze Stefanus over die beschuldiging zal ondervragen, in het

eerste vers van het volgende 7de hoofdstuk: Zijn deze dingen alzo? Stefanus zal de beschuldiging niet ontkennen, maar in zijn deftige redevoering zo antwoorden, dat daaruit genoeg door de rechters kon afgenomen worden dat Stefanus aan zulk een gevoelen vast was, en dat hij het vrijmoedig ook voor de rechters durfde staande te houden.

Maar waar ligt dan de valsheid van hun getuigenis in? zult gij mij vragen. Want Lukas noemt ze duidelijk valse getuigen. Die valsheid ligt daarin, dat Stefanus dat niet zo bloot gezegd heeft, dat Jezus de Nazarener de heilige plaats of tempel zal verbreken, en de zeden van Mozes ingesteld, veranderen zou. Maar hij heeft er ruim en breed bijgevoegd een nadere verklaring en uitbreiding, krachtige bevestiging en bewijzen van zijn zeggen. En dat laatste laten zij, de valse getuigen, daarvan af. Indien zij mannen van trouw en waarheid waren geweest, zij hadden er ook dat behoren bij te voegen, opdat de rechter zou kunnen oordelen op welke wijze en op welke grond en bewijs Stefanus dat gezegd had, en of er ook iets in lag waardoor God en Mozes gelasterd werd.

Laat ik de valsheid van hun getuigenis eens bij de stukken, hoewel maar kort, aantonen. Wat het eerste deel van de beschuldiging aangaat. Stefanus heeft gepredikt: Jezus de Nazarener zal deze heilige plaats verbreken.

Hij heeft dat niet gezegd, of hij heeft meteen ook aangewezen met bondige bewijzen, dat de verbreking van de tempel door Gods heilige profeten al eeuwen tevoren was voorzeggd.

Stefanus heeft dat niet gezegd, of hij heeft er de reden en oorzaak ook bijgevoegd, namelijk de hardnekkigheid van het Joodse volk. Gelijk ook de Heiland Zelf de verwoesting van Jeruzalem voorspellende, daarvan deze reden gaf: Omdat zij de tijd hunner bezoeking niet hadden bekend, Luk. 19:43,44.

Stefanus heeft dat niet gezegd, of hij heeft meteen krachtig betoogd uit Mozes en de Profeten, dat Jezus de Nazarener Gods Zoon was, de Heere des tempels, Hagg. 2:8, Mal. 3:1; die Steen, van de bouwlieden des tempels wel verworpen, maar door Zijn opstanding uit de doden geworden een Hoofd des hoeks, in de 118de Psalm vers 22. Van God tot Koning gezalfd over Sion, de berg van Gods heiligheid, Ps. 2:6.

En wat het andere deel der beschuldiging aangaat. Stefanus heeft gepredikt: Jezus de Nazarener zal de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd.

Hij heeft dat al wederom niet gesproken buiten Mozes en de Profeten, die de afschaffing der Joodse zeden en schaduwetten zo duidelijk hadden voorzeggd.

Stefanus heeft dat niet gezegd, of hij heeft meteen op het klaarste en krachtigste betoogd dat in Jezus van Nazareth, Gods Zoon, al die zeden en gewoonten der Joden, door Mozes ingesteld, hun vervulling hadden. Als zijnde Hij het Lichaam van al die schaduwen, de enige, de ware, de volmaakte Hoge priester, Die voor zijn uitverkorenen gestorven zijnde, het gebruik van al die offeranden van de wet van Mozes nu deed ophouden, als hebbende Hij met één offerande in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden, Hebr. 10:14.

Ook heeft Stefanus van die verandering der zeden, door Mozes ingesteld, niet gesproken dan met deze uitdrukkelijke bijvoeging, dat die mozaïsche zeden, van offeranden, en dat in een vaste plaats, de tempel te Jeruzalem, ten aanzien van God ten enen male willekeurig waren, en dat ze voor de mensen niet volstrekt nodig waren tot zaligheid. Gelijk hij dat zeer breed bewijzen zal in zijn heilige redevoering, die hij in het volgende 7de hoofdstuk voor de Joodse Raad zal doen; daar hij van Abraham begint, die immers lang voor Mozes' wet geleefd hebbende, God gediend had zonder die wet en offeranden, ook

zonder de tempel. Zo ook Izak en Jakob en de twaalf patriarchen en derzelver kinderen, in het diensthuis van Egypteland een goede godsdienst zonder die mozaïsche zeden en ceremoniën gehad hebben. Dat Mozes die wetten des vleselijken gebods eerst in de woestijn ontvangen had; en dat daar eerst was ingesteld een beweeglijke tabernakel, die nu hier en daar was, voordat de tempel door Salomo te Jeruzalem gebouwd werd. Ook dat God Zich aan geen vaste plaats met de godsdienst verbindt, alzo Hij niet besloten kan worden in tempelen met handen gemaakt; zoals wij het een en ander over het 7de hoofdstuk nader zullen verklaren.

En derhalve, de beschuldiging der valse getuigen tegen Stefanus was geheel ongegrond, namelijk dat hij de afschaffing van tempel en tempeldienst lerende, daarmee God en Mozes Zijn knecht zou gelasterd hebben; of men zou de profeten die deze dingen voorzeggd hadden, al mede van godslastering moeten beschuldigen. Behalve dat ook van achteren is gebleken, dat onze heilige martelaar de waarheid heeft gesproken; alzo die prachtige tempel is verwoest, Jeruzalem omgekeerd, de zeden van Mozes afgeschaft, en de Joden nu verstrooid onder alle volken leven, zonder koning en vorst, zonder efod en terafim

ZIEDAAR aandachtigen, zulk een man was Stefanus, ijverig en getrouw voor Christus en voor de belangen van Zijn Koninkrijk. Maar wat heeft hij om Christus en Zijn waarheid al lasteringen moeten horen, en valse beschuldigingen!

A. En dat is ook het gewone lot van al Gods getrouwe knechten en ijverige belijders van Jezus' Naam geweest tot op de huidige dag.

1. Het was de Joden niet genoeg één enige Stefanus met valse beschuldiging te bezwaren, zij gingen in deze verfoeilijke boosheid voort omtrent Christus' apostelen. Zij beschuldigden hen vals voor kerkelijke en wereldlijke rechtbanken, waarmee dit boek van de Handelingen der apostelen is vervuld. Neem alleen maar dat vals beschuldigen van de Joodse advocaat Tertullus, die voor de stadhouder Felix tegen Paulus verschijnende, inbracht, Hand. 24:5: Wij hebben deze man, zegt hij, bevonden te zijn een pest, en een die oproer verwekt onder al de Joden door de ganse wereld, en een opperste voorstander van de sekte der Nazarenen. Men legde de eerste Christenen een goddeloze leer ten laste, waardoor zij het ganse mensdom verleiden; zodat zij naar het zeggen van Paulus voor verleiders werden geacht; daar zijn nochtans waarachtigen waren, 2Kor. 6:8. Waarom Justinus de martelaar (die omtrent het midden der tweede eeuw dat boek schreef, genaamd zijn samenspraak met de Jood Trypho) daarin de Joden een verwijt doet: Dat zij sommige voorname mannen van Jeruzalem door de gehele wereld uitgezonden hebben om allerwege de mensen te waarschuwen dat er een ongodistische ketterij der Christenen was opgestaan, waarvoor elk zich moest wachten.

2. Maar ook van de heidenen, toen en in de volgende dagen zijn de Christenen, zo leraars als gemene belijders, op de allergruwelijkste wijze gelasterd geworden. Om maar enige staaltjes uit zeer vele aan te halen: Men beschuldigt hen vals als atheïsten en God verzakers, omdat zij het veelgodendom der heidenen bestreden, ja, als de gruwelijkste booswichten die het vlees en bloed van hun eigen kinderen aten en dronken. Een lastering, spruitende uit het verkeerd en vleselijke begrip der heidenen, aangaande des Heeren Heilig Avondmaal, hetwelk de Christenen op een sacramentele en schriftuurlijke wijze noemden, Christus' vlees te eten en Zijn bloed te drinken, volgens Joh. 6:52-56. En op welke vuile laster de Gallicaanse martelaar Attalus het oog had, toen hij op een ijzeren

stoel of rooster gebrand en gebraden wordende, tot de heidenen riep: Ziet, dat is recht mensen te eten, dat gijlieden doet; maar wij Christenen eten geen mensen, en bedrijven niet enig ander kwaad. Daarbenevens bekladde men het Christendom met allerlei soort van ontuchtigheden en bloedschande, om reden dat de oude Christenen om de hitte der vervolging te ontwijken, des nachts hun godsdienstige vergaderingen hielden, en elkaar de lieflijke namen van broeders en zusters gaven. Doch waaraan zo weinig schijn van waarheid was, dat de zo even genoemde Jood Trypho hen van die vuile dingen ten enenmale vrijspreekt. Want van de martelaar Justinus gevraagd zijnde, of hij geloofde dat de Christenen mensenvlees aten, en zich des nachts, de kaarsen en lichten uitgeblust hebbende, ondereen vermengden? Zo antwoordde de Jood, dat zulk een lasteren de Christenen nagegeven, niet waardig was geloofd te worden, als zijnde dingen waarvan de menselijke natuur een afkeer heeft. Ja, om de Christenen de haat des keizers en van alle wereldlijke regeerders op de hals de jagen, kreet men ze uit voor verstoorders van de gemene rust en vijanden van de burgerlijke regering, en alsof ze verraderlijk naar het koninkrijk stonden. De beschuldiging, daaruit spruitende, dat ze veel met elkaar spraken van Christus' Koninkrijk; terwijl Justinus de martelaar de keizer verzekert, dat de Christenen daardoor niets minder verstonden dan een aards koninkrijk. En dat nog al verder ging: Alle oordelen en plagen Gods werden door de heidenen op de Christelijke godsdienst geworpen, alsof deze de oorzaak daarvan was. Had de rivier de Nijl in Egypte naar haar gewoonte niet over de velden gevloeid, men weet het terstond de Christenen. Of vloede de Tiber in Italië te hoog, het was de Christenen te wijten. Kwam er pest, oorlog, dure tijd, aardbeving; men gaf terstond de Christenen de schuld, en riep om wraak: Werpt de Christenen voor de leeuwen! Zoals Tertullianus schrijft en klaagt, dat men de Christenen in zijn dagen deswege noemde de algemene vijanden van het menselijk geslacht. Nog vele andere lasteringen en beschuldigingen van de heidenen tegen de eerste Christenen ingebracht, kan een weetgierige lezen in onze "Kruisschool der Christenen", het tweede hoofdstuk.

3. Dalen wij tot latere tijden neer, en wel tot de dagen der kerkhervorming, wij zullen onder leraars en ledematen maar al teveel Stefanussen aantreffen, die om een verbetering in de godsdienst (want dat was het waarover die heilige martelaar voor de Joodse Raad beschuldigd werd) veel hoon en lastering hebben moeten dragen. Men gaf Luther na, dat hij met de duivel omging, een God verzakende leer leerde en verschrikkelijk aan zijn einde gekomen was. Men gaf Calvijn na, dat hij over onnatuurlijke zonden in Frankrijk was gebrandmerkt, en een ongelukkig wonder had gedaan. Men gaf Beza na, dat hij zijn gevoelens had herroepen en een paapse dood gestorven was. En wat al vuile leugens en valse beschuldigingen hebben de vijanden der waarheid ten tijde der Reformatie tegen onze voorvaders niet ingebracht? Niets gemener was er, dan de leraars der Kerk hetzelfde vuil waarmee men Stefanus bekladde aan te wrijven; namelijk dat zij door oproerige predikaties het volk tegen de hoge overheid opstookten en gaande maakten (gelijk dat nog op de huidige dag de laster is welke de duivel en de kinderen des duivels tegen getrouwe leraars niet zelden uitspuwen). Ja, die oude heidense lasteringen werden door het pausdom weer uit de hoek gehaald, en de Gereformeerde belijders der waarheid, die onder vervolging des nachts tot de godsdienst samen kwamen, beklad, alsof zij in hun sluikvergaderingen hoererij, overspel en allerlei ontucht pleegden. Gelijk onze martelaarsboeken daarvan vol zijn. Zal Stefanus zich tegen de valse beschuldiging vervolgens verdedigen; wij mogen ook wel horen hoe krachtig de taal van onze voorvaders is

waarmee zij zich beroepen op de deugdzaamheid van hun levensgedrag. Vergelijk maar, zeggen zij, onze manier en leven met die van onze vijanden; want daardoor kent men de mens, gelijk de boom uit de vruchten. Wij danken God, dat onze vijanden zelf gedwongen worden enige getuigenissen te geven van onze manieren, vroomheid en lijdzaamheid. Alzo dat hun gewoon zeggen is: Hij zweert niet; derhalve is hij een Lutheraan. Hij hoereert niet, en drinkt zich niet dronken; derhalve is hij van de nieuwe sekte.

4. Ja, maar ook geliefden! als wij de aard van Gods strijdende Kerk hier op aarde beschouwen, daarin zullen ten allen tijde en zolang de wereld zal staan zulke Stefanussen gevonden worden, zo onder de leraars als onder de gemene Christenen. Die het voetspoor van die vrome man moeten volgen, en om Christus, hun grote Meesters wil, al veel hoon en smaad van de vijanden van de waarheid en godzaligheid zullen moeten ondergaan.

a. Als Gods getrouwe knechten in de Naam van Christus Die hen uitzendt, om Zijn Woord te prediken, de zondaar waarschuwen, zijn zonden bestraffen, hem ten goede vermanen, om zo de satan afbreuk te doen en zielen voor hun Heere en Koning te winnen; dan krijgen zij al dikwijls geen ander loon dan beschimping en verachting, en menigmaal ook leugens en lasteringen.

Niet dat ons dat vreemd voorkomt, of dat wij dienstknechten van Christus, die oneindig minder zijn dan onze Heere en Meester, ons daarover zouden bedroeven. In het geheel niet! Wij verblijden ons daarover, dat wij met Christus' apostelen worden waardig geacht om Zijmentwil gesmaad te worden. Als ons dat overkomt, om Christus' zaak en waarheid en de belangen van Zijn Koninkrijk; wij achten het dan een stempel van Gods goedkeuring te wezen, dat Hij zet op de trouwe dienst van Zijn knechten. Een getrouw leraar moet nu en dan al wat smaad en kleinachting ondergaan, al wat zwaarigheid verdragen, al wat bitters doorzwelgen om Christus wil, als een aanhangsel van Zijn kruis. De kroon van Christus' dienstknechten moet die van hun Heere, die geheel van doornen gevlochten was, gelijkvormig wezen.

Maar weet gijlieden ondertussen, die de getrouwheid van Gods knechten smaadt en lastert, dat gij uw eigen vijand zijt, en dat gij diegenen veracht die u het meeste goed willen doen, als die uw zielen zoeken te behouden voor het eeuwig verderf. Indien gij ons, Zijn knechten, maar alleen verwerpt, het was een lichte en een geringe zaak; maar die u verwerpt, zegt de Heere Jezus tot de predikers van het Evangelie, die verwerpt Mij, en die Mij verwerpt, die verwerpt Degene Die Mij gezonden heeft, Luk. 10:16.

b. Maar hoon en smaad, leugen en lastering is ook het deel van Gods kinderen; en zij worden menigmaal van de kinderen van deze wereld niet veel beter bejegend dan onze Stefanus; en geschiedt zulks niet in het gericht, het is dan daarbuiten.

Leeft iemand midden in de wereld die in het boze ligt, is hij genegen tot weelde en ijdele pracht, tot wellust en allerlei dartelheid; wel, dat is een man, zegt men, die zijn wereld verstaat; die is kordaat en meegaande, daarmee kan men overweg. Maar is iemand vroom en godzalig, spreekt hij veel van God en Zijn Woord, zoekt hij teder voor God te leven, de besmetting van de wereld te ontvliesen, en zich te wachten voor de zonden en zondige gewoonten; hoe haast wordt hij van de wereld gehoond en gesmaad, belogen en gelasterd, en voor een geveinsde en schijnheilige uitgekreten!

Ach! hoe zult gij uw misslag eens, maar al te laat, beklagen! Hoe zou het u namaals eeuwig rouwen, in dit leven de gelovige kinderen Gods gesmaad en gelasterd te hebben! Hetgeen Paulus van de Joden zei, 1Kor. 2:8: Zij zouden de Heere der heerlijkheid niet

gekruisigd hebben, indien zij Hem gekend hadden; dat mag ik in dit opzicht van ulieden ook wel zeggen. Wist gij, wat voor mensen het zijn die gij smaadt en lastert, gij zoudt ze meer achten; gij zoudt ze houden voor Gods oogappel, en gij zoudt u wel wachten van Christus, de Heere der heerlijkheid in Zijn leden opnieuw te kruisigen; hetgeen gij immers doet, als gij de gelovigen die Christus' lichaam zijn, om Zijns Naams wil zo smadelijk bejagent.

B. Ondertussen moeten godzaligen zich niet vreemd houden als hun dergelijk lijden, zoals wij in Stefanus zagen, overkomt. De strijd tussen het vrouwen- en slangenzaad zal duren zolang dit leven is. God wil ze om wijze en heilige redenen in zulk een strijd oefenen, om te beproeven hun geduld en lijdzaamheid, hun standvastigheid en vertrouwen op Hem, Die alle valse beschuldiging om Zijntwil hun aangedaan, doet mede-werken ten goede en tot bevordering van hun zaligheid; en ook zorg zal dragen dat valse getuigen niet meer kwaad aan Zijn volk zullen kunnen doen dan Hij hen wil toelaten. Die ook te Zijner tijd, vroeg of laat, alle valse getuigenissen ontdekken, en aldus de valse getuigen beschamen zal. Schept dan hieruit moed, in een vast vertrouwen dat geen poorten der hel u zullen kunnen overweldigen.

C. Teneinde u in dit worstelperk der godzaligheid dagelijks te oefenen:

1. Houdt bij de Heere in gebeden aan, om de kloekmoedigheid der ware rechtvaardigen, van welke Salomo in zijn dagen al getuigenis af, dat zij moedig zijn als jonge leeuwen, Spr. 28:1. Met deze deugd gewapend, zult gij alle hoon en laster om de leer en zaak van Christus u overkomende, gewillig en geduldig leren dragen, edelmoedig verachten, en met onze Stefanus te boven komen. Of zoudt gij het de macht der duisternis gewonnen geven? Hoe menigmaal nog bekruipen godzalige mensen in deze strijd deze en gene vleselijke gedachten? In de zaal van Kajafas durfde Petrus voor zijn Meester Jezus niet uit te komen, uit vrees dat hij voor een discipel en aanhanger van Hem zou aangezien worden. Zulke vreesachtigen Petrussen zijn er niet dan maar alteveel. Zij vrezen bij ogenblikken de mensen meer dan God, en zijn beducht, indien ze te openlijk voor Christus en Zijn zaak uitkomen, zij zullen de gunst verliezen van de groten en machtigen dezer aarde, zij zullen enige schade lijden in hun tijdelijk bestaan; en zo zien zij God voorbij, Die de harten der koningen zelfs in Zijn hand heeft, en deze neigt als waterbekken. Geheel anders bestond onze Stefanus, die van God toegerust met de Geest, niet van vreesachtigheid, maar van kracht, in de dood ging voor de goede zaak van zijn Meester. Wat zijt gij vreesachtig gij kleingelovigen? Volhardt in het goede, en wees gestadig op uw hoede om in de ure der bezoeking uw Heere en Christus met Petrus niet te verloochenen. Als de vrome martelaar Polycarpus, een discipel van de apostel Johannes, door de heidense rechter gedrongen werd om Christus te verzaken, gaf hij tot antwoord: Hoe zou ik daartoe kunnen komen? mijn koning en Zaligmaker te verloochenen! Ik heb hem nu al zes en tachtig jaren gediend, en die goede Heere heeft mij nooit kwaad gedaan. En van Jovianus, opperveldheer van het leger onder keizer Julianus, lees ik, dat als deze tot het heidendom afgefallen vorst de soldaten gebod de afgoden te offeren, hij de eerste was die zich terstond ontgordde, en zijn zwaard neerlegde, willende liever zijn kriegsambt verlaten, dan het goddeloze bevel van de keizer te gehoorzamen.

Denk daarbenevens altijd voor Wie, en om Wiens wil gij gehoond een gesmaad wordt. Het is voor Christus en om Zijntwil, Die zoveel hoon en smaad om uwentwil gedragen heeft, Die zoveel tegenspreken van zondaren heeft moeten horen, en tegen Wie ook, zowel als tegen Stefanus, valse getuigen opstonden in het gericht. En heeft Hij ons hierin

ook een voorbeeld nagelaten, om zijn voetstappen na te wandelen, volgens 1Petr. 2:21; kom, laat ons dan ook tot Hem uitgaan, Zijn smaadheid dragende, Hebr. 13:13.

Ten derde, wanneer valse beschuldiging tegen u in het gericht mocht worden ingebracht, gelijk onze heilige diaken wedervoer, hebt dan een uitzicht op de Heere, en vertrouwt op Zijn machtige hulp; Die wel eens als de Alwetende, Die alles hoort en ziet, voor de gehele wereld tonen wil dat Hij het ongelijk niet langer kan dulden, zendende de beschuldigers van Zijn volk merkwaardige straffen thuis. Alzo, dat zij vallen in de kuil die zij voor u gegraven, en verstrikt worden in het net dat zij voor u gespannen hadden, volgens Ps. 7:16,17. Een aller merkwaardigst voorbeeld hiervan verhaalt ons de kerkelijke geschiedenis, rakende Narcissus, in het einde van de tweede en begin van de derde eeuw, bisschop van Jeruzalem. Enige kwaadaardige mannen beschuldigden deze heilige man vals, en bevestigden zulks met dure eden. De ene zwoer, dat hij door het vuur verbrand mocht worden, de andere dat hij melaats mocht worden, de derde dat hij blind mocht worden, indien het niet waar was. Maar het waakzaam oog der Goddelijke wraak was niet stil, en overviel deze meinedige booswichten, en ving hen in hun eigen strikken. De eerste verbrandde met geheel zijn huisgezin tot as, door een kleine vonk die onverwacht in zijn huis viel. De tweede werd met de boze ziekte der melaatsheid aangetast van het hoofd tot de voeten. De derde, Gods wraak in de twee eersten ziende, beleed openlijk de gehele samenzwering, en weende onophoudelijk van berouw, totdat hij door de menigte der tranen het gezicht van zijn beide ogen verloor. Zo groot waren de straffen, zegt Eusebius, die zij over hun valse beschuldiging wegdroegen.

Eindelijk, wij zagen in de tekst dat het valse getuigen waren die zich tegen Stefanus stelden; draagt daarvoor toch altijd zorg, als men u beschuldigt voor of buiten het gericht, dat u dat niet overkomt als kwaaddoeners; maar dat men u dat vals en leugenachtig, en dus geheel ten onrechte aandoet. Zo als Christenen lijdende, behoeft gij u niet te schamen, maar kunt gij God verheerlijken in dezen dele, naar het zeggen van Petrus, 2Petr. 4:16. Ja, uzelf zo krachtig troosten met het woord van uw Meester Jezus, Matth. 5:11: Zalig zijt gij, als u de mensen smaden, en u vervolgen, en liegende alle kwaad tegen u spreken om Mijnen wil.

Laat ik dit alles besluiten met de wens waarmee de heilige Petrus zijn eerste Brief eindigt: De God nu aller genade, Die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben; Dezelve volmake, bevestigte, versterke en fundere ulieden. Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. Amen.

DERDE KERKREDE

STEFANUS BEGINT ZIJN VERANTWOORDING MET ABRAHAMS ROEPING

HANDELINGEN 6:15, 7:1-3

15 En allen die in den Raad zaten, de ogen op hem houdende, zagen zijn aangezicht als het aangezicht eens engels.

1 En de hogepriester zeide: Zijn dan deze dingen alzo?

2 En hij zeide: Gij mannen broeders en vaders, hoort toe. De God der heerlijkheid verscheen onzen vader Abraham, nog zijnde in Mesopotámië, eer hij woonde in Haran,

3 En zeide tot hem: Ga uit uw land en uit uw maagschap, en kom in een land dat Ik u wijzen zal.

A. **ER** is een tijd om te zwijgen; er is ook een tijd om te spreken, heeft de wijze Salomo gezegd, en tot onzer aller lering en waarschuwing aangetekend in zijn Boek genaamd de Prediker, het 3de hoofdstuk vers 7.

Dit is inderdaad een les die op zeer goede gronden steunt; een les, welke de voorzichtigheid, die de dochter van de ware wijsheid is, ons gebiedt in acht te nemen. De opperste Wijsheid Zelf, onze dierbare Heiland, staande voor de rechterstoelen van Kajafas en Pilatus; hoe verstandig en gepast wist Hij de tijd van zwijgen en van spreken waar te nemen? Dan stilzwijgende, als de valsheid der beschuldigingen openbaar en tastbaar genoeg was; maar dan ook weer sprekende en Zichzelf verdedigende, als Gods eer en Zijn goede Naam en onschuld roekeloos werden aangetast, door zulke beschuldigingen die een schijn van waarheid hadden.

Er kunnen tijden komen waarin men zijn tong met stilzwijgen dient te breidelen, als de goddelozen uit partijdigheid en boosheid geen gehoor willen geven, en hart en oren voor de waarheid toestoppen, en al ons spreken maar vergeefs en vruchteloos is; en zij daaruit oorzaak nemen tot nog meer verharding, verdrukking en mishandeling der rechtvaardigen. Van hoedanige boze dagen de profeet Amos gewag maakt, hoofdstuk 5:13: In die tijd zal de verstandige zwijgen; want het zal een boze tijd zijn.

Evenwel altijd stil te zwijgen, en zich nooit te verantwoorden, en de goddelozen maar te laten begaan; dat zou geheel niet wijs of voorzichtig gedaan wezen. Dat zou onze eer en goede naam krenken, waarvoor elk mens verplicht is zorg te dragen. Want een goede naam geeft een lieflijker reuk in de neusgaten der mensen, dan die van de meest geurige olie. Altijd met gesloten mond te zitten op de beschuldigingen en lasteringen, dat zou schadelijk en nadelig voor de waarheid wezen; en de vijanden zouden onze zachtmoedigheid aanmerken als een teken van verlegenheid.

Hierom verdedigden zich de apostelen, en Petrus uit aller naam, op de grote pinksterdag tegen dat ongegrond vermoeden, als waren zij dronken van de zoete wijn, Hand. 2:14,15: Gij Joodse mannen en gij die te Jeruzalem woont, dit zij u bekend, en laat mijn woorden tot uw oren ingaan; want dezen zijn niet dronken gelijk gij vermoedt; want het is eerst de derde ure van de dag. Zo zal ook Paulus zich verdedigen voor die oproerige schare

te Jeruzalem, Hand. 22:1: Gij mannenbroeders en vaders, hoort mijn verantwoording die ik nu tegenwoordig tot u doen zal.

B. Wij zagen onlangs de heilige diaken en eerste Christen martelaar Stefanus met geweld voor de Joodse Raad gesleept, in het 12de vers: Zij beroerden het volk en de ouderlingen en schriftgeleerden. En hem aanvallende, grepen zij hem en leidden hem voor de Raad. Gewis, deze heilige man zal onder al die beroeringen en gewelddadigheden gezwegen, en zijn ziel in lijdzaamheid bezeten hebben; want wat zou hij die onstuimige hoop, bij welke geen gehoor te krijgen was, met spreken gewonnen hebben? Maar staande voor de Raad en in het gericht, en vals aangeklaagd wordende als een lasteraar van God, van Mozes en van deszelfs heilige wet; nu kon hij, nu mocht hij niet zwijgen. Gods eer en de eer van zijn grote Meester Jezus hing er aan. De waarheid van het Evangelie dat Stefanus gepredikt had, hing er aan, namelijk dat nu de tijd der verbetering gekomen was, dat de mozaïsche zeden en schaduwdienst afgeschaft moesten worden, nu in Jezus de Nazarener, in Zijn dood, opstanding en verheerlijking aan des Vaders rechterhand, het Lichaam van al die schaduwen daar was.

Hebben dan valse getuigen onze Stefanus aangeklaagd, dat hij niet ophield lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats, dat is tegen de heilige tempel en het heilig Jeruzalem, ook tegen de heilige wet van Mozes; want hij leerde dat Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal die ons Mozes overgeleverd heeft. Nu zal Stefanus zijn mond openen, en zich daartegen voor de ganse Raad der Joden zo wijs en deftig gaan verdedigen.

C. In onze voorgelezen tekstwoorden wordt daarvan een aanvang gemaakt; op die manier, dat Lukas:

I. Ons eerst doet zien enige voorafgaande omstandigheden, de persoon van Stefanus en de Joodse Raad betreffende.

II. En dan, het beginsel van zijn heilige redevoering, na een gepaste inleiding of voorafpraak.

EERSTE DEEL

In de voorafgaande omstandigheden hebben wij te letten: Op de houding van de beschuldigde Stefanus; en dan op de ondervraging van de hogepriester.

A. De heilige Stefanus, die een blank geweten had, toont onder die hevige beschuldiging niet de minste bedeesdheid of verlegenheid, maar een bezadigd en vrolijk gelaat. En allen die in de Raad zaten, zegt Lukas, de ogen op Stefanus houdende, zagen zijn aangezicht als het aangezicht eens engels.

1. De rechters zijn op hun gestoelte neergezeten, en Stefanus als aangeklaagde staat daarvoor. Zij zien allen met stijve en scherp ziende ogen Stefanus in het aangezicht, zijnde nieuwsgierig te vernemen of hij op die stoute beschuldiging der valse getuigen niet verbleekte, en van angst en schrik ontstelde. Maar het is er wel ver vandaan. Zijn onschuldig geweten is hem meer dan duizend getuigen. Daarbenevens, de Heilige Geest waarmee Stefanus vervuld is, werkt zo krachtig in hem, dat hij ontvangt een geest niet der vreesachtigheid maar der kracht.

2. Ja, er openbaart zich in onze Stefanus, zo ik meen, wat bovennatuurlijks; want al zijn rechters (ongetwijfeld ook de valse getuigen en al de omstanders) zien zijn aangezicht

als het aangezicht van een engel. Dat de engelen geesten zijn, en geen eigenlijke aangezichten hebben, weten wij allen. Hier zal derhalve gezien worden op de verschijning der engelen in menselijke gedaante, wanneer er een licht, glans en schitterende stralen in de aangezichten en gedaanten van die engelen gezien werd. De wet werd van de berg Sinaï afgekondigd door de dienst der engelen; geen wonder dat een engelenglans Stefanus vergezelschapte, die grote bode en gezant van de nieuwe evangeliewet. Het is ook een voorteken dat God deze heilige man, die de Joden zullen verwerpen en stenigen, wel haast, nog zelfs op deze dag aan de engelen Gods in de hemel gelijk maken zal.

Als Gods knecht Mozes, om Israël Gods wetten bekend te maken van de berg neerkwam, toen glinsterde, lees ik in Ex. 34:30, het vel van zijn aangezicht, alzo dat de kinderen Israëls het niet sterk konden aanzien. Wat een goddeloosheid dan, wat een verharding des harten, dat dit adderengebroedsel zulk een man al Stefanus vermoorden kan, die God op zijn aangezicht zulken engelenglans legt, en hem zo gelijk maakt aan hun grote wetgever Mozes?

1. De harten van Farao en de Egyptenaren bleven verhard en verstokt onder het zien van al die grote en ontzaglijke wonderen die de Heere deed in Egypteland; hier blijven de Joden die meer licht hadden dan die heidense Egyptenaars, al even verblind en onverbeterlijk. Mogelijk zullen zij die bovennatuurlijke glans in het aangezicht van Stefanus toegeschreven hebben aan enige toverkunst; zo niet, wij weten uit het Evangelie hoe weinig zij ophadden met Jezus' wonderwerken, die zij zelf niet in twijfel konden trekken. Als Jezus Lazarus uit de doden had opgewekt, toen vergaderde aanstonds de Joodse Raad, en zeiden: Wat zullen wij doen? Want deze Mens doet vele tekenen. Indien wij Hem alzo laten geworden, zij zullen allen in Hem geloven; en de Romeinen zullen komen en wegnemen beide onze plaats en volk, Joh. 9:47,48. En als Petrus en Johannes een kreupel geborene aan de poort des tempels genezen hadden, toen vergaderden zij wederom, en zeiden: Wat zullen wij deze mensen doen? Want dat er een bekend teken door hen geschied is, is openbaar aan allen die te Jeruzalem wonen; en wij kunnen het niet loochenen, Hand. 4:16.

2. En zo leren wij hieruit, als God Zelf door Zijn hart vernieuwende genade de mens niet bewerkt, dat geen wonderen of tekenen hem tot inkeer of verbetering zullen brengen. Denk maar aan het zeggen van vader Abraham tot de rijke man in het Evangelie van Lukas, het 16de hoofdstuk het laatste vers: Indien uw broeders Mozes en de Profeten niet horen, zo zullen zij ook, al ware het dat er iemand uit de doden opstond, zich niet laten gezeggen.

B. Men zou denken, dat de hogepriester die hier het woord zal voeren, enigermate ontzet en verbaasd zou zijn geweest, ziende wat ongemeens in het wezen van onze heilige Stefanus. Dan, hoe koel stelt hij zich aan? En de hogepriester (onzeker of hij Annas of Kajafas geweest is) zei: Zijn dan deze dingen alzo?

1. Het is in zoverre van hem te prijzen dat hij Stefanus niet onverhoord wil veroordelen. Want dat is een gruwel bij God en mensen, dat een rechter uitwijzing doet in een zaak waarover hij de aangeklaagde en beschuldigde alvorens niet gehoord heeft; en daarom is hij genoodzaakt Stefanus eerst zijn verdediging en verantwoording tegen die valse getuigen te laten doen. Daartoe noodzaakte hem de Joodse wet, naar het zeggen van Nicodémus Joh. 7:51: Oordeelt ook onze wet de mens, tenzij dat ze eerst van hem gehoord heeft, en verstaat wat hij doet?

2. Maar hierin is de hogepriester ten uiterste te misprijzen, dat hij Stefanus maar half en voor een gedeelte wil horen. Hij vraagt slechts, zijn deze dingen dan alzo? Is het er zo mee gelegen, gelijk deze getuigen bevestigen, dat gij niet ophoudt te leren dat uw Meester Jezus de Nazarener deze heilige plaats zal verbreken, en dat hij de zeden veranderen zal welke Mozes ons overgeleverd heeft? Hij had er behoren bij te doen, en Stefanus te ondervragen, op welke gronden hij zulke dingen geleerd had; en welke bewijzen hij kon bijbrengen om zulk een leer staande te houden, en die te bevestigen uit Mozes en de Profeten.

TWEEDE DEEL

De godzalige martelaar schikt zich aanstonds tot verantwoording, met een zeer deftige en overtuigende redevoering.

A. Waartoe hij laat voorafgaan een gepaste inleiding of voorafpraak, zeggende: Gij mannenbroeders en vaders, hoort toe.

1. Vol eerbied en bescheidenheid en liefde tot hun behoud, zijn de benamingen die Stefanus zijn rechters geeft, nevens allen die hier tegenwoordig waren. Hoe onbroederlijk zij hem behandelden; hij erkent ze echter voor mannenbroeders; niet slechts voor zijn natuurgelovenden, maar ook voor zijn maagschap naar het vlees; allen tezamen kinderen van Abraham. Ook erkent hij ze voor zijn vaders, oversten en vaderen des volks, zoveel er op Mozes' stoel gezeten waren, om recht te spreken tussen de man en zijn broeder.

2. En hij verzoekt van hen een aandachtig en onpartijdig gehoor: Hoort toe. Thans is het, mannenbroeders en vaders, voor mij, zo zwaar bij u bieden beschuldigd en aangeklaagd, geen tijd van zwijgen maar een tijd van spreken. Wel, hoor dan aandachtig wat ik gezegd heb en vast geloof, op de Schriften van Mozes en de Profeten, aangaande de verbreking van deze heilige plaats, dat is, de heilige tempel en het heilige Jeruzalem, en wat ook aangaande de verandering der kerkelijke zeden en ceremoniewetten, welke Gods knecht Mozes ons heeft overgeleverd. En als gij dat gehoord zult hebben, oordeelt dan vrij, doch onpartijdig zo gij het doen kunt, of ik een lasteraar ben van God en van Mozes.

B. Daarop begint onze heilige man terstond zijn verantwoording die hij in het brede zal doen; daartoe aanhalende Gods verschillende handelingen en wegen met Zijn oude volk Israël; van Abraham hun aller vader af, tot de koning Salomo toe, die in deze heilige plaats een vaste tempel voor de godsdienst bouwde. En Stefanus zou er waarschijnlijk nog wel meer handelingen en wegen Gods met dat oude volk hebben bijgevoegd, indien hij in zijn heilige redevoering door de boze Joden niet was gestuit geworden, en metterhaast ter dood gesleept.

Althans, al wat Stefanus tot daartoe gezegd had, tot de bouw van de tempel van Salomo toe in het 50ste vers van ons teksthoofdstuk, het kwam alles daarop uit, en dat was het grote oogmerk van zijn gehele redevoering (zoals wij bij elk deel van zijn verdediging zullen bewijzen) dat uit al die handelingen Gods met onze oude vaders, Abraham en zijn zaad, op het laatste bleek dat noch de tabernakel, noch de tempel, noch al die omslag van mozaïsche zeden, die bij de belofte Gods aan Abraham, Ik zal u tot een God zijn, naderhand nog waren bijgekomen, niet volstrekt noodzakelijk waren om zalig te worden. Maar daar die ganse mozaïsche godsdienst eens moest ophouden, nu de Messias, het lichaam van al die schaduwen gekomen was. En bijgevolg dat hij, Stefanus, die verandering van godsdienst kunnende bewijzen uit Mozes en de Profeten, in het geheel niet

kon en mocht gehouden worden voor een lasteraar van God of van Zijn dienstknecht Mozes.

Laat ik dit nu eens met onze heilige redevoerder Stefanus, hoewel maar kort, bewijzen:

AA. Zo uit de roeping Gods, geschied aan Abram: De God der heerlijkheid verscheen onze vader Abram, nog zijnde in Mesopotamië, eer hij woonde in Haran.

BB. Alsmede uit de inhoud van die roeping: Ga uit uw land en uit uw maagschap, en kom in een land dat Ik u wijzen zal.

AA. Wat aangaat de roeping van Abram:

1. Die hem riep is geen mens, maar de God der heerlijkheid, die heerlijke Majesteit, Die als de Opperwezenaar het gebied heeft over al het heil in hemel en op aarde, en Wiens roepende stem Abram en elk onzer dient gehoorzaam te wezen. Die God, Die Zich bijzonder heerlijk vertoont in Zijn Zoon, de Engel des verbonds, Die Israël droeg van de dagen vanouds; die God, Die ook alleen macht en recht heeft om Adams kinderen van een te scheiden, en aan de volken de erfenis uit te delen, volgens Deut. 32:8.

2. Een bewijs van Zijn heerlijkheid was die luisterrijke verschijning aan onze vader Abram, zegt Stefanus. Hetzij dat de Verbondsendel hem verscheen aan zijn lichamelijke ogen in een aangenomen menselijke gedaante, als een voorspel van Zijn komst in het vlees te Zijner tijd; hetzij dat de Heere Zich aan Abram openbaarde door verrukking van zinnen in zijn verbeeldingskracht; hetzij dat het geschiedde in een droom of gezicht, of hoorbare stem, onder duidelijke tekenen van Zijn heerlijkheid.

3. Doch dat bijzonder tot het oogmerk van Stefanus diende in deze verschijning aan te halen, de plaats en tijd wordt duidelijk van hem genoemd: De Heere verscheen hem, nog zijnde in Mesopotamië, eer hij woonde in Haran. Het land van Abrams geboorte was Mesopotamië, also bij de Grieken genoemd, omdat het gelegen was tussen de twee grote rivieren de Eufraat en de Tigris. Uit welk Mesopotamië, en bijzonder zijn geboortestad aldaar, het Ur der Chaldeeën genoemd, hij op Gods roeping metterwoon trok naar Charran, of Haran bij Mozes genoemd, gelegen aan de uiterste grenzen van zijn vaderland Mesopotamië. Uit welk Charran of Haran hij naderhand op herhaalde Goddelijke vermaning naar het land Kanaän getogen is.

Althans, toen Abram nog in zijn vaderland Mesopotamië woonde, eer hij naar Charran verhuisde, was hij een afgodendienaar, gelijk ook zijn vaderen en ganse maagschap. En nochtans in het midden van die afgodendienst verscheen hem de Heere der heerlijkheid, en Hij verlostte hem daaruit om de levende God te dienen, Die hemel en aarde gemaakt heeft. En dit brengt hier Stefanus bij als een duidelijk bewijs hoe Abram een vriend Gods kon zijn, nog buiten het land Kanaän wonende, en God dienende buiten tabernakel en tempel, en buiten enige onderhouding van die kerkzeden, die Mozes naderhand aan de vaderen had overgeleverd.

Ja, Stefanus brengt dit bij tot een betoog dat de vrijmachtige God, zonder het gebruik van de Joodse godsdienst, Zijn genade kan bewijzen aan de grootste zondaren, hoedanig een Abram was als God hem eerst riep, zijnde een vuile afgodendienaar, toen hij nog was in Mesopotamië zijn vaderland, eer hij woonde in Charran. Immers daaraan is des te minder te twijfelen, als wij Jozua horen zeggen tot de twaalf stammen Israëls, Jozua 24:2: Over gene zijde van de rivier, daar hebben uw vaders vanouds gewoond, namelijk Terah de vader van Abram en de vader van Nahor; en zij hebben andere goden gediend.

Maar wat zag de Heere in Abram, mag ik hier ook wel vragen, dat Hij juist aan hem verscheen en hem riep uit die vuile afgodendienst? Was hij beter dan anderen? Had hij nog een heiden zijnde, een betere natuurlijke dispositie of geschiktheid dan anderen, om van de Heere geroepen te worden tot de dienst van de ware God? Och neen! Het was Gods loutere ontferming; en ik moet er met Paulus op antwoorden: Het is niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar alleen des ontfermenden Gods. En zo ontfermt Hij Zich dan diens Hij wil, en Hij verhardt dien Hij wil, Rom. 9:16,18. En daarin zien wij duidelijk die voorkomende genade Gods, waardoor Jezus Nathanaël zag, eer Nathanaël hem had gezien. Eer u Filippus riep, daar gij onder de vijgenboom waart, toen zag Ik u, zei Jezus. Nathanaël antwoordde: Rabbi, Gij zijt de Zone Gods, Gij zijt de Koning Israëls; in het Evangelie van Johannes, het eerste hoofdstuk, vers 49,50.

BB. Maar laten wij ook kort inzien de inhoud van Gods roeping aan Abram geschied; het is: Ga uit uw land en uit uw maagschap, en kom in een land dat Ik u wijzen zal.

1. Een gebod, het is waar, hard voor het vlees! Het land zijner geboorte en opvoeding ten enen male te verlaten; also het vaderland elk zoet en aangenaam pleegt te wezen. Nog meer, zijn maagschap, geslacht en bloedverwanten, wier samenwoning ons zo nuttig en voordelig was, voor altijd vaarwel te zeggen; en nog meer, naar een onbekend land onder vreemden heen te reizen. En dat nog al harder valt, niet eens te weten waar men zich in dat land van vreemdelingschap zal neerzetten.

2. Doch de Heere had er wijze en heilige redenen toe.

a. Hierdoor werd Abrams gehoorzaamheid aan die God Die hem verschenen was op de proef gesteld, of hij Hem, de ware God, liever had dan al die nietige afgoden die hij zolang gezocht en gediend had. En of hij, om het ware heil van zijn ziel, van die God der heerlijkheid te genieten, wel zou willen missen al wat hem in dit tijdelijke, kortstondige en wisselvallige leven lief en aangenaam was, en huis en hof, en vrienden en magen.

b. Daarbenevens wilde de Heere door zulk een gebod van land en maagschap te verlaten, een gebod zo strijdig tegen vlees en bloed, vader Abram als een vriend Gods leren, hoe hij om de vriendschap van die God te behouden en in die vriendschap te leven en te vorderen, zich voortaan oefenen moest in de verloochening van zichzelf en van alle schepselen. Al wat buiten de zalige gemeenschap van die Verbondsgod was, moest hij achten voor schade en drek; alle smart en smaad om Zijmentwil hem overkomende, dragen met geduld en lijdzaamheid, en volgen daar de Heere hem wilde leiden. Zo was vader Noach hem hierin al voorgegaan, die op Gods bevel land en maagschap verliet, en zich in de ark tegen de zondvloed borg, om in die ark af te wachten waar de Heere hem zou doen landen.

c. Maar hoe zwaar ook dat bevel was, het was echter tot Abrams beste, en tot bevordering van zijn geestelijk en eeuwig welwezen. Zou hij land en maagschap verlaten, en omdolen in een vreemd land; daar zou hem de Heere zeer veilig bewaren voor afval van de ware en zuivere godsdienst, welke hij nu had aangenomen, met afzwering van de afgoden. De vreemde afgodendienaars in Kanaän zouden op hem zoveel vermogen niet hebben, als wel eigen vrienden en nabestaanden in zijn vaderland. Dat vreemde land waarheen de Heere hem nu zou leiden, zou hem des te beter doen gedenken hoe hier op aarde het hart van vaste landen en bezittingen moet worden afgetrokken, en hoe de hemel, het rechte vaderland, waar men ook in de wereld verkeert, ons overal even nabij is. Trouwens, Paulus geeft aan onze Abram dat getuigenis, Hebr. 11:9,10, dat hij een

inwoner zijnde in het land der belofte Kanaän, als in een vreemd land, en aldaar in tabernakelen wonende met Izak en Jakob, die mede-erfgenamen waren derzelver belofte, door zijn geloof verwachtte de hemel als zijn rechte vaderland, namelijk die stad die fundamenteën heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is.

En alzo brengt onze diaken en martelaar Stefanus dit bevel Gods, aan Abram gegeven, hier wonderwel te pas in zijn verdediging voor de Joodse Raad, om te bewijzen dat die schaduwachtige godsdienst, door Mozes ingesteld, niet volstrekt nodig was tot de zaligheid. Doordien de vader der gelovigen Abraham, daar de Joden zo op roemden, zeggende gedurig, wij hebben Abraham tot een vader en wij zijn Abrahams kinderen, immers van God niet geroepen werd om Hem te dienen in een tabernakel of vaste tempel, of tot waarneming van zulke of dergelijke zeden, als Mozes in latere tijd aan de Joden had overgeleverd. Hetgeen wij met Stefanus te betogen hadden.

KOMEN wij nu aandachtige en geliefde toehoorders, met de afgehandelde tekst wat nader tot onszelf.

A. Wij zagen in Abrams roeping in welk een beklaaglijke staat deze man leefde in zijns vaders huis, voordat de God der heerlijkheid hem verscheen. Hij was een groot zondaar, een vuile afgodendienaar, een heiden van God vervreemd, gelijk ook al zijn vaders.

1. Onze oorsprong is mede uit de blinde heidenen die God niet kenden, maar dienden die van nature geen goden zijn. Gelijk Jozua Abrahams kinderen in dat wellustige land van Kanaän ingebracht, hun oorsprong uit vuile afgodendienaars herinnerde, Jozua 24:2, zei: Over gene zijde van de rivier, daar hebben uw vaders vanouds gewoond, namelijk Terah de vader van Abraham en de vader van Nahor, en zij hebben andere goden gediend. Alzo mogen wij, die in dit gezegend Nederland wonen, wel eens herdenken wie en hoedanig wij eertijds waren in onze voorouders. Heidenen, zowel als Abraham en al deszelfs voorvaders, snode afgodendienaars, overgegeven aan de dienst van de stomme afgoden. Want gaan wij de gedachtenis van de vroegste tijden na, waarin dit land, gelegen aan de zee, ja van die weleer geheel overdekt, eerst bevolkt is, en hoedanig deszelfs eerste inwoners waren; wat dunkt u? Zullen wij niet overvloedige stof vinden aan de ene kant, om onze voorouders, wilde en woeste mensen, geheel verfoeilijk van levenswijze, met schreiende ogen als na te zien, uitroepende uit Jer. 16:19,20: Immers hebben onze vaders de leugen erfelijk bezeten, en ijdelheid, daar toch niet in was dat nut deed. Zal een mens zich goden maken? Zij zijn toch geen goden. En aan de andere kant, om des Heeren onverdiende genade te erkennen, dat Hij aan het nageslacht van die oude vaders, hoewel alzo boos en verkeerd als zij, Hij verschenen is gelijk weleer aan Abraham; hun Zijn Goddelijke geheimen ontdekkende en de enige weg van behoud in Christus aanwijzende, door de prediking van het Evangelie der zaligheid.

Wij hebben wel, het is waar, niet vele oude gedenkschriften waaruit men de eerste bevolking van deze Nederlanden, en de rechte gesteldheid van derzelver heidense inwoners met zekerheid kan vernemen; nademaal zij in het schrijven, waaruit de nakomelingen van de gebeurtenissen der oude tijden kennis kunnen krijgen, ten enen male onervaren waren, volgens hetgeen wij bij enige schrijvers uit de heidenen van de oude inwoners van deze landen vinden aangetekend. De eerste keizer der Romeinen, door de naam van Julius Caesar bekend, schreef omtrent een halve eeuw voor Christus' geboorte van de oude Germanen of Duitsers (waartoe ook onze oude voorvaders behoorden) dat zij hun gehele leven enkel in de jagen en in oorlogszaken doorbrachten. En Cornelius

Tacitus, die in het aflopen van de eerste eeuw en in het begin der tweede onder de keizers Vespasianus, Titus, Nerva en Trajanus geleefd, geschreven en aanzienlijke ambten, gelijk binnen Rome zo ook in deze Duitse landen, bekleed heeft, getuigt van derzelve oude bewoners met duidelijke woorden: Het geheim der letteren verstaan de mannen alzomin als de vrouwen, en dat de enige soort om de jaarlijkse gebeurtenissen in gedachtenis te bewaren hun gezangen en liederen waren.

Evenwel, dewijl die even genoemde schrijvers uit de heidenen, der zeden der oude Duitsers hier en daar, en zelfs al met enige nauwkeurigheid beschreven hebben, zo kan men daaruit het gedrag van onze voorouders, tot datzelfde Duitse volk behorende, licht op maken. Namelijk, dat ze gruwelijke afgodendienaars waren, die de aangeboren bevatting van een godheid toepasten op alles waarin zij iets ongewoons zagen, en dat hun enig tijdelijk nut toebracht. Zij hielden die alleen voor goden, welke zij met ogen konden zien, en door wier rijkdommen zij openlijk geholpen werden, de zon, het vuur en de maan. Zij beroemden zich in oude liederen, van de God Tuisto, uit de aarde geboren, en van deszelfs zoon Man, als eerste stichters van het geslacht afkomstig te wezen. En onder al hun goden dienden zijn meest Mercurius, en hielden het voor betamelijk hem op zekere dagen door het opofferen van enige mensen te verzoenen. Zijnde derhalve van hetzelfde begrip met de Gaulen of Walen, hun naburen, die meenden dat de geest der onsterfelijke goden niet anders te bevredigen was dan voor enig mens in het leven te behouden, het leven van een ander mens daarvoor over te geven. Ziet, in zulk een verfoeilijke afgodendienst staken onze voorouders hier te lande, even zo diep als Abram en deszelfs ganse geslacht, toen hij nog was in Mesopotamië, voordat hij woonde in Charan. Blinde heidenen zijnde, zolang de God der heerlijkheid hun niet verscheen met openbaring en ontdekking van de enige weg van verzoening en zaligheid in Christus, kenden zij de ware God niet, en dienden degenen die van nature geen goden zijn, naar het zeggen van Paulus, Gal. 4:8. En aldus, naar het oordeel van diezelfde apostel, dat hij van de dienst der heidenen in het gemeen geeft, offerden zij de duivelen en niet Gode, 1Kor. 10:20.

Maar gelijk God Abram verscheen in een afgodisch land, alzo ook onze heidense voorvaders die in zulk een dikke duisternis te Zijner tijd beschijnende met het licht van de evangelieleer, hoewel bij trappen en tijdvervolg. Dat er in de eerste eeuwen na Christus' geboorte enig evangelielicht in deze landen geschenen heeft, is in de oude gedenkschriften te lezen, waarin men vindt aangetekend dat Eucharis, Valerius, Maternus en anderen te Trier, Keulen, Tongeren, Maastricht en de omliggende landen, het Evangelie verkondigd en vele inwoners aldaar tot het Christendom bekeerd hebben. Doch dit raakte maar bijzondere personen, blijvende de godsdienst van het land als tevoren heidens en afgodisch. Maar aan het einde van de zevende eeuw werd het Christendom in deze landen openlijk ingevoerd, door Willibrord, eerste bisschop van Utrecht, zeer ijverende tegen de afgodsbeelden, bijzonder dat van Mercurius, aan wiens dienst naar het getuigenis van de heidense schrijver Tacitus, onze voorouders zo bijzonder gekleefd waren. In de volgende achtste eeuw werd het Christendom door Bonifatius en anderen van zijn volgers al verder uitgebreid onder de Duitse volkeren; maar tevens ook met het Christendom het roomse bijgeloof ingevoerd. In plaats van Mercurius, of zon, maan en vuur, die ze voorheen dienden, werden zij of met dwang of met list vervoerd tot de dienst van andere afgoden. Gelijk dit ook de man Gods Johannes in zijn Openbaringen al had voorzien, Op. 9:20, dat men onder de antichrist ook zou aanbidden de duivelen, en de gouden

en zilveren, koperen, stenen en houten afgoden, die noch zien kunnen, noch horen, noch wandelen. Een tweede heidendom voorwaar, waarin onze voorouders vervielen, totdat het de Heere behaagde hen geleidelijk en bij trappen te verschijnen met meer evangelielicht.

Het was alsof in de twaalfde eeuw en vervolgens tot de Waldenzen gezegd werd, gelijk oudtijds tot Abram: Gaat uit uw land en uit uw maagschap, en komt in een land dat Ik u wijzen zal. Vermits zij uit Frankrijk verjaagd, ook in deze landen kwamen, en met hen de genadeleer. En zo gezegend van God in de prediking van het Evangelie, dat hoewel men hen voor tovenaars en voor al wat goddeloos was deed doorgaan, en met de wreedste pijnigingen martelde, een talloze menigte der inwoners hun toevielen; in geval van welke zij ook de Bijbel deden vertalen in de moedertaal van deze landen. Aldus scheen het beginsel van het genadelicht onder onze voorvaders, dan met wat meer, dan met wat minder glans; totdat de Hervorming der leer in Duitsland en Zwitserland doorbrekende in het begin van de 16de eeuw, ook tot hier oversloeg, en met zekere trappen en tijdvervolg de overhand kreeg en behield. En alzo is ons Nederland eerst van het blinde heidendom tot het Christendom overgebracht, en vervolgens van de antichristendom tot de Gereformeerde evangelieleer; in welker bezit wij tot nog toe blijven, alzo wij allen uiterlijk leven onder de prediking van het zuivere Evangelie; daar Christus Jezus voor onze ogen afgeschilderd wordt als gekruist, volgens Gal. 3:1, en als Een Die volkomen kan zalig maken allen die door Hem tot God gaan, volgens Hebr. 7:25.

2. Maar die uiterlijke roeping door het Evangelie kan ons tot zaligheid niet baten, tenzij er de inwendige door de Heilige Geest bijkomt, en aldus de Heere der heerlijkheid aan onze ziel verschijnt tot wedergeboorte en vernieuwing van het hart. In onze natuurstaat aangemerkt, zijn wij allen, wie wij zijn, van God vervreemd, en dienen andere goden in plaats en benevens Hem. In zonden zijn wij ontvangen van onze moeder, in ongerechtigheid zijn wij geboren, Ps. 51:7; en in die natuurlijke verdorvenheid blijven wij zolang wij door Gods Geest niet wedergeboren worden. Dat noemt Gods woord een land der Kanaänieten, waarin wij allen geboren zijn, en daar wij onze oorsprong hebben. Hoor de profeet Ezechiël in zijn 16de hoofdstuk vers 3: Uw handelingen en uw geboorten zijn uit het land der Kanaänieten, uw vader was een Amoriet, en uw moeder een Hethitische. Zullen wij nu gelovige kinderen Abrahams worden, met Abrahams God in een verbond komen, en Abrahams werken doen; de God der heerlijkheid moet dan ook aan ons verschijnen, al is het niet op die buitengewone wijze en openbaring als aan Abraham gebeurde. Wij moeten althans geroepen worden uit de duisternis tot het licht, en uit de macht des satans tot God, door een krachtdadige en hart veranderende bekering. Dat noemt Gods Woord een heilige roeping, 2Tim. 1:9, ja, een hemelse roeping, Hebr. 3:1, die van Boven is, Fil. 3:14. En alzo van God geroepen wordende, moeten wij terstond uitgaan uit ons land en uit ons maagschap, door een afsterving van onze oude mens met al zijn kwade bewegingen en begeerlijkheden, en door een opstanding van de nieuwe mens, die naar Gods beeld vernieuwd en herschapen wordt in ware gerechtigheid en heiligheid.

Maar wat ziet het er in dit opzicht niet droevig en jammerlijk met velen uit?

Zij blijven doof voor die stem der hemelse roeping, om uit te gaan uit hun zondig land en maagschap, daar zij met hun gehele hart en genegenheid aan zijn verkleefd. En waarvandaan dat? Paulus beschrijft de natuurlijke mens als verduisterd in zijn verstand,

vervreemd van het leven Gods, door de onwetendheid die in hem is, en door de verharding zijns harten, Ef. 4:18.

Het is waar, gij zijt wel zulke afgodendienaars niet als Abraham voor zijn roeping was, dienende het geschapen heir des hemels, zon, maan en sterren; maar bedriegt u hierin niet, verschoon u niet; er zijn buiten dat andere afgoden genoeg die gij alsnog dient. Gij houdt voor uw goden de zondige vermaken en plezieren van de wereld; of indien gij het zo grof niet maakt, uw eigen zin en wil, uw tijdelijk belang en voordeel zijn de goden waarvoor gij dagelijks neerknielt; en de dienst van de zalige Verbondsgod, om Hem in Christus tot uw deel te krijgen en naar Zijn geboden alleen te leven, Die staat bij u op zulk een lage prijs.

B. Ei, mijn vrienden! zozeer ik u bidden mag:

1. Leert uw vervreemding van de ware God eens recht kennen bij het licht van Zijn zaligmakend Woord. Daarin zult gij zien hoe arm, blind, naakt en jammerlijk gij van nature zijt. Gij hebt dat geluk, dat de God der heerlijkheid nu nog dagelijks in Zijn Woord en Deszelfs prediking verschijnt. Maakt er veel gebruik van. De zaligmakende genade Gods, zegt Paulus, is nu verschenen aan alle mensen; en zij onderwijst ons dat wij de godloosheid en de wereldse begeerlijkheden moeten verzaken, en matig en rechtvaardig en godzalig leven in deze tegenwoordige wereld, Tit. 2:11,12.

2. Hier moet een ernstig en ijverig bidden bijkomen, dat de God der heerlijkheid eens aan u verschijne met Zijn voorkomende genade, gelijk wij zagen in Nathanaël. Denk niet, dat gij te grote zondaar zijt om bekeerd te worden, en van God uit de duisternis daar gij jarenlang in hebt gezeten, geroepen te worden. O neen! ziet op Abram, aan de dienst der vuile afgoden voor zijn roeping ten enen male verkleefd. Ziet op Paulus, die tot de marteldood van onze vrome Stefanus al mede hielp voor zijn bekering; ja, hij had er zelfs een behagen in; waarom hij zich ook als een voornaamzon daar aanmerkt. Het is een getrouw woord, zegt hij, een woord aller aanneming waardig, dat Jezus Christus in de wereld is gekomen om zondaren zalig te maken, waarvan ik de voornaamste ben, 1Tim. 1:15.

C. Godzaligen moeten uit Gods bevel aan Abram, ga uit uw land en uit uw maagschap, het navolgende tot hun zielsnut meedragen:

1. Ziet nu naar de wereld, welke gij eens bij uw roeping van God verlaten hebt, niet meer om. De wereld toch is een ander Sodom, dat in het boze ligt; en zoudt gij met Lots vrouw daarnaar omzien? Denkt gestadig, dat gij die koningsdochter zijt in de 45ste Psalm, vers 11,12, die gedurig toegeroepen wordt: Hoor o dochter, en zie en neig uw oren, vergeet uw volk en uws vaders huis; zo zal de Koning lust hebben aan uw schoonheid.

2. Houdt al die dingen die gij verlaten hebt bij uw bekering voor schade en drek, als die geen wezenlijk nut u kunnen toebrengen.

3. En waakt veel over uw hart, dat het niet verdeeld worde tussen God en de wereld. Daarom dan, vergetende dat achter u is, strekt u uit naar hetgeen dat voor u is, en houdt met Abraham de hemel voor uw vaderland; verwachtende met hem die stad die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. Amen!

VIERDE KERKREDE

ABRAHAMS GELOOF BEPROEFD

HANDELINGEN 7:4,5

4 Toen ging hij uit het land der Chaldeeën, en woonde in Haran. En vandaar, nadat zijn vader gestorven was, bracht Hij hem over in dit land, waar gij nu in woont.

5 En Hij gaf hem geen erfdeel in hetzelfde, ook niet een voetstap, en beloofde dat Hij hem hetzelfde tot een bezitting geven zou, en aan zijn zaad na hem, als hij nog geen kind had.

A. **HET** is een zeer aanmerkelijke beschrijving welke Bildad de Suhiet van alle goddelozen mensen heeft in het Boek van Jobs lijdzaamheid, het 8ste hoofdstuk in de verzen 13-15. Alzo zijn de paden van allen die God vergeten, laat hij voorafgaan. Daarop laat hij volgen, hoe ijdel die paden en gangen der godvergetenden zijn, die hen op het laatste zeer deerlijk misleiden en bedriegen en in het verderf storten. De verwachting des huichelaars, zegt hij, zal vergaan. Van dewelke zijn hoop walgen zal, en zijn vertrouwen zal zijn een huis der spinnenkoppen. Hij zal op zijn huis leunen, maar het zal niet bestaan; hij zal zich daaraan vasthouden, maar het zal niet staande blijven.

1. Een goddeloos en huichelachtig mens heeft ook al enige hoop en verwachting op de hemel en de gelukzaligheid, afgezien dat hij wandelt op de brede paden naar het verderf. Hij denkt, God zal zo nauw niet op zijn zonden zien. Hij is genadig en barmhartig, en Hij zal Zich zijner wel ontfermen als het op een sterven aan zal komen. Aldus voedt hij zich ten allen dage met die ijdele hoop en verwachting op de hemel, gelijk wij in Bileam zien. Mijn ziel, zegt hij, sterve de dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne, Num. 23:10.

Maar hoe zal hij zich in zijn uiteinde bedrogen vinden! Al zijn verwachting, hoop en vertrouwen op de hemel is een huis der spinnenkoppen, zegt onze Bildad de Suhiet. Hoe haast en schielijk wordt een spinnenweb, aan welker draden de spinnenkop zich vasthoudt en er haar vertrouwen op stelt, gebroken en verscheurd, zelfs door het minste ruisen van een windje? Evenzo verstuiven in een ogenblik alle ijdele verwachtingen van de huichelaar op de hemel, daar hij in zijn leven aan vasthield en zijn vertrouwen op stelde, als de wind des doods daarin blaast.

2. Dan, het is geheel anders gelegen met de verwachting, hoop en het vertrouwen van Gods kinderen. Die hebben onwankelbare grondslagen waarop zij hun verwachting, hoop en vertrouwen bouwen. Zij bouwen het huis van hun zaligheid op die vaste grondslag, namelijk de belofte van een getrouwe God Die niet liegen kan. Die belofte Gods nemen zij gelovig aan; en dat geloof in Gods belofte houdt hen staande onder allerlei gelegenheden, waarmee de wijze en heilige God hun geloof in het vreemdelingschap van hun leven gelieft te beproeven tot hun beste en bevordering van hun heiligmaking.

B. Slaan wij het oog maar (om ons gezegde met een zeer duidelijk voorbeeld op te helderen) op Gods beproeving omtrent de omzwervende Abraham, de vader aller gelovigen. Het is alleen zijn geloof in Gods belofte, dat hem onder Gods roepende stem om

zijn vaderland te verlaten, staande hield. In een gelovige verwachting op de hemelstad daarboven verlaat hij zijn vaderland, en reist heen onder Gods geleide naar een vreemd land; naar het onfeilbaar getuigenis dat Paulus van hem geeft, Hebr. 11:8 en volgende verzen: Door het geloof is Abraham geroepen zijnde, gehoorzaam geweest om uit te gaan naar de plaats die hij tot een erfdeel ontvangen zou; en hij is uitgegaan, niet wetende waar hij komen zou. Door het geloof is hij een inwoner geweest in het land der belofte als in een vreemd land, en heeft in tabernakelen gewoond met Izak en Jakob, die mede erfgenamen waren derzelver belofte. Want hij verwachtte de stad die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is.

Diezelfde zaken zijn het geliefde toehoorders, daar onze heilige martelaar en diaken Stefanus het oog op heeft in onze voorgelezen tekstwoorden.

C. In dit aanmerkelijke gedeelte van Stefanus' overdeftige redevoering voor de grote Raad der Joden zullen wij op twee zaken hebben acht te geven:

I. Eerst, op Abrahams volvaardige gehoorzaamheid aan de Goddelijke roeping.

II. Daarna, op Gods dubbele beproeving van Abrahams geloof:

A. Bij gelegenheid dat God hem in het land der belofte overbracht na zijns vaders dood.

B. Beproevende aldaar zijn geloof:

1. Eerst, door hem aldaar geen vast erfdeel te geven, ook niet één voetstap.

2. Daarna, door hem en zijn zaad na hem dat land te beloven, als hij nog geen kind had.

EERSTE DEEL

Abrahams gehoorzaamheid aan het bevel is in deze woorden vervat: Toen ging hij uit het land der Chaldeeën, en woonden in Haran.

1. Zo haast is hem de God der heerlijkheid niet verschenen in zijn eigen vaderland Mesopotamië, daar hij met zijn vaderen en maagschap de afgoden diende, of hij keert zich tot de dienst van de ware en levende God, Die hemel en aarde gemaakt heeft. En op Gods uitdrukkelijk bevel gaat hij uit zijn geboorteland, dat alhier het land der Chaldeeën genoemd wordt, omdat het in vervolg van tijd van de Chaldeeën is bewoond geworden. Gelijk ook daarom Abrahams geboortestad in dat land het Ur der Chaldeeën genoemd wordt. En hij komt wonen in Haran, een stad op de grenzen van zijn vaderland Mesopotamië gelegen, vanwaar hij vervolgens naar het land Kanaän trekken zal. Terwijl hem, naar het geschiedverhaal van Mozes, Gen. 11, op deze reis naar Haran heeft vergezelschap zijn oude vader Terah, zijn neef Lot en zijn huisvrouw Saraï; zullende Abraham hier ook in Haran al enige tijd blijven wonen tot de dood van zijn vader Terah.

2. Ondertussen zien wij in dit gedrag van onze gelovige Abraham deze en gene prijzenswaardige deugden uitblinken.

a. Vooreerst, een krachtige verloochening van al die dingen die hem in zijn vaderland zo lief en aangenaam waren. Hier zou hij nu moeten missen, (als wij zijn vader Terah, zijn neef Lot en huisvrouw Saraï uitzonderen) het aangenaam gezelschap van al zijn overige bloedverwanten en goede vrienden, derzelver aanspraak, hulp en dienst in ongelijkheden, welke hij zo niet onder vreemden had te verwachten.

b. Ten tweede, zien wij in hem een uitnemende hoogachting voor die God der heerlijkheid Die hem verschenen was; dat hij de gunst en gemeenschap van die waarachtige

God boven alles zocht, wat hem in deze wereld lief en behaaglijk was. Erkennende Hem als machtig, om in een vreemd land hem van het nodige onderhoud te voorzien; gelijk Abraham in dat vreemde land ook waarlijk zeer rijk en machtig worden zal. Erkennende Hem ook als genoegzaam, om vooral naar zijn onsterfelijke geest hem wel te doen; hem te rechtvaardigen in de vergeving van zijn zonden, hem te heiligen door Zijn Geest en in de godzaligheid te doen toenemen, en hem namaals te verheerlijken. Want zo getuigt Paulus van onze Abraham, Hebr. 11:10,13,16, dat hij beleed maar een gast en vreemdeling op deze aarde te wezen; en daarom een beter vaderland zocht, namelijk het hemelse, ja, dat hij verwachtte een hemelstad die fundamenten heeft. En die hoogachting voor God boven al het aardse zien wij ook in meer andere oude heiligen. Zo riep Asaf uit in Ps. 73:25,26: Wien heb ik nevens God in de hemel? Nevens Hem lust mij ook niets op de aarde. Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de Rotssteen van mijn hart, en mijn Deel in eeuwigheid.

c. Ten derde, zien wij hier in Abraham de kracht en levendigheid van zijn geloof, waardoor hij terstond vaardig is Gods roepende stem, ga uit uw land en maagschap, te gehoorzamen en op te volgen; toen ging hij uit zijn land, zonder enig bedenken of tegenspreken. Ook daarin bestaat de aard der bekering en wedergeboorte, dat men des Heeren roepende stem terstond gehoorzaamt. Eén ding doe ik, zegt Paulus, Fil. 3:14, vergetende hetgeen dat achter is, en mij strekkende tot hetgeen dat voor is, jaag ik naar het wit tot den prijs der roeping Gods die van Boven is, in Christus Jezus.

d. En eindelijk, zien wij hier in Abraham een buigzame onderwerping aan Gods leiding in de weg van Zijn voorzienigheid. Hij reisde niet naar het goeddenken van zijn hart, op wegen naar zijn eigen zinnelijkheid uitgekozen, maar zuiver naar de leiding van de Hemel, daarheen waar de Heere hem wees. De grote Paulus toonde in dit geval een rechte zoon van Abraham te wezen. Wanneer het Gode behaagd heeft, zegt hij, Gal. 1:15-17, mij te roepen door Zijn genade, en Zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Dezelve door het Evangelie onder de heidenen zou verkondigen, zo ben ik terstond niet te rade gegaan met vlees en bloed, en ben niet wederom gegaan naar Jeruzalem tot degenen die voor mij apostelen waren; maar ik ging heen naar Arabië, en keerde wederom naar Damascus. En zo past het Gods kinderen onder Gods geleide te wandelen; bijzonder ook in het werk der genade, zeggende met David uit Ps. 25:4,5: Heere, maak mij Uw wegen bekend, en leer mij Uw paden. Leid mij in Uw waarheid en leer mij; want Gij zijt de God mijns heils; U verwacht ik de ganse dag.

TWEEDE DEEL

Maar het behaagt de vrijmachtige God Abrahams geloof, zo krachtig betoond in gehoorzaamheid aan Zijn bevel, ook nog nader te beproeven met een tweeërlei beproeving.

A. De gepaste gelegenheid hiertoe is het overbrengen van Abraham in het land der belofte na zijns vaders dood. Zo verhaalt ons de Heilige Stefanus: En vandaar, nadat zijn vader gestorven was, bracht Hij hem over in dit land daar gij nu in woont.

1. Dit heeft Stefanus ontleend uit het getrouwe verhaal dat Mozes ons daarvan geeft in zijn eerste Boek, Genesis genoemd, alwaar hij heeft aangetekend in hoofdstuk 11 het laatste vers, dat Abrams vader Terah in Haran of Charran, dat hetzelfde is, stierf in de ouderdom van tweehonderd en vijf jaar. Na welk smartelijk verlies, zoals Mozes in het volgende hoofdstuk heeft aangetekend, Abram met zijn huisvrouw Saraï en Lot, zijns

broeders zoon, uit Haran getogen is naar het land Kanaän, en daarin gekomen is. De heilige diaken voegt erbij, dat dit beloofde land datzelfde land is daar gij nu in woont. Gij Joden, (tot welke Stefanus hier spreekt) bewoont in deze tijd alsnog dat land aan Abraham beloofd; gij bezit het alsnog als Abrahams kinderen; het is alsnog het land uwer erve en vast verblijf, zolang het u de Heere als zodanig vergunt.

2. En dit zal Stefanus, zo ik meen, de Joden en hun oversten tot welke hij spreekt, hebben te binnen gebracht, om daaruit te bewijzen dat de Heere God de Joodse godsdienst met de tempel en met al die mozaïsche zeden, aan dit land waarin zij thans woonden niet noodzakelijk gebonden heeft. Want toen Abraham na zijns vaders dood dit land op Gods bevel ging bewonen, en er al een tijd lang als een vreemdeling in woonde, toen was er immers die Joodse en ceremoniële godsdienst nog niet. Maar Abraham diende de ware God in dat land dat ook zij nu bewoonden, zonder die Joodse plechtigheden, zonder tabernakel of tempel, zonder die Levitische priesters en offeranden. En diensvolgens zonder die kerkelijke zeden welke Mozes naderhand had overgeleverd. Hetgeen het grote stuk was dat Stefanus in zijn heilige redevoering tegen zijn beschuldigers moest bewijzen.

B. Maar laat ons tot Abraham weerkeren. In dat land der belofte, waarin ook de Joden in de tijd van Stefanus nog woonden, beproefde God vanouds het geloof van zijn vriend en bondgenoot Abraham, door een tweërlei beproeving, in mijn tekst verhaald.

1. De eerste beproeving was, dat Hij aan Abraham in dat land der belofte geen vaste bezitting van landerijen, huizen of steden gaf. Want zo verhaalt Stefanus vervolgens, op het zekere bericht dat Mozes in zijn Geschriften daarvan geeft: En God gaf hem geen erfdeel in hetzelfde, ook niet één voetstap.

a. Abraham zal ongetwijfeld toen hij eerst in dat land kwam, hem van God beloofd, gedacht en verwacht hebben dat de God der heerlijkheid Die hem verschenen was, en Zelf hem naar dit land geleid had, hem ook dit land tot een vast eigendom zou gegeven hebben; zo niet geheel, tenminste voor een gedeelte. Maar dat valt anders uit. Gods weg met hem is geheel anders dan Abraham gedacht of verwacht had. God gaf er hem zelfs geen voetstap in; dat is, God gaf er hem zoveel eigen land niet in, als hij met zijn voet of met één voetstap bestaan kon. Mozes verhaalt, Gen. 23, dat bij het overlijden van zijn vrouw Sara, Abraham een begraafplaats voor vierhonderd zilveren sikkels moest kopen van de zonen van Heth; en meer dan deze begraafplaats heeft Abraham nooit gehad in Kanaän. En hij moest tot een blijk dat hij geen voetstap eigendom had, nog bekennen, waarschijnlijk met ondertekening van de koopbrief, dat hij maar een vreemdeling en bijwoner onder hen was.

b. Dit was nu zeker een krachtige beproeving van Abrahams geloof, doordien God, Die hem naar dit land der belofte had geleid. Had hij met vlees en bloed te rade gegaan, had hij in het aardse en vergankelijke zijn deel en lot gezocht, hij zou gewis zulk een onvoordelige ruil zich beklagd hebben. Zijn vaderland daar hij huis en hof had, te ruilen met een vreemd land daar hij geen voetstap eigendom in had; en hij zal dan naar zijn eigen land en maagschap weer hebben omgezien en op het spoedigste daarheen gereisd. Maar nu Abraham Gods vriend en bondgenoot geworden is, en nu hij zich daarmee tevreden houdt dat God zijn God geworden is, Die hem van de afgodendienst tot de ware God gebracht heeft; nu hij de geestelijke goederen op hogere prijs stelt dan de aardse, en nu hij in een gegronde hoop leeft op een beter en blijvend goed in de hemelen; nu kan hij in dat vreemde land met zijn hart van het aardse gespeend, wel vergenoegd

wonen. Hij gedenkt nu niet meer aan dat vaderland daar hij uitgegaan is, (zo beschrijft hem Paulus, Hebr. 11) en hij verkeert in het land der belofte als in een vreemd land, als een gast en vreemdeling; en in plaats van vaste steden aldaar te bewonen, woont hij, zegt Paulus, in beweeglijke tenten of tabernakelen, ziende met zijn geloofsogen uit naar die vaste hemelstad die fundamenteën heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. En zo gebruikt (zo ik het wel begrijp) onze diaken Stefanus deze beproeving Gods van Abrahams geloof hier als een nieuw bewijs tegen zijn beschuldigers; betogende hiermee dat de Joodse godsdienst aan het land Kanaän, daar Abraham hun vader geen voetstap eigendom in had, niet noodzakelijk gebonden is. In dat land diende Abraham, Gods vriend en bondgenoot, de ware God zonder tempel of mozaïsche zeden; hij trok zijn hart van dat land af, en hij zag gelovig naar een beter, dat is naar een hemels vaderland uit. En in zulk een geestelijke dienst van de ware God was hij en bleef hij des Heeren vriend en bondgenoot, en Hem welbehaaglijk.

2. Maar nog nader beproefde God Abrahams geloof, door dat land hem en zijn zaad te beloven, toen hij nog geen kind had. Want zo vervolgt onze Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad: En God beloofde dat Hij hem hetzelfde land tot een bezitting geven zou, en zijn zaad na hem, als hij nog geen kind had.

a. Om de zin van deze woorden recht te vatten, moeten wij de laatste woorden, als hij nog geen kind had, samenbinden met de eerste woorden, *en Hij beloofde*; in deze zin: En God beloofde hem als hij nog geen kind had, dat Hij hem hetzelfde land tot een bezitting geven zou. Maar hoe? Niet aan Abraham in eigen persoon, maar aan zijn zaad; waarom ik hier liever deze vertaling zou maken: God zou het hem tot een bezitting geven, namelijk zijn zaad na hem.

Dat dit nu alsoo geschied is gelijk onze Stefanus zegt, blijkt zeer duidelijk, als wij hiermee vergelijken het historisch verhaal van knecht Gods Mozes. Zo lezen wij eerst in Gen. 12:7, dat als Abraham in het land der Kanaänieten gekomen en tot aan Sichem doorgetrokken was, de Heere aan hem verscheen, en zeide: Uw zaad zal Ik dat land geven. En deze belofte herhaalde de Heere naderhand meermaals; en (om er niet alles van op te halen) Hij deed aan Abraham daarvan de meest krachtige verzekering in het volgende 15de hoofdstuk. Want als Abraham aldaar, noch geen zaad hebbende, en deswege kleinmoedig geworden zijnde, tot God gezegd had in de eerste drie verzen: Heere, Heere! Wat zult Gij mij geven, daar ik zonder kinderen heenga? Ziet, mij hebt Gij geen zaad gegeven. Zo belooft hem de Heere daarop een zeer talrijk zaad, dat zijn erfgenaam zou zijn, vers 4-6; en dit niet alleen, maar Hij verzekert hem al verder in vers 7: Ik ben de Heere Die u uitgeleid heb uit het Ur der Chaldeeën, om u dit land gegeven om hetzelfde erfelijk bezitten.

En dat nu die belofte Gods aan Abraham geschiedde als hij nog geen kind had, blijkt uit het geschiedverhaal van Mozes in het volgende 16de hoofdstuk. Want tien jaren na zijn komst in Kanaän baarde hem eerst zijn dienstmaagd Hagar een zoon Ismaël, toen hij zes en tachtig jaar oud was. En veertien jaar daarna, toen hij honderd jaar oud was, baarde hem zijn huisvrouw Sara een zoon Izak, als een zoon der belofte, in dewelke hem het beloofde zaad genoemd zou worden, Gen. 21.

b. En dit was ook waarlijk iets waardoor Abrahams geloof op de proef gesteld werd; en nochtans hij doorstond die proef, en hij toonde de kracht en grootheid van zijn geloof. Er was geen waarschijnlijkheid dat hij ooit kinderen of kindskinderen zou gewinnen uit zijn huisvrouw Sara; en hoort nochtans wat Paulus van hem getuigt, Rom. 4:18-20:

Abraham geloofde op hoop tegen hoop, dat hij een vader van vele volkeren zou worden; want hoewel hij omtrent honderd jaren oud was, en de baarmoeder in Sara verstorven was; hij heeft evenwel aan de belofte Gods niet getwijfeld door ongelooft; maar hij is versterkt geworden in het geloof, gevende God de eer.

En dewijl nu dit geloof aan Abraham in Gods belofte hem tot rechtvaardigheid gerekend werd, volgens Gen. 15:6, Rom. 4:22, dat is, dat hij door dat zijn geloof in Gods onfeilbare belofte gerechtvaardigd werd, en vergeving van zijn zonden ontving; zo volgt daaruit, dat de zeden die Mozes naderhand aan de vaders had overgeleverd, van die volstreckte noodzakelijkheid niet waren. En dat men buiten derzelver waarneming, even gelijk de vader der gelovigen Abraham, wel kon gerechtvaardigd en gezaligd worden. Hetgeen het grote stuk was dat Stefanus tegen zijn weersprekers had te bewijzen.

GELIEFDE toehoorders, om nu maar kort (als moetende andermaal in het namiddaguur tot u spreken) het afgehandelde tot onszelf over te brengen; wij zeggen dan, zullen wij Abrahams geestelijk zaad en kinderen worden, wij moeten ook datzelfde geloof en vertrouwen op Gods beloften hebben dat in Abraham was.

Maar zal dat in ons waarachtig wezen, dan moesten wij ook:

A. Vooreerst, met Abraham tonen een krachtdadige verloochening van alles wat ons van nature in deze wereld lief en aangenaam is, om dat toch niet te begeren als ons hoogste goed of beste deel. Dat was het beklaaglijk ongeluk van de rijke man in het Evangelie, tot wie Abraham zei: Kind, gedenk dat gij uw goed ontvangen hebt in uw leven, en Lazarus desgelijks het kwade; en nu wordt hij vertroost, en gij lijdt smarten, Luk. 16:25.

B. Wij zouden ons geloof daarin moeten tonen, dat wij met Abraham de dienst en gemeenschap van de ware God veel hoger achten dan het gezelschap van al onze vrienden en magen waarmee wij in de wereld verkeren. Abraham van God geroepen zijnde, verlaat zijn vaderland en maagschap, en hij zoekt met God te verkeren en in vriendschap om te gaan in een vreemd land. Dat is de les van onze grote Meester Jezus: Die vader of moeder liefheeft boven Mij, die is Mijns niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven Mij, die is Mijns niet waardig, Matth. 10:37.

C. Verder, wij zouden ons geloof daarin moeten tonen, door met Abraham God gehoorzaam te wezen in hetgeen Hij ons gebiedt, al is het wat hard en onaangenaam voor het vlees. Waarom de Heiland in de even aangehaalde schriftuurplaats er nog bijvoegde, vers 38: En die zijn kruis niet op zich neemt en Mij navolgt, die is Mijns niet waardig. En waarlijk, zal men ten hemel ingaan, er is al wat strijd en kruis aan vast. De zonden moeten worden afgestorven, en daar wil het vlees niet aan. De oude mens, dat is onze verdorven natuur, moet van dag tot dag gekruisigd worden, met de zondige bewegingen en begeerlijkheden, Gal. 5:24.

D. Ja, wij zouden dan ook met Abraham Gods geleide gewillig moeten volgen, en op Zijn roepende stem daarheen gaan, en reizen daar Zijn albesturende en bewarende hand ons belooft heen te leiden. Waar wij toch in deze wereld zijn, de hemel is ons overal even nabij, in een vreemd land zo nabij als in ons vaderland. Hoe behoren wij deze gehele aarde, waarin ons verblijf van zulk een korte duur en tevens zo wisselvallig is, maar voor een land van vreemdelingschap te houden, en met Abraham de hemelstad die fundamenten heeft, tot ons enig vaderland te verkiezen, daar wij naartoe reizen. Zo begreep het Abraham niet alleen, maar ook de andere oude heiligen, die beleden hebben dat zij maar gasten en vreemdelingen op de aarde waren, Hebr. 11:13. En het is de taal van

Paulus, Hebr. 13:14: Wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige. Vindt men ook niet overal waar men zich in deze wereld bevindt, dezelfde hemel die ons dekt, dezelfde zon die ons beschijnt, dezelfde aarde die ons draagt, dezelfde God Die ons beschermt? De Christenen, zegt Justinus de martelaar, wonen in hun eigen geboorteland maar als gasten en vreemdelingen. Alle dingen hebben zij met hun medeburgers gemeen, en verdragen van die alles als vreemdelingen. Elk vreemd land is hun vaderland, en elk vaderland is hun vreemd. Zij zijn in het vlees; en echter leven zij niet naar het vlees. Zij verkeren op de aarde; en echter is hun wandel in de hemel. En het was het kloekmoedig antwoord van de kerkvader Basilius tot de stadhouder van de keizer Modestus, als die hem met ballingschap had bedreigd: Uw dreigement kan mij niet schaden, overmits ik niet kan gebannen worden die aan geen plaats gebonden ben. Want waar ik ben, daar zal mijn vaderland zijn. De gehele aarde op welke ik maar als een reiziger en vreemdeling ben, is des Heeren.

Behaagde God ons geloof te beproeven, gelijk Hij vader Abraham deed door deze en gene verzoeken en aardse tegenspoeden; dat wij toch niet murmureren tegen des Heeren weg met ons, dewijl Die de mens niet antwoordt van Zijn daden. Maar dat wij geduldig onder die beproefing op een goede uitkomst hopen. Hoor, hoe krachtig de apostel Jakobus een Christen onder de verzoeking opwekt met de beloofde hemelkroon: Zalig is de man die verzoeking verdraagt; want als hij beproefd zal geweest zijn, zo zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heere beloofd heeft degenen die Hem liefhebben, Jak. 1:12.

1. Ontneemt Hij ons bij onze roeping en bekering tot Hem de tijdelijke goederen, zodat wij nauwelijks met Abraham een voetstap eigen hebben, en de Heere ons naar de wereld in de laagte houdt; dat wij ons die goede ruil zomin als Abraham beklagen. Of zouden wij, nu wij de God der heerlijkheid Zijn gunst en gemeenschap, tot ons beste deel en hoogste goed met Abraham uitgekozen hebben, wel willen terugkeren, en daarentegen met Demas deze tegenwoordige wereld weer lief krijgen? Immers neen! Om geen duizend werelden. Dat wij als Abrahams geestelijke kinderen Hem hierin navolgen, levende los van de wereld, gespeend van het aardse, en ons spoeden de naar het hemels vaderland dat boven is. Wilt gij een rechte zoon van Abraham zien, ziet op Mozes, die groot geworden zijnde weigerde zoon van Farao's dochter genaamd te worden, verkiezende liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben. Achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn, dan al de schatten van Egypte. En de reden voegt er Paulus bij: Want hij zag op de vergelding des loons, Hebr. 11:24-26. En om diezelfde reden betuigde ook diezelfde apostel zijn begeerte, om ontbonden te worden en met Christus te zijn; want dat was hem zeer verre het beste, Fil. 1:23. Zulk een reisvaardigheid onder een uitzicht naar de eeuwigheid betaamt elk Christen; zoals wij in het bijzonder van Marcella lezen; van welke godzalige vrouw de kerkvader Hieronymus verhaalt: Dat zij elke dag zo leefde, als gelovende dat zij aanstonds sterven zou; en dat zij nooit haar klederen aantrok, of zij bracht zichzelf te binnen haar graf en doodkleed, in hetwelk zij in het huis der stilzwijgendheid zou worden ingebonden.

2. Of stelt de Heere Zijn belofte wat uit, gelijk Hij met Abraham handelde, hem een groot zaad en vele nakomelingen belovende eer hij nog een kind had? Dat wij vooreerst, ons zoeken te wachten van met onze gedachten en verwachting op Gods beloofde goed vooruit te lopen; maar de tijden der vervulling in Gods hand over te geven. Indien de

Heere vertoeft, verbeidt hem; want Hij zal Gewisselijk komen, en Hij zal niet achterblijven, Hab. 2:3. Hij weet ook het beste wat Zijn kinderen nodig hebben; ook op welke tijd, op welke wijze en in welke mate zij het goede van Hem te wachten hebben. En dat wij ondertussen gelovig met vader Abraham in het midden der beproeving blijven wachten op Gods beloften, op hoop tegen hoop, (om de woorden van Paulus te gebruiken, Rom. 4:18) zo in het schenken van het goede, als in het verlossen uit het kwade. Want bij de Heere zijn uitkomsten, zelfs tegen de dood, Ps. 68:21.

En derhalve, om te besluiten met een woord van bemoediging voor alle oprechten uit Ps. 37:5: Wentelt uw weg op de Heere, en vertrouwt op Hem; Hij zal het maken. Amen.

VIJFDE KERKREDE

ABRAHAMS GELOOF NADER BEPROEFD

HANDELINGEN 7:6,7

6 En God sprak alzo, dat zijn zaad vreemdeling zijn zou in een vreemd land, en dat zij het zouden dienstbaar maken en kwalijk behandelen vierhonderd jaren.

7 En het volk dat zij dienen zullen, zal Ik oordelen, sprak God; en daarna zullen zij uitgaan, en zij zullen Mij dienen in deze plaats.

A. **ZOUDEN** wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? Zo wijs en tevens godvruchtig sprak de geduldige Job in het midden van al dat lijden en verdriet dat door des Heeren hand alleen hem werd toegezonden, tot beproeving van zijn geloof en oprechtheid, en tot oefening van zijn lijdzaamheid en vertrouwen op de Heere; zoals wij van hem vinden aangetekend in het Boek van zijn lijdzaamheid hoofdstuk 2:3.

1. Job gaf er vooreerst mee te kennen zijn grote wijsheid, waardoor hij begreep dat het goede en het kwade dat er in deze wereld gebeurt, geen gewrochten of uitwerkingen waren van twee tegen elkaar strijdende beginselen of oorzaken, gelijk vele zogenaamde wijsgeren onder de heidenen het zo begrepen. Neen, maar hij leidt het beide, het goede en het kwade, van één God af, en van deszelfs alles besturende hand. Of zou er ook een kwaad zijn in de stad dat de Heere niet doet? Amos 3:7. Ik formeer het licht en schep de duisternis, Ik maak de vrede en schep het kwade; Ik de Heere doe al deze dingen, zo lezen wij in Jes. 45:7.

Maar met deze opmerkelijke vraag: Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? geeft de heilige Job ook tevens de verstaan, dat het de onloochenbare plicht van hem en van elke sterveling is, Gods albestuur in het goede en het kwade, in voorspoed en tegenspoed, wel op te merken, Gods hand en vinger in beide te eerbiedigen met aanbidding, en er zich aan te onderwerpen met nederigheid; zijnde in voorspoed dankbaar, in tegenspoed geduldig, en hopende op een blijde uitkomst.

a. Licht valt het Gods kinderen in voorspoed te zeggen, zouden wij het goede van God niet ontvangen? Maar in tegenspoed met Job te zeggen, zouden wij ook het kwade zowel als het goede van God niet ontvangen? Dat is veel zwaarder werk, en veelmeer; overmits het verdorven vlees zo gereed is tegen Gods weg en handelingen, als hij in tegenheden met ons wandelt, te murmureren.

b. De wijze God heeft er nochtans Zijn heilige redenen toe, om door verschillende kwaden, ellenden en wederwaardigheden Zijn volk hier toe te bereiden en te leiden tot de zalige heerlijkheid, daar alle kwaad een einde neemt. Derhalve, wij dienen dan ook het kwade uit Gods liefdehand met Job te ontvangen; denkende, dat God ons het kwade als een vaderlijke kastijding toezendt, om deze redenen:

Vooreerst, opdat de zonde daardoor in ons meer verbroken zou worden, en wij dus heiliger wandelen.

Verder, opdat ons hart van de vergankelijke wereld meer losgemaakt zou worden.

Verder, opdat wij in dit ellendig tranendal meer zouden verlangen naar de hemel, ons rechte vaderland.

Laat ik er bijvoegen, (om niet alles aan te halen) opdat wij ook alzo gelijkvormig zouden worden het beeld van Gods Zoon; Die niet inging in de hemelse heerlijkheid dan langs de weg van veel lijden hier beneden. Waarom hij tot de Emmaüsgangers zei: Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzo in Zijn heerlijkheid ingaan? Luk. 24:24.

Trouwens, Abrahams zaad zou in dat land Kanaän, aan deze aartsvader tot een bezitting beloofd, niet inkomen om God aldaar te dienen als een volk van Zijn eigendom, dan nadat zij hadden doorstaan een verdrietig vreemdelingschap en benauwde dienstbaarheid van vierhonderd jaren. Gelijk God Zelf dit aan Abraham openbaarde, naar het verhaal van Stefanus in mijn tekstwoorden.

B. Het was een zware beproeving van Abrahams geloof in de beloften Gods, dat Hij hem dat land Kanaän zou geven daar hij als vreemdeling in verkeerde, en daar Gods hand Zelf hem daartoe geleid had.

Abraham zal eerst gemeend hebben dat hij zelf in persoon dit land, tenminste voor een gedeelte, tot een erfelijke bezitting zo verkrijgen. Maar het valt anders uit. God openbaart Zijn wil nader aan deze gelovige vader, dat hij er geen erfdeel in zal krijgen, zelfs niet één voetstap; maar dat het zijn zaad na hem zal gegeven worden.

Welke beproeving van Abrahams geloof nog verder ging, omdat hij in die tijd, als God hem die belofte deed, nog geen zaad of kind had; zoals Stefanus tevoren verhaald heeft in zijn heilige redevoering tot de Joodse Raad. Evenwel, Abraham gelooft Gods belofte, uit de overweging van Gods waarheid Die niet liegen kan; en van Zijn almacht, dewijl Hem niets te wonderlijk is. Hij gelooft, zegt Paulus, Rom. 4:18-20, op hoop tegen hoop, dat hij worden zal een vader van vele volkeren. En hoewel hij omtrent honderd jaren oud is, en de baarmoeder in zijn oude vrouw Sara reeds verstorven is; hij twijfelt nochtans aan Gods belofte niet door ongelovigheid, maar wordt versterkt in zijn geloof, gevende God de eer.

Hier komt nu in mijn tekst nog een derde beproeving bij. God belooft Abraham dit land te zullen geven aan zijn zaad. Doch die belofte Gods zou niet vervuld worden, zo aanstonds of kort daarna, als hij een zaad, namelijk Izak gewinnen zou; maar lang daarna in zijn nakroost, als zijn zaad een langdurige vreemdelingschap en dienstbaarheid zou hebben uitgestaan.

C. In het verhaal dat de heilige martelaar hieromtrent doet, laten wij:

I. Eerst gezien Abrahams zaad, dienstbaar in een vreemd land. En God sprak alzo, dat zijn zaad vreemdeling zou zijn in een vreemd land, en dat zij het zouden dienstbaar maken en kwalijk handelen, vierhonderd jaren.

II. Daarna zullen wij Abrahams zaad uit dienstbaarheid zien verlost, door strafoefening aan de verdrukken, en zegening aan Gods volk. En het volk dat zij dienen zullen, zal Ik oordelen, sprak God. Daarna zullen zij uitgaan, en zullen zij Mij dienen in deze plaats.

EERSTE DEEL

Wat de dienstbaarheid van Abrahams zaad aangaat:

A. God deed daaromtrent een openbaring aan Abraham, daar Stefanus het oog op heeft, als hij zegt: En God sprak alzo. Buiten alle twijfel ziet hier Stefanus op die openbaring

Gods aan Abraham bij de eikenbossen van Mamre, Gen. 15:12,13. Daar lezen wij: En het geschiedde als de zon was ondergegaan, zo viel een diepe slaap op Abram; en ziet, een schrik en grote duisternis viel op hem. Toen zeide God tot Abram: Weet voorzeker, dat uw zaad vreemd zal zijn in een land dat hunlied niet is, en zij zullen hen dienen, en zij zullen ze verdrukken vierhonderd jaar; en wat daar meer volgt.

1. De Heere, naar de gewone wijze van Zijn openbaring in die tijden, ontdekt aan Abraham het verborgene van Zijn raad en wil in een droom of nachtgezicht, wanneer het lichaam in rust is en de geest des te bekwamer om Gods indrukken te ontvangen, en vertoningen van elkaar te onderscheiden. Zo goed was de Heere vanouds, dat Hij Zijn knechten, de patriarchen en profeten, de naderende zwarigheden alvorens bekend maakte om hen en anderen daardoor te waarschuwen; teneinde zij zich bijtijds daartegen gelovig en heilig zouden wapenen. Zal ik voor Abraham verbergen wat Ik doe? vroegde de Heere, als Hij Zijn streng oordeel over Sodom en dat ganse gewest stond uit te voeren. En lang daarna lezen wij bij Amos, hoofdstuk 3:7: Gewis, de Heere Jehovah zal geen ding doen, tenzij Hij Zijn verborgenheid Zijn knechten de profeten geopenbaard heeft.

2. Dat er na zonsondergang schrik en grote duisternis op Abraham viel als God hem verscheen, en het toekomstige ontdekken wilde, dat kon hem leren dat er grote benauwdheid over zijn zaad en kinderen komen zou, donkere nachten van verdrukking, voordat zij zouden beleven dagen van vrolijkheid en jaren van lieflijkheden.

3. Temeer kon Abraham daarop staat maken, als het hem de waarachtige God, Die niet liegen kan, zo nadrukkelijk verzekerde, zeggende bij Mozes: Voorzeker weet dat, het zal zo wezen, geloof het vast en neem het voor waarheid aan.

B. De inhoud van Gods openbaring aan Abraham komt hierop uit, naar het verhaal van onze Stefanus, steunende op het getrouw bericht van Mozes:

1. Eerst sprak God in het gemeen, dat Abrahams zaad vreemdeling zijn zou in een vreemd land. Zijn zaad is hier niet slechts die zoon welke hij volgens Gods belofte uit zijn onvruchtbare en hoogbejaarde Sara winnen zou, namelijk Izak, de zoon der belofte; in welke zoon hem het beloofde zaad zou genoemd worden. Maar zijn zaad is hier ook zijns zaads zaad, namelijk Jakob, en uit deze de twaalf patriarchen en verdere afstammelingen, die allen zouden vreemdelingen zijn in een vreemd land, dat zij derhalve niet in vast eigendom zouden bezitten. Zij zouden onder vreemde volken omzwerven en omdolen, trekkende van het ene land tot het andere, van het ene koninkrijk tot het andere, zowel als Abraham hun vader. Van wie Paulus heeft aangetekend, Hebr. 11:9: Door het geloof is Abraham een inwoner geweest in het land der belofte, als in een vreemd land, en hij heeft aldaar in tabernakelen of tenten gewoond met Izak en Jakob, die mede erfgenamen waren van dezelfde beloften Gods. Zoals hij ook van deze en andere godzalligen meer in datzelfde hoofdstuk getuigt, vers 13: Dezen allen zijn in het geloof gestorven, de belofte niet verkregen hebbende, maar hebben dezelve van verre gezien, en geloofd en omhelsd; en zij hebben beleden dat zij maar gasten en vreemdelingen op de aarde waren.

Evenwel, zoveel het vlees aangaat, een zeer lastige en moeilijke omstandigheid, te moeten omdolen in vreemde landen en onder vreemde volken. O wee mij, dat ik een vreemdeling ben in Mesech, en dat ik woon in de tenten van Kedar! Zo komt de spreker in de 120ste Psalm klagende voor, vers 5.

2. Nog veel verdrietiger moet dat vreemdelingschap vallen als er de dienstbaarheid en slavernij mee is verknocht; zodat men onder dat vreemde volk wordt mishandeld, en

zijn nek onder een ijzeren juk moet buigen. En ziet, zo gebeurt het hier. Dat vreemde volk zou Abrahams zaad dienstbaar maken en kwalijk handelen. In deze woorden wordt voornamelijk gezien op hetgeen Abrahams zaad in Egypteland wedervaren is, dat de Israëlieten geweest is een huis van ellendige dienstbaarheid, ja, een ijzeren oven van verdrukking. Wij lezen daarvan in het tweede Boek van Mozes, Exodus, de eerste hoofdstukken, hoe de Egyptenaars de kinderen Israëls dienstbaar maakten nadat een andere Farao was opgestaan, die Jozef niet gekend had, en Jozefs gedachtenis nu was uitgewist; en hoe kwalijk zij met dat volk Gods handelden. Niet alleen dat zij ten tijde van Mozes' geboorte de jonge knechtjes der Israëlieten moorddadig ombrachten, opdat Abrahams zaad in Egypte niet zou vermenigvuldigen, maar zij maakten hen toen en naderhand het leven zeer bitter door een harde dienst, doende de Israëlieten werken in leem en harde tichelstenen.

Een dienst zo zwaar, dat de kinderen Israëls daaronder zuchtten, alzo dat hun geschrei en gekrijt groot was, en tot God in de hemel klonk.

Ja, het ging zover, dat wanneer Mozes en Aäron de koning Farao verzochten het volk uit Egypte te laten trekken, hun lasten nog al meer werden verzwaaard op Farao's bevel, die de aandrijvers in last gaf: Gij zult voortaan deze lieden geen stro meer geven tot het maken van tichelstenen; laat ze zelf heengaan en stro voor zich verzamelen, Ex. 5:6,7.

3. De tijd van dit ganse vreemdelingschap wordt bij Mozes in de voorheen aangetrokken plaats, zoals ook hier van onze Stefanus, bepaald op vierhonderd jaren, moettende die vierhonderd jaren dan beginnen gerekend te worden van de geboorte van Izak af, de zoon der belofte, tot op de uittocht der kinderen Israëls uit Egypte. Waartegen niet moet gerekend worden strijdig te wezen het getal van vierhonderd en dertig jaren, dat Mozes van dit vreemdelingschap der vaderen gebruikt, Ex. 12:40; en ook Paulus, Gal. 3:17, nademaal die dertig jaren daar nog bijkomen, als men met rekenen een aanvang maakt met Abrahams eerste roeping in Ur der Chaldeeën, toen hij bevel kreeg zijn vaderland te verlaten, en naar een vreemd land te reizen dat God hem wijzen zou, Ex. 12:40, Gal. 3:17.

Het zou hier vooral op aankomen, (om uw aandacht bij die vierhonderd jaren niet langer op te houden) dat wij kort zien welke kracht er steekt in deze bijgebrachte woorden van onze martelaar Stefanus, tot mondstopping en beschaming van zijn beschuldigers. Die hadden hem in de laatste verzen van het voorgaande 6de hoofdstuk bij de Joodse Raad aangeklaagd, als een lasteraar van God, van Mozes en zijn wet; omdat hij geleerd had de afschaffing van de Joodse godsdienst, die eerlang een einde zou nemen. Want hij had gepredikt, dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats, dat is de tempel en Jeruzalem, zou verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd. Maar nu moet ik deze ijdele beschuldigers vragen:

a. Welke lastering steekt in de leer van Stefanus tegen God of godsdienst? Is de zaligheid van een mens aan het Joodse land, of het bezit van dat land gebonden? Het is waar, God heeft het Abraham en zijn zaad beloofd; maar ziet, Abraham en zijn zaad heeft het niet bezeten vierhonderd jaren lang; zij verkeren er maar in als vreemdelingen; en zijn zaad moest dat land der belofte zelfs missen toen het in Egypte zo lange tijd dienstbaar was, en kwalijk gehandeld werd. En nochtans bleef de Heere in al die vreemdelingschap, omzwerving en verdrukking, de God van Abraham, Izak en Jakob, en van al zijn geestelijk zaad, dat door het geloof alleen in Gods belofte gerechtvaardigd en gezaligd werd. Welke godslastering stak er dan in, daar de zaligheid aan geen land gebonden is, dat

Jezus de Nazarener naar de leer van onze Stefanus deze heilige plaats zou verbreken, en de tempel, Jeruzalem, ja dat ganse land de Joden zou ontnemen?

b. En waar is hier enige lastering in Stefanus' leer tegen Mozes en zijn wet; welke wet eerst na die vierhonderd jaar van vreemdelingschap is ingekomen? Zou men die wet, die Mozes de vaders heeft overgeleverd, niet wel voor altijd kunnen missen, gelijk ze Abraham en zijn zaad vierhonderd jaren lang misten, en derhalve buiten die wet en mozaïsche zeden zalig worden?

TWEEDE DEEL

Maar onze wijze en verstandige Stefanus zal die ijdele grootspraak van zijn stoute beschuldigers nog al meer gaan weerleggen, door de Joodse Raad te herinneren op welke wijze de God der heerlijkheid met Abrahams zaad heeft gehandeld bij de verlossing uit de dienstbaarheid: En het volk dat zij dienen zullen, zal Ik oordelen, sprak God; daarna zullen zij uitgaan, en zij zullen Mij dienen aan deze plaats.

A. Alvorens zou de Heere Zijn verlossende hand tonen in strafoefeningen aan de wrede onderdrukkers van Abrahams zaad: En het volk dat zij dienen zullen, zal Ik oordelen, sprak God.

1. De heilige en rechtvaardige God, Die het kwaad Zijn volk aangedaan, in de kwaaddoeners te zijner tijd weer tehuis zoekt, zou Israëls verdrukkers zwaar straffen, naarmate zij Zijn volk die harde diensten en verdrukkingen met een boze opzet en veel kwaadwiligheid hadden toegebracht. Hetwelk alles hier onder een enig woord van oordelen begrepen wordt, omdat Gods strafoefening geschiedt uit Gods zeer rechtvaardig en nauwkeurig oordeel over de handelingen der mensen. En wel, zegt God, Ik, Ik zal het doen, Ik zal dat volk oordelen; tot een duidelijke blijk dat in die oordelen en straffen Gods hand en vinger zou te zien wezen, die elke opmerkende ook daarin zeer duidelijk zien en erkennen zou.

2. En in waarheid geliefden! gaan wij eens en maar als terloops met onze gedachten na Gods oordelen in Egypteland over dat volk, dat Abrahams zaad tot dienstbaarheid heeft gebracht, en zo zwaar gedrukt; ik moet u vragen, is er niet Gods hand en vinger klaar en duidelijk in te zien?

Denk eerst aan de tien bekende plagen: De wateren zijn in bloed veranderd. Hun huizen en slaapkamers hebben van vorsen gekrield. Het stof der aarde is in luizen veranderd. Allerlei ongedierte heeft het land verdorven. Een zware pestilentie heeft hun vee verteerd. De lichamen der mensen en beesten zijn met boze zweren geslagen. Hagel en vuur regende van de hemel neer. De sprinkhanen eten op al wat de hagel heeft overgelaten. Een zwarte duisternis bedekt gans Egypte. Totdat eindelijk een slaande engel het ganse land doorwandelt, en doodt al de eerstgeborenen. Gij kunt dit alles breder nalezen in Ex. 7,8,9.

b. Maar op de tien plagen is nog het zwaarste oordeel gevolgd. Israël uit Egypte zijnde uitgeleid, wordt van koning Farao nagejaagd door de Rode Zee met zijn wagens en ruiters. En ziet, God bedekte ze met de wateren, en doet het ganse heir in de zee versmoren en omkomen.

Mozes en de kinderen Israëls zingen Gode daarover een danklied: De Heere is een Krijgsman, Heere is Zijn Naam. Hij heeft Farao's wagens en heir in de zee geworpen, en de keur zijner hoofdliden zijn verdronken in de Schelfzee, Ex. 15:3,4.

Ook Mirjam, Mozes en Aärons zuster, neemt een trommel in haar hand, en alle vrouwen dansen in reien en zingen Gode tot eer: Zingt den Heere, want Hij is hoog verheven; Hij heeft het paard met zijn ruiter in de zee gestort.

B. Doch dewijl God in de toorn ook gedachtig is des ontfermens, zo is Hij ook gewoon in het verdelgen van Zijn vijanden, Zijn volk te zegenen. Daarna zullen zij uitgaan, sprak God, en Mij dienen aan deze plaats.

1. Bij Mozes, Gen. 15:14, lezen wij dat God tot Abraham zei aangaande zijn zaad en nakomelingen: Daarna zullen zij uittrekken met grote have. De vervulling van die belofte zag men in Israëls uittocht uit Egypte, toen zij dat land van hun ellendige dienstbaarheid verlieten, zijnde verrijkt met allerlei goederen en voorraad. Stefanus laat zich daar niet in, als tot zijn oogmerk niet dienende; maar hij voegt er alleen bij:

2. Gods oogmerk in Israëls uittocht. Dat was, om dat land der belofte te gaan innemen en beërven, en de Heere daarin te dienen; en zij zullen Mij, de Heere, dienen aan deze plaats. Want ofschoon die woorden in Gods belofte, aan Abraham gedaan, niet voorkomen, Stefanus mocht ze daar echter wel bijvoegen als een nadere verklaring en opheldering van Gods belofte. Immers:

Dat was het grote einde en oogmerk waartoe de Heere Abrahams zaad uitvoerde uit Egypte, om het beloofde land te beërven, en de Heere te dienen aan die plaats.

De beloofde uitdrijving der Amoriëten, Kanaän's heidense bewoners, gaf dat ook niet duister te kennen: En het vierde geslacht zal herwaarts wederkeren; want de ongerechtigheid der Amoriëten is tot nog toe niet volkomen, Gen. 15:16.

Vader Abraham zelf begreep het mede zo, dat zijn zaad en nakroost de Heere dienen zou aan die plaats, wanneer hij de Heere, Die hem verschenen was en tot hem zeide, uw zaad zal Ik dit land geven, in dat land een altaar bouwde; zoals wij lezen in Gen. 12:7, betonende daarmee dat de plechtige dienst des Heeren in het geven van dit land aan zijn zaad werd bedoeld.

Uit het een en ander van onze Stefanus bijgebracht, bleek dan alweer hoe ijdel de roem van Stefanus' beschuldigers was, alsof het wezenlijk geluk van Abrahams zaad bestond in de bezitting van het beloofde land, en in de dienst der kerkelijke zeden, door Mozes overgeleverd. Want:

Vooreerst, had de God der heerlijkheid, Die Abraham verschenen was en zijn zaad dat land Kanaän tot een erfenis beloofd had, aan Abrahams zaad welgedaan in hun vreemdelingschappen, en bijzonder in Egypteland, dat volk aldaar grotelijks vermenigvuldigende, onder de verdrukking bewarende, en eindelijk met een machtige hand daaruit voerende, en deszelfs verdrukkingen zeer streng oordelende en straffende. Het een of het ander, dat Stefanus ons alhier verhaalt, was immers niet geschied om die uiterlijke Joodse godsdienst, die in Stefanus' tijd alsnog gehecht was aan Jeruzalem en het Joodse land. Want in vroegere tijd, en bijzonder in Israëls verblijf in Egypte, was er de Joodse godsdienst nog niet. Israël werd niet vermenigvuldigd en gezegend om het wel behartigen van die godsdienst die er toen nog niet was; maar naderhand eerst door Mozes werd ingesteld. Zoals ook God de Egyptenaars toen niet kon oordelen en straffen, als verachters van die godsdienst; maar alleen wegens die slaafse dienst waarmee zij Abrahams zaad en kinderen zo hard drukten.

Ten tweede, Gods oogmerk in Abrahams zaad dit goede land der belofte te doen beërven, was wel, opdat zij Hem dienen zouden aan deze plaats. Maar dit bracht niet mee dat de dienst Gods in dat land noodzakelijk moest geschieden; veel minder, voor altijd

geschieden moest onder waarneming van die kerkelijke zeden, door Mozes overgeleverd in de woestijn.

En eindelijk, Abraham had in dat land der belofte God ook gediend; doch in geest en in waarheid. Het is waar, op Gods uitdrukkelijk bevel bouwde hij een altaar om Gode dankofferanden toe te brengen. Maar hoeveel verschilde dit van al die omslag die Mozes' kerkzeden meebrachten? Door zijn geloof in de toekomstige Messias, in Wie alleen hij zijn zaligheid zocht, behaagde hij God, stierf in hoge ouderdom, en werd in het land der belofte begraven.

Even alzo, wil Stefanus te kennen geven, kon God thans ook in dit land van Kanaän in waarheid en Hem behaaglijk van de Joden, Abrahams kinderen, gediend worden met verandering en afschaffing van al die zeden, door Mozes overgeleverd. Gelijk de wijze Heiland aan de Samaritaanse vrouw zulks te verstaan gaf, in het Evangelie van Johannes, hoofdstuk 4:20. Onze vaders, zegt zij tot Hem, hebben op deze berg te Samaria aangebeden; en gijlieden die Joden zijt, zegt dat te Jeruzalem de plaats is daar men moet aanbidden. Maar Hij brengt terstond deze dwalende vrouw op de rechte weg. O vrouw, zegt Hij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden. Maar de ware aanbidders zullen de Vader aanbidden in geest en waarheid. Want God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden Geest en waarheid.

EN alzo bewees Stefanus in onze tekst hetgeen hij tegen zijn beschuldigers en lasteraars van zijn heilige leer moest bewijzen.

1. Zij zijn derhalve verblinde en dwaze navolgers van die vleselijke Joden, die ook in ons Christendom berusten in het uiterlijk waarnemen van de christenplichten, en daar hun ganse zaligheid in zoeken. Zij zijn in de Christelijke Kerk geboren, daarin gedoopt, doen belijdenis van de Christelijke leer, gaan ten Avondmaal, en wat meer is. Ik moet zeggen, al deze zaken zijn goed, hoognodig, prijzenswaardig. Maar daar zijn vertrouwen op te stellen, en er enig heil van te verwachten, is even zo verkeerd als het roemen der Joden op des Heeren tempel. Zal men die uiterlijkheden van het Christendom Gode behaaglijk verrichten, zij moeten in het geloof en naar de wil Gods verricht worden. Hier moet bijkomen die geestelijke dienst Gods, welke Jezus de Samaritaanse vrouw aanpreeft, een dienst in geest en waarheid. De mens, zal hij God oprecht dienen, moet door Gods wederbarende Geest vernieuwd en veranderd worden; alzo dat hij zijn hart reinigt van de kwade begeerlijkheden tot de zonden, en zijn lichaam Gode stellen tot een levende, heilige en Hem welbehaaglijke offerande; waarin Paulus stelt onze redelijke godsdienst, Rom. 12:1.

2. Gij zult mogelijk denken, wel, ik doe in het stuk van godsdienst en Christelijke plichten zoveel als in mijn krank vermogen is, en meer kan ik niet. Maar dat was ook de verkeerde inbeelding der Joden ten tijde van onze Stefanus. Zie het in die farizeeër in het Evangelie, die God dankte dat hij niet was als andere mensen; hij was geen rover, geen onrechtvaardige, geen overspelige, hij vastte tweemaal per week en gaf tienden en aalmoezen van hetgeen hij bezat. Maar het Evangelie getuigt van hem, dat hij onrechtvaardigd naar zijn huis afging, Luk. 18:11,12,14. En och, of het ook met vele Christenen bij dat uiterlijke niet slechts bleef! Men neemt de genademiddelen wel waar, maar zonder de behoorlijke geraaktheid van het hart; en diensvolgens zonder vrucht daaronder. Aldus is men het oude Israël gelijk, aan welke het Evangelie ook wel verkondigd

werd; maar het woord der prediking deed hun geen nut, dewijl het met het geloof niet was gemengd in degenen die het hoorden, Hebr. 4:2. En dan blijven de Christenen ook maar uitwendige kerkleden, door Doop, Avondmaal en belijdenis, zonder tot de inwendige gemeenschap van de Kerk, en de genadestaat overgebracht te zijn. En zonder dit laatste is er geen zaligheid te verwachten; dewijl Gods Woord uitdrukkelijk zegt, dat zelfs zulke kinderen des Koninkrijks zullen buitengeworpen worden, Matth. 8:12. En Jezus waarschuwt alle belijders van Zijn leer, teneinde zij in dat uiterlijke toch niet zouden berusten, dat er te dien dage zullen zijn die kunnen zeggen: Gij hebt op onze straten geleerd, en wij hebben in Uw tegenwoordigheid gegeten en gedronken; en nochtans tot antwoord krijgen: Ik ken u niet vanwaar gij zijt, wijkt van Mij af al gij werkers der ongerechtigheid, Luk. 13:26,27. Want toch, niet de hoorders der wet, zegt Paulus in Rom. 2:13, zijn rechtvaardig voor God, maar de daders der wet zullen gerechtvaardigd worden.

3.O! mocht gij eens door Gods genade met dat geloof begiftigd worden, dat in Abraham was. Dat is u hoognodig, zult gij zalig worden. Abraham geloofde God, zegt de Heilige Schrift bij Mozes en Paulus, en het werd hem tot rechtvaardigheid gerekend. De spreekwijze wil zeggen, dat hij door het geloof in Gods belofte, en vooral in die belofte dat hij de zaligheid zou verkrijgen in de toekomstige Messias, dat zegenende Zaad dat uit hem voort zou komen in de volheid des tijds, dat hij door dat geloof een gerechtelijk aandeel kreeg aan die genadegoederen, die deze Middelaar Gods en der mensen voor Zijn volk aan zou brengen. Maar zult gij ook daaraan een gerechtelijk aandeel krijgen, bid God om dat geloof, om Abrahams geestelijke kinderen te worden.

Maar die dat reeds geworden zijn, moeten ook Abrahams werken doen.

A. Gelijk God Abrahams geloof hier mede beproefde, dat hij de vervulling van die belofte, van zijn zaad het land Kanaän te geven, nog vierhonderd jaren uitstelde; also handelt God ook met Zijn kinderen. De uitgestelde hoop op het hemels Kanaän daarboven krenkt weleens het hart, vooral als zij hier in hun pelgrimsreis en vreemdelingschap verdrukkingen hebben te lijden, en van hun vijanden kwalijk gehandeld worden. Maar ondertussen:

1. Moesten zij de moed niet laten zakken; maar met Abraham gesterkt worden in het geloof, niet twijfelen aan Gods belofte door ongelovigheid, maar aanhoudende in het geloven, op hoop tegen hoop, Rom. 4:18-20.

2. Stelt de Heere Zijn belofte wat uit, van jaar tot jaar, om u dit of dat goed in Zijn Woord beloofd te schenken; meer sterkte in uw geestelijk leven, meer aanwas in de godzaligheid, meer verzekering van uw genadestaat, en zalig sterven en overvoering tot het hemelse Kanaän; in dit alles loopt toch niet vooruit, maar verbeidt de Heere, en wacht op Hem. Hij zal gewisselijk te Zijner tijd komen, en niet achterblijven, Hab. 2:3.

3. Wordt gij in dit land uwer vreemdelingschap van vijanden verdrukt en kwalijk gehandeld, zoals Israël in Egypte; gedraag er u geduldig en lijdzaam onder. Gedachtig zijnde, dat de Heere langs de weg van kruis uw heiligmaking wil bevorderen, om u des te heiliger en veiliger de hemel in te leiden. Dat Hij u alzo van deze verdorven wereld wil losmaken, en u naar het beloofde land, de hemel, des te meer wil doen verlangen. De ganse aarde moet u toch vreemd land wezen, waarin gij als vreemdelingen omdooft; wandelende met de hemel in het oog, met Jezus in het hart, met de zonde onder de voeten en de wereld achter de rug.

B. Aldus kunt gij met grond hopen op een goede uitkomst. Want (om met mijn tekstwoorden te spreken, en bij de verklaarde stof te blijven) God zal uw vijanden oordelen en straffen zoals Zijn raad en wijsheid goed zal vinden, en u daarentegen zal Hij doen uitgaan; hetzij door een volkomen verlossing uit het geweld van uw vijanden, hetzij tenminste door de verdrukking van uw vijanden te matigen en in te binden; also dat gij onder die kalmte zult gelegenheid hebben om de Heere uw God, waar gij ook hier op aarde moogt omzwerven, te dienen aan deze plaats. Van het ene en andere leveren ons de gewijde en ongewijde geschiedenissen zeer vele voorbeelden, daar een godzalige in zijn druk zich mee kan opbeuren.

1. Wat eerst aangaat Gods belofte aan Abraham gedaan; het volk dat uw zaad dienen zal, zal Ik oordelen. Wij hebben dat bij de verklaring van onze tekst op zulk een ontzaglijke wijze vervuld gezien in het volk van Egypte, Israëls vijanden en onderdrukkers. Maar nooit zag men ook onder de evangeliedagen goddeloze ondernemingen begonnen tegen het Christen volk, of de Goddelijke wraak, die wel met langzame treden voortgaat, heeft uiteindelijk de onderdrukkers geoordeeld en zeer streng, voor het oog van de ganse wereld gestraft. Hierom schreef Paulus aan de gelovige Christenen in de kerk te Thessalonica: Wij zelven roemen van u in de gemeente Gods over uw lijdzaamheid en geloof, in al uw vervolgingen en verdrukkingen die gij verdraagt. Een bewijs van Gods rechtvaardig oordeel, opdat gij waardig geacht worde het Koninkrijk Gods, voor hetwelk gij ook lijdt. Alzo het recht bij God is verdrukking te vergelden dengenen die verdrukken, 2Thess. 1:4-6. Hierom is het, dat de bisschop van Carthago, Cypriaan, aan de heidense landvoogd Demetriaan, die de Christenen in het midden der derde eeuw zeer wreed vervolgde, met deze woorden schreef: Houd eens op de dienstknechten Gods en van Christus te vervolgen, dewelke toch de Goddelijke wraak beschermt. Want hiervandaan is het dat niemand onzer als hij gegrepen wordt tegenspartelt, noch zich over uw buitensporig geweld wrekt, hoezeer anderszins ons volk dat zeer talrijk is zulks zou kunnen doen. De verzekering dat God Zelf het eens wreken zal, stelt de lijdens gerust. De onschuldigen berusten in de pijnen en smarten, hun ten onrechte aangedaan, omdat zij ten volle verzekerd zijn dat al hetgeen zij nu lijden niet ongewroken zal blijven. En dat hoe groter onrecht ons nu door uw vervolgingen wordt aangedaan, de toekomstige wraak Gods des te rechtvaardiger en zwaarder zijn zal. Nooit hebben ook de goddelozen in enige schelmstukken tegen de Christelijke naam bedreven, of de Goddelijke wraak heeft ze terstond op de hielen gevolgd. Men moet ook niet menen dat die rechtvaardige vergelding van de straf zo bij geval of blinde fortuin gebeurt, daar de Goddelijke Schrift die straf bepaalt, en God Zelf daarin gezegd heeft: Mij komt de wrake toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Heere.

Hoe vreselijk was het uiteinde van die grote vervolger van de Jeruzalems de Kerk, Herodes Agrippa? die de eerste Christenen bij geval van de Joden, vervolgde. Lukas tekent aan, Hand. 12:1-4, dat hij de handen aan sommigen van die gemeente sloeg om die kwalijk te handelen. Ook doodde hij Jakobus, de broeder van Johannes, met het zwaard. En toen hij zag dat het de Joden behaaglijk was, voer hij voort om ook Petrus te vangen. Dewelke ook gegrepen hebbende, hij in de gevangenis zette. Maar hoort nu ook de afschuwelijke dood van de verdrukker der Christenen, kort daarop gevolgd. En op een gezette dag, Herodes een koninklijk kleed aangedaan hebbende, en op de rechterstoel gezeten zijnde, deed hij een rede tot zekere afgezanten. En het volk riep hem toe: Een

stem Gods en niet eens mensen! En van stonde aan sloeg hem een engel des Heeren, daarom dat hij God de eer niet gaf; en hij werd van de wormen gegeten, en gaf de geest. Dergelijke spiegelbeelden van vervolgers der Christelijke Kerk, die deswege het gewicht van Gods verbolgen grimmigheid zelfs in dit leven gevoeld hebben, levert ons de kerkelijke geschiedenis in menigte. Waaromtrent een geheel boek te lezen is, door iemand der Ouden geschreven, en van velen aan Lactantius toegeëigend. Hetwelk handelt van de rampzalige uiteinden en verschillende doden der kerkvervolgers, gedurende de drie eerste eeuwen van het Christendom. Boven allen steekt uit het deerlijk lot van de keizer Valerianus, die de achtste vervolging tegen de Christenen aanrichtte, waarin de tevoren genoemde Cypriaan met het zwaard werd omgebracht. Maar niet lang daarna werd hij van de Perzische koning Sapor in de strijd gevangen genomen, die hem hield in de allerellendigste slavernij. En indien wij aan de geschiedverhalen hem aangaande geloof mogen hechten, zou hij van de Perzische vorst als een hond in een ijzeren kooi opgesloten, alom meegevoerd en alzo vernederd zijn geworden, dat Sapor deze gevangen keizer tot zijn voetbank gebruikte als hij te paard klom, en ten laatste door hem levend te villen van kant hielp.

Wegens die meest strenge wraak Gods over de verdrukkers van Zijn volk (hetgeen mijn tekst door oordelen uitdrukt; het volk dat zij dienen zullen, zal Ik oordelen) mocht de kerkvader Tertullianus in het aflopen van de tweede eeuw wel schrijven aan de predikant van Carthago Scapula: Wij kunnen u op het uiteinde van enige stadhouders der provincies onder het oog brengen, die op het einde van hun leven bekend hebben, dat zij wegens het vervolgen der Christenen ten hoogste schuldig waren. Vigellius Saturninus, de eerste die het zwaard tegen ons, hier in Afrika, gebruikte, verloor zijn gezicht. En belangende Claudius Herminianus, landvoogd in Cappadocië; deze, de Christenen zeer wreed mishandeld hebbende, vermits hij zo grotelijks gestoord was, dat zijn eigen vrouw tot het Christendom was overgegaan, werd van God met de pestilentie aangetast, en wel hij maar alleen in zijn ganse hof. Hij nu ziende dat zijn pestbuilen van levende wormen krioelden, riep gedurig uit: Dat toch niemand van mijn kwaal iets wete, opdat er de Christenen zich niet over verblijden.

Van keizer Julianus in het midden der vierde eeuw van het Christen- tot het heidendom afgevallen, verhalen de kerkelijke gedenkschriften, dat hij niet anders dan dreigingen en moord blazende tegen de Christenen, ingeval hij als overwinnaar uit de strijd tegen de Perzen thuiskwam, schimpende meteen ook, dat dan de Timmermanszoon hun niet veel zou baten, met een pijl in zijn borst in de strijd geschoten en gedood werd. De ariaanse keizer Valens heeft de rechtzinnige Christenen met geen mindere wreedheid dan de heidense keizers vervolgd. Dan, de Goddelijke wraak heeft niet stilgezeten. Want eerst de Gothen en Vandalen met de ketterij der arianen door de bisschop Ulphilas besmet hebbende, is hij kort daarna door diezelfde barbaarse volkeren in de strijd overwonnen, en in een boerenhut gevlucht zijnde, daarin levend verbrand.

2. Inmiddels dat de rechtvaardige God de vijanden van Zijn volk oordeelt, geeft Hij Zijn Kerk en kinderen een zodanige uitkomst, als meest tot hun zaligheid dienstig en bevorderlijk is. Die weg welke Hij met Abrahams zaad insloeg, volgens hetgeen Hij die aartsvader beloofde in onze tekst: Daarna zullen zij uitgaan, en zij zullen Mij dienen in deze plaats; diezelfde weg houdt Hij alsnog met Zijn volk, makende ten allen tijde waarachtig die grote belofte van Christus, aan Zijn apostelen en de ganse Evangeliekerk gedaan, Matth. 28:20: Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.

De waarheid van die belofte ondervonden Christus' kruisgezanten, zo dikwijls zij vrijuit gingen uit de onderdrukkende hand van hun vijanden. Al kort na de grote Pinksterdag slaan de hogepriester en sadduceeën hun handen aan de apostelen van Christus, en zetten deze in de gemene gevangenis. Maar een engel des Heeren opende des nachts de deuren der gevangenis, en leidde ze daaruit, en zei: Gaat henen, en staat en spreekt in de tempel al de woorden dezes levens. Waarop zij tegen de morgenstond in de tempel gingen en leerden, Hand. 5:17-21. De apostel Petrus daarna van Herodes zijnde gegrepen en gevangen gezet, en van vier wachten elk van vier krijgsknechten zijnde toevertrouwd, slaapt des nachts gerust, dewijl hij met twee ketenen tussen twee krijgsknechten gebonden zit, en wordt wonderbaarlijk door een engel des Heeren uit de gevangenis verlost. Een licht schijnt in de woning, zijn ketenen vallen van zijn handen, hij gaat onverhinderd door de eerste en tweede wacht; en de ijzeren poort die naar de stad leidt is vanzelf open gegaan, Hand. 12:4-10. In hoevele en velerlei gevaren van zijn leven is de grote apostel der heidenen Paulus gekomen in zijn getrouwe evangeliedienst? Hij heeft er ons een geheel register van nagelaten in een van zijn Brieven, 2Kor. 11:23-33. Doch God heeft hem uit die alle gered, gelijk hij aan Timotheüs schreef. En aan de Korinthiërs een verhaal gedaan hebbende van zijn verdrukkingen in Azië, alwaar hij en Timotheüs zeer in twijfel van hun leven gekomen waren, also dat zij het vonnis des doods in zichzelf al hadden, zo liet hij daarop terstond volgen: Wij vertrouwen op God, Die de doden verwekt. Die ons uit zo grote dood verlost heeft, en nog verlost; op Welke wij hopen dat Hij ons ook nog verlossen zal, 2Kor. 1:8-10.

Deed God eindelijk aan vader Abraham de belofte, rakende zijn kinderen: Zij zullen Mij dienen aan deze plaats; gelijk zij dan ook de God van Israël aan die plaats en in dat beloofde land van Kanaän eeuwenlang gediend hebben. Onder het nieuwe verbond, in betere beloftenissen bestaande, moest de dienst van God aan geen vaste plaats gebonden wezen; gelijk onze Stefanus door deze ganse redevoering het Joodse volk leerde. Alzo de Heere nu uit alle volken over de ganse aardbodem Zich een volk tot Zijn eigendom zou vergaderen; zodat men aan alle plaatsen heilige handen tot God zou opheffen, en die Godsspraak, Mal. 1:11 vervuld zien, dat van de opgang der zon tot haar ondergang, des Heeren Naam zou groot zijn onder de heidenen, en aan alle plaatsen Zijn Naam het geestelijke reukwerk van vurige gebeden en rein spijsoffer van vrolijke dankzeggingen Hem toegebracht zouden worden. Hetgeen dan voor des Heeren volk onder het Evangelie levende, een uitnemend geluk is en hun tot een zonderlinge troost verstrekt, dat in welke plaats der wereld zij zich bevinden, daar maar enig gedeelte van Christus' ware Kerk is, en daar men de enige en drie-enige God naar het voorschrift van Zijn Heilig Woord dient, hetzij in het openbaar, hetzij in het verborgen, onder kruis en vervolging, aldaar zij ook de Heere hun God kunnen dienen in geest en waarheid. Zodat, al gaan zij in een dal der schaduwen des doods, de getrouwe Herder Jezus Die Zijn schapen nooit begeeft of verlaat, daar bij hen is met Zijn Woord en Geest, en Zijn herderlijke stok en staf hen vertroost, achtereenvolgens de onfeilbare belofte, Ps. 23:4.

Laten wij in dit opzicht alleen ons oog maar gaan over de Christelijke Kerk gedurende die tijd dat zij in de woestijn der heidenen verkeerde, in de drie eerste eeuwen en de aanvang van de vierde. In het midden der vervolgingen diende het Christelijke volk de Heere aan alle plaatsen daar het zich bevond. Want die vervolgingen waren niet ten allen tijde even zwaar en drukkende. Zij waren niet algemeen, maar vielen nu aan deze plaats, dan aan een ander oord van het Romeinse keizerrijk; naar dat des keizers stadhouders in

de wingewesten geaard en gezind, en zij de Christenen genegen of ongenegen waren. Terwijl het vuur van vervolging ontstak en woedde aan de ene kant, was er kalmte en rust aan een andere kant. Ook genoot de Kerk in die dagen van vervolgingen, (welke gewoonlijk tot een tiental gebracht worden) al merkkelijk grote tussenpozen en tijden van verkoeling; achtereenvolgens het nauwkeurig verhaal dat Sulpicius Severus, een kerkelijk historieschrijver op het einde van de vierde eeuw dienaangaande heeft te boek gesteld. Waaruit op het duidelijkste is op te maken, dat de ontfermende God het hart der vervolgers, gebiedende menigmaal de vervolgingen staken, zo nu en dan heeft vermurwd; en tussen de vervolgingen ook tijden van rust, verpozing en ademhaling, en dat soms al een gehele reeks van jaren heeft verleend.

Wel, daar dan bij de Heere zulke uitkomsten zijn uit allerlei noden en zwarigheden, schept daaruit goede moed godzaligen! En hebt altijd dat gelovig vertrouwen op de God uwer goedertierenheid, dat terwijl Hij uw verdrukkers eens zal oordelen, u daarentegen verlossing zal beschikken. En is het niet een volkomen verlossing uit het geweld van uw vijanden, althans een meerdere verlossing uit de dienstbaarheid van de zonden, opdat gij zolang gij hier op de aarde, dat u maar een vreemd land is, nog omzwerft, de Heere des te heiliger zou dienen aan deze plaats. Totdat gij de Jordaan van de dood zijnde overgetrokken en aangeland in het hemels Kanaän, de drie-enige God daar eeuwig dienen zult in Zijn tempel, dag en nacht. Amen.

ZESDE KERKREDE

ABRAHAM ONTVANGT HET VERBOND DER BESNIJDENIS

HANDELINGEN 7:8

8 En Hij gaf hem het verbond der besnijdenis; en also gewon hij Izak, en besneed hem op den achtsten dag; en Izak gewon Jakob, en Jakob de twaalf patriarchen.

A. **ALS** de rechtvaardige God de mensen van de eerste wereld, wier boosheid op de aarde grotelijks vermenigvuldigd was, door een algemene zondvloed verdelgd had, en nu voortaan in de tweede wereld als een barmhartig en genadig God aan het menselijk geslacht Zijn onverdiende gunst en goedheid bewijzen wilde, tonende dat Hij in Zijn toorn ook des ontfermens gedachtig is, zo richtte Hij Zijn verbond op met onze grootvader Noach, de algemene stamvader van het gehele menselijke geslacht in deze tweede wereld.

1. Deze Noach, de prediker der gerechtigheid, die de verdorven mensen van de eerste wereld de aanstaande zondvloed lange jaren gepredikt en hen daartegen zo getrouw gewaarschuwd had, vond genade in de ogen Gods. Alzo dat God Zijn verbond met Noach en zijn zaad na hem oprichtte, met belofte dat niet meer alle vlees van de wateren van de vloed zal worden uitgeroeid, en dat er geen vloed meer zijn zal om de aarde te verdueren; tot bevestiging van dit verbond een zeer opmerkelijk teken gaf, namelijk Zijn regenboog in de wolken. Wanneer die regenboog in de wolken gezien wordt, het is de mens een bestendig teken van Gods goedheid, en dat Hij Zijn verbond gedachtig is. Breder kunt gij van dit teken des verbonds lezen in Mozes' eerste Boek, Genesis genaamd, hoofdstuk 9:1-8. Dit moet alzo niet begrepen worden, alsof voor de zondvloed in de eerste wereld de regenboog nooit in de wolken zou geweest zijn; want zij wordt veroorzaakt door de weeromstuit van enige zonnestralen op de regendruppels. En diezelfde oorzaak van de overstand der schijnende zon tegen de dikke waterwolken, welke de regenboog voor ons oog formeert, was er ongetwijfeld zowel voor als na de zondvloed. Maar boven dat haar vorig aanwezen en gebruik, werd de regenboog na de zondvloed van God gesteld tot een teken en onderpand, dat Hij het aardrijk door de wateren niet meer zou verdelgen. De profeet Jesaja in latere tijd, haalt dit teken des verbonds nog aan als een doorslaand bewijs van Gods trouw aan Zijn verbondsvolk, dat met Hem staat in het genadeverbond, in het Boek van zijn Godsspraken, het 54ste hoofdstuk, vers 7:10: Voor een klein ogenblik heb Ik u verlaten; maar met grote ontfermingen zal Ik u vergaderen. In een kleine toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheden zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Heere uw Verlosser. Want dat zal Mij zijn als de wateren van Noach, toen Ik zwoer dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan. Alzo heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken en heuvelen zullen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer.

2. Datzelfde verbond der genade is het dat de Heere ook naderhand meermaals vernieuwde, tot een bewijs van Zijn aanhoudende goedheid omtrent het mensdom, en bijzonder van Zijn getrouwheid aan Zijn verbondsvolk. Hij richtte dat verbond op een plechtige wijze met Abraham op. De Heere verscheen hem, als hij nu negen en negentig jaren oud was, en zeide tot hem: Ik ben God de Almachtige of Algenoegzame, wandelt voor Mijn aangezicht en zijt oprecht. Hij beloofde hem daarop zijn zaad zeer te vermenvuldigen, het land Kanaän tot een bezitting te geven; en dat alles nog overtrof, hem en zijn zaad na hem tot een God te zullen wezen; waarin alles ligt opgesloten dat een sterveling kan gelukkig maken voor tijd en eeuwigheid. Zoals wij dit alles breder bij Mozes beschreven vinden, in het 17de hoofdstuk van Genesis.

Maar opdat Abrahams geloof in Gods beloften niet zou wankelen onder velerlei beproevingen Gods en bestrijdingen van de wereld, behaagde het de Heere een zeker teken tot dat verbond te voegen, als een regel en bevestiging dat God aan Abraham de trouw zou houden. En daartoe gaf Hij hem een teken of verbond der besnijdenis; zoals Mozes dit mede heeft aangetekend in het zo even aangehaalde hoofdstuk, vers 9 en vervolgens. Alwaar wij lezen: Verder zeide God tot Abraham: Gij zult Mijn verbond houden; gij en uw zaad na u in hun geslachten. Dit is een verbond, dat gijlieden houden zult tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u. Dat al wat mannelijk is u zal besneden worden. En gij zult het vlees van uw voorhuid besnijden, en dat zal u een teken zijn des verbonds tussen Mij en u. Een zoontje van acht dagen zal u besneden worden; en wat daar meer volgt.

B. Onze eerste Christen martelaar, de heilige diaken Stefanus, heeft daarop ook het oog in onze voorgelezen tekst, als hij in zijn deftige redevoering tot de Joodse Raad dit verbondsteken der besnijdenis, aan Abraham van God gegeven, al mede op de gepaste plaats laat invloeien. Om daaruit tegen zijn beschuldigers en lasteraars van zijn leer te bewijzen, dat die kerkelijke zeden en ceremoniën van de Joodse godsdienst, door Mozes ingesteld en aan de vaderen overgeleverd, niet van een noodzakelijk of altijddurend gebruik in Gods Kerk waren. Want Abraham, Gods vriend en bondgenoot, had tot teken en verzegeling van het verbond der genade ook Izak, daarna en Jakob en de twaalf patriarchen, niet anders ontvangen dan de besnijdenis. Een besnijdenis, veel ouder dan de ganse wet van Mozes, welke vierhonderd jaar nadat de besnijdenis al plaats had, eerst is ingekomen. Nochtans Abraham en zijn gelovig zaad, besneden wordende op Gods bevel, hadden een godsdienst waarmee zij Gode behaagde. Tempel en tempeldienst met al die zeden, door Mozes overgeleverd, waren dan van die volstreckte noodzakelijkheid niet.

Tot beschaming dan en mondstopping van zijn beschuldigers, laat onze wijze Stefanus deze woorden in zijn redevoering invloeien: En God gaf hem het verbond der besnijdenis. En alzo gewon hij Izak, en besneed hem op de achtste dag, en Izak gewon Jakob, en Jakob de twaalf patriarchen.

C. Ordenshalve zullen wij tot verklaring van de tekst:

I. Eerst zien, hoe God Zijn beloften aan Abraham bevestigde door het verbond der besnijdenis. En God gaf hem het verbond der besnijdenis.

II. Daarna, hoe God aan Abraham en zijn zaad, besneden zijnde, Zijn verbondsbeloften al aanvankelijk vervulde. En alzo gewon hij Izaäk, en besneed hem op de achtste dag; en Izak gewoon Jakob, en Jakob de twaalf patriarchen.

EERSTE DEEL

Onze Heilige Stefanus:

A. Maakt dan melding van het verbond der besnijdenis, verstaande daardoor, naar een oude manier van spreken onder de Joden gebruikelijk, het van God ingestelde zegelteken der besnijdenis; niet onbekwaam Gods verbond genoemd, omdat God door dat teken van besnijdenis Zijn verbond bevestigt. En dat teken der besnijdenis bestond in een volkomen afsnijding van de voorhuid des vleses, aan Abraham en zijn mannelijk zaad.

B. Van dat verbond der besnijdenis getuigt hier Stefanus dit alleen, (zonder van enige verdere omstandigheden der besnijdenis melding te maken, als tot zijn oogmerk niet dienstig, behalve dat ze zijn toehoorders ten overvloede bekend waren) dat God dat verbond der besnijdenis aan Abraham gaf.

1. Vooreerst, moet ik hierop aanmerken, dat Stefanus in zijn heilige redevoering heeft willen melding maken van de besnijdenis, als zijnde bij de Joden in de hoogste achting, die daarop grotelijks plegen te roemen, dat zij in onderscheiding van de heidenen besneden waren. En bijzonder, dat hij heeft willen spreken van de instelling der besnijdenis, als hij zei, dat God deze in Abrahams tijd had ingesteld; want niets was er daar de Joden meer op roemden, dan dat zij Abraham tot een vader hadden, en zij zijn kinderen waren. Het kon hun dan niet anders dan zeer aangenaam voorkomen, uit Stefanus' mond te horen: God gaf Abraham het verbond der besnijdenis.

En waarlijk, zo kon Stefanus op goede gronden spreken. Abraham had de besnijdenis niet naar eigen willekeur ingesteld. Abraham had ook de besnijdenis van andere volkeren niet overgenomen, zoals enigen gewild hebben; maar God had hem die besnijdenis uitdrukkelijk geboden. Gelijk wij dat voorzeker geloven op het getuigenis van Gods getrouwe knecht Mozes, die buiten en behalve die besnijdenis, aan Abraham en zijn zaad gegeven, nergens in zijn Schriften enig gewag maakt van de besnijdenis van andere volkeren, wier oorsprong hij anders op het duidelijkste aanwijst.

Het is waar, Abraham had voor dezen in Egypte verkeerd, volgens Gen. 12, voordat hij het bevel der besnijdenis ontving. Maar waaruit blijkt het, dat iemand der Egyptenaren in die tijd besneden was? Gelijk sommigen onder de Christenen gemeend hebben, op het stoute zeggen van de heidense schrijver Herodotus, die zonder enige grond of bewijs neerstelt dat de Egyptenaars van het begin af dat zij een volk geweest zijn, besneden zijn geweest. In welk wanbegrip Diodorus de Siliciër en de landbeschrijver Strabo hem zijn nagevolgd.

Dat deze schrijvers uit de heidenen de besnijdenis der Joden van de Egyptenaars afleiden, is licht toe te geven, en moet men daaraan toeschrijven, dat ze zeer kwalijk van de zaken der Joden onderricht waren, menende dat het Joodse volk, dat meer dan twee eeuwen een gedeelte van Egypte bewoond had, ook van oorsprong Egyptenaars waren die naderhand dat land verlaten hadden, of daaruit verdreven waren. Waarbij nog komt, dat te eniger tijd, onzeker wanneer, de besnijdenis in gebruik kwam bij de Egyptische priesters; gelijk de kerkvader Origenes, die een geboren Egyptenaar was, verhaalt dat niemand tot de geheimen van de afgodsdienst der Egyptenaars voordat hij besneden was, toegelaten werd. Hetwelk zijn landgenoot Clemens de Alexandrië als een reden opgeeft waarom de filosoof Pythagoras tot die geheimen geen toegang kon krijgen, tenzij hij vooraf besneden werd. Ook komt het ons geheel niet vreemd voor, dat de epicurist Celsus en de keizer Julianus de Christenen toegeworpen hebben, dat Abraham Izak en

Jakob, zijnde uit het geslacht der Chaldeeuwse priesters, naar Egypte zijn gereisd om het gebruik der besnijdenis vandaar te halen. Want wij weten, welke volslagen vijanden die beiden van de Christelijke naam waren. Maar het is geheel onverschoonlijk, dat Christelijke schrijvers, waaronder de geleerde Engelsmannen Mardham en Spencer als voorgangers in dat wanbegrip dienen genoemd te worden, meer staat schijnen te maken op het losse zeggen zonder bewijs van enige kwalijk onderrichte schrijvers uit de heidenen, dan op het onfeilbare verhaal van de heilige schrijvers in de God gewijde Bijbelbladen. Mozes doet een nauwkeurig verhaal van de besnijdenis, Gen. 17, als een instelling Gods, aan Abraham en zijn zaad maar alleen gegeven tot een teken en zegel des verbonds, van God met die aartsvader aangegaan. Waarvandaan dan Stefanus in onze tekst kon zeggen: God gaf aan Abraham het verbond der besnijdenis; en Paulus naderhand: Abraham heeft het teken der besnijdenis ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs. Hier kwam bij, dat de Heere met de besnijdenis ook voorhad om door dit uitwendig teken in het vlees, Abrahams zaad van de overige volkeren van de aardbodem te onderscheiden. Waarom Jakobs zonen het zo kwalijk namen, en het voor een schande rekenden, hun geslacht aangedaan, dat hun zuster Dina een man die de voorhuid had ten huwelijk zou gegeven worden, Gen. 34:14. Maar hoe komt het oogmerk Gods, in Abrahams zaad van andere onbesneden natiën te onderscheiden, bereikt zijn geworden indien de besnijdenis ook toen al bij de Egyptenaars of andere volkeren in gebruik was?

Heeft evenwel de besnijdenis, gelijk wij zo even zeiden, te eniger tijd bij de Egyptenaars plaatsgehad; het is buiten alle waarschijnlijkheid dat die gewoonte bij dat volk ook al zo vroeg in de dagen van Abraham in gebruik zou zijn geweest. Of, indien wij dit al eens toestaan, dan komt het ons nog veel onwaarschijnlijker voor dat God zulk een gebruik der heidenen, dat bij hen van menselijke uitvinding was, tot zijn heilige dienst zou hebben willen afzonderen, en aan Abraham en zijn zaad tot het sacrament of verbondszegel geven; gelijk de bovengenoemde voorstanders van dit vreemde gevoelen trachten te beweren. Is dat wel geloofwaardig? Daar diezelfde God naderhand aan Abrahams kinderen in Zijn heilige wet zo uitdrukkelijk verbood, Lev. 18:3: Gij zult niet doen naar de werken van Egypteland, waarin gij gewoond hebt, noch naar de werken van het land Kanaän, waarheen Ik u breng; zult gij niet doen en gij zult in hun inzettingen niet wandelen. De besnijdenis der Egyptenaars is derhalve van latere tijden; en wel verre dat Abraham dat gebruik van hen zou hebben ontleend. Men heeft integendeel meer grond om te geloven, dat zij te eniger tijd, onzeker wanneer, de Joden in dat gebruik zijn nagevolgd. Van Jozef, de onderkoning in Egypteland, lees ik in de 105de Psalm, vers 21,22, dat Farao hem zette tot een heer over zijn huis, en tot een heerser over al zijn goed; om zijn vorsten te binden naar zijn lust, en zijn oudsten te onderwijzen. En indien het mij, zowel als die hoogschatters der heidense schriften geoorloofd is, in een onzekere zaak naar de meeste waarschijnlijkheid te redeneren, zou men uit die woorden, van Farao's vorsten te binden naar zijn lust en deszelfs oudsten te onderwijzen, woorden van een godsdienstige Israëliet, die immers van de historie der Joden in deze Psalm in dichtmaat verrat, veelmeer wist en veel beter was onderwezen dan een heidense Herodotus. Zou men, vraag ik, uit die woorden niet zeer licht een vermoeden kunnen opvatten, dat mogelijk uit die heerschappij van Jozef over de Egyptische vorsten, en uit deszelfs onderwijs aan de oudsten gegeven, kan voortgekomen wezen dat al in zijn dagen enige Egyptische vorsten en priesters, om de gunst van Jozef te winnen, zich hebben laten besnijden? En dat in

navolging van deze voornaamsten en uit het volk al langzamerhand bij meer andere Egyptenaars, bij welke Jozefs wijsheid en onderwijs lang in goede gedachtenis was, en eindelijk dat ganse volk en enige naburige natiën de besnijdenis in gebruik gekomen is. Want dat na de dagen van Jozef en ten tijde als Mozes in Egypte geboren werd, nog geen besneden Egyptenaars in dat land zouden zijn gevonden geworden, en zulks te willen bewijzen uit de waarneming van Farao's dochter, aan welke het Hebreeuwse knechtje, uit het water getogen, aan het teken der besnijdenis eerst kenbaar werd. Zulks komt mij voor een bewijs van geen kracht te wezen, hoewel er de kerkvader Theodoretus zich van bediende, en anderen die hem daarin gevolgd zijn. Het zij zo, dat de Egyptische kroonprinses het kind uit het teken van de besnijdenis als een Hebreeër kende; daaruit zal men niets meer kunnen verzinnen dan dat het onder de Egyptenaars niet gebruikelijk was zulke jonge kinderen te besnijden. Een bewijs derhalve, dat tot weerlegging van zulken niet kan worden aangevoerd, die menen dat volwassenen onder de Egyptenaars, die tot de geheime godsdienst werden ingewijd, en ook kinderen van meerdere jaren besneden werden. Doch wat er ook van het een of ander zijn mag, dit is althans zeker, dat de besnijdenis, voor zoveel ze het gehele Egyptische volk of ook andere volken uit de heidenen raakt, van latere eeuwen is, en zelfs na de dagen van Jeremia moet verschoven worden. Bij welke profeet wij lezen, hoofdstuk 9:25,26: Ziet, de dagen komen, spreekt de Heere, dat ik bezoeking zal doen over alle besnedenen, met degenen die de voorhuid hebben. Dat is, zowel over de besneden Joden die de voorhuid des harten hebben, als over de onbesneden heidenen die de voorhuid des vleses hebben. Over Egypte en over Juda, en over Edom, en over de kinderen Ammons, en over Moab, en over allen die aan de hoeken afgekort zijn, die in de woestijn wonen. Want alle heidenen hebben de voorhuid; maar het ganse huis Israëls heeft de voorhuid des harten.

Wij hebben ons langer dan wat gewoonlijk bij Abrahams besnijdenis, waarvan onze Stefanus zegt, God gaf hem het verbond der besnijdenis, opgehouden. Omdat de Goddelijke oorsprong en instelling daarvan te weten, van zeer veel gewicht is in het Christendom, en wij zulke schrijvers onder de Christenen om reden met voordracht weerleggen wilden, die de Joodse besnijdenis niet alleen, maar ook de instellingen van Israëls godsdienst van de Egyptenaars of andere heidenen trachten af te leiden. Welke vreemde stellingen tegen de klare letter van de Heilige Schriftuur uitgedacht, wij bij vervolg nog al nadere gelegenheid hebben zullen te weerleggen, en het ongeloof van onze dagen de mond te stoppen. In alle gevallen, kon de Mond der waarheid wel duidelijker spreken om alle twijfeling aangaande de oorsprong van de besnijdenis weg te nemen, dan in het Evangelie van Johannes? Hoofdstuk 7:22, daar de Heiland ons verzekert, dat Mozes wel de besnijdenis aan de Joden gegeven heeft; echter dat de besnijdenis niet uit Mozes is, als zijnde lange tijd voor Mozes geweest; veel minder dan dat ze uit Egyptenaars of enig ander heidens volk zou zijn; maar dat de besnijdenis is uit de vaderen. Het is hetzelfde dat Stefanus ons hier verzekert, leidende de besnijdenis af van de Joodse vaders, Abraham, Izak, Jakob en de twaalf patriarchen.

2. Maar onze diaken Stefanus zal zijn toehoorders met die bewoording van een verbond der besnijdenis ook hebben willen leren of herinneren, welke grote verbondsgoederen de instellers der besnijdenis onder dit smartelijk teken aan Abraham en zijn gelovig zaad verzegelde. Voorzeker zal het beide, de rechtvaardigmaking door de bloedstorting van de Messias, en de wedergeboorte en heiligmaking door Zijn vernieuwende Geest, aan Abraham zijn verzegeld geworden. Immers:

a. Ten opzichte van de rechtvaardigmaking, waarin de zondeschuld vergeven en het recht op het eeuwige leven toegewezen wordt, geeft Paulus dat getuigenis van Abraham in zijn Brief aan de Romeinen, het 4de hoofdstuk, vers 11: Hij, Abraham heeft het teken der besnijdenis ontvangen, tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, die hem al in de voorhuid was toegerekend. Paulus wil zeggen, dat Abraham, nog onbesneden en in de voorhuid zijnde, al aandeel had gekregen aan Christus' gerechtigheid door zijn geloof in Gods beloften, aan hem gedaan. En het teken der besnijdenis, dat hij daarna ontving, verzegelde hem die verkregen gerechtigheid des geloofs.

b. En wat nu de wedergeboorte en verdere heiligmaking door Gods Geest aangaat, waardoor de smet en vlek der zonde uitgewist, en de kracht der verdorven natuur verbroken wordt, zoals die door de besnijdenis ook verzegeld werd. Daarvan lees ik, dat de Heere al vanouds Zijn wederbarende en heiligende genade aan het uitverkoren Israël onder deze benaming van besnijdenis beloofde, Deut. 30:6, daar Mozes zegt: De Heere uw God zal uw hart besnijden, en het hart uws zaads, om de Heere uw God lief te hebben met uw ganse hart en met uw ganse ziel, opdat gij leeft. Waarvandaan dan ook de Joden door des Heeren profeten toegeroepen werd: Besnijdt u den Heere, en doet weg de voorhuid uws harten, gij mannen van Juda en gij inwoners van Jeruzalem, Jer. 4:4. Diensvolgens zal het verbondsteken der besnijdenis aan Abraham en zijn gelovig zaad verzegeld hebben:

De vernieuwing van de ten enen male verdorven mens door Gods Geest, waardoor de kwade begeerlijkheden en vleselijke lusten in hem afgesneden en gedood worden. Dat de mens, naar het vlees aangemerkt, niet minder smartelijk valt dan die pijnlijke besnijdenis. Des Heeren Woord noemt dat niet ten onrechte ogen uitsteken, handen en voeten afkappen, om in Gods Koninkrijk in te gaan, Matth. 18:8,9. Een doden van de leden die op de aarde zijn, Kol. 3:5. Een kruisigen van het vlees met de bewegingen en begeerlijkheden, Gal. 5:24, en wat van die spreekwijzen meer is.

Nog meer, dat verbond der besnijdenis zal Abraham en zijn gelovig zaad ook gewezen hebben op de enige Oorzaak Die dat grote heil en die zaligheid teweeg zou brengen. Namelijk de beloofde Messias en Zijn bloedstorting, waardoor Hij eens uit het land der levenden zou moeten afgesneden worden, om het ganse lichaam of de menigte van Zijn uitverkorenen van het verderf te bewaren, en tot het eeuwige leven te behouden. Daarop had Paulus het oog, schrijvende aan de Kolossenzen: In Welke, Christus, gij ook besneden zijt, met een besnijdenis die zonder handen geschied, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleses, door de besnijdenis van Christus.

3. Maar daar het hier vooral op aankomt, onze Stefanus brengt die woorden, God gaf hem het verbond der besnijdenis, tot dat oogmerk bij om de Joden te overtuigen, dat daarin geheel geen godslastering lag dat hij gepredikt had, volgens de laatste verzen van het voorgaande 6de hoofdstuk, dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats eens zou verbreken, en de zeden veranderen die Mozes had overgeleverd.

Mozes toch had het verbond der besnijdenis niet ingesteld. Het was wel vierhonderd jaar ouder dan de wetgeving door Mozes. Mozes mocht de besnijdenis naderhand herhaald en vernieuwd hebben; zij was echter uit Mozes niet, gelijk Jezus de Nazarener, Stefanus' grote Meester ook geleerd had; maar hij was uit de vaders, Joh. 7:22. En was nu Abraham zalig geworden, en waren andere gelovigen in Gods genadeverbond staande, zalig geworden onder die ruime tijd van vierhonderd jaren voor de wetgeving, genietende alleen maar het teken en zegel der besnijdenis; zo kon men derhalve ook wel voor altijd

missen die heilige plaats en tempel, met al die kerkzeden door Mozes naderhand ingesteld; en derhalve zonder waarneming van die dingen behouden en zalig worden.

En wat de besnijdenis zelf aanging, aan Abraham het allereerst gegeven; die zouden de bondgenoten Gods (wil Stefanus tevens te verstaan gegeven) ook wel missen kunnen zonder enige zielenschade.

Want Abraham werd door de besnijdenis niet gerechtvaardigd. Christus' gerechtigheid was hem door zijn geloof toegerekend, toen hij nog onbesneden in de voorhuid was; en God Zich verklaarde zijn God, zijn Schild en zijn Loon zeer groot te wezen, Gen. 15:1. Alleen werd hem naderhand het teken der besnijdenis toegediend, om hem die rechtvaardigheid des geloofs welke hij reeds bezat, nog nader te verzegelen. En even alzo konden dan zo, wil Stefanus zeggen, zonder enige besnijdenis de heidenen de gerechtigheid van Christus door het geloof alleen deelachtig worden. Opdat bleek, dat in Abrahams Zaad, (ik meen Christus, volgens Gal. 3:16) ook alle volken gezegend worden; en opdat Abraham alzo een vader werd van allen die geloven in de voorhuid zijnde; gelijk Paulus zo nadrukkelijk redeneert in zijn Brieven aan de Romeinen en Galatiërs; in de eerstgenoemde Brief het 4de, in de laatstgenoemde het 3de hoofdstuk.

TWEEDE DEEL

Ziet, zoveel ligt er opgesloten aandachtige toehoorders, in dat merkwaardig zeggen van Stefanus tot de Joodse Raad: God gaf Abraham het verbond der besnijdenis. Aangaande het overige van mijn tekst zullen wij nu met meerder bekorting kunnen spreken.

Stefanus leidt uit dit verbond der besnijdenis aan Abraham gegeven, terstond af de vervulling van Gods verbondsbeloften, zo in de geboorte van Izak, als van Jakob en de twaalf patriarchen.

A. Van Izaks geboorte, zegt Stefanus, met bijvoeging van dezelfde besnijdenis: En alzo gewon hij Izak en besneed hem op de achtste dag.

1. Nadat nu Abraham Gods bevel rakende de besnijdenis had gehoorzaamd, door zichzelf te doen besnijden en Ismaël zijn zoon, nu dertien jaar oud, welke hij uit de dienstmaagd Hagar gewonnen had, mitsgaders al de mannen van zijn huis:

a. Gewon hij te zijner tijd uit zijn oude en hoogbejaarde vrouw Sara Izak, als een zoon der belofte, in dewelke hem het beloofde zaad genoemd zou worden. Waarom ook Stefanus van de geboorte van Izak, met het overstappen van die van Ismaël, alleen gewag maakt. Abraham geloofde, op hoop tegen hoop, zegt Paulus, dat hij een vader zou worden van vele volken, en dat hij uit zijn onvruchtbare Sara een zaad Gods gewinnen zou. En God, Die geen man is dat hij liegen zou, bezocht eindelijk Abraham gelijk Hij gezegd had, en deed hem gelijk Hij beloofd had; want Sara werd zwanger en baarde zoon, en hij noemde zijn naam Izak.

Het is waar, dat het geloof van Abraham en van Sara omtrent die beloofde geboorte bij tijden weleens wankelde; evenwel, wat Abraham aangaat, hij twijfelde niet aan Gods belofte door een gehele ongelovigheid; maar hij werd versterkt in zijn geloof, gevende God de eer; gelijk Paulus in de even aangetrokken plaats in vers 20 van hem getuigt. En wat Sara aangaat, dezelfde apostel geeft ook haar dit voortreffelijk getuigenis, Hebr. 11:11: Door het geloof heeft ook Sara zelf kracht ontvangen om zaad te geven, en boven de tijd van haar ouderdom heeft zij gebaard. En Paulus geeft er deze reden van: Overmits zij, Sara, God getrouw heeft geacht, Die het beloofd had.

b. Zulk een blijde en lang gewenste geboorte was voor Abraham een krachtige aansporing, om Gods bevel rakende de besnijdenis van een knechtje van acht dagen volvaardig uit te voeren; want hij besneed hem op de achtste dag. Dat de uitwendige besnijdenis in het vlees op de inwendige besnijdenis van het hart zag, en zulks aan het uitverkoren Israël betekende een verzegelde, gaat vast en zeker wegens de schriftuurplaatsen, tevooren daartoe reeds bijgebracht; en het zou uit andere plaatsen meer nog nader kunnen bewezen worden. Maar dat de achtste dag, aan welke de besnijdenis bepaald was, van een geheimzinnige beduidenis zou zijn, kan ik niet zien, omdat er des Heeren Woord mij niet in voorlicht. Waarom ik de gedachten van Origenes niet kan toestemmen, schrijvende naar zijn gewone trant van allegorieën te maken: Dat de achtste dag tot de besnijdenis werd afgezonderd, meen ik de beduiden dat voor het tegenwoordige leven een week is afgezonderd; maar de achtste dag vervat de verborgenheid van het toekomstige leven. De besnijdenis van zulken is dan geestelijk, die hier voor dat toekomstige leven strijden, waarin men niet huwelijkt of wordt gehuwelijkt, maar de engelen Gods gelijk is; ook derzulken die zich hier gesneden hebben voor het Koninkrijk Gods, en wier wandel hier op aarde een overgang in de hemel is. Doch ik meen dat men het veiligste doet, wanneer men omtrent die achtste dag blijft bij de letterlijke zin. Het kan zijn, dat God de achtste dag tot de besnijdenis bepaalde, omdat het tedere lichaam van de jong geborene dan al enigermate versterkt was om die pijnlijke besnijdenis te kunnen ondergaan. Althans, niet eerder wilde de wijze God de besnijdenis verricht te hebben, om een duidelijk bewijs te geven dat de zaligheid van de jong geborene van het uiterlijk teken niet afhing, also het een kind des verbonds was in deszelfs gelovige ouders.

2. Nog steekt er een bijzondere kracht in dat woordje *alzo*, dat onze Stefanus gebruikt, zeggende alzo gewon hij Izak en besneed hem op de achtste dag. Hij wil zeggen, *alzo*, en in die omstandigheid van tijd en zaken, terwijl Abraham met God stond in het verbond der besnijdenis, gebeurde het ene en het andere. Hetwelk al weer zeer krachtig dient tot Stefanus' oogmerk. Abraham had geen voetstap eigen land in Kanaän; hij diende God ook niet in een vast huis van enige tempel of met die zeden, naderhand door Mozes overgeleverd. Alleen stond hij met God in het genadeverbond, nu door besnijdenis bevestigd. En alzo gewon hij Izak en besneed hem op de achtste dag. En gevolglijk lag er geen godslastering in (gelijk Stefanus' vijanden hem beschuldigden) bijaldien God in Zijn huishouding met Abrahams zaad die verandering geliefde te maken dat hetzelfde hem diende buiten Kanaän, zonder plechtige tempel, en met verandering van die zeden, door Mozes overgeleverd.

B. Des te minder nog stak er enige godslastering in, omdat de Heere nog tijden daarna Abrahams zaad, staande in het verbond der besnijdenis voordat de mozaïsche godsdienst ingevoerd werd, zegende, en Zijn verbondsbeloften aan dat zaad vervulde; want ook Izak gewon Jakob, en Jakob de twaalf patriarchen.

1. Thans zullen wij ons niet ophouden bij de geboorte van Jakob uit Izak, of bij de geboorte der twaalf patriarchen uit Jakob, die de twaalf hoofdvaders zijn geweest der twaalf stammen of geslachten Israëls; als zijnde zaken ten overvloede bekend uit de heilige Schriften van Mozes.

2. Wij zeggen maar, dat Stefanus' oogmerk in deze dingen te vermelden, geweest is zijn vijanden te overtuigen dat God Zijn verbondsbeloften aan Jakob en aan deszelfs twaalf zonen vervulde; afgezien zij maar als vreemdelingen in Kanaän verkeerden. En derhalve was de dienst Gods niet aan dat land verbonden. Zij stonden in het verbond der

besnijdenis; en indien die besnijdenis alzo aan hun zielen werd geheiligd, dat zij door de bewerking van Gods goede Geest besnedenen van harten werden, en hun heil en zaligheid in de beloofde Messias zochten, dan behaagden zij Gode als gelovige mensen, en werden zalig buiten enige van die zeden die Mozes naderhand heeft overgegeven. Hetgeen het grote stuk was dat Stefanus had te bewijzen.

OM nu het afgehandelde tot ons zielsnut over te brengen, moet ik vooraf tot een grondslag leggen dat God onder het Nieuwe Testament alsnog hetzelfde genadeverbond aan uitverkoren en gelovige Christenen geeft, dat Hij Abraham de vader aller gelovigen gaf. Doch met die verandering, dat Hij dat uiterlijk teken en zegel des verbonds, die smartelijke besnijdenis, in het smartelijk lijden van Christus het lichaam der schaduwen hebbende uitgediend, heeft afgeschaduwd, en in plaats van dat de Doop tot het uiterlijk teken en zegel van Zijn verbond heeft ingesteld. Want Paulus leerde zulks de gelovige Kolossenzen met duidelijke woorden, schrijvende Kol. 2:11,12: In Welken, namelijk Christus, gij ook besneden zijt met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking des lichaams der zonden des vleses, door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in de Doop. Ik weet wel, dat er onder de Christenen zijn die zulks ronduit ontkennen, en anderen die twijfelen of het wel uit die aangetrokken woorden van Paulus zou kunnen bewezen worden, dat de Doop in de plaats der besnijdenis gekomen is. Maar dat die ontkenning of twijfeling aanloopt tegen het oogmerk en de gehele redenering van Paulus in dit hoofdstuk, bewijs ik thans maar kort aldus. De Kolossenzen aan welke Paulus deze Brief schreef, waren heidenen, tot Christus wel bekeerd, maar niet besneden. De valse apostelen die uit de Joden waren, en thans de gemeente van Kolosse beroerden, en dezen volgens het 8ste vers als een roof zochten te vervoeren door de filosofie en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen der wereld, en niet naar Christus, predikten en leerden in die gemeente dat de Kolossenzen, onlangs uit het heidendom tot het Christendom bekeerd, besneden moesten worden zowel als de Joden. Hiertegen verzet zich Paulus in dit hoofdstuk met veel ernst, en toont duidelijk aan dat die besnijdenis hun geheel niet nodig is; en dat om twee gewichtige redenen:

1. Waarvan de eerste is, omdat de Kolossenzen in Christus nu gelovende, in diezelfde Christus volmaakt waren; en diensvolgens als volmaakten in Christus niet nodig hadden die eerste beginselen der Joodse wereld, namelijk de wet der ceremoniën, waartoe ook de besnijdenis behoorde, in de twee vorige verzen, 9 en 10.

2. Hier voegt Paulus nu nog een tweede reden bij, dat de besnijdenis niet nodig is, omdat de Kolossenzen (wat het wezen van de zaak aangaat waarop de besnijdenis zag) de betekende en verzegelde zaak der besnijdenis reeds bezaten, namelijk de besnijdenis des harten, die besnijdenis die zonder handen geschiedt, en bestaat in de uittrekking van het lichaam der zonde en des vleses, vers 11. Maar nu mochten de Kolossenzen denken, hebben wij de besnijdenis des harten door de uittrekking van het lichaam van ons zondig vlees ontvangen, waarom ontvangen wij dan ook niet het uiterlijk teken en zegel daarvan, door de besnijdenis in het vlees? Die bedenking neemt Paulus terstond weg, en toont dat dit niet nodig is, omdat zij in plaats van het teken der besnijdenis, het teken van de Doop ontvangen hadden; welke Doop toch, door Christus ingesteld, één en hetzelfde betekent en verzegelt hetgeen de afgeschafte besnijdenis betekende en verzegelde, als zijnde nu met Christus begraven in de Doop, vers 12. Uit welke redenering

van de apostel dan middagklaar blijkt, dat de Doop gekomen is in de plaats der besnijdenis.

De enige bedenking die hiertegen nog zou kunnen overblijven is deze, dat de kinderen dan ook ten achtsten dage zouden moeten gedoopt worden, gelijk zij voorheen ten achtsten dage besneden werden, en Abraham zelf daarin voorging, besnijdende zijn zoon Izak op de achtste dag, gelijk Stefanus in onze tekst zegt. Maar die achtste dag was maar een omstandigheid die de tederheid der lichamen der jong geborenen, en daarna ook onder Mozes' wet de schaduwachtige onreinheid der kraamvrouwen in de kinderen meebracht; en die tot het wezen van de zaak zelf niets toedeed.

A. Dit tot een grondslagen gelegd zijnde, zal het er nu op aankomen of gij dat teken des Doops, dat gekomen is in plaats van het teken der besnijdenis, wel ontvangen hebt, gelijk Abraham het teken der besnijdenis tot een zegel van de rechtvaardigheid des geloofs? volgens het getuigenis van Paulus, Rom. 4:11. Ik wil zeggen, hetgeen Christus' gerechtigheid, welke de Heilige Doop aan de gelovige bondgenoten Gods verzegelt, tot nog toe wel gelovig aangenomen; also dat gij in Christus' bloedstorting alleen zoekt de vergeving van uw zonden, onder een oprecht voornemen om van nu voortaan de heiligmaking na te jagen, en tot Gods eer en dienst te leven?

1. Ei! komt eens met God en dat genadeverbond, waarin Abraham kwam, de vader van allen die geloven in de voorhuid zijnde; want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis enige kracht, noch voorhuid, maar een nieuw schepsel, Gal. 6:15. Daartoe moet gij de wereld afsterven, uw verdorven natuur waarin gij ontvangen en geboren zijt besnijden, kruisigen en doden, en uw vleselijke lusten en begeerlijkheden afleggen, waaraan gij u verslaafd hebt van uw jeugd aan.

2. Werd de besnijdenis gelijk wij gezien hebben, op de achtste dag verricht; die korte tijd van de besnijdenis op de natuurlijke geboorte volgende, leert ons duidelijk dat de bekering van een mens, die een geestelijke geboorte en besnijdenis van het hart is, geen uitstel kan leiden. Ei! maakt dan haast met dit werk. Denkt niet, ik ben nog jong of ik ben nog sterk en gezond; maar bekeert u van stonde aan; want gij zijt niet één ogenblik levens verzekerd. Offert uw jeugd als de eersteling van uw leven de Heere op. Want die de eerstelingen van zijn leven aan de wereld opoffert, diens spadelingen zullen voor de hel en voor de verdoemenis wezen. Dat dan de zonde niet langer heerse in uw sterfelijk lichaam, zo vermaant Paulus, om die heersende zonde te gehoorzamen in de begeerlijkheden deszelfs lichaams. En stelt uw leden niet der zonde tot wapenen der ongerechtigheid; maar stelt uzelf als uit de doden levend geworden zijnde, en stelt uw leden Gode tot wapenen der gerechtigheid.

B. En gijlieden, die door de genade Gods Abrahams geestelijke kinderen geworden zijt, en met Paulus daarin roemen kunt: Wij zijn de besnijding, wij die God in de geest dienen, en in Christus Jezus roemen, en niet in het vlees betrouwen, Fil. 3:3.

1. Gij moet nog dagelijks de geestelijke besnijdenis voortzetten en daaraan arbeiden. Dat Paulus wilde, als hij de gelovige Kolossenzen in de zo-even verklaarde woorden aldus aansprak: Gij zijt in Christus besneden geworden, door een besnijdenis die zonder handen geschiedt, en bestaat in de uittrekking van het lichaam der zonde. En de reden hiervan is, omdat er in u overig blijft een strijd tussen vlees en geest. Er zijn in u nog zoveel overblijvende zonden, die dagelijks afgesneden moeten worden; er zijn in u nog zoveel vleselijke lusten in het hart, nog zoveel zondige werken in de leden, die bij aanhouding gekruisigd en gedood moeten worden. Het is waar, dat valt pijnlijk voor het

vlees, gelijk de besnijdenis ten uiterste smartelijk was. Echter het ligt tot onze last, naar de vermaning van Paulus, Kol. 3:5: Doodt uw leden die op de aarde zijn. En naar het bevel van Jezus, Matth. 18:8,9: Indien uw hand of voet u ergert, houwt ze af en werpt ze van u; en indien uw oog u ergert, trekt ze uit en werpt ze van u; want het is beter kreupel en verminkt de hemel in te gaan, dan met het gehele lichaam in de hel geworpen te worden.

2. En dewijl gij nu met Abraham Gods bondgenoten geworden zijt, zo denkt, dat die taal bij Jeremia in het 4de hoofdstuk ook ulieden raakt: Besnijdt u de Heere, en doet weg de voorhuid uws harten, gij mannen van Juda en gij inwoners van Jeruzalem.

Besnijdt uw mond en tong, om daarmee Gods lof te verkondigen.

Besnijdt uw ogen, om naar geen ijdelheden om te zien.

Besnijdt uw oren, om naar geen verleidingen van de wereld te horen.

Besnijdt uw handen, om geen onrechtvaardig goed naar u te halen.

Besnijdt uw voeten, om van de paden des verderfs af te wijken, en te wandelen op het nauwe pad der godzaligheid. Want daarop wandelende, zult gij gewis aanlanden in het hemelse Kanaän daarboven. Amen!

ZEVENDE KERKREDE

JOZEF VERNEDERD EN VERHOOGD IN EGYPTEN

HANDELINGEN 7:9,10

9 En de patriarchen nijdig zijnde, verkochten Jozef om naar Egypte gebracht te worden; en God was met hem,

10 En verlostte hem uit al zijn verdrukkingen, en gaf hem genade en wijsheid voor Farao, den koning van Egypte; en hij stelde hem tot een overste over Egypte en zijn gehele huis.

A. **GELIJK** de zon aan de hemel bij het vallen van de avond veel groter voor ons oog ondergaat dan ze ons op de volle dag toescheen, also behaagt het menigmaal de Albestuurder om wijze en heilige redenen, dat deze en gene van Zijn lieve vrienden en gunstgenoten, na veel ellenden, smarten en smaadheden te hebben doorgeworsteld, hun dagen eindigen in grote heerlijkheid. Hierop ziet de spreuk van de wijste aller koningen in zijn Spreukboek, hoofdstuk 15 het laatste vers: De vreze des Heeren is de tucht der wijsheid, en de nederigheid gaat voor de eer.

Een menigte van godvrezende mensen levert ons de heilige geschiedenis; een Mordechai, een Daniël, een David en meer anderen, wier levenszon na vele donkere wolken te hebben doorwandeld, in de avond van hun jaren in grote glans en luister onderging.

Nemen wij thans maar het bekende voorbeeld van de lijdzame Job. Ontelbaar zijn de ellenden welke deze vrome man moest doorworstelen, aangetekend in de twee eerste hoofdstukken van het Boek van zijn lijdzzaamheid. Hoe rijk hij voormaals mag wezen, boven alle vermogende lieden van het oosten; als in een ogenblik is hij naakt en berooid, en beroofd van zijn have en rijkdommen. De Sabeeërs doen een inval in zijn land, doden en stropen veehoeders en vee. Een stormwind slaat het vreugdehuis neer en verplettert al zijn teer geliefde kinderen. De Chaldeeën vallen op zijn kemels aan, slepen die door buit mee, en doden de wachters. Het bliksemvuur schiet uit de hemel neer, en vernielt herders, schapen en al zijn vee. Tot overmaat van ellende slaat hem de satan daarbenevens nog met boze zweren en jeukerig zeer over zijn gehele lichaam, van zijn hoofdschedel tot aan zijn voetzolen. Daar zit hij met een potscherf zich te schrabben op een afschuwelijke mesthoop. In het midden van al dit verdriet (dat alle smart nog te boven gaat) ziet gij hem daarenboven gesmaad en uitgejouwd, bespot en gelasterd van zijn onverstandige vrouw en meedogenloze vrienden. Wat al doodsteken in zijn beenderen! Maar let nu ook eens op het einde van deze vrome man, aangetekend in het laatste hoofdstuk van datzelfde Boek. De apostel Jakobus wekt er ons allen toe op in zijn Brief, hoofdstuk 5:11: Gij hebt de verdraagzaamheid van Job gehoord, en gij hebt het einde des Heeren gezien, dat de Heere zeer barmhartig is en een Ontfermer. Wij zien hem ten laatste verlost uit al zijn lijden, bezocht en beklagd van vrienden en magen, geëerd van een ieder, ja, gezegend met overgrote rijkdom, dubbel meer dan hij ooit had bezeten. En zijn levenszon gaat onder, veel groter dan ze ooit bij zijn leven geschenen had.

B. Dergelijk schouwtoneel wordt ons in de voorgelezen tekst geopend in de persoon van de eerst verdrukke, en daarna verhoogde Jozef in Egypteland, alwaar hij ook gestorven is in overgrote heerlijkheid.

Deze zeer merkwaardige historie van Jozef brengt de heilige diaken Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad daartoe bij, om er zeer duidelijk uit te bewijzen dat de Joodse tempel en de mozaïsche godsdienst daarin, tot de dienst Gods niet volstrekt noodzakelijk was. Nademaal Jozef, lang voor de tijden van Mozes, de God Israëls in geest en waarheid had gediend en gevreesd, in zijns vaders huis en daarna in Egypteland. In zoverre, dat God betoond had Jozefs Verbondsgod te wezen, Die met hem was geweest, hem reddende uit alle gevaren, en zeer verhogende in dat land zijner vreemdelingschap.

C. Ordenshalve zullen wij:

I. Vooraf deze historie van Jozef op zichzelf verklaren.

II. En daarna aanwijzen tot welk oogmerk de heilige diaken Stefanus deze in zijn redevoering tot de Joodse Raad heeft bijgebracht.

EERSTE DEEL

Belangende het geschiedverhaal zelf:

A. Jozefs lage en zeer ellendige staat gaat vooraf, als Stefanus aldus begint: En de patriarchen nijdig zijnde, verkochten Jozef, om naar Egypte gebracht te worden.

1. Hier komen dan de patriarchen, als de zonen van de aartsvader Jakob voor, als benijders van hun broeder Jozef. De nijd is die boze hartstocht in de mens, waardoor hij zijn naasten hun geluk en welvaren misgunt en zich daarover kwelt; en daaruit ook wel oorzaak neemt om zijn broederen te beschadigen, hetzij met woorden, hetzij met daden. Salomo heeft in zijn Spreukboek zeer wel gezegd: Een vrolijk hart is een gedurige maaltijd; maar de nijd is een verrotting der beenderen. Welke kwade uitwerkingen de nijd had, zag men in het eerste paar broederen, Kaïn en Abel. De eerstgenoemde niet kunvende dulden Gods meerdere zegen over zijns broeders vee en have, ging hij daarover kwijnen. Zijn aangezicht verviel, hij stond op tegen zijn broeder Abel, en sloeg hem dood, Gen. 4:5-8.

a. Dezelfde zeer wraakbare ongestalte van het gemoed heerst hier ook tussen de broederen in Jakobs huisgezin; van welke men anderszins naar billijkheid niet anders dan liefde en vriendelijkheid moest verwachten. De patriarchen zijn nijdig op hun broeder Jozef. Een nijdigheid, zover gaande, dat door Gods knecht Mozes ten laste van deze broederen heeft aangetekend, dat zij Jozef zelfs niet met vrede konden toespreken. En Jozef zelf zal hun deze nijd en haat tegen hem nog jaren daarna in geheugen brengen, toen zij in Egypte tot hem gekomen waren, zei, Gen. 50:20: Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht; maar God heeft dat ten goede gedacht.

b. Gij zult wellicht vragen naar de oorzaken van deze nijd. Wij zullen die uit de heilige geschiedenis van deze patriarchen, bij Mozes geboekt, kort naspeuren, en tevens het onbetamelijke van zulk een strafwaardig gedrag aanwijzen.

De eerste oorzaak was, omdat Jozef, zijnde thans een jongeling van zeventien jaar, boven zijn broeders van vader Jakob hartelijk werd geliefd; omdat Jozef de oudste zoon van zijn beminde Rachel was, als ook en wel bijzonder, omdat de oude vader wat goeds voor de Heere in deze jongeling bespeurde. Hetgeen hem uit overmaat van liefde wat al

te ver voerde, om voor Jozef een veelervige rok te maken; een hoog geacht sierlijk gewaad in die oude tijden, also dat Jozef in schoonheid en kostelijkheid van klederen boven zijn broederen uitstak.

Hierover raakte de nijd der broederen terstond aan de gang. Maar zij hadden deze zwakheid in de oude vader Jakob, uit liefde aan hem verschuldigd, moeten dragen en hem dat vermaak met zijn geliefde Jozef niet moeten misgunnen. Des te minder, omdat die sierlijke veelervige rok in waardij niet halen kon bij zovele weldaden die zij in vroegere tijd van hun vader genoten hadden.

Doch hier kwam nog een tweede oorzaak van deze nijd bij. Jozefs godvruchtigheid drong hem, zo nu en dan om de zonden van zijn broederen aan zijn vader Jakob bekend te maken; opdat die door zijn gezag deze zondaars mocht bedwingen, en zo onder Gods zegen verbeteren, door heilzame bestraffingen en vermaningen. Hiervandaan hielden zij hun broeder Jozef voor een verspieder en achterklapper. Maar hadden die broederen God gevreesd, zij zouden Jozef, als die op hun verbetering en eeuwig behoud toelagde, des te meer liefde en achting hebben toegedragen.

Maar een derde en zeer voorname oorzaak van hun nijd tegen Jozef, waren de zonderlinge en wonderbare dromen van deze jongeling. Dan had hij eens gedroomd, dat hij en zijn broeders als schoven in het veld stonden, en dat al de schoven van zijn broeders zich voor zijn schoof neerbogen. Dan had hij eens gedroomd, dat zon, maan en elf sterren zich voor zijn aangezicht neerbogen. Hetgeen zeer geweldig hun nijd ontstak, als wordende dit aangezien en uitgelegd als een verheffing en heerschappij van Jozef over zijn broeders; zoals het vader Jakob, onkundig van de raadslagen des Hemels, zelf opvatte. Wat voor dromen zijn dit? vraagt hij; zullen dan ik en uw moeder en uw elf broeders komen, en onszelf voor u ter aarde nederbuigen? Gen. 37:10.

Het is waar, in de veelheid der dromen is de veelheid der ijdelheid. Nochtans was dit geen ongewone weg Gods, door dromen welke God Zelf in Zijn knechten werkte, iets toekomstigs bekend te maken; gelijk Jakobs droom en dat gezicht van de ladder daarin tot een bewijs dienen kan. En derhalve had men op deze openbaringen Gods, door zulke zeldzame en wonderbare dromen, naar behoren moeten acht geven.

2. Daar nijdigheid en twistgierigheid is, aldaar is verwarring en alle boze handel, heeft Jakobus gezegd in hoofdstuk 3:16. Ziet het hier in het huisgezin van Jakob. De patriarchen nijdig zijnde, verkochten Jozef om naar Egypte gebracht te worden.

a. De aanleiding tot dit verkopen verhaalt ons des Heeren getrouwe knecht Mozes in zijn eerste Boek, hoofdstuk 37.

De jongeling Jozef wordt van zijn vader uitgezonden, om naar de welstand van zijn broederen, de kudde weidende in het veld, te vernemen; en hij treft ze aan bij het stadje Dothan. Zij hem van verre ziende aankomen, slaan tegen hem een listige raad om hem te doden. De een zegt tot de ander: Ziet, daar komt deze meester-dromer aan! Zij willen zeggen, ziet, daar komt hij, die een meester in het dromen is, die dromen versiert naar zijn welgevallen, en zich verbeeldt een heerschappij te zijner tijd over ons te zullen hebben. Komt, laat ons hem doodslaan en in een dezer kuilen werpen; en wij zullen zeggen tot onze vader, een boos dier heeft hem opgegeten. En zo zullen wij zien wat van zijn dromen worden zal, vers 14-20.

Vervloekte raadslag voorwaar, en dat van broederen tegen hun broeder! Waar kan de boze nijd de mens al toe vervoeren! Wel heeft apostel Johannes gezegd in zijn eerste

Brief het 3de hoofdstuk, vers 15: Een iegelijk die zijn broeder haat, is een doodslager; en gij weet dat een doodslager het eeuwige leven niet heeft in hem blijvende.

b. Maar de Goddelijke voorzienigheid, welke de wacht houdt over die de Heere vrezen, was hier ook werkzaam. Op de voorspraak van Ruben, de oudste broeder, die renschap aan vader Jakob zou moeten geven van het verlies van zijn geliefde Jozef, wordt hij nog in het leven gespaard. Ei! laat ons hem niet aan het leven slaan; vergiet toch heen bloed, maar werpt hem in deze kuil die thans ledig en zonder water is. Ondertussen trekt er een reizend gezelschap van Ismaëlitische kooplieden voorbij; aan welke zij hun broeder, hem uit de kuil getrokken hebbende, verkopen. En aldus wordt Jozef als een slaaf verkocht, zijnde voor twintig zilverlingen naar Egypte afgevoerd; alwaar hij door deze kooplieden verkocht wordt aan Potifar, een voorname hoveling aan het hof van Farao, en overste der trawanten, vers 21-36.

In dit onnatuurlijk gedrag van deze broederen vinden wij een samenknoping van de alleruiterste goddeloosheden.

Zij horen niet naar het smeken en bidden, naar het kermen en klagen van de jongeling, die hen met gevouwen handen en met gebogen knieën om genade smeekt: O! mijn lieve broeders, wilt mij toch vergeven zo ik u ergens in misdaan heb! Gedenk toch, gedenk toch, ik ben vlees van uw vlees en benen van uw benen. Wat zal er nu van mij worden, nu ik mijn lieve vader, en u mijn broeders nooit meer zal zien? Maar deze wrede tijgers zijn zonder barmhartigheid, en worden niet bewogen door zijn schreien en wenen, hikken en snikken, dat een stenen hart zou kunnen vermurwen.

Daarbenevens, waar is het kinderlijk hart voor hun oude vader Jakob? Hem te beroven van zijn geliefde Jozef, die de lust zijner ogen was? Zullen zij nu zo zijn grijze haren met droefenis ten grave doen nederdalen?

En waar is hier ook enige vreze voor God bij deze verharde mensen? Zij hebben uitgeschud alle ontzag voor Gods verbolgenheid, alle wroeging van een beschuldigend geweten.

B. Maar onze Jozef, geen barmhartigheid bij zijn broederen vindende, vindt evenwel barmhartigheid bij zijn God. En zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? God was met hem, zegt Stefanus in onze tekst, en Hij verlostte hem uit al zijn verdrukkingen, en Hij gaf hem genade en wijsheid voor Farao, de koning van Egypte; en Hij stelde hem tot een overste over Egypte en zijn gehele huis.

1. Van onze Jozef, zegt Stefanus in zijn redevoering, eerst in het algemeen, God was met hem. Zijn Verbondsgod, voor Wiens aangezicht hij in oprechtheid zocht te wandelen, gelijk de algenoegzame God aan vader Abraham en zijn zaad bevolen had, was met hem. Hij was ook zijn Schild en Loon zeer groot. Hij beschermde hem als een schild tegen alle kwaad. Hij werd hem ook een genadig Beloner van alles goeds, also dat hij Gods gemeenschap en gunst genoot; naar de ziel hem rechtvaardigende, door zijn geloof in het beloofde Vrouwenzaad de zonden vergevende, en van dag tot dag heiligende door Zijn hart vernieuwende Geest; en naar het lichaam hem overladende met menigvuldige zegeningen.

2. En dat God waarlijk met deze Zijn vriend en bondgenoot was, toont Stefanus nader in enige bijzonderheden.

a. Ten aanzien van het kwade, dat God hem toezond als een vaderlijke kastijding tot zijn vernedering en beproeving: Hij verlostte hem uit al zijn verdrukkingen. Wij kunnen hier denken aan alle verdrukkingen en onheilen welke Jozef in zijn ganse leven overkwamen.

Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen; maar uit alle die redt hem de Heere, Ps. 34:20.

Wat al verdrukkingen hem werden aangedaan van zijn nijdige broeders, met smadelijke woorden en smartelijke daden, zodat zij zelfs op zijn leven toeleghen, dat hebben wij zo even te zien. Maar God verlost hem uit de onderdrukkende hand van zijn broederen; en hetgeen zij ten kwade dachten, dacht de albesturende God ten goede.

In Egypteland bejegende Jozef een zware verdrukking ten huize van zijn heer Potifar, wiens huisvrouw op zijn schoonheid verslingerd, een gruwelijke beschuldiging tegen hem inbracht, als had hij haar kuisheid geweld willen aandoen. Waardoor dan Jozef in het gevangenhuis geraakte, en zijn persoon aldus in de ijzers kwam. Maar God verlost hem daaruit. Hij vond zelfs genade in de ogen van de oversten van het gevangenhuis, die hem de bezorging van zijn medegevangenen toevertrouwde; gelijk dit alles te lezen is, Gen. 39.

En het is ook wel te denken, dat Jozef als een vreemdeling in Egypte, bij zijn verhoging aldaar de nijd en verdrukking van de Egyptische vorsten nu en dan zal ondervonden hebben; waaruit de Heere hem telkens verlost.

b. Bij deze verlossing uit allerlei verdrukking overlaadde hem de Heere ook met grote zegeningen. Want zo vervolgt onze Stefanus:

Hij gaf hem genade en wijsheid voor Farao, de koning van Egypte.

Dat de God der wetenschappen, Wiens verstand geen getal is, aan Zijn vriend en bondgenoot Jozef wijsheid gaf, tot onderrichting van de Egyptische Monarch en tot heil van zijn koninkrijk, dat blijkt uit de verklaring en uitlegging van meer dan één droom, die zijn medegevangenen en ook de koning Farao zelf gedroomd hadden. De overste der schenkers en de overste der bakkers, die nevens Jozef in de gevangenis zaten, hadden elk een droom gedroomd. Waarvan Jozef de zin en beduidenis uitlegde; niet door zijn eigen wijsheid, maar door een hemelse openbaring en wijsheid hem van Boven gegeven. Want zo getuigde Jozef zelf, als hij voor Farao geroepen zijnde, en belast werd te verklaren de dromen die de koning zelf gedroomd had, rakende de zeven vette en zeven magere koeien, de zeven volle en de zeven lege korenaren, tot de Egyptische vorst deze woorden sprak: Het is buiten mij, heer koning. Ik heb daar geen wijsheid van mijzelf toe; God Die mij daartoe wijsheid geven moet, zal door mij Farao's welstand aanzeggen, Gen. 41:16. Derhalve mocht de heilige Stefanus tot de Joodse Raad wel zeggen, dat het God was Die aan Jozef wijsheid gaf voor en ten dienste van Farao, koning van Egypte. Waardoor Jozef dan ook genade vond bij Farao (zoals Stefanus mede verhaalt); want hoe hoog Jozef van die koning werd geacht, is openbaar uit hetgeen die vorst tot zijn knechten zei: Zouden wij wel een man vinden als deze, in welke Gods Geest is? Daarna zei Farao tot Jozef: Naardien God u dit alles heeft kond gedaan, zo is er niemand zo verstandig en wijs als gij, vers 38,39.

Wij hebben ons dan niet te verwonderen toehoorders, dat naar het getuigenis van Stefanus de Egyptische vorst onze Jozef stelde tot een overste over Egypte en zijn gehele huis. Jozef werd onderkoning in Egypteland, des konings stadhouder en plaatsvervanger. Want zo zei Farao (gelijk toch al de Egyptische koningen Farao werden genoemd) tot Jozef: Ziet, ik heb u over gans Egypteland gesteld; alleenlijk deze troon zal ik hoger zijn dan gij. Waartoe hij dan ook deze onderkoning met tekenen van vorstelijke waardigheid versierde. Hij nam zijn ring van zijn hand, en deed ze aan Jozefs hand; hij liet hem fijne witte klederen aantrekken, en legde een gouden keten om zijn hals. Ook deed

hij hem rijden op zijn tweede wagen; en de herauten riepen voor hem: Knielt. Daarbevens veranderde hij Jozefs naam in Zafnath Paäneah, en gaf hem Asnath, de dochter van Potifera, overste van On, tot een vrouw. Al wat tot Jozefs verheerlijking verder behoort, kunt gij in zijn historie nalezen, door Mozes beschreven. Ik zal thans alleen maar aanhalen hetgeen de dichter van de 105de Psalm van deze Jozef en deszelfs verne-dering en verhoging in Egypteland heeft te boek gesteld; teneinde het in Gods gemeente tot verheerlijking van Gods Majesteit en goedertierenheid aan Jozef, zou opgezonden worden; zoals wij ook doen zullen in onze nazang. Aldus lezen wij in die Psalm, vers 17 en vervolgens: Jozef werd verkocht tot een slaaf. Men drukte zijn voeten in de stok, zijn persoon kwam in de ijzers. Tot de tijd toe dat Zijn woord kwam, heeft hem de rede des Heeren doorlouterd. De spreekwijzen willen zeggen, dat God Jozef in al die verdrukkingen heeft beproefd en gelouterd, in zijn geloof omtrent Gods beloften, in zijn lijdzaamheid en standvastigheid; even gelijk het goud in de smeltkroes geworpen gelou-terd wordt, en er gezuiverd en fijner en glansrijker uitkomt. En zulks tot de tijd toe, dat het Woord van Gods beloften aan Jozef vervuld werd. Toen zond de koning Farao, en deed Jozef ontslaan uit het gevangenhuis. Die heerser der volkeren liet hem los. Hij zette hem tot een heer over zijn huis, en tot een heerser over al zijn goed; om zijn vorsten te binden naar zijn lust, en zijn oudsten te onderwijzen. Het wil zeggen, dat Jozef daartoe van Farao in dat rijk verheven werd, om de Egyptische vorsten door zijn bevelen en geboden te verbinden, en de regerende oudsten wijze en verstandige lessen te geven, naar welke dat rijk bestuurd moest worden.

TWEEDE DEEL

Ziedaar geliefde en aandachtige toehoorders, deze heilige historie van Jozef, stadhouder en onderkoning van Egypte, brengt nu onze diaken Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad daartoe bij, om er uit te bewijzen dat de Joodse godsdienst, door Mozes ingesteld, geen eeuwigdurende godsdienst zou wezen, zoals de Joden zich geheel ongegrond en ijdel verbeelden.

Jozef diende God lang voor Mozes' tijd, en in zijns vaders huis en in Egypteland, met een dienst die de Heere welbehaaglijk was. God, zijn en zijner vaderen Verbondsgod, was met hem, hem verlossende uit al zijn verdrukkingen, hem de Geest der profetie gevende, waardoor hij de verborgen dromen verklaarde; en hem grotelijks in Egypteland verheffende en verheerlijkende. En derhalve, de God Abrahams, de God Izaks, de God Jakobs en de God Jozefs zou ook de God van hun gelovig zaad blijven, al werd die schaduwachtige ceremoniedienst, door Mozes ingesteld, geheel afgeschaft, en al werd de tempel verwoest en de Joden buiten het land Kanaän verstrooid. Want God was met de ware godsdienst aan dat land, aan die tempel en aan de mozaïsche zeden daarin in het geheel niet gebonden. Als het Lichaam Zelf, daar al die tempelceremoniën op zagen, daar was, bij de komst van Christus in de wereld en Deszelfs offeranden aan het kruis, moesten de schaduwen wijken en die wettische offeranden ten enen male ophouden.

En gevolglijk (om tot een besluit te komen), er lag niet de minste godslastering in, zoals de Joden de heilige diaken Stefanus beschuldigden, dat deze godzalige man gezegd en geleerd had aan het volk, volgens het 14de vers van het voorgaande hoofdstuk, dat Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken; dat is, de stad Jeruzalem en de tempel daarin

zal laten verwoesten, en dat Hij de zeden veranderen zal die ons Mozes overgeleverd heeft.

UIT deze merkwaardige geschiedenis van Jozef, door Stefanus alhier bijgebracht, kon ook de Joodse Raad duidelijk leren des Heeren weg met Zijn geliefde gunstelingen; die eerst beproevende door vele verdrukkingen en tegenspoeden, maar ze eindelijk zulk een blijde en heerlijke uitkomst gevende.

A. Het moet u dan niet vreemd voorkomen godzaligen, wanneer u deze of dergelijke verdrukkingen met de godvrezende Jozef in dit leven overkomen. Want God heeft er Zijn wijze en heilige redenen toe. En het geschiedt alles tot uw beste; tot beproeving van uw geloof en lijdzaamheid, en tot bevordering van uw heiligmaking en eeuwige gelukzaligheid. Want degenen die God liefhebben, zegt Paulus, moeten alle dingen medewerken ten goede, Rom. 8:28.

1. Weet vooreerst, dat dit het gemene lot der vromen is, door de wereldlingen die hun deel maar in dit leven zoeken, benijd en verdrukt te worden. Jozef werd van zijn vleeselijke broederen benijd, omdat er wat goeds in hem was, dat de natuur niet geven kan; maar dat hij al Gods genade had dank te weten. Had hij met deze werkers der ongerechtigheid dezelfde ondeugden bedreven, zij zouden hem wel ongemoeid hebben gelaten. Maar omdat hij rechtvaardig en godzalig zocht te leven, hun zonden bestrafte en die openbaar maakte aan vader Jakob, tot hun verbetering; daarom verdrukten zij hem, en verkochten hem zelfs tot een slaaf. Uit diezelfde grond konden de twee eerste broeders, Kaïn en Abel, ook niet lang vrienden blijven. Om wat oorzaak sloeg Kaïn zijn broeder Abel dood? vraagt Johannes. En hij antwoordt: Omdat zijn werken boos waren, en van zijn broeder rechtvaardig, 1Joh. 3:12. Een geen wonder; want een iegelijk die kwaad doet, haat het licht, en hij komt tot het licht niet, opdat zijn werken niet bestraft worden, Joh. 3:20. Ook wordt de vleeselijke Ismaël een hater en vervolger van de vrij geboren Izak zijn broeder; daar de apostel tot de Galatiërs van sprekende, zegt: Gelijkerwijs toen, die naar het vlees geboren was vervolgde degene die naar de Geest geboren was, alzo ook nu, Gal. 4:29. Hoor wat onze Heiland, Die ook Zelf uit nijdigheid door zijn broederen, de Joden, ter dood werd overgeleverd aan Pilatus, van Zijn discipelen zegt: Indien gij van de wereld waart, zo zou de wereld het hare liefhebben; maar omdat gij van de wereld niet zijt, daarom haat u de wereld, Joh. 15:19. De wereld haat Mij, zegt Jezus elders; en waarom? Hij voegt er deze reden bij, omdat Ik van de wereld getuig dat haar werken boos zijn, Joh. 7:5.

2. Maar ten tweede, gedenkt altijd, hoe heilzaam die verdrukkingen zijn waardoor de Heere u in dit leven wil oefenen.

Hij wil u daardoor leren de bedrieglijke wereld te verachten, als waarin geen ware of wezenlijke vergenoeging te vinden is. Welke rampen God de wereld ook toezendt, zegt Tertullianus, die kunnen echter de Christenen niet de minste schade toebrengen; vermits die geen ander belang in deze wereld hebben, dan hoe eerder hoe liever daaruit te gaan. Hij wil u daardoor van de zondige wereld meer spenen, om die niet gelijkvormig te worden. Hij wil u door verdrukkingen, als zovele vaderlijke kastijdingen, hier op aarde tuchtigen, en oordelen over uw zonden, opdat gij namaals met de boze wereld niet zoudt worden veroordeeld, 1Kor. 11:32.

3. Daarenboven, zag gij in onze vrome Jozef dat het hem hier zo kwalijk ging, verdrukt, verkocht en tot een slaaf naar Egypte afgevoerd te worden; daar het zijn goddeloze

broederen zo wel ging naar de wereld en in het huis van hun vader; ei! murmureert niet over des Heeren weg in dezen. Gaat eens met Asaf in des Heeren heiligdom, en let op het einde der vromen en onvromen. God stelt de goddelozen, zegt hij in de 73ste Psalm, op gladde plaatsen; Hij doet ze vallen in verwoestingen. Maar die geduriglijk bij God zijn, die vat Hij bij de rechterhand, die leidt hij door Zijn raad, en neemt ze namaals op in heerlijkheid, vers 18,23,24.

B. In deze heilige geschiedenis van Jozef, en andere soortgelijke gebeurtenissen, vind ik ook nog een woord van besturing voor godvruchtigen; te weten, hoe zij zich, als hun zulk of dergelijk huiskruis met de vrome Jozef overkomt, daaronder te gedragen hebben.

1. Vooreerst, die God vreest, moet er des Heeren hand in erkennen en hogerop zien. En hij moet er Gods wijze en heilige voorzienigheid in opmerken, en zijn broeders, vrienden en andere huisgenoten die hen kwellen en drukken, aanzien als middelen en roeden in de hand Gods, door welke de Heere belijft hem te vernederen, zijn lijdzaamheid te beproeven en tot zijn nut en verbetering te kastijden. Hoe duidelijk erkende onze godvruchtige Jozef Gods hand in al die mishandelingen die zijn broeders hem hadden aangedaan? Ziedaar, hij zag hogerop, en beleed met ronde woorden dat het de Opperregeerder der wereld en van alle dingen die daar gebeuren, alleen was, Die al dat huiskruis hem had toegezonden, en bestuurd ten beste van hem niet alleen, maar ook van zijns vaders ganse huis, wanneer hij tot zijn broeders, tot hem in Egypte afgekomen, zei: God heeft mij voor ulieder aangezicht heengezonden, om u een overblijfsel te stellen op de aarde, en om u bij het leven te behouden door een grote verlossing. Nu dan, gijlieden hebt mij hierheen niet gezonden, maar God Zelf, Die mij tot Farao's vader gesteld heeft, en tot een heer over zijn ganse huis en regeerder in het ganse land van Egypte. Nog eens zei hij naderhand tot zijn broeders: Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht; doch God heeft dat ten goede gedacht; opdat Hij deed gelijk het te dezen dage is, om een groot volk in het leven te behouden. Een Job, van wiens tegenspoeden wij spraken bij de inleiding van onze leerrede, erkende ook Gods hand in al dat huiskruis dat God hem toezond door middel van zijn onverstandige vrouw en meedogenloze vrienden. Houdt gij nog vast aan uw oprechtheid? Zegen God en sterf, zei die dwaze vrouw tot hem, willende haar man tot goddeloze gedachten omtrent Gods voorzienigheid en gerichtsoefeningen verzoeken. Maar hoe edelmoedig antwoordt hij haar naar haar dwaasheid? Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? Job 2:9,10. En laat ik er bijvoegen het voorbeeld van onze geliefde Heiland Jezus Christus, Die Jozefs Tegenbeeld was in vernedering en in verhoging. Wat een huiskruis was het Hem, dat niet alleen Judas Hem verraadde, maar dat ook Petrus Hem verloochende, en al Zijn andere oprechte vrienden en discipelen Hem verlieten met een schandelijke vlucht; daar zij tevoren zo breed hadden opgegeven dat zij allen met Hem in de dood zouden gaan? Hij klaagt wel over hun ontrouwheid, maar tevens ook erkent hij in al die ontrouwe handel Gods hand en albestuur, wetende, gelijk Hij duidelijk tot hen zei, Matth. 26:54,56, dat dit alles geschieden moest, opdat de Schriften der Profeten zouden vervuld worden. En tot een blijk dat Hij bijzonder ook het oog had op dat huiskruis dat Hem Zijn eigen vrienden aandeden, en dat daarin ook die profetische Schriften vervuld werden, zo volgt er terstond op: Toen vluchtten al de discipelen, Hem verlatende.

2. Die albesturende hand Gods, welke niemand kan afslaan, maar ons allen de mond sluit om tot de Heere te zeggen, wat doet gij? moet elke godvruchtige gedurig herinneren

de schuldige plichten welke hij onder het huiskruis heeft waar te nemen, hetzij hetzelfde hem onmiddellijk van God, of door middel van zijn vrienden en huisgenoten wordt toegezonden.

Zoekt er u met de godvrezende Jozef lijdzaam en geduldig onder te gedragen, uit overweging dat God in Zijn vaderlijke liefde het u ten beste toezendt, tot bevordering van uw heiligmaking. Ik weet Heere, zegt David, dat Uw gerichten gerechtigheid zijn, en dat Gij mij uit getrouwheid verdrukt hebt, Ps. 119:75. Wat was het een hard geval voor Aäron, wanneer zijn beide zonen, Nadab en Abihu, door het vuur van het aangezicht des Heeren verteerd werden? Doch Aäron zweeg stil, Lev. 10:4. En wanneer Samuel uit last van God een zwaar oordeel over het huis van Eli verkondigde; wat maakte de oude man daaronder stil en onderworpen? Dit was het: Hij is de Heere, zegt hij, Hij doe wat goed is in Zijn ogen. Hieromtrent komt mij iets merkwaardigs te binnen, hetwelk ik bij Hieronymus heb gelezen, rakende Melania, een edele Romeinse vrouw van zonderlinge godsvrucht in zijn dagen. Die kerkvader verhaalt in een van zijn brieven: Dat haar man zo even gestorven, en het lijk nog warm zijnde, zij ook de tijding ontving van de dood van haar twee zonen. Wanneer elk nu niet anders verwachtte of zij zou in hevige droefheid en nare klachten zijn uitgebroken, het haar uitgeplukt en haar klederen verscheurd hebben, zo bleef zij onbeweeglijk staan, zonder enige traan te storten. Ten laatste in het gebed neervallende, als voor Christus' voeten, rees zij weer op en riep uit: Heere, ik zal U nu des te gereder en vuriger dienen, zijnde ontslagen van de last die Gij nu van mij genomen hebt.

Paart het met uw geduld en lijdzaamheid deze tweede plicht. Zoekt door Gods ondersteunende genade uw broeders en zusters, uw vrienden en huisgenoten die u kwellen en drukken, terecht te brengen met de geest van zachtmoedigheid. Hoezeer Jozefs broeders hem drukten en smadelijk bejegenden, hem noemende meester-dromer, hoezeer hij wist welk kwaad hart zij hem toedroegen; evenwel ging hij naar hun welstand in het veld vernemen, en zocht ze door des vaders billijke bestraffing over hun zonden tot inkeer en verbetering te brengen. De kerkvader Augustinus heeft deze en gene lofwaardige huisplichten van zijn godvruchtige moeder Monica aangetekend in de boeken van zijn belijdenissen, verhalende, welke onophoudelijke moeite zij aanwendde om haar ongeregelde en oplopende man Patricius tot inkeer te brengen; hoe onderdanig zij zichzelf naar zijn ongemakkelijk humeur wist te schikken; en hoe naarstig zij de meest bekwame tijden waarnam om zijn gunst te winnen. Ook verhaalt die kerkvoogd van zijn moeders tedere zorg en aanhoudende bekommelingen omtrent haar zoon Augustinus, die door de ongebondenheden der jeugd verleid, en door goddeloosheden der manichese ketterij verstrikt, het dagelijks onderwerp van haar vermaningen, gebeden en tranen was. Zij ging, en verzocht zekere bisschop om haar zoon hierover te onderhouden; die haar ook aanraadde in tranen en gebeden bij God toch aan te houden, zeggende meteen, dat het niet mogelijk was dat een zoon van zulke tranen zou verloren gaan. Kort voor haar dood gaf zij haar grote blijdschap over de bekering van Augustinus te verstaan. Zoon, zei zij, maar één zaak was er waarom ik begeerde nog wat te leven, namelijk dat ik u, eer ik stierf, een katholiek Christen mocht zien. Mijn goede God heeft mij nu hiermee gezegend; en daarom, wat zou ik langer in deze wereld doen?

Laat ik hier nog een derde plicht bijvoegen. Gaat veel met uw gedachten naar die zonden, waardoor gij de Heere billijke redenen hebt gegeven u de verongelijkingen van uw broeders, vrienden en huisgenoten toe te zenden. Gij hebt op uw vrienden menigmaal

uw vertrouwen maar al teveel gezet, en daarentegen in veel opzichten u onvriendelijk gedragen omtrent uw vriendelijke Verbondsgod. Daarom doet de Heere u zulk een huis-kruis ontmoeten; aan de ene kant, opdat gij uw vertrouwen op geen vrienden meer zou stellen, vermits mensenvrienden zo ongestadig zijn, en doorgaans hun vriendschappen maar naar eigen belang afmeten. Waaromtrent wij zulk een voorzichtige en veilige raad vinden bij de profeet Micha, hoofdstuk 7:5,6: Geloofst een vriend niet, en vertrouwt niet op een voornaamste vriend; bewaart de deuren van uw mond voor haar die in uw schoot ligt. Want de zoon veracht de vader, de dochter staat op tegen haar moeder, de schoon-dochter tegen haar schoonmoeder; eens mans vijanden zijn zijn huisgenoten. Aan de andere kant, opdat gij nadere vriendschap en gemeenschap zoudt maken met de Heere, tegen Wie gij u een tijdlang onvriendelijk hebt gedragen. Waarom, op die trouwe raad bij Micha, deze woorden onmiddellijk volgden: Maar ik zal uitzien naar de Heere, ik zal wachten op de God mijns heils; mijn God zal mij horen. Want die God tot zijn Vriend heeft, gelijk Abraham, die een vriend Gods bij uitnemendheid genoemd werd, die heeft een getrouwe Raadsman. Op Wiens raad gij in alle wederwaardigheden veilig aan kan gaan, en vast staat maken, van Hem hulp in de nood te zullen ontvangen, en niet meer van Hem verlaten te worden. Zodat gij met de gelovige spreker in Ps. 27:10 zeggen kan: Mijn vader en mijn moeder hebben mij verlaten; maar de Heere zal mij aannemen.

C. Ondertussen kunt gij allen die God vreest, uit deze geschiedenis van Jozef u zo krachtig troosten tegen al uw verdriet in dit tranendal, hetzij gij op zijn vernedering, hetzij gij op zijn verhoging ziet.

1. Wat zijn nederige staat aangaat. God bezocht Jozef niet boven vermogen, maar gaf hem kracht om al die tegenspoed geduldig te dragen. Wij hebben Stefanus horen zeggen: God was met hem, met Zijn hulp en bijstand, opdat hij onder al dat lijden niet bezweek. Welke verdrukkingen hem ook overkwamen, de Machtige Jakobs verlostte hem telkens, en in zijns vaders huis en onder vreemden in Egypte. En zo zal Hij u ook geen zwaarder kruis opleggen dan uw schouders kunnen dragen.

2. Maar let nu ook op het heerlijk uiteinde van deze vrome man. God wendde Jozefs gevangenis, veranderende zijn klaagliederen in reien, zijn ijzeren boeien in gouden ketenen, zijn gescheurde klederen in een vorstelijk gewaad, zijn kerker in een paleis. Van de uiterste laagheid werd hij tot de hoogste heerlijkheid verheven, tot een regent en overste gebieder over gans Egypteland. Zijn broeders zelfs kwamen en bogen zich voor hem met de aangezichten ter aarde. Diezelfde God zou u ook, zowel als Jozef, in dit leven zeer kunnen verhogen, en doen zegepralen over al uw vijanden. Of Hij zou uw bezoeken met dubbele zegeningen kunnen achtervolgen, gelijk Hij aan de godvre-zende Job deed. Hoort, hoe de heilige Jakobus elke verdrukte en benauwde Christen opbeurt en vertroost met de blijde uitkomst van Jobs lijden, schrijvende in zijn Brief, hoofdstuk 5:11: Ziet, wij houden ze gelukzalig die verdragen. Gij hebt de verdraagzaamheid van Job gehoord, en gij hebt het einde des Heeren gezien, dat de Heere zeer barmhartig is en een Ontfermer.

3. En in alle gevallen, gelijk de lijdzame Jezus, Jozefs Tegenbeeld, door lijden inging in de hemelse heerlijkheid, zo ligt er voor al Gods arm en ellendig volk die Goddelijke belofte, die niet feilen kan: Indien wij met Christus lijden, wij zullen ook met Hem verheerlijkt worden, Rom. 8:17. Indien wij verdragen, wij zullen ook met Hem heersen, 2Tim. 2:12.

Daarom dan ook geliefden, alzo de wij zulk een grote wolk van getuigen rondom ons hebben liggende, namelijk een verdraagzame Jozef, een geduldige Job, een lijdzame Jezus, zo laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is. Ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs Jezus; Die voor de vreugde die Hem was voorgesteld, het kruis heeft verdragen, en schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand des troons Gods. Amen.

ACHTSTE KERKREDE

JOZEF ONTDEKT ZICH AAN ZIJN BROEDERS

HANDELINGEN 7:11-13

11 En er kwam een hongersnood over het gehele land van Egypte en Kanaän, en grote benauwdheid; en onze vaders vonden geen spijs.

12 Maar als Jakob hoorde dat in Egypte koren was, zond hij onze vaders de eerste maal uit.

13 En in de tweede reize werd Jozef aan zijn broederen bekend, en het geslacht van Jozef werd aan Farao openbaar.

A. **HET** is een opmerkelijk woord dat wij lezen in de Godsspraken van Jesaja, hoofdstuk 55:8,9: Gods gedachten zijn niet onze gedachten, en Zijn wegen zijn niet onze wegen. Want gelijk de hemel hoger is dan de aarde, also zijn Gods gedachten hoger dan onze gedachten, en Zijn wegen hoger dan onze wegen.

De mens maakt vele gedachten en raadslagen in zijn hart om deze en gene dingen te ondernemen, en hij bedenkt daartoe zekere middelen en wegen waarlangs hij meent zijn onderneming te zullen uitvoeren. Maar al die gedachten en wegen zijn in de hand van de hoge Hemelkoning, Die ze in Zijn wijsheid en heiligheid bestuurt naar Zijn welgevallen, tot geheel andere einden en oogmerken dan de mens zich voorgesteld had.

1. Hij blaast menigmaal in de menselijke raadslagen, en dan verstuipten ze in een ogenblik. Hij vangt de wijzen in hun arglistigheid, zodat hun handen niet één ding kunnen uitvoeren; alzomin als Achitofel in zijn raadslagen, die God te schande maakte.

2. Nog meer; die wegen en middelen zelfs, die de mens uitdacht tot verderf van zijn medemens, doet God uitlopen of tot zijn eigen schade en schande; gelijk Haman die trotse hoveling aan het hof van de koning van Babel Ahasveros, zijn leven eindigt aan een galg die voor Mordechai bereid was; of ook wel tot verhoging en verheerlijking van hem, op wiens verderf het was toegelegd. Wij zagen daar onlangs zulk een opmerkelijk voorbeeld van in de persoon van Jozef, van wie wij onze Stefanus hoorden zeggen in de twee verzen even voor onze tekst: En de patriarchen nijdig zijnde, verkochten Jozef om naar Egypte gebracht te worden. En God was met hem, en verlost hem uit al zijn verdrukkingen, en gaf hem genade en wijsheid voor Farao, de koning van Egypte; en hij stelde hem tot een overste over Egypte en zijn gehele huis.

3. En dat nog verder gaat; zo hoog zijn Gods gedachten en wegen boven der mensen gedachten en wegen, dat Hij door Zijn albesturende voorzienigheid het kwade bestuurt tot een goed einde, en tot behoud der kwaaddoeners zelf. Opdat zij, ziende daaruit Gods lankmoedigheid en verdraagzaamheid, of met leedwezen over het gepleegde kwaad tot inkeer gebracht, of anders des te meer verantwoordelijk gesteld zouden worden.

Stefanus gaat ons vervolgens verhalen hoe het verkopen van Jozef in de weg aan Gods voorzienigheid daartoe vooraf dienen moest, om zijns vaders huis en nijdige broeders in de dagen van hongersnood bij het leven te bewaren; en daarbenevens, om Jozef aan zijn broeders bekend te maken als onderkoning van Egypteland.

Laat ons eerst de voorgelezen tekstwoorden op zichzelf verklaren, en ze dan beschouwen in het oogmerk waartoe ze Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad heeft bijgebracht.

In de tekstwoorden komen ons twee aanmerkelijke zaken voor:

I. Eerst, de gelegenheid van de reis van Jozefs broeders naar Egypte, zijnde een grote hongersnood.

II. Dan het tweërlei einde dat God met die reis voorhad; zo om Jakob en zijn huis bij het leven te bewaren, als om Jozef in zijn heerlijke staat als onderkoning van Egypte aan zijn broederen bekend te maken.

EERSTE DEEL

Aangaande de gelegenheid van de reis van de broeders van Jozef naar Egypte:

A. Drukt zich de heilige Stefanus eerst in het gemeen aldus uit: En er kwam een hongersnood over het gehele land van Egypte en Kanaän. Twee opmerkelijke dromen had de Egyptische monarch vooraf gedroomd; van zeven magere en zeven vette koeien, en van zeven dorre en zeven volle korenaren. Volgens de uitlegging van die beide dromen door Jozef, betekenden de zeven vette koeien en zeven volle korenaren de zevenjarige overvloed van allerlei leeftocht, welke nu voorafgegaan was; in welke tijd Jozef als onderkoning goede zorg had gedragen dat er koren in des konings schuren werd opgelegd, tegen de zeven jaren van hongersnood die zouden volgen. Die benauwde jaren waren nu reeds daar, volgens de betekenis van Farao's tweede droom, van de zeven magere koeien en zeven dorre of lege korenaren. De knecht Gods Mozes geeft er ons dit verhaal van, Gen. 41:56,57, dat de honger sterk was, niet alleen in Egypteland, maar ook in alle landen; dat is, in alle landen rondom Egypte liggende. Onze Stefanus spreekt in de tekst, behalve van geheel Egypte, maar alleen van Kanaän, omdat zijn bijzonder oogmerk was van de toestand van Jakobs huis, thans in Kanaän wonende, met betrekking tot die hongersnood alleen melding te maken.

1. Dat die hongersnood niet zonder Gods alwijs en heilig bestuur ontstaan is, is zeker, overmits God deze tevoren in de dromen aan Farao had geopenbaard en voorzegd. Doch gelijk de Albestuurder door middelen werkt, alzo zou men hier aan verschillende natuurlijke oorzaken van deze honger kunnen denken. In Egypte zal de Nijl niet hebben overgevloeid, gelijk jaarlijks placht te geschieden tot bevochtiging en het vruchtbaar maken van dat land. In Kanaän en andere aangrenzende landen zal het of niet, of teveel geregend hebben, of het veldgewas aldaar verslonden zijn door ongedierte.

2. Hoe het ook zij, men moet althans deze hongersnood aanmerken als een van de plagen en oordelen waarmee God gewoon is de hooggaande ongerechtigheden te straffen van gehele landen en volkeren.

B. Dat de hongersnood niet licht, maar zeer zwaar moet zijn geweest, geeft Stefanus te verstaan, als hij vervolgens meldt van grote benauwdheid en broodgebrek in het huis van Jakob.

1. Vooraf verhaalt hij, dat er uit die hongersnood een grote benauwdheid kwam. Grotere benauwdheid voor de mens kan men nauwelijks begrijpen, dan die hem door de hongersnood overkomt. De honger is een scherp zwaard, dat de mens al langzamerhand verteert onder het meest pijnlijk knagen van binnen; daar andere bezoeken door

pestilentie of het zwaard in korte tijd een einde van smarten maken. Waarvandaan de Kerk in de Klaagliederen van Jeremia, hoofdstuk 4, uitriep: De verslagenen van het zwaard zijn gelukkiger dan de verslagenen van de honger, vers 9. Aan David de keus van God gegeven wordende uit drie plagen, de honger, de pestilentie of het zwaard; hij koos vooral de honger niet. Mij is zeer bange, zegt hij in zijn grote benauwdheid, doch laat ons in de hand des Heeren vallen; (hij verstaat daardoor de pestilentie, welke Gods hand onmiddellijk werkt) want Zijn barmhartigheden zijn vele, 2Sam. 24:13,14.

2. Het verdient onze bijzondere opmerking, dat Jakob, die de ware God diende en vreesde nevens zijn huisgezin, niet vrij ging in deze zware bezoeking. Stefanus zegt, en onze vaders, (verstaande Jakob en zijn elf zonen met hun vrouwen en kinderen) vonden geen spijze.

Het is waar, God zou in dit gemene strafgericht van hongersnood over Egypte, Kanaän en andere landen, Jakob en zijn huis hebben kunnen verschonen; gevende aan Zijn verbondsvolk ruimte en overvloed. Of het weinige alzo zegenende, gelijk aan de weduwe te Zarfath gebeurde: Het meel in haar kruik werd niet verteerd, en de olie in haar fles ontbrak niet, zoals wij lezen in 1Kon. 17:16. Echter het behaagde God Jakob en zijn huisgezin ook door die algemene plaag van hongersnood te benauwen in dat land hunner vreemdelingschap Kanaän.

Om wijze en heiligen redenen gewis:

a. Tot straf en kastijding van hun zonden en gebreken, waaraan zij zich onder het genot van Gods bondzegeningen hadden schuldig gemaakt. Het is er zover vandaan, dat het volk des Heeren in gemene land- en volksplagen vrij zou gaan, dat weleens het oordeel van Gods huis begint. En indien het eerst van ons begint, zegt Petrus, 1Petr. 4:17, welk zal het einde zijn dergenen die het Evangelie Gods ongehoorzaam zijn? Nochtans is er dit onderscheid, dat die algemene oordelen ten aanzien van de godvrezenden, kastijdingen zijn van een liefhebbend Vader tot verbetering van Zijn kinderen; daar zij, ten aanzien van de goddelozen, slagen zijn van een toornig God over derzelver gepleegde boosheden. Het einde dat God met een algemene hongersnood of andere landsplaag voorheeft, is opdat de godzaligen daaruit Gods gerechtigheid zouden leren, en de goddelozen die er niet door gebeterd worden, te benemen alle reden van verontschuldiging. Want als Gods gerichten op de aarde zijn, dan leren de inwoners der wereld gerechtigheid. Maar de goddeloze zal evenwel geen gerechtigheid leren, maar hij zal onrecht bedrijven in een gans richtig land, en hij zal de hoogte des Heeren niet aanzien, Jes. 26:9,10.

b. Voegt hier nog andere redenen bij, waarom onze vaders naar het zeggen van Stefanus in die algemene hongersnood geen spijze vonden; teneinde Jakob en zijn huis uit die bezoeking Gods zouden leren:

Gods tijdelijke zegeningen matig en dankbaar te gebruiken, met een afkeer van overdaad en andere zonden.

Naar betere en blijvende goederen in de hemelen te trachten, en daarnaar uit te zien en te verlangen.

Zichzelf aan Gods weg en handelingen met hen te onderwerpen, hoe smartelijk ook voor het lichaam en gevaarlijk voor het leven de hongersnood mag wezen.

En daarbenevens een vast vertrouwen stellen op Gods hulp, Die uitkomt zal geven, en Zijn belofte aan Abraham en zijn zaad gedaan zou waarmaken en vervullen; als zijnde Hij de Jehovah, de Onveranderlijke; waarom de kinderen Jakobs niet zouden verteerd worden, Mal. 3:6.

TWEEDE DEEL

De albesturende God, Wiens wegen en gedachten hoger zijn dan die der mensen, gebruikt deze hongersnood tot een gelegenheid om Jakobs zonen naar Egypte te doen aftrekken om koren te kopen. Hieronder lag een tweeërlei einde verborgen, dat de wijze God met deze reis voorhad. 1. Om Jakob en zijn huis bij het leven te bewaren in de hongersnood. 2. Als ook, om Jozef in zijn heerlijke staat als onderkoning van Egypte aan zijn broederen bekend te maken.

A. Om ons te verstaan te geven door welk middel en langs welke weg Jakob en zijn huis in de dagen van honger bij het leven behouden, vervolgt de heilige Stefanus zijn redevoering tot de Joodse Raad aldus: Maar als Jakob hoorde dat in Egypte koren was, zond hij onze vaders de eerste maal uit.

1. In die nijpende hongersnood komt er een verspreid gerucht de vrome Jakob ter ore, dat men in het naburig Egypte in de vorige jaren van overvloed een grote menigte graan in des konings schuren had opgelegd, waarvan men, zo de inwoners van Egypte als de naburige vreemdelingen, voor hun geld in voorzag.

2. Op dit gerucht zendt de aartsvader zijn zonen (Benjamin alleen thuis houdende) daarheen. Wat ziet gij op elkander met bedroefde ogen? zo spreekt hij ze aan. Zie, ik heb gehoord dat er koren in Egypte is; trekt metterhaast daarheen, en koopt voor ons en onze kinderen koren, opdat wij leven en niet sterven. Zo verhaalt ons Mozes deze geschiedenis, Gen. 42.

2. Dat woord dat Stefanus gebruikt, dat Jakob onze vaders de eerste maal uitzond, brengt ons in gedachten wat hun op die eerste reis wedervaren is.

Mozes verhaalt ons, dat zij bij hun aankomst in Egypte zich voor Jozef hun broeder (die zij niet kenden, als zijnde door de jaren zeer veranderd in gelaat en uiterlijke kleding) zeer eerbiedig neerbogen, en op hun aangezichten ter aarde vielen. Aldus zag men Jozefs droom vervuld, dat al de schoven in het veld zich voor de schoof van Jozef neerbogen. Gelijk men in de aanstaande komst van vader Jakob in Egypte die andere droom van Jozef zal vervuld zien, dat de zon en maan en elf sterren zich voor Jozef neerbogen.

Jozef, zich voor zijn broeders onbekend willende houden, terwijl hij hen zeer wel kende, spreekt ze met harde woorden aan; dat zij door het schelmstuk, aan hem in vorige tijden gepleegd, wel verdiend hadden. Hij stelt ze ook drie dagen in bewaring; ontslaat hen weer, en laat ze behalve Simon (die hij als gijzelaar bij zich hield) met volgeladen korenzakken naar huis trekken. Doch onder bedreiging van zijn uiterste ongenade, indien zij hun kleinste broeder Benjamin op hun tweede reis niet tot hem meebrachten.

Onder zulk een harde behandeling begint hun geweten te ontwaken, zodat zij tot elkaar zeggen: Voorwaar, wij zijn schuldig aan het bloed van onze broeder Jozef, wiens benauwdheid der ziel wij zagen toen hij ons om genade bad. Maar wij hoorden niet, daarom komt deze benauwdheid ons over. Ruben, de oudste, vat hierop het woord: Heb ik dit u niet wel gezegd? Bezondigt u niet aan deze jongeling; maar gij hoorde mij niet; ziet, daarom wordt nu zijn bloed van ons gezocht. Op deze wijze spraken zij vast tegen elkaar, denkende dat niemand meer dan zij de Hebreeuwse taal verstond, heeft er de Joodse historieschrijver Flavius Josephus niet ongegrond mogelijk op aangemerkt.

Ondertussen was Gods hand in al deze dingen, besturende deze eerste reis van Jozefs broederen daartoe, dat Jakobs huis van koren voorzien, en daardoor bij het leven behouden bleef.

B. De daaraan volgende tweede reis van Jozefs broederen, gebruikte de Goddelijke voorzienigheid daartoe, dat Jozef in zijn hogere staat van onderkoning in Egypte zijn broederen bekend werd, alsmede dat Jozefs geslacht aan de koning openbaar werd. En in de tweede reis, zo vervolgt Stefanus, werd Jozef zijn broederen bekend, en het geslacht van Jozef werd aan Farao openbaar. Hoe dit is toegegaan en onder welke opmerkelijke omstandigheden, verhaalt ons des Heeren knecht Mozes in het brede, Gen. 42-45; waaruit wij maar kort het voornaamste zullen opgeven.

1. In deze tweede reis is vader Jakob weigerachtig zijn geliefde Benjamin te laten meebrengen, en berst in tranen uit: Gij berooft mij van kinderen; want Jozef is er niet, die hij meende door een wild dier verscheurd te wezen; en Simeon is er niet, die hij wist dat in Egypte als gijzelaar was gebleven. Indien ik nu Benjamin u meegeef op deze reis, en hem een verderf op de weg ontmoet, zo zoudt gij mijn grijze haren met droefenis ten grave doen nederdalen.

De oude vader laat zich eindelijk verbidden, en geeft hun Benjamin mee. Zij reizen af naar Egypte, en worden van Jozef bij hun aankomst goed ontvangen, die hun vraagt naar de welstand van hun vader: Is het wel met uw vader, de oude, leeft hij nog? En zijn oog slaande op Benjamin, die zijn volle broeder uit Rachel was, vraagt hij: Is dit uw kleinste broeder? En hij zegent hem, zeggende: Mijn zoon, God zij u genadig! Dat gezegd hebbende met een week en bewogen hart, kan hij zijn tranen niet langer inhouden, maar gaat in een ander vertrek om buiten hun gezicht te wenen.

Hij bedwingt zich weer, komt binnen, en onthaalt zijn broeders op een prachtig gastmaal. Hij doet ze elk naar hun jaren aan tafel zitten; de eerstgeborene naar zijn eerstgeboorte, en de jongere naar zijn jonkheid. Dit verwekt in de broeders van Jozef een grote verwondering, hoe deze onbekende onderkoning van Egypte hun jaren zo net wist. Nog groter wordt die verwondering, als hij voor Benjamin, die zijn volle broeder was, op tafel laat voorzetten een gerecht vijfmaal groter dan de gerechten van hen allen.

Als zij nu vertrekken zouden, gebiedt Jozef dat men hun zakken met koren zou vullen, het meegebrachte geld in elke zak heimelijk te verbergen, en de zilveren beker waaruit Jozef gewoon was te drinken, in de zak van Benjamin te steken. De aanmerking van Flavius Josephus hierover, komt ons niet onwaarschijnlijk voor: Jozef liet de beker in Benjamins zak steken, zegt hij, om daardoor te beproeven of zijn broeders de jonge Benjamin, indien hij beschuldigd en tot straf werd gedaagd, wel enige bijstand zouden bewijzen, of dat zij hem verlatende, alsof deze misdaad hun niet aanging, gerust weer naar hun vader zouden weerkomen.

Nauwelijks vertrokken zijnde, worden zij op bevel van Jozef achterhaald en van dieverij beschuldigd. De zakken worden doorzocht, en de beker gevonden in de zaak van Benjamin. Hier wordt hun hemel en aarde te nauw. Het klamme zweet breekt hen aan alle kanten uit. Zij verscheuren hun klederen, en komende tot Jozef, die zij nog niet kenden, met gevouwen handen en gebogen knieën, vat Juda het woord op uit aller naam: Och mijn heer, wat zullen wij zeggen, en waarmee zullen wij ons rechtvaardigen? Ziet, wij zijn allen mijns heren slaven, van de oudste tot de jongste, zo wij als hij in wiens hand de beker gevonden is. Evenwel, laat uw knecht nog een woord spreken. Ik ben voor de jongeling Benjamin borg gebleven, dat ik hem wederom tot zijn vader zal brengen. Indien wij zonder hem weer thuiskomen, zo zal de oude man van droefheid sterven. Houdt mij liever in slavernij voor Benjamin, opdat ik de jammer en ellende niet zie die onze vader zal overkomen. Zo sprak Juda, al hikkende en snikkende, en smolt in tranen weg;

gelijk ook al zijn broeders die daar voor Jozef op hun knieën lagen, en hem biddende om genade en barmhartigheid.

Nu kan het Jozef niet langer houden noch zich bedwingen. Hij berst uit in tranen en luid geweend, zodat het de Egyptenaars hoorden. Ik ben Jozef, uw broeder, roept hij al snikkende uit; leeft mijn vader nog? Maar zij konden hem niet antwoorden, zo verschrikt waren zij op die woorden. Toen viel Jozef om de hals van Benjamin en kustte hem, en hij kustte ook al zijn broeders, en zij verhieven hun stemmen samen en weenden.

Geliefden, alzo werd Jozef in deze tweede reis zijn broederen bekend, gelijk Stefanus spreekt.

2. Zoals ook langs diezelfde weg van Gods voorzienigheid, het geslacht van Jozef aan Farao openbaar werd; wordende het nu kenbaar dat hij Jozef, die voortijds tot een slaaf verkocht was, van geen gering, maar van een zeer aanzienlijk Hebreeuws geslacht in Kanaän thans wonende, gesproten was. Dat dan ook niet weinig diende om het aanzien en de zaak van Jozef in Egypteland als onderkoning te vermeerderen.

Ziedaar aandachtige toehoorders, de voorgelezen tekstwoorden op zichzelf afgehandeld. Doch waartoe, zou iemand kunnen denken, heeft de heilige diaken Stefanus deze geschiedenis van de hongersnood van Kanaän en de reis van de broeders van Jozef naar Egypte hier bijgebracht? Waartoe dient dit verhaal in deze redevoering tot de Joodse Raad? Maar ziet hier al wederom een klaar bewijs, dat God, Die het land van Kanaän aan Abraham en deszelfs zaad tot een erfenis gegeven had, Zich aan dat beloofde erfland zo niet verbond, dat Israël buiten bezitting van dat land geen geluk of zegen zou kunnen hebben; gelijk de Joden in Stefanus' tijd zich vast verbeelden. Want wij zien uit deszelfs heilige redevoering, dat in die algemene plaag van de hongersnood het land Kanaän mede niet vrij gaat, en dat Jakobs huis, in dat erfland verkerende, door de hongersnood wordt benauwd, en tot een vreemd land, Egypte, zijn toevlucht moet nemen om bij het leven behouden te worden. Wij zien hier ook dat Jozef naar het verbond der besnijdenis levende, lang voordat de mozaïsche ceremoniën in de Kerk waren ingevoerd, grote zegen in Egypteland genoot, in zoverre, dat hij aan zijns vaders huis zeer grote weldadigheid bewees.

En derhalve, al werd dat land Kanaän verwoest, de ceremoniedienst in de tempel afgeschaft; diezelfde God van Abraham, Izak en Jakob zou de Verbondsgod blijven van allen, zo uit Joden als uit heidenen, die Hem in geest en in waarheid dienen.

Er lag dan geen godslastering in dat onze Stefanus geleerd had, dat Jezus de Nazarener de heilige plaats zou verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zou welke Mozes had overgegeven. Hetgeen Stefanus met deze geschiedenis aan te halen, wilde bewijzen.

DAT wij ondertussen mijne aandachtigen, uit des Heeren weg en handelingen met Jakobs huis en kinderen leren:

A. Ons in afhankelijkheid te onderwerpen aan het Goddelijk albestuur, hetzij in een hongersnood, gelijk in die tijden over het land van Egypte en Kanaän kwam; hetzij in andere landsplagen en bezoeken.

Tot dat einde:

1. Overweegt eerst, dat het uw eigen zonden zijn die Gods oordelen over een land en volk brengen. Men heeft Gods gaven in de jaren van overvloed niet met matigheid en dankbaarheid aan de Alzegenaar gebruikt, maar tot gulzigheid en overdaad.

2. Ten andere, dat deze en alle andere bezoeken u tot verbetering leiden. Dat is het einde dat er de Heere mee voorheeft, om uw zonden met berouw en levensverbetering af te breken, en ons te doen omzien en verlangen naar betere en blijvende goederen in de hemelen. Dat wij hongerig en dorstig worden naar Christus' gerechtigheid, waardoor de onsterfelijke ziel verzadigd wordt; en derhalve niet eerst of allermeeft werken om de spijs die vergaat, maar om die zielenspijs welke blijft tot in het eeuwige leven, Joh. 6:27.

3. En eindelijk, dat wij een vast vertrouwen stellen op Gods hulp, Die de beoeking matigt, en te Zijner tijd uitkomst geeft. Die ons uit zo grote dood verlost heeft, zegt Paulus, 2Kor. 1:10, en nog verlost, op Welke wij ook hopen dat Hij ons nog verlossen zal.

B. Maar bijzonder, hoe zullen Gods kinderen zich gedragen onder algemene oordelen en bezoeken, waarmee de soevereine Opperheer een geheel land of volk straft? Daarvan sprak Stefanus in onze tekst: Er kwam een hongersnood over het ganse land van Egypte en Kanaän, en grote benauwdheid. En onze vaders vonden geen spijs; naar hetgeen Gods Woord ons dienaangaande leert:

1. Zij moeten zich vooraf daarin gerust stellen, dat zodanige bange hongersnooden, dure tijden en andere algemene oordelen Gods, niet eigenlijk om hunnentwil het land overkomen, maar om der goddelozen wil, onder welke zij wonen. Of, indien ook al om hunnentwil, dat het dikwijls de tijd is dat het oordeel begint van het huis Gods; en derhalve, dat hun mededeel aan die algemene rampen voor zichzelf hun genadestaat niet verergert. Dat ook die algemene beoeking van God niet toegezonden wordt in Zijn toorn, maar als een liefhebbend Vader, Die hun wel een vergevend God is, maar tevens ook wraak doet over hun daden, Ps. 99:8, Micha 7:9. En gevolglijk, als zij met de wereld hier geoordeeld worden, dat zij dan van de Heere getuchtigd worden, opdat zij de wereld zouden afsterven, gerechtigheid leren en zich vernederen onder de krachtige hand Gods, en met de wereld niet zouden veroordeeld worden, 1Kor. 11:32. Ja, dat zij ook in de alles bewarende hand Gods een zekere schuilplaats en verbergings zullen vinden; want zeker, des Heeren heil is nabij degenen die Hem vrezen, opdat in ons land eer wone, Ps. 85:10. Of indien zij in de hongersnood of andere algemene bezoeken omkomen, dat zij van vele andere kwalen die nog staan te volgen, bevrijd zullen wezen.

2. Ten andere, zulke bange hongersnooden waarin men met de Israëlitische vaders geen spijs kan vinden, en bijna van armoede en gebrek vergaat, moeten ons gelijk ten allen tijde, maar dan vooral, naar betere schatten die men door het geloof in Christus bezit, des te begeriger doen uitzien; uit overweging hoe ongelukkig zodanige mensen zijn die niets anders dan het aardse en vergankelijke tot hun deel en doel hebben. En terwijl het weinige dat een rechtvaardige in zulk een bange nood nog overhoudt, oneindig meer en beter is dan de overvloed van vele goddelozen; zo kan ons dit bovenmate troosten, ja zelfs met de godvrezende spreker in Ps. 4:8 doen juichen: Gij hebt vreugde, o God, in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als der goddelozen koren en most vermenigvuldigd zijn.

3. En eindelijk, men moet zich in zulke grote benauwdheden van honger en gebrek in de kracht Gods zoeken te wapenen tegen alle bestrijdingen van wanhoop; gedachtig zijnde, dat bij de Heere, op Wie alleen men zijn vertrouwen moet stellen, menigvuldige uitkomsten zijn. Vrees dan de Heere, gij zijn heiligen; want die Hem vrezen hebben geen gebrek. De jonge leeuwen lijden armoede en honger; maar die de Heere zoeken

hebben geen gebrek van enig goed, Ps. 37:25. Hij is nog dezelfde God, Die oudtijds de kinderen Israëls veertig jaren lang met manna spijzigde in de woestijn. Hij is nog dezelfde Jezus, Die een schare van enige duizenden verzadigde met vijf gerstebroden.

C. Staan wij nog een ogenblik stil aandachtigen, bij het zachtmoedig gedrag van deze liefderijke Jozef omtrent zijn broeders, die hem in vorige dagen zoveel hartenleed hebben aangedaan; benijd, gehaat, gesmaad, tot een slaaf verkocht; ja, zelfs op zijn leven toegelegd. O, welk een voortreffelijk deugdenbeeld ontmoeten wij hier niet in deze godvrezende zoon van vader Jakob!

1. Het is waar, in het begin bejegende hij ze geheel streng en straf, sprak ze harde woorden toe, en wierp ze in de gevangenis, gelijk wij bij de verklaring van de tekst gezien hebben. Zij waren het ook dubbel waardig, en de wijze Jozef zocht er niets anders dan hun verbetering mee, opdat zulke snode en boze zondaars, die de broederliefde, ja alle ingewanden van mededogen omtrent de kermende en doodsbenauwde jongeling Jozef hadden uitgeschud, die gruwelijke misdrijven indachtig werden, en een hartelijk berouw deswege zouden betonen. Evenwel wrekt hij zich aan zijn verdrukken niet. Door Gods genade heeft hij een hart ontvangen om al dat leed hem aangedaan, zijn broeders te vergeven en te vergeten. Hoeveel meer betaamt zulks het Christendom, dat hieromtrent zulk een duidelijke les van zijn grote Meester heeft ontvangen? Gij hebt gehoord, zegt Jezus, dat er gezegd is (van die wet verdraaiers, de Joodse meesters, die u dat hebben wijsgemaakt), gij zult uw naasten liefhebben, maar uw vijanden zult gij haten. Maar Ik zeg u, hebt uw vijanden lief, zegent ze die u vervloeken, doet wel degenen die u haten, en bidt voor degenen die u geweld doen en vervolgen. Laat een vijandige keizer Julianus met deze evangelieles van onze Heere Jezus de spot drijven, also hij gewoon was de Christenen die over verdrukking van zijn heidense stadhouders bij hem kwamen klagen, al schertsende tegemoet te voeren: Uw Galilese God spreekt de verdrukten zalig; en Hij heeft u een wet gegeven, dat gij onrecht lijdende dat zult verdragen, en onderdrukt wordende niet zult tegenspreken. Het is en blijft evenwel een zeer voortreffelijke les, hoe vreemd ze ook in het horen van die natuurlijke mens mocht luiden. Een les, die maar alleen aan het Christendom eigen is, gelijk Tertullianus daarover aanmerkt, schrijvende op het einde van de tweede eeuw aan de president van Carthago Scapula: Het is alle mensen gemeen hun vrienden lief te hebben; maar het is alleen de Christenen eigen hun vijanden lief te hebben. En al voor hem, in het midden van die eeuw, had de Christelijke filosoof Justinus tot de Jood Trypho gezegd: Wij bidden voor die ons de uiterste smart en de dood zelfs dreigen en aandoen, dat zij bij God genade mogen vinden, en niet begerig zijnde iemand te beschadigen of onszelf te wreken aan die ons beledigen; gelijk onze grote Wetgever ons bevolen heeft. De schrijver van het leven van Gregorius Nazianzenus verhaalt: Dat zeker jongeling, door een goddeloze partij opgemaakt om hem te Constantinopel, daar hij ziek te bed lag, te vermoorden, eindelijk tot inkeer kwam op het ontwaken van zijn consciëntie. Dat hij daarop aan het voeteneind van het bed zittende, de voeten van de zieke bisschop aangreep, en hem met veel tranen en gekerm bad, dat hij hem toch zulk een grote boosheid vergeven wilde. De goede man bad aanstonds Christus, dat Hij zijner in vergeving gedenken wilde; ook vergaf hij het deze jongeman van harte, en begeerde dat hij God voortaan oprecht, gelijk een Christen betaamt, dienen zou.

2. Maar wij hebben bij de verklaring van onze tekst nog een tweede en krachtiger deugd dan de eerste, en daar de natuur nog veel minder toe genegen is, en waartoe men zonder

Gods medewerkende genade niet komt, in onze liefderijke Jozef gezien. Niet alleen dat hij zich niet wreekt aan zijn verdrukkers, maar dat nog verder gaat, hij vergeldt hun goed voor kwaad. Hij onthaalt ze en vergast ze aan zijn tafel, en hij zal ze vervolgens zulke aangename woningen bezorgen in het beste en vruchtbaarste deel van Egypteland. Och of des Heeren Geest ons meer bewerkte, om onze wrevelige natuur te temmen, en door weldadigheid en vriendelijkheid onze vijanden te winnen! Zo menigmaal de verdorven natuur, tot wraak zo genegen, in ons opkomt; wat moesten wij niet terstond ons herinneren die kostelijke les van onze zachtmoedig Meester? Doet wel degenen die u haten. Uit het eerste Christendom zou ik een menigte betrachters van deze les en volgers van het voorbeeld van Jozef kunnen opgeven; thans zal ik er maar één noemen. De Kerk van Smyrna, in haar brief bij Eusebius te lezen, verhaalt tot lof van haar onlangs gemartelde bisschop Polycarpus: De oude man onthaalde rijkelijk de soldaten, die om hem te vangen gezonden waren, en hij gelastte hun zoveel eten en drinken voort te zetten als zij begeerden. Waardoor zij alzo in het hart getroffen werden, dat de meesten berouw hadden dat zij tegen zulk een godzalige oude man uitgegaan waren. Zie, dat is de les van Paulus op te volgen, Rom. 12:20,21: Indien uw vijand hongert, spijzigt hem, indien hem dorst, geeft hem te drinken. Want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen. Wordt van het kwade niet overwonnen, maar overwint het kwade door het goede.

D. Nog kunnen al Gods kinderen uit deze geschiedenis van Jozef een krachtige vertroosting scheppen in hun lichamelijke en geestelijke ongelegenheden.

1. Wanneer vijandige mensen het kwade tegen hen bedenken en beraadslagen; God, in Wiens hand alle schepselen zijn, doet dat kwade niet alleen altijd ten goede van hun zielen en tot derzelver geestelijke oordeel gedijen; maar door zijn onnaspeurlijk bestuur doet Hij het ook zo menigmaal uitvallen tot hun tijdelijk voordeel. Want alzo Gods gedachten en wegen geheel anders zijn dan die der mensen, gebruikt Hij meermaals diezelfde middelen en wegen die boze mensen uitdenken en in het werk stellen om ons te beschadigen, of onze ondergang te berokkenen, teneinde ons daardoor des te meer te verhogen. Om zulks met een menigte van voorbeelden, vroegere en latere, thans niet te bewijzen, het blijkt ten overvloede uit al dat kwaad dat de broeders van Jozef tegen hem beraadslaagd hadden, en dat de albesturende God deed uitvallen, niet alleen ten goede van Jozef en tot deszelfs verhoging in Egypte, maar ook ten goede van het ganse huis van zijn vader, en tot deszelfs bewaring bij het leven in die benauwde dagen van hongersnood. Dat was het dat Jozef naderhand zijn broederen wel mocht herinneren, Gen. 50:20: Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht; doch God heeft dat ten goede gedacht; opdat Hij deed gelijk het te dezen dage is, om een groot volk in het leven te behouden.

2. En wat uw geestelijke ongelegenheden aangaat. Gebeurt het u kinderen Gods, dat de Heere Jezus Zich en korte tijd voor u verborgen houdt, en met u in tegenheden wandelt; evenals Jozef zich enige tijd omtrent zijn broeders als een onbekende hield, hun harde woorden toesprak en met strengheid bejegende:

Houdt er u vooreerst niet vreemd over. Zo is Zijn weg meermaals met Zijn volk. Hij hield Zich omtrent de Emmaüsgangers een tijd lang als een onbekende; maar hoe onbekend ook, Hij was evenwel bij hen, en zij genoten zijn tegenwoordigheid. En zo kan Hij Zich ook wel met de bewerking van Zijn Geest tot versterking van het werk des geloofs, een korte tijd, maar niet voor altijd voor Zijn volk verborgen houden. Volgens dat merkwaardige woord der belofte, daar zij altijd staat op kunnen maken, Jes. 54:7,8: Voor een

klein ogenblik heb Ik u verlaten; maar met grote ontfermingen zal Ik u vergaderen. In een kleine toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Heere uw Verlosser.

Denkt ondertussen, dat gij van uw zijde de Heere Jezus voor die verberging redenen hebt gegeven, zowel als Jakobs zonen aan hun broeder Jozef. Of gij zijt een tijd lang al vrij wat lusteloos en flauw geweest in Zijn dienst en in het gebruik van de ingestelde middelen. Of gij hebt u aan zware zonden schuldig gemaakt, en zijt dezer wereld maar al te zeer gelijkvormig geworden. Van Zijn zijde kon Hij er ook reden toe hebben om uw geloof en lijdzaamheid te beproeven, en te zien hoe gij u daaronder zult gedragen.

Ei! dat die verberging van Zijn vriendelijk aangezicht u des te ijveriger make om met des te meer aanhoudendheid Hem te zoeken, in gebeden en onder de ingestelde middelen, in navolging van de kerkbruid: Ik zocht des nachts op mijn leger Hem Die mijn ziel liefheeft, Hoogl. 3:1.

En ik kan u verzekeren, dat Jezus' belofte aan u niet tevergeefs zal wezen; die bidt die ontvangt, die zoekt die vindt, die klopt wordt open gedaan. Hij zal zich te Zijner tijd aan u ontdekken en bekendmaken: Ik ben Jozef uw Broeder! Als Hij uw geloof zal versterken, kennis en heiligmaking vermeerderen, en door Zijn Geest meer verzekering geven zal van uw zalig aandeel aan Hem. En namaals in heerlijkheid zult gij Hem eens zien van aangezicht tot aangezicht, in het hemels Koninkrijk, daar gij u in Zijn onmiddellijke tegenwoordigheid zult verlustigen tot in alle eeuwigheid. Amen!

NEGENDE KERKREDE

JABOBS EN DER PATRIARCHEN VERHUIZING, DOOD EN BEGRAVING

HANDELINGEN 7:14-16

14 En Jozef zond heen en ontbood zijn vader Jakob, en al zijn geslacht, bestaande in vijf en zeventig zielen.

15 En Jakob kwam af in Egypte, en stierf, hij zelf en onze vaders.

16 En zij werden overgebracht naar Sichem, en gelegd in het graf hetwelk Abraham gekocht had voor een som geld van de zonen van Hemor, den vader van Sichem.

A. **NIET** ongepast wordt de sterfelijke mens in de Heilige Bladeren vergeleken bij een bloem op het veld, om onder dat zinnebeeld ons te vertonen, aan de ene kant wel des mensen heerlijk sieraad boven andere schepselen, maar ook aan de andere kant de kortstondigheid en wisselvalligheid daarvan. De mens van een vrouw geboren, zegt Job, is kort van dagen en zat van onrust. Hij komt voort als een bloem, maar hij wordt afgesneden; ook vlucht hij als een schaduw, en bestaat niet, in het Boek van Jobs lijdzaamheid, hoofdstuk 14:12. En in de 103de Psalm vers 15,16 wordt ook gezongen: Gelijk een bloem des velds, also bloeit de mens. Maar als de wind daarover gegaan is, is hij niet meer, en haar plaats kent haar niet meer.

1. Onder al wat de aarde uit haar vruchtbare schoot voortbrengt, is de bloem in glans en sieraad het allerschoonste; als waarin of op een heldere enkele kleur of wel velerlei kleuren, zo net en sierlijk dooreen verstrengeld, het oog van de aanschouwer doet schemeren en hem wegrukken in verwondering. Wel mocht Jezus van de mens tot aandacht op de bloemen des velds uitnodigen, Matth. 6:28,29: Aanmerkt de leliën des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet en spinnen niet. En Ik zeg u, dat Salomo in al zijn heerlijkheid niet is bekleed geweest gelijk een van deze. Daarom kan de bloem een zinnebeeld wezen van al wat men heerlijk en sierlijk in een mens zou kunnen noemen. Neem van de uiterlijke schoonheid van het lichaam en de bevalligheid, van zielswijsheid en schrandereheid of andere begaafdheden, waarin de mens in dit leven boven andere schepselen uitmunt.

2. Maar schijn bedriegt. De bloem is minder sierlijk dan ongestadig en licht vergankelijk. Zij is broos, kortstondig en staat bloot voor een menigte ongevallen, waardoor ze verdwijnt in een ogenblik. Zij staat bloot voor de hitte van de zon, waardoor ze verdort; voor de regen, waardoor ze verrot; voor de winden, waardoor ze wordt gekneusd; voor de vertreding met de voet, voor het afplukken met de hand, voor de zeis van de maaier in het veld, daar ze in een ogenblik door wordt afgesneden.

Weet gij iets gepaster om er het broze, kortstondige en wisselvallige leven van de mens bij te vergelijken? Alle vlees is gras, en al zijn goedertierenheid als een bloem des velds. Maar het gras verdort en de bloem valt af, wordt er uitgeroepen in Jes. 40:9.

Wees een Absalom in schoonheid, wees een Simson in sterkte, wees een Croesus in rijkdommen, wees een Kores in mogendheid, wees een Salomo in wijsheid; ja, wees alles waarin men een mens heerlijk en sierlijk noemen mag; ten allen stonde ligt gij bloot voor de zeis van de dood, om onverwachts te worden afgemaaid.

Ja, rek uw jaren uit tot de ouderdom van een Methusalem; het einde van alle vlees, sedert de zonde door een mens in de wereld is gekomen, is de dood en het graf, opdat het stof tot aarde weerkeert, waaruit het genomen is.

Gelijk trouwens de dood en de begraafing der Israëlitische aartsvaders, (van Stefanus in de tekst vermeld) ons in dit avonduur zullen doen zien hoe des mensen heerlijk sieraad maar een afvallende bloem is; en hoe zij als sierlijke bloemen des velds tot een hoge ouderdom gebloeid hebbende, eindelijk ten grave gevoerd worden; even gelijk een korenhoop, zegt Job in zijn 5de hoofdstuk, te zijner tijd wordt opgevoerd.

B. Na de diepe vernedering en hoge heerlijkheid van Jozef in Egypteland, en deszelfs bekend worden aan zijn broeders in de dagen van hongersnood, gaat de heilige diakens Stefanus over tot de verhuizing van Jakob en deszelfs zonen uit het beloofde erfland Kanaän naar dat vreemde land, waarin de aartsvaders ook stierven, hoewel zij daarna in dat erfland werden begraven. Willende Stefanus met het een en ander betogen, dat de zaligheid niet afhing van enige vaste plaats in Kanaän, of van de wijze van godsdienst naar de kerkelijke zeden, door Mozes overgeleverd.

C. Om dit wel te begrijpen, zullen wij dit gedeelte van de redevoering van Stefanus tot de Joodse Raad eerst verklaren, en dan het oogmerk naspeuren waartoe hij dit verhaal in zijn redenering heeft laten invloeden.

D. Het geschiedverhaal zelf levert ons uit:

I. De verhuizing van Jakob en zijn geslacht naar Egypte.

II. Benevens de gevolgen van die, de dood en begraafing rakende.

EERSTE DEEL

A. Tot de verhuizing gaf aanleiding de aanbidding van de Egyptische onderkoning. Onze Stefanus verhaalt: En Jozef zond heen, en ontbood zijn vader Jakob en al zijn geslacht, bestaande in vijf en zeventig zielen.

1. Met bewilliging van de Egyptische monarch Farao, aan wie Jozefs geslacht, dat aanzienlijk was in Kanaän, nu was bekend en openbaar geworden, zendt Jozef terstond heen zijn broederen, tot hem in Egypte afgekomen, om met alle spoed een blijde tijding thuis te brengen, en ontbiedt zijn oude vader Jakob, en nevens hem al zijn geslacht, opdat zij gezamenlijk tot hem overkwamen. En Mozes verhaalt in Gen. 45:17-25, dat Jozef tot dat einde gebod de lastbeesten te laden, en wagens aan te spannen voor de kinderen en vrouwen, om die daarmee naar Egypte over te voeren. Ook gaf hij zijn broederen teerkost op de weg; en nog beschikte hij voor zijn vader tien ezels, beladen met het beste van het land, en tien ezelinnen, dragende koren en spijs. Altezamen bewijzen van de grootheid en heerlijkheid van Jozef in Egypteland, en van zijn ongeveinsde liefde en hoogachting omtrent zijn vader en zijn ganse geslacht.

2. Jakobs zonen, hun weg naar Kanaän hierop met vreugde reizende, komen behouden thuis, en worden boodschappers van een blijde tijding. Jozef leeft nog, roepen zij volvrolijk uit, zo haast zij hun vader Jakob zien, ook is hij een heer en regeerder in gans Egypteland. Op die onverwachte woorden bezweek zijn hart en hij geloofde ze niet. Die melding van Jozefs naam zal zijn droefheid weer vernieuwd hebben. En voor zeker houdende dat Jozef in vorige tijden door een wild gedierte was verscheurd geworden, omdat hij indien hij nog in leven was, al voor lang weer zou zijn thuis gekomen, tenminste hem

kennis van zijn staat en toestand uit Egypte zou hebben laten toekomen; zo kon hij in het eerst de woorden van zijn zonen niet geloven. Maar toen zij hem alles omstandig verhaald hadden wat hun in Egypte wedervaren was, en welke woorden Jozef gesproken had; vooral toen hij met zijn ogen zag de wagens en paarden en lastbeesten, door Jozef gezonden om hem over te voeren, toen werd zijn geest in hem levendig, en hij riep volvrolijk uit: Het is genoeg! ik heb genoeg gehoord en gezien! Mijn zoon Jozef leeft nog; ik zal heengaan en hem zien eer ik sterf!

3. Ondertussen verdient het zeggen van Stefanus, rakende Jakobs geslacht dat mede werd ontboden naar Egypte, onze bijzondere opmerking. De heilige diaken en martelaar zegt hier tot de Joodse Raad, dat het ontboden geslacht van Jakob bestond in vijf en zeventig zielen.

Dit getal heeft vele uitleggers, ouderen en jongeren, veel moeite en bezigheid verschaft, om het overeen te brengen met het getal door Mozes opgegeven, Gen. 46:26,27, alwaar hij verhaalt dat allen die van Jakobs huis in Egypte kwamen, zeventig zielen waren.

Om niet alle gevoelens tot oplossing van deze schijnbare strijdigheid hier aan te halen; wij menen, dat het genoeg en voldoende is dit alleen aan te merken, dat Mozes spreekt van het zaad van Jakob dat uit zijn heup gesproten was, zo in Kanaän als in Egypte. Hetwelk hij in getal op zeventig begroot; waarom hij ook de vrouwen van Jakobs zonen wel duidelijk uitzondert, zeggende, uitgenomen de vrouwen der zonen van Jakob. Maar Stefanus spreekt in onze tekst van Jakob en al zijn geslacht, dat is zijn nabestaanden of ganse huisgezin dat Jozef uit Kanaän naar Egypte ontbood; waaronder derhalve de vrouwen van zijn zonen ook begrepen zijn, Diensvolgens het geslacht van Jakob, dat Jozef naar Egypte ontbood, bestond uit de navolgende personen: Zijn elf broeders en derzelver zuster Dina; de elf vrouwen van zijn broeders nevens twee en vijftig kinderen daarvan; hetwelk tezamen bedraagt een getal van vijf en zeventig zielen.

Er is dan geen reden om te vermoeden dat Stefanus de oude Griekse vertaling van Mozes' Schriften in het aanhalen van dit getal van vijf en zeventig zou gevolgd hebben. Ook zou die vertaling in latere tijd wel kunnen vervalst wezen, om deze met dit getal, door Stefanus genoemd, te doen overeenstemmen. Althans, in diezelfde Griekse vertaling is het getal van de grondtekst behouden, Deut. 10:22: Uw vaders togen af naar Egypte met zeventig zielen.

Veel minder moeten wij hier met sommigen denken, dat de heilige Stefanus het geheugen zou gefeild hebben, en dat hij inzake daarvan wel kon dwalen, noemende vijf en zeventig in plaats van zeventig. Zulk een misslag in Stefanus weten wij niet overeen te brengen met het getuigenis dat Lukas van hem gaf, in het even voorgaande 4de hoofdstuk, vers 10,15: En zij konden niet wederstaan de wijsheid en de Geest door Welke hij sprak. En allen die in de Raad zaten, de ogen op hem houdende, zagen zijn aangezicht als het aangezicht eens engels.

B. Een goede tijding uit verren lande is als koud water op een vermoeide ziel, naar Salomo's spreuk, hoofdstuk 25:25. Geen wonder dan, dat Jakob zulk een goede tijding, dat Jozef leeft, zijn heerlijke staat in Egypte en ruime uitnodiging daarheen, ontvangen hebbende, zich aanstonds tot de reis gereed maakt. Hij laadt al zijn kinderen, mannen en vrouwen, groten en kleinen op de wagens, door Jozef hem toegezonden, en begeeft zich op reis. Waarom Stefanus zijn verhaal aldus vervolgt: En Jakob kwam af in Egypte.

1. In zijn reis uit het dal Hebron, komt hij eerst te Berséba, op de uiterste grenzen van Kanaän, alwaar hij de God van zijn vaderen offeranden offerde, om daarmee zijn

standvastigheid in Gods verbond te betuigen, en des Heeren mond raad te vragen. Onder deze plechtige godsdienstigheid verscheen hem de Verbondsengel in de droom, Die hem tot versterking in zijn geloof aldus aanspreekt: Ik ben de God uwer vaderen; vreest niet van af te trekken naar Egypte; want Ik zal u aldaar tot een groot volk zetten. Ik zal met u aftrekken in Egypte, en Ik zal u doen weder optrekken; dat is, naar dit land Kanaän, u en uw zaad tot een erfenis beloofd. Tot bevestiging van welke belofte de Heere nog een woord daarbij voegt, mede optrekkende; als Ik met Mijn machtige hand, wil de Heere zeggen, uw zaad uit Egypte naar dit beloofde land te zijner tijd zal doen optrekken, Gen. 46:1-4.

2. Door deze Goddelijke aanspraak grotelijks bemoedigd, verlaat hij Berséba, en met zijn ganse huis en have voortreizende, komt hij in Gosen aan, de beste landstreek van Egypte, inzonderheid voor de veehandel.

3. Vorst Jozef, zo haast hij de tijding bekomt van zijns vaders aankomst in Egypte, laat aanstonds inspannen, trekt hem tegemoet en treft hem in het land Gosen aan. Daar valt hij de oude vader, in zovele jaren niet gezien, om de hals en weent zeer lang. En Jakob, onder geen mindere aandoening van vaderlijke liefde en onder een vloed van tranen, roept uit: Dat ik nu maar sterve, nu ik uw aangezicht gezien heb, dat gij nog leeft!

4. Koning Farao vervolgens van Jakobs gelukkige aankomst in Egypte gehoord hebbende, roept zijn onderkoning Jozef tot zich en zegt tot hem: Uw vader en uw broeders zijn tot u gekomen. Egypteland is voor uw aangezicht; doe uw vader en uw broeders in het beste van het land woonden. Laat hen in het land Gosen woonden. En zo gij weet dat er onder hen kloeke mannen zijn, zo zet hen tot het veemeesters over hetgeen ik heb. Hetgeen Flavius Josephus hier nog bij vertelt, is gans onzeker; namelijk: Dat Farao aan Jakob en deszelfs zonen de stad Heliopolis zou hebben gegeven, daar zich ook de herders van de koning onthielden. Ingevolge van welke vergunning Jozef zijn vader en broeders woning in Egypteland bestelde, in het beste van het land, in het land Rameses, anders Gosen genaamd, zoals Farao bevolen had.

5. Ook wordt Jakob van de koning zelf vriendelijk aan het hof ontvangen, die hem naar zijn ouderdom vraagt; en hij antwoordde: De dagen der jaren mijner vreemdelingschap zijn honderd en dertig jaar. Weinig en kwaad zijn de dagen der jaren mijns levens op de aarde, en zij hebben niet bereikt de dagen der jaren des levens mijner vaderen, Gen. 47:7-9.

TWEEDE DEEL

Op deze verhuizing van Jakob en zijn geslacht naar Egypte, laat de diaken Stefanus in zijn redevoering volgen de dood en begraafing der patriarchen.

A. Rakende hunlieder dood, zegt hij, dat Jakob stierf; hij zelf en onze vaders.

1. Jakob, in het land Gosen het vruchtbaarste gedeelte van Egypte wonende, en de zegen van zijn Verbondsgod genietende, stierf aldaar, oud zijnde honderd en zeven en veertig jaar, zeventien jaar na zijn aankomst in dat land. Hebbende derhalve buiten dat land in Egypte geen voetstap eigendom gehad in het beloofde land Kanaän. Van deszelfs dood heeft Gods knecht Mozes aangetekend, Gen. 49, dat hij na zijn zonen door de Geest der profetie voorspeld te hebben wat hen in hun geslachten zou wedervaren in de volgende dagen, en aldus elk hunner gezegend te hebben met een bijzondere zegen, en nog voor het laatst zijn zonen de nodige bevelen gegeven te hebben, eindelijk zijn voeten tezamen

legde op het bed; en daarop gaf hij de geest, en werd verzameld tot zijn volkeren. Het wil zeggen, dat hij naar de ziel in de zalige heerlijkheid werd ingeleid, en vergaderd tot zijn in het geloof gestorven voorvaders.

2. In datzelfde land van Egypte stierf Jozef ook, mitsgaders al deszelfs broeders. En aldus legden zij allen, welke Stefanus in de tekst onze vaders noemt, aldaar het sterfelijk leven af; de beloofde beërving van het land Kanaän alzomin als Abraham, Izak en Jakob verkregen hebbende. Nadrukkelijk zijn hieromtrent de woorden van Paulus, Hebr. 11:13: Dezen allen zijn in het geloof gestorven, de belofte niet verkregen hebbende, maar hebben dezelve van verre gezien en omhelsd, en hebben beleden dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren. Die beërving moesten zij gelovig afwachten, als zulende hun zaad na hen geschonken worden. Van de dood van al deze vaders vinden wij bij Mozes geen bijzondere aantekening; alleen verhaalt hij van Jozef, zulk een grote vorst in Egypteland, in het laatste hoofdstuk van het Boek Genesis, de laatste verzen, dat hij tot zijn broederen zei: Ik sterf; maar God zal u gewis bezoeken, en Hij zal u doen optrekken uit dit land, in het land hetwelk Hij Abraham, Izak en Jakob gezworen heeft. Een Jozef stierf, honderd en tien jaren oud zijnde.

B. Hoewel niet Jakob en de patriarchen buiten het beloofde erfland Kanaän in Egypte stierven, werden zij echter na hun dood daarheen overgebracht en aldaar begraven. Hetwelk de heilige Stefanus in zijn redevoering met deze woorden ons te verstaan geeft: En zij werden overgebracht naar Sichem, en gelegd in het graf hetwelk Abraham gekocht had voor een som geld van de zonen van Hemor, de vader van Sichem.

1. Gaan wij vooraf tot het geschiedverhaal van Mozes

a. Betreffende de begraving van Jakob heeft deze knecht Gods aangetekend, dat hij zijn zoon Jozef met een dure eed deed beloven, dat hij hem toch niet in Egypte begraven zou. Maar dat ik bij mijn vaderen ligge, zegt hij; hierom zult gij mij uit Egypte voeren en mij in hun graf begraven. En Jozef zeide, ik zal doen naar uw woord, Gen. 47:29,30. In zijn sterfuur gaf hij al zijn zonen gezamenlijk bevel hem bij zijn vaderen in de spelonk Machpela de begraven; welke begraafplaats hij ook omstandig beschreef: Zij ligt tegenover Mamre in het land Kanaän. Abraham heeft ze gekocht van Efron der Hethiet tot een erfbegravenis. Aldaar hebben zij Abraham begraven en Sara zijn huisvrouw. Daar hebben zij Izak begraven en Rebekka zijn huisvrouw; en daar heb ik Lea begraven. De akker en de spelonk die daarin is, is gekocht van de zonen van Heth. Aldus lezen wij in Gen. 49:29 en volgende verzen. Zoals wij ook in het volgende hoofdstuk vinden, hoe vorst Jozef en deszelfs broeders het gebalsemd lijf van hun vader met vorstelijke pracht en lijkstatie naar Kanaän hebben opgevoerd, en het aldaar in het vaderlijke graf hebben bijgezet.

b. En belangende de begraving van Jozef, lezen wij in het laatst aangehaalde hoofdstuk de laatste verzen: En Jozef deed de zonen Israëls zweren, zeggende: God zal u gewisselijk bezoeken; zo zult gij mijn beenderen van hier opvoeren. En zij balsemden Jozef, en men legde hem in een kist in Egypte. Welk lijf met de uittocht der kinderen Israëls uit Egypte naar Kanaän werd overgebracht, en niet te Hebron in Abrahams graf, maar te Sichem werd begraven, zoals wij uitdrukkelijk lezen bij Jozua, het laatste hoofdstuk het op een na laatste vers: Zij begroeven ook de beenderen van Jozef, die de kinderen Israëls uit Egypte opgebracht hadden, te Sichem, in dat stuk veld hetwelk Jakob gekocht had van de kinderen van Hemor, de vader van Sichem, voor honderd stukken geld; want zij waren de kinderen van Jozef ter erfenis geworden. Tot datzelfde graf Sichem schijnen

ook te lijken der andere aartsvaders, of kort na elks dood, of meer waarschijnlijk bij de uittocht uit Egypte met het lijk van Jozef te zijn overgebracht. Dit komt mij uit hetgeen aanstonds nog van die begraving gezegd zal worden, meer geloofwaardig voor dan het verhaal van de Joodse historieschrijver Josephus, zeggende: De broeders van Jozef, een tijd gelukkig geleefd hebbende, zijn ten laatste ook gestorven; welker lichamen hun zonen en neven naar Hebron gebracht en aldaar begraven hebben.

c. Gij zult wellicht denken, waarom Jakob en Jozef begeerden niet in Egypte, daar zij stierven, maar in het land der belofte Kanaän begraven te worden? En waarom zij de uitvoering van hun begeerte hun zonen en broederen met een eed deden bevestigen? Er is geen twijfel aan, of zij hadden hierin een gelovig en geestelijk oogmerk en uitzicht. Zij betuigen daarmee hun standvastig geloof in de belofte Gods, aan vader Abraham gedaan. Namelijk, dat God het vierde geslacht uit Egypte naar Kanaän zou doen wederkeren, wanneer de ongerechtigheid der Amorieten, de tegenwoordige inwoners van Kanaän, volkomen zou wezen, Gen. 15:16. Dan zal God Jakobs nakomelingen dat land doen beërven, en doen innemen de woningen van die heidenen. Dit gelovig uitzicht geeft Paulus duidelijk te kennen, Hebr. 11:22: Door het geloof heeft Jozef stervende, gemeld van de uitgang der kinderen Israëls, en daarom heeft hij bevel gegeven van zijn gebeente. Ten tweede, zij betuigden ermee een brandende liefde tot God en hun geslacht. Tot God, Die in dat land Kanaän daar zij begeerden begraven te worden, eeuwen lang van hun nakroost gediend zou worden. Tot hun geslacht en voorvaders, van welke zij naar het lichaam, zomin als naar de ziel gescheiden wilden wezen, om dus in hun gezelschap de zalige opstanding des vleses in te wachten.

Daarenboven, zij betuigen er ook mee hun onbeweeglijke hoop op het hemelse Kanaän, hun vaderland daarboven, waar naartoe zij verzekerd waren terstond na hun dood te zullen verhuizen; van welk hemels Kanaän het aardse hier beneden een zeker onderpand was. Door het geloof, zegt Paulus daarom, is Abraham een inwoner geweest in het land der belofte als in een vreemd land, en heeft in tabernakelen gewoond met Izak en Jakob, die mede-erfgenamen waren derzelver belofte, om reden dat hij verwachtte die stad die fundamenteën heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is, Hebr. 11:9,10.

Ook gaven Jakob en Jozef dat gedurig verlangen naar een begraafplaats in het beloofde erfland Kanaän hun kinderen en broederen te kennen, om ook hen des te meer te versterken in die hoop en verwachting, die zij ook hadden van eens uit Egypte naar hun vaderland Kanaän, daar de voorvaderen begraven lagen, te zullen weerkeren.

Zal ik er nog een reden bijvoegen? Dat in dat land daar ze begeerden begraven te worden, de beloofde Messias zou geboren worden, aldaar omwandelen, leren en prediken, sterven en begraven worden; ja, ook aldaar opstaan uit de doden en vandaar ten hemel varen. Waarvandaan het beloofde land Kanaän het land van de Immanuël genoemd wordt.

2. Maar hoe kan hier onze Stefanus zeggen, zal iemand gewis denken, dat al die aartsvaders in Egypte gestorven, naar Sichem ter begraving zijn overgebracht? Daar het zeker is, dat Jakob vandaar ter begraving is overgebracht naar de spelonk van Machpela bij Hebron. En hoe kan deze martelaar zeggen, dat Abraham de begraafplaats te Sichem van de zonen van Hemor heeft gekocht? Daar het niet minder zeker is, dat niet Abraham, maar Jakob deze van de even genoemde personen heeft gekocht.

Om deze zwarigheden kort weg te ruimen, kan men zeer gegrond het navolgende in aanmerking nemen:

Vooreerst, dat die woorden in onze tekst, onze vaders, alleen verstaan moeten worden van de twaalf patriarchen, de zonen van Jakob. Deze onze vaders, zegt Stefanus, werden uit Egypte overgebracht naar Sichem.

Ten andere, dat die woorden in onze tekst, van de zonen van Hemor, niet noodzakelijk behoeven verbonden te worden aan het woord kopen, maar bekwaam kunnen verbonden worden aan het woord leggen; in deze zin: En zij, dat is onze vaders, de zonen van Jakob, werden overgebracht naar Sichem en gelegd in het graf dat Abraham gekocht had voor een som geld. Van wie had Abraham dit graf gekocht? Van Efron de Hethiet. Maar van wie werden zij in Abrahams graf gelegd? Van de zonen van Hemor. Zodat de zin van de woorden van Stefanus hierop zal uitkomen: Dat de zonen van Hemor van Sichem, gelijk de grondtekst luidt, als lijkdragers (om zo te spreken) de kinderen Israëls zijn behulpzaam geweest, om de lijken der gestorven patriarchen, die eerst uit Egypte tot hen te Sichem waren overgebracht, uit Sichem weer over te voeren naar Hebron tot het graf waarin Abraham, Izak en Jakob met hun vrouwen begraven lagen, en ze aldaar te leggen in dat graf, dat Abraham in vorige tijden gekocht had voor een som geld. En van wie had Abraham dat graf gekocht? Niet van de zonen van Hemor, maar van Efron de Hethiet.

Het oogmerk nu dat heilige diaken Stefanus voorhad met deze zaken in zijn redevoering te vermelden, was om de Joodse Raad van hun wanbegrippen te overtuigen.

Zij verbeeldde zich dwaas, dat zonder de bezitting van het beloofde erfland Kanaän, en zonder de waarneming van de mozaïsche zeden in dat land, geen zegen of zaligheid van God te wachten was. Maar zouden zij dan ook alle zegen en zaligheid hun voorvaders onttrekken, Jakob en de patriarchen, die uit dat beloofde erfland naar Egypte verhuizen? Die daar jarenlang in Gosen woonden, die door het verbond der besnijdenis de ware God aldaar dienden, zonder de mozaïsche zeden waar te nemen; en die daar zelfs gestorven zijn zonder een voetstap in Kanaän in eigendom te hebben; als na hun dood een enkele begraafplaats, en meer niet, voor hun koud en dor gebeente tot een wachtplaats op de zalige opstanding.

Diezelfde Verbondsgod zou dan ook de God van Jakobs gelovig zaad blijven, wanneer het Hem behaagde dit beloofde erfland te verwoesten, en de Joodse godsdienst voor Israëls geslacht in onbruik te maken.

En derhalve had Stefanus geen godslastering gesproken, als hij leerde dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats zal verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd.

GELUKKIG dezulken, die hier veel denken aan een zalige verhuizing, en in de hoop leven op een wel sterven en begraven te worden!

Daartoe moet gij een aandachtige toehoorders, deze zaken wel in acht nemen, waarvan ik thans maar met verkorting het voornaamste zeggen zal.

A. Gij moest vooraf uzelf recht leren kennen, dat gij in de natuurstaat verkerende, ten enen male dood zijt in de zonden en misdaden. Gelijk de apostel Paulus de natuurlijke mens met zijn eigen kleuren en trekken schildert, schrijvende aan die van Éfeze, hoofdstuk 2:103: Gij waart tevoren dood door de misdaden en zonden. In welke gij eertijds gewandeld hebt naar de eeuw dezer wereld, naar de overste der macht des lichts, des geestes, die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid. Onder denwelken ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden onzes vlees, doende de wil des

vleses en der gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen. Trouwens, zijn grote Meester Jezus was hem hierin al voorgegaan, als Die elk mens in de natuurstaat levende, niet slechts bij een lichamelijk dode vergeleek, maar zelfs de naam van een dode gaf, bij gelegenheid dat een uit zijn discipelen tot hem zei: Heere, laat mij toe dat ik eerst heenga, en mijn vader begrave. Zijn wijs antwoord was: Volg Mij, en laat de doden hun doden begraven. Willende aldus te verstaan geven, dat de geestelijk doden de begraving van hun lichamelijk doden wel bezorgen zullen; maar dat Christus te volgen het allereerste en voornaamste werk is van geestelijk levenden, Matth. 8:21,22. In die zin mag ik, ja moet ik met leedwezen en medelijden van mijn ziel tot alle onbekeerden onder u zeggen: Gij zit nu nog als doden boven de doden. Paulus zegt van een weduwe die haar wellust volgt, dat zij levende gestorven is, 1Tim. 5:6; en Judas, in zijn korte maar deftige Brief, noemt alle onherborenen natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende. Ei! bid de Heere ernstig en bij aanhouding dat de Geest des levens in u kome werken, om u uit de geestelijke dood op te wekken; teneinde gij aan uzelf, als aan een dode, een walg mocht krijgen.

B. Daarbenevens, gij moet met alle vlijt aan een geestelijke begraving gaan arbeiden. Ik wil zeggen, gij moet de zonden in u doden en ten onder brengen, en alzo begraven. Doodt dan uw leden die op de aarde zijn, en kruisigt het vlees met de bewegingen en begeerlijkheden, zijn Paulus' gedurige vermaanlessen. Dat dan de zonde niet heerse, zegt diezelfde apostel, Rom. 6:12,13, in uw sterfelijk lichaam, om haar te gehoorzamen in de begeerlijkheden deszelven lichaams. En stelt uw leden niet der zonden tot wapenen der ongerechtigheid; maar stelt uzelfven Gode, als uit de doden levend geworden zijnde, en stelt uw leden tot wapenen der gerechtigheid. Tot dat einde:

1. Dat uw tongen geen ijdele dingen spreken.
2. Dat uw oren niet openstaan voor kwade samensprekingen, die de goede zeden bederven.
3. Dat uw ogen niet weiden in de aanschouwing der ijdelheden. Laat veel liever uw gedurig gebed met David wezen uit de 119de Psalm, vers 18: Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uw wet; en in vers 37: Wend mijn ogen af, dat ze geen ijdelheid zien. De oude Christenen onthielden zich van zondige tijdverdrijven en darteleschouwspelen der heidenen, welke zij bij hun Doop gewoon waren af te zweren, zeggende alsdan: Ik verzaak de duivel en al deszelfs werken, de wereld en deszelfs vermaaklijkheden. Welke woorden de kerkvader Cyrillus, bisschop van Jeruzalem uitlegt, van de spelen van de schouwburg en al dergelijke ijdelheden. Zij zagen deze aan, niet alleen als vertoningen van dwaasheid en oneerbaarheid, maar ook als plaatsen daar de duivel op een uitstekende wijze heerst. Tertullianus verhaalt er ons een opmerkelijk geval van, sprekende van een vrouw die naar de komedie gegaan zijnde, aldaar van de duivel bezeten werd: Wanneer de boze geest, zegt hij, uit die bezeten vrouw werd uitgeworpen, en gevraagd hoe hij had durven onderstaan een Christen mens in de schouwburg aan te vallen? Zo heeft hij door die vrouw sprekende, geantwoord: Ik heb maar gedaan hetgeen billijk en recht was; want ik heb haar op mijn eigen grond gevonden.

C. Daarenboven, gij moest met vader Jakob, die op die nodiging van zijn zoon Jozef zo gewillig en vaardig zijn woonplaats verliet, en naar Egypte toog, uzelf tonen meer los van de wereld te wezen, los van al het aardse en vergankelijke, los van al uw goed en rijkdom, los van uw huizen en woonplaatsen. De Heere Jezus, de hemelse Jozef, Die roept en nodigt dus gedurig om betere en bestendige goederen en rijkdommen bij Hem

te zoeken. Rijkdom en eer is bij Mij, duurzaam goed en gerechtigheid. Ik doe Mijn liefhebbers beërven dat bestendig is, en Ik zal hun schatkamers vervullen, Spr. 8:18,21. En wat het hemelhuis daarboven aangaat; Hij roept en nodigt ons niet minder dan Jozef zijn vader en zijn broeders, om tot Hem over te komen in het huis Zijns Vaders daar vele woningen zijn, en daar Hij alle gelovigen die Zijn geestelijke broeders zijn, alrede plaats heeft bereid, Joh. 14:2.

En wat zou ons hier in de weg wezen, waarom wij op zulk een vriendelijke nodiging van deze goedhartige Jozef niet komen zouden? Wat zouden wij een kostelijke ruil van woonplaats en van rijkdommen doen? Ook weten wij voorzeker, dat wij hier maar een korte tijd zullen blijven. En gelijk wij niets in de wereld hebben gebracht, alzo is het ook openbaar dat wij niets kunnen daaruit dragen, 1Tim. 6:7, de allerrijkste zomin als de allerarmste. Hetzij wij rijk zijn, hetzij wij arm zijn, met een huis van zes of ten hoogste zeven voet, zullen wij dood zijnde, ons moeten vergenoegen. Ik meen het graf, en daarin met een doodskist van weinige planken, een strooien hoofdpeluw en een nietig lijkgevaad. Ik heb in deze zaak iets opmerkelijks gelezen in de levensbeschrijving van de grote Constantinius, dat deze eerste Christen keizer, willende eens een van zijn hovelingen deszelfs onverzadelijke begeerlijkheid naar rijkdommen verwijten en hem beschaamd maken, hem bij de hand vatte, en deze woorden toesprak: Luister eens naar mij, tot hoever zouden wij onze begeerlijkheden nog uitstrekken? En meteen tekende hij met een stok in zijn hand op de grond af de statuur, of lengte en breedte van een menselijk lichaam, en zei daarop tot hem: Al had gij al de rijkdommen van deze wereld, zelfs deze gehele aarde bijeengeschrapt, gij zult er niet meer dan zulk een nauwe plaats, door mij op de grond afgetekend, van wegdragen; bijaldien u zulks nog maar gebeuren mag. Want het was onzeker of hij wel eens de aarde tot een graf zou krijgen, alzo hij door het vuur verbrand en in de zee verdrinken of van de wilde beesten verscheurd en gegeten had kunnen worden. Vreest dan niet, wanneer een man rijk wordt, wanneer de eer van zijn huis groot wordt! Want hij zal in zijn sterven niet met al meenemen; zijn eer zal hem niet nadalen! mogen wij hierover wel uitroepen met de gelovige spreker van Ps. 49:17,18.

D. Eindelijk, gelijk Jakob en de aartsvaders in Kanaän begraven wilden wezen, om in dat land der belofte de opstanding en verhuizing naar het hemels Kanaän in te wachten, alzo moet gij ook hier leven in gelovige vereniging met Christus, om daar de opstanding ten eeuwigen leven uit uw begraafplaats tegemoet te zien. Hiertoe moest gij:

U met het graf meer gemeenzaam maken. Niet om tot voeding van het bijgeloof de grafsteden van deze twaalf patriarchen te Sichem met Paula te gaan bezoeken; hetwelk Hieronymus, al zo bijgelovig als deze edele Romeinse vrouw tot haar lof verhaalt, maar om veel aan uw eigen begraafte te gedenken, en u iedere dag, ja ieder uur van uw leven gereed te houden tot uw verhuizing daarheen. Brengt u daartoe veel te binnen de godvruchtige uitroep van de dichter Ethan, Ps. 89:49: Wat man leeft er die de dood niet zien zal, die zijn ziel zal bevrijden van het geweld des grafs? De Ouden hadden de begraafplaats in hun luthoven, om in die plaatsen van vermaak, ook tegelijk gedenktekenen van hun dood te hebben.

Denkt ook veel aan uw verrijzing uit het graf. De gedachten aan de laatste opstanding zullen u van veel zonden weerhouden, en omzichtiger doen wandelen. Wanneer gij u des avonds te slapen neerlegt, of des morgens uit de slaap ontwaakt, denkt dan: Het is een afbeelding van de dood, een schilderij van het graf, waaruit ik eens zal worden

opgewekt. Alzo hebt gij godzaligen! niet te vrezen voor het graf, dewijl het maar zijn zal een slaapstede die u Heere Jezus door Zijn begraafing geheiligd heeft. Gij zult gewis met Jakob, Jozef en al de heiligen, die nu nog liggen in het stof des doods, tot heerlijkheid opstaan ten jongsten dage. O! hoe volzalig zal het u wezen, wanneer de laatste bazuin zal geblazen worden, en al die oude heiligen die in het geloof gestorven zijn, met ons tot het eeuwige leven zullen opstaan. Dan zullen de gordijnen der eeuwigheid worden geopend, en wij dus in onze verheerlijkte lichamen tot Jezus worden opgenomen in de wolken, Hem tegemoet in de lucht, om eeuwig bij Hem te wezen. Amen!

TIENDE KERKREDE

JAKOBS GESLACHT VERMENIGVULDIGD EN VERDRUKT IN EGYPTE

HANDELINGEN 7:17-19

17 Maar als nu de tijd der belofte, die God aan Abraham gezworen had, genaakte, wies het volk en vermenigvuldigde in Egypte,

18 Totdat een ander koning opstond, die Jozef niet gekend had.

19 Deze gebruikte listigheid tegen ons geslacht en handelde kwalijk met onze vaders, zodat zij hun jonge kinderen moesten wegwerpen, opdat zij niet zouden voorttelen.

A. AANGAANDE Gods albesturende regering over de grootste en meest soevereine koningen der aarde, heeft de meest wijze van al de koningen een opmerkelijke spreuk. Zo lees ik in het Spreukboek van Salomo, hoofdstuk 21:1: Des konings hart is in de hand des Heeren als waterbeken; Hij neigt het tot al dat Hij wil.

1. De gelijkenis van waterbeken ontleend, waaromtrent de graver en delver een ongedwongen en vrijwillige bezigheid en werkzaamheid vertoont, het water hierheen en daarheen tot bevochtiging van het land leidende, naar zijn welbehagen.

Maar gelijk die graver en delver van waterbeken niet zou kunnen werken zonder Gods albesturende en leidende hand; eveneens is des Konings hart in de hand des Heeren. Begrijp hier een meest soevereine koning van het Oosten, die boven alle wetten regeert naar zijn willekeur, nemende in zijn hart zulke raadsragen en voornemens als hem goeddunkt; nochtans zijn al de gedachten van des konings hart in de alles besturende hand van de Koning aller koningen. Hij Die uit de hemel alle mensenkinderen ziet en al hun harten formeert, naar de woorden van Ps. 33:15, formeert diensvolgens ook het hart van de grootste troonmonarchen; Hij bestuurt hun gedachten en neigt ze tot al wat hij wil.

Hoor die grote koning Nebukadnezar, die eerst onder de beesten was verstoten, daar hij gras at als de ossen; maar daarna zijn verstand weer bekwam, hiervan getuigenis geven. Ik loofde, zegt hij, de Allerhoogste, en ik prees en verheerlijkte de eeuwig Levende, omdat Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, en Zijn Koninkrijk is van geslacht tot geslacht. En al de inwoners der aarde zijn als niet geacht; en Hij doet naar Zijn wil met het heil des hemels en de inwoners der aarde; en er is niemand die Zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen kan, wat doet Gij? zoals wij lezen bij Daniël, hoofdstuk 4:34,35.

Kan dan niemand Gods hand afslaan, zo moeten alle koningen des Heeren hand onderworpen wezen, en Zijn raad dienen. Des konings hart is dan alzo in Gods hand, dat Hij dat hart buigt en neigt tot al wat Hij wil; zodat al wat de koning denkt en beraadslaagt, en al wat hij achtereenvolgens die gedachten en raadsragen van zijn hart onderneemt, dat alles moet dienen om Gods eeuwige en onveranderlijke raad uit te voeren. Daarop zag ook de koning David in de even aangehaalde 33ste Psalm: De Heere vernietigt de raad der heidenen, Hij breekt de gedachten der volkeren. Maar de raad des Heeren bestaat in eeuwigheid, de gedachten Zijns harten van geslacht tot geslacht.

2. Beschouwen wij thans maar de oude koningen van Egypte en derzelver gedrag omtrent Gods volk; wij zullen aanstonds zien hoe de harten van die koningen in Gods hand

waren, en hoe Hij ze als waterbeken neigde tot uitvoering van hetgeen Hij wilde, en met dat volk voorhad.

God had aan vader Abraham een grote vermenigvuldiging van zijn zaad beloofd; maar Hij volbrengt ook die belofte te Zijner tijd. Daartoe neigt Hij het hart van koning Farao, dat hij in Jozefs verzoek bewilligt, om zijn oude vader Jakob en deszelfs ganse huis uit Kanaän naar Egypte te ontbieden en over te brengen. Uw vaderen en uw broeders, zegt de koning tot Jozef, zijn herwaarts overgekomen; gans Egypte is voor uw aangezicht; doet uw vader en uw broeders in het beste van het land wonen. De tijd van Gods belofte nu genakende, ziedaar, dat volk wies en vermenigvuldigde in Egypte.

Maar diezelfde God had ook voorzegd de dienstbaarheid en verdrukking van Abrahams vermenigvuldigd zaad in een vreemd land; en Zijn heilig bestuur doet het ook te Zijner tijd daaronder zuchten. Daartoe doet God een andere koning in Egypte opstaan, die Jozef niet gekend had. En deze andere koning gebruikt God ook als een roede in Zijn hand, tot straf en kastijding van Jakobs zaad, dat onder zijn vermenigvuldiging ook niet minder de zonden had vermenigvuldigd; alsmede, om langs deze weg Zijn raad en wil tot uitbreiding van dat volk uit Egypte ter bestemder tijd uit te voeren.

Zoals de heilige martelaar en diaken Stefanus het een en het ander ons in de tekst verhaalt, en hetzelfde in zijn redevoering tot de Joodse Raad daartoe bijbrengt. Om daarmee te bewijzen dat die groei en bloei van Israëls kinderen in Egypte, en de daarop volgende verdrukking in dat land, niet afhing van het al of niet bezitten van het beloofde erfland Kanaän, ook niet van het al of niet waarnemen van de Joodse godsdienstplichten, door Mozes overgeleverd en daarna eerst ingevoerd.

Achtereenvolgens het nauwkeurig verhaal van onze Stefanus zullen wij Jakobs huis en nakomelingen:

I. Eerst te beschouwen hebben in grote voorspoed.

II. Daarna in benauwde tegenspoed.

EERSTE DEEL

Belangende voorspoedige staat van Jakobs nageslacht in Egypte verhaalt ons de heilige martelaar:

A. Vooraf de aanleidende oorzaak daarvan: Maar als nu de tijd der belofte die God aan Abram gezworen had, genaakte.

1. Meermaals had Abrahams Verbondsgod hem de belofte gedaan, dat zijn zaad grotelijks vermenigvuldigd zou worden, en overgebracht in het land Kanaän, om dat erfelijke bezitten en Hem aldaar te dienen; doch nadat het een tijd van vierhonderd jaar in vreemdelingschap en dienstbaarheid zou zijn geweest. Zoals het alles te lezen is in Gen. 43,45,47. Ook zegt onze Stefanus, dat God die belofte aan Abram gezworen had; gelijk wij mede deze eedzwering aantreffen bij gelegenheid dat Abraham zijn enige zoon Izak de Heere niet onthouden had, Gen. 22:16.

Het is zo, dat aan de kant van de waarachtige en getrouwe God die eedzwering niet nodig was; want God is geen man dat Hij liegen zou, of eens mensenkind dat Hem iets berouwe zou. Zou Hij iets zeggen, en niet doen; of spreken, en niet bestendig maken? naar het zeggen van Bileam; die, ofschoon een vals profeet, in dezen echter de waarheid sprak, Num. 23:19. Maar om Zijn bondgenoot Abrahams wil is God met een eed daar

tussen gekomen, tot versterking van deszelfs geloof; teneinde hij zich daardoor des te meer verzekerd zou houden van de vervulling van Gods belofte. Zo legt het ons Paulus uit, Hebr. 6:13 en vervolgens: Als God Abraham de belofte deed, dewijl Hij bij niemand die meerder was te zweren had, zo zwoer Hij bij Zichzelven, zeggende: Waarlijk, zegnende zal Ik u zegenen, en vermenigvuldigende zal Ik u vermenigvuldigen. En alzo lankmoediglijk verwacht hebbende, heeft hij de belofte verkregen. Waarin God, wilende de erfgenamen der beloftenissen overvloediglijk bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, is met een eed daar tussen gekomen. Opdat wij door twee onveranderlijke dingen, namelijk de belofte en de eed, in hetwelk het onmogelijk is dat God liegen zou, een sterke vertroosting zouden hebben.

2. Met opzicht nu op deze belofte Gods, aan Abraham gezworen, spreekt alhier Stefanus van een tijd op welke die belofte genaakte.

Hij ziet op de tijd der vervulling van die beëdigde belofte Gods. De tijd der vervulling, (van Stefanus de tijd der belofte genoemd) was niet alleen de tijd in welke God Abrahams zaad zeer vermenigvuldigde in Egypte, maar ook en wel voornamelijk die tijd in welke Hij dat zeer vermenigvuldigde zaad na een harde verdrukking en dienstbaarheid in het beloofde erfland Kanaän wilde inleiden.

Als nu die tijd der vervulling van Gods belofte genaakte, zegt Stefanus. Dat is, als de tijd der vervulling van Gods belofte begon nabij te komen, en het tijdsverloop van de belofte tot de vervulling al merkkelijk begon op te korten.

En alzo mocht onze Stefanus wel spreken, hebbende in het oog de tijd na het overlijden van al de aartsvaders in Egypte, en daarvan zeggen, dat die tijd der belofte nu al genaakte. Want van de vierhonderd jaren welke God had vastgesteld voor de vreemdelingschap en verdrukking van Abrahams zaad, (en welke vierhonderd jaren men moet beginnen met de geboorte van Izak, toen God de belofte deed) waren met de dood van Jozef al tweehonderd een en zestig jaren verlopen; alzo dat er bij Jozefs overlijden van die vierhonderd jaren nog maar honderd negen en dertig jaren overig waren voor de vreemdelingschap en verdrukking van Abrahams zaad. En na Jozef stierven nog vele van zijn broeders; waardoor men dan die tijd der vervulling van Gods belofte nog al nader kwam.

B. Naar hoe ging het in dat tijdsgewricht? Stefanus zegt, het volk wies en vermenigvuldigde in Egypte.

1. Dat was de belofte, die God Abraham gedaan en al meermaals herhaald had: Ik zal u grotelijks zegenen, en Ik zal uw zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels, en als het zand dat aan de oever der zee is. En uw zaad zal de poorten zijner vijanden erfelijk bezitten, Gen. 22:17. Een belofte, die men al kort na de aankomst van Jakobs huis in Egypte in beginselen zag vervuld; want woonde Israël in het land van Egypte, in het land Gosen, zij werden vruchtbaar en vermeerderden zeer. Maar ten volle zag men die belofte vervuld na de dood van Jozef en zijn broederen; van welke tijd Gods getrouwe knecht Mozes heeft aangetekend, Ex. 1:6,7: Toen Jozef gestorven was, en al zijn broeders en al dat geslacht, (namelijk hetgeen met Jakob in Egypte kwam) toen werden de kinderen Israëls vruchtbaar, en zij wiesen in een groot getal; en zij vermeerderden en werden gans zeer machtig, zodat het land met hen vervuld werd. Altezamen uitdrukkingen die een overgrote vermenigvuldiging, en een ongemene en zeer zeldzame vruchtbaarheid van Jakobs zaad te kennen geven.

2. Ook kan men zulks daaruit genoegzaam afnemen, dat van zo weinig mensen als van Abrahams zaad in Egypte kwamen, bestaande in zeventig, of naar een andere rekening in vijf en zeventig zielen, in een tijd van tweehonderd en vijftien jaar zovelen voortgekomen zijn, dat bij derzelver uittocht uit Egypte zesmaal honderdduizend weerbare mannen, die het zwaard aangordden, geteld werden. Om niet te spreken van de vrouwen en dochters, oude mannen en jonge kinderen, die ook enige honderdduizenden hebben uitgemaakt. Een verbazende vermenigvuldiging, die dat volk (om van natuurlijke oorzaken welke God daartoe gebruikte niet te spreken) enkel dank te weten had aan Gods vruchtbaar makende verbondszenen; door welke de vruchtbaarheid in het voorttellen van kinderen onder de Israëlieten meer algemeen en groter was dan onder de Egyptenaren.

TWEEDE DEEL

Doch deze groei- en bloeistaat van Gods volk in Egypte ging daarna met grote tegenwoord gepaard. Er kwamen tijden van zware benauwdheid op, waarin dat volk jammerlijk geplaagd en wrede middelen in het werk gesteld werden om die grote vermenigvuldiging te stremmen, en Jakobs zaad indien mogelijk uit te roeien.

A. Dit nam met een nieuwe koning en aanvang; waarom Stefanus zegt: Totdat een andere koning opstond die Jozef niet gekend had.

1. Er stond dan in Egypte een koning op, die een vorige koning in het bewind volgde. Wie hij geweest is, is onzeker; althans een andere koning dan die Farao die Jozef verhoogd, en Jakob en zijn huis had welgedaan; een nieuwe koning zegt Mozes, Ex. 1:8, mogelijk uit een nieuw geslacht en ander volk dan zijn voorganger. Gelijk de Joodse historieschrijver het begrijpt, zeggende: Dat alle goede diensten van Jozef aan het rijk geleidelijk werden vergeten, temeer, dewijl het rijk nu in een ander huis of geslacht gevallen was.

2. Althans, het was een andere Farao, een andere koning, die Jozef niet gekend had. Niet alleen dat hij Jozef in zijn persoon niet gekend had, als lang na deszelfs tijd eerst geboren of koning geworden; maar hij had ook geen genegenheid tot Jozefs naam en gedachtenis. Hij kende en keurde de regeringswijze van Jozef in Egypte, met zoveel wijsheid ingevoerd, niet voor goed; maar schafte die welhaast af, en voerde een andere regeringswijze in, naar het bekende spreekwoord, nieuwe heren nieuwe wetten.

Voor al kende hij Jozef zo niet, dat hij enige dankbaarheid wilde bewijzen aan deszelfs huis en geslacht. Egypte en alle landen van rondom waarheen de naam van Jozef was doorgeklonken, wisten veel te spreken van zijn weergaloze wijsheid en getrouwheid in het opvullen van des Konings schatkist, en hoeveel goed hij aan de kroon en het ganse land van Egypte gedaan had. En uit dien hoofde had hij al dat goede met dankbaarheid en weldadigheid behoren te vergelden aan Jozefs huis en bloedverwanten, de kinderen Israëls. Maar geen ding wordt lichter vergeten dan genoten weldaden. Gedenk mijner bij uzelf, en doe weldadigheid aan mij, gelijk ik aan u gedaan heb; en maakt dat ik uit dit gevangenhuis geraak. Dat was het verzoek dat Jozef aan de overste der schenkers deed, toen hij uit het gevangenhuis was verlost. Maar deze ondankbare, nu verlost zijnde, dacht niet aan Jozef maar vergat hem, Gen. 30:14 en vervolgens. En vooral vergeet men welhaast de weldaden van gestorvenen, die aan land of Kerk hebben welgedaan. Jozef is allang gestorven, en zijn naam en gedachtenis bij deze nieuwe koning al met zijn as en dood gebeente begraven. Zo ging het die grote verlosser van Israël,

Gideon, die de kinderen Israëls van de slavernij der Midianieten verlost had. Zij kenden hem na de dood niet meer, en deden daarom geen weldadigheid aan zijn huis en geslacht, naar al dat goede dat hij aan Israël gedaan had, Richt. 8.

B. Vooraf zegt Stefanus: Deze gebruikte listigheid tegen ons geslacht, en handelde kwalijk met onze vaders.

De listigheid van deze nieuwe koning tegen Jakobs geslacht bestond volgens het verhaal van Mozes hierin, dat hij hetzelve door zware lasten en schattingen zocht te verdrukken. Doch dit viel kwalijk uit; want het volk Israëls wies tegen de verdrukking op, en hoe meer ze het verdrukten, hoe het meer vermeerderde, zegt Mozes, Ex. 1:9-12.

Waarom hij geweld tewerkstelde, doende de kinderen Israëls met een slaafse arbeid in leem en tichelstenen, waardoor hij hen het leven zeer bitter maken. Het is de mening van de Joodse geschiedschrijver, dat de kinderen Israëls door deze nieuwe Farao gedwongen werden door allerlei zware arbeid het water in vele grachten te leiden, muren om de stad te maken, wallen op te werpen, opdat het water geen schade zou toebrengen; daarenboven ook hoge en spits opgaande piramiden van steen te maken. Gelijk die nog op de huidige dag bij Caïro en elders in Egypte gezien worden. Bouwgevaarten van niet het minste nut of gebruik; niet dan ijdele en dwaze vertoningen van de macht der Egyptische koningen, gelijk ze de Romeinse schrijver der natuurlijke historiën Plinius noemde; en de oorzaak van het bouwen daarin stelt: Omdat ze, zegt hij, voor hun nazaten of benijders geen geld zouden overlaten, of hun volk niet ledig zouden doen zijn. Doch wat er van het een en ander van deze onzekere verhalen mag zijn, het was althans een dienst zo zwaar, dat Mozes deze vergelijkt bij een ijzeren oven waarin metaal gesmolten wordt.

2. Nog bleef het hier niet bij; want om de vermenigvuldiging der Israëlieten tegen te gaan, gaf de koning een gebod uit om al het mannelijk zaad dat vervolgens geboren stond te worden, uit te roeien; waarop onze Stefanus het oog heeft, zeggende: Zodat zij hun jonge kinderen moesten wegwerpen, opdat zij niet zouden voorttelen.

Eerst gaf hij order dat de vroedvrouwen der Hebreeën al de knechtjes in de geboorte zouden smoren, maar alleen de meisjes in het leven behouden. Dit kon niet anders strekken dan tot een gehele vernietiging van het Joodse geslacht na verloop van weinige jaren; en om het met de Egyptenaren tot één volk te maken. Want de Israëlitische dochters zouden hierdoor genoodzaakt worden om bij gebrek van mannen uit hun geslacht, zich door huwelijk te verenigen met de Egyptenaars, en alzo tot de gemeenschap van dat volk en deszelfs afgodendienst met haar zaad over te gaan. Waarop deze nieuwe koning het toelegde.

Doch dit wreed voornemen niet wel gelukkende, naardien de vroedvrouwen God vreesden, en geen onschuldig bloed wilden vergieten, stelde hij tot gewisse uitvoering van zijn onmenselijke wreedheid een ander middel in het werk. Hij gebod, zegt Mozes, Ex. 1:22, aan al zijn volk, ziende zich door de vroedvrouwen bedrogen en teleurgesteld, zeggende: Alle zonen der Israëlieten die geboren worden, zult gij in de rivier werpen; maar alle dochters in het leven behouden. Josephus vertelt ons, denkelijk uit een oude joodse overlevering, dat een der Egyptische waarzeggers de koning voorzegde, dat er omtrent die tijd een kind uit de Israëlieten zou geboren worden, dat het Egyptische rijk afbreuk zou doen en zijn eigen volk uitleiden, indien het maar kon opwassen tot de behoorlijke ouderdom. En dat daarop de koning met zulk een schrik werd bevangen, dat hij op de raad van deze waarzegger liet afkondigen, dat men al wat mannelijk van de

Israëlieten geboren werd in de rivier zou verdrinken. Mozes heeft hier niets van. Wat er van zij, dit is zeker, als wij in dit verhaal op de schrik van de koning zien, vreemde dat dit kind hem te eniger tijd mogelijk naar de kroon mocht steken, dat hij op een dergelijke wijze naderhand als de kindermoordenaar Herodes te werk ging. Als Herodes zag, dat hij van de wijzen bedrogen was, zegt Matheus in zijn Evangelie, hoofdstuk 2: 16,17, toen werd hij zeer toornig; en enigen afgezonden hebbende, heeft hij omgebracht al de kinderen die binnen Bethlehem en al deszelfs landpale waren, van twee jaren oud en daaronder, naar de tijd die hij van de wijzen naarstig onderzocht had.

Door zulk een wreed gebod van deze Egyptische koning moesten dan de ouders hun mannelijke jonge kinderen wegwerpen in de rivier, opdat zij niet zouden voorttellen. Niet dat de ouders dat zelf behoefden te doen; maar des Konings streng gebod dwong hen die jonge kinderen aan wrede moordbeulen over te geven, teneinde die deze wegwerping in de rivier zouden uitvoeren.

Het is waar, Mozes' moeder, nadat zij deze zoon drie maanden had verborgen, legde zelf hem in een kistje in de rivier (zoals wij in de volgende leerrede zullen zien); maar zij deed dat niet om hem van het leven te beroven; maar integendeel bij het leven te behouden.

Met deze zaken nu in zijn redevoering te vermelden, wilde de heilige Stefanus de Joodse Raad overtuigen dat hij geen godslastering had gesproken tegen Mozes en deszelfs wetten, als hij geleerd had dat Jezus de Nazarener deze plaats zou verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgegeven. Want:

1. Wat eerst aangaat die grote vermenigvuldiging van Abrahams zaad tot vele duizenden en honderdduizenden in getallen; deze hing immers niet af van de bezitting van het beloofde erfland van Kanaän, nademaal ze al tevoren in Egypteland was geschied, voordat Israël vandaar naar Kanaän vertrok om dat erfland in te nemen.

En wat de dienstbaarheid en verdrukking van Abrahams zaad belangt; deze was Israël niet overkomen om het niet waarnemen van de kerkelijke zeden die Mozes hun vaders had overgeleverd; want die waren toen nog niet ingesteld. Het waren de zonden van het volk, welke God in Egypte met zulk een harde dienstbaarheid en verdrukking wilde straffen. Want hoe meer zij in getal vermenigvuldigden, hoe meer zij ook hun ongerechtigheden vermenigvuldigden. Ook wilde God die dienstbaarheid en verdrukking tot een middel gebruiken, om de kinderen Israëls van die wrede Egyptenaars afkerig te maken; om hen naar het beloofde erfland van Kanaän des te meer te doen verlangen en uitzien, en hun ook bekwame gelegenheid te geven om ze door Zijn knecht Mozes, als een verlosser van dat verdrukte volk, uit Egypte naar Kanaän te geleiden.

God zou dan ook een God blijven van Jakobs gelovig zaad, als hij gans Kanaän, de tempel en de Joodse godsdienst deed verwoesten, en hetzelfde onder deze dag van het nieuwe verbond inleiden in de erfenis der heidenen.

DAT wij kort, aandachtige toehoorders, uit het verhaal van Stefanus iets leerzaams meedragen: Tot onzer waarschuwing voor snode ongerechtigheden, tot onzer opwekking om op Gods belofte te vertrouwen, en tot onzer vertroosting onder Gods kastijdingen.

A. Wij zien hier in die Farao die Jozef niet gekend had, zulk een levendig schilderij van een ondankbaar, listig en gewelddadig mens, die alle ingewanden van barmhartigheid heeft uitgeschud. Dat wij geliefden! met onze daden tonen van zulke snode zonden vijand te zijn:

1. Ons wachtende voor ondankbaarheid aan die ons weldadigheid bewezen hebben. Dat wij dat niet slechts betonen aan weldoende mensen, maar vooral aan de weldoende God. Groot en veel zijn Gods goedertierenheden aan ons. Dat wij die erkennen, alzo dat ze ons tot bekering leiden. Want daarop ziet de vraag van Paulus, Rom. 2:4: Of veracht gij de rijkdom van Gods goedertierenheid en verdraagzaamheid en lankmoedigheid, niet wetende dat de goedertierenheid Gods u tot bekering leidt? En dat wij daarom onze weldoende God geen oorzaak geven om te klagen, gelijk Hij over het ondankbare Israël klaagde, Jes. 1:2,3: Ik heb kinderen groot gemaakt en verhoogd; maar zij hebben tegen Mij overtreden. Een os zelfs kent zijn bezitter, en een ezel de kribbe zijns heren; maar Mijn volk heeft geen kennis (het wil zeggen, geen erkentenis aan God zijn Weldoener), Israël verstaat niet.

2. Dat wij ons ook wachten voor listige raadslagen en geweld, onderdrukking van de naaste. God blaast er te Zijner tijd in, en maakt ze te schande. Gelijk wij in deze nieuwe koning van Egypte zagen. Want hoe meer hij het Joodse volk door allerlei list en geweld onderdrukte, latende zelfs hun jonge kinderen wegwerpen in het water, opdat zij niet zouden voortleven; hoe meer dat volk al vermenigvuldigde, langs andere wegen die God daartegen gebruikte. Zo is het waarachtig hetgeen Elihu wist te zeggen in het Boek Job, dat God grote dingen doet die men niet doorzoeken kan, wonderen die men niet tellen kan. Dat door Hem de vernederden gesteld worden in het hoge, en de rouwdragenden door heil verheven worden. God maakt te niet de gedachten der arglistigen, dat hun handen niet één ding uitrichten. Hij vangt de wijzen in hun arglistigheid, dat de raad der verdraaiden gestoord wordt. Gelijk het ging in de dagen van die Farao die Jozef niet gekend had, dat de Joodse Kerk door onderdrukking niet werd uitgeroeid, maar daarentegen aangroeide; zodat God al deszelfs list en geweld te schande maakte, en Zijn volk deed vermenigvuldigen in Egypte. Alzo is het ook met de Christen-kerk gegaan, welke ten allen tijde door allerlei verdrukkingen van hun listige en gewelddadige vervolgers des te meer werden uitgebreid en voortgeplant.

Zo ging het al vroeg met de Christelijke Kerk onder de Joden; die de eerste zijn nadat zij onze Heilige Stefanus, de eerste Christen martelaar en diaken der Kerk van Jeruzalem gestenigd hebben, die te diezelfde dage een grote vervolging aanrichtten tegen de gemeente die te Jeruzalem was. En zij werden allen verstrooid door de landen van Judea en Samaria, behalve de apostelen, naar de aantekening van Lukas, Hand. 8:1. Maar hij verhaalt er ook bij, vers 4, iets dat onze opmerking hier verdient: Zij dan nu die verstrooid waren, gingen het land door, en verkondigden het Woord; om ons daarmee te leren dat die verstrooiing der gemeente van Jeruzalem een zeer gezegend middel in Gods hand werd tot uitbreiding van de Christelijke leer, door geheel het Joodse land. Ziet, zo weet de Heere alle boze en listige aanslagen van vijandige Farao's teleur te stellen, doende die door Zijn heilig albestuur uitvallen tot voordeel van Zijn Kerk. En zo zag men het al verder in de apostelen van Christus, die nog een tijd lang te Jeruzalem gebleven zijnde, eindelijk evenwel door de vervolging der Joden van allen verdreven en van elkaar verstrooid werden; teneinde zij in verschillende delen der wereld het Evangelie zouden prediken; en zo een algemene Kerk verzamelen uit alle volken, geslachten, talen en natiën. Zoals de Heere Christus, uit de doden zijnde opgestaan, Zijn apostelen had te verstaan gegeven, zeggende, dat in Zijn Naam gepredikt moest worden bekering en vergeving van zonden onder alle volken, beginnende van Jeruzalem, Luk. 24:47; en hen diensvolgens belastende: Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie alle

creatures, Mark. 16:15. Waaraan zij ook gehoorzaam zijn geweest zijn; want zij zijn uitgegaan, namelijk uit Jeruzalem, en predikten overal; en de Heere wrocht mede en bevestigde het Woord door tekenen die daarop volgden. En alzo werd die verstrooiing der apostelen veroorzaakt door vervolgingen der Joden tegen hen, een zeer bekwaam middel tot voortplanting van het Evangelie, en tot bekering van vele duizenden.

Toen de Christenen-kerk al verder onder de heidenen werd voortgeplant, werd ze nergens door meer uitgebreid dan door derzelver wrede vervolging tegen het Christendom. Waartoe ik thans maar enige getuigenissen uit geloofwaardige schriften van heidenen en Christenen zal bijbrengen.

Hoezeer het Christendom al in de tweede eeuw door geheel het Romeinse Rijk vermenigvuldigd is geworden, kan ons zeer klaar blijken uit de merkwaardige en daarom zo dikwijls van de christenenschrijvers aangehaalde brief van Plinius, de heidense stadhouder van Bithynië, in de aanvang van die eeuw aan keizer Trajanus geschreven, waarin hij klaagt: Dat het Christendom niet alleen de stad en het ganse land overstroomd, maar ook zeer velen van alle leeftijd, geslacht en rang van mensen besmet had. Nog verder gaat het getuigenis van Irenaeus, (priester en daarna bisschop der Kerk van Lion omtrent het jaar 178, de opvolger van de martelaar Photinus) sprekende in een van zijn boeken tegen de doorbrekende ketterijen in zijn dagen: Want Christen kerken in Duitsland, in Spanje, onder de Kelten, in het Oosten in Egypte, in Libië en in het midden der wereld, welke allen hoezeer zij in taal en spraak van elkaar verschilden, echter in dezelfde geloofsleer eenstemmig waren. Vanwege het allerwege doorbrekende Christendom kon Tertullianus, priester van Carthago op het einde van de tweede eeuw, aan de Romeinse raad schrijven: Wij Christenen zij maar van gisteren, en nochtans hebben wij onder ulieden alle plaatsen vervuld; uw steden, uw eilanden, kastelen, sterkten en vergaderingen der gilden; ja, zelfs uw legers, het paleis, de raad en gerechtshoven. Uw heidense tempels alleen hebben wij u overgelaten. En hiervandaan mocht hij de president van die stad, Scapula, die de Christenen wreed dreigde te handelen, wel tegemoet voeren: Wat wilt gij doen, vraagt hij, met zovele duizenden van mannen en vrouwen, van allerlei ouderdom, geslacht en waardigheid, die zichzelf vrijwillig tot de dood zullen aanbieden? Welke vuren en zwaarden zult gij daartoe nodig hebben? Wat zou Carthago zelf overkomen, indien gij ze slechts maar vertient? (Dat is de tiende Christen ter dood brengt) Wanneer elk vandaar vinden zal zijn naaste maagschap of naburen, en tot de dood zien geleid, matronen en mannen, mogelijk van uw rang en waardigheid, en de voornaamste personen, ja, vrienden en magen zelfs van uw eigen naaste vrienden. Spaart ze dan voor uzelf, indien gij het niet voor ons spaart; of spaart ze voor Carthago, indien gij het voor uzelf niet doen wilt. De heidense dichter Rutilius, hoewel vrij later, in de aanvang van de vijfde eeuw, heeft van die grote aanwas van het Christenvolk al klagende uitgeroepen: Och of het land der Joden door de oorlogen van Pompejus en de krijgsmacht van Titus nooit overwonnen waren! Want de besmetting van dat uitgeroeide volk kruipt voort, en steekt alles aan; naardien die overwonnen zijn hun overwinnaars thans de voet op de nek hebben. In welke woorden enigen wel menen, dat de Joden, doch anderen, en met meer grond, dat de Christenen bedoeld worden.

Laat ik nog kort twee getuigenissen hier bijvoegen, tot een bewijs dat gelijk de Joden in Egypte tegen de onderdrukking van koning Farao aanwiesen en vermenigvuldigden, alzo ook de vervolging de eigenlijke oorzaak is geweest van de sterke aanwas van het Christendom. Hoe meer bijl en zwaard, hoe meer ketenen en vuur, hoe meer het kruis

of verscheuring door wilde beesten tegen ons in het werk gesteld worden, (zei Justinus de martelaar) hoe vaster de andere Christenen de Naam van Jezus aankleven. Want het is met ons Christenen in dit geval, gelijk met een wijngaard, hoe meer die gesnoeid en van het overtollige hout gezuiverd, hoe hij bloeiender en vruchtbaarder ranken voortbrengt.

En juist dit deed de tevoren nog eens genoemde Tertullianus tot de Romeinse Raad zeggen: Tot nog toe heb gijlieden met al uw straffen en pijnigen, zelfs die van de meest uitgezochte en meest wrede soort, niets ter wereld uitgericht; dan dat die maar lokazen voor anderen zijn geweest om zich tot onze Christen sekte te vervoegen. Want hoe wij al meer als gras van ulieden afgemaaid worden, hoe wij al sterker en fleuriger daartegen aan groeien, en in getal toenemen. Het bloed der Christenen is toch een vruchtbaar zaad! Heeft een leergierige lust nog meer getuigenissen omtrent dit gewichtige stuk te weten, hij leze ons boek, “De kruisschool der Christenen” genoemd.

B. Om hiervan af te scheiden. Wij hadden in onze tekst ook nog iets dat Gods kinderen zeer krachtig kan en moet opwekken om ten allen tijde op des Heeren onfeilbare beloften te vertrouwen. Gelijk Hij met het oude Israël zo handelde, dat Hij Zijn belofte aan Abram gedaan, ja zelfs gezworen, namelijk aan zijn zaad het beloofde land Kanaän te schenken, een geruime tijd uitstelde om hun geloof omtrent die belofte te beproeven, en lijdzaamheid te oefenen, en hen in verlangen naar dat beloofde land meer gaande te maken; also doet Hij alsnog omtrent Zijn volk. Vele zijn de beloften die de waarachtige en getrouwe God daaraan in Zijn Heilig Woord doet, ja zweert; van versterking van het geloof, vermeerdering, van heiligmaking, redding uit zwarigheden, lichamelijke of geestelijke overbrenging in het hemelse Kanaän. Stelt de Heere de een of andere belofte wat uit:

Gedenkt vooreerst, de tijd der belofte van God gezworen, Hem beter dan u bekend, genaakt ondertussen al, en Hij zal het beloofde voorzeker eens daar stellen. Verbeid dan de Heere, en wacht de tijd der belofte met lijdzaamheid af. De Heere zal gewis eens komen en niet achterblijven, Hab. 2:3.

Overdenkt daarbenevens, dat het uw zonden zijn, bijzonder die van ongelovigheid aan Gods belofte, welke de uitvoering daarvan vertraagt. Zoekt dan de oorzaak der vertraging bij uzelf, en niet bij de Heere. Ik zeg met Petrus tot u, 2Petr. 3:8,9: Deze ene zaak zij u niet onbekend geliefden, dat één dag bij de Heere is als duizend jaren, en duizend jaren als één dag. De Heere vertraagt de belofte niet, gelijk enigen dat traagheid achten; maar is lankmoedig over ons, niet willende dat enigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen.

En wees hierbij ook verzekerd, dat God omtrent Zijn belofte getrouw is en blijft, ofschoon gij zo menigmaal omtrent hetgeen Hij van u eist in Zijn verbond, ontrouw zijt; volgens dat merkwaardige woord van de apostel: Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw. Hij kan Zichzelven niet verloochenen, 2Tim. 2:13.

C. Intussen kunt gij u onder alle list en geweld en kwade behandeling van uw vijanden daarmee troosten:

1. Dat uw Verbondsgod alle boze raadslagen van listige Farao's en Achitofels tegen u, verbreken en teniet maken zal, zodat hun handen niet één ding zullen uitrichten. Waarop Davids gebed in zulk een geval steunde: O Heere! Maakt toch Achitofels raad tot zotheid! 2Sam. 15:31.

2. Dat Hij de kwelling en het verdriet u aangedaan, ziet, en gewis tot uw beste zal besturen, tot bevordering van meer deugd en heiligheid, doende hetzelfde u ten goede medewerken.

3. Ja, dat Hij de mishandelingen zo zal matigen, dat gij ze kunt dragen; en eindelijk een blijde uitkomst geven, stellende u eens boven alle list en geweld van uw onderdrukkers. Wij zagen bij de verklaring van onze tekst, hoe kwader de Egyptische Farao, die Jozef niet gekend had, met de Joodse vaders handelde, zodat zij hun kinderen moesten wegwerpen, die aan wrede beulen overgevend, om deze in het water te verdrinken. Behaagde het God tot kastijding van de algemene zonden van land en volk ons in zulke of dergelijke nare toestand te brengen; also dat tirannen en onderdrukkers ons, die gelovige leden van Christus zijn, om het leven brachten? Geen nood! zij zouden hierdoor maar haasten ons geluk toe te brengen, en des te spoediger overvoeren tot Christus, ons verheerlijkt Hoofd in de hemel.

En voorwaar geliefden! niets verliest een godzalig mens, die de loopbaan der heiligmaking volstandigheid loopt, en om Christus' wil zijn leven verliest; om reden dat zulk een verlies hem zo rijkelijk en overvloedig zal vergoed worden in het hemelse leven. Want zo wie zijn leven verliezen zal om Christus' wil, die zal hetzelfde vinden. Ja, hij zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven, Matth. 16:25, 19:29.

Het gaat hem als Paulus in zijn reis naar Rome; het schip brak in vele stukken, nochtans kwam hij behouden aan land. Alzo mag het lichaam van een gelovig Christen door een gewelddadige dood gebroken worden; zijn onsterfelijke ziel echter komt behouden aan strand, en landt terstond aan in de vredestad daarboven, het hemels Jeruzalem; alwaar hij het kruis met de kroon verwisselt, en alle vijanden en verdrukkers die hem hier geweld aandeden, onder zijn en Christus' voeten gelegd zal vinden. Waarom Paulus zijn tweede Brief aan Timotheüs met deze woorden besloot, waarmee ik ook eindigen zal: De Heere zal mij verlossen van alle boos werk, en bewaren tot Zijn hemels Koninkrijk. Denwelken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen!

ELFDE KERKREDE

MOZES' GEBOORTE EN OPVOEDING IN EGYPTEN

HANDELINGEN 7:20-22

20 In welken tijd Mozes werd geboren, en was uitnemend schoon; welke drie maanden opgevoed werd in het huis zijns vaders.

21 En als hij weggeworpen was, nam hem de dochter van Farao op, en voedde hem voor zichzelf op tot een zoon.

22 En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaars, en was machtig in woorden en in werken.

A. **HET** is een wijs zeggen van Elifaz de Themaniet in het Boek van Jobs lijdzaamheid, hoofdstuk 5:12,13: God maakt teniet de gedachten der arglistigen, dat hun handen niet één ding utruchten. Hij vangt de wijzen in hun arglistigheid, dat de raad der verdraaide gestoord wordt. Dit gaat zover, dat de alles besturende God (die naar het zeggen van die Arabische wijsgeer in vers 9 grote dingen doet, die men niet doorzoeken kan, wonderen die men niet tellen kan) diezelfde middelen die de wereldwijzen in hun arglistigheid uitdenken en te werk stellen, om hun naaste in de laagte te houden en te verderven, tegen derzelver oogmerk gebruikt, en alzo doet werken, dat ze middelen worden van des naasten verheffing en verhoging in deze wereld.

Om dat wonderlijk bestuur van Gods heilige en aanbiddelijke voorzienigheid in een klaarder daglicht te stellen, gebruikt die oude filosoof in dat aangehaalde hoofdstuk de zeer nadrukkelijke troostrede om de arme en geslagen Job op een goede en heerlijke uitkomst uit zijn druk en verdriet te doen hopen. Want, zegt hij van die arglistige wereldwijzen: Des daags ontmoeten zij duisternis, alzo dat zij in de middag zelfs tasten in den blinde naar de wand, evenals des nachts. Dan zegt hij daarentegen van diegene die door die arglistigen vervolgd wordt: Maar God verlost de behoeftige van het zwaard, van hun lasterende mond en van de hand des sterken. Alzo is voor de armen verwachting, en de boosheid stopt haar mond toe. En daaruit trekt hij dan vervolgens die kostelijke zedenles, tot troost van al het volk: Ziet, welgelukzalig is de mens dewelke Gods straft; daarom verwerpt de kastijding des Almachtigen niet. Want Hij doet smart aan, en Hij verbindt; Hij doorwondt, en Zijn handen helen. In zes benauwdheden zal Hij u verlossen, en in de zevende zal u het kwaad niet aanroeren.

Dat Gods wijs en heilig albestuur, van die schrandere Arabier Elifaz in zijn dagen opgemerkt, aldus werkzaam is, zou men uit duizenden gevallen van deze wereld en aanmerkelijke voorbeelden die de gewijde en ongewijde historie oplevert, kunnen bevestigen. Davids bede in een dag van benauwdheid zag daarop: O Heere! maak Achitofels raad tot zothed! 2Sam. 15:31.

B. Nemen wij thans maar ter aandachtige beschouwing Gods oude bondsvolk Israël. God blaast in die arglistige raadslagen van de Egyptische koning, om dat volk in Egypte ten enen male uit te roeien, en Hij maakt die snode onderneming tot een middel in Zijn

wijs en heilig albestuur, om dat verdrukte volk grotelijks te verhogen; naar het getrouwe verhaal van de heilige diaken Stefanus, in zijn redevoering voor de Joodse Raad. Want: 1. Na de dood van Jozef was er een andere koning in Egypte opgestaan, die deze onderkoning en deszelfs wijs bestuur in dat rijk niet gekend had. Deze gebruikte list tegen het geslacht der Joden, alzo dat al wat mannelijk was bij de geboorte moest gesmoord en in het water geworpen worden; teneinde door deze onmenselijke wreedheid het Joodse volk na verloop van tijd tot één volk met de Egyptenaars te maken, door huwelijken der Israëlitische dochters met Egyptische mannen.

2. In deze benauwde tijd doet God Mozes geboren worden, die van zijn ouders die hem niet langer durfden verbergen, wordt weggeworpen in het water; van Farao's dochter daaruit gehaald, tot haar zoon vervolgens aangenomen, en aan het hof opgevoed in alle wijsheid der Egyptenaren.

3. En ziedaar geliefden, deze geboorte en opvoeding van Mozes aan des konings hof zal de albesturende God tot een middel gebruiken, om door de hand van deze knecht Israël uit Egypte uit te leiden, en tot een machtig en aanzienlijk volk in deze wereld te maken. Dat alles brengt Stefanus daartoe bij, tot betoging aan de Joodse Raad welke achting hij voor die knecht Gods Mozes had, en welke zorg de Heere al droeg voor dat oude bondsvolk in Egypte, voordat tempel en tempeldienst nog plaats hadden, en voordat men nog iets wist van die kerkzeden die Mozes daarna aan de vaders heeft overgeleverd.

C. Welke zorg de Heere voor Zijn oude bondsvolk droeg, voordat de mozaïsche wetten en kerkzeden waren ingesteld, bewijst onze heilige Stefanus in de tekst:

I. Zo uit de geboorte van Mozes.

II. Als uit deszelfs opvoeding, eerst ten huize van zijn vader, daarna aan het hof des konings.

EERSTE DEEL

Mozes' geboorte betreffende, verhaalt Stefanus in deze opmerkelijke woorden: In welk een tijd Mozes geboren werd, en was uitnemend schoon.

A. Door de woorden, *in welke tijd*, wijst Stefanus de Joodse Raad terug tot de tijd in het even voorgaande vers vermeld, waarin die andere Farao die Jozef niet gekend had, list gebruikte tegen ons geslacht, en kwalijk handelde met onze vaders, zodat zij hun jonge kinderen moesten wegwerpen, opdat zij niet zouden voorttellen. Het was dan een zeer benauwde tijd. Israëls geslacht was in Egypte, het land zijner droevige vreemdelingschap, daar het niet alleen door het opbrengen van zware lasten en schattingen geplaagd, maar ook door harde arbeid in leem en tichelstenen zeer verdrukt werd. Bij welk geweld nog kwam, eerst het doden en smoren van de jong geboren zonen door de Egyptische vroedvrouwen; en als dat niet gelukte, het wegwerpen van deze in de rivier, om in het water verdrongen te worden. Waardoor dan een gehele uitroeijing en volkomen verderf van Abrahams zaad der belofte en van Jakobs huis zeer nabij en zeker scheen. Doch gelijk God in de toorn gedachtig is des ontfermens, gaf Hij in het hart der Israëlitische ouders niet alleen om hun jong geboren zonen met veel omzichtigheid te verbergen, en daardoor des konings onmenselijk gebod teleur te stellen; maar hij verwekte ook in deze tijd van benauwdheid een grote verlosser van dat zozeer verdrukte volk.

B. Want het was niet zonder een zonderlinge besturing van de alwijze God, dat in deze tijdsgelegenheid Mozes met een uitnemende schoonheid geboren werd.

1. Wij zullen ons niet ophouden bij de betekenis van het woord Mozes, hetwelk zulkeen te kennen geeft die uit het water getogen is, en wie hem deze naam, of de moeder van Mozes, of de dochter van Farao, gegeven heeft. Meer opmerking verdient, dat naar de aantekening van Mozes hij geboren werd uit Amram en Jochebeth, beiden uit het huis en de stam van Levi. Die, na vooraf een dochter Mirjam en een zoon Aäron uit hun huwelijk gewonnen te hebben, daarna deze Mozes ter wereld brachten; in een droevige tijdsomstandigheid, dat men om het verstikkend water voor de Israëlitische zonen te vrezen had. Waarom zij ongetwijfeld liever om de geboorte van een dochter zullen gewenst hebben, toen weinig denkende dat dit kind tot verlossing van hun geslacht zou geboren worden.

2. Doch vooral dient de beschrijving van onze Stefanus hier enige opmerking, het kind Mozes in een uitnemende schoonheid afschilderende. De oude Griekse overzetting, welke eigenlijk zegt, Mozes was Gode schoon, dat is, naar de spreektaal der Hebreëen, hij was zeer schoon of uitnemend schoon, is hier door Stefanus gevolgd. Gelijk ook Mozes van deze schoonheid spreekt, zeggende dat de ouders zagen dat het kindeke schoon was, en zij het daarom drie maanden verborgen hielden, Ex. 2:2, Hebr. 11:23.

Maar zou er niet enige reden wezen waarom de Goddelijke wijsheid onze Mozes in zulk een grote en uitnemende schoonheid deed geboren worden? Men kan hierop aanmerken, dat Gods goede voorzienigheid hier van deze schoonheid van Mozes als een middel wilde bedienen om Farao's dochter te bewegen dit schone kind uit het water te laten halen, in het leven te behouden, tot een zoon aan te nemen, en aan het hof op te voeden. Voegt erbij, dat deze schoonheid waarop de oude volkeren in de verkiezing van vorsten en koningen en andere leidslieden zeer gesteld waren, (zoals wij zien in de verkiezing van Saul en David) Mozes ook aanpreekt, om hem als een vorst en leidsman van het volk bij hetzelfde bemind en geëerd te maken.

Enigen voegen erbij, dat Mozes in zijn schoonheid nevens Jozef en David, ook beide van schoonheid beroemd, hierin een voorbeeld geweest is van de Vorst Messias. Van Wiens uitnemende schoonheid boven alle mensen in Ps. 45:3 wordt opgezongen: Gij zijt veel schoner dan de mensenkinderen. Genade is uitgestort op Uw lippen; daarom heeft U God gezegend in eeuwigheid.

Wat hiervan zij, God droeg althans zorg voor Zijn oude verdrukte bondsvolk, dat in deze tijd zulk een schoon kind, dat namaals een verlosser uit de verdrukking en leidsman naar het beloofde land Kanaän zou zijn, geboren werd.

TWEEDE DEEL

Als een middel van datzelfde einde, droeg de Heere ook zorg voor de opvoeding van Mozes.

A. Eerst verhaalt Stefanus Mozes' korte opvoeding ten huize zijner geboorte, als hij zegt: Welke drie maanden opgevoed werd in het huis zijns vaders

1. Het kan wezen, dat Mozes door Gods beschikking en bestuur, buiten weten der Egyptenaren en mogelijk ook buiten weten der Israëlieten, Amrams en Jochebeths vrienden en geburen, in zulk een tijd van gevaar voor de tedere zuigelingen geboren werd. De ouders hebben althans gelegenheid om hun jong geboren zoon met alle zorgvuldigheid

binnenshuis te bewaren voor het bloeddorstig geweld des konings te beveiligen, en hem daar heimelijk op te voeden zolang mogelijk is; doch dit mag hun maar zulk een korte tijd van drie maanden gebeuren. Gelijk ook Mozes zelf verhaalt, dat zijn moeder hem drie maanden verborgen hield, en hem na dat tijdsverloop niet langer kon verbergen; hetzij dat het kind door een luid geschrei de ouders in een onvermijdelijk levensgevaar zou gebracht hebben, hetzij dat zij enige boden des konings in het huis verwachtten, om naar de jong geboren zoon onderzoek te doen.

2. De hoog verlichte Paulus verzekert ons, dat in deze handelingen van Mozes' ouders hun geloof zeer duidelijk was te zien. Door het geloof, zegt hij, Hebr. 11:23, werd Mozes toen hij geboren was, drie maanden lang van zijn ouders verborgen, overmits zij zagen dat het kindeke schoon was; en zij vreesden het gebod des konings niet. Zulk een algemene schoonheid in hun kind ziende, zullen de ouders door een bijzondere opwekking van Gods Geest, daar mogelijk een Goddelijke openbaring zou bijgekomen zijn, vast geloofd hebben dat God met dit kind wat groots en ongemeens voor had. Zodat zij hetzelfde als een verlosser te zijner tijd van het verdrukte Israël hebben aangezien; waartoe zij in deszelfs schoonheid een voorteken zagen, en waarom zij dan ook dit kind zo zorgvuldig bewaarden, zonder enige vrees voor het gebod des konings. Ik heb gezegd, dat hier mogelijk een Goddelijke openbaring zou zijn bijgekomen, omdat wij Paulus zo even hoorden melden van het geloof van Mozes' ouders, waardoor zij hun kind drie maanden lang verborgen hielden. Maar op welke wijze zij aan dat geloof dat dit kind te eniger tijd de verlosser van Gods verdrukte volk zou worden, gekomen zijn, kan met geen zekerheid gezegd worden. De Joodse geschiedschrijver maakt gewag van een droom, waarin God aan Mozes' vader verscheen, en hem dit diepe geheim ontdekte. Dat aan Mozes zelf een Goddelijke openbaring dienaangaande in latere tijd geschied is, is ten volle zeker uit het zeggen van onze Stefanus in vers 25: Hij meende dat zijn broeders zouden verstaan dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan. En vermits nu Paulus aan Mozes' ouders een geloof toeschrijft, waardoor zij hun kind drie maanden lang verborgen hielden, is het zeer waarschijnlijk dat God Zijn voornemen om Israël door de hand van dit kind verlossing te beschikken, ook aan deszelfs ouders vooraf ontdekt heeft. Voor het overige houden wij het voor onzeker en grotelijks beuzelachtig hetgeen Josephus aangaande de inhoud van Amrams droom, buiten de Schriften van Mozes, zijn lezers vertelt.

B. In datzelfde geloof, hoewel het met veel teerhartige bekommelingen zal zijn vergezeld gegaan, werd Mozes ook van zijn ouders weggeworpen, vertrouwende dat Gods alles bezorgende voorzienigheid een middel zal beschikken om dit kind tot een verlosser van het volk Israëls op te voeden. Zoals God ook aan dit geloof der ouders getuigenis gaf, door een goede uitkomst, waarop zij hoopten.

Die uitkomst zag men zo in de opvoeding van het kind door Farao's dochter, als in deszelfs onderwijs in de Egyptische wetenschappen.

1. Wat het eerste aangaat, daarvan spreekt Stefanus in deze woorden: En als hij weggevoerd was, nam hem de dochter van Farao op, en voedde hem voor haarzelve op tot een zoon.

Mozes' ouders dan, na drie maanden genoodzaakt wordende hun teergeliefde zoon weg te werpen, (dat zeggen wil, hem niet langer binnenshuis te bergen, maar hier of elders te vondeling te leggen) brengen het kind naar de Nijlstroom, en zetten het aldaar aan de oever der rivier neer in een kistje van biezen, belijmd met pek, om het waterdicht te doen

wezen. Daar ter plaatse, daar zij geloofden en hoopten dat Gods gunstige voorzienigheid een middel zou verschaffen tot behoud van dit kind.

Ik denk ook, dat zij dit op zulk een tijd zullen gedaan hebben, als Farao's dochter gewoon was, zoals zij wisten, zich daaromtrent in het water te komen baden.

Hun geloof en hoop was ook niet ijdel. Want de dochter van koning Farao, op de gewone tijd aan de oever der rivier komende om zich te wassen, vindt aldaar het biezen kistje, laat het haar dienstmaagd halen en openen; en ziende daar zulk een ongemeen schoon kind in liggen, dat zijn droevig lot met tedere tranen beschreide, wordt ze terstond met medelijden en ontferming bewogen om dit knechtje der Hebreëen te bergen en in het leven te sparen.

Zij laat dan dit tedere wicht opnemen, en bestellen bij een Hebreeuwse vrouw, (dit was door Goddelijk bestel Mozes' eigen moeder; doch waarvan Farao's dochter onkundig was) om dit kind te zogen en op te voeden. De wijze op welke Jochebeth haar eigen kind weer thuis kreeg, vertelt ons Josephus naar de trant der schrijvers van zijn dagen, gewoon hun geschiedverhalen met strelende verdichtselen en versierde wonderen op te vullen: Thermutis (zo noemt hij Farao's dochter) liet een vrouw halen om het kind de borst te geven. Doch het kind weigerende aan die of andere Egyptische vrouwen te zuigen, komt Mirjam, Mozes zuster, gelijk als bij geval daaromtrent, en raadt de vorstin aan naar een Hebreeuwse minne om te zien, aan welker borst, als zijnde zijn bloedvrienden, het kind misschien wel zal zuigen. Hierop loopt de jongedame naar hun beider moeder, aan wier borst de zuigeling aanstonds zeer begerig zoog, die ook aanneemt het kind vervolgens op te voeden.

Na enig tijdsverloop wordt dit kind tot Farao's dochter gebracht, die het met blijdschap ontvangt en tot haar zoon aanneemt. Stefanus zegt: Zij voedde hem voor haarzelve op tot een zoon. Hij wil zeggen, dat de Egyptische rijksprinses Mozes volgens een oud gebruik bij de Egyptenaars en meer andere volkeren, bij gebrek van een eigen vleselijke zoon uit haar geboren, tot een zoon in de familie, op wie het recht der erfenis kwam, aanneemt. Uit hoofde van welke aanneming tot een zoon, deze vorstin voor Mozes' opvoeding ook zorg draagt, latende hem bij het toenemen van de jaren aan het hof opvoeden als een zoon der edelen. Genietende aldaar alle eer en vermaak, en wordende van zijn koninklijke pleegmoeder teder bemind en van deszelfs koninklijke vader met allerlei blijken van gunst bejegend. Hetgeen de Joodse historie hier nog bijvoegt, dient tot vermeerdering van de tevoren aangehaalde verdichtselen: Dat Farao het kind, drie jaren oud geworden, zijn kroon op het hoofd zette; doch dat het dat koninklijk sieraad terstond afrukte en met de voeten trapte; hetwelk voor een kwaad voorteken werd opgenomen, als het rijk niet veel goeds voorspellende.

2. Geen wonder dan, mijn aandachtigen, dat door zulk een vorstelijke opvoeding onze Mozes met de jaren een overgrote schat van wijsheid oplegde, en dat er daarna een grote naam van hem uitging.

Wat belangt zijn toenemen in de wetenschappen, de diaken Stefanus maakt daarvan melding in zijn redevoering tot de Joodse Raad, zeggende: En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren.

Naar het getuigenis der heidense schrijvers was Egypte in oude dagen de moeder van alle kunsten en wetenschappen; waarheen de vermaarde wijsgeren, Pythagoras, Plato, Epicurus en anderen meer heenreisden, als naar een algemene oefenschool, om vandaar de wijsheid en wetenschappen in Griekenland en elders over te brengen. Ook spreekt de

Heilige Schrift van der Egyptenaren wijsheid met zonderlinge vergroting en verheffing boven andere volkeren, in het eerste Boek der koningen, hoofdstuk 4:30, als daar van de koning Salomo gezegd wordt, dat zijn wijsheid groter was dan de wijsheid van allen die van het oosten, ja, dan alle wijsheid der Egyptenaren.

In al die wijsheid werd Mozes onderwezen; waarin hij ongetwijfeld wegens de grote omslag der Egyptische wijsheid, die over velerlei soort van zaken ging, aldaar geruime tijd van zijn jongelingschap zal gesleten hebben.

Die Egyptische wijsheid in Mozes gebruikte de Heere tot heilige einden. Ten aanzien van de Egyptenaars, om Mozes bij dat volk in eer en aanzien te doen zijn, en daardoor naderhand te bevorderen de verzochte uitleiding der kinderen Israëls uit Egypte. En ten aanzien van zijn broederen de Israëlieten, om deze in de kennis en dienst van de ware God (welke hij geleerd had, niet in de school der Egyptenaren, maar der heiligen patriarchen) te bewaren, en daarin te versterken, en ze te waarschuwen tegen afgoderij en bijgelovigheden der Egyptenaren. Wier gehele wijsheid in het stuk van godsdienst op loutere dwaasheid uitliep; eveneens als Paulus van de wijsheid der heidense Romeinen getuigt, dat hun onverstandig hart verduisterd werd, en dat zij zich uitgevende voor wijzen, dwazen werden, Rom. 1:22.

Ook werd Mozes hierdoor machtig in woorden en werken. Hoe zwaar van mond en tong hij ook mocht wezen, hij kon van de grootste en gewichtigste zaken spreken met wel gepaste woorden, die elk overreden, en hij deed ook gedurende zijn verblijf aan het hof grote werken; waaraan zijn opvoeding als een aangenomen zoon van de Egyptische rijksprinses geen twijfel overlaat.

En dit kon dan het geloof van Mozes' ouders krachtig sterken, dat God met deze hun zoon wat groots tot verlossing van Zijn onderdrukte volk in Egypte voorhad.

Maar waartoe mag de heilige Stefanus, zal iemand denken, deze zaken aangaande Mozes hebben aangehaald in deze zijn redevoering tot de Joodse Raad? Het was daartoe:

1. Hadden Stefanus' vijanden in het laatste van het even voorgaande hoofdstuk tegen deze heilige man, voor de vierschaar van de Joodse Raad ingebracht, als had hij lasterlijke woorden tegen Mozes, die grote verlosser van het Joodse volk gesproken; die beschuldiging verviel nu, door zo loffelijk van Mozes en deszelfs wijze opvoeding aan Farao's hof te spreken, tonende aldus welke hoogachting hij voor de persoon van Mozes had.

2. Hadden zij zich ook aan Stefanus' leer geërgerd, als hij zei dat Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal die Mozes ons overgeleverd heeft? Wel, welk kwaad lag daarin? God toonde immers een Verbondsgod van Israël te wezen, door Mozes in Egypte in een groot levensgevaar te behouden, en aldaar tot Israëls verlosser te doen opvoeden, lange tijd voordat Mozes de Joodse godsdienst, bestaande in uiterlijke kerkzeden van offeranden, tabernakel, priesters en wat er meer toe behoorde, aan de vaderen overleverde. En derhalve, God zal de Verbondsgod van alle gelovige Israëlieten blijven, al werden al die mozaïsche kerkzeden afgeschaft, en wanneer zij de evangelische leer aannamen van Jezus de Nazarener, Die een veel groter Profeet was dan Mozes, ja, van Welke Mozes zelf geprofeteerd had, dat de Heere uit het midden hunner broederen Hem als een groot Profeet, naar Wie zij moesten horen, verwekken zou, Deut. 18:15. Die Jezus van Nazareth mochten zij verwerpen; het bleek nochtans uit al Zijn bedrijven dat Zijn discipelen waarheid hebben gesproken, als zij

zeiden dat hij een groot Profeet was, krachtig in werken en woorden, voor God en al het volk, Luk. 24:19.

OM nu het verhandelde tot ons zielsnut over te brengen.

A. Wij vinden in dit geschiedverhaal, rakende het godvruchtig gedrag van Mozes' gelovige ouders omtrent hun kind, een woord van waarschuwing voor alle onbekeerde en zorgeloze mensen.

1. Die geloofsgaaf van Amram en Jochebeth omtrent hun allerliefste kind, hetzelfde overgevend aan de Heere en Zijn albestuur, als zij het zo wegwierp in het water, in hoop en vertrouwen dat God het bewaren en een gunstige uitkomst geven zou. Wat behoorde dat alle zorgeloozen en onbekommerden over de welstand van hun zielen niet op te wekken en gaande te maken, om toch bijtijds uit te zien naar dat geloof dat in deze godvrezende ouders was? Wij hoorden bij de verklaring, dat Paulus de ganse handel van die ouders omtrent hun kind Mozes aan het geloof toeschreef. Het was hun geloof in de beloften Gods aangaande de vermenigvuldiging van Abrahams zaad, en daarbij hun gelovig vertrouwen op Gods gunstige voorzienigheid, Welke een middel van behoud zou beschikken, dat zij hun teer geliefde zoon aan de oever van de Nijlstroom in een biezen kistje neerlegden. Aldus moet het hart los van de wereld wezen, en van alles wat ons daarin lief en aangenaam is, als men bij bezitting van die geliefde voorwerpen Christus zou moeten missen. Want het is de les van onze grote Heiland: Zo iemand vader of moeder liefheeft boven Mij, die is Mijns niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven Mij, die is Mijns niet waardig, Matth. 10:37.

2. Denkt eens, welke verkeerde keuze gij tot nog toe gedaan hebt; uw deel in dit leven te zoeken, in die vergankelijke dingen die de wereld maar voor een korte tijd geeft aan haar liefhebbers; en ondertussen Christus, de zaligheid en de hemel wel te kunnen missen. En indien gij uw dwaasheid hierin ziet, bidt de Heere om dat geloof dat in Mozes' ouders en in Mozes zelf was. Dat geloof kan nu eerst met Mozes de schatten van Egypte doen klein achten. Dat geloof kan u doen weigeren een zoon van Farao's dochter genaamd te worden. Dat geloof kan u leren de versmaadheid van Christus te dragen. Dat geloof kan u een recht gezicht geven, om te zien wat u tot zaligheid nodig is. Het is waar, het geloof is Gods gave, Ef. 2:8. Gij kunt het derhalve uzelf niet geven. Gij moet het bij de Heere al biddende en aanhoudende zoeken. Want het moet u uit genade gegeven worden in de zaak van Christus in Hem te geloven, Fil. 1:29.

B. Maar deze geschiedenis moet ook dienen voor Gods gelovig volk tot lering, besturing en vertroosting in een tijd van benauwdheid.

1. Hoe jammerlijk en hopeloos stond het voor gans Israël, toen Mozes geboren werd! De tedere zuigelingen, door wrede moordbeulen gerukt van des moeders borsten en uit de armen van de vaders! Hoe hopeloos voor Mozes' ouders! Zij verborgen dit kind binnenshuis drie maanden. Dan, het moet voor het licht gebracht worden, en naar het verstikkend water heen. God geeft uitkomst, toen het water aan de lippen was. Zijn albesturende voorzienigheid drijft oog en oor en hart van Farao's dochter naar deze vondeling. Zij laat hem terstond uit het water halen, en doet hem voor haarzelf opvoeden tot een zoon; en daarna wordt hij een groot verlosser van zijn volk. Wat al verdichtselen de Joodse Josephus hieronder mag vermengd hebben; ik vind nochtans bij hem een zedekundige aanmerking over dit wonderlijk bestuur van God, welke zeer gegrond en onze aandacht dubbel waardig is. Hier heeft God openbaar getoond, zegt hij, dat er niets door

menselijke wijsheid, maar alles door Zijn goede raad geregeerd en bestuurd wordt. En dat zij, die om eigen voordeel wil, eens anders ondergang zoeken te brouwen, evenwel menigmaal tot hun voornemen niet geraken, welke krachten zij daartoe ook inspannen. Ja, hier heeft Hij ook het tegengestelde getoond; namelijk, dat zij die hun behoud God in handen geven en toevertrouwen, uit het midden van hun gevaar verlost worden, zelfs buiten en tegen hun eigen verwachting; hetwelk klaar in dit kind Mozes te zien is.

2. Zijn deze dingen nu alzo, wat vinden wij hier dan een menigte van aansporingen en drangredenen om in noden en zwarigheden, lichamelijke of geestelijke, te berusten in het Goddelijk albestuur? En vervolgens niet te wanhopen aan des Heeren hulp, maar alle vertrouwen op Hem te stellen, en van de vleselijke arm af te zien. Want wij zien hier:

Vooreerst, dat de Heere Mozes' godvrezende ouders wel in grote benauwdheid bracht, vrezende voor het leven van een teergeliefd kind, en dat al een tijd lang, het drie maanden verborgen houdende. Doch dat Hij ten laatste een blijde uitkomst gaf, zodat hun geloof en vertrouwen op de Heere, dat Die in Zijn wijsheid wel een middel zou beschikken tot behoud van hun kind, niet ijdel was. En zo kunnen Gods kinderen, die der gelovigen verwachting op de Heere hun God is, ten allen tijde staat maken op de onfeilbare belofte van hun Verbondsgod, Die gezegd heeft, Jes. 54:7,8: Voor een klein ogenblik heb Ik u verlaten; naar het grote ontfermingen zal Ik u vergaderen. In een kleine toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Heere uw Verlosser.

Ten tweede, wij zien hier dat de Albestuurder uitkomsten uit grotere zwarigheden geeft, buiten alle gedachten en tegen alle verwachting van de mens. Amram en Jochebeth mochten enige gedachten hebben dat Farao's dochter zich daaromtrent zou komen baden, daar zij hun kind in een biezekistje naar het water brachten. Zij konden echter niet de minste verwachting hebben dat het tedere wicht diezelfde dag hun weer thuis gezonden en te zogen gegeven zou worden aan zijn eigen moeder. Aldus zijn bij de Heere uitkomsten tegen de dood, naar het zeggen van David. Paulus en Timotheüs waren eens in Azië in grote twijfel van hun leven gekomen, alzo dat zij het vonnis des doods in zichzelf al hadden. Maar ziet ook, hoe zij in doodsgevaar op God vertrouwden, en hoe zij van des Heeren hulp niet verstoken bleven. Wij vertrouwen op God, Die de doden verwekt, zeggen zij, Die ons uit zo grote dood verlost heeft, en nog verlost; op welke God wij hopen dat Hij ons ook nog verlossen zal, 2Kor. 1:8-10.

Ten derde, wij hebben des te minder reden van wanhoop of mistrouwen omtrent Gods hulp en verlossing uit benauwdheden, hoe klaarder en duidelijker wij in deze geschiedenis van Mozes gewaar worden, dat alle vijanden en verdrukkers van Zijn volk in Gods hand zijn. Er mag in deze tijd een moorddadige toeleeg wezen op het leven van alle Israelitische knechtjes die geboren worden; de Egyptische vroedvrouwen God meer dan de koning vrezende, onttrekken zich van deze afschuwelijke gruweldaad; een menigte kinderen ontkomt ook aan de moordklauwen door der ouderen goede voorzorg; en bijzonder gaat Gods waakzaam oog en gunstige zorg over het kind Mozes. De vrijmachtige Uitdeler van Zijn gaven, lichamelijke en geestelijke, geeft dit kind bij deszelfs geboorte een uitnemende schoonheid boven andere kinderen, en gebruikt dat tot een middel waardoor Farao's dochter er op verliefd, en haar vaders boze raadslag verijdeld wordt. Zo maakt de Heere teniet de gedachten der arglistigen, dat hun handen niet één ding uitrichten, Job 12:13; of zo al het een of ander, tenminste niet één ding meer dan God hun wil toelaten. De satan de vrome Job onder Gods toelating op enigerlei wijze plagende,

wordt echter gestuit, en de handen hem gebonden om die aan Jobs leven te slaan. De krijgsknechten staan al gereed, met een moker in de hand, om onze gezegende Heiland zowel als de twee andere kruiselingen de benen te breken; maar de handen worden hun in een ogenblik gebonden door de banden van het Goddelijk albestuur. Daartoe gebruikt God in de weg van Zijn voorzienigheid de ogen der krijgsknechten, om de Heiland, Die Zijn hoofd buigende aan het kruis de geest gegeven had, in Zijn verbleekte aanschijn te zien; waaruit zij Deszelfs dood besluiten, en derhalve het breken der benen nodeloos achten, Joh. 19:32-36. Ziet, zo weet de Heere deze wrede monsterdieren, die het onnozele Lam Gods in Deszelfs laatste levensuren besprongen, en als felle tijgers en brullende leeuwen aan het kruis vaneen gescheurd hadden, in een ogenblik in banden te kluisteren, en ze het knagen aan de benen van dit tegenbeeldige Paaslam te beletten, en ze zo tam en gedwee maken dat zij hun voorgenomen moedwil aan het lijk van Gods Zoon niet kunnen ten uitvoer brengen. En wie zou zonder God hand of vinger kunnen roeren? Eveneens is des Heeren voorzienigheid gedurig waakzaam over Zijn volk, Die het verborgen en geestelijk lichaam van Christus uitmaken, en daarvandaan de leden van Zijn lichaam, van Zijn vlees en van Zijn benen genaamd worden, Ef. 5:30. Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, zegt David in Ps. 34; maar Hij laat er ook terstond op volgen: Uit die alle red hem de Heere. Hij bewaart al zijn beenderen; niet één ervan wordt er gebroken, vers 20,21.

En zo muilbandt Hij nog menigmaal Zijn vijanden, en stuit ze in hun boosheid; zodat zij niet al dat kwaad kunnen uitvoeren dat zij in hun harten hadden voorgenomen, Zijn volk aan te doen. Zelfs doet God zulks weleens op een zichtbare en tastbare wijze, en aan de gehele wereld in het oog lopende. Waaromtrent ik een zeer merkwaardig geval in de gedenkschriften van onze martelaren vind aangetekend, rakende een voorname bloedgetuige van Christus, bij het doorbreken der Reformatie in onze Nederlanden. Met name Angelus Merula, in zijn leven rooms priester en pastoor te Heenvliet, om de belijdenis der waarheid op 26 juni 1557 verbrand in het vijf en zeventigste jaar van zijn ouderdom. En de levensbeschrijving van deze vrome en standvastige getuige der waarheid, in het brede in ons gewone martelaarsboek te lezen, zal ik alleen met voorbijgaan van verschillende bijzonderheden, bij deze en gene beroemde kerkelijke historieschrijvers te vinden, datgene aanhalen hetgeen des mans dood raakt: Als hij buiten de stad, ter plaatse daar hij zou omgebracht worden gekomen was, heeft hij verzocht dat men hem wilde toelaten aan de ingang van het huisje waarin hij terstond zou gesteld worden, (welk huisje van stro was gemaakt, ook met brandstof en ander hout ondersteund) zijn gebed vooraf tot God uit te storten, en in zijn uiterste strijd Gods genade en barmhartigheid af te smeken. Hetwelk zonder zwaarigheid gekregen hebbende, als hij met gebogen knieën en opgeheven handen vurig was biddende, zo heeft men gemerkt dat hij naar de rechterzijde neerzeeg. Als nu de wederpartijders merkten dat hij in onmacht viel, overmits de vreze van de aanstaande pijnen, zo zijn zij toegelopen, en hebben bevonden dat hij reeds dood was. Alzo had de zeer genadige God tot Zich gevorderd (waarvan wij weinig voorbeelden hebben) en geroepen zijn ziel; teneinde hij, die nu reeds door ziekten, ouderdom en een bijna vijfjarige gevangenis geheel overwonnen en gebroken was, geen pijn in zijn uiterste zou gevoelen.

Eindelijk, wij zien uit deze geschiedenis van Mozes ook, dat God de boze raadslagen, ten verderve van Zijn gunstgenoten gesmeed, weleens gebruikt als middelen tot verhoeding. De weggeworpen Mozes, in het zeer hachelijke gevaar van verdrinking in het

water, maar een vingerbreed van de dood, wordt van de koninklijke prinses opgenomen, tot haar zoon opgevoed, in alle Egyptische wijsheid onderwezen, en als des konings eerste gunsteling en voornaamste hoveling verheven tot het uiterste toppunt van heerlijkheid. Zo weet de vrijmachtige God de geringen te verheffen uit het stof, de noodduftigen te verhogen uit de drek, om ze te doen zitten bij de vorsten, dat Hij ze de stoel der eer doet beërven, 1Sam. 2:8.

Ziet, zovele krachtige aansporingen levert mijn tekst in het voorbeeld van Mozes en deszelfs godvrezende ouders aan een gelovig en godzalig mens, om toch nimmer de moed op te geven in de uiterste noden en zwarigheden, dewijl bij de Heere zo menigvuldige uitkomsten en verlossingen zijn. Wel, wat buigt gij u dan neder, en waarom is uw ziel zo onrustig in u? Hoopt op God, gij zult Hem nog eens loven voor de verlossing Zijns aangezichts, Ps. 42:6. Trek uw vertrouwen van de schepselen af, en van elk menskind, bij welke immers het heil niet is; daar die mens welgelukzalig is, die de God Jakobs tot zijn Hulp heeft, wiens verwachting op de Heere zijn God is, Ps. 146:3,5. En beurt uw verslagen ziel veel op met dat troostwoord in de Godsspraken van Jesaja, hoofdstuk 43:1-3: Vreest niet! want Ik heb u verlost; Ik heb u bij uw naam geroepen, gij zijt Mijne. Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn; en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen. Wanneer gij door het vuur zult gaan, gij zult niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken. Want Ik ben de Jehovah uw God, de Heilige Israëls, uw Heiland. Amen.

TWAALFDE KERKREDE

MOZES' ZENDING TOT EEN VERLOSSER VAN ZIJN BROEDEREN

HANDELINGEN 7:23-25

23 Als hem nu de tijd van veertig jaren vervuld was, kwam hem in zijn hart zijn broeders, de kinderen Israëls, te bezoeken.

24 En ziende een die onrecht leed, beschermde hij hem en wreekte dengene dien overlast geschiedde, en versloeg den Egyptenaar.

25 En hij meende dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan.

A. **EEN** gezond oordeel te bezitten, hetwelk de zaken die ons dagelijks voorkomen recht wikken en wegen kan, om daaruit een wijze en verstandige keus te doen; dat is ja waarlijk, het edelste vermogen en de meest nuttige werkzaamheid van des mensen geest.

1. Bijzonder is ons die gezondheid en welgesteldheid van oordeel ten hoogste nodig, wanneer er een keuze zal te doen wezen tussen deze twee zo hemelsbreed verschillende zaken. Ik meen, als wij in de omstandigheid geraken dat wij een van beide zullen moeten kiezen, of de bedrieglijke schijngoederen van deze zo haast voorbijgaande wereld, of de wezenlijke hemelgoederen, die bestendig zijn en alle eeuwen verduren.

2. Want zolang de vergankelijke dingen van deze aarde aan de ene kant, en de bestendige dingen van de hemel aan de andere kant, van ons verstand niet recht beschouwd en voorzien worden in derzelver eigen aard en waarde, in derzelver onmetelijk onderscheid, in derzelver voor- of nadelige gevolgen; even zolang zullen wij er ook geheel averechts en verkeerd over oordelen. En dewijl er nu zoveel schoonschijn en bedrog in alle dingen van deze wereld is, zo zullen wij door vooroordeel ingenomen en misleid, zeer licht een geheel verkeerde keuze doen, en de schaduw voor het lichaam aangrijpen.

3. Gelukkig, gelukkig derhalve de knecht Gods Mozes, die zulk een gezond oordeel bezat waardoor hij zulk een wijze keuze wist te doen, tussen de zo haast voorbij snellende rijkdommen en hoogheden, welke hij tot zijn veertigste jaar toe aan Farao' hof in het bekoorlijk Egypte zo overvloedig genoten had, en tussen de bestendige, geestelijke en hemelse rijkdommen en eer, die de schatkamers van zijn onsterfelijke ziel voor tijd en eeuwigheid kunnen vervullen.

B. Ziedaar geliefden, Mozes, veertig jaren oud, hebbende aan het hof als een aangenomen zoon van Farao's dochter in alle wereldds vermaak en weelde geleefd, verlaat al die pracht en heerlijkheid, en begeeft zich tot zijn verdrukte broeders, de kinderen Israëls, achtende de versmaadheid om de zaak van Christus hun aangedaan, meerder dan de schatten van Egypte. Het komt hem in zijn hart, ongetwijfeld door een Goddelijke openbaring, zijn broederen de kinderen Israëls te bezoeken, alzo dat hij ze van onder de verdrukking verlosse; waarvan hij hun een zeker teken geeft, door als Israëls grote verlosser een gewelddadige Egyptenaar te verslaan; doende hen alzo zien dat God door zijn hand hun verlossing zou geven; doch hetgeen zij door ongelovigheid niet hebben verstaan.

Hetwelk de heilige Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad heeft bijgebracht, tot een duidelijk vertoog welke achting hij voor die knecht Gods Mozes had, en welke gunstbewijzen Israëls Verbondsgod aan de oude vaders geschonken had, door hun Mozes als een verlosser toe te zenden, en een duidelijk teken van die verlossing te vertonen. Zulks doende al een tijd lang, voordat Mozes op Goddelijk bevel die kerkelijke zeden van godsdienstplichten in de woestijn de vaders had overgeleverd; en nog langer, voordat zij in het land der belofte kwamen, en aldaar de tempel binnen de stad Jeruzalem gebouwd werd. Waardoor dan vanzelf die beschuldiging verviel, (in het laatste deel van het voorgaande 6de hoofdstuk voorkomende) dat Stefanus Mozes zou gelasterd hebben, of dat in zijn leer een godslastering zou gelegen wezen, als hij gepredikt had dat Jezus te Nazarener deze heilige plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal die ons Mozes overgeleverd heeft.

C. Letten wij in de tekst op drie gewichtige zaken:

I. Mozes' zending tot een verlosser van zijn verdrukte broederen. Als hem nu de tijd van veertig jaren vervuld was, kwam hem in zijn hart zijn broeders, de kinderen Israëls te bezoeken.

II. Het teken dat Mozes van die verlossing gaf. En ziende een die onrecht leed, beschermde hij hem, en wreekte degene die overlast geschiedde, en versloeg de Egyptenaar.

III. Eindelijk, de ongelovigheid van zijn broederen omtrent dat teken. En hij meende dat zijn broeders zouden verstaan dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan.

EERSTE DEEL

Aangaande Mozes' zending tot een verlosser van zijn verdrukte broederen:

A. Meldt de heilige martelaar en diaken Stefanus vooraf de gelegenheid des tijds. Als hem nu de tijd van veertig jaren vervuld was.

1. De spreekwijze wil zeggen, dat Mozes nu veertig jaren oud was geworden; kunnende Stefanus dit nette getal der jaren van Mozes' ouderdom wanneer de Heere hem riep, en tot een verlosser van zijn verdrukte broederen heenzendt, geweten hebben uit een zekere en bij elk te dezer tijd aangenomen overlevering. Anderszins spreekt Mozes zelf hier van, zonder het getal van jaren te noemen, Ex. 2:11: Het geschiedde in die dagen toen Mozes groot geworden was. Zoals ook Paulus spreekt: Door het geloof heeft Mozes, nu groot geworden zijnde, geweigerd een zoon van Farao's dochter genaamd te worden.

2. Het een en het ander duidt aan, dat Mozes reeds tot een mannelijke grootheid in jaren en in gestalte was opgewassen. De Syrische overzetting heeft het in de aangetrokken plaats bij Paulus wel gevat, vertalende: Als Mozes een man geworden was. Ook dient het een en ander tot bewijs, dat Mozes' overgang tot zijn broeders tot hun bezoeking en verlossing, en daartoe het zoonschap van Farao's dochter te versmaden en het hof van haar vader te verlaten, met een kleinachting van de schatten van Egypte, dat al dat aangehaalde geenszins een bedrijf was van Mozes' losse jongelingschap; waarin hij nog geen welberaden overleg had om een goede keus te doen. Maar dat het een en ander een daad was van zijn mannelijke jaren; hebbende hij nu al, zegt Stefanus, volgens een vast

gaande en van elk tot wie hij zijn redevoering deed geloofde overlevering, veertig jaren vervuld.

Derhalve was in zulke jaren zijn verstand al rijp geworden, om te bevatten dat hem in deze omstandigheid van Farao's weelderig hof te verlaten en tot zijn verdrukte broederen over te gaan, te doen of te laten stond.

Door een gezond oordeel was zijn gemoed tot die gezetheid gebracht, om een verstandige keuze te kunnen doen; oordelende het vrij beter en heilzamer voor hem te wezen, met Gods volk kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerder rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte; gelijk de grote kenner der Goddelijke geheimen, Paulus, van onze Mozes getuigt, Hebr. 11:25,26. En gelijk diezelfde apostel dat ganse gedrag van Mozes op de even gemelde plaats aan deszelfs geloof toeschreef, zeggende, door het geloof heeft Mozes nu groot geworden zijnde, geweigerd een zoon van Farao's dochter genaamd te worden, en wat daar meer volgt. Alzo moeten wij hier ook in Stefanus' woorden het geloof niet uit het oog verliezen; als hij:

B. Aangaande Mozes, nu veertig jaren oud en deszelfs zending tot een verlosser van zijn verdrukte broederen, getuigt, dat het toen in zijn hart kwam zijn broeders, de kinderen Israëls te bezoeken.

1. De kinderen Israëls, zijn broederen en maagschap naar het vlees uit vader Jakob, werden in deze tijd in Egypte in het land Gosen zeer zwaar verdrukt, door ondraaglijke lasten en schattingen, en harde arbeid in leem en tichelstenen. Een verdrukking zo zwaar, dat zij daaronder zuchtten, en hun geschrei ten hemel opging; des te zwaarder, omdat ze zulk een geruime tijd geduurd had, en niemand zich opdeed die iets tot hun verlossing, zelfs niet tot enige verlichting ondernam.

B. De ontfermende God bewerkt het hart van Mozes tot medelijden met zijn verdrukte broederen, om daartoe dezen te gaan bezoeken. Het is denkbaar, ja meer dan waarschijnlijk, dat Mozes aan Farao's hof opgevoed, en daar levende afgescheiden van zijn broeders de kinderen Israëls, bij het klimmen van de jaren onderricht zijnde geworden van zijn geboorte, afkomst en geslacht, dat hij dezen nu en dan in het land Gosen waar zij woonden, zal bezocht hebben; of uit weetgierigheid, of om de kennis en vriendschap met dit zijn maagschap naar het vlees te onderhouden en aan te kweken. Doch dit *bezoeken* waarvan onze Stefanus spreekt, gaat verder.

Het is hier een bezoeken, waardoor hij Farao's hof geheel en al verlaat, en tot de gemeenschap van zijn broeders overgaat. Een bezoeken, waardoor hij van de Egyptenaars tot de Israëlieten, om zo te spreken, overloopt. O grote kracht en werkzaamheid van Mozes' geloof! De hoogste ambten in het koninkrijk van Egypte stonden voor hem open, ja, de koninklijke kroon zelf, zijnde hij zo nabij aan de kroon als een zoon van Farao's dochter. Nu weet men welk een vermogen dat heeft op het hart van de mens, de hoop op een koninklijke kroon en troon. Wat wenden vele staatzuchtig vorsten daartoe al aan? Wat hebben zij daarvoor al over? Zij wagen lijf en leven, en geven er de godsdienst zelfs menigmaal aan over. Maar Mozes komt zulk een krachtige bezoeking te boven. Hij ziet af van zijn hoop op de Egyptische kroon en troon, verlatende het hof en overlopende tot zijn verdrukte broeders, die als schaapherders de Egyptenaren een gruwel waren. Dat kon hem vlees en bloed gewis niet aanraden. Zijn geloof in Israëls Verbondsgod werkte dan die bezoeking van zijn broederen in hem, zoals Paulus ons duidelijk leert, Hebr.

11:24: Door het geloof heeft Mozes, nu groot geworden zijnde, geweigerd een zoon van Farao's dochter genaamd te worden.

Wat zeg ik! dit bezoeken van zijn broederen gaat in onze Mozes nog veel verder. Het is alhier een bezoeking van zijn broederen tot hun verlossing, om als een helper en redder in de nood hen te ontslaan en te ontheffen van dat droevige juk der Egyptenaars, daar zij zolang onder zaten te zuchten. Gelijk dat woord *bezoeken* wel meermaals die zin heeft. Om niet alles op te halen, neemt alleen de lofzang van de priester Zacharias, Luk. 1:68: Geloofd zij de Heere, de God van Israël; want Hij heeft bezocht en verlossing teweeggebracht Zijn volk!

3. Zulk een bezoeking nu tot heil en verlossing van zijn broeders kwam in zijn hart, zegt onze diaken Stefanus.

Deze spreekwijze wil, mijns bedunkens, alhier niet slechts zeggen dat Mozes uit overweging van al die ellende en druk van zijn broederen, in zijn hart kreeg een zucht en lust, een begeerte en gezet voornemen om die verdrukte en kwalijk gehandelde broeders te bezoeken, en van het juk der Egyptenaren te verlossen. Het zegt heel wat meer. Mozes kreeg het in zijn hart, door een bijzondere ingeving van God, door een sterke drijving en persing van zijn geest; also dat God hem tot dat grote werk der bezoeking en verlossing van zijn broederen riep, en hem daartoe als een verlosser van Gods volk uitzond.

Want dat Mozes in deze tijd een Goddelijke openbaring, in een gezicht of droom (naar Gods weg in die dagen met Zijn knechten) moet ontvangen hebben, waarbij de Heere hem riep en tot een verlosser van Zijn volk aanstelde, dunkt mij dat zeer duidelijk opgesloten ligt in dat zeggen van Stefanus, in het laatste vers van onze tekstwoorden: Mozes meende dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan. Waaruit vanzelf volgt, dat Mozes toen al kennis heeft gehad dat God hem geroepen had, om een verlosser van zijn verdrukte broederen te wezen. Volgens het verhaal van Flavius Josephus zou de Heere, toen Jochabeth van Mozes zwanger was, aan vader Amram in een droom verschenen zijn, en hem aldus hebben aangesproken: Dat kind, uit vrees van welks geboorte de Egyptenaars uw kinderen ter dood veroordeeld hebben, zal u geboren worden. Doch het zal van de verspieters niet gekregen worden; en nadat het ontkomen zal zijn, zal hij buiten alle menselijk vermoeden getrouwe opvoeders vinden, en het zal ook te zijner tijd de Israëlieten uit de Egyptische slavernij verlossen, en door deze voortreffelijke daad een eeuwig gedachtenis bij zijn eigen volk en bij alle vreemde volkeren verkrijgen. Het kan zijn, dat God Zich thans ook op deze of dergelijke wijze aan Mozes, nu veertig jaren oud, geopenbaard heeft. Ook zou de historieschrijver omtrent die droom zich hebben kunnen vergissen, schrijvende de vader toe hetgeen aan de zoon gebeurd was.

Wat ervan zij, althans Mozes in een Goddelijke openbaring van God vooraf geroepen en aangesteld zijnde, om door zijn hand de kinderen Israëls te verlossen, kwam het thans in zijn hart door ingeving van Gods Geest, en een sterke persing en drijving tot dat grote werk der verlossing, om zijn broeders de kinderen Israëls tot zulk een einde te bezoeken.

TWEEDE DEEL

En dat de God Israëls hem waarlijk gezonden had, om door zijn hand hun verlossing te geven, daarvan gaf hij zulk een duidelijk teken, in het verslaan van een voorname onderdrukker van zijn broederen. Want ziende een, zo vervolgt de heilige martelaar, die

onrecht leed, beschermde hij hem, en wreekte degene die overlast geschiedde, en versloeg de Egyptenaar.

A. De gelegenheid waarbij Mozes een teken gaf dat hij Israëls verlosser was, van God daartoe geroepen en gezonden, was deze, dat hij zag een die onrecht leed. Des Heeren knecht Mozes verhaalt het geval aldus, Ex. 2:11: Het geschiedde in die dagen, dat Mozes uitging tot zijn broederen, en bezag hun lasten, en hij zag dat een Egyptische man een Hebreeuwse man uit zijn broederen sloeg. Uit die woorden, Mozes bezag hun lasten, schijnt het dat de Egyptische man, die de Hebreeuwse man sloeg, een voornamen hoofdman, opziener en aandrijver der Egyptische lasten, de kinderen Israëls opgelegd, geweest is. De Hebreeër zal naar zijn gedachten te traag in de arbeid, en het dragen van zijn last geweest zijn; waarom hij hem barbaars en wreed sloeg; in zoverre, dat hij er het leven bij mocht inschieten. De Joodse uitleggers van Mozes' Schriften geven doorgaans geheel andere redenen van dit slaan, doch al te beuzelachtig om ze aan te halen. Onder dat volk is evenwel een van hun meest geleerde en oude schrijvers, levende ten tijde van Christus en de apostelen, met welke sommigen, zo Eusebius wil, hij zou verkeerd hebben, die ons van dit geval een veel eenvoudiger en waarschijnlijker bericht geeft. Het is Philo de Jood, zoals hij gewoonlijk genoemd wordt door Hieronymus, op zijn lijst der kerkelijke schrijvers zelfs geplaatst, en van hem en andere kerkvaders zeer geacht. Onder deszelfs veelvuldig geschriften is onder andere zijn boek over het leven van Mozes. Daarin schrijft die Joodse Philo: Mozes vermaande de Egyptische ambtenaar om toch gematigdheid omtrent de verdrukke Israëlieten te gebruiken, en de Joden, om geduldig hun opgelegde lasten te dragen. Maar hierdoor werden zij nog meer verbitterd, alzo dat een van hen, die het meest geweldig van aard was, op een verwoede wijze op een Hebreeër aanviel, en hem bijna dood sloeg; dewijl die man zijn werk zo schielijk niet deed als hij hebben wilde.

B. Maar hoe gedroeg zich Mozes, zulk een gewelddadige en onrechtvaardigen handeling ziende? Hij beschermde zijn broeder, de geslagen Hebreeër, met woorden en metterdaad. Ook wreekte hij die overlast door die geweldenaar met een rechtvaardige wederverging, voor het kwaad zijn broeder aangedaan, toe te brengen. Zelfs in zoverre, dat hij de Egyptenaar versloeg, en van het leven beroofde. Omstandiger wordt dit geval verhaald door Mozes: En Mozes zag herwaarts en gindswaarts; en toen hij zag dat er niemand was, versloeg hij de Egyptenaar en verborg hem in het zand. De Joden, om hun grote wetgever te verschonen, hebben hier een zeer gemakkelijke verklaring, voorgedrukt, dat Mozes deze gewelddadige Egyptenaar met het zwaard van zijn lippen neerfelde; dat is, hem doodde met een enkel woord sprekens. Een overlevering zo oud, dat zij reeds door Clemens van Alexandrië, en kerkvader van de tweede eeuw, is aangehaald. Zulk een daad, in het afgetrokkene beschouwd, heeft niets ongerijms. Integendeel, het zou een wonderwerk wezen waarmee Mozes zijn Goddelijke zending bevestigde. Dergelijk groot wonder deed ook de apostel Petrus omtrent Ananias en Saffira, Hand. 5:5,10. En in zulke gevallen heeft men aan te merken, dat niet de sprekende mens, maar de wonderen doende God Zelf, Die de Heere van leven en dood is, de dood veroorzaakt. Doch de kracht der grondwoorden en de eenvoud van het geschiedverhaal laten ons niet toe van de letterlijke zin af te wijken. Mozes versloeg de Egyptenaar met een zwaard of enig ander wapentuig. Van meer belang is het, dat wij weten of Mozes zich hier niet schuldig gemaakt heeft aan een onrechtvaardige doodslag.

1. Enigen menen, dat men dit moet besluiten uit Mozes' vreesachtig omzien herwaarts een gindswaarts, om te vernemen of er iemand was die deze manslag mocht zien; mitsgaders uit die omzichtige bezorging van Mozes, verbergende de verslage er in het zand, voegt hij erbij de vlucht van de doodslager daarop gevolgd. Maar geen van deze bijgebrachte redenen kan, mijns bedunkens, een bewijs uitleveren van de onrechtvaardigheid van Mozes' bedrijf. Nademaal, hoezeer ook deze daad op Gods bevel en aandrijving verricht, hem geoorloofd was; de voorzichtigheid nochtans hem ook gebod deze zo bedektelijk en buiten het oog van zijn vijanden en vervolgers te verrichten, als mogelijk was; en zich na deze doodslag buiten alle gevaar te stellen. Temeer, dewijl de bevinding hem leerde, dat het de tijd nog niet was van de verlossing van zijn broederen uit het geweld der Egyptenaars.

2. Anderen derhalve houden Mozes in dit zijn bedrijf voor onschuldig. Doch de redenen daartoe bijgebracht, zijn niet alle even gewichtig. Men tracht deze doodslag te verschoonen uit zekere Egyptische wet, bij welke op straffe des doods bevolen werd, iemand die op weg gewelddadig aangevallen werd, bij te springen en met al zijn vermogen te redden uit doodsgevaar. Maar Mozes ging verder dan deze wet hem toeliet of gebod, door de Egyptenaar te doden. De navolgende redenen komen ons gewichtiger voor:

Vooreerst, dat Mozes de Egyptenaar verslaande, zijn broeder zo wreed door hem geslagen, in het uiterste levensgevaar zou hebben gezien; waaruit hij niet te redden was indien de Egyptenaar niet geveld werd. Weshalve hij dit, om zijn broeder, de Hebreeuwse man, van de dood te verlossen, volgens de verschuldigde broederplicht vermocht te doen. Red dergenen die ter dood gegrepen zijn, zegt Salomo; want zij wankelen ter doding zo gij u onthoudt, in zijn Spreukboek, hoofdstuk 24:11.

Ook deed Mozes deze manslag niet in haastige toorn en met een vijandelijk hart tegen het leven van de Egyptenaar, om zijn bloed te vergieten. Gelijk de bloedwreker Lamech daarop roemde, Gen. 4:23: Hoort gij vrouwen van Lamech; voorwaar, ik sloeg wel een man dood om mijn wonde, en een jongeling om mijn buile.

Doch vooral moet men hier in aanmerking nemen dat men Mozes in dit zijn bedrijf omtrent Egyptenaar, niet heeft te beschouwen als een gemeen persoon, maar als een verlosser van Gods verdrukte volk; die in deze algemene verdrukking der kinderen Israëls, welke ongestraft gepleegd werd, daartoe gerechtigd was; als zijnde van God tot een verlosser Israëls geroepen, en afgezonden. Op dergelijke wijze doodde Simson naderhand de Filistijnen, de vijanden van Gods volk. Ook David, op bevel van God en aandrijving van Deszelfs Geest, velde de reus Goliath. Om niet te gewagen van andere verlossers van dat oude volk, die uit last van God een dergelijke daad als Mozes deden; de richter Ehud, de profeten Samuel en Elia.

Trouwens, dat het Gods bevel was, dat Mozes door dit bedrijf een duidelijk teken aan het verdrukte Israël geven zou, dat de Heere hem tot een verlosser geroepen en afgezonden had, zulks blijkt:

DERDE DEEL

Uit het zeggen van Stefanus in het laatste vers van onze tekst: En hij meende dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan.

A. In dit verslaan van de Egyptenaar, een gewelddadige onderdrukker van Gods volk, meende Mozes dat zijn broeders gezien inbegrepen zouden hebben dat God hem geroepen en gezonden had tot een helper en verlosser; om door zijn hand hen te verlossen van de dienstbaarheid en slavernij der Egyptenaars, die de kinderen Israëls zo zwaar drukten met lasten en schattingen, en harde arbeid in leem en tichelstenen.

En Mozes had veel grond om zulks te menen.

1. Zijn broeders, de kinderen Israëls, zagen in dat verslaan van de Egyptenaar dat Mozes zich hun zaak en verdrukking aantrok.

2. Zij zagen daarin ook, dat Mozes zijn leven voor het hunne wel durfde wagen; en dat hij zulks gedaan hebbende, over de Egyptenaar had gezegepraald.

3. Wat konden zij anders hieruit verwachten, of Mozes zou al verder voortvaren door hen te beschermen tegen, en te verlossen van het geweld der Egyptenaren?

4. Vooral, indien zij Mozes kenden, en wisten wie hij was, dat hij een man was die van Farao's dochter tot een zoon aangenomen zijnde, dat zoonschap had versmaad, de hoge staat aan het hof had verlaten, en tot zijn verdrukte broederen was overgekomen.

Het een en ander moest hen tot die gedachten gebracht hebben, dat het Gods wil en voornemen was hun verlossing toe te brengen door de hand van Mozes, en dat God hem daartoe geroepen en tot hen gezonden had.

B. Maar ziedaar aandachtigen! hun onopmerkzaamheid en ongeloof. Zij hebben het niet verstaan. Zij hebben er dat niet in gezien, dat zij er in moesten zien. Zij hebben er Gods hand en weg niet in opgemerkt. Of, indien zij er al iets tot hun verlossing uit verwacht hebben, zij hebben het weer verworpen door ongelovigheid.

Maar waartoe (zal iemand denken) brengt onze heilige martelaar Stefanus deze dingen, Mozes rakende, bij; en hoe komen ze te pas in deszelfs redevoering tot de Joodse Raad?

1. Vooreerst, konden zij hieruit verstaan dat onze Stefanus geen lasteraar van Mozes was; want hij spreekt van Mozes met alle betamelijke hoogachting, en hij erkent deszelfs Goddelijke roeping en zending tot een verlosser van het Joodse volk.

2. Ten andere, konden zij hieruit begrijpen dat God, door Mozes te zenden tot verlossing van het verdrukte Israël in Egypte, en zelfs in het verslaan van de Egyptenaar, hun zulk een duidelijk teken van die verlossing te geven, de Verbondsgod van Israël was voordat er een tempel was, of enige van die kerkzeden die Mozes naderhand aan de vaders had overgeleverd.

3. En eindelijk konden zij hieruit besluiten, dat er geen godslastering in lag als de Heere God in Zijn wijsheid en heiligheid, Jezus te Nazarener Die zij verworpen hadden, gebruiken wilde om de heilige tempel te verbreken, en de mozaïsche kerkzeden af te schaffen; alzomin als Hij, om dat wereldlijk heiligdom met al die kerkzeden in te voeren, vanouds gebruiken wilde Mozes, die hun vaders ook verworpen hadden door niet te verstaan of te geloven dat hij Israëls verlosser zou zijn; afgezien hij daarvan in het verslaan van de Egyptenaar zulk een duidelijk teken had gegeven. Hetgeen Stefanus bewijzen wilde.

BRENGEN wij nu dit gedrag van des Heeren knecht Mozes, waardoor hij met het verlaten van Farao's hof en alle rijkdom en hoge staat daarin, zijn verdrukte broederen tot hun verlossing kwam bezoeken, tot onszelf over naar tijdsomstandigheden. In de aanstaande kerstdagen staan wij gedachtenis te houden van een veel grotere Verlosser dan Mozes, Die bij Zijn menswording van het hoge hemelhof tot het lage dal der aarde

neerkwam, om zondige en vloekwaardige aardwormen te bezoeken, en een geestelijke verlossing van de dienstbaarheid en slavernij der zonden aan te brengen. Een bezoeking Gods derhalve, zoveel uitnemender en waardiger dan de verlossing van de onsterfelijke ziel die van het lichaam te boven gaat.

A. Toen de tijd van veertig jaren vervuld was, (hebben wij gehoord) kwam het Mozes in zijn hart zijn broeders, de kinderen Israëls te bezoeken. Maar toen de volheid des tijds gekomen was, door Gods profeten voorzegd, kwam het (bij gelijkenis gesproken) God in Zijn hart ons arme zondaren en zondaressen, dood- en doemwaardigen, in dit ellendig tranendal te bezoeken. Hij zond Zijn geliefde Zoon in de wereld, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet; opdat Hij diegenen die onder de wet en deszelfs vloek waren, zou verlossen, en opdat wij de aanneming tot kinderen krijgen zouden, Gal. 4:4,5. Wat moesten wij niet die bezoeking Gods, met het werk der verlossing en verzoening van de zonden, dankbaar erkennen, deze hoogachten en er ons ganse heil en zaligheid in zoeken!

Daarenboven bezoekt God ons met de zending van Zijn knechten, die in des Heeren Naam tot ons spreken, die ons onderwijzen in de kennis van het Woord, die ons de enige weg aanwijzen om van de zonden verlost, en in Christus met God verzoend te worden; ons gedurig biddende van Christus' wege, laat u toch met God verzoenen. Maar moeten wij van velen niet zeggen, gelijk Stefanus zei van Mozes' broeders de kinderen Israëls: Zij hebben het niet verstaan? Zij begrijpen niet, zij geloven niet, zij stemmen het niet van harte toe, ofschoon zij het al met de mond voorgeven dat God door de hand van Christus, de enige Borg, hun de verlossing wil geven. Zij zoeken de verlossing in en bij zichzelf, in harteloze godsdienstplichten of uiterlijke deugdbetrachting, doende zoveel, zeggen zij, als in hun krank vermogen is, en latende hetgeen er aan dat krank vermogen tekortschiet, aflopen op Gods algemene barmhartigheid. En alzo stelt men het grote verlossingwerk niet in Christus' hand, maar in zijn eigen hand.

B. O! mocht gij het eens recht leren verstaan, dat God u door Christus' hand de verlossing moet geven, Die de enige Weg, de Waarheid en het Leven is. Om tot het rechte verstand te komen:

1. Tracht vooraf een diep inzien te krijgen van de dierbaarheid en noodzakelijkheid van deze Verlosser en van Deszelfs verlossing. Wanneer men schuldenaars een rijke borg, wanneer men doodkranke een ervaren medicijnmeester, wanneer men gevangenen een machtige verlosser aanwijst, dan wordt hun verslagen geest in die hopeloze staat als weer levend, en hun hart springt op van vreugde. Maar Zulkeen biedt het Evangelie nu aan tot verlossing van de schuldige, doodkranke en machteloze ziel. Er is balsem een Gilead en een Heelmeester aldaar, waarvan ook de gezondheid der dochter van Gods volk rijzen zal. Voorwaar, een getrouw woord en aller aanneming waardig! Dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaars zalig te maken; en dat Hij gezonden is om de gebondenen vrijheid uit te roepen en opening van gevangenis, en treurigen te beschikken sieraad voor as, en het gewaad des lofs voor een benauwde geest. Hij kan ook volkomen zalig maken allen die door Hem tot God gaan, alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden.

2. Vraagt gij bekommerd en verlegen, hoe zal mij doodschuldige en gevangene onder de zonde, door de hand van Christus verlossing toegebracht worden? Dit is de veiligste en ook enige weg, zoekt aan zulk een grote Verlosser deel te krijgen door datzelfde zaligmakende geloof dat oudtijds in des Heeren knecht Mozes zo levendig en werkzaam

werd gevonden. Dat geloof, waardoor Mozes zijn heil en zaligheid zocht in de toekomstige Messias, en in Deszelfs smadelijk lijden; dat deed hem het hof van Farao met alle hoge staat en rijkdom daarin verlaten, dat deed hem ook hoger achten de versmaadheid van Christus, en al de smaad hij die om Christus' Naam zijn verdrukte volk werd aangedaan, dan de schatten in Egypte. Leer dan van onze Mozes zulk een verstandige keus en gewenste ruil te doen, die u nimmermeer zal berouwen. Laat de versmade Heiland en alle smart en hoon die Gods volk om Zijnentwil naar een korte tijd heeft te lijden, uw enige rijkdom worden; en geef daartoe de wereld een scheidbrief. Kinderkens, zeg ik met Johannes, 1Joh. 2:15-17, hebt toch de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is. Zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is in hem niet. Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid der ogen (de heblust), de begeerlijkheid des vleses (de wellust), en de grootsheid van dit leven (de eerezucht), zij zijn niet uit de Vader, maar zij zijn uit de wereld die in het boze ligt. Ook gaat de gehele wereld voorbij met haar begeerlijkheid; maar die de wil Gods doet blijft tot in der eeuwigheid.

3. Ei! schroom toch niet tot deze grote Verlosser uw toevlucht te nemen; weerhouden wordende, of door het gezicht van de grootheid van uw zonden, roepende met een Kaïn uit: Mijn misdaad is groter dan dat ze mij vergeven worde! Want aldus zoudt gij de grootheid van Zijn verlossing hoon en oneer aandoen. Geen zonden toch, die betreurd, gehaat en naar vermogen tegengegaan worden, zullen onvergeven blijven. Hoor dat uit des Heeren eigen mond, Jes. 1:18: Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren ze rood als karmozijnen, zij zullen worden als witte wol. Of ook weerhouden wordende door gezicht van uw onwaardigheid en van de hoogheid van deze Verlosser; want juist daarom hebt gij Hem des te meer nodig. Hij is gewillig om u te ontvangen, naar Zijn eigen toezegging, dat die tot Hem komt, Hij die geenszins zal uitwerpen, Joh. 6:37. Hebt goede moed, sta op, Jezus roept u, zeiden zij tot Bartimeüs de blinde, Mark. 10:49; en gij hoort Hem u toeroepen, Jes. 45:22: Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden alle gij einden der aarde.

C. Ondertussen dat des Heeren gelovig volk:

1. Hem recht dankbaar zij, dat Hij uit enkele genade hun geschonken heeft die dierbare Verlosser Jezus, oneindig groter dan Mozes. Die hen heeft bezocht toen Hij in de wereld kwam, toen Hij daarna door lijden werd volmaakt; en bijzonder toen Hij hun het geloof schonk om die Verlosser en Zijn verlossing deelachtig te worden. Een grote en heerlijke bezoeking waarlijk, waarvan wij met de schare in Israël wel mogen uitroepen, Luk. 7:16: Een groot Profeet is onder ons opgestaan, en God heeft Zijn volk bezocht. Looft er de Heere gedurig over met de priester Zacharias: Geloofd zij de Heere, de God van Israël; want Hij heeft bezocht en verlossing teweeggebracht Zijn volk, en Hij heeft een hoorn der zaligheid opgericht in het huis van David Zijn knecht.

2. Maar zoekt nu ook tot verheerlijking te leven van Hem, door Wiens hand u deze verlossing gegeven is. Die door Christus verlost zijn uit de slavernij des satans en uit de dienstbaarheid der zonden, die mogen, ja die kunnen ook niet zeggen, hetzij met woorden hetzij met hun levenswijze: Wij zijn verlost om al deze gruwelen te doen; gelijk de boze Joden in de dagen van Jeremia. Integendeel, zij vinden zich opgewekt om met die even genoemde Zacharias op te zingen uit zijn lofzang: Dat wij verlost zijnde uit de hand onzer vijanden, onze Verlosser dienen zonder vreze, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem, al de dagen onzes levens, Luk. 1:74,75. Paulus leidt uit dat grote verlossingswerk af deze schuldige plicht van al des Heeren verlost, 1Kor. 6:20, en daarmee zal

ik eindigen: Gij zijt duur gekocht, zo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uw geest,
welke Godes zijn. Amen!

DE TIENDE KERKREDE

MOZES' VERWERPING DOOR ZIJN BROEDERS EN VLUCHT NAAR MIDIAN

Handelingen 7:26-29

26 En den volgende dag werd hij van hen gezien, daar zij vochten, en hij drong hen tot vrede, zeggende: Mannen, gij zijt broeders; waarom doet gij elkander ongelijk?

27 En die zijn naaste ongelijk deed, verstiet hem, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld?

28 Wilt gij mij ook ombrengen, gelijkewijs gij gisteren den Egyptenaar omgebracht hebt?

29 En Mozes vluchtte op dat woord, en werd een vreemdeling in het land Midian, waar hij twee zonen won.

A. **ONDER** de velerlei benamingen en omschrijvingen van Gods gelovige kinderen in de Heilige Bladeren, komen ze ook wel voor als vreemdelingen op deze aarde. Gelijk wij de gelovigen spreker in de 119de Psalm, vers 19, zulks van zichzelf horen getuigen, zeggende: Ik ben een vreemdeling op de aarde.

En inderdaad, om goede en gewichtige redenen mogen zij deze naam dragen.

Zij zijn vreemdelingen op de aarde, omdat de aarde hier beneden hun vaderland niet is, maar de hemel daarboven; voor zoveel zij door de wedergeboorte hun oorsprong gekregen hebben van Boven, uit God hun Vader Die in de hemelen is. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zei Jezus tot Nicodémus eens, Joh. 3:3, tenzij iemand wederom geboren wordt, of gelijk men het ook vertalen kan naar de kracht van het Griekse grondwoord, tenzij dat iemand van Boven geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.

2. Verder, zij zijn vreemdelingen op de aarde, omdat zij hier op de aarde geen blijvende plaats hebben. Zij reizen de aarde maar snel door, als een woeste en huilende wildernis, daar zij geen wezenlijk vermaak of rust in kunnen vinden. Waarom zij zich ook aan de aarde niet vastmaken; en wetende dat hun tijd voorts kort is, zo bezitten zij het aardse als niet bezittende.

3. Al verder; zij zijn vreemdelingen op de aarde, omdat zij hier hemelsgezind zoeken te wandelen naar de wetten van de hemel, en niet naar de zondige gewoonten en vermaken van de wereld die in het boze ligt. Waarop Paulus zag, als hij van zichzelf en de Filippenzen getuigde, hoofdstuk 3: 20: Onze wandel of burgerrecht is in de hemelen.

4. Nog meer; zij zijn vreemdelingen op de aarde, omdat zij deze aarde maar als een vreemd land en verdrietige verblijfplaats aanmerken, zeer verlangen om thuis te wezen, om in het huis van hun Vader te wezen, waarin vele woningen zijn.

En wat zal ik daarvan meer zeggen? Als vreemdelingen op de aarde gedroegen zich de oude heiligen. Paulus in zijn Brief aan de Hebreërs, het 11de hoofdstuk, geeft er ons een aller opmerkelijkst voorbeeld van. Van Abraham, de vader aller gelovigen, getuigt hij in vers 9: Door het geloof is hij een inwoner geweest in het land der belofte, als in een vreemd land, en heeft in tabernakelen gewoond met Izak en Jakob, die mede erfgenamen waren derzelve belofte. En hij voegt er de reden bij: Want hij verwachtte de stad die

fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. Wat noem ik Abraham alleen! Ook van Abel, van Henoch, van Noach, van Sara, Abrahams huisvrouw, geeft Paulus getuigenis in datzelfde hoofdstuk: Deze allen zijn in het geloof gestorven, en hebben beleden dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren. En dat vreemdelingschap van deze gelovige mensen op aarde beschrijft hij vervolgens nog wat breder: Want die zulke dingen zeggen, betonen klaarlijk dat zij een vaderland zoeken. En indien zij aan het vaderland gedacht hadden van welke zij uitgegaan waren, zij zouden tijd gehad hebben om weder te keren. Maar nu zijn zij begerig naar een beter vaderland, dat is naar het hemelse.

En om nog nader te komen. In Gods knecht Mozes zien wij een allerduidelijkst voorbeeld van een vreemdeling op aarde. Welk een grote hoveling was hij bij Farao, overladen met eer en aanzien, en rijkdom naar de wereld, niet buiten hoop zelfs van de Egyptische troon te kunnen beklimmen, als een aangenomen zoon van Farao's dochter. Hij ziet af van al die hoogheid, van al die pracht en praal en weelde aan het hof. En van God geroepen zijnde, om Israëls grote rechter en leidsman te zijner tijd te wezen, begeeft hij zich tot zijn verachte en verdrukte broederen in het land Gosen; waarop Paulus ons wijst in dat even aangehaalde hoofdstuk, vers 27: Door het geloof heeft Mozes Egypte verlaten, niet vrezende de toorn des konings. Want hij hield zich vast, als ziende de Onzienlijke.

Laten wij die Mozes in zijn vreemdelingschap al verder volgen. In plaats van dank, ontvangt hij stank van zijn broederen, die hij verlossing door zijn hand onder Gods medewerking zocht toe te brengen; waarvan hij zulk een opmerkelijk teken en bewijs gaf in het verslaan van een vijandige Egyptenaar. Maar zij verstonden dat niet, zij zagen er zulk een teken en bewijs niet in.

Zelfs des anderen daags, zich als een vredemaker aanbiedende tussen twee twistende en vechtende broeders, werd zulks niet geacht, maar in de wind geslagen. Waarop hij de vlucht neemt naar Midian, en verkeert aldaar weer vele jaren als een vreemdeling op aarde; terwijl hij in dat land van vreemdelingschap twee zonen gewon.

Het een en ander wordt in de afgelezen tekst door de heilige martelaar en diaken van de Kerk van Jeruzalem bijgebracht, om daaruit te betogen, niet alleen welke achting hij had voor de Gods knecht Mozes, wel verre van een lasteraar van Mozes en deszelfs wet te wezen, (zoals men Stefanus beschuldigde) maar ook dat de God van Abraham, Izak en Jakob met de godsdienst aan geen land of plaats gebonden is. Nademaal Hij Mozes, levende in afzondering van Abrahams zaad, zijn broederen in dat vreemde land van Midian grotelijks zegende, en hem ten huize van zijn schoonvader Jethro twee zonen deed gewinnen.

Ulieder aandacht gelieve mij in dit avonduur te volgen in de beschouwing van deze twee gewichtige zaken:

I. Mozes' verstoting van zijn broederen, in de drie eerste voorgelezen verzen.

II. Met het gevolg daarvan, in zijn vlucht naar Midian, in het laatste vers.

EERSTE DEEL

Tot Mozes' verstoting van zijn broederen gaf:

A. Aanleiding een zogenaamd duel of tweegevecht. Niet als dat was tussen David en goliath, op uitdrukkelijke last van God, door de eerstgenoemde ondernomen tegen een openbare vijand van Gods volk; maar een ongeoorloofd gevecht van twee Israëlieten, naar eigen goeddunken en uit wraaklust. En de volgende dag, zo begint hier Stefanus, werd hij, namelijk Mozes, van hen gezien, daar zij vochten. In het heilig geschiedverhaal, door Mozes zelf opgesteld, wordt dit met deze woorden uitgedrukt, Ex. 2:13: Des anderen daags ging Mozes wederom uit; en ziet, twee Hebreeuwse mannen twistten. Welk twisten vervolgens tot slaan van elkaar overging.

1. Daags tevoren Had Mozes niet op eigen gezag, maar door ingeven van God als Israëls toekomende rechter en leidsman, een Egyptenaar verslagen, die geheel onrechtvaardig en barbaars een Hebreeuwse man uit zijn broederen sloeg; thans vindt Mozes twee Hebreeuwse mannen in een handgemeen. Al van het begin der wereld zag men de haat en vijandschap tussen de broederen, zelfs in het eerste broederpaar, Kaïn en Abel. Om welke oorzaak sloeg Kaïn zijn broeder Abel dood? Vraagt de apostel Johannes; en hij antwoordt: Omdat zijn werken boos waren, en van zijn broeder rechtvaardig, 1Joh. 3:12. Zulke droevige gevolgen heeft ten enen male de door de zonde verdorven natuur van de mens. Daardoor zijn wij geworden, niet alleen onwjs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei wellusten en begeerlijkheden dienende; maar ook in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde en elkander hatende, Tit. 3:3.

2. Het verdient onze opmerking, dat deze twisters en vechters in mijn tekst, twee Hebreeuwse mannen waren. Wie verwondert zich niet? Daar zij beiden onder de verdrukking der Egyptenaars in deze dagen zuchtten, dat was evenwel niet machtig hen te temmen, en te verbinden tot broederlijke liefde en verdraagzaamheid omtrent elkaar. Zie daar, welk een diep verval van de verdorven natuur! De kinderen Israëls werden niet alleen van de Egyptenaars gehaat, maar zij haatten ook elkaar; zij werden niet alleen van de Egyptenaars geplaagd en vervolgd; maar zij plaagden en vervolgden ook elkaar. Een teken van een grote verwoedheid en bitterheid. Wel mag Paulus zeggen, Gal. 5:15: Indien gij elkander verbijt en vereet, ziet toe dat gij van elkander niet verteerd wordt.

B. Mozes komt hier tussenbeide als vredemaker, hoewel vruchteloos.

1. Wat aangaat de zachtmoedige en vredelievende handeling van des Heeren knecht:

a. In het gemeen wordt vooraf gezegd, hij drong hen tot vrede. De vrede is de lieflijke eensgezindheid onder de mensen, waartoe de ingeschapen liefdewet hen verbindt. Bijzonder waren de Hebreeën daartoe verplicht uit hoofde van Gods verbond, als Abrahams zaad en kinderen. Mozes dringt hen tot die vrede met krachtige aandrang van beweeglijke redenen, zeer geschikt om de hevige gemoederen tot bedaren te brengen.

b. Als hij deze liefvallige en tevens overredende woorden gebruikt: Mannen, gij zijt broeders, waarom doet gij elkander ongelijk? Dezelfde beweegreden welke Abraham tegen Lot gebruikte, wanneer er een grote twist was gerezen tussen zijn herders en die van Lot. Laat er geen twist in zijn, zegt hij, tussen mij en tussen u, tussen mijn herders en tussen uw herders; want wij zijn mannenbroeders. Zo gedraagt zich Mozes naar Abrahams voorbeeld, en toont een rechte zoon en erfgenaam der vaderlijke deugden te wezen: Houd op mannen, en bedaar toch. Denkt dat gij broeders zijt. Bedenkt welke betrekking gij tot elkaar hebt. Gedenkt ook welke betrekking gij gezamenlijk tot de God Israëls heb, en laat af van elkaar te verongelijken.

Uit deze woorden straalt door:

Aan de ene kant Mozes' rechtvaardigheid; dat hij degene die zijn broeder eerst beledigde en verongelijkte, voor ten hoogste schuldig verklaart; maar ook de beledigde en verongelijkte niet ten enen male ontschuldigt, omdat deze tegen de belediger, zo het schijnt, zal zijn opgevlogen, willende het kwaad met kwaad vergelden. Waarom hij in het gemeen zegt, waarom doet gij elkander ongelijk?

Maar aan de andere kant, straalt hier door Mozes' zachtmoedigheid, om door gepaste redenen de tweedracht neer te leggen; want:

Vooreerst, zij waren broeders, al in verschillende opzichten. Niet alleen elkaars natuurgenoten, als mensen van God uit enen bloede gemaakt; die derhalve tot elkaars troost en hulp moesten zijn, en niet tot elkaars verderf.

Maar ook broeders, als kinderen Abrahams, door het verbond der besnijdenis onderscheiden en afgezonderd van andere volkeren.

Ook broeders vooral, door gemeenschap aan dezelfde godsdienst, en dezelfde verbondsbeloften van de toekomstige Messias, en alle zegeningen in Hem.

Des te minder paste het elkaar te verongelijken, daar zij onder hetzelfde lijden waren, onder die algemene druk die hun van de Egyptenaars in deze tijd werd aangedaan. Nu, gemeenschap van lijden moest in hen gewrocht hebben gemeenschap van liefde. Op een dergelijke wijze redeneerde de apostel eens ten aanzien van de liefde van de verdrukte Zaligmaker tot Zijn volk, Hebr. 2:17,18. Hij moest in alles, zegt hij, de broederen gelijk worden, uitgenomen de zonden zijn, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hoge priester zijn zou in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen Hij Zelf verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen die verzocht worden te hulp komen.

2. Men zou verwacht hebben, dat broeders na deze broederlijke vermaning van Mozes zouden geluisterd hebben. Het schijnt dat degene die onrecht leed tot vrede is geneigd geweest.

a. Maar wat aangaat degene die zijn naaste ongelijk deed, deze bleef hardnekkig, en nam Mozes' zachtmoedige vermaning zeer euvel op; want zo verhaalt Stefanus vervolgens:

b. Hij verstiet hem. Hij wees Mozes af, verwierp zijn woord, en wilde naar hem niet horen; en zulks met de uiterste minachting en versmading van Mozes' persoon en dienst. Eerst vraagt hij, wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld? Een onverstandige en redeloze vraag! Die twistende broeders tot de vrede aanmaant, en met bondige redenen tot eendracht dringt, is die daarom juist te houden voor een overste en rechter over zijn broeders? Zijn dit mensen aan mensen, broeders aan broeders niet verschuldigd? Zalig zijn de vreedzamen; men kan het ook vertalen de vredemakers; zij zullen Gods kinderen genaamd worden, Matth. 5:9. Doch men kan ook aanmerken, dat het God was Die in deze tijd Mozes Zijn knecht al bij de aanvang had gesteld tot een overste en rechter over Zijn volk. Zijn bedrijf toch in het doodslaan van die gewelddadige Egyptenaar was een zeer klaar bewijs en teken, dat God door Mozes' hand aan Zijn volk verlossing zou geven; gelijk Stefanus terecht heeft aangemerkt in vers 25. Maar zijn broeders hebben het niet verstaan, heeft er Stefanus bijgevoegd.

En zulks blijkt hier al uit die tweede vraag: Wilt gij mij ook ombrengen, gelijkwerwijs gij gisteren de Egyptenaar omgebracht hebt? Zo wordt hier ten kwade geduid Mozes' heldendaad, op het ingeven van God verricht, tot verlossing van Zijn verdrukte broederen. Eveneens als David de reus Goliath versloeg. Nog meer, het wordt Mozes verweten als een onrechtvaardige doodslag; nog meer, hij wordt verdacht gemaakt ook zijn broeder,

zowel als een vreemde te zullen ombrengen. En alzo wordt Mozes' weldadigheid met ondank van zijn eigen volk beloond.

TWEEDE DEEL

Het zal tijd worden dat wij het vervolg beschouwen van deze zo onrechtvaardige bejegening. En Mozes vluchtte op dat woord, en werd een vreemdeling in het land Midian, daar hij twee zonen gewon.

A. De heilige martelaar drukt uit in deze korte woorden, Mozes vluchtte op dat woord, dat alles in bredere woorden verhaald wordt in Ex. 2:14,15 aldus: Toen vreesde Mozes, en zeide, voorwaar, deze zaak is bekend geworden. Als nu Farao deze zaak hoorde, zo zocht hij Mozes te doden. Doch Mozes vlood voor Farao's aangezicht. Duidelijke woorden, die geen verklaring nodig hebben. Het komt hier maar op aan, dat wij een zekere zwaarigheid of schijnstrijdigheid wegnemen. Iemand mocht denken, is dit niet strijdig tegen hetgeen Paulus ons verhaalt aangaande Mozes' dapperheid en onbevreesdheid in dit geval? Hoor wat hij zegt, Hebr. 11:27, tot verheffing van Mozes' geloof: Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, niet vreemde de toorn des konings; want hij hield zich vast als ziende de Onzienlijke.

Tot oplossing van deze zwaarigheid dient het navolgende:

1. Dat Mozes met vrees werd bevangen, eer hij vluchtte. Dat bijtend en verwijtend woord, wilt gij mij ook ombrengen gelijk gij gisteren de Egyptenaar omgebracht hebt? deed hem voor Farao's gramschap vrezen; temeer, zo haast hij verstond dat die manslag tot des konings kennis gekomen was. Salomo heeft in deze zaak een wijze spreuk in zijn Spreukboek, hoofdstuk 16:14: De grimmigheid des konings is als de boden des doods. Hij wil zeggen, dat des konings grimmigheid een gewisse voorbeduiding is van alle kwaad, ja van de dood zelf, die de onderdaan van des konings gramschap te wachten heeft.

2. Doch die vrees voor des konings toorn legde Mozes weer af toen hij de vlucht nam. Toen werd hij door de God van zijn sterkte, Die hem geroepen en afgezonderd had, tot een verlosser en leidsman van Zijn verdrukt volk, weer opgebeurd tot dat geloof en vertrouwen, dat God met hem zijn zou, en dat Hij Farao's toornige raadslagen en pogingen om hem te vangen en te doden zou vrijdelen. En op dat geloof en vertrouwen van Mozes op Gods hulp heeft eigenlijk Paulus in het oog, schrijvende: Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, niet vreemde de toorn des konings.

Indien iemand denken mocht, maar waartoe dan de vlucht genomen? zal ik antwoorden: Men moet de Heere niet verzoeken. Gods voorzienigheid en Zijn alwijs bestuur werkt door middelen. Die gaf Mozes de vlucht aan de hand tot zijn redding en ontkoming; eveneens als onze gezegende Heiland naderhand Zijn discipelen deze wijze raad gaf, Matth. 10:23: Als zij u in de ene stad vervolgen, vliedt in de andere. Wat zeg ik! Hij Zelf wees ons hier de weg met Zijn eigen voorbeeld. Al in Zijn eerste kindsheid ontweek Hij de moordklauwen van de wreedaard Herodes, door een tijdige vlucht met Zijn ouders Maria en Jozef naar Egypte. En volwassen zijnde, hield Hij Zich nu en dan verborgen voor Zijn vervolgers. Om niet te spreken van een David, vluchtende voor Sauls vervolgingen als een veldhoen op te bergen; van een Elia, de haat van Achab en de dreigementen van Izébel ontwijkende. Paulus telt onder de oudere heiligen en martelaren ook dezulken, welke de wereld niet waardig was; en daarom in woestijnen hebben

gedoold, en op bergen, en in spelonken, en in de holen der aarde. Ook verhaalt Paulus ons zijn eigen geval, 2Kor. 11:32,33: De stadhouder des Konings Aretas in Damascus, bezettende de staat der Damascenen, willende mij vangen; en ik werd door een venster in een mand over de muur nedergelaten en ontvlood zijn handen. Al deze bijgebrachte voorbeelden, benevens de allerkrachtigste getuigenissen der Heilige Schriften, haalt de kerkvader Athanasius aan in de eerste van zijn twee verweerschriften tegen de arianen, waarin hij klaar en krachtig de betamelijkheid van zijn vlucht bewijst bij gelegenheid dat onder de felle woede van die dwaalgeesten, de krijgsknechten in de Kerk te Alexandrië ingevallen waren, en hij als bisschop van die stad de vlucht had genomen, waarin hij zolang volhardde, totdat de arianen zelf hem van lafhartigheid beschuldigden. Hij beroept zich daarin ook op de vlucht van onze Mozes, wijzende meteen aan welke wijze oogmerken de albesturende Regeerder van deze wereld in dat vlieden van deze knecht Gods had. De Goddelijke Mozes, schrijft hij, op de vlucht zijnde, toen was het eerst dat hij dat grote gezicht van de brandende braambos, en zijn vervolgers ontvlooden zijnde, naar Egypte als profeet gezonden, en daarna zulk een grote wonderdoener, wetgever en leidsman van Gods volk door de woestijn werd. Derhalve Mozes, wetende dat het nog de tijd niet was van Israëls verlossing, en dat hij door het verslaan van de Egyptenaar wel een teken gegeven had, dat God door zijn hand zijn broederen verlossing zou geven; maar dat niet verstonden, volgens het zeggen van Stefanus. Zo achtte hij het raadzaam zich thans te stellen buiten gevaar van vervolging, en de vlucht te nemen, in een vast en gelovig vertrouwen op de God zijns heils.

B. Waarop hij een vreemdeling werd in het land Madiam. Zo noemt Stefanus of Lukas in onze tekst dat land volgens de Griekse overzetting, dat anders in het Hebreeuws het land Midian genoemd wordt. De Jood Philo spreekt van de gelegenheid van dit land wat meer algemeen, het op de grenzen van Arabië plaatsende. Josephus, die ook spreekt van een stad van dezelfde naam, (mogelijk de hoofdstad van het gewest) vindt dit Midian aan de oever van de Rode Zee, en zegt dat het zo genoemd werd naar een van Abrahams zonen, uit Ketura geteeld. En de kerkvader Hieronymus, die zijn grootste leeftijd in het Joodse land heeft doorgebracht, maakt in zijn beschrijving van de Hebreeuwse plaatsen gewag van een Midian, een stad of vlek nabij Arnon en Areopolis gelegen; waarvan de puinhopen, zegt hij, in zijn tijd alleen maar te zien waren.

1. Maar waarom verkoos Mozes, mocht iemand denken, dit Midian tot zijn vluchtplaats? Men kan hierop aanmerken, dat dit land van Abrahams kinderen, uit deszelfs zoon Midian voortgesproten, bewoond werd; die derhalve in het verbond der besnijdenis waren, en de God van Abraham dienden. De vorst en priester van dit land, Jethro, diende niet de afgoden, maar de ware God. Dewijl het niet te denken is, dat Mozes zich aan een afgodisch landvorst door het huwelijk met derzelver dochter zou verbonden hebben; hoewel het kan zijn dat de dienst van de ware God in dat land, zowel als in Gosen onder de Israëlieten, door omgang met de afgodische Egyptenaars verdorven, en met bijgeloof is besmet geweest. Ook wilde Mozes al zo lief naar Midian als naar elders de vlucht nemen, omdat dit land wel het allernaast in de nabuurschap van Egypte lag. En hij dus zich aldaar het liefste wilde ophouden, zo nabij Egypte, het land zijner geboorte en het land der vreemdelingschap zijner broederen, om zolang hij in Midian vertoefde, gedurig kennis van derzelver toestand in Egypte te verkrijgen. En ten allen tijde gereed en bij de hand te zijn, als de tijd daar zou wezen, dat God hem als een middel in Zijn hand wilde

gebruiken tot een verlosser van zijn broederen, en hun leidsman uit Egypte naar het beloofde land van Kanaän.

2. In dit land Midian werd hij een vreemdeling; zich aldaar bij Jethro zijn schoonvader, wiens dochter Zippora hij ter vrouw nam, ophoudende; en zich bezig houdende in het herdersambt. Dat Gods wijze voorzienigheid alzo beschikte, om Mozes van de gemakkelikheden en vermaken van dit leven te ontnemen; maar integendeel te gewennen aan die velerlei moeite en arbeid welke hij daarna als Israëls verlosser en leidsman zou moeten ondergaan.

C. Maar God toont ook een God der vreemdelingen te wezen, in een land daar men van vrienden en maagschap is ontbloot. Het rechte vaderland van Gods bondgenoten, die op aarde toch maar gasten en vreemdelingen zijn, is de hemel daarboven, waar zij naartoe reizen. Mozes ondervond in dat land zijner vreemdelingschap Gods verbondszeugen; alzo hij daar, zegt onze Stefanus, twee zonen gewon. De gelegenheid en omstandigheden hiervan kunt gij in het brede nalezen in Ex. 2,18. Wij merken alleen aan, dat hij de eerstgeboren zoon Gerson noemde, een woord dat zeggen wil, als een vreemdeling te verkeren; en dat hij de andere Eliëzer noemde, dat zoveel zegt als God is mijn Hulp. Met beide die benamingen wilde Mozes te kennen geven zijn dankbare erkentenis aan de getrouwe God, Die hem in een vreemd land, waarin hij uitzag naar een beter vaderland de hemel, (gelijk Paulus dat van de oude aartsvaders getuigt) zo merkkelijk gezegend en bewelddadig had, en tot hulp was geweest, en verlossende van het zwaard van Farao en de vervolging van zijn vijanden.

Maar hoe, mocht iemand denken, komen al deze dingen te pas in de redevoering van onze heilige Stefanus tot de Joodse Raad? Ik antwoord:

a. Aldus bleek, dat Stefanus geen lasteraar van Mozes was; alzo hij met lof van hem spreekt, en hem erkent voor de grote verlosser Israëls, die om zijner broederen wil niet alleen smaadt en verachting, maar ook een moeilijke vreemdelingschap in het land Midian heeft willen ondergaan.

b. Aldus bleek ook, dat het dienen van God aan geen land of plaats gebonden was; alzo de wetgever Mozes in het land Midian zijn Verbondsgod op een Gode behaaglijke wijze diende, en met de geboorte van twee zonen gezegend werd, al vele jaren voordat die nieuwe kerkzeden en ceremoniën van Mozes' wet aan de Joodse vaderen in de woestijn overgeleverd werden. En gevolglijk had Stefanus geen lasterlijke woorden gesproken tegen de tempel of de wet, als hij geleerd had in vers 14 van het voorgaande hoofdstuk van dit boek der Handelingen der apostelen, dat Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal die ons Mozes overgeleverd heeft.

MOCHT des Heeren knecht Mozes, zo zachtmoedig en vredelievend, vele navolgers hebben in het Christendom. Hij drong de twistende Hebreeuwse mannen tot vrede: Mannen, gij zijt broeders, waarom doet gij elkander ongelijk?

1. Maar wat zal ik zeggen! waar zijn de vreedzamen en vredemakers? Het spreekwoord is: De vrede wordt van elk geprezen, maar van weinigen betracht. Mensen zijn er, die als de salamander in het vuur van twist en tweedracht leven; die zelfs naar gelegenheid zoeken om hun naasten verongelijkingen en beledigingen aan te doen, hen te schenden in hun eer en goede naam, en zich dan daarin kittelen en vermaken; opdat de gescholden en verongelijkte broeders in toorn en gramschap zouden ontsteken. En wel ver daarvan, dat zij met Mozes de twistende partijen zouden zoeken te bevredigen, en de twist

te smoren en uit de wereld te helpen; liever zouden zij nog twisten en krakelen aanblazen, en nog vuur in de olie gieten, om de vlam van onmin des te feller te doen branden. 2. In het burgerlijke, in het godsdienstige, in het huiselijke; ziet men niet dan overal verwarring en verdeeldheden?

Is dat niet droevig, als man en vrouw, broeders en zusters, dienstknechten en dienstmaagden in één huis samen twisten en in onvrede leven? Zodat iemands huisgenoten menigmaal zijn eigen vijanden en verraders worden, Micha 7:5,6.

Ik moet op het grootste gros van ons Christendom toepassen die boosheden die Paulus de heidenen verweet: Hun keel is een geopend graf, met hun tong het plegen zij bedrog, slangenvenijn is onder hun lippen, hun mond is vol van vervloeking en bitterheid. En de weg des vredes kennen zij niet, Rom. 3:13,14,17.

Dat nog al erger is, velen veinzen de vrede met de mond, en voeden de oorlog in het hart. De mond spreekt van vrede en vriendelijkheid, om de naasten te bedriegen en te verstrikken; maar al hun vredesbetuigingen zij maar kussen van Joab en Judas. Wees gegroet Rabbi, Rabbi, zei Judas tot zijn Meester; hij kuste Hem en heeft Hem verraden. 3. Dat wij integendeel de vrede zoeken aan te brengen, daar ze niet is, en met Mozes de vrede herstellen daar ze gestoord en gebroken is. Zoek dan de vrede, en jaagt ze na, Ps. 34:15.

Ten aanzien van onszelf; dat wij trachten naar de vrede met God, en de vrede met ons gemoed. Want wat baat vrede met mensen, zolang wij geen vrede met God hebben, en ons hart niet gereinigd is door de Geest der wedergeboorte? Hier moet men dan staan, om vrede bij God te hebben door onzen Heere Jezus Christus, Rom. 5:1. Dat is die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, Fil. 4:7.

En ten aanzien van onze naaste, dat wij met Mozes alle drangredenen gebruiken om hem tot allerlei vrede te dringen. Mannen, gij zijt broeders. Gij zijt niet alleen natuurgelovigen, van Mozes' vlees en benen, maar ook één zelfde godsdienst met ons belijdende, kinderen daarenboven van één en dezelfde Vader, zovelen gij in Christus zijt wedergebornen. Ziet gij niet, hoe de goddelozen hier op aarde samenspannen om vrede te houden onder elkaar? En zoudt gij dan niet de handen ineenslaan, die broeders en zusters in Christus zijt, kinderen van één hemelse Vader? Daarenboven, uw Vader is de God des vredes. De Kerk waarin gij geboren zijt, is de stad des vredes. Het zaad waaruit gij geboren zijt, is het Evangelie des vredes. De weg waarop gij wandelt, is de weg des vredes. Het vaderland waar gij naartoe reist, is Jeruzalem dat boven is, een gezicht des vredes. Doch hoe vredelievend ook Mozes was, en hoe welgezind om door zijn hand de verdrukke Israëlieten verlossing toe te brengen; hij werd verstoten en verworpen van zijn broederen, en moet de vlucht nemen naar Midian. Alwaar hij als vreemdeling vele jaren verkeert, verbannen uit zijn vaderland, beroofd van goederen en eeraambten, afgescheiden van vrienden en maagschap. Behaagt het de Heere in zulk een weg van tegenheden met u te wandelen, gij zoudt u:

Vooreerst, daarmee troosten kunnen, dat de Heere dat alles u ten beste doet overkomen, om uw geduld en lijdzaamheid te oefenen, en uw hart, dat maar al te zeer nog aan het aardse goed gehecht is, daarvan los te maken. Paulus geeft dat loffelijk getuigenis van de verdrukke Hebreëen in zijn Brief, hoofdstuk 10: 34, dat zij de beroving hunner goederen met blijdschap hadden aangenomen, wetende dat zij in zichzelf hadden een beter en blijvend goed in de hemelen. Met welk een geduldig gemoed, onder de beroving van al zijn goed en waardigheid, schreef de kerkvader Chrysosthomus, uit zijn

ballingschap aan de godvruchtige weduwe Olympias: Wij hebben nergens voor vervaard te zijn dan voor de zonden. De overige gevallen van dit leven zijn een loutere fabel en komedie. Het voegt een Christen niet door vervolgingen, rampen, ziekten, de dood zelfs, verschrikt te wezen. Want al deze dingen moeten om Gods wil met een geduldig gemoed gedragen worden; also er geen deugd is, die het geduld evenaart. Het tegenwoordige leven is maar een reis. Enkel stof en een haast voorbijgaande schaduw is alles wat deze wereld uitlevert.

Ten andere, gij zoudt u daarmee kunnen troosten, dat de dagen van uw vreemdelingschap hier op aarde al sterk opkorten; en dat niemand machtig is u uit de hemel te verbannen. Alzo gij uit de wereld scheidende, in uw rechte vaderland komen zult, daar gij nimmer uit zult verdreven worden. Hiermee troostte zich ook de zo even geachte gulden mond, schrijvende uit het afgelegen Cucusus, op de grenzen van Armenië, waarheen hij verbannen was, aan zijn gemeente te Constantinopel: Wij zijn nu in het derde jaar onzer ballingschap, zijnde bezocht geweest met de honger, met de pestilentie, met de oorlog en gedurige belegeringen, verkerende in een onbegrijpelijke eenzame plaats, staande dagelijks bloot voor de dood en het moorden der Isauriërs. Inmiddels bemoedigt en vertroost ons niet weinig de overvloed van uw liefde, standvastigheid en onbezweken gemoed. En ofschoon wij van uw grond en buiten uw muren verbannen zijn; wij zijn echter uit Gods ware stad niet verdreven.

Ook zou het u met Mozes in een land van vreemdelingschap verkerende, zeer krachtig opbeuren dat in welke plaats der wereld een gelovige zich bevindt, hij er maar een vreemdeling is, en dat de hemel waar hij naartoe reist, zijn eigenlijk vaderland is. Zo begrepen het de oude heiligen, die beleden hebben dat zij maar gasten en vreemdelingen op de aarde waren, Hebr. 11:13, Ps. 119:19. En het is de taal van Paulus: Wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstende hemelstad, Hebr. 13:14. Uit zulk een recht begrip vloeyde het kloekmoedig antwoord van de kerkvader Basilius, aan des keizers stadhouder Modus, als die hem met ballingschap gedreigd had: Uw dreigementen kunnen mij niet schaden, vermits ik niet kan gebannen worden, die aan geen plaats gebonden ben. Want waar ik ben, daar zal mijn vaderland zijn. De gehele aarde op welke ik maar als een reiziger en vreemdeling ben, is des Heeren.

En al moest gij ook in de dienst van Christus, in een vreemd land met Mozes missen uw goed en eerbare staat, dat gij tevoren in u vaderland genoot, God heeft:

Vooreerst, duizend middelen om in de nooddrift en behoefte van Zijn kinderen te voorzien. Hij, Die Mozes in Midian geen gebrek liet lijden, maar hem daar ook grotelijks zegende, aan Jethro, vorst en priester van het land vermaagschapte, en hem uit zijn huwelijk twee zonen deed winnen, diezelfde God leeft nog, en zal ook voor u zorg dragen in uw vreemdelingschap.

Zoudt gij ook niet wel uw vaderland met al uw goederen daarin, vele of weinige, die korte tijd van uw leven willen missen, tot liefde van Christus? Die voor u de hemel wel heeft willen verlaten, en hier op aarde niets had daar Hij Zijn hoofd op kon neerleggen. Als de stadhouder van de keizer, de laatst gemelde bisschop van Caesarea in Cappadocië ook met het verlies van zijn goed en huisraad gedreigd had; welk een krachtige verloochening ook daaraan gaf hij te verstaan? Dreig mij met wat anders, zei hij; want geen van al uw dreigementen kan mij enigszins schaden. Het verlies of confiscatie van goederen kan die niet schaden, die niets te verliezen heeft; tenzij u ontbraken deze slechte en kale klederen, en weinig boeken waarin al mijn rijkdom bestaat.

En welke goederen u ook om de dienst van Christus benomen mochten worden; uw ware en wezenlijke goederen, het geloof, de liefde, de hoop, benevens die eeuwige goederen die in de hemel voor u bewaard worden, zal niemand u kunnen ontnemen. Ook uit welke staten van eer gij in deze wereld verstoten mag worden; gij blijft nochtans bij God ook geacht. Want gij zijt een kind Gods, die uw afkomst van boven en uit de hemel rekent. Gij zijt een koningszoon of dochter, behorende tot het uitverkoren geslacht en koninklijk priesterdom, 1Petr. 2:9. Gij zijt door Christus gemaakt tot een koning en priester Gode en Zijn Vader, Op. 1:6. Ja, alle eer en luister die gij om Christus' wil in deze wereld zou mogen verliezen, is immers in het geheel niet te waarden tegen de eeuwige hemelse heerlijkheid, die aan u geopenbaard zal worden, Rom. 8:18.

Wel, dat wij dan uit overweging van al deze dingen, ons toch niet wortelen in de vergankelijke en zo haast voorbijsnellende goederen van deze wereld, zodat er onze harten aan zouden kleven. Wij zullen toch eens al wat van de aarde is, in de ure des doods moeten verlaten. En dat wij onze reis naar het betere vaderland voortzetten, met de hemel in het oog, met Jezus in het hart, met de zonden onder de voeten, en de wereld achter de rug.

Daar, daar boven, zullen wij eens bevrijd van alle moeite en onrust, in de allerzoetste vrede en storeloze zielenrust voor eeuwig samenwonen. Amen.

VEERTIENDE KERKREDE

MOZES' GEZICHT VAN DE BRANDENDE BRAAMBOS

HANDELINGEN 7:30-32

30 En als veertig jaren vervuld waren, verscheen hem de Engel des Heeren in de woestijn van den berg Sinai in een vlamig vuur van het doornbos.

31 Mozes nu dat ziende, verwonderde zich over het gezicht; en als hij derwaarts ging om dat te bezien, zo geschiedde een stem des Heeren tot hem,

32 Zeggende: Ik ben de God uwer vaderen, de God Abrahams en de God Izaks en de God Jakobs. En Mozes werd zeer bevende, en durfde het niet bezien.

A. **HET** is bekend, dat het de vrijmachtige God vanouds behaagde het verborgene van Zijn raad aan Zijn knechten de profeten door gezichten en dromen te openbaren.

Dromen, waarin de Heere de geheimen van Zijn wil en weg van Zijn Kerk bekendmaakte, is een van de oude wijzen van openbaring. Zij kwamen de slapende over, wanneer het lichaam in rust is en des mensen geest derhalve bekwamer om de Goddelijke indrukken te ontvangen, en de vertoningen van elkaar te onderscheiden. Tot een voorbeeld zij thans alleen de heilige aartsvader Jakob, die op zijn reis van Berséba naar Haran die opmerkelijke droom droomde, die ons voorkomt in Gen. 28:10 en vervolgens. Hij zag op een plaats daar hij vernachtte, in de gezichten van zijn hoofd op zijn stenen leger, dat hem tot hoofdpeluw diende, een ladder welke stond op de aarde, en welker opperste aan de hemel raakte. En ziet, de engelen Gods klommen daarbij op en neder. En ziet, de Heere stond op dezelve ladder en zeide: Ik ben de Heere, de God uws vaders Abrahams, en de God Izaks. Dat land waarop gij ligt te slapen, zal Ik u geven en uw zaad, en wat er nog meer volgt. Een Goddelijke droom waarlijk! gaande deswege niet zonder vrees en ontzag voor Gods majesteit en heerlijkheid in de vrome aartsvader vergezeld. Gewis is de Heere aan deze plaats; en ik heb het niet geweten, zegt hij, toen hij van zijn slaap ontwaakte. En hij vreesde en zeide, hoe vreselijk is deze plaats! Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels! Laat ik over deze geheimzinnige droom van Jakob alleen deze nuttige aanmerking maken, dat ons die ladder, reikende van de aarde tot de hemel, staande de Heere Zelf op het bovenste van de ladder, een zeer levendig schilderij uitlevert van Christus' middelaarsambt. Waardoor Hij hemel en aarde tot één bracht, en God in de hemel met de uitverkoren zondaar op aarde verzoende en bevredigde. Zo verklaarde het de wijze Heiland Jezus Zelf, Joh. 1 het laatste vers: Van nu aan zult gij de hemel zien geopend, en de engelen Gods opklimmende en nederdalende op de Zoon des mensen.

De andere wijze van Goddelijke openbaring was het zien van gezichten. Waarvandaan Gods profeten de naam van zieners, en hun profetieën de naam van gezichten hebben weggedragen. Zulks geschiedde, of aan de wakende, en zoals ze bij het volkomen gebruik van hun uiterlijke zinnen waren; of ook wel in een verrukking van hun zinnen. Het een en ander veroorzaakte ook doorgaans een grote ontsteltenis en beweging van het

gemoed, vanwege het gewicht der zaken die onder de tekenen en zinnebeelden werden voorgedragen.

Dit laatste zullen wij in dit avonduur zien, dat aan des Heeren knecht en ziener Mozes gebeurde in die luisterrijke verschijning van des Heeren Engel in de brandende braambos, die niet verteerd werd. Wij zullen niet alleen zien dat dit ontzaglijke gezicht dat Mozes wakende voorkwam, terwijl hij de kudde in Midian weidde, in de woestijn bij de berg Sinaï, een grote verwondering (en met veel redenen) verwekte. Maar op die stem des Heeren, Die Zich als de Verbondsgod van zijn vaderen ontdekte, zullen wij de man Gods ook zien aangedaan met de diepste indrukken van zijn eigen nietigheid en onwaardigheid, en van de Goddelijke Majesteit en heiligheid.

Welke heerlijke verschijning van Israëls Verbondsgod door de heilige martelaar en diaken Stefanus in onze tekst tot dat einde wordt bijgebracht, om zijn lasterende vijanden te overtuigen dat het dienen van God aan geen vaste plaats of tempel gebonden is. Nademaal al lang tevoren, voordat de Israëlitische godsdienst was ingesteld, de God van Abraham, Izak en Jakob zich als een God van zaligheid zo heerlijk vertoonde aan Mozes in een vreemd land, in het land Midian, in die brandende en niet verteerd wordende braambos. Dit geschiedde immers buiten het beloofde land Kanaän, in de woestijn bij de berg Sinaï. Derhalve streed het niet tegen Gods Majesteit of een van Zijn deugden, als Hij de ware godsdienst onder het nieuwe verbond in vreemde landen en tot de heidenen overbracht, en vanwege de zonden der Joden Jeruzalem en de tempel deed verbreken, en de zeden veranderen welke Mozes had overgeleverd.

Ulieder aandacht gelieve mij te volgen in de overweging van drie gewichtige hoofdzaken:

I. Eerst komt ons voor dat luisterrijke gezicht van de brandende doornbos.

II. Daarna, Mozes' verwondering en onderzoek van dat gezicht.

III. Eindelijk, Gods nadere openbaring door een hoorbare stem, met Mozes' diep ontzag voor de Goddelijke Majesteit.

EERSTE DEEL

Omtrent het gezicht van de brandende doornbos laat Stefanus:

A. De tijd der gebeurtenis voorafgaan: Als nu veertig jaren vervuld waren. Veertig jaren was hij een hoveling geweest in Egypteland, en had in alle weelde en praal aan het hof van Farao verkeerdt, als een aangenomen zoon van Farao's dochter. Nu heeft hij, van zijn broederen verstoten en gevlucht naar Midian, nog andere veertig jaren als een schaapherder aldaar, naar de gewoonte van dat land, doorgebracht; zodat hij thans bereikt heeft de ouderdom van tachtig jaren. Ten einde van die jaren zou de vrijmachtige God, Die de plaats van onze woningen en ons verblijf heeft bestemd, Mozes gaan gebruiken tot een leidsman van Zijn verdrukte volk, uit Egypte naar het beloofde Kanaän. Doch alvorens hij dat land van zijn veertig jarige vreemdelingschap zal verlaten, wil de Heere Zich aan hem:

B. Openbaren in een zeer ontzaglijk gezicht, opdat Mozes zou beseffen tot welk een groot werk God hem wilde afzonderen en zenden.

1. De plaats daar hem de verschijning des Heeren voorkomt, wordt de woestijn van de berg Sinaï genoemd. Om ons bij dit gebergte niet langer op te houden, dan eens Horeb,

dan eens Sinaï in de Schriften van het oude verbond genoemd; in de valleien van dat gebergte komt hij hier voor, de kudde te weiden als een schaapherder. Dat hier onze opmerking verdient, is dat Gods verschijning hem juist omtrent die plaats zal voorkomen, alwaar de wet aan Israël zal worden afgekondigd. O God! toen Gij voor het aanzicht van Uw volk uittoog, toen Gij daarheen trad in de woestijn, daverde de aarde, ook dropen de hemelen voor Gods aanschijn; zelfs deze Sinaï voor het aanschijn Gods, des Gods van Israël, wordt er opgezongen in Ps. 68:8,9. Alwaar dan, daar het Oude Testament baren zou tot dienstbaarheid, (om de spreekwijze van Paulus te gebruiken, Gal. 4:24) aan die wetten en zeden die Mozes aan de vaders heeft overgegeven, daar is het dat de Heere aan Mozes nu zal verschijnen om hem tot dat grote werk voor te bereiden.

2. De Engel des Heeren verscheen hem in een vlamvend vuur van de doornbos.

a. Die hier verschijnt, wordt de Engel des Heeren genoemd.

Hetgeen Mozes van deze Engel getuigt, stelt het buiten alle tegenspraak dat wij hier God Zelf hebben te verstaan. Om niet alle bewijzen hiertoe bij te halen, maar alleen de voor naamste; hij noemt die Engel de Jehovah, Ex. 3:4. Een Naam Die God geen schepsel kan geven zonder verloochening van Zichzelf, Jes. 42:8. Ook noemt hij Hem in dat aangesproken hoofdstuk van Exodus menigmaal met de Naam van God; en voert Hem sprekende van Zichzelf in: Ik ben de God uwer vaders. En in Deut. 33:16 bidt Mozes zegeningen over Jozef en deszelfs land af, van de goedgunstigheid Desgenen Die in de braambos woonde.

Maar zo Hij de Jehovah Zelf is, hoe kan Hij alhier de Engel, dat is de Gezant of Gezondene van de Jehovah genoemd worden? Doch juist dit doet ons denken aan de meerderheid van Personen in het zalig Opperwezen. Alzo getuigt de Jehovah, Die Israëls Verlosser is, dat de Jehovah God Hem gezonden had en Zijn Geest, Jes. 48:16. Er is dan in het Goddelijk Wezen Een Die zendt, de Vader; een Ander en een Derde, de Zoon en de Heilige Geest, Die als Engelen of Gezanten gezonden worden.

Wij hebben hier in het bijzonder door de Engel des Heeren Gods Zoon te verstaan, Die de Engel des verbonds genaamd wordt, Mal. 3:3; en Die vervolgens, Jes. 63:9, de kinderen Israëls behouden heeft, ook door Zijn liefde en genade verlost, opgenomen en gedragen heeft al de dagen vanouds.

b. Deze Engel van Gods aanschijn, Die de waarachtige God Zelf is, verscheen aan Mozes in de woestijn bij de berg Sinaï, in een vlamvend vuur van de doornbos.

Hij verscheen dan aan Mozes in een zichtbare menselijke gedaante; gelijk Hij daarin meermaals aan de heilige aartsvaders verscheen, tot een afschaduwing en voorbeduiding van Zijn toekomstige verschijning in het vlees.

En wel verscheen hij in een vlamvend vuur van de doornbos, zegt Stefanus. Het wil zeggen, dat die doornen of braambos in lichterlaaie stond. De doornen of braambos is een heestergewas, dat niet alleen veracht en van weinig waarde, maar ook door zijn scherpe en stekelige doornen ongenaakbaar is. Maar dat hier zeer opmerkelijk was, is dit, dat die doornen of braambos in brand stond; en echter door die brandende vlam niet verteerd werd, gelijk Mozes duidelijk verhaalt, Ex. 3:2. Dit geschiedde gewis door de wonderkracht van de Goddelijke Engel, waardoor Hij buiten de regels der natuur de kracht van het vuur also heeft ingehouden en bedwongen, dat de doornbos in zijn geheel en ongeschonden staan bleef voor Mozes' aangezicht. Namaals zag men hiervan nog een verbazend voorbeeld in die drie jongelingen, die ten tijde van Daniël in een

gloeiende oven werden geworpen, en er levend uitkwamen; in zoverre zelfs, dat hun klederen niet verzengd waren. In dat hoofdstuk van de Brief aan de Hebreëen, waarin van de oude martelaars gewag wordt gemaakt, ik meen Hebreëen 11, vinden wij duidelijke melding van zulken, die door hun geloof niet alleen de muilen der leeuwen hebben toegestopt, de scherpste des zwaards zijn ontvloden, maar ook de kracht des vuurs hebben uitgeblust, vers 33,34.

Doch het zal de moeite wel waard wezen dat wij kort naspeuren wat Gods Engel met die brandende en niet verteerd wordende braambos aan Mozes wilde leren en beduiden. Om de gedachten van anderen hier niet aan te halen, het komt ons wel het meest eenvoudig en waarschijnlijk al zo voor:

De doornen of braambos was een duidelijke afbeelding van het Joodse volk, zoals dat was en in zijn aard bestond, in die dagen toen Mozes dit gezicht voorkwam. Het was een verhard volk in de ogen der Egyptenaars; in zichzelf ook een zondig en boos volk, ten enen male onhandelbaar en stekelig als scherpe doornen. Gelijk stoute en weerbarstige zondaars meermaals bij doornen worden vergeleken. Gelijk een lelie onder de doornen, also is Mijn vriendin onder de dochteren, Hoogl. 2:2. Van die stekelachtige, kwaadaardige en onhandelbare aard van zijn broederen had Mozes zelf de ondervinding, als zij hem in vorige dagen hadden verstoten, zodat hij de vlucht had moeten nemen naar Midian. Gelijk wij in onze even voorgaande leerrede gehoord hebben. Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld? Wilt gij mij ook ombrengen, gelijk gij gisteren de Egyptenaar hebt omgebracht? En Mozes vluchtte op dat woord, en werd een vreemdeling in het land Midian.

Dat die braambos in lichterlaaie stond, verbeeldde de zeer geweldige en heftige verdrukkingen waarin thans de kinderen Israëls in Egypte waren, werkende als slaven in leem en tichelstenen, en wordende hun lasten nog al dagelijks zwaarder en zwaarder.

Maar was de Engel des Heeren in het midden van die braambos tegenwoordig, het wees aan dat de grote Verbondsgod, uit hoofde der belofte aan Abraham en deszelfs zaad gedaan, in het midden van dat volk ook tegenwoordig was.

En was de tegenwoordigheid van de Engel des Heeren van die uitwerking, dat de braambos door de vuurvlammen niet werd verteerd; het duidde zeer klaar aan dat God dat volk, hoewel het door de zonden die verslindende vlammen van verdrukking wel verdiend had, en echter tot nog toe bewaard had voor het eindelijk verderf en ondergang. Dat herinnerde Mozes naderhand nog het Joodse volk, zeggende: Ulieden heeft de Heere aangenomen, en uit de ijzeren oven, uit Egypte uitgevoerd. Opdat gij hem tot een volk zoudt zijn, gelijk het is te dezen dage. Op die bewaring van dat oude volk Gods door de engel des Heeren, ziet ook de Goddelijke belofte bij Jesaja de profeet, in het begin van het 43ste hoofdstuk. Alzo zegt de Heere, uw Schepper, o Jakob! en uw Formeerder o Israël! Vreest niet, want Ik heb u verlost. Wanneer gij door het vuur zult gaan, gij zult niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken. Want Ik ben de Heere uw God, de Heilige Israëls, uw Heiland

TWEEDE DEEL

Dit verbazend wonder van de brandende en niet verteerd wordende braambos, komt de man Gods Mozes geheel wonderlijk voor, en ziet hem aan met naarstig onderzoek.

A. Vooraf, Mozes dat nu ziende, verwonderde zich over het gezicht. Waarlijk, indien ooit, hier had men redenen van de allerhoogste verwondering. Een doornbos staat in brand, en wordt evenwel door de vuurvlammen niet verteerd. Wie hoorde of zag ooit iets dergelijks? Alzo dit verbazende wonder aanliep tegen de gemene ondervinding van de kracht van het vuur, en vooral omtrent doornstruiken, die elk weet dat zeer licht vlam vatten, en in een ogenblik tot as worden.

Hier kwam bij een verschijning van een Goddelijke Engel in een menselijke gedaante, gepaard gaande met een zichtbaar teken van Gods Majesteit en heerlijkheid.

Dit waren beide zaken, het eindig begrip en vernuft van een sterveling zeer ver te boven gaande; en zou Mozes zich hier dan niet verwonderen?

B. Gelijk het gewoonlijk gaat, de verwondering baart weetgierigheid en onderzoek naar een wonderlijke zaak, om er evenwel zoveel van te begrijpen als men kan of mag; Mozes ging daarheen om die wonderheden te bezien. Beide, zijn goed geweten dat hem niet veroordeelde, en zijn geloof dat het God Zelf was, Die hier verscheen, geven hem vrijmoedigheid om zonder schroom nader tot de brandende braambos toe te treden; in verwachting dat deze verschijning Gods niet ten kwade maar ten goede was, en dat de Heere Zich nog nader aan hem zou ontdekken en openbaren. In die gemoedsgestalte komt ons de moeder van Simson voor, welke wanneer de Heere hun verschenen was, aan Manoach haar vreesachtige man, die zei, zekerlijk wij zullen sterven omdat wij God gezien hebben; dit verstandig antwoord gaf: Zo de Heere lust had ons te doden, Hij zou het spijsoffer of brandoffer van onze hand niet aangenomen hebben; zoals wij lezen in Richt. 13:22,23.

DERDE DEEL

Het zal tijd worden dat wij kort overwegen Gods nadere openbaring door een hoorbare stem, met Mozes' diep ontzag voor de Goddelijke Majesteit.

A. Wat het eerste aangaat. De Heere ontdekt Zijn wil en weg met Zijn verbondsvolk Israël aan Mozes, die de leidsman van dat volk uit Egypte naar het beloofde land Kanaän eerlang staat te worden.

1. Het middel van die nadere ontdekking Gods is een hoorbare stem. Stefanus zegt: Zo geschiedde een stem des Heeren tot hem. Gelijk God oudtijds veelmaals en op velerlei wijze tot de vaders sprak, dan in dromen, dan in gezichten, (gelijk wij zagen in onze inleiding) ook dikwijls door een hoorbare stem; zo gebeurde ook dit laatstgenoemde in deze gelegenheid. In het geschiedverhaal, door de pen van Mozes opgesteld, lezen wij, Ex. 3:4, dat God hem riep uit het midden van de braambos, Mozes, Mozes! Om door die verdubbeling van zijn naam hem tot aandacht en eerbied op te wekken. Ook lezen wij aldaar, dat Mozes daarop tot betoning van zijn bereidwilligheid in gehoorzaamheid tot God zei: Ziet hier ben ik!

2. Onze heilige diaken, die zich niet woordelijk bindt aan het verhaal van Mozes, noch ook aan de orde van zijn verhaal, omdat het tot zijn oogmerk in zijn heilige redevoering tot de Joodse Raad geen van beide noodzakelijk was. Onze martelaar, zeg ik, laat op die stem Gods maar terstond volgen de inhoud van hetgeen God tot Mozes sprak; dat tot zijn oogmerk in de redevoering tot de Raad ook genoeg was. Aldus sprak de Engel des Heeren, Die ook de Heere Zelf was, tot Mozes: Ik ben de God uwer vaders, de God van Abraham, en de God van Izak, en de God van Jakob.

Het zal voldoen aan de verklaring van deze woorden, dat wij kort naspeuren wat God met deze woorden aan Mozes wil te verstaan geven.

a. Vooreerst zeggen wij, God ontdekt hiermee wat Hij, ingevolge van Zijn verbondsbelofte, tevoren geweest was aan de vaders van Mozes en van het ganse Israëlitische volk. Hij was hun God geweest, en had zulks metterdaad betoond; door Abraham, Izak en Jakob te rechtvaardigen, en door hun geloof in de toekomstige Messias, het beloofde Vrouwenzaad, de zonden te vergeven. Ook door hen te heiligen en door Zijn Geest te leiden in de weg van deugd, en op al hun weg te zegenen en te behoeden voor het kwade; door hen ook bij hun sterven in de zalige heerlijkheid naar de ziel in te leiden, onder een gewisse verwachting ook van een zalige opstanding des vleses namaals. Alle welke zaken de Heilige Bladeren ons leren, dat in die spreekwijze van iemands God te wezen, liggen opgesloten. Waarmee wij ons thans niet kunnen ophouden.

b. Het komt vooral hier op aan, dat wij aanwijzen wat God hiermee voor had, als Hij Zich in dit geval van Zijn verschijning aan Mozes noemde de Gods zijner vaders, de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob. God ontdekt hiermee, dat Hij achtereenvolgens Zijn belofte aan Abraham, Izak en Jakob vanouds gedaan, en op welke belofte die vrome vaders gelovig gestorven waren, thans ook tonen wilde de God van hun zaad te wezen. Door dat eerlang uit die slaafse dienstbaarheid en geweldige verdrukking waaronder zij in de vurige oven van Egypte zuchtten, te verlossen; uit dat diensthuis in het beloofde land Kanaän over te brengen; en, indien zij in de voetstappen van hun gelovige vaders wandelden, hun ook tot een God van zaligheid te zullen wezen, beide voor de tijd en voor de eeuwigheid.

B. Zulk een nog nadere openbaring Gods aan Mozes, Israëls toekomstende leidsman, was inderdaad zeer geschikt om hem te vervullen met het allerdiepste ontzag voor de Goddelijke Majesteit.

1. Vooraf, Mozes werd zeer bevende, zegt Stefanus. De spreekwijze drukt uit een allergrootste ontsteltenis en beroering, waardoor hij in verbazing voor Gods verschijning in al de leden van zijn lichaam trilde en beefde.

Het is wel waar, die stem Gods, Ik ben de God uwer vaders, de God van Abraham, van Izak en van Jakob, behelsde een woord van genade en zaligheid voor Mozes en het Joodse volk.

Evenwel was hier ook reden van vervaardheid en beving, zo voor dat woord van God als voor die luisterrijke verschijning Gods.

Dat woord, Ik ben de God van Abraham, van Izak en van Jakob, deed Mozes beseffen dat hem en gans Israël verplichtte tot meer volmaakte heiligheid en godsvrucht, en om in de voetstappen van die gelovige vaders te moeten wandelen. En wie is tot deze dingen bekwaam? Mozes wist, gelijk hij zelf ook schreef, dat het gedichtsel der gedachten van des mensen hart boos is van zijn jeugd aan; ook ten allen dage boos; nog meer, ook alleen boos. Zulk een onmacht ten goede en geneigdheid ten kwade in de mens te overdenken, met indruk op zijn gemoed, dat moest hem doen schrikken en beven.

Daarenboven, zulk een ontzaglijke verschijning Gods in een brandende braambos, terwijl die vuurvlammen Mozes tevens ook deden denken aan Gods straf oefenende heiligheid en rechtvaardigheid, waardoor Hij een verterend Vuur tegen de zondaar is, indien Zijn genade in Christus daar niet tussen komt om dat toornvuur te blussen. Wat kon het anders, wat kon het anders, vraag ik nog eens, dan Mozes uit een diep overdenken van deze vreselijke dingen doen sidderen, rillen en beven in al de leden van zijn lichaam?

Temeer, als hier bijkwam een diep inzien van zijn eigen zondigheid en onheiligheid, geringheid en nietigheid, ja doemwaardigheid voor God. Wie ben ik? zondig stof en as! Ei! gaat niet in het gericht met uw knecht! Op niet één van duizend, duizend zonden zou ik kunnen antwoorden!

2. Geen wonder dan, dat Stefanus aangaande dat gezicht dat Mozes hier voorkwam, getuigt, hij durfde het niet bezien. Hij wil zeggen, dat Mozes niet nader tot de brandende braambos durfde toetreden om Gods heerlijkheid nog meer van nabij te zien, uit een heilige vrees van door het vuur van Gods heiligheid verteerd te zullen worden. Bij Mozes lees ik, hij verborg zijn aangezicht; mogelijk door zijn aangezicht met zijn kleed of mantel te bedekken, of op zijn aangezicht ter aarde neervallende; en de reden hiervan tekent Mozes ook aan, zeggende, dat hij vreesde God aan te zien. Het wil zeggen, dat hij met zijn eindig vernuft in die wonderbaarlijke verschijning Gods niet dieper wilde indringen, om de redenen waarom, en de wijze hoe dit geschiedde na de vorsen. Omtrent deze onpeilbare diepten van Gods wijsheid, almacht en heerlijkheid dient men zijn verstand gevangen te leggen onder de gehoorzaamheid des geloofs. Men moet niet inzien in hetgeen voor ons veel te hoog en te wonderlijk is.

Maar hoe komen deze zaken te pas in de redevoering van Stefanus tot de Joodse Raad? Aldus:

Verscheen de Heere aan Mozes in de braambos, en wel in een vreemd land, het land van Midian. Dan konden de Joden tot welke Stefanus dit woord sprak, zeer gemakkelijk begrijpen dat God, wanneer Hij Zich aan Zijn volk nader wil openbaren, (gelijk Hij Zich nu in Zijn zoon Jezus van Nazareth, Die zij gekruisigd hadden, nader geopenbaard had aangaande de weg om zondaren zalig te maken) aan geen land of plaats gebonden is. Want in de woestijn van Sinaï, daar namaals de wet werd afgekondigd, verscheen de Heere aan Mozes. Die wet der Joodse kerkzeden, die op Sinaï tot dienstbaarheid aan die zeden baarde, stond te worden afgeschaft; en God zou nu in de woestijn der heidenen zeer glansrijk verschijnen, en Zich aan het gelovig heidendom betonen te zijn een Sinaï in heiligheid, Ps. 68:18.

Daarenboven riep God uit de brandende braambos, dat Hij was de God van Abraham, Izak en Jakob. Het kon dan aan Gods heerlijkheid niet het minste nadeel toebrengen, dat Hij ook onder het nieuwe verbond een God der heidenen werd, en met de godsdienst ook tot de heidenen ging. Zij Joden wisten immers zeer wel dat Abraham ook een heiden was, een vuile afgodendienaar, voordat God hem riep uit het Ur der Chaldeeën, en zich verklaarde een God van Abraham te wezen. Derhalve had Stefanus geen lastering tegen Mozes en de wet gesproken, als hij leerde dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats zal verbreken, en de zeden veranderen, die Mozes aan de vaders heeft overgegeven.

ZOVEEL had ik te zeggen aandachtige toehoorders, tot verklaring van dit aanmerkelijk deel van Stefanus' redevoering. Het zal tijd worden, dat ik het verklaarde tot enige nuttige gebruiken overbreng, zo tot versterking in onze Christelijke geloofsleer, als tot bevordering van de heiligheid des levens.

A. Wat de leer des geloofs aangaat, als het fundament, waaraan een Christen die zijn zaligheid liefheeft, zich moet vasthouden:

1. In die brandende en niet verteerd wordende braambos was voor de knecht Gods Mozes nog al meer te zien, dan dat de kinderen Israëls in de gloeiende oven van Egypte niet verteerd zouden worden. De Verbondsengel, Gods Zoon, verschijnt hier in menselijke

gedaante, in het midden van een brandend vuur. In zulk een ontzaglijke vertoning was Hij nog nooit voormaals aan de vaderen verschenen. Mozes kon er een voorbeduiding in zien van God geopenbaard in het vlees; hoe Gods eeuwige Zoon, van de Vader als een Engel of Gezant in de wereld gezonden, in een menselijke natuur de vuurvlammen van Gods toorn, rechtvaardig tegen de zonden ontstoken, dragen zou; maar die gloed ook uit kracht van Zijn ondersteunende Godheid zou doorstaan en te boven komen. De menselijke natuur gezondigd hebbende, is het betamelijk en noodzakelijk, dat in die natuur de straf der zonden gedragen worde. Dit is de enige weg en het zekere middel waarvan een zondaar zijn verzoening met God, en zijn eeuwig behoud kan en mag verwachten. Want aan de ene kant, door een gehoorzaam lijden moest voor de zonden worden voldaan aan Gods wrekende gerechtigheid, in dit gezicht van de braambos door vuurvlammen verbeeld. En aan de andere kant, niemands lijden en gehoorzaamheid is van zulk een waardij, dat het voor de ganse menigte der uitverkorenen genoeg is om hun de hemel te verwerven, dan alleen dat van Gods Zoon, geopenbaard in het vlees. Te ver gaat men dan, als men meent: Dat wel dit middel van behoud door Gods Zoon, als Middelaar Gods en der mensen, Gode betamelijk is; en dat er nu geen ander middel is, nadat God dit in het Evangelie geopenbaard en de mensen daaraan verbonden heeft; dat desniettemin God de mens door andere wegen wel had kunnen verlossen en zaligen, had Hem zulks behaagd. Aldus hebben zich enige kerkleraars, niet slechts jongere, maar ook zelfs oudere verklaard; en vader Augustinus ook schijnt er niet vreemd van te wezen. Gans onvoorzichtig moet ik zeggen. Ik wil wel bekennen, dat het vermetelheid zou zijn uit en naar onze eigen bevattingswijze te willen bepalen waardoor God, oneindig in wijsheid en vermogen, een zondaar al of niet zou kunnen verlossen en zalig maken. Maar nu Gods Woord ons zo klaar hierin voorlicht, getuigende volmondig dat er geen ander middel van behoud is dan door Gods Zoon, geopenbaard in het vlees, behoeven wij ook geen zwarigheid te maken om te zeggen dat er geen ander middel ook kon zijn. Om reden dat het grote verlossingswerk door Christus in de Heilige Schrift niet afgeleid wordt uit Gods willekeur, en omdat Hij het zo goed gevonden heeft; maar uit de volmaaktheid van Gods Wezen; uit Gods betamelijkheid, Hebr. 2:10: Want het betaamde Hem, dat Hij vele kinderen tot de heerlijkheid leidende, de overste Leidsman hunner zaligheid door lijden zou heiligen; ook uit Gods rechtvaardigheid, Rom. 3:25. Want God de Vader heeft Zijn Zoon voorgesteld tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid. Bezwaarlijk zou het ook overgebracht kunnen worden met Gods wijsheid, dat Hij een werk van zulk een groot beslag, als dat van de verlossing in het Evangelie geopenbaard, ondernemen zou buiten noodzaak; nademaal een wijze niets te vergeefs doet. En al zo bezwaarlijk zou het zo in te schikken wezen met Gods liefde tot Zijn Zoon, in Hem zo zwaar te straffen, en de vuurvlammen van Zijn toorn in Zijn menselijke natuur te doen gevoelen, als er een ander middel had kunnen wezen om zondaars te zaligen, nademaal de liefde haar voorwerp verschoont zolang het mogelijk is.

2. Nog een tweede lering ligt er in onze tekst. Als de Zone Gods uit het midden des vuurs Mozes toeroept: Ik ben de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob, geeft Hij daarmee te verstaan dat bij Hem alleen het behoud en de zaligheid voor een zondaar te vinden is, en dat wel met uitsluiting van alle andere verzoeningsmiddelen die de mens zou mogen uitdenken. Zoals Hij Zich ook duidelijk verklaart, Jes. 44:8: Is er ook een God behalve Mij? Immers is er geen andere Rotssteen; Ik ken er geen. Hoever

wijkt het dan van de waarheid af, te leren dat de heidenen zalig worden door het licht der natuur, de Israëlieten door de wet van Mozes, en de Christenen door Jezus, in het Evangelie ontdekt. Ik zie, dat men in deze dagen van het doorbrekend ongeloof zich op enige godgeleerden, zelfs op een van naam onder de eerste kerkhervormers, maar allereerst op Thomas Aquino beroept, een schoolleraar van de dertiende eeuw. Alsof die van gevoelen geweest waren, dat de heidenen buiten enige openbaring Gods, door het licht der natuur alleen konden zalig worden. Maar wat richt men hiermee anders uit, dan te willen bewijzen dat deze geleerden ook mensen waren, die dwalen konden; gelijk zij zeker also gevoelende als men voorgeeft, van de leer van Gods Woord afdwalen, die zo duidelijk hieromtrent spreekt. Neemt eens Joh. 14:6: Jezus zeide tot Thomas: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij. En Petrus zegt: De zaligheid is in geen anderen; want er is ook onder de hemel geen andere naam die onder de mensen gegeven is, door Welke wij moeten zalig worden. Waarom ook Paulus, om te tonen dat het een volstrekte onmogelijkheid is van iets anders buiten Christus de zaligheid af te wachten, zo duidelijk zegt, 1Kor. 3:11: Niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus. En in Ef. 2:18 zegt hij: Door Hem hebben wij beide, namelijk heidenen zowel als Joden, de toegang door enen Geest tot den Vader.

B. Als ik nu onze verklaarde tekstwoorden tot bevordering van deugd en heiligheid des leven zal overbrengen, dan moet ik u vooraf diezelfde vraag doen die Paulus zijn Romeinen deed in zijn Brief, hoofdstuk 3:29: Is God dan een God de Joden alleen? (want die stem van de Verbondsengel, Ik ben de God Abrahams, Izaks en Jakobs, scheen alleen het Joodse volk te raken) en is Hij het ook niet der heidenen? Ik antwoord met diezelfde apostel, ja, ook der heidenen; en hij geeft er de reden van in het volgende vers: Nademaal er een enig God is, Die de besnijdenis rechtvaardigen zal uit het geloof, en de voorhuid door het geloof. God heeft Zich ook aan ons heidenen geliefd te openbaren in Zijn Zoon, Die Mens geworden is. De verschijning van des Heeren Engel in menselijke gedaante aan Mozes, uit het midden van het brandende en niet verteerd wordende braambos, was daarvan een voorbeduiding. Onder het Evangelie hebben wij er de vervulling van, zodat wij in volkomen zekerheid met Paulus kunnen zeggen, 1Tim. 3:16: Buiten alle twijfel de verborgenheid der godzaligheid is groot; God is geopenbaard in het vlees, is gerechtvaardigd in de Geest, is gezien van de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.

1. Maar welk gebruik maakt nu het grote gros van ons Christendom van die openbaring en ontdekking van Christus' menswording? Buiten Welke niemand kan zalig worden; want het is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken. Gods heiligheid en gerechtigheid, waaraan door een volwichtig lijden voldaan moest worden, en Zijn heerlijke genade aan de vaten der barmhartigheid, die Hij tevoren bereid heeft tot heerlijkheid, stralen er zo uitnemend uit door. Heeft men voor die ontzaglijke deugden Gods diezelfde indrukken van uiterste eerbied die in Mozes waren?

Mozes, zegt onze tekst, ging derwaarts heen om dat gezicht te bezien. Maar velen is het de moeite niet waardig om onderzoek te doen naar de verschijning van Christus in het vlees; en bijzonder naar het grote oogmerk van Die, om zondaars zalig te maken. Van hun tijdelijk beroep en bezigheid kan nauwelijks een uurtje overschieten tot zulk een allernodigst onderzoek.

Mozes verwonderde zich over dat gezicht; maar enigen kunnen in Christus' menswording dat wonderlijke niet zien. Anderen met de hedendaagse deïsten en vrijgeesten menen, dat er in de Bijbel, zal men deze voor Gods Woord houden, niets wonderlijks behoorde voor te komen. Een brandende braambos die niet verteerd werd, en honderd andere onbegrijpelijke dingen, is bij hen reden genoeg om dat Boek te verwerpen; evenals was de onbegrijpelijkheid van een zaak een bewijs van derzelver onwaarachtigheid. Is het niet vreemd dat deze mensen duizenden onbegrijpelijke dingen in de natuur voor waarheid aannemen, en niets onbegrijpelijks in de Goddelijke openbaring willen geloven? Zo laten velen zich door de filosofie als een roof vervoeren, tegen die ernstige waarschuwing, Kol. 2:8. Dus hebben velen wel een wijsheid, maar van deze wereld, of een vals genaamde wetenschap, gelijk ze Paulus noemt, gelegen in een waan van hoge natuurkunde, zich alleen oefenende in een deel vreemde gedachten en ongehoorde bespiegelingen, die de mens niet wijzer noch beter maken; ja, integendeel van de Heilige Schrift afleiden, als te laag voor zulke hoogvliegende verstanden. Hoog geeft men daar wel van op, maar in der daad is het zo weinig waard, dat Paulus zich niet ontziet daarvan te getuigen, 1Kor. 3:18: Niemand bedriege zichzelf; zo iemand onder u dunkt dat hij wijs is in deze wereld, die worde dwaas, te weten in zijn eigen ogen, en door zijn vorige waan in nederige schaamte te belijden, opdat hij wijs mag worden, namelijk door plaats te geven aan Gods onderrichtingen in Zijn Woord. Want de wijsheid dezer wereld is dwaasheid bij God, voegt hij er als een reden bij in het volgende vers. Hoor eens, hoe nadrukkelijk de Heere Zijn misnoegen over zulke waanwijzen te kennen geeft, Jer. 4:22: Zekerlijk, Mijn volk is dwaas; en waarin? Mij kennen zij niet; het zijn zotte kinderen, zij zijn niet verstandig; wijs zijn zij om kwaad te doen, maar goed te doen weten zij niet. En in het 8ste hoofdstuk van dat Boek lees ik: De wijzen zijn beschaamd, verschrikt en gevangen; ziet, zij hebben des Heeren woord verworpen, wat wijsheid zouden zij dan hebben? Een ingebeelde en voorgewende wijsheid is er dan bij zulken wel; doch geen rechte of ware wijsheid, geen bevattingen van zaken op Gods Woord, de eigenlijke school der wijsheid, gegrond en daaruit geleerd.

En als het al op zijn best gaat, en men al enig historisch geloof geeft aan de onbegrijpelijke verborgenheden van des Heeren Woord; het blijft maar hangen in enkele verwondering. Evenals wij van de Joodse schare lezen, Luk. 4:22: Zij verwonderden zich over de aangename woorden die uit Jezus' mond voortkwamen. Dan weer verwonderden zij zich over de wonderen en genezingen die Hij deed. Daar bleef het bij. Verschijnt God in Zijn heiligheid, in het straffen van de zonde; waarvan die verschijning in een vlammend vuur van een doornbos een zinnebeeld was, er is geen beven voor de Goddelijke Majesteit, gelijk in Mozes was. Omdat men, aan de ene kant geen gezicht heeft van zijn eigen verdorvenheid, nietigheid en strafschuldigheid; maar meent, dat Gods genade en barmhartigheid, als men slechts enige uiterlijke plichten naar zijn krank vermogen zal waarnemen, de mens wel behouden zal. En omdat men aan de andere kant Gods heiligheid niet begrijpt, Hem even zo natuurlijk eigen te wezen als Zijn barmhartigheid. Meer zal ik hier niet van zeggen wegens ons bepaald tijdsbestek.

2. Och of gij eens door die grote Verbondsengel Christus Jezus, en tot Deszelfs verdiensten gelovig toevlucht neemt! Hij heeft door Zijn borglijden en volmaakte gehoorzaamheid de vuurvlammen van Gods toorn tot verlossing van Zijn uitverkorenen volk uitgeblust. Hij is u volstrekt nodig; want buiten deze Borg eist God gerechtigheid en heiligheid van hem, om met vlammend vuur wraak te doen over degenen die God niet kennen,

en over degenen die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn, 2Thess. 1:8.

C. Gelovig volk Gods! Wat moet gij niet in een dankbare verwondering met Mozes als wegzinken, dat de heilige en vreselijke Majesteit Gods u voor die vuurvlammen van Zijn toorn tegen de zonden rechtvaardig ontstoken, gespaard heeft. Het is Zijn loutere genade, dat gij daardoor allang niet verteerd zijt.

1. Denk niet, dat Hij u verschoond heeft om enige uwer deugden of gerechtigheden. Want gij waart niet beter dan anderen; maar in de natuurstaat even boos en verkeerd, ja, zo onhandelbaar als een stekelig doornbos. Paulus beschrijft toch de mens zo diep vervallen, dat hij gruwelijk is en tot alle goed werk ondeugende, Tit. 1:16. Ja, ook wij, zegt hij, sluitende zichzelf mede in, waren eertijds onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde en elkander hatende, Tit. 3:3.

2. Maar gij hebt uw behoudenis, waardoor gij als de doornbos niet verteerd zijt, enkel dank te weten aan die goedertieren Verbondsengel Die u bewaard heeft. Hij was en is nog met en bij u, evenals oudtijds in het midden van de braambos. Waarvandaan ook Mozes, als hebbende daarvan ondervinding gehad, zijn broederen toewenste de goedgunstigheid Desgenen Die in de braambos woonde, Deut. 32:16.

Hij, Die de God uwer vaders was, zal ook uw God blijven; uw Rechtvaardigmaker en Heiligmaker in dit leven, en in uw sterven uw Heerlijkmaker; Die u ook eens zal opwekken ten uitersten dage. Amen!

VIJFTIENDE KERKREDE

MOZES' ZENDING NAAR EGYPTEN

HANDELINGEN 7:33,34

33 En de Heere zeide tot hem: Ontbind de schoenen van uw voeten; want de plaats in welke gij staat, is heilig land.

34 Ik heb merkkelijk gezien de mishandeling van Mijn volk dat in Egypte is, en Ik heb hun zuchten gehoord, en ben nedergekomen om hen daaruit te verlossen; en nu, kom herwaarts, Ik zal u naar Egypte zenden.

A. **ALS** Abraham tot God in de gebeden naderde, om de gedreigde ondergang van het zondig Sodom af te bidden, deed hij het met de betuigingen zo van zijn grootste eerbied voor God als van zijn eigen nietigheid. Ziet toch, zegt hij tot God, ik heb mij onderwonden te spreken tot de Heere, hoewel ik stof en as ben; zoals wij vinden aangetekend, Gen. 17:27.

1. Hij belijdt dan aan de ene kant zijn eigen geringheid en nietigheid. Wat is minder waardig in het oog der mensen, dan stof en as? En indien men de mens beschouwt, als die door de verdorvenheid een zondig stof is geworden, en ook deswege tot stof zal wederkeren, wat is hij niet een verachtelijk stof en as in de ogen Gods en van alle heiligen?

2. Maar nevens zijn geringheid en nietigheid, welke Abraham onder die spreekwijze, hoewel ik stof en as ben, voor God belijdt; hij erkent ook aan de andere kant diepe indrukken te hebben van Gods hoogheid en heiligheid, als hij zegt: Ik heb mij onderwonden tot de Heere te spreken. Alsof hij wilde zeggen, hoewel ik mijn geringheid en nietigheid zeer wel besef en ondervind, en er een billijk vrezen in mij is voor Gods alles overtreffende hoogheid en zeer geduchte heiligheid; ik heb mij evenwel onderwonden, en de vrijmoedigheid genomen om tot die hoge en heilige God te spreken, en Hem in gebeden aan te lopen. Die tot een aards koning of vorst zal spreken, wat zal men niet al overleggingen des harten hebben, hoe hij behalve een betamelijke houding en gebaren, zijn woorden zal beleggen; en van welke zeer eerbiedige woorden hij zich bedienen zal om de koning te behagen? Hoeveel meer wordt het een en ander vereist in de toenadering tot de troon van de Oppermajesteit, de grote Koning van hemel en van aarde? Hij is te rein van ogen dan dat Hij het kwade zou zien. Gij zijt geen God Die lust hebt in godloosheid; de boze zal bij U niet verkeren, de onzinnigen zullen voor Uw ogen niet bestaan, Gij haat alle werkers der ongerechtigheid. Met zulke diepe indrukken van Gods geduchte heiligheid, waardoor Hij een verterend Vuur tegen de zondaar is, riep David de ontzaglijke Majesteit van de heilige God aan, in zijn gebed, Ps. 5:5,6.

3. Ondertussen kan men ook denken, als vader Abraham de Heere zou tegenkomen en zich bukken voor de hoge God, en daartoe deze woorden van voorbereiding gebruikte: Ziet toch, ik heb mij onderwonden tot de Heere te spreken, hoewel ik stof en as ben; dat hij tevens ook ten volle overtuigd was van des Heeren goedertierenheid en gunstige geneigdheid om de recht boetvaardige en diep ootmoedige zondaar, die tot Hem nadert,

in genade aan te nemen en hem boven en tegen verdiensten wel te doen. Want had Abraham zulk een besef van Gods goedheid niet gehad, hij zou zich, die stof en as was, niet onderwonden hebben tot die heilige God te spreken. Manoach, de vader van Simson, mocht eens zeggen: Wij zullen zekerlijk sterven, omdat wij God gezien hebben. Maar dat antwoord, zo verstandig als bemoedigend, gaf er zijn huisvrouw op: Zo God lust had om ons te doden, Hij zou het spijsoffer en het brandoffer van onze hand niet genomen hebben, Richt. 13:22,23.

Om kort te gaan, zulke indrukken van eigen geringheid en nietigheid voor Gods geduchte heiligheid, en tevens van ontferming en goedertierenheid, drukte de Engel des Heeren, Die uit de brandende braambos riep, des Heeren knecht Mozes in.

Wat moest hem die roepende stem niet doen gedenken aan zijn zondige nietigheid en onwaardigheid, en aan Gods geduchte heiligheid? Ontbind de schoenen van uw voeten; want de plaats in welke gij staat is heilig land.

Wat kon hij ook anders dan des Heeren goedertierenheid erkennen, zo onverdiend aan hem en aan gans Israël te schenken? Als hiermee ook gepaard ging dat ziel bemoedigend woord: Ik heb merkelijk gezien de mishandeling van Mijn volk dat in Egypte is, en Ik heb hun zuchten gehoord, en ben nedergekomen om hen daaruit te verlossen. En nu, kom herwaarts, Ik zal u naar Egypte zenden.

Het een en ander wordt zeer gepast door de heilige martelaar en diaken Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad bijgebracht, om zijn lasterende vijanden te overtuigen welk een eerbied en hoogachting hij had voor Gods knecht Mozes, Israëls leidsman; afgezien hij geleerd had, dat de zeden van Israëls godsdienst die Mozes aan de vaders had overgegeven, eerlang stonden veranderd te worden. Zoals wij zien zullen na een korte verklaring van deze twee hoofdzaken. Laten wij:

I. Eerst bezien, welke indrukken van eigen nietigheid en van Gods heiligheid de Engel des Heeren aan Mozes geeft, vers 33.

II. En daarna zal ons voorkomen die grote belofte Gods, van behoud en goedertierenheid aan Zijn verbondsvolk Israël, vers 34.

EERSTE DEEL

Ten aanzien van het eerste, vervolgt onze Heilige Stefanus zijn redevoering tot de Joodse Raad met een verhaal, dat de Heere tot Mozes zeide, namelijk toen, wanneer Hij alvorens hem toegeroepen had om de brandende doornbos niet nader te komen, maar zich tevreden te houden met die verschijning van Gods heerlijkheid van verre aan te zien: Ontbind de schoenen van uw voeten; want de plaats in welke gij staat is heilig land.

A. De Engel des Heeren, de Zone Gods, Die in zichtbare en naar alle schijn menselijke gedaante Mozes verscheen, tot een voorbeduiding van Zijn toekomstige verschijning in het vlees, riep met duidelijke en verstaanbare woorden uit het midden van de brandende braambos hem toe: Ontbind de schoenen van uw voeten. In dit zanderig, steen- en doornachtig land, als de woestijn bij de berg Sinaï was, waarin dit ontzaglijke gezicht van de brandende braambos voorviel, was Mozes in het weiden van de kudde als schaapherder genoodzaakt geschoeid of met schoenen aan zijn voeten te gaan; teneinde die door het brandende zand niet te bezeren, of door de stekelige doornen de kwetsen. Die schoenen wordt hij gelast te ontbinden; dat is, de riemen waarmee naar de gewoonte der Ouden

de zolen die aan de planten der voeten verbonden waren, los te maken, de zolen af te leggen, en aldus barrevoets te gaan. De redenen hiervan zullen wij kort opgeven.

Dat dit blootsvoets gaan, met uitgetrokken schoenen of zolen, Mozes heiliger en Gode aangenamer zou gemaakt hebben, kan niet zonder ongerijmdheid gedacht worden. Vermits God Zelf naderhand aan Mozes en gans Israël uitdrukkelijk gebood in de heilige plechtigheid van het eten van het Pascha, de schoenen aan te houden, Ex. 12:14.

Veel gevoeglijker kan men dit ontbinden van de schoenen, die af te leggen en blootsvoets te gaan aanmerken:

1. Als een teken van nederige verootmoediging, geringheid en nietigheid in des Heeren knecht Mozes. De Heere wil hem hierdoor een indruk geven dat hij zondig stof en as zijnde, niet waardig was het minste en geringste deksel, gelijk de schoenen of de zolen der voeten waren. Als David in zijn meest armelijke en berooide staat vertoond wordt, komt hij voor, niet alleen vluchtende voor Absalom en wenende, maar ook barrevoets gaande, 2Sam. 15:30.

2. Daarbenevens, kon dit bevel des Heeren Mozes te binnen brengen zijn dienstbaarheid aan de Heere, terwijl hij Gods knecht zou zijn om Israël uit Egypte uit te leiden; want slaven en lijfeigenen plegen bij de oude volkeren barrevoets te gaan. Waarom de verloren zoon in het Evangelie voorkomt in zijn ellendige dienstbaarheid, voordat hij weer thuis kwam, met blote voeten te gaan; weshalve zijn vader belastte bij de thuiskomst van de zoon, hem als een vrij geboren, niet alleen het beste kleet aan te doen, en hem een ring aan de hand te geven; maar ook schoenen aan de voeten, Luk. 15:22.

3. Het komt nog nader, als wij aanmerken dat dit ontbinden en uitdoen van de schoenen, Mozes kon leren zijn verschuldigde plicht; om in Gods vreze en heilige deugdbetrachting, uit te schudden en af te leggen de vuilheid der zonden, welke de aardsgezinde mens die uit de aarde is, en met de schoenen die doorgaans vuil en meest bezoedeld zijn, de aarde betreedt, van nature aankleeft; en daarentegen te staan en te wandelen in de weg van Gods bevelen.

4. Maar dat we hier wel allermeeft in aanmerking moeten nemen, omdat men met vuile schoenen een plaats die door de tegenwoordigheid van God bijzonder heilig is, betredende, die heilige plaats daardoor schijnt te verachten en te versmaden, zo is het uitdoen van de schoenen daarentegen een zeer bekwaam en gepast zinnebeeld, teken en bewijs, dat men grote achting heeft voor zulk een heilige plaats, en de uiterste eerbied voor Gods tegenwoordigheid en ontzaglijke heiligheid. Immers dit ligt opgesloten:

B. In de reden die de Heere Zelf ervan geeft, waarom Mozes zijn schoenen moest ontbinden. Want, zegt Hij, de plaats in welke gij staat is heilig land.

1. Heilig kon dit land der woestijn van de berg Sinaï, waarin dat gezicht van een brandende braambos Mozes voorkwam, geenszins genoemd worden. Of vanwege zekere inklevende heiligheid, of omdat dit land een zuiverder en minder besmettende en bezerende grond dan andere landen had; integendeel, het was een land met stekende en bezerende doornen en distelen bezet. Alleen wordt de plaats waarin Mozes thans stond heilig genoemd, omdat de heilige en heerlijke God die plaats heiligde en verheerlijkte door een bijzonder teken van Zijn heilige en heerlijke tegenwoordigheid. Gelijk om diezelfde reden het land Kanaän een heilig land, Jeruzalem een heilige stad, de tempel aldaar Gods heilige tempel, en de bijzonderste plaatsen in dat huis Gods, daar God Zich het meest heerlijk vertoonde, het heilige en heilige der heiligen namaals genaamd werden. Trouwens, al voor Mozes' tijden hadden de heilige aartsvaders zulke plaatsen, daar

God Zich op een bijzondere wijze vertegenwoordigde, en daar Hij hun het verborgene van Zijn raad openbaarde, als heilige plaatsen aangemerkt. Toen Jakob van zijn slaap ontwaakte op die plaats, daar hij in een Goddelijke droom dat gezicht van de ladder ontvangen had, zei hij: Gewisselijk! de Heere is aan deze plaats, en ik heb het niet geweten; en hij vreesde en zeide, hoe vreselijk is deze plaats! Dit is niet dan een Bethel, een huis Gods; dit is de poort des hemels! Gen. 28:16,17.

2. Zulk een heilige plaats dan, door Gods tegenwoordigheid in de braambos die niet verteerd werd, was reden genoeg voor Mozes om de schoenen uit te doen en barrevoets te staan:

Tot een blijk van een nederige gemoedsgestalte voor God.

Tot een blijk van een verhemelde beweging des harten, waardoor hij los was van het aardse en van de zondige begeerlijkheden, ook tot een blijk van een allerdiepste eerbied voor Gods ontzaglijke heiligheid, Die de zondaar een verterend Vuur is. Hiervandaan dan, omdat God gezegd heeft: Mijn heiligdom zult gij eren; dat des Heeren priesters met blote en gewassen voeten in de tempel de heilige dienst volbrachten. Het is dan uit ontzag voor de hoge en heilige God, dat Mozes hier voorkomt op Goddelijke last zijn schoenen uit te trekken, en te staan in zulk een heilige plaats van Gods tegenwoordigheid; in hoedanige eerbiedige gemoedsgestalte voor God een heilige tempelhanger ons ook voorkomt in Ps. 24:3,4: Wie zal klimmen op de berg des Heeren? Wie zal staan in de plaats Zijner heiligheid? Dit is de vraag; het antwoord is: Die rein van handen en zuiver van hart is; die zijn ziel niet opheft tot ijdelheid.

TWEEDE DEEL

De Heere, Die een God van goedertierenheid is, doet hier ook een grote belofte aan Zijn verbondsvolk Israël, zeggende tot Mozes: Ik heb merkkelijk gezien de mishandeling van Mijn volk dat in Egypte is; en Ik heb hun zuchten gehoord; en ben nedergekomen om hen daaruit te verlossen. En nu kom herwaarts, Ik zal u naar Egypte zenden.

A. Eerst verhaalt de heilige Stefanus een krachtig vertoog van de Goddelijke lankmoedigheid en het acht geven op Zijn volk: Ik heb merkkelijk gezien de mishandeling Mijns volks dat in Egypte is, en Ik heb hun zuchten gehoord.

1. God had Zijn lankmoedigheid getoond aan dat oude verbondsvolk, dat Hij zo lange tijd in hun zondige aard en weerspannige bedrijven in het midden der verdrukkingen in Egypte gespaard had voor het eindelijk verderf, en gedragen had. Want ofschoon dat volk de Heere ontrouw was; Hij bleef getrouw. Zij waren al bijna honderd jaren verdrukt geweest; maar bij de Heere zijn uitkomsten. Zij baden, zij weenden, zij zuchtten onder de mishandelingen hun aangedaan door de Egyptenaars; eindelijk kwam de tijd van hun verlossing. Daarom hebben Gods kinderen lijdzaamheid van node, om de belofte waarop zij moeten wachten weg te dragen. Indien de Heere vertoeft, verbeid hem; want Hij zal gewisselijk komen en niet achter blijven, Hab. 2:3.

2. Naast de Goddelijke lankmoedigheid straalt hier ook door Gods acht geven op Zijn volk. En zou Hij niet? Het was toch dat volk dat Hij uit alle natiën van de wereld had uitverkoren tot Zijn bijzonder volk, waaraan Hij Zijn Naam geopenbaard had, en waarvan Hij gediend en geheilgd wilde worden. Dat volk, waaruit de Middelaar Gods en der mensen geboren zou worden, Die in de wereld komen zou om zondaren zalig te maken.

Als God hier dan gezegd wordt de mishandelingen van Zijn volk merkelijk gezien te hebben, dat is, met grote oplettendheid en aandacht gezien te hebben, en daarbenevens ook hun zuchten onder het Egyptische geweld gehoord te hebben; dan zien wij er zeer klaar uit dat God niet is gelijk de koningen der aarde, die de ellende van hun onderdanen niet weten; of indien wel, Zich deze niet aantrekken; maar dat Hij nauwkeurig acht geeft op het lijden van Zijn kinderen, en ten laatste een blijde uitkomst geeft. Die ons uit zo grote dood verlost heeft, en nog verlost, zegt Paulus elders; op de welke wij ook hopen dat Hij ons al verder verlossen zal, 2Kor. 1:10.

B. Trouwens, dit zijn radeloosheid van verlossing geeft de Heere ook aan Mozes te verstaan, als Hij erbij voegt: En Ik ben nedergekomen om hen daaruit te verlossen.

1. Gods nederkomen uit de hemel en daarheen weer heen te varen, weten wij dat oneigenlijke spreekwijzen zijn, die Gods hulpvaardigheid of strafoefening omtrent de kinderen der mensen, en het einde van het een of ander ons te verstaan geven. De Heere kwam neder, om te bezien de stad en de toren van Babel, die de kinderen der mensen bouwden. En daarna een verbond met Abraham gemaakt hebbende, voer Hij van Abraham weer op.

2. Hier kwam de Heere neder, om Zijn zuchtend volk uit de ijzeren oven van Egypte te verlossen, als een kudde schapen te leiden in de woestijn, volgens Ps. 78:52-54, en hen in te leiden in een goed en ruim land, vloeiende van melk en honing, Ex. 3:8.

Het gebeurt wel, dat God een tijd lang het geroep en geschrei van Zijn kinderen als niet hoort, tot beproeving van hun geloof en geduld; en dat het schijnt alsof Hij Zich doof houdt op hun gebeden. Maar de tijd der verlossing in Gods raad bepaald, is er nog niet; als die komt en daar is, dan staat de Heere op tot verlossing. En daarom bezit uw ziel in uw lijdzaamheid; die gelooft zal niet haasten.

C. Thans is de tijd van Israëls verlossing uit Egypteland gekomen. Waarom de bezen- ding van Mozes volgt, tot een werktuig in des Heeren hand. En nu, kom herwaarts, zegt de Heere tot Mozes, Ik zal u naar Egypte zenden.

1. Welaan dan gij Mijn knecht, die Ik tot dat grote werk heb uitverkoren, kom herwaarts en schik u met alle bereidwilligheid en volvaardigheid tot Mijn dienst, al Mijn bevelen uit te voeren. Verlaat uw kudde die gij nu veertig jaren lang in Midian hebt geweid, en al wat u daarin lief en waardig is. U zal Ik tot Farao in Egypte zenden, tot verlossing van Mijn verdrukt volk. U, die Ik tot dat grote werk heb doen geboren worden, daartoe behouden en uit het water getogen heb, en aan het hof van Egypte heb doen opvoeden als een aangenomen zoon van Farao's dochter, doende u daartoe ook onderwijzen in al de wijsheid der Egyptenaren. U, die ik ook nu veertig jaren geleden tot uw broederen zond, en in het verslaan van een Egyptenaar door uw hand een klaar en duidelijk teken gaf, dat Ik hen door uw hand verlossing geven zou; hoewel zij dat teken toen niet verstonden, maar u verstieten en verwierpen; zodat gij de vlucht moest nemen naar dit land uwer vreemdelingschap Midian. Weet nu Mijn knecht, die Ik uitverkorenen heb, thans zal Ik u naar Egypte zenden tot Farao, ofschoon uw doodsvijand, om bij hem die verlossing van Mijn verdrukt volk te verzoeken, en ze ook dadelijk uit te voeren.

2. En zo blijkt dat de Albestuurder, Die in de weg van Zijn voorzienigheid door gepaste middelen werkt tot het bereiken van Zijn heilige en wijze einden, Mozes wilde gebruiken als de leidsman van Zijn volk, uit Egypte naar het beloofde Kanaän. Aan welke roepende stem Gods wij hem ook vervolgens zullen zien gehoorzaam wezen. Zo past

het des Heeren knechten te gaan, daar zij van God geroepen en gezonden worden. De nood is mij opgelegd, zegt Paulus; en wee mij indien ik het Evangelie niet verkondig! Ziedaar aandachtige toehoorders, het een en ander dat wij in dit uur verklaard hebben, wordt zeer gepast door de heilige martelaar en diaken Stefanus bijgebracht in deze zijn redevoering tot de Joodse Raad. Om zich te verantwoorden over die valse beschuldiging van zijn vijanden in vers 11 van het even voorgaande hoofdstuk. Wij hebben, zeggen zij, Stefanus horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God. Maar die beschuldiging moet immers vervallen:

A. Als Stefanus' kwaadaardige en vinnige vijanden hem hier met de grootste achting van de knecht Gods Mozes horen spreken; erkennende Mozes' bediening als van een Goddelijke instelling. En hem verheffende als een getrouwe dienstknecht in des Heeren huis, die al wat hij deed, gedaan had op Goddelijke last, hebbende daartoe ook bevel en volmacht van God ontvangen. Kom herwaarts, had God tot Mozes gezegd, Ik zal u naar Egypte zenden.

B. Temeer moet die beschuldiging, dat Stefanus een lasteraar van Mozes zou zijn, vervallen, als zij hem in de redevoering tot de Joodse Raad niet één woord horen spreken van zonden en zwakheden die Mozes beging, bij deze gelegenheid dat God hem naar Egypte zond. Hoe weerstrevig was Mozes in het begin? Wat bracht hij al zwarigheden in om die last van zijn hals te schuiven? Dan vreest hij dat zijn broeders hem andermaal zullen verstoten, en niet geloven dat God hem gezonden heeft. Dan brengt hij in: Och Heere, ik ben geen man wel ter tale, noch van gisteren, noch van eergisteren; maar ik ben zwaar van mond en van tong. En daarom, wat zal ik tot de koning Farao zeggen? Ik ben zulk een stamelaar; hij zal mij met verachting horen en verstoten. En hoezeer de Heere hem belooft dat Hij met zijn mond zal zijn, en de woorden leggen in de opening van zijn mond; Mozes aarzelt alweer, en bidt God dat hij toch een ander wil zenden tot Farao, die hem in bekwaamheid overtrof.

Ziedaar aandachtigen, al die ongelovige tegenstrubbelingen van Mozes tegen de Heere gaat onze Heilige Stefanus ten enen male voorbij in zijn redevoering, om Mozes' zwakheden niet bloot te leggen, als niet nodig en niet dienstig tot zijn oogmerk in de redevoering tot de Joodse Raad. Wat kon Stefanus dan een klaarder bewijs geven van zijn hoogachting voor Mozes, de insteller van de Joodse godsdienst, en dat hij zeer vreemd was van enige lasterlijke woorden tegen Mozes of God te spreken; zoals men Stefanus bij de Joodse Raad geheel vals had aangeklaagd.

OM het afgehandelde tot onszelf wat nader over te brengen; het is waar, onder het Evangelie is de ene plaats niet heiliger dan de andere; ondertussen moeten wij indachtig wезen dat aan alle plaatsen daar wij ons bevinden, bijzonder in Gods heiligdom, daar de Heere tot ons spreekt door Zijn knechten die Hij uitzendt, en daar Hij blinkende aan ons verschijnt, niet in een vlam van vuur, maar in Zijn Zoon Die Mens geworden is, en in Zijn heilige Verbondszegelen, als panden van Zijn liefde. Dat aldaar, en aan alle plaatsen, zeg ik, ons toegeroepen wordt: Ontbind de schoenen van uw voeten; want de plaats in welke gij staat is heilig land.

A. Dat wij derhalve in een geestelijke zin alzo de schoenen van onze voeten ontbinden; dat wij dat alles afleggen wat ons verontreinigt en besmet, en deswege walgelijk maakt in de ogen van een heilig God. Want Zijn ogen zijn te rein om het kwade te aanschouwen.

Kom, legt af, legt af, zeggen wij, aangaande de vorige wandeling uw oude mens die verdorven wordt, door de begeerlijkheden der verleidingen; en wordt vernieuwd in de geest uws gemoeds, en doet aan de nieuwe mens die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid, Ef. 4:22-24.

Tot dat einde:

1. Ontbind u van het aardse, waaraan gij tot nog toe zo gehecht zijt. Gij zijt uit de aarde aards en vleselijk, zonder te bedenken de dingen die des Geestes Gods zijn.

2. Ontbind u van de zondige wellusten en begeerlijkheden, die als met een onrein slijk uw ganse ziel besmetten en bezoedelen.

3. Ontbind u van de paden des verderfs, waarop gij tot nog toe gewandeld hebt, en waarop uw treden alsnog de hel vasthouden. En bidt God vurig en bij aanhouding, dat Hij u bekere, en door Zijn Geest bewerke om uw voeten te zetten op de weg der heiligmaking, welker einde uitloopt in het eeuwige leven. Ei! naakt zo tot God, en Hij zal tot u naken; reinigt de handen gij zondaars, en zuivert uw harten gij dubbelhartigen! Jak. 4:8.

B. Maar dat des Heeren volk uit het verhandelde ook iets meedrage tot nut van hun ziel.

1. Is de Heere zulk een heilig God en geduchte Majesteit, dat de mens die toch onheilig is, voor Zijn aangezicht niet kan bestaan, en derhalve tot Hem Die een verterend Vuur tegen de zondaar is, niet naderen kan:

Verblijdt u vooreerst, dat gij een Middelaar hebt, door Wie gij tot God kunt naderen, langs die verse en levende weg, ingewijd door Zijn bloed. Kinderkens, indien iemand uwer gezondigd heeft; wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus de Rechtvaardige, en Hij is een Verzoening voor onze zonden, 1Joh. 2:1,2.

Dat ontbinden van de schoenen van uw voeten, dat is, dat uitschudden en afleggen van al dat vuile en besmettende van de zonden die u nog aankleven, dat moet u gedurig herinneren wat al zonden u nog dagelijks omringen, en wat al vleselijke begeerlijkheden nog in u zijn, die krijg voeren tegen de ziel. En dat moet u dan nederig en ootmoedig maken, en veel doen inzien in uw geringheid en nietigheid, belijdende met Abraham dat gij maar zondig stof en as zijt.

2. Maar dat aan de andere kant, Gods heiligheid u ook niet verbaze of verschrikke, veel minder van hem doe vlieden. Want Gods genade in de grote Middelaar Christus, Die het toornvuur van Gods heiligheid in het dragen van de zondenstraf voor de uitverkorenen heeft uitgeblust, hebt gij immers gelovig aangegrepen. En die genade Gods was het, welke Abraham deed onderwinden tot de Heere, de heilige God, te spreken, hoewel hij stof en as was, zoals wij in onze inleiding tot deze stof gehoord hebben.

O, welk een geluk voor een zondige aardworm! Tot een heilig God, maar Die ook genade in Christus bewijst, te mogen naderen; en met Hem in gebeden te spreken, en gemeenzaam om te gaan. Tot de paleizen en personen van de vorsten der aarde te mogen toegaan, hoe hoog wordt dat bij de wereld geschat? Welk een roem droeg er Haman, de grootste hoveling en gunsteling van Ahasveros, dat de koningin Esther niemand van hen met de koning had doen komen tot de maaltijd des wijns? En dat hij ook tegen de volgende dag van haar met de koning genodigd was? Maar wat is dat te vergelijken bij de vrijheid welke Gods volk heeft, om tot de Koning aller koningen, de God van hemel en aarde te mogen naderen in dagelijkse gebeden? Mogende vrijmoedig hun klachten voor Zijn aangezicht uitstorten, als hun geest in hen overstelpt is, Ps. 102:1. In volle verzekering, dat Hij Zich wenden zal tot het gebed desgenen die van alles ontbloot is, en dat

Hij het niet versmaden zal. Is dat niet een geluk, zo groot, wegens de onmetelijke afstand tussen die verheven Majesteit en een zondig stof, dat niemand zulks zal hebben kunnen durven denken, ik laat staan zich dat aanmatigen? De allerhoogste en eeuwig Levende met een lage sterveling! De Schepper der einden der aarde met het maaksel Zijner handen! De Rechter der ganse aarde, met die tegen Hem misdaan en zich des doods schuldig gemaakt hebben, zo gemeenzaam te willen omgaan! Wie hoorde ooit van zulk een ongelijke vriendschap? En evenwel zo ontdekt Zich de Heere in Zijn Woord. Abraham geloofde God, en het is hem tot rechtvaardigheid gerekend, en hij is een vriend Gods genaamd geweest, zegt Jakobus, hoofdstuk 2:23. En Abraham is dat niet alleen, maar tot allen die in de voetstappen van zijn geloof wandelen, wordt gezegd wat Jezus tot Zijn discipelen zei: Ik heb u vrienden genoemd.

Wel, sta dan niet van verre, beschroomd om uw ogen naar de hemel op te heffen. Dewijl wij dan broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, op een verse en levende weg, welke Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is door zijn vlees. En dewijl wij hebben een grote Priester over het huis Gods, zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water. Aldus luidt de nodigende en bemoedigende taal van Paulus tot allen die door een gezicht van Gods heerlijkheid en heiligheid, en door een bewustheid van hun zondigheid zouden terug blijven, Hebr. 10:19-22. Hebt dan ook moed alle oprechten van hart; want de Heere Zelf roept u en nodigt u, om tot Hem te naderen. Hij geeft er u vrijheid toe in Zijn Woord. Hij wekt er u menigmaal toe op door de verborgen werking van Zijn Geest. Hoe verkeerd handelen hier doorgaans de mensenkinderen in de bevatting die zij maken van God de Heere? Die er geheel geen grond toe hebben om zich God als genadig en barmhartig, en als een Ontfermer en verzoend voor te stellen, willen zulks echter doen, en wel tegen alle getrouwe waarschuwingen aan. Anderen integendeel, die door de Geest der aanneming tot kinderen mogen roepen Abba, Vader! laten zich daarvan weerhouden door een geest van dienstbaarheid tot vreze, om de woorden van Paulus te gebruiken, hebbende en voedende zulke harde gedachten van de Heere. Immers tegen het ganse Woord van God aan, waarin de Heere, niettegenstaande Zijn hoogheid en heiligheid, van de hemel zo menigmaal en zo zielroerende u toeroept wegens de verzoening door Jezus' bloed: Hoort Mijn volk, en Ik zal spreken; Israëel, en Ik zal onder u betuigen. Ik God ben uw God! Ps. 50:7. Ik zal hunlieder afkeringen genezen, Ik zal ze vrijwillig liefhebben; want Mijn toorn is van hen afgekeerd, Hos. 14:5.

Stelt u dan de Heere van nu aan voor, niet als een verterend Vuur, in Wiens handen te vallen vreselijk is. Dat is hij zeker voor die Hem de nek toekeren, en niet het aangezicht. Maar stelt Hem u voor in Zijn Vaderlijke liefde en toegenegenheid; want gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, zo ontfermt Zich de Heere over die Hem vrezen, Ps. 103:13. Wij hebben Hem niet eerst liefgehad, maar Hij ons, 1Joh. 4:19. En Hij verkoos u tot zaligheid, niet naar de werken der rechtvaardigheid die gij gedaan had of doen zoudt; maar naar Zijn voornemen en genade, die u gegeven is in Christus Jezus voor de tijden der eeuwen, 2Tim. 1:9.

Stelt hem u ook voor in Zijn Vaderlijke trouw en onveranderlijkheid. Een zwakke gelovige, als hij zich in het een of het ander misdragen heeft, verbeeldt zich aanstonds dat het met hem gedaan is, dat God Zijn barmhartigheid door toorn toesluit, en voortaan niet meer goedgunstig zal zijn. Dat horen wij in Ps. 31:23: Ik zeide in mijn haasten, ik ben

afgesneden van voor Uw ogen. Maar tot oneer van God en tegen Zijn betuiging aan, naar Zijn zeggen in Jesaja: Bergen zullen wijken en heuvelen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer.

Had de Heere God de mishandelingen van Zijn volk dat in Egypte was merkelijk gezien, en hun gezucht gehoord; Hij is nog diezelfde Verbondsgod, Wiens ogen en oren altijd open staan voor het zuchten en bidden van Zijn arm en ellendig volk dat op Zijn Naam vertrouwt. Hij zal ze niet begeven noch verlaten. Ofschoon een vrouw haar zuigeling vergat; de Heere nochtans vergeet de Zijnen nooit. Hij zal op Zijn tijd een Mozes zenden tot hun verlossing. Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit die alle red hem de Heere. Hier zal Hij gedurig bij u zijn, volgens de belofte: Hij zal uw rechterhand vatten, u leiden door Zijn raad, en daarna u opnemen in heerlijkheid, Ps. 73:23,24. Amen!

ZESTIENDE KERKREDE

MOZES DE LEIDSMAN DER ISRAËLIETEN DOOR VELE WONDEREN

HANDELINGEN 7:35,36

35 Dezen Mozes, welken zij verloochend hadden, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? dezen, zeg ik, heeft God tot een overste en verlosser gezonden door de hand des Engels, Die hem verschenen was in het doornbos.

36 Deze heeft hen uitgeleid, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte, en in de Rode Zee, en in de woestijn, veertig jaren.

A. **IN** Ps. 113:7,8 lezen wij deze opmerkelijke woorden: Die de geringen uit het stof opricht, en de nooddriftigen uit de drek verhoogt. Om te doen zitten bij de prinsen, bij de prinsen Zijns volks.

1. Gelijk het verhogen, zomin als het vernederen, niet uit het oosten, noch uit het westen, noch uit de woestijn komt, maar alleen van de Heere, Die deze verhoogt en gene vernedert naar Zijn vrijmachtig welbehagen; also behaagt het ook menigmaal in de weg van Zijn heilig en aanbiddeijk albestuur, op de lage, de nederige, de nooddriftige, die bij de gehele wereld veracht was neer te zien; en hem tegen alle gedachten en verwachting der mensen te doen opklimmen tot het uiterste toppunt van heerlijkheid. Hij richt hem op uit het stof, Hij verhoogt hem uit de drek, om te doen zitten bij de prinsen, bij de prinsen zijns volks. Wie zou ooit hebben kunnen denken dat David, een geringe schaapherder, de koninklijke troon van Israël zou beklommen hebben? De profeet Samuel, van God gezonden naar Bethlehem om een der zonen van Isaï tot koning te zalven, had niet de minste gedachte dat David, de kleinste en geringste van al zijn broederen, diegene zou zijn die God tot koning had uitverkoren. Samuel liet zijn oog terstond vallen op Eliab, de eerstgeboren zoon in Isaï's huis, die daarbenevens in het uiterlijk aanzien van een deftig wezen en rijzige gestalte was; denkende, deze welgeschapen jongeling zal zeker de koning van Israël wezen daar de Heere op ziet. Maar God, Wiens gedachten niet zijn als onze gedachten, noch Zijn wegen als onze wegen, zei tot Samuel: Ziet zijn gestalte niet aan, noch de hoogte van zijn statuur; want Ik heb hem verworpen. Want het is niet gelijk de mens ziet; want de mens ziet aan dat voor ogen is, maar de Heere ziet het hart aan. En nadat vervolgens de andere zonen van het huis voorbij Samuels aangezicht gegaan waren, vroeg de profeet aan Isaï, zijn dit al uw jongelingen? En hij kreeg tot antwoord, de kleinste is nog overig, te weten David; en ziet, hij weidt de schapen. Maar zo haast komt deze David niet uit het veld en onder de ogen van Samuel, of de Heere zeide tot hem: Sta op, zalf hem; want deze is het. Toen nam Samuel de oliehoorn, en zalfde hem in het midden zijner broederen; zoals gij dit alles kunt lezen in 1Sam. 16:1-13.

2. Dan, daar ik nu bijzonder mijn ogen op heb, gebeurt het al menigmaal dat de grote Albestuurder diezelfde mensen, die men tevoren veracht en verloochend had, uit de laagte in de hoogte verheft; dat meer is, dat God juist diezelfde middelen die de menseelijke wijsheid uitdacht en aanwendde om iemand in de laagte te houden, gebruikt om

hem juist daardoor in de hoogte te verheffen. Zo weet God de wijzen te vangen in hun arglistigheid, en de raadslagen der verkeerden te schande te maken, Job 5:12,13. Ja, dat nog al verder gaat, God gebruikt diezelfde verachte en verstoten mensen wel eens om te Zijner tijd aan hun verachters en verstoters een groot heil en verlossing aan te brengen; opdat aan Gods wijsheid en almacht, en niet aan de menselijke arm de eer van zodanige verlossing zou worden toegebracht.

3. Met ontelbare voorbeelden uit de gewijde en ongewijde historiën zou dit kunnen worden bevestigd en opgehelderd. Laten wij thans maar des Heeren getrouwe knecht Mozes beschouwen, volgens het waarachtig verhaal dat de Heilige Stefanus ons daarvan geeft in de voorgelezen tekst. Deze Mozes, van God gezonden om door zijn hand de kinderen Israëls uit de Egyptische slavernij te verlossen, wordt eerst van zijn eigen broederen verstoten, gelijk Stefanus tevoren in zijn heilige redevoering heeft verhaald. Waarop hij de vlucht neemt, en een vreemdeling wordt in het land Midian, volgens vers 29. Maar ziet nu eens aandachtigen, ziet eens Gods aanbiddelijke voorzienigheid en wonderlijke weg met die verachte en verstoten Mozes, en met dat ondankbaar volk gehouden, zijn verachters en verstoters. God gebruik hem te Zijner tijd tot een grote en doorluchtige verlosser van het Joodse volk uit de diensthuis van Egypte, en tot een veilige leidsman naar het beloofde Kanaän; en zulks onder de meest ontzaglijke en verbazende wonderen en tekenen. Deze Mozes, zegt onze Stefanus, welke zij verloochend hadden, zeggende, wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? Deze, zeg ik, heeft God tot een overste en verlosser gezonden door de hand des Engels, Die hem verschenen was in de doornbos. Deze heeft hen uitgeleid, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte, en in de Rode Zee, en in de woestijn, veertig jaren.

4. Om een goede orde te houden en de tekst volgens deszelfs oogmerk te verklaren:

I. Zullen wij vooraf de nodige opening en opheldering der voorgelezen woorden geven.

2. En dan bezien, hoe die woorden dienen tot Stefanus' oogmerk. Om eruit te bewijzen dat hij geen verrader van Mozes of deszelfs wet was; en dat hij ook Gods Majesteit en heerlijkheid niet beledigd had, als hij geleerd had volgens vers 14 van het voorgaande 6de hoofdstuk, dat Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal die ons Mozes overgeleverd heeft.

EERSTE DEEL

Tot opening en opheldering van de tekst komt ons:

A. Eerst voor Mozes' zending tot verlossing van zijn broederen.

B. En dan de dadelijke verlossing zelf, onder grote wonderen en tekenen.

A. Ten aanzien van Mozes' zending tot verlossing getuigt onze Stefanus:

1. Vooraf dat zijn broeders, de kinderen Israëls, hem verloochend hadden, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? Dit gezegde wordt in het voorgaande 27ste vers maar alleen aan één enige Hebreeuwse man toegeschreven; doch in onze tekst op rekening van het ganse volk gesteld; om reden dat die snode taal van die ene door niemand der andere Joden werd tegengesproken; maar van alle anderen, tenminste van het grootste gedeelte hunner, werd gebillijkt en voor goed gekeurd. En dat noemt Stefanus alhier een verloochening. En terecht; want door zulk een stoute vraag, wie heeft u tot

een overste en rechter gesteld, vielen zij Mozes af, en verloochenden zijn werk waartoe hij van God verordineerd en tot zijn broederen gezonden was; namelijk, om hen te verlossen uit de onderdrukkende hand der Egyptenaren.

O snode ondankbaarheid! Welk een liefde had Mozes voor zijn broeders! Hij zag eens dat er twee van zijn broeders samen vochten. Mannen, zei hij, met zoveel bedaardheid en vriendelijkheid om de vechtenden te scheiden en de vrede te herstellen, mannen, gij zijt broeders; waarom doet gij elkander ongelijk? Wie zou niet denken dat zij deze vermaning ten goede zouden hebben opgenomen? Maar wel verre! Zij verachten Mozes, en vergelden hem kwaad voor goed: Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld? Eveneens als in oude tijden de inwoners van Sodom van de rechtvaardige Lot zeiden, Gen. 19:9: Deze man is hier gekomen om als een vreemdeling te wonen; en zou hij alleszins rechter zijn?

2. Deze Mozes nu, die zoveel goeds aan zijn verdrukke broederen gedaan had, in zoverre zelfs, dat hij om hunnentwil geweigerd heeft een zoon van Farao's dochter genaamd te worden, verkiezende liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerder rijkdom te zijn dan de schatten van Egypte, gelijk de hoog verlichte Paulus hem dat getuigenis geeft. Deze Mozes, die zij, afgezien van al die liefde en weldadigheid, verstoten en verloochend hadden, deze Mozes, zegt onze Stefanus, heeft God tot een overste en verlosser gezonden. Tot een overste vooreerst, dat is een hoofd en eerste bewindsman over zijn broederen, die zij te eerbiedigen hadden, en wiens raad en bevelen zij hadden te gehoorzamen. Maar ook tot een verlosser, die zijn volk, in Egypte zo geplaagd en onderdrukt, zou verlossen en vrijmaken van die ondraaglijke slavernij en het geweld der Egyptenaren. Echter niet door Mozes' macht, die geen was, maar door de almachtige hand des Allerhoogsten, en Deszelfs uitgestrekte arm. Waarom de diaken er zeer wijs deze woorden bijvoegt: Door de hand des Engels, Die hem verschenen was in de doornbos. Gods zoon, de Engel des verbonds, Die in het midden van de brandende en niet verteerd wordende doornbos was, en tot Mozes sprak, beval hem naar Egypte af te trekken tot verlossing van zijn aldaar verdrukke broederen. Hij deed Mozes dat gebod ook gehoorzamen. Hij geleidde hem met Zijn hand, dat is met Zijn macht en krachtdadige bewaring en bescherming daarheen, en Hij maakte al zijn ondernemingen voorspoedig.

B. Gelijk de heilige diaken in het 2de vers van mijn tekst verhaalt, zeggende: Deze heeft hen uitgeleid, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte en in de Rode Zee, en in de woestijn, veertig jaren.

1. Wij horen dan Stefanus zeggen, deze heeft hen uitgeleid. Het is Mozes die van God tot een overste en verlosser van zijn verdrukke broederen gesteld zijnde, hen op Goddelijke last, onder des Heeren almachtige hand en uitgestrekte arm heeft uitgeleid, uit dat huis van ellendige dienstbaarheid in Egypte, door de Rode Zee vervolgens doorgeleid, en langs de weg der woestijn geleid naar Kanaän, tot beërving van dat land dat aan hun vaders beloofd was.

2. De manier en wijze van deze uitleiding wordt nader verklaard, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte, en in de Rode Zee, en in de woestijn.

a. Niet dan in stilte of door heimelijke kunsten is die uitleiding der Israëlieten geschied, veel minder door openbaar geweld en macht van wapenen; maar door wonderen en tekenen. Het waren werken van Gods onbegrijpelijke wijsheid en onbegrensde almacht.

Want het is God alleen Die wonderen doet, gelijk wordt opgezongen in Ps. 72:18. Wonderen en tekenen, met welke de almachtige God die uitleiding van de kinderen Israëls uit Egypte naar Kanaän deed gepaard gaan; om wijze en heilige redenen:

Vooreerst, om te tonen dat Mozes een Goddelijke gezant was, van God Zelf tot Israëls overste en verlosser verordineerd en aangesteld; welke Mozes sprak en deed op uitdrukkelijk bevel en last des Allerhoogsten.

Ten andere, om de Egyptenaars en verdere vijanden van Gods volk klaar te doen zien, dat des Heeren hand met Mozes en met dat volk was. Gelijk de Egyptische tovenaars zulks zelf moesten erkennen, zeggende op die verandering van stof tot luizen: Dit is Gods vinger! Ex. 8:19.

En eindelijk, om door die wonderen en tekenen, die zo overvloedig gedurende die veertig jaren voorvielen, de kinderen Israëls in die gedurige murmuringen en ongehoorzaamheid tegen de Heere en tegen Mozes Zijn knecht, van hun boze en wrevelige aard te overtuigen, en te beschamen, te vermurwen, en tot gehoorzaamheid te brengen; of anders te maken, dat zij niet te verontschuldigen zouden zijn. Dat was de reden waarom Mozes het hardnekkig Israël zulks ook verweten heeft, zoals wij lezen in Deut. 29:2-4. Gijlieden hebt gezien, zegt hij, al wat de Heere in Egypteland voor uw ogen gedaan heeft, aan Farao en aan zijn knechten en aan zijn land. De grote verzoeken die uw ogen gezien hebben; dezelve tekenen en grote wonderen. Maar de Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen tot op deze dag.

b. Het schouwtoneel waarop deze ontzaglijke wonderen en verbazende tekenen voorvielen, was niet hier of daar in een afgelegen hoek, maar in het openbaar, voor aller ogen en oren, vrienden en vijanden; want Stefanus zegt, in het land van Egypte, en in de Rode Zee, en in de woestijn. Zouden wij die alle naar orde verhalen, de tijd zou ons ontbreken; wij zullen maar de voornaamste en meest zeldzame ulieder aandacht kort vertonen.

Wat aangaande Mozes' wonderen en tekenen welke hij gedaan heeft door Gods uitgestrekte hand en alvermogene kracht, eerst in het land van Egypte.

Zo haast is Mozes tot zijn broederen uit Midian, waarheen hij was gevlucht, niet weer-gekeerd, of hij mitsgaders zijn broeder Aäron verzamelden al de oudsten der kinderen Israëls, en hij deed tekenen voor de ogen des volks. En het volk geloofde, en hoorde dat de Heere de kinderen Israëls bezocht, en dat Hij hun verdrukkingen zag; en zij neigden hun hoofden en aanbaden. Zo lees ik in Ex. 4, in de drie laatste verzen.

Vandaar gaat hij naar het hof van koning Farao; en tot een teken dat God hem gezonden had, doet hij voor de ogen van de Egyptische monarch en van al deszelfs knechten en hovelingen zijn staf, welke God Zelf hem in de hand gegeven had, in een draak veranderen, die de draken verslond welke de Egyptische tovenaars door hun toverijen, niet waarlijk maar ogenschijnlijk, bij enige nabootsing, hadden voortgebracht, volgens Ex. 7:1-12.

Vervolgens, toen Farao bleef weigeren de kinderen Israëls te laten trekken uit Egypte, daarop volgen tien vreselijke plagen, aan groten en kleinen, aan ouderen en jongeren, aan mensen en beesten. Totdat God eindelijk al de eerstgeborenen der Egyptenaren doodde, van de eerstgeborene van de koning Farao af, die op zijn troon zou zitten, tot de eerstgeborene der dienstmaagd, die achter de molen is, en alle eerstgeborenen van het vee, Ex. 11:5. En dat het wonderwerk des te groter maakte, al de eerstgeborenen der Israëlieten werden verschoond, die op Gods bevel de bovendorpels en zijposten van hun

deuren besprengd hadden met het bloed van het paaslam; welk teken de slaande engel ziende, die huizen voorbij trok.

Om kort te gaan, des Heeren wonderen en tekenen, door de dienst van Mozes Zijn knecht in het land van Egypte verricht, ware zo verbazend en ontzaglijk, dat Farao en zijn hovelingen uit vrees voor nog zwaarder verderf, blijde waren dat de kinderen Israëls maar heentrokken. Waarom er in de 105de Psalm wordt op gezongen, vers 38: Egypte was blijde als zij uittrokken; want hun verschrikking was op hen gevallen.

Maar deze blijdschap was van geen lange duur, door het grote wonder dat in de Rode Zee gebeurde, waarin Farao met zijn heirleger is omgekomen.

Op Gods bevel leidt Mozes het heirleger Israëls naar deze zee, en niet achter deze. Farao met zijn wagens en ruiters en paarden jaagt de kinderen Israëls na. Mozes vermaant de bevreesde Israëlieten tot standvastigheid, en om te wachten op het heil des Heeren. Dat ondervinden zij ook; want ziet, Gods Engel, in Wiens binnenste Jehovah's Naam is, stelt Zich in de wolk- en vuurkolom tussen beide legers.

Mozes, op bevel van deze Goddelijke Engel, strekt zijn hand uit over de zee en klieft haar door een sterke oostenwind. Zijn volk gaat er gelovig in door, terwijl de wateren ter rechter- en ter linkerhand als een muur bleven staan.

Farao met zijn heirleger volgt hetzelfde pad, en wordt, als Mozes andermaal zijn hand over de zee uitstrekt, door de weerkerende wateren en geweldige baren overstelpt, terwijl de kinderen Israëls behouden daaruit kwamen. Alzo verlost de Heere Israël te dien dage uit de hand der Egyptenaren; en Israël zag de Egyptenaren dood aan de oever der zee. Ook zag Israël de grote hand die de Heere aan de Egyptenaren bewezen had; en het volk vreesde de Heere, en geloofde in de Heere en aan Mozes Zijn knecht. Hoor Paulus van deze wonderlijke doortocht spreken met bondige woorden, Hebr. 11:29: Door het geloof zijn de kinderen Israëls door de Rode Zee doorgegaan, als door het droge; hetwelk de Egyptenaars ook verzoekende, zijn verdronken.

Maar onze diaken maakt ook gewag van wonderen en tekenen die Mozes daarna gedaan heeft in de woestijn. Om er maar enige van aan te halen:

In hun honger werden zij gespijzigd met een hemels brood, het honingzoete manna, dat gedurende hun ganse tocht van de hemel regende; des te wonderlijker, omdat dit manna naar op de sabbatdag niet regende, maar alsdan rustte. In hun dorst werden zij gedrenkt met wateren uit de steenrots. Op het een en ander heeft Paulus het oog, 1Kor. 10:1,3,4: Ik wil niet broeders, dat gij onwetende zijt, dat onze vaders allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen dezelfde geestelijke drank gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke Steenrots Die volgde, en de Steenrots was Christus.

Wat al wonderen en tekenen geschieden er niet bij de wetgeving op Sinaï, onder donderen en bliksemen die van de rokende berg afdaalden, bij de oprichting van de tabernakel, welke vervuld werd van des Heeren heerlijkheid? Bij de inwijding van Aäron en deszelfs zonen tot het priesterschap, wanneer het brandoffer op het altaar werd aangestoken en verteerd door het hemelvuur? En om niet alles aan te halen; welk een zeldzame en nooit gehoorde genezing van het volk, door de vurige slangen gebeten, enkel op het aanzien van een koperen slang, door Mozes op Goddelijk bevel opgericht in de woestijn?

3. Wonderen en tekenen alle, die des te aanmerkelijker waren als men acht geeft op de lange reeks van jaren in welke deze bij aanhoudendheid gebeurden, het ene wonder en teken al op het andere; wel veertig jaren zegt onze tekst, want zoveel tijd verliep er na

de uittocht uit Egypte, voordat de kinderen Israëls in Kanaän kwamen. Op die veertig jaren omdolen in de woestijn, jaren van gedurige wonderen, maar ook jaren van ongehoorzaamheid en murmuringen tegen God onder al die wonderen; waarom ook dat geslacht in de woestijn stierf. Daarop heeft de dichter van de 95ste Psalm het oog, daar de Heere in het slot van dat lied aldus klagende voorkomt: Veertig jaar heb Ik verdriet gehad aan dit geslacht, en heb gezegd: Zij zijn een volk dwalende van hart, en zij kennen Mijn wegen niet. Daarom heb Ik in Mijn toorn gezworen, zo zij in Mijn rust zullen ingaan!

TWEEDE DEEL

Het zal tijd worden dat wij kort nagaan tot welk oogmerk de heilige diaken Stefanus deze geschiedenis in zijn redevoering tot de Joodse Raad heeft ingevlochten.

A. Is zeg dan vooreerst, dat deze heilige man geheel ongegrond van de Joden en hun Raad werd verdacht en beschuldigd, alsof hij was een verachter van Mozes en van deszelfs wet. Want met welk een hoogachting spreekt hij in onze tekst van Mozes, als van een overste en verlosser van Gods oude volk? Hij merkt hem zelfs aan als een gezant van God, afgevaardigd door de hand des Engels, Die hem verschenen was in de doornbos; ja, als zulk een bekende Wonderdoener, veertig jaren lang, gelijk wij in de tekst gehoord hebben.

Ik ga nog verder, en zeg dat Stefanus nog vrij meer hoogachting voor Mozes en zijn Goddelijke zending betoont dan het Joodse volk en deszelfs oude voorvaders. Hij vermeldt hier hoe onrechtvaardig en ondankbaar hun vaders in Egypte zich omtrent Mozes gedragen hadden. Zij hadden hem veracht, verstoten, ja verloochend, alsof hij was een gewelddadige overheerser van zijn broederen: Wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? Zulk een goddeloos bedrijf der oude vaders keurt Stefanus af; en hij erkent integendeel Mozes' ambt en bediening, als van een Goddelijke instelling, en dat hij al die wonderen en tekenen in Egypte, in de Rode Zee en in de woestijn gedaan heeft door Gods uitdrukkelijk bevel, en door Deszelfs oneindige en onbepaalde almacht.

B. Maar ten andere, de Joodse Raad mocht een vermoeden hebben dat onze Stefanus Gods Majesteit en heerlijkheid, die zij meenden dat aan de Joodse tempel gebonden was, had te na gesproken, wanneer hij leerde dat Jezus de Nazarener die heilige plaats zou afbreken, en de mozaïsche zeden veranderen. Maar zulk een verdenking was al mede ongegrond. Want:

1. Vooreerst, was de Engel des Heeren Die Mozes afzond tot een overste en verlosser van het verdrukte Israël, in de brandende doornbos in de woestijn bij de berg Sinaï verschenen. Zo toonde dit klaar aan, dat God Zijn Majesteit en heerlijkheid aan geen één vaste plaats gebonden had; en derhalve dat Hij ook op andere plaatsen van de heidenen kon gediend worden.

2. En ten tweede, had God weleer een verachte en verstoten en door zijn broederen verloochende Mozes tot een overste en verlosser gezonden, en door hem een grote verandering in de wijze van godsdienst gebracht. Zo kon diezelfde God ook wel een Jezus van Nazareth, Die zij mede veracht en verstoten hadden, gebruiken tot een Zaligmaker van Zijn volk, en door Hem verandering brengen in de godsdienst, met verbreking van de heilige plaats en verandering van de zeden van Mozes. En derhalve, zulk een prediking van Stefanus behelsde niets godslasterlijks.

3. Doet hier nog bij, dat deze Jezus de Nazarener een Man was, niet minder bekend dan Mozes door Zijn wonderen en tekenen waarmee het ganse Joodse land vervuld was. En derhalve behoefde de Joodse Raad zich niet te verwonderen, indien God deze Wonderdoener Jezus gebruiken wilde om tot zaligheid der uitverkorenen, de Joodse godsdienst met afbreking van tempel en tempeldienst, te veranderen.

ZIEDAAR aandachtigen, de voorgelezen tekst naar het oogmerk van Stefanus verklaard. Laat ons daaruit maar een weinig tot lering en betrachting meedragen, alzo ik in het middaguur zo de Heere wil, andermaal tot de gemeente zal spreken.

A. Wij hebben bij de verklaring Stefanus horen zeggen tot de Joodse Raad, dat hun vaderen in Egypte die Mozes, welke God hun tot een verlosser gezonden had, verloochend hebben. Zulk een snood bedrijf van dat ongelovig en verhard volk moest ons Christenen, tot welke God Zijn eigen Zoon, oneindig meer dan Mozes, en naderhand Deszelfs apostelen en zovele evangeliepredikers gezonden heeft, als tot een baken in zee verstrekken, om ons te wachten voor een dergelijke ondankbaarheid. Wij zullen dit thans maar uit twee beweegredenen een weinig aandringen.

1. De eerste is, dat de Goddelijke zending van Jezus Christus en van de evangelieverkondigers door geen mindere wonderen en tekenen, dan de Heere vanouds door de hand van Mozes verrichtte, is bevestigd geworden. Wat al verbazende wonderwerken de Heere Jezus Zelf, en naderhand door Deszelfs kracht en in deszelfs Naam Zijn apostelen gewrocht hebben, daar zijn de vier Evangelieschriften vol van, mitsgaders dat Boek van Lukas, dat der apostelen handelingen beschrijft. De hoog verlichte apostel zei dienaangaande een onloochenbare waarheid, wanneer hij aan de Hebreëen aldus schreef: De grote zaligheid is begonnen verkondigd te worden van de Heere Jezus, en zij is aan ons bevestigd geworden van degenen die Hem gehoord hebben. God bovendien mede getuigende door tekenen en wonderen en menigerlei krachten. Om thans van de wonderwerken van de Heiland niet te spreken; al met het eerste aanzien van het Christendom geschieden vele wonderen en tekenen door de apostelen, hetwelk van dat gezegend gevolg was, dat de Heere dagelijks tot de gemeente deed die zalig werden, Hand. 2:43-47. Zo haast kon Paulus niet op Cyprus prediken, of de Romeinse stadhouder van dat eiland, Sergius Paulus genaamd, wordt bekeerd op het zien van dat verbazende wonder, waardoor Elymas de tovenaars, die de landvoogd van het Christelijk geloof zocht af te trekken, met blindheid voor een tijd door des Heeren hand werd geslagen. Als de stadhouder zag, staat er, hetgeen geschied was, toen geloofde hij, verslagen zijnde over het Woord des Heeren, Hand. 13:6-12. Dit moet ons met hoogachting vervullen voor Gods grote goedheid en genade, dat Hij Zijn ware Kerk door zulke ontzaglijke wonderen heeft willen voortplanten onder Joden en heidenen.

2. En alhoewel nu de Heere met het doen van wonderwerken, sedert het Evangelie daarvoor genoegzaam is bevestigd geworden, heeft opgehouden; Hij blijft echter zo goeder-tieren omtrent ons, dat Hij velen van Zijn knechten ons toezendt, die dagelijks tot bekeering roepen en nodigen. En voor zoveel God een woord van verzoening in hun mond legt, zo kunnen zij ook met Paulus zeggen: Wij dan als gezanten Gods, wij bidden u van Christus' wege, alsof God door ons bade, laat u toch met God verzoenen, 2Kor. 5:19,20. Gij begrijpt hieruit licht, wat er van ons aller plicht is; namelijk dat wij die gezanten niet tevergeefs laten bidden en nodigen, gevende hun oorzaak van klagen: Wie heeft onze prediking geloofd? En aan wien is de arm des Heeren geopenbaard? Jes. 53:1. Veel

minder dan, dat wij Hem verloochenen en verwerpen zouden, gelijk de kinderen Israëls deden omtrent Mozes, als die hun van God tot een verlosser toegezonden werd. Als de Heere Jezus nog andere zeventig discipelen voor Zijn aangezicht heen zond naar iedere stad en plaats daar Hij komen zou, zo gaf Hij hun dit als een lastbrief mee: In wat huis gij zult ingaan, zegt eerst, vrede zij dezen huize. En indien aldaar een zoon des vredes is, zo zal uw vrede op hem rusten; maar indien niet, zo zal uw vrede tot u wederkeren. Maar in wat stad gij zult ingaan, en zij u niet ontvangen, uitgaande op hun straten zo zegt: Ook het stof dat uit uw land aan ons kleeft, schudden wij af op ulieden. Wie u hoort die hoort Mij, en wie u verwerpt die verwerpt Mij, en die Mij verwerpt, die verwerpt Degene Die Mij gezonden heeft, Luk. 10:1-16. Ja, nog des te schuldiger zouden wij ons voor de Heere maken, door de boden van Christus te verloochenen en te verwerpen, als dezen, niet gelijk Mozes tot de lichamelijke verlossing zijn broederen, maar tot een geestelijke, die het eeuwig heil der onsterfelijke ziel raakt, gezonden worden. Doch boven alle dingen, dat wij door het geloof een zalig aandeel zoeken te krijgen aan die grote Verlosser der zielen van het eeuwig verderf; ik meen de Heere Jezus Christus, die Engel des verbonds, Die aan Mozes verscheen in de doornbos. Komt, wendt u tot Hem en wordt behouden. De zaligheid is in geen anderen; want er is ook onder de hemel geen andere naam die onder de mensen gegeven is, door Welke wij moeten zalig worden, Hand. 4:12.

B. Nog een kort woord. Wij hebben onze diaken ook horen zeggen, dat Mozes de kinderen Israëls uitleidende, van onder de macht en het geweld van die wrede Farao, wonderen en tekenen deed in het land van Egypte, in de Rode Zee en in de woestijn. De meerdere Mozes, onze gezegende Heiland, deed er geen mindere; en onder die zodanige die veel groter en ontzaglijke waren, doordien Hij de waarachtige God Die alleen wonderen doet, Zelf was; daar Mozes die niet kon doen zonder Deszelfs kracht en almacht. Waarom men Hem met diepe eerbied moet toejuichen uit Ps. 86:10: Gij zijt groot, en doet wonderwerken; Gij alleen zijt God. En deed Mozes zijn wonderen en tekenen maar veertig jaren, gelijk Stefanus zei; onze Heere Jezus doet ze ten allen tijde, en zal ze doen tot de voleinding der eeuwen. Want nadat hij ten hemel gevaren is, houdt Hij nooit op wonderen te doen, en onder die alle is geen van de minste zondaren te bekeren.

O! dat is een groot wonder; een mens van nature dood onder de zonden en misdaden, op te wekken en geestelijk levend te maken; al zo groot als hemel en aarde uit niet te scheppen, waarbij het meermaals in de Heilige Schrift vergeleken wordt. Inderdaad, een alvermogene vinger Gods! De satan zijn vangst te ontrukken, die sterk gewapende te binden en hem zijn vaten te ontroven; de zondaar uit zijn strik waarin hij gevangen was tot zijn wil, te doen ontwaken, en van onder de macht van die geestelijke Farao, nog veel geweldiger dan de Egyptische, uit te leiden! De vermogens van de ten enen male verdorven mens dermate verminkt, dat hij alzomin goed kan doen als een Moorman zijn huid kan veranderen, of een luipaard zijn vlekken, te herstellen en te vernieuwen naar Gods beeld! Zulk een daad van alvermogen, dat het aangemerkt wordt als een openen van de blinde ogen, en van der doven oren, dat men de kreupelen doet springen als een hert, en de tong der stommen doet juichen, Jes. 35:5,6.

Ei! laat u dan daaraan het allermeest gelegen liggen, om een wonder van Gods genade te worden, een nieuw maaksel Gods, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen, Ef. 2:10. En wees daartoe veel in gebeden aanhoudende, Ps. 51:7,12: Ziet, ik ben in ongerechtigheid

geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen. Maar schep mij een rein hart o God! En vernieuw in het binnenste van mij een vaste Geest.
Thans zal ik het hierbij laten, om mij te schikken tot het werk van het namiddaguur. De Heere heilige het gesprokene aan onzer aller zielen! Amen!

ZEVENTIENDE KERKREDE

MOZES' VOORZEGGING VAN DE GROTE PROFEET

HANDELINGEN 7:37

37 Deze is de Mozes die tot de kinderen Israëls gezegd heeft: De Heere uw God zal u een Profeet verwekken uit uw broederen, gelijk mij; Dien zult gij horen.

A. **HOEWEL** de wonderen en tekenen krachtig dienen tot bevestiging van de Goddelijkheid der leer en tot overtuiging van het ongeloof, zo is nochtans het gesproken Woord Gods krachtig genoeg om het geloof in het hart van de mens te planten, en heeft daartoe geen wonderen of tekenen nodig. Waarom God eens met die wonderheden in Zijn Kerk op zou houden, en Zijn uitverkorenen tot bekering brengen en tot het geloof bewerken door middel van Zijn gepredikte Woord, waarnaar men alleen moest horen. Zeer nadrukkelijk zijn hieromtrent de woorden van de hoog verlicht apostel Paulus, waarmee hij begint het tweede hoofdstuk van zijn Brief aan de Hebreeën, vers 1-4. Daarom, zegt hij, moeten wij ons te meer houden aan hetgeen van ons gehoord is, opdat wij niet te eniger tijd doervloeien. Want indien het Woord door de engelen gesproken, vast is geweest, en alle overtreding en ongehoorzaamheid rechtvaardige vergelding ontvangen heeft; hoe zullen wij ontvlieden indien wij op zo grote zaligheid geen acht geven? Welke zaligheid begonnen zijnde verkondigd te worden door de Heere Jezus, aan ons bevestigd is geworden van degenen, namelijk de apostelen, die Hem gehoord hebben. God bovendien mede getuigende door tekenen en wonderen en menigerlei krachten en bedeling des Heiligen Geestes naar Zijn wil. Uit deze redevoering van zulk een wijze apostel kunnen wij op het klaarste verstaan, dat de Christenen zich moeten vasthouden aan hetgeen gehoord is, zo in de wetgeving op Sinai, daar het Woord door de engelen gesproken werd, als in de verkondiging van het Evangelie; een woord door de Heere Jezus en Deszelfs apostelen gesproken. Waarom zij allen op zo grote zaligheid, als het Evangeliewoord verkondigende, hadden acht te geven; en zich niet moesten vergapen aan de wonderen, die God enkel om de ongeloofwaardigheid van Joden en heidenen, met het Woord dat gesproken werd, gepaard had. En de reden waarom men op het Evangeliewoord, dat zulk een grote zaligheid verkondigde, alleen moest acht geven, was deze: Omdat het Evangelie nu reeds was bevestigd geworden door zovele tekenen en wonderen en menigerlei krachten.

Om dezelfde reden was het ook dat in de parabel van Lazarus en de rijke man de Joden verwezen worden, niet alleen tot de wonderen, maar tot de wet en de Profeten. Zij hebben Mozes en de Profeten, dat zij die horen. En als de rijke man aandrong op een wonder, dat er iemand van de doden mocht opstaan, was het antwoord van Abraham tot hem: Indien zij Mozes en de Profeten niet horen, zo zullen zij ook, al was het dat er iemand uit de doden opstond, zich niet laten gezeggen, Luk. 16:29-31.

B. Van hetzelfde begrip geliefde toehoorders, is ook de heilige diaken en Christen martelaar Stefanus in onze tekstwoorden.

Even tevoren heeft hij de Joden en hun Raad, voor welke hij daar stond als een beschuldigde en aangeklaagde over godslastering, verwezen tot hun grote profeet en leidsman Mozes. Die zoveel ontzaglijke en verbazende wonderen had gedaan, tot bevestiging van zijn Goddelijke zending, en tot overtuiging van het ongeloof. Deze Mozes had hun vaders uit Egypte uitgeleid, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte, in de Rode Zee, en in de woestijn, veertig jaren.

Maar van welke uitwerking waren al die wonderheden die zij dagelijks zagen en hoorden op hun harten? Zij bleven ongelovig, gestadig murmurerende, en weerstrevende tegen de Heere en tegen Mozes Zijn knecht. Zijn leven nu ten einde naderende, heeft hij het ook die hardnekkige Israëlieten verweten met duidelijke woorden. Zo lees ik in Deut. 29:2-4: Mozes riep gans Israël en zeide tot hen: Gijlieden hebt gezien al wat de Heere in Egypteland voor uw ogen gedaan heeft aan Farao, en aan al zijn knechten en aan zijn land. De grote verzoeken die uw ogen gezien hebben; diezelfde tekenen en grote wonderen. Maar de Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen tot op deze dag.

Waren nu al die tekenen en wonderen van de profeet Mozes van zo weinig kracht geweest op het hart van de Joodse vadersen, zo kon onze Stefanus, daarvan melding gemaakt hebbende, niets passender in zijn heilige redevoering daarop laten volgen, dan dat hij de kinderen aan deze oude vadersen herinnerde, hoe Israëls Verbondsgod in deze laatste dagen tot hen gezonden had een Profeet, Die ten volle aan Mozes gelijk was. Die het ganse Joodse land met Zijn wonderen had vervuld; doch waaronder zij al even verstokt en onbekeerlijk gebleven waren. Weshalve Stefanus hen aanraadt naar die Profeet alleen te horen, Die zulk een grote zaligheid door lijden en gehoorzaamheid had aangebracht; Die Zelf de zaligheid met eigen lippen gepredikt had, en door Zijn kruisgezanten alsnog liet prediken. Zelfs al had die Profeet geleerd dat de heilige plaats zou verbroken, en de Joodse godsdienst afgeschaft worden, daarin verdiende hij niet minder geloof dan de profeet Mozes, die zelfs al in oude dagen zulk een Profeet als hij, naar Wie men horen moest, voorspeld en beloofd had. Deze is de Mozes, zegt onze Stefanus in de tekst, die tot de kinderen Israëls gezegd heeft: De Heere uw God zal u een Profeet verwekken uit uw broederen, gelijk mij, Dien zult gij horen.

C. Om in de verklaring van deze gewichtige stof goede orde te houden:

I. Laat ons eerst de voorgelezen woorden kort open leggen.

II. En daarna speuren hoe welgepast de diaken Stefanus deze heeft bijgebracht, en in zijn heilige redevoering ingevlochten.

EERSTE DEEL

In het eerste deel van de verklaring zullen wij:

A. Vooraf de zin der woorden open leggen.

B. En dan naspeuren Wie eigenlijk de Persoon is, op Welke deze Godsspraak van Mozes ziet.

Tot verklaring van de zin der woorden dient:

1. Vooreerst, te worden aangemerkt dat onze heilige martelaar zich alvorens beroept op Mozes, als een zeer bekwaam en getrouw getuige van deze zaak; wanneer hij zegt, deze

is de Mozes, die tot de kinderen Israëls gezegd heeft. Alsof hij zeggen wilde: Ik heb u wel zeer veel van Mozes gezegd, van zijn geboorte, opvoeding en wedervaren in Egypte en in het land van zijn vreemdelingschap Midian. Bijzonder heb ik u getoond hoe onze vaders hem verstoten en verloochend hadden in Egypte; en desniettegenstaande hoe God Zelf hem verhoogd en gesteld heeft tot een verlosser van het verdrukte Israël; en hoe hij hetzelfde uit het diensthuis heeft uitgeleid, door de Rode Zee en woestijn doorgeleid, onder het doen van de grootste wonderen en tekenen. Maar dit is het nog alles niet. Ik heb u nog al meer van Mozes te zeggen. Deze zelfde Mozes is het, die de Heere ook tot een profeet heeft afgezonderd, om in Zijn Naam en van Zijnentwege tot de kinderen Israëls te spreken. Deze zelfde Mozes is het, die de Heere met de Geest der profetie rijkelijk heeft vervuld, en aldus bekwaam gemaakt om toekomstige dingen onfeilbaar te voorzeggen; bijzonder zulke dingen, rakende een Profeet, Die hem ten volle gelijk zo zijn. Ja, nog meer dan hij, als naar Wie men alleen zou moeten horen; ja zelfs, in zeker opzicht met afzien van Mozes, naardien de ceremoniële wet welke Mozes in de woestijn ontving, in deze Profeet haar vervulling zou bekomen. Aangaande die grote Profeet nu Die Mozes gelijk zou zijn, ja hem ver te boven gaan, heeft deze getrouwe knecht in geheel Gods huis iets gesproken, dat onzer aller aandacht en opmerking verdient; en wel heeft hij dat gesproken tot de kinderen Israëls, toen hij, Mozes, nu naar zijn einde haastte.

2. De inhoud van Mozes' Godsspraak, die in het brede te lezen is in het Boek Deuteronomium genaamd, hoofdstuk 18: 15-19, komt kort hierop uit, zegt Stefanus in onze tekst: De Heere uw God zal u een Profeet verwekken, uit uw broederen, gelijk mij; Dien zult gij horen.

In deze woorden komt ons voor:

- a. Een belofte van de verwekking van een grote Profeet.
- b. Met een vermaning aan de Israëlieten om Hem te horen.
- a. De belofte rakende:

Gij hoort melding maken van een Profeet. Naar de stijl der Heilige Bladeren hebben wij hier zulk een Man Gods te verstaan, Die niet alleen begaafd is om des Heeren woorden te verklaren en uit te leggen, (zoals het woord profeteren weleens genomen wordt) maar Die ook van God boven andere mensen verwaardigd en begunstigd wordt, om door openbaringen, hetzij door gezichten, dromen of hoorbare stem Gods, het verborgene van Gods raad en wil te kennen, en uit des Heeren Naam en last aan anderen bekend te maken. Al wat daartoe behoort kunnen wij thans in het brede niet uitbreiden. Tot verstand van de woorden is genoeg:

De beschrijving welke Mozes van deze Profeet geeft.

Laten wij beginnen met de gelijkheid die deze Profeet met Mozes zou hebben. De Heere uw God zal u een Profeet verwekken, zegt Mozes, gelijk mij.

Hoedanig een groot profeet nu Mozes geweest is, kunt gij lezen in de drie laatste verzen waarmee het Boek Deuteronomium door de pen van een heilige schrijver door Gods Geest gedreven, na de dood van Mozes besloten wordt: Er stond geen profeet meer op in Israël gelijk Mozes, die de Heere gekend had van aangezicht tot aangezicht. In al de tekenen en wonderen waartoe hem de Heere gezonden heeft, om die in Egypteland te doen aan Farao en aan al zijn knechten, en aan al zijn land. En in al die sterke hand en in al die grote verschrikking, die Mozes gedaan heeft voor de ogen van het ganse Israël. Het is klaar, dat die woorden, er stond geen profeet meer op in Israël gelijk Mozes, alleen

moeten verstaan worden van zulke profeten in Israël, in volgende dagen opstaande, die maar blote mensen en van gelijke bewegingen als andere mensen waren. Neem Elia, Elisa, Jesaja, Jeremia en anderen meer. Dezen waren ook wel uitnemende en heerlijke mannen; maar zij kwamen niet tot de uitnemendheid en heerlijkheid van Mozes. Gelijk de Heere dit Zelf eens verklaarde, Num. 12:6-8: Hoort nu Mijn woorden; indien er een profeet onder u is, Ik de HEERE zal door een gezicht Mij aan hem bekend maken, door een droom zal Ik met hem spreken. Maar alzo is Mijn knecht Mozes niet, die in Mijn ganse huis getrouw is. Van mond tot mond spreek Ik met hem, en door aanzien, en niet door duistere woorden; en de gelijkenis des HEEREN aanschouwd hij.

Gevolgtijk deze Profeet, Die Mozes gelijk zou wezen, moest meer wezen dan een bloot mens. Hij zou Mozes niet alleen even gelijk wezen; in Gods mond te wezen tot het volk, ja, een Middelaar tussen die beiden, doende ook geen mindere krachten en wonderen dan Mozes. Maar, dat meer zegt, Hij zou Mozes in het een en ander nog verre overtreffen en te boven gaan. Ook ligt dit duidelijk opgesloten in die bewoording, een Profeet gelijk mij. Want ging Mozes in voortreffelijkheid alle sterfelijke profeten te boven die ooit geweest zijn; zo zou deze latere Profeet ook daarin Mozes gelijk zijn, dat Hij ze allen, en dus ook Mozes zelf zou te boven gaan.

En zulk een Profeet gelijk Mozes, zou de Heere verwekken, Die Israëls Verbondsgod was. Dat de kennen geeft, dat Hij niet uit Zichzelf en uit eigen beweging zou opstaan gelijk de valse profeten, en Zich zonder Gods last als Profeet zou opwerpen; maar dat Hij van God daartoe zou aangesteld worden. Ook kan het insluiten een bovennatuurlijke verwekking van Gods kracht, waardoor Hij geboren zou worden en zich onder de mensen openbaren.

Deze Profeet zal de Heere ulieden verwekken, en uw zaad, om u te leren, leiden en uw zaligheid te bevorderen.

En wel zal die verwekking geschieden uit uw broederen. Hij zal geen vreemdeling, maar Inboorling zijn; zelfs zal Hij een bloedverwant van Israëls kinderen zijn, met hen uit het aardse vaderlijke zaad oorspronkelijk, een Israëliet uit het zaad Abrahams.

b. Zulk een groot Profeet, van God Zelf verwekt, kon zonder Gods ongenade te onder vinden niet veracht of verworpen worden; waarom Mozes de Israëlieten tot hun schuldige plicht vermaant, als hij erbij voegt: Dien zult gij horen. Gij zult met opmerking de redenen van Zijn mond in acht nemen, als heilig, rechtvaardig en goed, Hem in alles gehoorzaam wezen, en doen wat Hij u gebiedt; al was het zelfs dat Hij de Joodse godsdienst en de mozaïsche zeden wilde hebben afgeschaft, en dat men voortaan niet meer offeren zou, maar de Heere aanbidden in alle plaatsen.

B. Maar het zal er nu op aankomen, dat wij naar deze korte verklaring van de voorgestelde tekstwoorden eens gaan naspeuren Wie eigenlijk de Persoon is op Welke deze Godsspraak van Mozes ziet.

1. Er zijn er onder de Joodse uitleggers, Aben Esra en anderen, die door deze Profeet gelijk Mozes, Jozua, Mozes' opvolger verstaan. Maar (om andere aanmerkingen hiertegen voorbij te gaan) waaruit blijkt het dat Jozua een profeet geweest is? Andere Joden, op het voetspoor van Abernabel, verstaan er de profeet Jeremia door, die zij in vele daartoe bijgebrachte overeenkomsten met de profeet Mozes gelijkstellen.

Maar dat die gelijkvormigheden in geboorte, beroep, leer of wonderwerken, tussen Mozes en Jeremia, of enig ander menskind onder de profeten, van die aard zijn zou dat iemand hunner uit dien hoofde zou kunnen gezegd worden, (gelijk in onze tekst) een

profeet te wezen gelijk Mozes; dat kunnen wij geenszins geloven. Vooral, als wij in aanmerking nemen dat voortreffelijk getuigenis dat wij tevoren reeds gehoord hebben dat aan Mozes gegeven werd: Er stond geen profeet meer op in Israël gelijk Mozes, die de Heere gekend had van aangezicht tot aangezicht; in al de tekenen en wonderen waartoe hem de Heere gezonden heeft.

2. Ook meen ik niet, dat Mozes hier aan de kinderen Israëls beloofd zou hebben een gedurige rij van achtereenvolgende profeten tot op Christus toe, de laatste Profeet van die allen. Van die gedachten zijn vele Christen uitleggers, en onder die ook onze grote Calvijn zelf, hierin enige schriftverklaarders onder de Joden volgende. Want, behalve dat zulk een uitlegging niet wel vleit met het enkelvoudig woord van een Profeet gelijk Mozes, zo is zulk een gedurige rij van achtereenvolgende profeten tot op Christus toe, ook strijdig met de kerkelijke historie van het oude Joodse volk. Welke ons leert, dat er in het begin van Samuels leeftijd geen openbaar gezicht was, 1Sam. 3; dat ook in volgende tijden de kinderen Israëls vele dagen geweest zijn zonder de ware God, en zonder een lerende priester en zonder de wet, 2Kron. 15:3. En dat ook na Maleachi geen andere profeet is opgestaan; waarom de Joden hem de laatste en het zegel der profeten noemen.

3. Niets blijft er dan overig, dan dat wij alhier door deze Profeet gelijk Mozes, verstaan de beloofde Messias of Christus, die grote Verlosser Israëls; daar de profetische Schriften zoveel melding van maken. Het zou te lang vallen, al wat die Schriften daarvan zeggen thans aan te halen, nemende maar de voornaamste en duidelijkste voorzeggingen.

Dat de beloofde Messias, Die de oude vaders verwachtten, een Profeet zou zijn, dat wist een van Jobs vrienden, met name Elihu, al voor de wetgeving van de profeet Mozes te zeggen, onder deze zinrijke woorden waarin hij een vraag aan Job deed: Is er dan bij God een Gezant? Dat is, Een Die van Gods wege tot de mensen spreekt. Is er bij Hem en Uitlegger? Dat is, Een Die Gods verborgen raad aan de mensen verklaart; of ook, naar de kracht van het grondwoord, Een Die als een Voor- en Tussenspraak tussen God en de mensen verkeert. Hij is Een uit duizenden, om de mens zijn rechte plicht te verkondigen. Zeer opmerkelijke woorden, in het Boek van Jobs lijdzaamheid, hoofdstuk 33:23. Ook erkent de Joodse rabbi Abernabel zelf, dat de profetie in de Messias plaats zal hebben in de hoogste graad, omdat er geschreven staat, zegt hij, in het 11de hoofdstuk van Jesaja, dat de Geest des Heeren op Hem rusten zal.

En wie kan twijfelen, of de Messias is een Profeet gelijk Mozes, ja, Mozes nog verre te boven gaande? Die het profetische Woord met opmerking leest, en daarin hoort voorspellen dat de Messias van Zijn Geest zou uitgieten over alle vlees, heidenen zowel als Joden, jongelingen zowel als ouden, dienstbaren zowel als vrijen; en wel met dat gevolg, dat zij zelf ook zouden profeteren, gezichten zien en dromen dromen, Joël 2:28,29. En Ezechiël had voorzegd, dat de Messias een nieuw hart zal geven, en een nieuwe geest in het binnenste van Zijn volk, en maken dat het in Zijn inzettingen zal wandelen, Zijn rechten bewaren en die doen, Ez. 36:26,27.

Ook vinden wij in de profetische Schriften zeer duidelijke plaatsen, rakende de verwekking van deze grote Profeet, door een Goddelijke en geheel ongemene verwekking. Nemen wij thans alleen maar Jes. 7:14: Ziet, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren. Volgens diezelfde Schriften moest de Messias uit de broederen verwekt worden. Een Zaad van Abraham zou Hij wezen, waarin alle geslachten der aarde gezegend zouden worden. Jakob had daarna al wat nader bepaald, dat Christus uit de stam

van Juda zou verwekt, en uit zijn huis zou voortkomen; en Micha had de plaats van Zijn geboorte bepaald, Bethlehem.

En had Mozes aangaande deze profeet duidelijk vermaand, Dien zult gij horen; het was in overeenkomst met de voorzeggingen van vader Jakob, die van de Silo geprofeteerd had, Gen. 49:10: Denzelven zullen de volken gehoorzaam zijn.

TWEEDE DEEL

Ziedaar geliefde toehoorders, deze profetie van Mozes in niemand anders dan in de Messias vervuld. En is het nu alzo, dan is het onweersprekelijk dat onze diaken Stefanus die oude Godsspraak hier zeer wel te pas brengt in deze merkwaardige redevoering tot de Joodse Raad.

Laat ik dit eens wat nader betogen tegen het doorbrekend ongeloof in onze dagen, in zovele ongodisten of deïsten, die zeer veel op deze predikatie van Stefanus weten te bedillen; voorgevende dat zijn woorden geheel niet te pas komen om te bewijzen dat Jezus de Nazarener recht had om de heilige plaats te verbreken, en de zeden te veranderen die Mozes overgeleverd heeft. Ook om te bewijzen, dat Stefanus zulke dingen lerende, niets Godslasterends gesproken had tegen Mozes en de wet. Gelijk het een en ander de beschuldiging was, tegen onze heilige martelaar ingebracht, in de laatste verzen van het voorgaande 6de hoofdstuk.

1. Vooreerst dan, zeg ik dat Stefanus niet alleen in al wat hij tevoren van Mozes heeft verhaald, maar ook in hetgeen hij in onze tekst van hem zegt, duidelijke bewijzen geeft van zijn hoge achting voor Mozes' persoon, bedrijf en voorzeggingen. Hij erkent hier, dat er in die knecht Gods een profetische geest was, waardoor hij een onfeilbare voorzegging deed, de toekomstige Messias rakende; hoe kan dan Stefanus van lastering tegen Mozes gesproken, beschuldigd worden?

Ten tweede, Stefanus tracht met deze profetie in zijn predikatie in te mengen, de Joodse Raad tot wie hij predikte, vooraf te overtuigen van de mogelijkheid dat Jezus de Nazarener, Die zij verworpen, ja gekruisigd hadden, wel die Profeet des Heeren kon zijn Die Mozes gelijk zal wezen. Want was die Mozes, die hun vaders verstoten en verloochend hadden, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld? van God verkoren, en verwaardigd, niet alleen om hun overste en leidsman, maar ook hun profeet te wezen. Zo kon ook Jezus van Nazareth tot het een en tot het ander van God verkoren en verwaardigd worden, ofschoon zij Hem ook, zowel als Mozes, verstoten hadden.

3. Ten derde, Stefanus, door deze profetie bij te brengen, zoekt de Joden, zijn beschuldigers, te brengen tot een zorgvuldig nadenken of niet wel die Jezus de Nazarener, van hen verworpen, diezelfde Profeet was van Wie Mozes vanouds had geprofeteerd, Wiens verwekking uit de broederen hij had beloofd, met duidelijke last: Dien zult gij horen.

Daarvan zouden zij ten volle kunnen overtuigd worden, wanneer de wonderlijke geboorte en het ganse leven van Jezus de Nazarener, en al de grote wonderen die Hij onder hen gedaan had, nauwkeurig vergeleken met hetgeen Mozes en de volgende profeten aangaande de Messias voorzegd hadden.

Daarenboven, er waren er reeds velen onder de Joden die Hem daarvoor erkenden. Filippus zeide tot Nathanaël: Wij hebben Dien gevonden, van Welke Mozes in de wet geschreven heeft, en de Profeten, Joh. 1:46. Weer anderen, een wonderwerk van Jezus gezien hebbende, zeiden: Deze is waarlijk de Profeet Die in de wereld komen zou, Joh.

6:14. Gelijk in het volgende hoofdstuk weer andere Joden uitriepen: Deze is waarlijk de Profeet; Deze is de Christus!

Ook had Mozes aangaande deze Profeet duidelijk belast, Dien zult gij horen. Maar juist hetzelfde had God bevolen met een stem uit de wolken, ten aanzien van de Heere Jezus, bij Zijn glansrijke verheerlijking en gedaanteverandering op de berg, en zulks ten overstaan en aanhoren van drie geloofwaardige getuigen, de apostelen Petrus, Jakobus en Johannes: Deze is Mijn geliefde Zoon, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb, hoort Hem, Matth. 17:1-5.

4. Al deze dingen nu zo zijnde, dan moeten de Joden zich verplicht rekenen om Jezus van Nazareth erkennen voor die Profeet, door Mozes beloofd; een Profeet Die zij horen moesten; een Profeet die zij op Zijn woord moesten geloven.

Nu had hij als Profeet duidelijk voorzeggd de verwoesting van de heilige plaats, en dat er geen steen op de andere zou gelaten worden. Ook had Hij voorzeggd de verandering van de mozaïsche zeden. Stefanus had even hetzelfde gezegd, tot waarschuwing voor een ieder. Welke godslastering lag daarin? Zij zouden beter doen, de Profeet Jezus te horen, en dat woord voor waarachtig te houden dat Hij gesproken had tot de vrouw van Samaria, Joh. 4:21,23: Vrouw, geloof Mij, dat de ure komt, wanneer gijlieden noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden. Maar de ure komt, en is nu, wanneer de ware aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en waarheid.

GIJ moogt wel geloven aandachtige toehoorders, dat die grote Profeet Jezus van Nazareth, ofschoon Hij uit de Joden was, ook ons die uit de heidenen zijn, is verwekt tot ons heil en zaligheid; als een Zaad van Abraham, waarin al de geslachten der aarde, en derhalve ook de heidenen gezegend zouden worden. En gevolglijk, met hetzelfde recht waarmee Mozes het horen en gehoorzamen van de Messias als een Profeet de Joden aanbeval, zeg ik ook tot ulieden in dit morgenuur: Ziedaar deze Profeet, van God ulieden verwekt, Dien zult gij horen.

A. Dit moet dan tot waarschuwing dienen:

1. Van zovelen in ons uitwendig Christendom, die met sprekende daden tonen dat zij de Profeet Jezus, van God tot hen gezonden, niet willen horen. Hij predikt dagelijks onder ons in de Schriften van Mozes en de Profeten, in de Schriften van de evangelisten en apostelen, die wij in onze huizen lezen en onderzoeken kunnen. Hij predikt ook onder ons door Zijn knechten en gezanten, Die ons roepen tot geloof, tot wedergeboorte, tot bekering, en ons telkens vermanen dat wij Christus alleen horen zullen, en doen wat Hij ons gebiedt. Maar helaas! hoe weinig ingang vindt de Heere Jezus met Zijn Woord, met Zijn leer, met Zijn prediking bij de meeste mensen? Zij lezen of onderzoeken het Woord Gods niet in hun huizen. Een grote menigte die de Christennaam dragen, ledematen der Kerk zijn, en op zijn tijd, of nu en dan ten Avondmaal gaan; en echter zo zelden komen ter plaatse daar Christus' Woord gepredikt wordt. Velen brengen de zondag door, of met het werk van hun wekelijks beroep, of tot hun vermaak, tijdverdrijf en werelds gezelschap. Hoe regelrecht loopt dit in tegen de vermaning van Mozes in onze tekst? Dien zult gij horen.

2. Ondertussen wees gewaarschuwd, dat dit uiterlijk horen van de Profeet Christus en van Zijn Woord, evenwel Gode niet behaaglijk kan zijn, indien er het geloof niet mee gepaard gaat. Men mag al opkomen naar Gods huis om Christus en Zijn Woord horen prediken; indien dat niet geschiedt tot de rechte einden en oogmerken, namelijk om door

dat Woord Gods wijzer en verstandiger, of door dat Woord beter en heiliger te worden, dan behoort men maar tot die toehoorders van de profeet Ezechiël, waarvan ik lees, hoofdstuk 33:30: Zij hoorden wel zijn woorden, maar zij deden ze niet.

3. Nog moet ik een woord zeggen van dat ongelovige geslacht der deïsten, of nieuwe heidenen in ons hedendaags Christendom. Zij geloven niets van de Christelijke leer; zij houden Mozes en Christus voor bedriegers en verleiders, en al die Schriften in de Bijbel voor fabels en menselijke verdichtselen. Gij geeft voor, zeggen zij, dat Mozes en Christus, ook de apostelen vele wonderen deden; gij leraars in de kerk, doet ook eens deze en dergelijke, dan zullen wij de Christelijke leer geloven. Ik vraag, is het Evangelie in het begin niet bevestigd geworden door overvloedige wonderwerken? Heeft God bij de het Evangelie der zaligheid, dat begonnen is verkondigd te worden door de Heere Jezus, en aan ons bevestigd is geworden van degenen die Hem gehoord hebben, niet overvloedig mede getuigd door tekenen en wonderen en menigerlei krachten? Hebr. 2:3,4. Waartoe dan zouden die hedendaags nog nodig wezen? Och of die ongelovigen het zeggen van de profeet Mozes tot de kinderen Israëls wat meer indachtig waren! Gijlieden hebt gezien al die wonderen die God in Egypte voor uw ogen gedaan heeft; en nochtans de Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen tot op deze dag, Deut. 29:2,4. En derhalve, indien men ook heden ten dage ogen en oren en harten toesluit voor de wet van Mozes en voor het Evangelie van Christus, men zal door de allergrootste wonderen (die men geheel ijdel en tevergeefs van de hedendaagse Christenen eist) niet bewogen, veel minder overtuigd worden om de Christelijke godsdienst van harte toe te stemmen; zelfs niet, al gebeurden die wonderen alle dagen; ja zelfs niet, al stonden de doden op. Gelijk ik meen, dat dit gewichtig stuk klaar en duidelijk bewezen te hebben in een kerkrede over de parabel van de rijke man en Lazarus, en in een ander Schriftgedeelte, tegen het ongeloof van onze dagen ingericht.

B. Horen wij dan Mozes in onze tekst aangaande die grote Profeet, Die de Heere God uit hun broederen verwekken zou, tot de kinderen Israëls zeggen: Dien zult gij horen. En horen wij daarenboven God de Vader Zelf, toen die grote Profeet nu met de daad verwekt was, ons uit de hemel toeroepen: Deze is Mijn geliefde Zoon, in Dewelke Ik Mijn welbehagen heb; hoort Hem. Het een en ander moest ons Christenen daartoe dienen, om van deze Profeet en van Deszelfs leer het rechte gebruik te maken. En om zulks behoorlijk en met vruchten doen:

1. Moeten wij vooreerst de zaligmakende leer van de Heere Jezus (die wij bij de verklaring van onze tekstwoorden bewezen hebben die grote Profeet te wezen, en wel Hij alleen) naarstig onderzoeken en naspeuren, also dat wij hetgeen de evangelisten en apostelen van Hem geschreven hebben, nauwkeurig vergelijken met hetgeen Mozes en de Profeten van Hem voorzeggd hadden. Op zulk een verstandige wijze van doen ging Hij Zelf Zijn discipelen voor. Na een ernstige bestraffing van hun onverstand en traagheid des harten, om te geloven al hetgeen de Profeten gesproken hebben, vroeg Hij: Moest de Christus niet deze dingen lijden, en also in Zijn heerlijkheid ingaan? En begonnen hebbende van Mozes en van al de Profeten, legde Hij hen uit in al de Schriften hetgeen van Hem geschreven was, Luk. 24:25-27. Dat moet dan ons dagelijks werk zijn, om uit de Heilige Schriften van het oude en nieuwe verbond, hoofdzakelijk te weten de ganse inhoud der leer van deze Profeet, Jezus Christus. Tot dat einde moeten wij die Schriften veel lezen, hetgeen wij lezen aandachtig overdenken, hetgeen Zijn knechten die Hij tot

ons zendt, prediken, naarstig aanhoren, en voorts alles dat ons meer licht daarin kan geven, onvermoeid naspeuren, zonder ons ooit te verbeelden daarin uitgeleerd te zijn, of er genoeg van te weten. Om het met een kort woord te zeggen: Wij moeten de Bijbel onderzoeken, en altijd leerlingen blijven. Want dat wij nooit moeten denken, des Heeren Woord al genoeg onderzocht te hebben of daarin uitgeleerd te zijn, hoe ervaren wij daarin ook reeds mochten schijnen. Dat toont en leert ons David met zijn eigen voorbeeld, Ps. 119:111,112: Ik heb Uw getuigenissen genomen tot een eeuwige erve; want ze zijn mijns harten vrolijkheid. Ik heb mijn hart geneigd om Uw inzettingen eeuwiglijk te doen tot het einde toe. Hoe verkeerd is dan het doen van de roomse kerk, als zij de gemene gelovigen verbiedt zowel het lezen der Heilige Schrift als het oordelen over de zin van haar woorden, om die tot hun lering en besturing te volgen? Hoe lijnrecht loopt dit aan tegen de duidelijke vermaning in onze tekst, om die Profeet, van God Zelf verwekt, te horen? Ook raakte die vermaning een iedere Israëliet, en niet alleen de hoofden van het volk alleen; want Stefanus zegt in de tekst: Deze is de Mozes die tot de kinderen Israëls gezegd heeft.

2. Maar ten andere, moet deze Profeet, van God verwekt, also gehoord worden dat wij ons aan Deszelfs leer alleen vasthouden; vermits daarin alles is begrepen wat ons te kennen, wat ons te geloven, wat ons te betrachten tot zaligheid nodig is. Wij zien dan alweer hoever diezelfde roomse kerk verdoold is, als ze de evangelische leer van deze grote Profeet, Welke men alleen moet horen, met vele tradities en menselijke overleveringen vermengdt, welke de Hervormde Kerk terecht verklaart niet alleen voor ten ene male niet nodig, maar zelfs voor onnut en schadelijk. Dewijl men, zo doende, Gods gebod krachteloos maakt door inzettingen; gelijk deze Profeet Jezus de Joodse schriftgeleerden en farizeeën te verstaan gaf, als zij bij Hem kwamen klagen: Waarom overtreden Uw discipelen de inzettingen der ouden? Matth. 15:1-6. En aldus begrepen het ook de geachte kerkvaders der eerste eeuwen. Laat ik thans alleen maar aanhalen de woorden van de beroemde martelaar en bisschop Cyprianus, die omtrent het midden der derde eeuw in zijn brief aan Caecilius aldus schreef: Dat Christus alleen gehoord moet worden, betuigt ook de Vader van de hemel, als Hij daaruit zei of riep: Deze is Mijn zeer geliefde Zoon, in Welke ik een goed gevoel gehad heb; hoort Deze! Waarom, indien Christus alleen gehoord moet worden, wij geen acht moeten slaan op hetgeen een ander voor ons gemeend heeft, dat gedaan moet worden; maar op hetgeen Christus Zelf, Die voor allen is, eerst gedaan heeft. Want het is niet betamelijk dat men de gewoonte van een mens volgt; maar het is betamelijk dat men de waarheid Gods volgt, omdat God door de profeet Jesaja spreekt en zegt: Tevergeefs eren zij Mij, lerende geboden en leringen van mensen; en de Heere in het Evangelie nogmaals ditzelfde herhaaldt, zeggende: Gij verwerpt het gebod Gods, opdat gij ulieder traditie zoudt doen stand grijpen.

3. Daarbenevens, zullen wij die Profeet Jezus met vrucht horen gelijk Mozes in onze tekst gebiedt, er moet bijkomen de opening van onze oren, en verlichting van onze ogen door Zijn Geest, om de leer van deze Profeet, vervat in de Goddelijke Schriften, de rechte en ware zin te zien. Gelijk men zonder het licht der zon de zon niet kan zien, zo ook niet de rechte zin des Geestes in het Woord, zonder de verlichting van dezelfde Geest door Welke dat Woord beschreven is. Dat drukt de psalmist uit in Ps. 36:10: In Uw licht zien wij het Licht. Want dewijl ons verstand blind en verduisterd is, zouden wij de zaken op welke de Heilige Schrift met haar bewoording ziet, niet vatten, indien wij daaromtrent door de Geest niet verlicht werden, en Hij er ons enige ondervinding

van gaf. Want volgens 1Kor. 2:14,15: De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn, omdat ze geestelijk onderscheiden worden. Doch de geestelijke mens onderscheidt alle dingen. Opmerkelijk zijn de woorden van Bernardus, abt van Clarevalle in de twaalfde eeuw: Door welke Geest de Schriften gemaakt zijn, met die Geest willen zij ook gelezen zijn, en door diezelfde Geest moeten ze ook verstaan worden. Daarom smeekte David, Ps. 119:18: Ontdekt mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen Uwer wet. Laat ons dan Hem hierin navolgen zo menigmaal wij des Heeren Woord zullen onderzoeken, of anderen horen prediken, biddende: Zend Uw licht en Uw waarheid, dat die mij leiden.

V. En eindelijk, zal die grote Profeet Jezus van ons recht gehoord worden; Zijn leer in de Heilige Schriften allerwege voorkomende, moet dan ook van onze zielen ondervonden worden. Bij de letterlijke kennis van Zijn leer, moet ook een inwendige en bevindelijke komen. Alzo, dat wij de Goddelijke waarheden van Zijn leer zien bij het licht van Zijn Heilige Geest, en Die metterdaad aan onze zielen gewaar worden. En dat met zulk een welgevallen daarin, dat ons hart zich met die in liefde verenigt, blijde en verheugd, dat God Zich op die wijze in Zijn Woord geopenbaard heeft. Dat noemt de Schrift, van de Heere geleerd te zijn, Jes. 54:13. Een bekendmaking van Gods wijsheid in het verborgene, Ps. 51:8. De waarheid zo te verstaan, dat men door de waarheid vrijgemaakt wordt, Joh. 8:32. Scheidt dan in de leer van deze Profeet die onafscheidelijke dingen nooit vaneen, namelijk een letterlijke en bevindelijke kennis van Zijn leer. Een welgeoeftend verstand in de waarheden van Christus' leer keurt toch niemand af, alsof het niet op weten, maar alleen op doen aankwam. Zo spreken enigen wel uit onkunde, anderen om hun kleinwetendheid te verschonen; maar ook enigen uit de boosheid, om de waarheden te ondermijnen en dwaalleer te koesteren. Wij zeggen, op weten komt het wel terdege aan, alzo men niet wel kan doen tenzij men eerst wel weet; nademaal het verstand de leidsman is van des mensen daden, die wel of kwalijk zijn, naar dat ze door het verstand al of niet behoorlijk bestuurd worden. Daarom is een ziel zonder wetenschap niet goed, naar het zeggen van de wijze koning, Spr. 19:2. Maar tracht bij die letterlijke kennis van Christus' leer dan ook een bevindelijke kennis daarvan; om de zaken daarin voorkomende, te zien bij het licht van des Heeren Geest, teneinde het hart zich met die verenige in geloof en liefde, om volgens Christus' leer u te gedragen en daarnaar te wandelen. Dat eist deze grote Profeet Zelf, naar Wie wij belast worden te horen, als Hij ons gedurig toeroept: Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij zo gij dezelve doet, Joh. 13:17. En dat noemt Paulus de liefde der waarheid aannemen, om zalig te worden, 2Thess. 2:10. Want, zegt hij, al wist men al de verborgenheden en al de wetenschap, en men had de liefde niet, het zou geen nuttigheid geven.

Laten wij sluiten met de bede van de Heiland tot Zijn hemelse Vader uit Joh. 17:17: Vader, heilig ons in Uw waarheid; Uw Woord is de waarheid. Amen.

ACHTTTIENDE KERKREDE

DE WETGEVING OP SINAÏ EN ISRAËLS WEDERSPANNIGHEID TEGEN MOZES

HANDELINGEN 7:38-40

38 Deze is het die in de vergadering des volks in de woestijn was met den Engel, Die tot hem sprak op den berg Sinaï, en met onze vaders; welke de levende woorden ontving, om ons die te geven;

39 Denwelken onze vaders niet wilden gehoorzaam zijn, maar verwierpen hem, en keerden met hun harten weder naar Egypte,

40 Zeggende tot Aäron: Maak ons goden die voor ons heen gaan; want wat dezen Mozes aangaat, die ons uit het land van Egypte geleid heeft, wij weten niet wat hem geschied is.

A. **HET** is zo verkeerd als schandelijk, dat men zijn naaste beschuldigt van een misdaad waaraan men zelf schuldig staat, en vooral als men nog meer dan de naaste schuldig staat. Zulk een verkeerdheid ontspruit uit een blinde eigenliefde, die de verdorven mens tot zichzelf heeft, waardoor hij zijn eigen gebreken licht over het hoofd ziet, en die van zijn evenmens door een vergrootglas beschouwt.

Deze verkeerdheid van de blinde eigenliefde, zo gemeen aan de verdorven natuur, had de wijze Zaligmaker in het oog, toen Hij de geveinsde farizeeën en schriftgeleerden die scherpe bestraffing en ernstige vermaning gaf, Matth. 7:3-5: Wat ziet gij de splinter in het oog van uw broeder? Maar de balk in uw eigen oog merkt gij niet. Hij geveinsden, doet eerst de balk uit uw eigen oog, en dan zult gij bezien om de splinter uit uws broeders oog uit te doen.

De Heilige Bladeren leveren ons van deze schandelijke ondeugd meer dan een voorbeeld in het Joodse volk. Uit vele zullen twee genoeg wezen. Het was Achab, de koning van Israël, die het ganse land met oproerigheid tegen de ware God en deszelfs heilige dienst vervuld hebbende, evenwel nog de vrome profeet Elia durfde tegemoet te voeren: Zijt gij die beroerder Israëls? Doch de man Gods antwoordde de koning: Ik heb Israël niet beroerd, maar gij en uws vaders huis; daarmede dat gijlieden de geboden des Heeren verlaten hebt, en de Baäl nagevolgd zijt, 1Kon. 18:17,18.

En in latere tijd was dat de gemene beschuldiging, welke de boosaardige Joden tegen de zachtmoedige en vreedzame Heiland inbrachten, dat Hij het volk beroerde, en verbood de keizer schatting te geven. En ondertussen Zijn beschuldigers en kwaadsprekers waren het, die menigvuldig oproer verwekten onder het Joodse volk, staande houdende dat zij nog een vrij volk waren, en diensvolgens niet verschuldigd enige schatpenningen aan de Romeinen, hun overheersers in die dagen, op te brengen.

B. En na de dood van de Heiland gaan zij nog al voort deszelfs discipelen en leerlingen zulke lasteringen aan te wrijven, daar zij zelf in de hoogste graad aan schuldig stonden. In het 11de vers en vervolgens van het even voorgaande hoofdstuk hebben wij gezien, welke beschuldigingen zij hebben ingebracht tegen de heilige diaken en eerste Christen martelaar Stefanus. Zij maakten mannen op, die zeiden: Wij hebben Stefanus horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God. Ook stelden zij valse getuigen, die

zeiden: Deze mens houdt niet op lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats en de wet. Want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden zal veranderen die ons Mozes overgeleverd heeft.

Tot beantwoording van die beschuldiging toont de heilige Stefanus aan in zijn overdedige redevoering tot de Joodse Raad, niet alleen hoe ongegrond die beschuldiging was tegen hem, die de grootste achting en eerbied had voor de knecht Gods Mozes en deszelfs heilige wet; maar ook hoe schaamteloos die beschuldiging was, daar immers hun vaders in de woestijn zo schandelijk zich vergrepen hadden tegen Mozes en deszelfs wet, en schuldig stonden in de hoogste mate aan die zonden die zij Stefanus onschuldig ten laste legden. Want hoewel Mozes hun vaders verlost had uit de Egyptische dienstbaarheid, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte, en in de Rode Zee, en in de woestijn veertig jaren, volgens vers 36. En hoewel hij hun de Messias beloofd had als een groot Profeet, Die zij horen moesten, volgens vers 37. Ja, hoewel hij van de Verbondsengel de wet ontvangen had, en hun die levende woorden gegeven had; nochtans wilde zij Mozes niet gehoorzaam zijn, maar verwierpen hem en keerden met hun harten weer naar Egypte; zeggende tot Aäron: Maak ons goden die voor ons heengaan. Want wat deze Mozes aangaat, die ons uit het land van Egypte geleid heeft, wij weten niet wat hem geschied is.

C. In de voorgelezen tekstwoorden verdedigt zich de heilige Stefanus tegen de ijdele beschuldiging van zijn lasteraars alzo:

I. Dat hij eerst de beschuldiging van zich afweert, door zijn achting en eerbied te tonen voor Mozes en deszelfs wetgeving op Sinaï, in vers 38.

II. En daarna, die beschuldiging tot zijn lasteraars doet weerkeren, door duidelijk aan te tonen de weerspannigheid van het Joodse volk tegen de knecht Gods Mozes, en tegen de dienst van de ware God, door afval tot afgoderij, vers 39,40.

EERSTE DEEL

De afwering van de ongegronde beschuldiging van zichzelf, drukt Stefanus in deze woorden uit: Deze is het die in de vergadering des volks in de woestijn met de Engel Die tot hem sprak op de berg Sinaï, en met onze vaders; welke de levende woorden ontving, om die ons te geven.

A. De heilige diaken kan van Mozes, Israëls leidsman naar het beloofde land, nog niet afscheiden, maar gaat in zijn redevoering nog al voort, met een verhaal te doen van Gods gunstbewijzen aan zijn oude volk in de wetgeving op Sinaï, waartoe hij gebruikt de dienst van Mozes Zijn knecht; teneinde Stefanus uit dat verhaal de Joodse Raad en allen die hier tegenwoordig waren, deed verstaan welke grote verplichting zij hadden aan deze Mozes, die zulk een getrouwe dienaar was in geheel Gods huis; gelijk hem Paulus met recht noemde, Hebr. 3:5.

Hierom wijst Stefanus deze knecht Gods Mozes de Joden, tot welke hij predikte, als met de vinger aan, als hij zegt: Deze is het. Het is diezelfde man, wil hij zeggen, waarvan ik u tot hiertoe gesproken heb, die uw vaders verloochend en verstoten hebben; hoewel hij van God hun tot een overste en verlosser gezonden was. Diezelfde man, die hen uit de Egyptische slavernij heeft uitgeleid, doende door Gods almacht hand vele wonderen en tekenen; diezelfde man, die een groot profeet zijnde, de komst van de Messias als nog

groter Profeet voorspeld heeft. Ziet, deze is het, diezelfde Mozes is het, daar ik nog al meer van moet zeggen, om u daaruit te doen zien hoezeer uw vaders, en ook gijlieden, u bezondigt tegen Mozes en deszelfs heilige dienst, inzake de wetgeving in de woestijn. B. Hetgeen Stefanus dienaangaande getuigt, kunnen wij onder twee hoofdzaken begripen.

1. Waarvan de eerste is, deze is het; deze zelfde Mozes is het, die in de vergadering des volks in de woestijn was met de Engel Die tot hem sprak op de berg Sinaï, en met onze vaders.

a. De plaats daar Mozes met de gemene aanspraak van de Engel verwaardigd werd, was niet Kanaän of enige heilige plaats in dat land; want God is daaromtrent aan geen plaats gebonden. En derhalve, opdat ik dit in het voorbijgaan aanmerk, het was geen godslastering, dat Stefanus gepredikt had dat Jezus de Nazarener de heilige plaats van de Joodse godsdienst verbreken zou. Maar de plaats daar Mozes met de Engel was en sprak, de plaats daar hij de wet van Hem ontving, was de woestijn, en wel in die woestijn bij de berg Sinaï. Het was dan dezelfde plaats, daar des Heeren Engel tevoren aan Mozes verschenen was in de brandende braambos die niet verteerd werd, en uit die braambos tot hem gezegd had, dat hij met de kinderen Israëls God op die berg dienen zou, Ex. 3:12.

b. De getuige van de aanspraak van de Engel tot Mozes is de ganse vergadering van het volk, zegt Stefanus. En terecht; want Mozes met de kinderen Israëls gekomen zijnde in de woestijn, in de derde maand na de uittocht uit Egypte, zo legerden zij zich tegenover die berg Sinaï, zegt Mozes. Ten overstaan van, en in tegenwoordigheid van de vergadering van het Israëlitische volk, als oor- en ooggetuigen:

c. Gebeurde hetgeen Stefanus verder in de tekst verhaalt, dat Mozes daar was met de Engel Die op de berg tot hem sprak, en van die berg ook sprak met onze vaders, staande aan de voet van de berg; gelijk Mozes dit alles in Ex. 19 breder beschreven heeft.

Dat er een menigte van engelen is tegenwoordig geweest op deze berg, die de Engel des Heeren, Die met Mozes sprak omringden, tot een vertoog van de heerlijkheid en Majesteit van de Wetgever, wordt opgemaakt en bewezen uit vers 53 van ons teksthoofdstuk, daar Stefanus getuigt, dat de Israëlieten de wet ontvangen hebben door de bestelling der engelen. Zoals ook Paulus getuigt in Gal. 3:19, dat de wet door de engelen besteld is in de hand des middelaars; en in Hebr. 2:2 dat het Woord door de engelen gesproken is. Doch hoe die plaatsen te verstaan zijn, zullen wij daarna bij vers 53 onderzoeken. Thans hebben wij alleen te spreken van die ene Engel, Die daar op de berg tot Mozes sprak; Welke ongetwijfeld de Zone Gods, de Engel van Gods aangezicht geweest is. Diezelfde Engel, Die aan Mozes in de braambos was verschenen, en uit het midden van de braambos riep: Ik ben de God van Abraham, van Izak en van Jakob; diezelfde Engel, Die in de wolkkolom des daags en de vuurkolom des nachts voor het leger Israëls in de woestijn heentoog. Diezelfde Engel, van Wie Jesaja op deze grote dingen het oog hebbende, getuigt dat Hij de kinderen Israëls behouden heeft, dat Hij ze door Zijn liefde en genade heeft verlost, dat Hij ze opgenomen en gedragen heeft al de dagen vanouds, Jes. 63:9. Laat ik er alleen nog bijvoegen hetgeen van die grote Verbondsengel en Wetgever op Sinaï wordt opgezongen in de 68ste Psalm, vers 8,9: O God, toen Gij voor het aangezicht Uws volks uittoogt, toen Gij daarheen trad in de woestijn, toen daverde de aarde, ook dropen de hemelen voor Gods aanschijn; zelfs Sinaï voor het aanschijn Gods, des Gods van Israël. En deze zelfde Engel, de Zone Gods, wordt in het vervolg van die Psalm toegejuicht: Gij zijt opgevaren in de hoogte, en wat er meer volgt.

Nu, deze Engel sprak tot Mozes op de berg Sinaï, zegt Stefanus; ook sprak Hij met onze vaders. Hij sprak tot Mozes een en andermaal op de berg, als de Middelaar tussen God en het volk; Hij sprak tot hem zeer gemeenzaam van mond tot mond, aangezicht aan aangezicht. Ook sprak Hij met onze vaders, zegt Stefanus; hoewel met dat onderscheid, dat Mozes klom op de hoogte des bergs daar de Engel was; maar de kinderen Israëls stonden beneden aan de voet van de berg. Voor de oren van deze ganse vergadering des volks sprak die Verbondsengel, Die de waarachtige God was, met een luide en hoorbare stem al die woorden der wet, welke de tien woorden genoemd worden: Ik ben de Heere uw God, Die u uit Egypteland, uit de diensthuis uitgeleid hebt. Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben, en wat er in die wet der tien woorden of tien geboden verder volgt.

2. Maar Stefanus maakt terstond ook gewag van een tweede zaak, rakende de wetgeving op Sinaï, een zaak niet minder opmerkelijk dan de eerste. Welke Mozes, zegt hij, de levende woorden ontving, om ons die te geven.

Door deze levende woorden hebben wij ongetwijfeld te verstaan al zulke woorden, welke Mozes als de getrouwe knecht in zijn boeken getrouw beschreven, en de kinderen Israëls overgegeven heeft. De Joden in hun verblindings verstaan erdoor de mondelinge overleveringen, van God slechts met de levende stem gesproken, en in hun Talmud te lezen; doch dit is regelrecht aanlopende tegen Gods bevel, Deut. 2:2: Gij zult tot dit woord dat Ik u gebied, niet toedoen.

Dan, er is ook verschil onder de Christen uitleggers, op welke levende woorden, die door Mozes in zijn Boeken beschreven zijn, Stefanus alhier het oog heeft. Voor ons, wij verstaan er niet alleen door die tien woorden of geboden welke God Zelf sprak voor de oren van gans Israël, en welke Mozes vervolgens van de Engel ontvangen heeft, op twee stenen tafelen geschreven met de vinger Gods. Maar ook daarbenevens alle andere woorden en geboden, welke de Engel Die tot Mozes sprak, nog vervolgens daarbij voegde, en die ceremoniële geboden waren, rakende de zeden van Israëls godsdienst. Welke schilderijen en schaduwen waren, ziende op de Middelaar Gods en der mensen, in het paradijs al beloofd; godsdienstplechtigheden en instellingen, welke Christus afschaduwen als de ware en enige Weg ten leven; en uit dien hoofde dan ook levende woorden genoemd.

Het oogmerk van Stefanus' redevoering leidt zelf ons daartoe, om hier wel voornamelijk te denken aan die woorden Gods, welke behelzen de ceremoniële zeden, Israëls godsdienst rakende. Want daarmee werd Stefanus eigenlijk beschuldigd, dat hij daarin verandering wilde maken; hetwelk hij wel niet ontkende, maar ondertussen ook toonde dat hij daarvoor, als voor de levende woorden Gods, alle behoorlijke achting had; gelijk ook voor Mozes, welke die van de Engel ontvangen en aan de vaders overgegeven heeft.

Alleen moet ik nog aanmerken, dat al die woorden Gods, zo in de tien geboden als in de bevelen, Israëls schaduwachtige godsdienst rakende, wel levende woorden genoemd mogen worden:

Niet alleen omdat ze van de levende God met een levende stem zijn gesproken, en derhalve aan Mozes niet in een droom of gezicht zijn bekend geworden.

Maar voornamelijk, omdat die woorden Gods beloften van leven behelsden, en zaken geboden welke gehoorzaamheid zou strekken tot verkrijging van het leven; niet alleen van een tijdelijk leven in Gods gemeenschap, volgens de belofte Gods, de mens die deze dingen doet, die zal door dezelve leven Lev. 18:5. En Zijn herhaalde betuiging bij

Ezechiël, hoofdstuk 20 : 10,11: Ik voerde de kinderen Israëls uit Egypteland en bracht hen in de woestijn. Daar gaf Ik hun Mijn inzettingen, en maakte hen Mijn rechten bekend, welke zo een mens ze doet, die zal door dezelve leven. Dat echter zo niet te verstaan is, dat de Israëlieten recht ten leven konden hebben door de volbrenging van de eis van die woorden, als het leven daardoor verdienende. Neen, maar gelijk het einde van de ganse wet Christus is, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft, volgens Rom. 10:4, zo zouden zij alleen door het geloof in Christus, Die de enige Weg ten leven is, zodat niemand tot de Vader komt dan door Hem, en wel door zulk een geloof in Christus, dat werkzaam is in de oefening van de liefde Gods en des naasten, en in de waarneming van de andere inzettingen van godsdienst, aan de levend makende gerechtigheid van Christus deel krijgen. En uit kracht van die gerechtigheid ook aan het zalige leven in Gods gemeenschap.

En aldus redenerende, weerlegt onze heilige Stefanus de beschuldiging die zijn vijanden tegen hem inbrachten, en hij wiste daardoor die vuile klad van zich, alsof hij lasterlijke woorden van Mozes en van deszelfs wet had gesproken. Het was er zover vandaan, dat hij hier de grootste achting en eerbied voor Mozes en deszelfs wetten te kennen geeft. En vermits hij die wet aanmerkt als behelzende de levende woorden Gods, woorden die de gelovige Israëlieten ten leven en ter zaligheid leiden, zo zegt hij al wat heerlijk van Mozes en deszelfs wet gezegd kon worden.

TWEEDE DEEL

De heilige diaken laat het hier nog niet bij, met de beschuldiging van zijn vijanden van zich af te weren; hij doet ze tot zijn lasteraars weerkeren. Wel, waren de Joden niet integendeel te houden voor versmaders van Mozes, van deszelfs wet en van de ganse dienst van deze getrouwe knecht Gods?

A. Beschouwen wij eerst in het gemeen de ongehoorzaamheid der Joodse vaders aan die grote vriend en dienstknecht Gods, dewelke Mozes onze vader niet wilden gehoorzaam zijn, maar verwierpen hem. Wie zou zulks hebben kunnen verwachten van een volk dat zoveel verplichting aan Mozes had? Gelijk zij hem tevoren nog eens verloochend en verstoten hadden, toen God hen uit Egypte naar het land Gosen tot hun verlosser gezonden had, zo deden zij het nu andermaal, nadat hij hen uit Egypte had uitgeleid. Een zware zonde gewis! Want door Mozes te verwerpen, verwierpen zij God Zelf, Die Mozes tot hen gezonden had. Waarom er wordt opgezongen in Psalm 106: Zij vergaten God hun Heiland, Die grote dingen gedaan had in Egypte, wonderdaden in het land van Cham, vreselijke dingen aan de Schelfzee, vers 21,22.

B. Die ongehoorzaamheid en verwerping van Mozes, en diensvolgens van God Zelf, toont Stefanus aan waarin ze bestond, en hoe ze deze dadelijk uitvoerden.

1. Waarin ze gelegen was, wordt met deze woorden uitgedrukt: Zij keerden met hun harten naar Egypte. Niet, dat deze kinderen Israëls, die thans maar drie maanden geleden door Mozes uit Egypte waren uitgeleid, al zo vroeg een lust en begeerte hadden om naar Egypte weer te keren en hun oude woning aldaar in te nemen. Want ofschoon die lust en begeerte hun menigmaal naderhand beving, in zulk een langdurige veertigjarige omzwerving in de woestijn; ik lees er van die tijd en al zo vroeg niets van in de Schriften van Mozes. Ook wil de spreekwijze welke Stefanus hier gebruikt, zulks niet te kennen geven. Want dewijl dat wederkeren met hun harten naar Egypte vervolgens nader

verklaard wordt, hierin gelegen te wezen, dat zij zeiden tot Aäron, maakt ons goden die voor ons heengaan; zo blijkt hieruit dat de lust en begeerte van hun hart uitging naar de verfoeilijke afgoderij die zij tevoren in Egypte, van de heidense inwoners van dat land, met vermaak en genoegen hadden zien plegen, en daar vele Joden zelfs zich aan schuldig hadden gemaakt.

Tot het plegen van die vuile afgodendienst der Egyptenaars, die allerlei schepselen godsdienstige eer bewezen, daar zij enige bijzondere kracht of uitwerking in zagen, tot voor- of nadeel van het mensdom, gingen hun harten nu wederom uit. Niettegenstaande zij des Heeren grote daden in Egypte hadden gezien, Zijn heil in het leiden door de Rode Zee ondervonden, en Gods heilige wetten of Sinaï gegeven, ontvangen hadden, ja, zelfs aangenomen hadden die te volbrengen. Welk een wispelturigheid in dat verdwaasde volk!

2. Die oude zonde van de Egyptische afgoderij werd dan in hen weer levend; also dat zij, terwijl Mozes op de berg met God vertoefde, en te lang naar hun zin wegbleef, tot Aäron, Mozes' broeder gaan, en hem hun lust tot de dienst der afgoden bekendmaken. Zeggende tot hem, maakt ons goden die voor ons heengaan. Het grondwoord *goden* in het meervoudige getal, wordt meermaals in de Heilige Schrift gebruikt om de enige God daardoor uit te drukken; zodat hun mening hier ook kan zijn, maak ons een god die voor ons een heengaat. Nehemia, van deze geschiedenis sprekende in zijn Boek, gebruikt het enkelvoudige getal: Zij hadden een gegoten kalf gemaakt, en gezegd, dit is uw god die u uit Egypte heeft opgevoerd. Waarheen die god hen brengen zou, wordt niet gezegd; waarschijnlijk menen zij naar Kanaän, het van God beloofde land.

Niet dat zij gedacht hebben, dat het in Aärons macht was zulk een wezen te maken dat de ware God was. Ik kan niet denken dat zij zo dwaas en uitzinnig waren. Maar zo sprekende, maakt ons een god, begeren zij dat op Aärons bevel enig zichtbaar afgodsbeeld gemaakt zal worden; hetzij een beeld van de waarachtige God, Die hen uit Egypte had uitgeleid; hetzij een beeld van Mozes, hun leidsman en heirvorst, die zij vermoeden dat op de berg gestorven was, of mogelijk vandaar gelijk de oude Henoch ten hemel was opgenomen; hetzij een beeld van iets anders, dat zij met de Egyptenaars voor goddelijk hielden of houden wilden.

Zij voegen erbij, dat het een godsbeeld moet zijn, dat voor hen, dat is voor hun aangezicht heengaat. Zij menen zulk een beeld, dat men voor hun ogen kon dragen (want Aäron mocht een beeld met voeten maken; het zou evenwel niet kunnen gaan) zulk een beeld, daar God, naar hun ijdele verbeelding Zijn tegenwoordigheid aan vast zou maken, zulk een beeld dat wonderen zou doen.

Een zware zonde gewis! Als rechtstreeks aanlopende tegen de twee eerste geboden van Gods wet, verbiedende zo klaar en duidelijk de afgoderij en beeldendienst. En derhalve een openbaar bewijs van ongehoorzaamheid, aan Mozes niet alleen, maar ook aan God, Wiens dienstknecht Mozes was in het geven van Gods wet.

Zij menen evenwel een gewichtige reden te hebben om zulk een eis van enig godsbeeld te maken, aan Aäron te mogen doen. Want, zeggen zij, deze Mozes die ons uit het land van Egypte geleid heeft, wij weten niet wat hem geschied is.

Dit wisten zij met zekerheid, dat Mozes met Aäron en Hur en zeventig oudsten de berg was opgeklommen, dat Mozes daar gebleven was nadat die anderen waren afgeklommen, en nog hoger de berg was opgegaan. Maar wat hem daar bejegend was, dat hem zolang deed achterblijven, dat wisten zij niet. Er mogen er geweest zijn die vermoed

hebben, dat Mozes misschien door het wild gedierte op de berg verscheurd was, of door het vuur verteerd. Een meer redelijke gedachte althans, dan hetgeen de Joden in hun schriften van beuzelen, dat de duivel een doodbaar in de wolken zal hebben vertoond, en de Joden die onderaan de berg stonden, zou hebben toegeroepen, Mozes is gestorven; of dat die boze geest hun Mozes vertoond zou hebben, opgehangen tussen hemel en aarde. Er mogen weer anderen zijn geweest, van het meest boze slag der kinderen Israels, die Mozes door zulk een lang achterblijven van vele dagen op de berg, voor een bedrieger hielden die zijn beloften niet kon volbrengen, en zich nu zoek zocht te maken. Anderen van het beste slag der Joden mochten gedacht hebben, dat Mozes van God ten hemel was opgenomen, als het beste met de deugden van zulk een groot man overeenkomende. Al die gedachten en meningen waren evenwel maar blote en ongegronde gissingen.

En in het een of ander was geen reden, om van Aäron te eisen dat hij een godsbeeld maken zou, dat voor hun aangezicht heenging; teneinde dat beeld naar hun dwaze verbeelding Mozes' achterblijven zou vergoeden. En mogelijk wel kunnen zij, naar de ijdele gedachten der heidenen, in verwachting zijn geweest dat de vergode ziel van Mozes in dat beeld zou komen, dat beeld aandoen en bewerken, en hen leiden naar het beloofde Kanaän; waarheen anderszins Mozes hen geleid zou hebben. Althans, hoe zij het ook mochten begrepen hebben, het achterblijven van Mozes kon geen reden geven om zulk een beeld te maken, en zich zo grof te bezondigen tegen de geboden van Gods wet, door afgoderij en beeldendienst.

En in alle gevallen, Mozes was eens voor altijd weggebleven; kon God hun in plaats van Mozes niet een andere leidsman geven? En wilden zij een zichtbaar teken van Gods tegenwoordigheid; dat hadden zij immers. Ik meen de wolkkolom des daags en de vuurkolom des nachts. Was dat niet een veel veiliger en zekerder Leidsman door de woestijn, dan alles wat ook Aäron had mogen maken? En derhalve was het niet nodig zulk een beeld tegen Gods bevel te laten maken.

Om dan eindelijk tot een besluit te komen; Stefanus doet die lastering van zijn vijanden, dat hij een verachter van Mozes en deszelfs wet zou wezen, of het Joodse volk en derzelve vaders weer terug stuiten. Zij tonen zeer verblind te wezen, dat zij deze heilige man ten laste leggen zulke zonden daar het Joodse volk al in oude dagen aan schuldig stond. En indien de latere Joden, ten tijde van Stefanus, het al zo erg niet maakten, er was evenwel bij hen afgoderij genoeg, door de wereld en de zonden, in plaats van de ware God te dienen, en hun vertrouwen op de schepselen, in plaats van op de Heere te stellen; tegen Gods uitdrukkelijk bevel in de wet van Mozes.

KOMEN wij nu kort met het verhandelde tot onszelf. Het is zeker, dat die wetgeving op de berg Sinaï ook ons Christenen zowel als de Joden raakt, en dat Mozes de levende woorden Gods aldaar ontvangen heeft, om ze ook ons te geven. Immers daartoe heeft de Heere Zijn wet laten beschrijven in Zijn Woord, en tot ons gebracht. Daartoe wordt ze op elke sabbat ons voorgelezen; en daarin spreekt de Heere ook tot ons: Ik ben de Heere uw God, gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Want ofschoon wij niet natuurlijk uit Israël zijn, maar zondaars uit de heidenen, en zo niet lichamelijk uit Egypte zijn uitgeleid; en ofschoon daarbenevens de wet der ceremoniële kerkzeden in Christus, het Lichaam der schaduwen, haar vervulling bekomen heeft; wij staan evenwel onder de Heere, en zijn natuurlijk aan Hem verbonden, om Hem

alleen voor God te houden en te erkennen. En zovelen wij door het genadeverbond Zijn volk geworden zijn, zijn wij daartoe des te meer verplicht.

A. Maar zullen wij Gods wet tot ons zielsnut betrachten, en het rechte gebruik maken van die levende woorden, door de Engel aan Mozes op de berg gegeven, en over welke woorden God met Israël Zijn verbond oprichtte; wij moeten onszelf dan wel bezien en onderzoeken, of wij nog onder het verbroken werkverbond, dan of wij onder het nieuwe genadeverbond staan?

1. Dezulken staan nog onder het verbroken werkverbond:

Die hun zondige natuurstaat en verdoemelijkheid deswege voor God, uit Gods wet en deszelfs levende woorden niet hebben leren kennen. Want uit de wet, zegt Paulus, is de kennis der zonden, Rom. 3:20.

Zulken, die onder de heerschappij der zonden worden voortgedreven, alzo dat de bewegingen der zonden die door de wet zijn, in hun leden werken om de dood vruchten te dragen, naar het woord van Paulus, Rom. 7:5.

Ook zulken, die hun zaligheid niet zoeken in Christus Jezus, Die het einde van de wet tot rechtvaardigheid is een iegelijk die gelooft, naar het woord van Paulus, Die volmaakt voor Zijn volk de eis der wet heeft voldaan, en hun het leven verdient. Maar die uit de wet, en enige betrachting van deszelfs geboden zich een eigen gerechtigheid met de werkeilige Joden zoeken op te richten, gelijk Paulus van hen getuigt: Alzo zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen, en hun eigen gerechtigheid zoeken op te richten, zo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

2. Kom, maakt eens tot uw zelfbehoud van die levende woorden der wet, die de Engel op de berg aan Mozes gaf, dat gebruik:

Dat gij uzelf uit de wet leert kennen, om uit vergelijking van uw inwendige gestalte en uitwendige daden met die wet te zien, hoe onwijs, ongehoorzaam en dwalenden gij zijt, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde en elkander hatende. Ja, tot betrachting van alle goed werk onbekwaam en ondeugende. Zoals Paulus de natuurlijke mens met zijn eigen trekken en kleuren schildert in zijn Brief aan Titus, hoofdstuk 1:16, 3:3.

Ziet gij dit met aandoening en verlegenheid, en weet gij niet wat gij doen moet om zalig te worden, vlucht dan naar de Middelaar van het genadeverbond Christus, en omhelst Hem door het geloof, tot verzoening van al uw schendingen van de wet, en van uw gruwelijke afgoderijen, waardoor gij tot nog toe de wereld, de zonden en uw eigen begeerlijkheden als zovele vreemde Gode gediend hebt, in plaats van de ware God.

Komt met die grote Verbondsengel eens in gesprek, gelijk Mozes met Hem sprak op de berg. Doch alzo, dat gij over Zijn offerande aan het kruis, tot verzoening van uw zonden, het verbond met de Heere maakt. Gaat er in over, en neemt Zijn verbondsaanbieding aan. Hoor, hoe Hij u toeroept, Jes. 55:3: Neig uw oor en komt tot Mij; hoort, en uw ziel zal leven. Want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids.

B. Maar gijlieden, die met de Heere reeds in het genadeverbond staat, en Hem de hand gegeven hebt om Zijn volk te zijn en Zijn stem te gehoorzamen:

1. Kom, legt u eens bij uw geluk neer. Hij wil eeuwig uw God blijven, en gij Zijn volk en bijzonder eigendom. Het vrije genadeverbond werd door het oude Israël zeer wettisch en straf bediend; de ceremoniële wet van de Israëlitische godsdienst, welke Stefanus leerde dat nu met de komst van Christus afgeschaft moest worden, was voor dat volk

een zwaar juk, hoewel met een evangelisch oogmerk, om ze tot Christus te leiden, het einde van de wet. Doch gij zijt nu niet meer onder de wet als zulk een tuchtmeester. Uw roem en lust zij dan in dit genadeverbond met David: God heeft mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd is. Voorzeker is daarin al mijn heil en lust, 2Sam. 23:5.

2. En nu gij in dat verbond met God gekomen zijt, zoekt er getrouw in te blijven, wachtende u zorgvuldig voor de verzoeken van de bekoorlijke wereld en het wellustige vlees. Hoe haast keerden de kinderen Israëls tot de vorige dwaasheid weer, als Mozes wat langer dan zij verwacht hadden op de berg bleef? Zij verwierpen des Heeren knecht, en keerden met hun harten naar Egypte weer, wordende met een razende lust bevangen tot de dienst der Egyptische afgoden. Maar wat zijn er ook al vele dingen in deze wereld, die een gelovig Christen bestrijden en hem verzoeken tot ontrouw aan zijn Verbondsgod, om van achter de Heere af te wijken, en zich aan afgoderij, in het dienen van dingen buiten God, als zovele vreemde goden, schuldig te maken! Een gerust en gemakkelijk leven, met rijkdommen en vermaken daaraan vast, het behoud van de tegenwoordige en bevordering tot toekomstige eerambten, en wat al andere aardse voordelen meer het Egypte van deze wereld heeft en geeft aan haar liefhebbers. Tegen zulke verzoeken en aanvechtingen moeten des Heeren bondgenoten gedurig op hun hoede wezen, en die kloekmoedig het hoofd bieden en ze weerstaan. Doch alleen in des Heeren mogendheden, afziende van eigen kracht, die geen is, en gewapend zijnde met het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord, Ef. 6:17.

Wij hebben de Engel des verbonds, de Zone Gods, Die tot Mozes sprak op de berg Sinaï en hem de wet gaf, alhier tot een voorganger, als hij de driedubbele verzoeking van de satan met het zwaard des Geestes afweerde, zeggende: Er staat geschreven. Bijzonder, als die boze geest hem eens meenam op een zeer hoge berg, en wijzende vandaar naar al die vier wereldoorden, Hem aanbood al de koninkrijken der wereld en derzelver heerlijkheid; doch onder beding, indien Hij nedervallende hem wilde aanbidden. Zijn antwoord was: Ga weg satan (dat is verzoeker); en om welke reden? Er staat geschreven, zegt hij, de Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen, Matth. 4:8-10.

De grote kruisgezanten Paulus telt in de rang der geloofshelden een kloekmoedige en standvastige Mozes, om met dit leerbeeld de Hebreëen, en ook ons, tot gelijke deugd op te wekken, als hij van deze getrouwe knecht in geheel Gods huis deze merkwaardige gebeurtenis verhaalt: Dat hij groot geworden zijnde, weigerde een zoon van Farao's dochter genaamd te worden, verkiezende liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding des loons.

Een grote menigte dergenen die onder de verzoeking, waardoor hun de aardse voordelen werden aangeboden, zijn staande gebleven, en liever hun goederen, eerambten en waardigheden hebben willen verliezen, dan Christus ontrouw te worden, en vreemde goden te dienen, levert ons de kerkelijke geschiedenis. Waaruit ik maar een en ander voorbeeld zal bijbrengen. Eusebius verhaalt in zijn beschrijving van het leven van keizer Constantius een zonderling geval van deszelfs vader Constantius Chlorus, hoe deze heidense vorst te eniger tijd een proeve wilde nemen van de getrouwheid van zijn hovelingen omtrent hem. Hij liet weten aan al de groten van zijn hof, de krijgsoversten, de opperste ambtenaren, hoe zij allen op zijn bevel de afgoden der heidenen zouden moeten offeren, of

anderszins zijn hof verlaten, en hun ambten en bedieningen verliezen. Sommigen gehoorzaamden zijn bevel; anderen niet, maar bleven standvastig en de Heere Christus getrouw. Deze laatsten prees hij hoog over hun standvastigheid, omdat zij hun consciënties omtrent de dienst van hun God niet bevlekt hadden. Maar wat de eersten aangaat, hij bestrafte hun vreesachtigheid en al te grote liefde tot hem. Hij merkte ze aan als verraders van hun God, waarop hij zich derhalve niet kon vertrouwen; want, zei hij, hoe zullen zulke mensen hun vorst getrouw zijn, die zo ontrouw omtrent hun God bevonden zijn? Iets dergelijks lees ik ook van de arianse koning der Oost Gothen, Theodoricus: Die zijn diaken, als hij om des Konings gunst te winnen, de gevoelens der arianen omhelsd had, liet ombrengen, zeggende: Deze zal mij niet getrouw blijven, die aan zijn God niet getrouw gebleven is. Als keizer Julianus van het Christendom tot het heidendom afgefallen, ook de Christen krijgsknechten in dezelfde afval zocht mee te slepen, onder schone beloften van bevordering en beloning, zo bleef echter het grootste gedeelte van het leger standvastig in het Christelijk geloof, en zijn verzoeken werden van de meesten, zelfs van de geringsten en minst aanzienlijken, zo kloekmoedig teruggekaatst, gelijk de slag van een stormram op een marmeren muur terug stuit. Zoals zijn tijdgenoot Gregorius Nazianzenus hem verweet. En van Jovianus de opperbevelhebber van het leger, die na de dood van Julianus de keizerlijke troon beklom, verhaalt de kerkelijke historischrijver Socrates: Dat als de keizer bevolen had dat al de soldaten de afgoden zouden offeren, of anders de krijgsdienst verlaten, hij de eerste was die zich terstond ontgordde, en zijn zwaard neerlegde, willende liever zijn krijgsambt verlaten dan het goddeloze bevel van de keizer gehoorzamen.

En in alle gevallen; wat baat het een mens zo hij de gehele wereld gewint, en schade zijner ziel lijdt? mogen wij hier met onze Heiland wel vragen uit Matth. 16:26. Is er iets dat de onsterfelijke ziel in waardij kan ophalen? Wat zal het ons na de dood baten, in eer en aanzien naar de wereld geleefd en al deszelfs vermaken genoten te hebben, indien men dat alles met dit kortstondige leven verlatende, in het eindeloos verderf overgaat? Zal men zulk een uitzinnige keuze doen, de eeuwige wellusten voor een klein ogenblik van aardse geneugten; een bestendige heerlijkheid voor een ongestadige rook van eer; de bezitting van de ruime hemel, met al die volheid van ziel verzadigende lieflijkheden daarin, voor een klein hoekje van de aarde te gaan verspelen? Dat wij derhalve met onze harten niet weerkeren naar het Egypte van deze wereld, dat wij eens verlaten hebben; maar alle verzoeken tot de dienst van de schepselen en van alle dingen buiten God, als zovele vreemde goden, krachtige weerstand door Gods genade bieden, en Hem getrouw blijven in het verbond.

3. Nog moeten wij iets leren uit onze tekstwoorden. Is die wet, op Sinaï gegeven, zowel ons Christenen als de Joden rakende; zoekt er dan het rechte gebruik van te maken. Het is waar, gij zijt niet onder de wet als het beding van het werkverbond, om in de onderhouding der geboden uw gerechtigheid voor God te zoeken. Gij zijt ook niet onder de wet als onder een strenge bediening, gelijk zulks de Joden was. Echter blijft de wet u tot een regel van uw leven, om er uw doen en laten naar te richten tot bevordering van uw heiligmaking, en tot een spiegel om er gestadig uw zondenvlekken en wangestalten in te zien. Legt u dan veel bij de wet en deszelfs geboden neer, vergelijkt er uw gedachten, woorden en werken bij, en zoekt door de bewerking van Gods goede Geest het gebrekke te verbeteren.

Tot zulk een einde:

Ziet hoe dikwijls gij de heilige wetten overtreedt, en hoe schandelijk gij u tegen elk gebod vergrepen hebt.

Zo menigmaal gij dit ziet, verootmoedigt u telkens voor de Heere, en vlucht naar uw Borg en Middelaar Christus Jezus om verzoening, als Die de wet voor Zijn volk volmaakt heeft vervuld. God de Vader stelt Hem u voor tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid in de vergeving der zonden, Rom. 3:25.

Ziet gij uw onbekwaamheid en machteloosheid om de geboden van Gods wet te doen, zoek daartoe kracht bij de Heere, en in de bewerking van Zijn levend makende en heilige Geest. Verandert daartoe Gods geboden in gebeden, smekende met David uit Ps. 119:4,5: Heere, Gij hebt geboden dat men Uw bevelen zeer bewaren zal. Och, dat mijn wegen gericht werden om Uw inzettingen te bewaren! En vertrouwt ook altijd op des Heeren belofte aan Zijn volk, Ez. 36:27. Hij Die het beloofd heeft is getrouw, en zal het ook doen. Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren, en die doen. Amen!

NEGENTIENDE KERKREDE

ISRAËLS AFGODERIJ MET HET GOUDEN KALF

HANDELINGEN 7:41

41 En zij maakten een kalf in die dagen, en brachten offerande tot den afgod, en verheugden zich in de werken hunner handen.

A. **HET** is een trouwhartige waarschuwing welke Paulus de gelovige Korintheërs gaf, 1Kor. 10:12: Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle.

In het voorgaande van dit hoofdstuk had de apostel verschillende zware zonden opgeteld, afgoderij, hoerij, murmuringen tegen Gods wonderlijke weg en nog meer, waarin de Israëlitische vaders toen zij in de woestijn omdoolden, door zorgeloosheid en vleselijke lusten gevallen waren. Hij had ook vermeld welke straffen hun deswege naar Gods rechtvaardig oordeel waren overkomen. En in het even voorgaande 11de vers had hij gezegd: Deze dingen alle zijn hunlieden overkomen tot voorbeelden; en ze zijn beschreven tot waarschuwing van ons, op welke de einde der eeuwen gekomen zijn. Waarop hij dan onmiddellijk de Korintheërs waarschuwt: Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle.

Staan en vallen zijn twee uitersten, en het onderscheid is zeer groot, of men in de genade voor de Heere onze God staat, dan of men van Hem afvalt, en de wereld en de satan toevalt. En deswege wordt hier voor een Christen een gestadig toezien vereist: Zie toe, zie toe, dat gij niet valle.

En dit zorgvuldig toezien heeft waarlijk zijn gewichtige redenen.

Vooreerst, wij staan in de genade niet door onze eigen krachten, maar zijn als de jonge kinderen, die even beginnen te lopen. Wij hebben de gedurige leiband van de Goddelijke bijstand nodig. Als God Zijn hand loslaat, wij vallen in de zonden. Het is toch van elk mens, bijzonder ook van elke gelovige, op zijn eigen benen en in eigen krachten staande, waarachtig hetgeen de dichter opzingt, Ps. 39:6: Immers is een iegelijk mens hoe vast hij staat, enkel ijdelheid.

Hier komt ten tweede bij, dat elke gelovige nog door sterke vijanden wordt omringd, die daarop gedurig toelagen om hem die zo zwak van benen is omver te stoten. De goddeloze wereld met haar verlokkingen, het bekoorlijke vlees door zijn strelende wellusten, de listige satan door zijn gedurig omgaan als een briesende leeuw. Zij mikken alle gestadig daarop, om ons te doen vallen in de zonden. Hiervandaan zo menigvuldige voorbeelden in Gods Woord van de allerheiligste mannen Gods, een Noach, een Lot, een David, een Petrus en andere gelovigen ontelbaar, die op de baan van standvastigheid uitglijden, en in de zonden vielen, ons allen tot een waarschuwing: Staat, ziet toe dat gij niet valle.

B. Maar daar ik nu bijzonder op zie, is dit, dat Paulus die trouwhartige waarschuwing aan de gelovige Korintheërs afleidt uit het wispelturig gedrag van de Joodse vaders in de woestijn, en de straf Gods hun daarover overkomen. Daartoe had hij in de aanvang van dit hoofdstuk bijgebracht, dat onze vaders allen onder de wolk waren, (versta de

wolk- en vuurkolom, hun wegwijzer des daags, en verlichter des nachts) dat zij allen door de zee zijn doorgestaan, dat zij allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee, en dat zij allen dezelfde geestelijke spijs, het manna, gegeten, en allen dezelfde geestelijke drank gedronken hebben. Want zij dronken uit de geestelijke Steenrots die volgde; en de Steenrots was Christus. Nochtans heeft God, zegt Paulus vervolgens, in het merendeel van hen geen welgevallen had; want zij zijn in de woestijn terneder geslagen. En waarvandaan zulk een straf gericht Gods? Paulus brengt ons eerst in het gemeen onder het oog de vleselijke lusten van de Joodse vaders, waartegen hij ons waarschuwt zeggende: Deze dingen zijn geschied ons tot voorbeelden, opdat wij geen lust tot het kwade zouden hebben, gelijkewijs als zij lust gehad hebben. Daarna telt hij bijzonder die kwade lusten op, en wel allereerst hun vuile lust tot de verfoeilijke afgodendienst. En wordt geen afgodendienaars, gelijkewijs als sommigen van hen, gelijk geschreven staat: Het volk zat neder om te eten en om te drinken, en zij stonden op om te spelen.

1. De geschiedenis waarop Paulus ziet is te vinden in Ex. 32:1-6. Daar lezen wij, dat wanneer Mozes op de berg vertoefde, zijn broeder Aäron op sterk aandringen van het Joodse volk, maakt ons goden die voor ons aangezicht heengaan, een gouden kalf liet maken, en daarbenevens een altaar daarvoor bouwde; waartoe zij brachten hun brandoffers en dankoffers. Ziet eens welk een grote zonde Aäron over het volk bracht; hij, de hogepriester, wiens ambt vereiste het volk in de afgoderij met alle macht te weerstaan. Een voorbeeld, beschreven tot onze waarschuwing: Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle.

De heilige Stefanus herinnert diezelfde gebeurtenis van Israëls afgoderij met het gouden kalf ook aan de Joodse Raad, zeggende in de voorgelezen woorden: En zij maakten een kalf in die dagen, en brachten offeranden tot de afgod, en zij verheugden zich in de werken hunner handen. Om hieruit het Joodse volk tot welke hij zijn redevoering deed, te doen verstaan dat er geen zonde zo groot was, of dit vleselijk en hardnekkig volk, dat zich beroemde Gods volk te wezen, kon ertoe vervallen en God aldus oorzaak geven om het te verwerpen, en van godsdienst en tempel te beroven. Wel verre dan, dat Stefanus zulk een oordeel de ongehoorzame Joden bedreigende, hiermee een lastering tegen God en Deszelfs heilige wet zou gesproken hebben.

C. Hier hebben wij twee zaken in de tekst:

I. Het maken van het gouden kalf.

II. Mitsgaders de afgodendienst, dat beeld toegebracht.

EERSTE DEEL

Zo haast hebben de Israëlieten Mozes des Heeren knecht niet verworpen, als die te lang naar hun zin op de berg vertoefde; zo haast hebben zij hun mening aan Aäron, Mozes' broeder niet te kennen gegeven, dat zij met hun harten de Egyptische afgoderij aankleefden; zo haast hebben zij hem niet verzocht, maakt ons goden, of een god eigenlijk die voor ons heengaat, of ziet, hier is alles gereed tot het maken van een afgodsbeeld. Zij maakten en kalf in die dagen.

A. Hetgeen onze Stefanus hier zegt van de Joodse vaders, zij maakten en kalf, moet also verstaan worden dat het kalf op hun verzoek gemaakt werd; dat zij er een behagen in

hadden, ja, zelfs de stof daartoe gaven, namelijk de gouden oorversierselen, die in de oren van hun vrouwen, hun zonen en hun dochteren waren, zoals wij lezen in Ex. 32. Uit welk goud dan een afgodsbeeld in de gedaante van een kalf gegoten werd, op order van de hogepriester Aäron, die zij daartoe verzocht en gebeden hadden, zeggende: Maak ons een god die voor ons aangezicht heengaat.

1. De Joden die in hun schriften alles zoeken bij te brengen wat maar enigszins kan dienen tot verschoning van de hogepriester, zeggen dat Aäron die gouden oorsierselen eiste tot het gieten van dat beeld, met een goed oogmerk, namelijk om het werk te vertragen en mogelijk geheel te doen achterblijven. Dewijl Aäron wel wist, zeggen zij, dat de Joden liever het maken van zulk een zwaar en kostelijk beeld van louter goud zouden laten varen, dan dat zij die fraaie en kostbare oorsierselen zouden missen, daar vrouwen en kinderen doorgaans zeer op gezet zijn. Maar dit eens zijnde toegestaan, kan het echter de hogepriester geenszins verschonen, als die mede zeer wel wist dat daar het bijgeloof bij een volk algemeen is en sterk heerst, de mensen gereed zijn om er alles, hoe lief en kostelijk ook aan op te offeren. En zo gebeurde het hier; want naar de getrouwe aantekening van Mozes, toen rukte dat ganse volk de gouden oorsierselen af die in hun oren waren, en zij brachten ze tot Aäron. En hij nam ze uit hun hand, en hij bewierp het met een griffie, en hij maakte een gegoten kalf daaruit.

2. Wat die laatst aangehaalde woorden bij Mozes aangaat, wij kunnen ons thans niet inlaten in een onderzoek hoe de Hebreeuwse woorden vertaald moeten worden; of dat Aäron eerst met een griffie een ontwerp of schets van het kalf maakte, of dat hij na het gieten van het kalf hetzelfde polijstte en glad maakte, of dat hij voor het een en ander die gouden oorsierselen in een buidel bond. Op zulke verschillende wijzen wordt de grondtekst van verschillenden vertaald. Het is van meer belang en aan ons oogmerk voldoende, dat wij ons bij de woorden van Stefanus bepalen, en de reden naspeuren waarom Aäron en de kinderen Israëls juist de beeltenis van een kalf, en niet van enig ander dier of schepsel verkozen?

a. Om niet alles aan te halen wat anderen daarvan zeggen, het is waarschijnlijk dat zij, met hun harten naar Egypte weerkerende, hebben willen navolgen hetgeen zij tevoren in Egypte gezien hadden, en hun daar het meest behaagd had. Daar werd de godheid geëerd in de afbeelding van een os of kalf, onder de naam Apis, Serapis, Mnevis en andere woorden. Ook zouden de Egyptenaars naar de mening van sommigen hun onderkoning Jozef, die de eerstgeborene van een os genaamd wordt, Deut. 33:16,17, onder de beeltenis van een os of kalf geëerd hebben, omdat hij aan dat land en volk had welgedaan, in de hongersnood van koren verzorgd, en bijzonder omdat hij Farao's droom van de zeven vette en zeven magere koeien had uitgelegd.

b. Doch wat hiervan zij, dit is zeker, dat Aäron en het Israëlitische volk in het maken van dit kalf met hun harten naar Egypte zijn weergekeerd, en in navolging van hetgeen daar geëerd en gediend werd, een beeld van een os of kalf als een andere Apis, Serapis of Mnevis gemaakt hebben. Gelijk ook naderhand Jerobeam, de zoon van Nebath, gouden kalveren of ossenbeelden maakte, die hij liet stellen op de uiterste grenzen van zijn land, Dan in het noorden, en Bethel in het zuiden; die hij van zijn onderdanen wilde hebben gediend in plaats van naar Jeruzalem tot de van God ingestelde godsdienst op te gaan, 1Kon. 12:28, daar wij lezen dat die koning Israëls een raad hield, en twee gouden kalveren maakte. En tot het volk zei: Het is ulieden teveel om op te gaan naar Jeruzalem; ziet uw goden o Israël, die u uit Egypteland opgebracht hebben.

2. Als wij nu wat nader het gedrag, zo van Aäron als van de kinderen Israëls in het maken van het gouden kalf beschouwen, wij zien er in hoe grotelijks zij zich tegen de hoge en heerlijke majesteit van God bezondigden.

a. Wat Aäron aangaat:

Welk een zonde, dat hij, de hogepriester van het ganse volk, zich tot zulk een vuile afgoderij laat vervoeren? Zal hij de ingestelde dienst van de waarachtige God zo haast vergeten? Zal hij het wispelturige volk zoveel toegeven, zonder de minste onderrichting of bestraffing op hun dwaze, ja dolle eis: Maakt ons goden die voor ons heengaan? Moest niet de vreze Gods bij hem, die een voorganger was van het volk, zwaarder dan de vrees der mensen gewogen hebben?

Hij is in die dwaze mening, dat God in dit beeld geëerd en gediend kan worden. De Egyptenaars mochten in zulke kalverenbeelden eer bewijzen aan de zielen van zulken die blote mensen waren geweest; hij wilde er de enige en waarachtige God in eren, Schepper van hemel en aarde. Want dit wil hij te kennen geven, als hij van dit beeld tot de kinderen Israëls zegt, morgen zal voor de Jehovah een feest zijn. En zo vleit hij zich, dat hij geen afgodendienaar is door dit beeld te maken, tot een zichtbaar teken van de Goddelijke tegenwoordigheid. Maar dit is eigenwillige godsdienst; en zo zouden alle afgodendienaars zich hiermee kunnen verschonen.

b. En wat de kinderen Israëls aangaat, die konden zich alzomin als de hogepriester daarmee verschonen, dat zij in dit kalf de waarachtige God wilden eren en dienen. Want dit willen zij te kennen geven, als zij zeiden zo haast zij het kalf zagen: Dit zijn uw goden o Israël, die u uit Egypteland opgevoerd hebben. Niet, dat zij zo dwaas en dom waren dat zij dit gemaakte kalf zelf hielden voor hun verlosser en uitleider uit Egypte; maar voor een zichtbaar teken van de ware God, Die deze verlossing en uitleiding uit de diensthuis van het slaafs Egypte hun bezorgd had. Dit was nochtans een grote zonde; want:

Zo doende, stelden zij een dienst Gods in naar hun eigen lust en zinnelijkheid.

Zo doende, brachten zij de eer, roem en dienst die de Heere alleen toekomt, aan het schepsel dat het maaksel hunner eigen handen was. Waarom er David van zei, Ps. 106:19,20: Zij maakten een kalf bij Horeb, en zij bogen zich voor een gegoten beeld. En zij veranderden hun Eer in de gedaante van een os die gras eet.

Zo doende, stelden zij God hun Heiland en Verlosser in vergetenis. Want zo stelden zij zich aan, alsof God nooit tot hen gesproken, en het maken en eren van beelden en gelijkenissen verboden had. Waarom de dichter vervolgt in de even aangehaalde Psalm: Zij vergaten God hun Heiland, Die grote dingen gedaan had in Egypte; wonderdaden in het land van Cham, vreselijke dingen aan de Schelfzee, vers 21,22.

Ja, zij stelden, zo doende, God gelijk met zulk een behoeftig en verachtelijk beest, hetgeen Paulus daarom eens terecht als een dwaasheid uitkreet, zeggende van de afgodendienaars, Rom. 1:22,23: Zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden. Want zij hebben de heerlijkheid des onverderfelijke Gods veranderd in de gelijkenis van een beeld, van een verderfelijk mens, en van gevogelte en van viervoetige en kruipende gedierten.

B. Niet zonder nadruk heeft onze Stefanus in zijn redevoering tot de Joodse Raad bijgebracht, dat de Israëlieten deze kalverendienst pleegden in die dagen; want hij zegt, en zij maakten een kalf in die dagen. Dat vergroot en verzwaart dan hun zonden uitermate zeer. Het was nog zo kort geleden dat God vele tastbare bewijzen hun had gegeven dat

Hij sterker en heerlijker was dan de goden der Egyptenaren, in Zijn volk te verlossen en deszelfs vijanden te verdelgen in de Schelfzee; en evenwel keren zij al zo haast hun harten naar Egypte in het navolgen van de afgodendienst van hun vijanden. Het was nog zo kort geleden, dat de God van Israël hun de levende woorden van Zijn wet gegeven, en daarbij alle afgoderij en beeldendienst hun verboden had, met zulke uitdrukkelijke woorden: Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben. Gij zult u geen gesneden beeld noch enige gelijkenis maken; en evenwel stellen zij al zo haast die woorden Gods in vergetenis, en werpen ze achter hun rug. Ja, zij hebben zelfs aangenomen Gods woorden te volbrengen, zeggende: Al wat de Heere gesproken heeft zullen wij doen. In zulke omstandigheden van tijd en zaken tegen de Heere te zondigen, wat verzwaart dat hun ongerechtigheid? Zij maakten een kalf in die dagen.

TWEEDE DEEL

Het bleef hier niet bij, de vuile dienst aan die afgod verhaalt ons Stefanus ook in deze woorden: Zij brachten offerande tot de afgod, en zij verheugden zich in de werken hunner handen.

A. Als de heilige diaken zegt, zij brachten offerande tot de afgod, heeft hij in het oog het geschiedverhaal van Mozes, alwaar wij lezen dat Aäron voor dat afgodsbeeld een altaar bouwde, en uitriep: Morgen zal den Heere feest zijn; en dat de Israëlieten des anderen daags vroeg opstonden, en op dat altaar offerden hun brandoffers en dankoffers. Aäron bouwt dan altaar tegen altaar; een altaar voor de afgod tegen het altaar des Heeren. En hetgeen volgens Gods wet de Heere op Zijn altaar moest worden toegebracht, brandoffers en dankoffers, dat brengen nu deze afvallige kinderen Israëls tot het altaar van het afgodische kalf. En aldus begaan zij hier twee boosheden, dat zij God Zijn eer benemen, en deze de afgoden toebrengen. Waarover Hij klagende voorkomt, Jer. 2:13: Mijn volk heeft twee boosheden gedaan, Mij de Springader des levenden waters hebben zij verlaten, en hebben zichzelf bakken uitgehouwen, gebroken bakken die geen water houden. De brandoffers die in Israëls godsdienst aan de Jehovah moesten toegebracht worden, beduiden het enig brand- en slachtoffer van de beloofde Messias, dat Hij eenmaal offeren zou tot verzoening van de zonden; gelijk Paulus ons leert, Ef. 5:2, dat Christus ons heeft liefgehad en Zichzelf voor ons heeft overgegeven tot een offerande en slachtoffer Gode een welriekende reuk. De dankoffers wezen aan Christus' volmaakte gehoorzaamheid in het vervullen van de wet, mitsgaders de gebeden en dankzeggingen der gelovigen, in een betoning van een heilige wandel; waarop David ziet in Ps. 50: Offert Gode dank, en betaalt den Allerhoogsten uw geloften. Wie dankoffert die zal Mij eren; en die zijn weg wel aanstelt, dien zal Ik Mijn heil doen zien. Maar hier brengt het afgodisch Israël die brand- en dankoffers niet de Jehovah toe, maar aan een nietige afgod, gevende die eer en heerlijkheid die Hem alleen toekomt, aan een gegoten beeld. Vlak tegen zijn Goddelijke waarschuwing, Jes. 42:8: Ik ben de Jehovah, dat is Mijn Naam; Mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch Mijn lof de gesneden beelden.

B. Als Stefanus hier nog bijvoegt, en zij verheugden zich in de werken hunner handen, heeft hij in het oog op die dartele en vleselijke vreugde die de afgodische Israëlieten met hun offeranden aan dit kalf samen paarden, Ex. 32:6: Het volk zat neder om te eten en te drinken, daarna stonden zij op om te spelen. De God van Israël had in Zijn heilige godsdiensten ook bevolen, dat de kinderen Israëls niet alleen zouden offeren, maar dat

zij ook van de overgeschoten delen zouden eten en drinken en vrolijk wezen. Gelijk wij dit onder andere van het offeren van hun eerstelingen lezen, Deut. 26:10,11: Gij zult de vruchten uws lands in een korf nederzetten voor het aangezicht van de priester, en gij zult eten en drinken en vrolijk zijn, over al het goed dat de Heere uw God uw huizen gegeven heeft. Maar deze afkerige kinderen verheugden zich niet in de ware God, van Wie alleen zij alles goeds ontvangen hebben, maar in een niet-god, die hun niet het minste heil kon toebrengen. Zij verheugden zich in de werken hunner handen. Welk een dwaasheid en verkeerdheid, enig heil te verwachten van zulk een god, die hun eigen handen gemaakt hebben! Want volgens Ps. 115:4-8, zijn de afgoden der volken zilver en goud, een werk van mensen handen. Zij hebben een mond, maar spreken niet; zij hebben ogen, maar zien niet; zij hebben oren, maar horen niet; zij hebben een neus, maar rieken niet; zij hebben handen, maar tasten niet; zij hebben voeten, maar gaan niet. Ook geven zij geen geluid door hun kelen. Dat die ze maken hun gelijk worden, en al die op hen vertrouwt.

En zo brengt dan de heilige diaken Stefanus deze woorden zeer wel te pas en tot zijn oogmerk bij, in zijn redevoering tot de Joodse Raad. Hij gewaagt van die afgodendienst van hun vaders met het gouden kalf, om te tonen welk een grote achting hij voor Mozes, des Heeren knecht had. Zij hadden zich schuldig gemaakt aan verwerping van Mozes, die als des Heeren getrouwe knecht hun de inzettingen van de waarachtige God, Die hemel en aarde gemaakt heeft, gegeven had; en zij keerden zich tot zulke vuile afgoden. Hoe konden de vijanden van Stefanus dan inbrengen, dat hij Mozes en deszelfs wet gelasterd had?

Daarbenevens bleek ook uit die kalverendienst, dat er geen zonde zo groot was, of het Joodse volk dat zich beroemde Gods volk te wezen, kon ertoe vervallen. En diensvolgens aan God redenen geven om dat volk te verstoten als overtreders van Zijn verbond, en wegens deze en andere zonden dat volk te benemen hun land, hun stad, hun godsdienst. Wel, welke lastering lag daar dan in, als Stefanus gepredikt had dat Jezus de Nazarener de Joden, die verbondsbrekers van Israëls God, de heilige plaats zou benemen, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd?

ZIEDAAR aandachtigen, de voorgelezen tekst afgehandeld. In de aanvang van onze leerrede hebben wij gehoord, dat de hoog verlichte Paulus in 1Kor. 10 uit die afgodendienst der Israëlitische vaders in de woestijn twee grote lessen voor het Christendom afleidde. Ten eerste, dat deze dingen zijn geschied en ook beschreven, ons Christenen tot voorbeelden, opdat wij geen lust tot het kwade zouden hebben, gelijk zij gehad hebben. Ten andere, dat die zondeval van Aäron en het Joodse volk ons tot een waarschuwing moet dienen, om nimmer op eigen krachten te vertrouwen; zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle. Derhalve is het ons ten uiterste nodig van het een en van het ander een behoorlijk gebruik te maken tot ons zielsnut.

A. Belangende de eerste plicht. Hoe verkeerd en dwaas zouden wij handelen, indien wij ons gingen verbeelden aan geen afgoderij schuldig te staan voor de Heere, omdat wij het zo grof niet maken als het oude Israël? Immers des Heeren Woord leert ons, dat alle vertrouwen op enig ding buiten God inderdaad afgoderij en beeldendienst is. En als wij ons daarbij neerleggen, hoe schuldig zullen wij dan bij de Heere bevonden worden?

1. De grote menigte knielt dagelijks neer voor de driehoofdige afgod van de wereld, waarvan Johannes spreekt, 1Joh. 2. De begeerlijkheid des vleses, (de strelende wellust)

de begeerlijkheid der ogen,(de onverzadelijke heblust) en de grootsheid des levens; (de opgeblazen eerzucht) en waarvan hij getuigt dat ze niet uit de Vader zijn, maar uit de wereld die in het boze ligt, vers 16.

Velen dienen hun vleselijke wellusten en stellen zo de buik tot hun god, gelijk Paulus spreekt, Fil. 3:19.

Anderen verslaven zich aan de goederen en rijkdommen van deze wereld, die zij als een god dienen, en zich daarmee tevreden houden. Waarvandaan Paulus de gierigaard een afgodendienaar noemt, en ook de gierigheid afgoderij, Ef. 5:5, Kol. 3:5. Hoever is het hedendaagse van het oude Christendom verbasterd! Van de eerste gelovige Christenen lezen wij, dat zij de rijkdommen van deze wereld voor hun goederen niet rekenden; maar dat zij zich met de geestelijke goederen van Gods Koninkrijk tevreden hielden; waarvandaan zij gezegd werden rijk in God te wezen, Luk. 12:21. Maria had het goede deel uitverkoren, dat van haar niet zal weggenomen worden. Daarbenevens hoopten zij op toekomende hemelse goederen. Dat was het, dat de gelovige Hebreëen de beroving van hun aardse goederen met blijdschap deed aannemen, omdat zij wisten dat zij een beter en blijvend goed in de hemelen hadden, Hebr. 10:34. Ook troostten zich de oude Christenen hiermee, zoals blijkt uit het zeggen van de Christen Octavius tegen de heidense Ceacilius, als die de Christenen hun armoede verweten had: Dat de meesten van onze Christenen, zegt Octavius, van u gezegd worden arm te zijn, is ons geen schande maar eer. Want het gemoed, gelijk het door de overdaad verslapt, alzo wordt ze door de spaarzaamheid versterkt. En hoe kan toch die arm zijn, die niets ontbreken? Die eens anders goed niet begeert, maar rijk is in God? Veeleer is zulkeen arm te noemen, die daar hij veel heeft, nog al meer begeert. Gelijk derhalve iemand, hoe zijn last welke hij draagt lichter is, zoveel te gemakkelijker op zijn weg voortgaat; alzo gaat zulk een mens gemakkelijker en voorspoediger ten hemel in, die op deze hemelreis in zijn armoede verlichting vindt, en onder de last der rijkdommen niet behoeft te zuchten. Echter, indien wij de tijdelijke goederen ons zo dienstig oordeelden, wij zouden deze van God kunnen verzoeken, Die een Heere van alles zijnde, ons wel een weinig zou kunnen geven. Maar wij verachten liever deze dan dat wij ze bezitten; en wij kiezen liever de onnozelheid en verdraagzaamheid, en wensen liever goed, dan groot en verkwistend te zijn.

En weer anderen kiezen de grootsheid des levens, staat en aanzien naar de wereld, voor hun god. Leg eens het kruis van Christus met een koningskroon of enig eeraamt in de weegschaal; hoe weinig Mozessen, die de versmaadheid van Christus zullen kiezen voor het zoonschap van Farao's dochter? Hoeveel Pilatussen, die om des keizers vriend te blijven, en om staat en eeraamt niet te verliezen, Christus gemakkelijk laten varen en Hem ter kruisiging overgeven?

2. En om meer andere zaken thans niet aan te halen, waarop de aardsgezinde mens zijn vertrouwen stelt buiten de Heere; het getal van zulke mensen die in het stuk van de godsdienst hun eigen werk tot hun god maken, is mede niet klein. Men steunt op zijn gewaande deugdzaamheid en rechtvaardigheid boven andere mensen, op zijn uiterlijke godsdienstplichten, ofschoon zonder hart of Geest waargenomen; en daarvan wacht men de zaligheid af. Wat is ook dat alles anders dan zijn eigen gerechtigheid tot zijn god te maken? Ja, wat is het anders dan zich te verheugen in de werken zijner handen? Met voorbijzien van de genade in Christus, waardoor men alleen moet zalig worden.

Ei! tracht toch eens daarnaar, om alle schepselendienst te laten varen, aan uw eigen zelf verloochend te worden, en de Heere God alleen te dienen en te aanbidden. Bid Hem, dat

Hij u in Zijn verbond wil overhalen, opdat Hij alleen het zalige Voorwerp van al uw dienst, van al uw lust, van al uw begeerte mag worden, zeggende met Asaf: Wie heb ik nevens Hem in de hemel, nevens Hem lust mij ook niets op de aarde. Daarom geliefden, Vliedt de afgodendienst, zeggen wij met Paulus; en met Johannes: Kinderkens, bewaart uzelfen van de afgoden.

B. Dat ondertussen Gods kinderen omzichtigheid leren uit het gedrag van Aäron en de Joodse vaderen, die afgodendienaars werden, en dat zo kort daarna als de Heere hun door Mozes Zijn heilige wet had gegeven. Gij ziet in die grote hogepriester waartoe een godzalige al kan vervallen, als God Zijn hand loslaat. En zo wordt Paulus' woord waarachtig bevonden, Hebr. 5:1-3, dat alle hogepriester uit de mensen genomen, ook zijn zwakheid heeft. Waarom hij ook niet alleen voor de zonden des volks, maar ook voor zijn eigen zonden offeren moest. En het verdient hier onze opmerking, daar diezelfde apostel in dit geval van de aardse hogepriester, die een zondaar is, tegen de geestelijke Die zonder zonden is, over stelt. Want van Christus gezegd hebbende, Hebr. 7: 26-28: Zodanig een Hogepriester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren en hoger dan de hemelen geworden; zo vervolgt hij aldus: Die het niet alle dagen nodig was, gelijk de hogepriesters, eerst voor Zijn eigen zonden slachtoffers op te offeren, daarna voor de zonden des volks. Want dat heeft Hij eenmaal gedaan, als Hij Zichzelven opgeofferd heeft. Want de wet stelt tot hogepriesters mensen die zwakheid hebben; maar het woord der eedzwering dat na de wet is gevolgd, stelt de Zoon, Die in der eeuwigheid geheiligd is. Is Aäron, die heilige hogepriester, die zo deerlijk gevallen, ja zelfs gevallen tot een der grootste zonden, de afgoderij der heidenen; wel, weest dan kinderen Gods! gedurig waakzaam en op uw hoede. Zo dan, die meent te staan, zeg ik nog eens met Paulus' waarschuwing, hij zie toe dat hij niet valle. Om voor zulk zwaar vallen bewaard te worden, bedient u van deze middelen:

1. Overdenkt gestadig in al uw verrichtingen wat voor zwakke schepselen gij zijt, die de gedurige invloed van Gods genade ieder ogenblik van node hebt om staande te blijven. Leert ootmoedig en nederig te wandelen; God wederstaat de hovaardigen; maar de nederigen geeft Hij genade, Jak. 4:6, 1Petr. 5:5.

2. Stelt u het voorbeeld van Aäron en van andere heiligen veel voor, die of door mensenvrees vervoerd gelijk hij, of door andere kwade lust tot zondigen op de baan van standvastigheid gestruikeld hebben. Petrus meende nooit aan Christus te zullen geërgerd worden; maar daartoe nu verzocht zijnde, hij verloochende Hem driemaal. En daarom, hij vermaant elk onzer tegen des satans verzoeken op zijn hoede te wezen, als hij schreef in zijn Brief: Zijt nuchteren en waakt; want uw tegenpartijder duivel gaat om als een briesende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden. Denwelken wederstaat, vast zijnde in het geloof. Hij sprak dit woord uit eigen bevinding, wetende wat het te zeggen was in de zeef van de satan te komen, en van hem gezift te worden als de tarwe; gelijk zijn Heere en Meester en voorzegd had.

3. Om in het geloof sterker te worden, en in de deugd en heiligmaking te vorderen; ei! ziet van alle eigen krachten en vermogens af, en zoekt al uw kracht en sterkte bij de Heere. Zo deed Paulus. Ik vermag alle dingen, zegt hij; maar door wie? door Christus Die mij kracht geeft. En daarom betuigde hij ook, dat de Heere tot hem gezegd had: Mijn genade is u genoeg, Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht, 2Kor. 12:9.

Wijkt gij tot uw smart eens af, God zal u evenwel voor een gehele afval bewaren. Gij hebt hieromtrent zovele beloften in Zijn Woord die niet feilen kunnen: Hij geeft de

moeden kracht, en Hij vermenigvuldigde sterkte dengenen die geen krachten heeft. Ook heeft Hij een eeuwig verbond met u gemaakt, dat Hij van achter u niet zal afkeren om u wel te doen; Hij zal Zijn vreze in uw hart geven, opdat gij van Hem niet afwijkt.

Laat ik eindigen met de belofte in Ps. 37:24: Als de rechtvaardige valt, zo wordt hij niet weggeworpen; want de Heere ondersteunt zijn hand.

Laat ik er tot besluit nog bijvoegen de heilwens waarmee de heilige apostel Judas zijn korte maar tevens zeer deftige Zendbrief mee besloot: God nu Die machtig is u van struikelen te bewaren, stelle u eens onstraffelijk voor Zijn heerlijkheid in vreugde. De alleen wijze God onze Zaligmaker zij heerlijkheid en majesteit, kracht en macht, beide nu en in alle eeuwigheid. Amen!

TWINTIGSTE KERKREDE

ISRAËLS AFGODERIJ MET HET HEIR DES HEMELS

HANDELINGEN 7:42,43

42 En God keerde Zich en gaf hen over, dat zij het heir des hemels dienden, gelijk geschreven is in het boek der Profeten: Hebt gij ook slachtoffers en offeranden Mij opgeofferd, veertig jaren in de woestijn, gij huis Israëls?

43 Ja, gij hebt opgenomen den tabernakel van Moloch, en het gesternte van uw god Remfan, de afbeeldingen die gij gemaakt hebt om die te aanbidden; en Ik zal u overvoeren op gene zijde van Babylonië.

A. **WANNEER** zondaren moedwillig in de zonden voortvaren, wandelende naar de heersende begeerlijkheden van hun harten, en weigerende de liefde der waarheid aan te nemen om zalig te worden, dan is de Heere wel gewoon dezulken over te geven aan een oordeel van verblinding en verharding, also dat ze van de ene zonde tot de andere zonden komen, en van kwaad tot erger voortvaren.

Paulus getuigt van de heidenen, Rom. 12:1-32: Omdat zij God kennende, Hem niet hebben verheerlijkt of gedankt, zo zijn zij verijdel geworden in hun overleggingen, en hun onverstandig hart is verduisterd geworden; zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden. En hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis van een beeld van een verderfelijk mens, en van gevogelte, en van viervoetige een kruipende gedierten. Daarom heeft ze God ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinheid en tot oneerlijke bewegingen. En gelijk het hun niet goedgeacht heeft God in erkentenis te houden, daarom heeft ze God overgegeven in een verkeerde zin, om te doen dingen die niet betamen, als zijnde vervuld geworden met alle ongerechtigheid, hoererij, boosheid, gierigheid, en meer andere zonden, van Paulus aldaar opgeteld. Ook is in dit opzicht het getuigenis opmerkelijk dat diezelfde apostel geeft aangaande de afvalligen van de waarheid, 2Thess. 2:10,11: Omdat zij de liefde der waarheid niet aangenomen hebben om zalig te worden, daarom zal God hun toezenden een kracht der dwaling, dat zij de leugen geloven.

B. Zulk een oordeel van verblinding en verharding in de zonde, bracht de rechtvaardige God ook in oude dagen over het Israëlitische volk, als het de weg der heidenen was ingeslagen.

1. God had dat volk met welke Hij in een verbond kwam op Sinaï, Zijn rechten en inzettingen van godsdienst voorgeschreven, naar welke Hij gediend moest worden. Maar welhaast verlieten zij het spoor der gerechtigheid, en wilden de Heere en Mozes Zijn knecht niet gehoorzaam zijn. Als Mozes te lang naar hun zin op de berg vertoefde, verwierpen zij hem, en keerden met hun harten naar Egypte, om de afgoderij en beelden-dienst die zij in dat land van hun geboorte gezien, en daarin een behagen hadden, na te volgen.

Daarom kwamen zij tot Aäron, Mozes' broeder, en verzochten hem: Maakt ons goden die voor ons heengaan; want wat deze Mozes aangaat die ons uit het land van Egypte

geleid heeft, wij weten niet wat hem geschied is. En zij maakten een kalf in die dagen, en brachten offeranden tot de afgod, en zij verheugden zich in de werken hunner handen. Niet dat zij dat gemaakte kalf voor de ware God hielden, maar zij wilden de ware God in die beeltenis van een os of kalf dienen, hoedanige godsdienst zij in Egypte gezien hadden.

2. Maar ziedaar, tot straf van die misdaad gaf God hen aan zichzelf over, waardoor zij nog in zwaarder afgoderij vervielen. Eerst hadden zij de ware God gediend, in weerwil van Zijn uitdrukkelijk bevel, onder die beeltenis van een kalf dat hun handen gemaakt hadden. Aäron zelf (wie had zulks van de hogepriester verwacht?) was tot die dwaasheid vervallen, dat hij de dienst van dat kalf aan de Jehovah, de waarachtige God, toewijdde, als hij tot de kinderen Israëls zei: Morgen zal de Jehovah een feest wezen. Zulk een zonde van beeldendienst werd rechtvaardig daarmee van God bestraft, dat Hij die afgodische beeldendieners tot nog schandelijker afgoderij liet vervallen, en voortgaan tot het dienen van het heir des hemels, zon, maan en sterren.

En derhalve, zij gingen voort van kwaad tot erger, namelijk tot het dienen van de schepselen in plaats en benevens de Schepper. En zo verhaalt de heilige diaken Stefanus in onze tekst: En God keerde Zich, en gaf hen over, dat zij het heir des hemels dienden; gelijk geschreven is in het Boek der profeten: Hebt gij ook slachtoffers en offeranden Mij opgeofferd, veertig jaren in de woestijn, gij huis Israëls? Ja, gij hebt opgenomen de tabernakel van Moloch, en het gesternte van uw god Remfan, de afbeeldingen die gij gemaakt hebt om die te aanbidden; en Ik zal ze overvoeren op gene zijde van Babylonië.

3. Woorden, door onze Stefanus zeer gepast bijgebracht in zijn verantwoording voor de Joodse Raad, teneinde dit latere nageslacht van de Joodse vaders tot nadenken te brengen, dat God naar Zijn rechtvaardig oordeel, dewijl zij Hem in vele opzichten verlieten, hun eigen kracht tot hun god stelden, en Zijn heilige godsdienst misbruikten en ontheiligden, om dat alles, hun stad, tempel en godsdienst zou verwoesten, en hen uit hun vaderland als ballingen overvoeren naar andere gewesten. En derhalve, welke lastering lag daarin, als Stefanus gepredikt had dat Jezus de Nazarener deze plaats verbreken zal, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd? Gelijk wij dit wat nader betogen zullen, naar afhandeling der voorgelezen woorden.

C. Waarin ons twee gewichtige zaken voorkomen:

I. Eerst, de straf, de Israëlieten rechtvaardig van God toegezonden.

II. Dan, het bewijs daarvan uit het profetische Woord.

EERSTE DEEL

De straf stelt Stefanus in deze woorden voor: En God keerde Zich en gaf hen over, dat zij het heir des hemels dienden.

A. Eerst zegt Stefanus, God keerde Zich; dat is, Hij keerde Zich van dat volk af, onttrok het Zijn vorige liefde en genade, en ijverde daartegen in toorn. Geen wonder! zij keerden met hun harten weer naar Egypte, in het navolgen van de vuile dienst der afgoden. God keerde Zich dan ook; en daar Hij tevoren hun Vriend was, in een verbond met hen kwam, en ze afzonderde tot een volk van Zijn eigendom; daar verkeerde Hij hun nu in een

vijand, gelijk zulke overtreders van Zijn verbond rechtvaardig verdienden. Deze dingen doet gij, zegt God, Ps. 50:21, en Ik zwijg; gij meent dat Ik ten enen male ben gelijk gij. Maar Ik zal u straffen, en Ik zal het u ordentelijk voor ogen stellen.

B. Een duidelijke blijk van Gods afkerigheid, hij gaf hen over, dat zij het heir des hemels dienden.

1. De klare hemelse lichten, de zon, de maan en de sterren, die zich in het uitspansel naar de wijze van een wel geschaard en in orde staand heirleger vertonen, komen onder deze benaming van het heir des hemels meer dan eens in de Heilige Bladeren voor. Als Mozes de kinderen Israëls van de afgoderij, welke de heidenen al in oude dagen met deze schepselen pleegden, afmaande, bediende Hij Zich van deze spreekwijze, Deut. 4:19: Dat gij ook uw ogen niet opheft naar de hemel, en aanziet de zon, en de maan, en de sterren, des hemels ganse heir; en wordt aangedreven dat gij u voor die buigt en ze dient; dewelke de Heere uw God alle volkeren onder de ganse hemel heeft uitgedeeld. Dat was een van de alleroudste meest gemene soort van afgoderij bij de heidenen, ten tijde van Job ook zeer gemeen onder de volken van het Oosten; doch waarvan deze godvrezende man zich vrij kende. Zo ik het licht der zon, zegt hij, aangezien heb wanneer het scheen, of de maan heerlijk voortgaande, en dat mijn hart verlokt zou geweest zijn in het verborgene, en mijn mond mijn hand zou gekust hebben; dat ware een misdaad bij de rechter, en ik zou de God van daarboven verzaakt hebben, Job 31:26-28. Dat ook deze zonde gemeen was bij de Egyptenaars, is bekend, en de Israëlieten die met hun harten weerkeerden naar Egypte, vervielen ook daartoe in de woestijn.

2. Als Stefanus zegt, dat God hen overgaf dat zij het heir des hemels dienden, geeft hij te verstaan, dat God tot straf van hun zondenbedrijf met het gouden kalf, hun onverstandig hart nog meer verduisterde, en hun doldriftige wilsneigingen bestuurde en bepaalde tot het dienen van het heir des hemels. En dat God hen naar Zijn rechtvaardig oordeel aan zichzelf overgaf, hen in die zonde niet stuitende door Zijn weerhoudende genade, noch daarvan afwendende door Zijn bekerende genade. Even gelijk het Jeremia begreep, toen hij de Joden bedreigde: Aldaar zult gij andere goden dienen, dag en nacht, omdat Ik u, zegt God, geen genade zal geven, Jer. 16:13. En op die inhouding van Gods genade zag ook Mozes, als hij tot Israël zei: De Heere heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen tot op deze dag, Deut. 29:4.

TWEEDE DEEL

Teneinde de Joodse Raad alle ijdele uitvluchten te benemen, om die vuile afgoderij van hun vaders te ontkennen of te verschonen, zal Stefanus deze onweersprekelijk gaan bewijzen uit het profetische Woord.

A. Hij laat voorafgaan, gelijk geschreven is in het Boek der profeten. Naar de spreekstijl der Hebreeën kan dit aldus verstaan worden: Gelijk geschreven is in het Boek van een der profeten. Maar welke profeet? Stefanus noemt hem niet bij name. Het kon echter veel van zijn toehoorders die in de Schriften der profeten geen vreemdelingen waren, niet onbekend wezen dat hij de profeet Amos in het oog had. Nu, in het 5de hoofdstuk van Amos' Godsspraken, en aldaar de drie laatste verzen, zijn de woorden te vinden welke onze diaken in de tekst aanhaalt. Doch omtrent welke aanhaling het nodig is

vooraf aan te merken, dat Stefanus de woorden van Amos niet stipt van woord tot woord volgt, maar met enige verandering. Dat hij hier en daar de Griekse overzetting van de zogenaamde zeventig Alexandrijnse Joden volgt. En dat hij ook wel iets tot nadere verklaring van Amos profetie daarbij voegt. Gelijk toch het een en ander bij de schrijvers van het Nieuwe Testament in gebruik was, in het aanhalen van de Godsspraken der profeten.

B. In die woorden nu van Amos, vergeleken met onze tekstwoorden, ziet gij dat de Heere, Wiens naam is God der heirscharen, Die derhalve het ganse heir des hemels, zon, maan en sterren in Zijn hand heeft, en bestuurt door Zijn voorzienigheid:

1. Zijn aanspraak richt tot het huis Israëls. Begrijpende onder die benaming het ganse geslacht van vader Jakob, hetwelk God uit Egypte had uitgeleid, en in de woestijn van Arabië gebracht; waarin Hij die Israëlieten om wijze en heilige redenen veertig jaren lang liet omzwerven, voordat Hij ze in hun nakomelingen inbracht in het beloofde land Kanaän.

2. Aan dat huis Israëls nu verwijt de God der heirscharen deszelfs veertigjarige afgoderij; en wel alzo, dat Hij eerst in een vraag de Joden te verstaan geeft dat zij Hem hun Verbondsgod niet alleen geheel, als het enige Voorwerp van godsdienst hebben gediend; en dan in een antwoord te kennen geeft, dat zij benevens Hem ook door snode afgoderij het heir des hemels hebben gediend.

a. De vraag des Heeren aan het huis Israëls is: Hebt gij ook slachtoffers en offeranden Mij opgeofferd veertig jaren in de woestijn?

Onder die twee woorden van slachtoffers, bestaande in redeloze dieren die geslacht werden, en offeranden, bestaande in de eerstelingen van het veld en in andere gaven die de Heere vereerd en toegebracht werden, wordt meermaals, en zo hier ook, de ganse ingestelde godsdienst van Israël begrepen; dewijl die al de andere plechtigheden in zich vervatten. De slachtoffers zagen op het lijden en sterven van de Messias; de offeranden op Zijn volmaakte gehoorzaamheid aan de wet. Waarvandaan Paulus van onze gezegende Heiland getuigt, dat Hij Zichzelven voor ons gegeven heeft, tot een offerande en slachtoffer, Gode een welriekende reuk, Ef. 5:2.

Omtrent die slachtoffers en offeranden vraagt de Heere het huis Israëls: Hebt gij Mij die opgeofferd veertig jaren in de woestijn?

Dat sommige uitleggers alzo verstaan, dat zij in die moeilijke veertigjarige reis in de woestijn van dat offeren, evenals van de besnijdenis, door Gods goedertierenheid zijn verschoond geworden.

Doch dewijl dat dadelijk offeren der Israëlieten in de woestijn in vele plaatsen bij Mozes staat aangetekend, vatten het anderen aldus op, dat zij in die veertig jaren niet altijd geofferd hebben, maar daarin veeltijds zonder gewichtige reden nalatig zijn geweest.

Liever wil ik des Heeren vraag aldus begrijpen: Hebt gij Mij alleen geofferd slachtoffers en offeranden veertig jaren in de woestijn? Mij, Die het enige Voorwerp van uw dienst in al die tijd had behoren te zijn? Want die God recht willen eren, moeten Hem alleen eren, met verzaking van alles buiten Hem. Ik ben de Jehovah, dat is Mijn Naam; Mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch Mijn lof de gesneden beelden, Jes. 42:8. Want men kan niet samen deelachtig zijn de tafel des Heeren en de tafel der duivelen; men kan niet samen drinken de drinkbeker des Heeren en de drinkbeker der duivelen, 1Kor. 10:21.

b. Op die vraag des Heeren wordt geantwoord, dat zij benevens de dienst van de ware God in die veertig jaren ook de afgoden hebben gediend. Ja, gij hebt opgenomen de

tabernakel van Moloch, en het gesternte van uw God Remfan, de afbeeldingen welke gij gemaakt hebt om die te aanbidden; en Ik zal u overvoeren op gene zijde van Babylonië. Let hier op twee zaken:

a. De beschrijving van Israëls afgoderij.

b. Nevens Gods oordeel daarover bedreigd.

a. In de eerste plaats dienen wij die afgodsdienst wat nader in te zien, en dan na te speuren op welke wijze het huis Israëls in de woestijn zich daaraan had schuldig gemaakt.

Met betrekking tot die afgodsdienst der heidenen, door het huis Israëls nagevolgd, zeggen wij, dat wij met geen volkomen zekerheid daarvan kunnen spreken, omdat de berichten daaromtrent in gewijde en ongewijde schriften tekortschieten; waarom wij ons met waarschijnlijkheden zullen moeten tevreden houden. Dit alleen wil ik, om tot het rechte verstand van onze tekstwoorden te komen, hebben opgemerkt, dat in het dienen van de tabernakel van Moloch, van het gesternte van de god Remfan, en de afbeeldingen van het een en ander, zeker moeten bestaan hebben het dienen van zon, maan en sterren. Want Stefanus brengt die afgodsdienst daartoe bij, om er uit te bewijzen dat ook de Joden in de woestijn, zowel als de heidenen, het heil des hemels gediend hebben.

Wat de tabernakel van Moloch aangaat. Het schijnt, dat de heidenen in de Moloch, waarvan in de Heilige Schrift dikwijls gesproken wordt, en die bij Amos onder de naam van Melech, dat is koning, voorkomt, de zon geëerd hebben; waarom zij wegens de vruchtbaarmakende kracht der zon aan die Melech of Moloch, of koning des hemels het allerderbaarste opofferden, zelfs hun kinderen en eerstgeboren zonen, die zij aan het vuur van deze Moloch of de gloeiende oven van dit afgodsbeeld overgaven tot verbranding. Gelijk ook de maan, als de Melecheth of de koningin des hemels, in de afgodsdienst der heidenen werd aangemerkt. Zo zeggen de afgodische Joden, de heidenen hierin navolgende, tot Jeremia de profeet, Jer. 44:16,17: Aangaande dat woord dat gij tot ons in des Heeren Naam gesproken hebt, wij zullen naar u niet horen; maar wij zullen ganselijk doen hetgeen uit onze mond is uitgegaan, rokende de Melecheth des hemels, (dat is de koningin des hemels) en haar drankoffers offerende, gelijk wij gedaan hebben, wij en onze vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem. En dus schijnt de tabernakel van Moloch in de afgodsdienst der heidenen een draagbare tent of hut geweest te zijn, waarin het beeld van die godheid was geplaatst om overal te worden meegevoerd.

Wat eigenlijk het gesternte van de God Remfan was, kan met zoveel zekerheid niet gezegd worden. Bij Amos wordt die afgod Kyun genoemd. Stefanus, de LXX Griekse taal mannen volgende, heeft Remfan, die sommigen menen een voornaam koning van Egypte te zijn geweest, en die in de ster Saturnus geëerd werd; waarvandaan hier dan van zijn gesternte wordt gewag gemaakt.

Hier komen nog bij de afbeeldingen van deze en gene andere godheden die gij gemaakt hebt, als uitvindingen van eigen vernuft en een werk van uw eigen handen; en wel om die te aanbidden, dat is, godsdienstige eer te bewijzen en er verlossing, heil en voorspoed van af te wachten.

Maar het zal er vooral op aankomen, dat wij weten op welke wijze het huis Israëls zich in de woestijn aan die afgodsdienst der heidenen heeft schuldig gemaakt.

Vele uitleggers der Heilige schriften menen, dat deze uitdrukkingen van Amos en Stefanus moeten verstaan worden van een afgodendienst die de kinderen Israëls in de woestijn, niet uiterlijk en in het openbaar, maar inwendig en in hun harten bedreven. Dewijl Mozes in zijn Boeken van deze afgoderij der Israëlieten geen melding maakt, en het ook niet te denken is, (zeggen zij) dat Mozes zulke afgodische ommegangen in de woestijn geduld zou hebben. En derhalve menen zij, dat de kinderen Israëls God niet recht diene in de tabernakel, van hem gemaakt in de woestijn, zulk een verkeerde dienst in Gods tabernakel even zoveel was alsof zij de Moloch en deszelfs tabernakel dienden; en dat zij ook vele dingen in Mozes' tabernakel verkeerd hebben aangemerkt, als zinnebeelden van de hemelse lichten, zon, maan en sterren.

Onze leerrede van zulk een kort tijdbestek laat niet toe op al dat bijgebrachte weerleggende aanmerkingen te maken. Het heeft bij ons de meeste schijn van waarheid, dat de woorden van Amos en Stefanus in een letterlijke zin verstaan moeten worden. Want: Vooreerst, Stefanus brengt Amos' woorden daartoe bij, om er uit te bewijzen dat de Israëlieten in de woestijn het heir des hemels gediend hebben, en dat God hen tot straf over de zonden van het gouden kalf, in zulk een verkeerde zin had overgegeven.

Ten andere, de Heilige Schrift verzekert ons op verschillende plaatsen, dat de Israëlieten ook in de woestijn de afgoden der heidenen en derzelver beelden gediend hebben. Om niet alles aangaande dit aan te halen, het is meer dan waarschijnlijk dat Jozua het oog had op vreemde goden, die de Israëlieten uit de woestijn in het land Kanaän hadden meegebracht, als wij hem tot de kinderen Israëls horen zeggen, Joz. 24:23: En nu, doet de vreemde goden weg die in het midden van u zijn, en neigt uw harten tot de Heere uw God. Waarmee ook het gehele 20ste hoofdstuk van Ezechiël kan vergeleken worden, en bijzonder des Heeren klaagtaal in Ps. 81:9-13: Mijn volk hoort toe, en Ik zal onder u betuigen; Israël, of gij naar Mij hoordet! Er zal onder u geen uitlands god zijn, en gij zult u voor geen vreemde goden nederbuigen. Ik ben Jehovah uw God, Die u heb opgevoerd uit het land van Egypte. Doet uw mond wijd open, en Ik zal hem vervullen. Maar Mijn volk heeft Mijn stem niet gehoord, en Israël heeft Mijner niet gewild. Dies heb Ik het overgegeven in het goeddunken huns harten, dat zij wandelen in hun raadslagen.

Het zou kunnen wezen dat de afgodische Israëlieten zo openlijk niet en als onder elks ogen die vuile afgodendienst in de woestijn gepleegd hebben; maar zij kunnen het dan gedaan hebben in het verborgene en op afgelegene plaatsen. Zij kunnen, naar de wijze der heidenen, die hun Penates of huisgoden en derzelver kleine beelden in huis hadden, tabernakelen kleine cellen van de Moloch en andere heidense goden in hun huizen gehad, en die aldaar gediend hebben; gelijk zodanige waren de zilveren tempels van de afgodin Diana te Éfeze.

Maar hoe men ook die afgodsdienst in de woestijn begrijpen mag, met het hart of met de daden, het gaf de heilige God reden genoeg om over deze afkerige kinderen Israëls bitter te klagen in Ps. 95:10,11: Veertig jaren heb Ik verdriet gehad aan dit geslacht, en heb gezegd: Zij zijn een volk dwalende van hart, en zij kennen Mijn wegen niet. Daarom heb Ik gezworen in Mijn toorn, zo zij in Mijn rust zullen ingaan!

Was dit nu het afgodisch gedrag van het huis Israëls in de woestijn, en bleven zij naderhand die oude zonde nog al aankleven dagen zonder getal, onder hun richteren en onder hun koningen; geen wonder dan dat de Heere die aanhoudende afgodendienaars bedreigde: Ik zal u overvoeren op gene zijde van Babylonië; of, gelijk wij bij Amos lezen, Ik zal u gevankelijk wegvoeren ver boven Damascus heen. De verschillende

spreekwijzen kunnen licht vereffend worden, als men aanmerkt dat deze profetie is vervuld geworden door Salmanasser, koning van Assyrië, die de Joden niet alleen ver boven Damascus, de hoofdstad van Syrië, maar zelfs aan gene zijde van Babylonië wegvoerde, naar de steden der Meden, 2Kon. 17:6.

En aldus behelst ook dit gedeelte van Stefanus' redevoering voor de Joodse Raad een krachtige verantwoording tegen de beschuldigingen van zijn vijanden.

Hebben zij Stefanus ten laste gelegd in het einde van het voorgaande hoofdstuk, dat hij lasterlijke woorden gesproken had tegen Mozes en de wet; hoe valt nu die beschuldiging? En hoe moesten zij niet schaamrood worden, als zij onze heilige diaken met zoveel eerbied en hoogachting horen spreken van Mozes, als Gods getrouwe knecht; en van Mozes' wetten, als behelzende bevelen van de ware en Gode welbehaaglijke godsdienst; van welke de Joodse vaders door afgoderij en beeldendienst zover waren afgeweken? Hebben zij Stefanus beschuldigd dat hij gepredikt had dat Jezus de Nazarener de heilige plaats van stad en tempel zal verbreken; wel, welke godslastering lag daarin? Had God de afgoderij der vaders al vanouds gestraft met verbranding van stad en tempel, en gevankelijke wegvoering op gene zijde van Babylonië; en zou diezelfde God alzo niet kunnen handelen met het late nageslacht van die vaders, thans in Kanaän nog wonende? Daar zij de heilige godsdienst ontheiligden door het zoeken van eigen gerechtigheid in hun werken, en alzo hun eigen kracht tot hun god maakten. Daar ze hierbenevens nog de heilige plaats van de tempel ontheiligden, door harteloze godsdienstplichten. Ja, daar zij de ware Messias, Jezus te Nazarener, een Profeet meerder dan Mozes verworpen, gedood en gekruisigd hadden. Zou God om dit alles hun land, stad en tempel, hoe heilig ook, niet kunnen verwoesten en hen buiten hun land over de gehele aardbodem verstrooien? Temeer nog, daar dit gedreigde oordeel over de Joden zeer duidelijk in het Boek der profeten geschreven is.

HETGEEN wij tot hiertoe verhandeld hebben naar de inhoud en het oogmerk van onze tekstwoorden, zal hierop uitkomen: Dat dewijl deze dingen in de oude Joodse Kerk zijn geschied, en in Gods Woord beschreven ons tot voorbeelden, wij Christenen ons zorgvuldig dienen te wachten voor alle eigenwillige godsdienst; welke naar de uitvinding der mensen is, en niet naar Gods bevel en inzettingen. Anderszins zou de Heere Zich zowel van ons als van het oude Israël kunnen afkeren, en ons overgeven aan een oordeel van verblinding en verharding, om tot nog grotere dwaasheid te vervallen.

A. Het is waar, tot nog toe heeft God ons gelijk Israël niet overgegeven, om in navolging der heidenen het heil des hemels te dienen. Wenselijk, maar dat ons Christendom gezuiverd ware van alle beginselen van afgoderij, ik meen eigenwillige godsdienst en bijgeloof!

1. Men maakt zich daaraan schuldig, als men zich valse denkbeelden van God maakt in zijn verstand, zich verbeeldende dat Hij de zondaar genadig en barmhartig kan wezen buiten Christus, en zonder genoegdoening aan Zijn gerechtigheid de zonden kan vergeven. Dit is een eigenwillige dienst Gods, tegen de duidelijke openbaring van Gods Woord, door de vleeselijke mens uitgevonden, om zijn beschuldigend geweten over de zonden hierdoor te verdoven. Men stelt zich God voor, niet zoals Hij Zich in Zijn Woord heeft ontdekt, als een heilig God Die met de zondaar geen gemeenschap kan hebben, dan door de enige Middelaar Jezus Christus, Die een Verzoening voor de zonde geworden is, en door Wie alleen men tot de Vader moet komen. Maar naar zijn eigen fantasieën

of verbeeldingen, ook naar zijn eigen lusten en begeerlijkheden maakt men zich een god, zodanig een als men hem gaarne had dat hij was, die ook met stoute zondaren gemeenschap kan en wil hebben. Waarover de profeet zo bitter klaagde, Mal. 2:17: Gij vermoeit de Heere met uw woorden. Nog zegt gij, waarmede vermoeien wij Hem? Daarmede, dat gij zegt, al die kwaad doet is goed in de ogen des Heeren, en Hij heeft lust aan zodanigen; of waar is de God des oordeels? En volgens Ps. 14:1: De dwaas zegt in zijn hart, er is geen God! Dat is, hij wenste wel dat God zijn zonden niet merkte, en zulk een streng Wreker van het kwade niet was. Deze dingen doet gij, zegt God tot de zondaar, en Ik zwijg; gij meent dat Ik ten enen male ben gelijk gij. Maar Ik zal u straffen, en zal het ordentelijk voor uw ogen stellen, Ps. 50:21.

2. En zo men al het heir des hemels, zon, maan en sterren niet dient; men heeft andere schepselen genoeg buiten die, welke men voor zijn god houdt en waarop men zijn vertrouwen stelt.

Velen verslaven zich aan hun eigen begeerlijkheden, en dienen de driehoofdige afgoden waarvan Johannes spreekt: De begeerlijkheid des vleses, de begeerlijkheid der ogen en de grootsheid des levens. Men dient de opgaande zon van de grootsheid van dit leven, men dient de blinkende maan van deze veranderlijke wereld, men dient de tintelende sterren van de machtigen van deze aarde, als men die zoekt te behagen, en de God des hemels en der aarde veracht en versmaadt. Hoevelen leven zonder enige vrees of ontzag voor God? Doende in alles de wil des vleses en der gedachten, alsof men onder geen God stond, en Die geen Getuige daarvan was en er ons over oordelen zou. Op welken daarom ook past dat er staat, Rom. 3:18: Er is geen vreze Gods voor hun ogen.

En in het stuk van godsdienst maken velen hun eigen werken tot hun God, als zij op burgerlijke deugden die het enkele licht der rede ons leert, en nog enige daarbij komende godsdienstige plichtplegingen te zijner tijd verricht, hun vertrouwen stellen, en daar alleen de zaligheid van afwachten. Want zo verblind is de mens door de zonde geworden, dat hij lage bevattingen van God, en integendeel hoge van zichzelf gekregen heeft. En meent daarom, dat hij door zijn eigen werken en deugdbetrachtingen God aan zich verbinden en tot wedervergelding kan verplichten, eisende strengelijk al zijn arbeid, Jes. 58:3. De mening der heidenen hieromtrent drukte Seneca met korte woorden uit: Wilt gij de goden verzoenen? Wees maar goed of deugdzaam. En zulks prees hij als de enige weg der verzoening met God elk op het hoogste aan. Geen wonder! het ware middel om tot Gods gemeenschap te raken, is niet uit te vinden door het licht der rede, van de heidense wijsgeer alleen gevolgd. Het is geheel niet te denken voor het menselijk verstand; evenwel de consciëntie de mens benauwende over zijn zonden, wordt hij als gedwongen iets tot verzoening bij de hand te nemen; en het rechte middel daartoe niet wetende, kiest en gebruikt hij verkeerde, namelijk zijn eigen werken en betrachtingen. De reden ervan geeft Paulus, Rom. 10:3: Alzo zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen, en hun eigen gerechtigheid zoeken op te richten, zijn zij de rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

3. Weer anderen zijn bijgelovig, en menen dat God behagen schept in de uitwendige godsdienstplichten, zonder aandacht, zonder hart of Geest doorgaans verricht. Men berust in die uiterlijke beelden die in de kerk ook voor het oog zichtbaar zijn, de uitwendige Doop, Avondmaal en kerkgang; zonder dat men zich over de inwendige en geestelijke dienst Gods ooit bekommert. Ik wil zeggen, om die opgenoemde godsdienstoefeningen, in zichzelf hoognodig, waar te nemen in het geloof, uit een bekeerd hart, dat door de wederbarende en heiligende kracht van Gods Geest gereinigd en naar Gods evenbeeld

is vernieuwd geworden. Wat al bijgelovige gebruiken omtrent de bediening der heilige Sacramenten, zo even van ons gemeld, zijn niet al van tijd tot tijd in de Christelijke Kerk ingeslopen? Om thans maar van het eerst genoemde Bondzegel, de Heilige Doop te spreken. De kerkelijke geschiedverhalen wijzen aan, dat vele aanhangsels en uiterlijkheden, als zovele beelden met verloop van tijd daar zijn bijgevoegd; daar Christus en Zijn apostelen, die zeer eenvoudig de waterdoop verrichtten, in het minste niet van geweten hebben. Wat al beelden heeft het bijgeloof, die vruchtbare moeder van dwalingen, hier niet bij versierd? Het eten van een weinig honing, het aantrekken van witte klederen, bij tijdsverloop het vermengen of bezweren van het water, het gebruik van het kruis daarbij, en dergelijke beelden van menselijke uitvinding meer; van hetwelk alles men zeggen moet: Het is van het begin van het Nieuwe Testament zo niet geweest. En daarvandaan dan, dat gelijk onze Stefanus in de tekst van de beelden dienende Joden in de woestijn zei: God keerde Zich, en gaf hen over dat zij het heir des hemels dienden; men ook van zulk een bijgelovig Christendom dat zich met Gods wijze instellingen niet tevreden hield, zeggen kon: God keerde Zich en gaf het over in een verkeerde zin. In zoverre zelfs, dat men de afwassing der zonden en de verzegeling van die grote genade Gods niet zocht in Christus' bloed en Geest, de verbeelde zaken in de Doop; maar in het uiterlijke beeld van het water zelf, alsof dat een kracht had om uit dat gedane werk de zonden af te wassen. En gelijk de ene dwaling de andere baart, zo is het hiervandaan ook, dat enigen de Doop uitstelden tot het einde van hun leven; alsof zij in hun uiterste gedoopt wordende, met de aflegging van dat gedoopte lichaam door de dood, ook daarmee al hun zonden tevens aflegden.

B. Maar we hebben bij de verklaring van de woorden van Stefanus, de Heere het huis Israëls ook horen bestraffen over dat samenparen van Zijn zuivere dienst met de vuile dienst der afgoden. Zij brachten de God Israëls nog wel toe de van Hem geboden slachtoffers en offeranden; maar de van Hem zo streng verboden dienst van het heir des hemels moest er ook mee samengaan, de tabernakel van Moloch, het gesternte van de God Remfan, en de afbeeldingen van het een en ander om die te aanbidden. Zulk een rechtvaardig verwijt van een heilig God, Die zeer jaloers is over Zijn eer, moet ons van dwaasheden terug houden, indachtig zijnde dat God Heere en Koning over ons moet zijn, Die alleen met verzaking van alles buiten Hem is, als zovele afgoden, van ons moet gediend en aangebeden worden. Achtereenvolgens dat wijze antwoord dat de gezegende Heiland, van de duivel in de woestijn verzocht om hem te aanbidden, die helse geest gaf: De Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.

Zeker is het, dat wij door de zondige verdorvenheid die in ons is, zo dwaas en wederhorig zijn geworden, dat wij onszelf niet behoorlijk kunnen besturen, maar een heer daartoe nodig hebben. Alle dingen, heeft vader Augustinus gezegd, hebben de Heere nodig, en de ellendige en de gelukkige; zonder Hem worden de ellendigen niet verlicht, en zonder Hem worden de gelukkigen niet geregeerd. Wat zijn wij dan niet gelukkig, als wij Christus Jezus tot onze Heere gekozen hebben, om van Hem alleen geregeerd te worden, en Hem alleen te dienen en te aanbidden! Een Heere, van zulk een weergaloze luister en Majesteit, dat Hij op Zijn kleed en dij deze Naam geschreven draagt: Koning der koningen en Heere der heren, Op. 19:16. En aan die enige Heere hebben wij ook genoeg. Geen andere heren behalve Hem moeten over ons heersen, Jes. 26:13. Want indien wij door Hem als Heere, door de dierbare prijs van Zijn bloed tot Zijn eigendom zijn gekocht, dan moeten wij geen dienstknechten van mensen worden, 1Kor. 7:23.

C. Dat betaamt ons allen; maar u oprechten die God vreest bijzonder, die naar Christus' beeld reeds zijt vernieuwd geworden, en u aan Zijn dienst geheel hebt overgegeven, en dus bekwaam gemaakt zijt om de levende God te dienen.

1. Ei! legt u meer daarop toe om de God uws verbonds recht te kennen, en Hem te dienen op de betamelijke wijze, achtereenvolgens het enige voorschrift van Zijn Heilig Woord. En acht daarom alle dienst Gods buiten dat Woord, hoe heilig en godzalig anderszins ook schijnende, voor eigenwillige godsdienst en bijgeloof. Immers de Heere zou ervan moeten zeggen, gelijk Hij oudtijds aangaande de Joden zei: Hun vreze waarmede zij Mij vrezen zijn mensengeboden, die hun geleerd zijn, Jes. 29:13.

2. En dewijl Hij nu uw Heere is, zo buigt u voor Hem neder, volgens hetgeen u in Ps. 45:12 wordt toegeroepen. Buigt u voor Hem neder in godsdienstige eerbewijzen, en met een gelovig toevlucht nemen tot Hem als uw Zaligmaker; want welgelukzalig zijn allen die op Hem betrouwen. Buigt u voor Hem neder in volvaardige gehoorzaamheid, vragende met Paulus: Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal? Buigt u voor Hem neder in nederige onderwerping aan alle wegen die Hij u inleidt, smartelijke zowel als aangename, volgende het Lam waar het ook heengaat.

Eindelijk, moet God niet in beeltenissen die des mensen vernuft uitgevonden en des mensen handen gemaakt hebben, maar in Geest en waarheid aangebeden worden; zoekt dan ook al de vermogens van uw geest in de zalige liefdedienst van God te besteden. Legt al uw verstand aan, om die God, naar Wiens beeld gij nu zijt vernieuwd geworden, in Zijn beminnelijke deugden en nooit volprezen werken al nader te leren kennen. Legt uw oordeel aan, om die algenoegzame God en onuitputtelijke Bron van alles goeds hoog te schatten, en Hem te waarderen boven alles wat u in deze wereld lief en dierbaar is. Legt uw ganse wil aan, om die aan de wil Gods in gehoorzaamheid te onderwerpen, teneinde gij moogt betrachten Zijn alleen goede en heilige en volmaakte wil.

En om deze leerrede te sluiten met die ernstige vermaning van Paulus, Rom. 12:1: Ik bid u broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij ook uw lichamen stelt tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, welke is uw redelijke godsdienst. Amen!

EEN EN TWINTIGSTE KERKREDE

DE TABERNAKEL DER GETUIGENIS

HANDELINGEN 7:44-46

44 De tabernakel der getuigenis was onder onze vaders in de woestijn, gelijk geordineerd had Hij Die tot Mozes zeide, dat hij denzelven maken zou naar de afbeelding die hij gezien had;

45 Welken ook onze vaders ontvangen hebbende, met Jozua gebracht hebben in het land dat de heidenen bezaten, die God verdreven heeft van het aangezicht onzer vaders, tot de dagen van David toe;

46 Dewelke voor God genade gevonden heeft, en begeerd heeft te vinden een woonstede voor den God Jakobs.

A. **ALS** Paulus de gelovige Hebreëen tot een geduldig dragen van smaadheid om de zaak van hun grote Heere en Meester Jezus aanmaande, Die zoveel smaad om hunnentwil geleden had, bediende hij zich zeer gepast van een drangreden, welke genomen is van ons ongestadig en haast voorbijsnellend leven, en het bestendig eeuwig leven dat godzaligen in de hemel te wachten hebben. Want, zegt hij, wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstende; aldus schreef hij aan de gelovige Israëlieten, zij maagschap naar het vlees, in zijn Brief aan de Hebreëen, hoofdstuk 13:14.

1. Het is zo, dit is een algemene waarheid, geen sterfelijk Adamskind heeft hier beneden een blijvende stad; dat is zulk een stad, hoe sterk ommuurd en wel bewaard, daar de onverbiddelijke dood niet binnentreedt, en het dan de ene, dan de andere sterveling uit wegraapt, gelijk de ondervinding van alle dagen leert. De bleke dood klopt eveneens aan de prachtige paleizen der vorsten als aan de lage hutten der armen. Van alle stervelingen is het waarachtig hetgeen Job zegt, hoofdstuk 4:19,20: Zij bewonen hier lemen huizen, welker grondslag in het stof is; zij worden verbrijzeld door de motten. Van de morgen tot de avond worden zij vermorzeld, en zonder dat men er acht op slaat vergaan zij in eeuwigheid. En derhalve heeft niemand hier een blijvende stad.

2. Maar naardien Paulus deze Brief schreef aan de Hebreëen, derhalve niet aan de heidenen maar aan de Joden, die naar het vlees zijn broederen waren, die meest allen, ofschoon ze al gelovige Christenen geworden waren en het Evangelie hadden aangenomen, echter nog met hun harten maar al te zeer gehecht bleven aan de stad Jeruzalem, de tempel en de tempeldienst aldaar. En vooral, naardien de apostel even tevoren duidelijk melding gemaakt had van de stad Jeruzalem, buiten welker poort de Heere Jezus geleden had, en daarop dan de gelovige Hebreëen vermaand had: Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende. Hetgeen hij terstond met deze reden aandringt: Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstende. Zo is het daarom geloofwaardig dat hij wel voornamelijk in het oog heeft gehad het aards Jeruzalem, die heilige godsstad, die God tot Zijn dienst had afgezonderd, daar Hij nu eeuwen lang gewoond had; maar die Hij eerlang, omdat ze de Messias in de Persoon van Jezus van Nazareth verworpen en buiten hun poorten gekruist had, aan de

verwoesting zou worden overgegeven. Wij Joden, wij Hebreëen, wij hebben ook aan Jeruzalem geen blijvende stad, wil Paulus zeggen; en daarom moeten wij een betere, een blijvende, een bestendige stad zoeken; namelijk de toekomstige hemelstad daarboven. In zulk een zin hoop ik met Gods hulp deze woorden wat nader en breder tot een tekst te verklaren, op aanstaande dinsdag in het morgenuur.

B. Thans zeg ik maar, dat de heilige diaken en eerste Christen martelaar Stefanus even dezelfde zaak bedoelt in onze voorgelezen tekstwoorden. Want in dit gedeelte van zijn redevoering tot de Joodse Raad zocht hij zijn rechters nevens zijn valse beschuldigers en al de omstaande toehoorders zeer krachtig uit Gods Woord te overtuigen. Dat zij aan dat aards Jeruzalem geen blijvende stad hadden, dat is zulk een stad die al de eeuwen zou verduren, en daar die ceremoniële zeden, die Mozes aan de vaders had overgeleverd, bestendig in zouden geoefend worden; gelijk zij zich dwaas verbeeldde. Nadeemaal de God der heerlijkheid ten aanzien van de wijze om Hem te dienen Zich aan geen stad of plaats gebonden heeft. En gevolglijk, hij, Stefanus behoorde voor geen godslasteraar te worden aangezien, als hij gepredikt had dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats van stad en tempel zal verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd.

C. Laten wij zien in onze tekstwoorden hoe onze heilige diaken zijn stuk bewijst, dat hij te bewijzen had tegen zijn beschuldigers. Ik mag er ook bijvoegen, hoe wij ook uit dit deel van zijn redevoering zulks kunnen bewijzen tegen onze hedendaagse deïsten of nieuwe heidenen, en spotters met de heilige schriften.

I. Zijn eerste bewijs neemt hij daaruit, dat de God van Israël zulk een vaste plaats als Jeruzalem en de tempel was, tot Zijn dienst vanouds niet had; maar integendeel een draagbare en beweeglijke tabernakel, die in de woestijn veertig jaren lang van de ene plaats naar de andere werd vervoerd. De tabernakel der getuigenis was onder onze vaders in de woestijn, gelijk geordineerd had Hij, Die tot Mozes zeide, dat hij dezelve maken zou naar de afbeelding die hij gezien had.

II. Zijn tweede bewijs ligt hierin, dat diezelfde tabernakel in Kanaän, na de uitdrijving der heidenen, aldaar ook een vaste plaats had, eeuwen lang, tot Davids dagen toe. Als Stefanus vervolgens zegt: Welke tabernakel onze vaders ontvangen hebbende, met Jezus, (dat is Jozua) gebracht hebben in het land dat de heidenen bezaten, die God verdreven heeft van het aangezicht onze vaders tot de dagen Davids toe.

III. Ten derde, bewijst hij de niet noodzakelijkheid van een vaste plaats of tempel tot de godsdienst daaruit, omdat David zulks in zijn hart had voorgenomen; maar van de Heere om wijze redenen daarin verhinderd werd. Hetgeen Stefanus in het laatste voorgelezen vers te kennen geeft: Dewelke David voor God genade gevonden heeft, en begeerd heeft te vinden een woonsteden voor de God Jakobs.

EERSTE DEEL

Wat het eerste bewijs aangaat. Om de niet noodzakelijkheid van een blijvende stad en vaste plaats van godsdienst daarin te betogen, beroept zich Stefanus op die draagbare en beweeglijke hut in de woestijn, op Goddelijke last naar zekere afbeelding aan Mozes op de berg vertoond, gemaakt.

A. Vooraf zegt hij: De tabernakel der getuigenis was onder onze vaders in de woestijn.

1. Hij spreekt van de tabernakel der getuigenis.

a. Hij verstaat die tent of hut, welke de God van Israël de omzwervende Joden door de woestijn gegeven had tot waarneming van de openbare ingestelde godsdienst. Het zou een rede van te lange adem worden, en het is hier ook tot ons oogmerk zozeer niet dienende, indien wij uit de Schriften van Mozes die tabernakel met al deszelfs vaten en gereedschappen en derzelver gebruik in het brede gingen beschrijven. Laten wij ons vergenoegen met die korte schets die ons de grote Paulus ervan geeft in zijn Brief aan de Hebreeën, het 9de hoofdstuk, alwaar hij deze in twee voorname delen afbeeldt, en elk deel in het bijzonder een tabernakel noemt. Aldus begint de apostel dat hoofdstuk: Zo had ook wel het eerste verbond rechten van godsdienst, en het wereldlijk heiligdom. Want de tabernakel was toeberaid, namelijk de eerste, in welke was de kandelaar, en de tafel, en de toonbroden, welke genaamd wordt het heilige. Maar achter het tweede voorhangsel was de tabernakel, genaamd het heilige der heiligen. Hebbende een gouden wierookvat, en de ark des verbonds alom met goud overdekt; in welke was de gouden kruik daar het manna in was, en de staf van Aäron die gebloeid had, en de tafelen des verbonds. En boven over deze ark waren de Cherubim der heerlijkheid, die het verzoendeksel beschaduwden. Van welke dingen wij nu van stuk tot stuk niet zullen zeggen. Deze dingen nu aldus toeberaid zijnde, zo gingen wel de priesters in de eerste tabernakel, ten allen tijde, om de godsdiensten te volbrengen. Maar in de tweede tabernakel ging de hogepriester eenmaal des jaars, niet zonder bloed, welke hij offerde voor zichzelf en voor des volks misdaden.

b. Die tabernakel nu wordt hier, gelijk ook meermaals in de Schriften van Mozes, de tabernakel der getuigenis genoemd; niet alleen omdat ze een sprakeloos getuigenis gaf van geestelijke en hemelse zaken, die daardoor afgebeeld werden, (gelijk wij straks zullen zien) maar ook omdat het des Heeren getuigenis, begrepen in de twee tafelen des verbonds en het wetboek in bewaard werd. Gelijk al de kinderen Israëls zich dan naar dat woord en getuigenis Gods gedragen moesten. Want tot de wet en tot de getuigenis, zo zij niet spreken naar deze woorden, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben, Jes. 8:20.

2. Van die tabernakel der getuigenis verhaalt Stefanus, dat ze was onder onze vaders in de woestijn. Voor de tijd dat de Israëlitische vaders uit Egypte in de woestijn kwamen, was er zulk een tabernakel of tent van samenkomst tot de godsdienst niet, en men diende de Heere zonder deze. Maar toen die plechtige godsdienst op bevel des Heeren door Mozes ingevoerd werd, moesten de priesters en al het volk zich bij die tabernakel houden; also dat die tent overal daar het leger Israëls zich in de woestijn legerde, gespannen werd, en wel in het midden van het leger. En dewijl elke stam aan vier oorden, even ver van de tabernakel af gelegen was, vertoonde zich die ligging als een stad die in het vierkant lag, met de tabernakel, het teken van Gods tegenwoordigheid in het midden. Waarop verschillende spreekwijzen in des Heeren Woord zinspelen. Neem: God is in het midden van haar; doet geloften den Heere uw God, allen die rondom Hem zijt; de Heere is aldaar; de naam van de stad zal zijn: De Heere is aldaar, Ps. 46:6, Ps. 76:12, Ez. 35:10, 48:31..

B. Doch in die tent of tabernakel, zijnde in het midden van het leger Israëls, mocht de Heere geen eigenwillige godsdienst toegebracht worden. Want daarvan zou Hij moeten zeggen: Tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen die geboden van mensen zijn; ja, hun vreze waarmede zij Mij vrezen, zijn maar mensengeboden die hun geleerd zijn, Jes.

29:13, Matth. 15:8. Daarom had de Heere God, zo van de ganse dienst als van het maaksel van de tabernakel, aan Mozes een voorschrift gegeven; daar Stefanus op ziet, zeggende vervolgens: Gelijk geordineerd had Hij, Die tot Mozes zeide, dat hij dezelve maken zou naar de afbeelding die hij gezien had.

1. De wijze en almachtige God had hier de ordonnantie over al wat tot de omslag van de tabernakel behoorde, en vertoonde aan Zijn knecht Mozes op de berg, of in een aftekening door Gods vinger ergens op gemaakt, of in verrukking van zinnen de afbeelding, het model en de schets van de tabernakel en hetgeen daartoe behoorde, met uitdrukkelijk bevel van toe te zien, dat alles in de juiste overeenkomst met de tabernakel gemaakt werd, Ex. 25:40.

2. Dat Mozes, als Gods getrouwe knecht in geheel Zijn huis, Gods ordinantie in het maken van de tabernakel ook stipt heeft uitgevoerd, bleek daaruit, dat de God Israëls in de wolk- en vuurkolom Zijn inwoning daarin nam. Want volgens Ex. 40:34-38: De wolk bedekte die tent, en de heerlijkheid des Heeren vervulde de tabernakel. De wolk bleef daarop bij dag, en het vuur bij nacht voor de ogen van het ganse huis Israëls in al zijn reizen.

Wie kan uit deze Goddelijke ordonnantie en Mozes' gehoorzaamheid daaraan anders besluiten, dan dat deze tabernakel niet gemaakt werd in navolging van de Egyptenaars, die dergelijke heiligdommen onder zich hadden, (gelijk sommigen zonder enige grond of bewijs zich verbeeld hebben) maar om een voorbeeld te wezen van geestelijke en hemelse dingen? Hiervandaan dat Paulus, die zo bedreven was in de geheimzinnige beduidenis van de tabernakel, van deze priesters getuigt dat zij gaven offerende naar de wet, hierdoor het voorbeeld en de schaduw der hemelse dingen dienden, gelijk Mozes door Goddelijke aanspraak vermaand was, als Hij de tabernakel volmaken zou. Want ziet, zegt Hij, dat gij het alles maakt naar de afbeelding die u op de berg getoond is, in zijn Brief aan de Hebreeën. En hij geeft vervolgens ons een duidelijke verklaring van de ingang van de hogepriester eenmaal des jaars in het heilige der heiligen met het bloed der offerdieren. Waarmede de Heilige Geest dit beduidde, dat de weg des heiligdoms nog niet openbaar gemaakt was zolang de eerste tabernakel nog stand had. Welke was een afbeelding voor die tegenwoordige tijd, in welke gaven en slachtoffers geofferd werden, die degenen die de dienst pleegden niet konden heiligen naar de consciëntie. Bestaande alleen in spijzen en dranken en verscheidene wassingen en rechtvaardigmakingen des vleses, tot op de tijd der verbetering opgelegd. Maar Christus, de Hogepriester der toekomstige goederen gekomen zijnde, is door de meerdere en volmaaktere tabernakel, niet met handen gemaakt, dat is niet van dit maaksel, noch door het bloed der bokken en kalveren; maar door Zijn eigen bloed eenmaal ingegaan in het heiligdom, een eeuwige verlossing teweeggebracht hebbende.

En zijn deze dingen nu alzo, dat God van de Israëlitische vaders in de woestijn gediend werd in zulk een draagbare tabernakel, op Gods ordonnantie gemaakt, en dat die tent nu hier, dan daar, gedurende die veertigjarige reis werd opgeslagen; dan was het niet noodzakelijk dat hij zulk een vaste tempel binnen de stad Jeruzalem tot de godsdienst had. En derhalve, wanneer die tempel verbroken en de stad verwoest werd, daarin lag niet de minste kwetsing of ontering van de Majesteit en heerlijkheid Gods; dewijl Die eerst eeuwen lang zonder tabernakel of tempel, en daarna in een tabernakel alleen van de Joodse vaders gediend was geworden. Onze heilige diaken Stefanus werd dan zonder grond over godslastering beschuldigd.

TWEEDE DEEL

Des te meer nog, naardien ook de tabernakel in Kanaän, na de uitdrijving der heidenen eeuwenlang bleef, en daar geen vaste plaats kreeg tot Davids dagen toe. Zo vervolgt Stefanus: Welke tabernakel ook onze vaders ontvangen hebbende, met Jezus (Jozua)gebracht hebben in het land dat de heidenen bezaten, die God verdreven heeft van het aangezicht onzer vaderen tot Davids dagen toe.

De heilige diaken verhaalt dan al verder, hoe het met deze tabernakel gegaan is naar deszelfs eerste oprichting. Hoe ze geen vaste stand gehouden heeft, maar als zijnde draagbaar en beweeglijk, van de ene plaats naar de andere is vervoerd; om er tegen zijn beschuldigers uit te bewijzen dat de Heere geen vaste plaats der inwoning nodig had, gelijk de tempel had.

1. De vaders van het Joodse volk tot welke Stefanus sprak, hadden die tabernakel van Mozes' hand ontvangen als van Gods hand Zelf; naardien zij van Mozes' getrouwheid ten volle overtuigd waren, also dat zij die tabernakel erkenden voor Gods heiligdom, door hetwelk God in het midden van hen woonde, Ex. 25:8. En ofschoon velen in de uitwendige dienst van het heiligdom hun eigen gerechtigheid zochten, menende dat zij daarmee voor God konden bestaan; en anderen van de ergste soort, met de tabernakeldienst de dienst van de tabernakel van Moloch samen paarden, en zich aan afgoderij schuldig maakten; er waren er evenwel ook enigen die door geloof en hoop zochten deel te hebben aan de geestelijke en hemelse zaken, door dat wereldlijk heiligdom afgebeeld.

2. Na een veertigjarige omzwerving in de woestijn, terwijl al die tijd de tabernakel geen vaste plaats vond, maar gedurig verplaatst werd daar de kinderen Israëls zich legerden, gebeurde het dat zij het beloofde erfland Kanaän introkken, en al van tijd tot tijd bezitting kregen van dat land, dat tevoren de heidenen bezaten, die God voor hun aangezicht verdreef; gelijk in het Boek van Jozua in het brede te lezen is. In dat land der heidenen nu brachten de Israëlieten ook de tabernakel der getuigenis, dewelke uiteen genomen en gesloopt, dragende door de Jordaan, en aan de andere zijde overbrengende. Waartoe God hun door de wateren een weg maakte; en aldus kwam de tabernakel in dat land Kanaän, en werden de heidenen daaruit gedreven.

3. En God, in de weg van Zijn voorzienigheid, gebruikte daartoe de dienst van Mozes' opvolger, die in de tekst en ook in Hebr. 4:8 Jezus wordt genoemd, naar de Griekse uitspraak van het woord Jozua, en in navolging van de LXX Griekse overzetters. Het is dan Jozua, (welk woord de Grieken als Jezus uitspreken) een man uit de stam van Efraïm, van Mozes tot veld- en krijgsoverste aangesteld, als er tegen de Amalekieten te strijden was; daarna tot het verspieden van het land Kanaän nevens anderen uitgezonden; bij welke gelegenheid zijn naam, die tevoren Hosea was, in Jehosuah veranderd werd, door bijvoeging van enige letters uit de Naam Jehovah, om door aan te duiden dat Jehovah door de dienst van deze voorganger en heirvorst, het volk Israël een lichamelijke verlossing beschikken zou.

4. Als Stefanus hier bijvoegt, tot de dagen Davids toe, moet het alzo verstaan worden dat die draagbare en beweeglijke hut als tabernakel in Kanaän overgebracht zijnde, in dat land dat tevoren de heidenen bezaten, stand gehouden heeft tot de dagen van die grote koning toe, en ook zolang als hij geleefd heeft, hebbende gedurende deszelfs leeftijd nooit enig ander heiligdom dan die beweeglijke tabernakel onder de Joden stand gegrepen.

Waaruit nu al wederom onweersprekelijk volgt, dat Stefanus niets godslasterlijks gesproken had, als hij had gepredikt dat Jezus van Nazareth die tempel, die van steen gebouwd was, af zou breken. Want indien dit gebeurde, Gods deugden zouden er in het minste niet door geschonden of benadeeld worden. God was zo lange jaren, ja enige eeuwen zelfs, gediend in een draagbare en beweeglijke tabernakel tot Davids dagen toe; zodat hij tot Zijn dienst geen onbeweeglijke stenen tempel nodig had. Na Israëls overtocht over de Jordaan van de tabernakel te Gilgal, daar het volk besneden en het Pascha gehouden werd. Vandaar kwam ze te Silo, in de stam van Efraïm, en bleef daar over de driehonderd jaren; vandaar te Nob in de stam van Benjamin; vandaar te Gibeon, alwaar ze in de dagen van David bleef. Vanwaar ze door Salomo na het voltooiën van de tempel gehaald, en toen gesloopt werd, en thans van geen gebruik meer zijnde, weggelegd. Derhalve kon ook de tempel zowel als de tabernakel maar voor een tijd wezen, en de ene zowel als de andere een einde nemen, zonder dat er de dienst Gods, die bestaat in geest en in waarheid, enige last daardoor leed.

Voeg hierbij, dat de aartsvaders Abraham, Izak, Jakob en de volgende, God op een wijze Hem behaaglijk dienden, voordat er door Gods instelling een tabernakel of tempel was.

DERDE DEEL

Temeer moesten Stefanus' rechters en beschuldigers overtuigd worden, dat die tempel te Jeruzalem tot de godsdienst niet volstrekt noodzakelijk was, als ze maar behoorlijk daarop acht gaven dat koning David die tempelbouw wel in zijn hart had voorgenomen; maar om wijze redenen van God daarin verhinderd werd. Welke David, zegt hij, voor God genade gevonden heeft, en begeerd heeft te vinden een woonstede voor de God Jakobs.

1. Veel genade vond deze David voor God in Zijn ogen, dat hij, de minste en geringste van zijn broederen, vanachter de schapen werd geroepen tot de koninklijke waardigheid, en daarin bevestigd werd en bevoorrecht met grote overwinningen over zijn vijanden. Hier kwam bij, dat hij zich door Gods loutere genade als een bondgenoot des Heeren gedroeg, door zijn geloof in de beloofde Messias, door hoop op des Heeren heil, en door een oprechte wandel voor Gods aangezicht. Alhoewel menigmaal niet zonder grote zonden waarin hij viel; maar welke de Goddelijke genade hem deed kennen, van harte belijden met groot berouw en tranen, waarvan hij dan ook door diezelfde genade Gods vergeving kreeg.

2. Maar hoeveel genade hij ook van de God zijns heils ontving, Die wilde hem evenwel zijn godvruchtige begeerte om de Heere een huis te bouwen, niet laten volbrengen. Hij heeft begeerd te vinden een woonstede voor de God Jakobs.

a. Gelijk God door Mozes al had te kennen gegeven, dat Hij in het beloofde erfland een vaste plaats verkiezen zou om Zijn Naam aldaar te doen wonen, zo strekte zich Davids begeerte uit om een vaste en heerlijke woning op de berg Sion te bouwen voor de God Jakobs, Die vanouds Jakobs Heerlijkheid en Sterkte was geweest, en daarvandaan de Machtige Jakobs werd genoemd, en aan welke machtige God zich ook David vasthield als de God zijner vaders. Hieromtrent gaf hij zijn begeerte aan de profeet Nathan te kennen, nadat hij voor zich een cederen huis gebouwd had, 1Kron. 17:1: Ziet, ik woon in een cederen huis; maar de ark des verbonds des Heeren is achter gordijnen. Dit dacht de koning David niet wel voegende, en als een kleinachting van de Heere; waarom zijn

begeerte was de God Jakobs, als een groot en heerlijk Koning boven hem, een heerlijke woning te bouwen.

b. Maar des konings begeerte mocht om wijze en heilige redenen niet vervuld worden. De profeet in een nachtgezicht vermaand, zegt de koning aan dat zijn zoon, die na hem zou opstaan, namelijk Salomo, dat huis zou bouwen; maar niet hij, David, omdat hij als een oorlogsman grote krijgen gevoerd en veel bloed vergoten had. Welke boodschap, als David van Nathan ontvangen had, zo staakte hij zijn voornemen, als met des Heeren raad en wil niet overeenkomende, en smeekte God om Zijn belofte te Zijner tijd te vervullen. Alleen bereidde hij voor zijn dood veel voorraad tot opbouw van Gods huis, gevende hiermee een doorslaand bewijs dat hij die belofte Gods geloofde. Ook gaf hij zijn zoon Salomo een afbeelding, hem door de Heilige Geest bekend gemaakt, naar welke dat huis gebouwd moest worden. Hij maakte ook vele Psalmen, om in dat huis als het gebouwd was gezongen te worden, tot heerlijkheid van God, en tot onderrichting en vertroosting van Gods volk.

En dewijl nu David zijn begeerte om Gods tempel te bouwen niet mocht volbrengen, als daarin van God verhinderd wordende, zo is dit al wederom een klaar bewijs dat God zulk een godshuis met handen gemaakt, niet volstrekt nodig heeft tot Zijn dienst; en dat het Zijn Goddelijke wil zulks vereisende, wel wederom afgebroken kon worden.

En gevolglijk pleit ook dit laatste tekstvers zeer krachtig voor de onschuld van onze heilige diaken, en spreekt hem ten enen male vrij van godslastering, als hij gepredikt had dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats van stad en tempel eens zal verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd.

ZIEDAAR geliefden, zoveel had ik te zeggen over de voorgelezen woorden.

A. Als zij deze naar behoren en tot wezenlijk nut ons zullen toe-eigenen, dan mogen wij wel geloven dat God ook Zijn tabernakel heeft onder ons; ik meen de gemeente van de levende God, bestaande uit ware gelovigen, die als zovele berderen zijn, welke door de banden des geloofs en liefde samengebonden, die geestelijke tabernakel uitmaken. Waarvan God gezegd heeft, Lev. 26:11,12: Ik zal Mijn tabernakel in het midden van u zetten; en Mijn ziel zal van u niet walgen. En Ik zal in het midden van u wandelen, en Ik zal u tot een God zijn, en gij zult Mij tot een volk zijn.

Er zijn ook redenen waarom wij deze tabernakel der getuigenis wel mogen aanmerken als een sierlijk schilderij en uitbeelding van Gods ware Kerk; een vergadering van mensen, wel laag geschat en als over het hoofd gezien bij wereldse mensen; vermits men al vanouds daarvan zei: Het is Sion, niemand vraagt naar haar, Jer. 30:17. En Paulus moest die in zijn dagen horen noemen, een sekte die overal tegengesproken werd, Hand. 28:22. Die vergadering nochtans is het, om welker wil de gehele wereld staande blijft, die anders wegens haar goddeloosheid allang was omgekeerd; het heilige zaad is toch het steunsel van het land, Jes. 6:13.

1. De Kerk is van buiten, evenals de tabernakel, wel onaanzienlijk, en bloot staande voor velerlei tegenspoeden in de wereld; van binnen nochtans is zij lieflijk ten opzichte van haar zielenstaat. Want haar mismaaktheid en wangestalte is aan de ene kant gedekt door de toerekening van Jezus' verdiensten in de rechtvaardigmaking, waarover zij juichen kan: Hij heeft Mij bekleed met de klederen des heils, de mantel der gerechtigheid heeft Hij mij aangedaan, Jes. 61:10. En aan de andere kant ook, door de vernieuwing naar Gods beeld in de wedergeboorte en heiligmaking, dermate, dat er een naam van haar

uitgaat, vanwege haar schoonheid die volmaakt is door Zijn heerlijkheid, welke Hij op haar legt, Ez. 16:14, 2Petr. 1:4.

2. Ook bevindt ze zich, evenals de tabernakel, in de huilende wildernis van deze wereld, verkerende onder de woede en boosheid der mensen, die ligende alle kwaad van haar spreken, en menen Gode een dienst te doen als zij ze doden, Joh. 16:2. Nochtans zijn de ware leden der Kerk gelijk de berderen van de tabernakel, door de banden van enen Geest, één geloof en liefde wel samengebonden. Derhalve niet door eigen kracht; want zo zijn zij een riet dat van de wind heen en weer bewogen wordt, Matth. 11:7; maar door de kracht Gods, waardoor zij ook bewaard worden tot de hemelse zaligheid, 1Petr. 1:5. B. Maar hetgeen dus van de geestelijke tabernakel van Gods Kerk waarachtig is ten opzichte van haar inwendige staat; och of dat eveneens gevonden werd bij het uitwendige lichaam der Kerk onder ons! Welk een wangestalte vertoont de Kerk naar buiten, zo ten aanzien van sieraad en heiligheid die er van af moest stralen, als van eensgezindheid waardoor ze gesterkt moest worden en staande blijven!

1. De glans van ware heiligheid raakt uit de Kerk weg, en een ijdel werelds wezen komt in de plaats. Want beschouwt de uiterlijke levenswijze van de meeste belijders; welk een hovaardij en trotsheid in het uiterlijk gewaad, hoe misselijk en wanschapen ook in navolging van vreemde natiën? Welk een pracht en praal onder aanzienlijken, welk een brooddronkenheid onder geringeren in het midden van een aanhoudende duurte van levensmiddelen? En hoe weet men zich al naar de gezelschappen, ook die zondig en berispelijk zijn, te schikken? Dat men wellevendheid en gemanierdheid noemt; maar dat Paulus noemt de wereld gelijkvormig te worden, Rom. 12:2.

2. De berderen van de tabernakel waren wel samengevoegd en aan elkaar verbonden; maar welk een verdeeldheid heerst er bijwijken onder de leden der Kerk, in en over deze of gene bijzondere gevoelens, die de meesten niet eens behoorlijk onderzocht hebben, ja, zelfs niet eens verstaan, enkel maar uit partijschap en vleselijke inzichten. Zeggende de een, ik ben van Paulus, de ander ik ben van Apollos; hoewel zulks van Paulus als vleselijk wordt afgekeurd, 1Kor. 1:12, 3:3. En dat het droevigste is, zelfs godvruchtigen die door dezelfde Geest leven, en in de hemel voor eeuwig zullen samen zijn, scheiden zich daarom van elkaar, en leven in een vervreemding van het gemoed. Regelrecht tegen de ernstige betuiging van Paulus aan, Fil. 2:1,2: Indien er enige vertroosting is in Christus, zo vervult mijn blijdschap; dat gij moogt eensgezind zijn, dezelfde liefde hebbende, van één gemoed en van één gevoelen zijnde. Ook stonden de berderen van de tabernakel onwankelbaar; maar hoe ongestadig zijn enige belijders in hun godsdienst en geloofsbelijdenis, die lichtvaardig veranderende, om huwelijken of andere wereldse inzichten? Zoals ook diezelfde berderen wel samengevoegd aan de tabernakel een sterkte gaven, en tot opbouw en vervolmaking daarvan strekten. Maar vele belijders, als het hun maar naar de wereld wel gaat, denken aan geen verdrukte kerk. Men eet het vette en drinkt het zoete, en men bekommert zich in generlei wijze over de verbreking Jozefs, Amos 6:4-6. Oprechten zelfs zijn wel ijverloos hieromtrent. Men heeft zoveel met zichzelf te doen, dat men om de algemene nood van Gods Kerk weinig denkt; daar nochtans David ook in zijn diepste ongelegenheid de Heere smeekte: Doe wel bij Sion, naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op.

C. O! wat moest elk onbekeerd mens daarover allereerst en allermeeest bekommerd wezen, of hij ook tot deze tabernakel behoorde, en een levend lidmaat is van Gods ware Kerk hier op aarde, waarin die tabernakel als in de woestijn omzwerft. Dat kan elk

weten, indien hij waarachtig door de Heilige Geest is wedergeboren, en daardoor een nieuw mens en maaksel Gods geworden is, geschapen in Christus Jezus tot goede werken; welke God heeft voorbereid om in dezelve te wandelen, Ef. 2:10.

D. Maar ik heb nog bijzonder een woord tot besturing van Gods volk, (thans maar kort, als moettende ook in het namiddaguur Gods Woord tot u spreken)

1. Hebt gij Stefanus, vooreerst, horen zeggen dat God aan Mozes geordineerd had dat hij de tabernakel maken zou naar de afbeelding die hij gezien had op de berg; laat het u tot een les wezen, hoe stipt gij u naar Gods ordinantie in Zijn Woord, beide in leer en in leven gedragen moet. Het is hier: Tot de wet en tot de getuigenis, zo zij niet spreken naar deze woorden, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben. En zovelen als er naar deze regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods, zegt Paulus. Stelt uw hart gedurig in Gods hand, dat Hij het naar Zijn wet (die een afbeelding is van Gods heiligheid) vorme, en door de machtige vinger van Zijn Geest de geboden van Zijn wet daarin schrijve, en dat hij ook uw wandel daarnaar besture. In uw afwijkingen van Gods ordinantiën, ter rechter- of ter linkerhand, houdt in gebeden met David aan: Heere, Gij hebt geboden dat men Uw bevelen zeer bewaren zal; och of mijn wegen gericht werden om Uw inzettingen te bewaren. Leer mij Heere, Uw welbehagen doen; want Gij zijt mijn God, Uw goede Geest geleide mij in een effen land, Ps. 119:4,5, 143:10.

2. Hebt gij Stefanus verder horen zeggen, dat de Joodse vaders die tabernakel ontvangen hebben, namelijk om de Allerhoogste daarin te dienen; leert hieruit hoe gij in uw redelijke godsdienst overvloedig moet wezen, zodat uw toenemen in geloof en heiligheid aan anderen openbaar worde. Zoekt tot opbouw van de tabernakel van Gods Kerk alle naarstigheid toe te brengen, om onbekeerden Christus te gewinnen, en bekeerden in de genade te sterken.

3. En hebt gij Stefanus ten laatste, horen zeggen dat David genade voor God gevonden heeft, en begeerd heeft te vinden een woonstede voor de God Jakobs. Dat gij ook daaruit leert met die man Gods te berusten in Gods raad en wil, als gij uw goed en godzalig voornemen niet kunt volvoeren. Denkt, God heeft er Zijn wijze en heilige redenen toe om mijn lijdzaamheid te oefenen. Of denkt, God wil dat goede werk door een ander laten verrichten; niet David, maar zijn zoon Salomo moest de Heere dat huis bouwen. Dat wij ondertussen maar met de kinderen Israëls de tabernakel volgen, door de woestijn van deze wereld, langs gebaande en ongebaande wegen, in verzekering na zolang sukkel en omzwerven wij zullen veilig aanlanden over de Jordaan des doods, in het Kanaän daarboven, uit dit ellendig tranendal in de eeuwige tabernakel. Amen.

TWEE EN TWINTIGSTE KERKREDE

DE TEMPEL VAN SALOMO

HANDELINGEN 7:47-50

47 En Sálomo bouwde Hem een huis.

48 Maar de Allerhoogste woont niet in tempelen met handen gemaakt; gelijk de profeet zegt:

49 De hemel is Mij een troon, en de aarde een voetbank Mijner voeten; hoedanig huis zult gij Mij bouwen, zegt de Heere, of welke is de plaats Mijner rust?

50 Heeft niet Mijn hand al deze dingen gemaakt?

A. **VAN** zulke godvruchtige Joden, die niet op de tempel, maar op de waarachtige God Die in de tempel woonde hun vertrouwen stelden, heeft de dichter Israëls met een verheven toon opgezongen in Ps. 125:1 Die op den Heere vertrouwen, zijn als de berg Sions, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid.

1. Gij hoort hem melden van zulken die op de Heere vertrouwen.

a. De enige waarachtige God, Die uit dien hoofde het Vertrouwen moet wezen van alle einden der aarde, komt hier voor met Zijn eigen Naam, Zijn Gedenknaam Jehovah of Heere. Een Naam welke in zijn volle kracht God uitdrukt als de enige Wezenaar; Die het Wezen en bestaan van Zichzelf, en niet van een ander heeft. Die, integendeel, het wezen en bestaan geeft aan al wat buiten Hem is; ja, Die ook bijzonder nog het wezen en bestaan geeft aan al Zijn woorden, aan al wat Hij Zijn volk belooft, wanneer Hij die woorden van Zijn beloften op Zijn tijd daar stelt, en dus Zijn beloften vervult en waar maakt. In dat laatste opzicht, ik meen als Vervuller van Zijn beloften, was Hij aan die aartsvaders aan welke Hij het land Kanaän tot een erfbezitting had toegezegd, niet bekend geweest. Gelijk Hij door Zijn knecht Mozes aan de Joden, de kinderen van die vaders, eens verklaarde, Ex. 4:2: Ik ben Abraham, Izak en Jakob verschenen als God de Almachtige; doch met Mijn Naam Heere of Jehovah ben ik hun niet bekend geweest. Voor zoveel God de Almachtige Zich in de volle kracht en nadruk van die Naam aan die vaders niet had ontdekt, door het vervullen van Zijn gedane belofte, namelijk dat zij in hun zaad en kinderen het beloofde land van Kanaän zouden beërven.

b. Als zodanig nu is die enige en waarachtige God dan ook het grote en ene Voorwerp daar men geheel zijn vertrouwen op moet stellen, met verwerping van alles wat buiten Hem is. Die op de Heere vertrouwen, zegt de zanger Israëls. Door die spreekwijze drukt hij uit die voorname geloofsdaad, waardoor men overtuigd zijnde dat God machtig is, meer dan overvloedig te doen boven al dat wij bidden of denken kunnen, tot Hem in al onze ontmoetingen de toevlucht neemt, met een zekere hoop en verwachting van een goede uitkomst op de ene of andere wijze, ingevolge Gods onfeilbare toezeggingen.

2. En die nu zo doen, op die God Amen alleen vertrouwen, die zijn, zo vervolgt onze Goddelijke psalmdichter, als de berg Sions die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid. Het is bekend, dat de berg Sion een van die heuvels was op welke de stad Jeruzalem voor een gedeelte gebouwd was, en op welke ook in vervolg van tijd de tempel van

Salomo gesticht werd. En omdat die tempel met al wat er toe behoorde voorbeeldig was, en de Joodse tempelgangers moest opleiden tot geestelijke zaken, die met het geloof in de toekomstige Messias zijn vermengd, daarvandaan dan dat de berg Sion waarop Salomo Gods heilige tempel grondvestte, meermaals in de God gewijde Schriften wordt bijgebracht en gebruikt als een zinnebeeld, zo van Gods Kerk in het gemeen, als van alle gelovigen die derzelver ware leden zijn in het bijzonder. Om maar enige redenen hier bij te brengen. De aanzienlijke hoogte van die berg Sion, welke de tempelgangers tot verrichting van de godsdienst opklommen, moest hun herinneren hoe zij niet de dingen die beneden, maar de dingen die boven zijn zoeken, en dus hun wandel en burgerrecht in de hemelen moesten hebben. Gods tegenwoordigheid op die Tempelberg, daar Hij woonde onder de offerdiensten en lofzangen van Zijn volk, moesten te binnen brengen welke belofte Israëls Verbondsgod aan gelovigen en godvruchtige Israëlieten gedaan had, namelijk dat Hij in hen wonen en onder hen wandelen wil, zijnde hun tot een God, en zij Hem tot een volk. Gelijk dan ook de onwankelbare vastheid van die berg waarop de tempel was gebouwd, hen moest leren dat Gods Kerk en gemeente en alle ware aanroepers van Zijn Naam, al hun vertrouwen enkel gronden en vestigen moeten op de waarachtige en getrouwe Verbondsgod, Die in de tempel gediend werd, op Hem, Die de Petra en eeuwige Rotssteen van Zijn Kerk is. En derhalve moest men hier zijn vertrouwen op Gods belofte niet vestigen op de tempel en op de uiterlijke dienst aldaar, maar op de Heere des tempels, Die daarin gediend werd. Want, zegt de dichter in de aangehaalde Psalm, die op de Heere vertrouwen zijn als de berg Sions, die niet wankelt maar blijft in eeuwigheid.

B. En ziet, juist dat laatste gezegde, aandachtige toehoorders, bedoelt de heilige diaken en Christen martelaar Stefanus in dat gedeelte van zijn redevoering dat ik zo even heb voorgelezen.

1. In de drie voorgaande verzen had de heilige man de Joodse Raad, nevens al zijn valse beschuldigers zeer krachtig overtuigd van hun dwaze verbeelding, alsof de stad Jeruzalem en de Joodse godsdienst aldaar met al die ceremoniële zeden, welke Mozes aan de vaders had overgeleverd, voor eeuwig blijven zouden. En zulks had hij klaar en duidelijk bewezen uit Gods handelwijze omtrent de tabernakel van Mozes, waarin de Heere niet voor altijd, maar een zekere bepaalde tijd gediend was geworden. Ook vond die tabernakel zolang ze in Israël was geen vaste plaats, tot een blijk dat God Zich aan geen stad of plaats daar Hij gediend wilde worden gebonden heeft. Het was een draagbare en beweeglijke hut of tent, die dan hier, dan daar in de woestijn, daar de kinderen Israëls zich legerden, werd opgeslagen. En toen zij over de Jordaan in Kanaän vervoerd werd, onder de leidsman Jezus, dat is Jozua, vond ze daar ook al geen vaste plaats tot de dagen van David toe. Het is waar, dat deze grote koning genade bij God vond, en in zijn hart voornam om voor de God Jakobs een vaste woonstede, dat is een tempel te maken; maar hij werd van God om wijze redenen in dat voornemen verhinderd.

2. Maar de Joden tot welke Stefanus sprak, mochten menen, dewijl Davids zoon Salomo op last van God de tempel bouwde, en de mozaïsche dienst aan een vaste plaats hechtte binnen de stad Jeruzalem, op de berg Sion; zo moesten dan die tempel en de godsdienst daarin alle eeuwen verduren. En hiervandaan dat ijdel vertrouwen dat zij Gods verbondsvolk zouden blijven, omdat Gods tempel binnen hun muren was. Dat woord was hun vaders al vanouds in de mond bestorven: Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn deze! Jer. 7:4. Doch hoeveel wijzer en voorzichtiger hadden zij

gedaan, op zulke valse woorden niet te vertrouwen, en zich intijds te bereiden om zelf tot geestelijke tempelen van God gemaakt te worden, en op de Heere al hun vertrouwen te stellen tot zaligheid van hun zielen!

C. Althans, dat God geen huis of tempel tot een bestendige inwoning nodig heeft, bewijst onze diaken en martelaar Stefanus in de voorgelezen tekst:

I. Eerst, uit de ondergang van Salomo's tempel.

II. En dan, uit Gods geestelijke alomtegenwoordige en algenoegzame natuur. Zoals Hij ook onder de Evangeliedag, wanneer de hemel Zijn troon zou wezen en de aarde de voetbank Zijner voeten, in zulk een vaste en aan een enkele plaats gebonden tempel niet gediend zou worden.

EERSTE DEEL

Wat het eerste aangaat. Als Stefanus zegt, en Salomo bouwde Hem een huis, zo brengt hij de Joden als stilzwijgende en als zonder woorden de ondergang van Salomo's tempel onder het oog.

Het is waar, die vorige tabernakel der getuigenis waarin de Heere van het Joodse volk gediend werd, sedert hun omdolen in de woestijn tot de dagen van David toe, werd ten tijde van Salomo, Davids zoon, verwisseld in een vast gebouwde tempel op de berg Sion, binnen de muren van Jeruzalem. Zodat Stefanus met waarheid zei, Salomo bouwde de Heere een huis. Want volgens de heilige geschiedenis was het Salomo die de grondslag van dat huis, dat een groot en zeer prachtig bouwgevaarte was, legde in het vierde jaar van zijn koninklijke regering, in het vierhonderd tachtigste jaar na de uitgang van de kinderen Israëls uit Egypte. En hij bracht die bouw ten einde in het elfde jaar van zijn koninkrijk, dat is zeven jaren nadat de grond gelegd was, zoals wij breder hiervan kunnen lezen in 1Kon. 6 en 2Kron. 3.

Ook wijdde Salomo op een geheel plechtige wijze dat nu voltooide huis de Heere toe, zoals gij lezen kunt in 1Kon. 8, en (om niet alles aan te halen) God gaf er Zijn goedkeuring aan, als Hij in een zichtbaar teken van Zijn Goddelijke tegenwoordigheid van dat huis bezit nam, en aan die grote koning in een droom verscheen, en verzekerde van de verhoring van zijn gebed. En dat Hij Zich dat huis geheiligd had om Zijn Naam aldaar te doen wonen, en dat Hij hem en Zijn volk ten allen dage zegenen zou; doch onder die voorwaarde, indien hun hart maar volkomen met de Heere bleef.

B. Het was dan al de toehoorders van Stefanus' redevoering ten volle bekend, Salomo bouwde Hem een huis. Maar wat is er nu van dat huis geworden? Het heeft een einde genomen, en is door Nebukadnezar, de koning van Babel verwoest geworden. Ziet, dat geeft Stefanus stilzwijgend evenzo de Joden te verstaan, zeggende, Salomo bouwde Hem een huis.

Derhalve, het was ongerijmd onze heilige diaken van godslastering te verdenken en te beschuldigen, wanneer hij leerde dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats van stad en tempel zal verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd. Want was hun die verbreking Salomo's tempel overkomen; zou de Heere hetzelfde niet kunnen doen aan dit herbouwde huis, onder Zerubbabel begonnen, sedert de wederkering der Joden uit de gevangenis van Babel?

En in alle gevallen, indien God zulk een gebouw en tempel tot Zijn dienst volstrekt nodig had, dan zou het immers deze niet eerst door Salomo hebben laten bouwen, maar al in vorige tijden onder de dagen van Israëls richters, toen de Joden het land Kanaän in bezitting hadden. Nog meer, indien God zulk een huis volstrekt nodig had, hoe zou Hij dan Salomo's tempel hebben laten verwoesten? Ja, hoe zou Hij de Joden hebben kunnen bedreigen, gelijk Hij deed, dat ingeval zij de Heere hun God verlieten, Hij hun land zou verwoesten en dit huis neerwerpen? 1Kon. 9:6 en vervolgens.

TWEEDE DEEL

En om nog nader te tonen dat dit herbouwde huis, ik meen de tweede tempel die nu nog stond, van geen volstreekte noodzakelijkheid was voor de Heere en Zijn dienst, zo bewijst Stefanus dit vervolgens:

A. Uit Gods geestelijke alomtegenwoordige en algenoegzame natuur. Maar de Allerhoogste, zegt hij, woont niet in tempelen met handen gemaakt.

1. Hij spreekt in het gemeen van tempelen met handen gemaakt, welke tempelen het dan ook mogen zijn, of die van Salomo, of die van Zerubbabel die thans nog stond, en door Herodes de Grote merkkelijk verbeterd en verheerlijkt was. Denk hier benevens nog aan alle andere grote en heerlijke tempels die het heidendom de godheid had toegewijd. In zulke tempelgebouwen, hoe groot en ruim en heerlijke ook:

2. Woont de allerhoogste God niet.

a. Het is wel waar, Hij woont er wel, en is daar tegenwoordig door Zijn overal werkend verstand, macht en wil, waardoor Hij hemel en aarde vervult, en uit geen plaats kan worden uitgesloten. Ook heeft het die Allerhoogste behaagd, Zich op een bijzondere wijze tegenwoordig te vertonen, gelijk in de tabernakel, also ook in Salomo's tempel door een buitengewone openbaring van Zijn heerlijkheid, in een wolk tussen de vleugelen van de Cherubim, gevende van boven het verzoendeksel Zijn antwoord door Urim en Thummim; waarom dan ook gans Israël plechtig aldaar moest verschijnen voor het aangezicht des Heeren.

b. Maar alzo woont de Allerhoogste niet in tempelen met handen gemaakt, dat Hij dat werk van mensenhanden zou behoeven om daarin Zijn heerlijkheid te vertonen; veel minder, dat Hij in zulke tempels met Zijn Wezen of werkingen zou besloten en bepaald worden. Die dit zou denken, hij zou geheel onbetamelijke gedachten van Gods allervolmaaktst, algenoegzaam en geestelijk Wezen en werkingen hebben. Waarom ook Salomo bij het inwijden van de tempel, door hem gebouwd, om zo niet misduid te worden van het gemeen, openlijk zei, 1Kon. 8:27: Maar waarlijk, zou God op de aarde wonen? Ziet, de hemelen, ja de hemel der hemelen zou U niet begrijpen; hoeveel te min dit huis dat ik gebouwd heb? En hoe krachtig zijn de woorden van Paulus tot overtuiging van de heidenen, die op de tempels van hun afgoden zozeer gezet waren? Hand. 17:24: De God Die de wereld gemaakt heeft, en alles dat daarin is, Deze zijnde een Heere des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt.

En inderdaad geliefden! dit zeggen van Stefanus, en daarna van Paulus, dat de Allerhoogste niet woont in tempelen met handen gemaakt, is iets dat het licht de natuur zelf kon zien. Waarom ook de oude inwoners der aarde, toen de uiterlijkheden en het bijgehoof nog zo de overhand niet hadden, nauwelijks van tempels wisten. Tacitus, die in het einde van de eerste en in het begin van de tweede eeuw na Christus de zeden van de

oude Duitsers, en dus ook van de inwoners van deze Nederlanden beschreef, geeft van onze heidense voorvaders dat getuigenis: Dat zij het ver beneden de grootheid der goden rekenden, die of af te beelden in een menselijke gedaante, of te besluiten binnen de enge muren van een gebouw. De oude Perzen waren van hetzelfde begrip, naardien hun magie of zogenaamde wijzen, hun koning Xerxes aanraden al de tempels in Griekenland te verbranden; dit voor reden gevende, omdat de Grieken hun goden binnen muren besloten, daar immers voor hen alle dingen open zijn. En toen er al tempels begonnen te komen, waren ze eerst nog zonder dak van boven en open staande, om toch geen schijn te geven dat zij God in die tempels wilden besluiten.

Op een eigenlijke wijze dan, kan God niet gezegd worden te wonen in tempelen met handen gemaakt, en derhalve ook niet in Salomo's tempel, noch de tegenwoordige waarop Stefanus het oog had. En hoewel de Heere oudtijds in zichtbare tekenen Zijn tegenwoordigheid in de tempel van Jeruzalem woonde; zulk een buitengewone inwoning Gods was er thans niet meer te verwachten. Dit tegenwoordige huis zou eerlang verbroken en woest gelaten worden, en de ene steen op de andere niet gelaten; gelijk de gezegende Heiland bedreigde en voorspelde, toen Hij de laatste maal uit die tempel vertrok. Ook stond er nu een geheel andere en nieuwe huishouding Gods met Zijn Kerk onder de dag van het Evangelie te worden ingevoerd, waarin de godsdienst aan geen vaste plaats of een enkele tempel als die van Jeruzalem zou gebonden wezen. Alzo Christus Zijn Koninkrijk over de ganse aarde zou uitbreiden, onder Joden en heidenen, zodat men aan alle plaatsen heilige handen en harten tot God zou opheffen, van de opgang der zon tot haar ondergang. Gelijk van die dagen was voorspeld, Mal. 1:11: Van de opgang der zon tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaatsen zal Mijn Naam reukwerk (dat is van welriekende gebeden) toegebracht worden, en een rein spijsoffer, (dat is van een Gode behaaglijke wandel). Want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen, zegt de Heere der heirscharen. En dat heeft onze Stefanus, zo ik het wel begrijp, hier op het oog.

B. Wanneer hij zich beroept op het woord der voorspelling, de dagen van het Nieuwe Testament rakende, als hij:

1. Aldus zijn redevoering vervolgt: Gelijk de profeet zegt. Welke profeet? Het is Jesaja, die bij de Joden bij uitstek de profeet genoemd werd.

2. Die heilige man Gods voert de Heere sprekende in, in zijn Godsspraken, hoofdstuk 66:1,2, welke naar de aanhaling en verklaring van Stefanus aldus luidt: De hemel is Mij een troon, en de aarde een voetbank Mijner voeten. Hoedanig huis zult gij Mij bouwen? zegt de Heere; of, welke is de plaats Mijner rust? Heeft niet Mijn hand al deze dingen gemaakt?

a. De personen die de Heere in deze woorden aanspreekt, zijn de Joden, wier verwerping met verwoesting van stad en tempel de Heere bedreigd had; echter met enige bepaling, en onder belofte van hun bekering en weder inlijving in de Evangeliekerk; zoals blijkt uit enige hoofdstukken die voor hoofdstuk 66 van Jesaja voorgaan. Daar komen zij voor als zeer aangedaan over het verlies van hun tempel, en hunkerende naar deszelfs herstelling.

b. Daarop antwoordt nu de Heere met het begin van hoofdstuk 66, door aan te tonen dat dit gejammer over de tempel ontijdig was, nademaal de Joden bij hun herstelling in Kanaän, als die ooit komen zou, aan geen herstelling van de tempel hadden te denken.

Dit bewijst de Heere hieruit, omdat de godsdienst onder het Nieuwe Testament aan geen bijzondere tempel of beperkte plaats zou gebonden wezen, gelijk voormaals onder het Oude Testament. Want, zegt de Heere, de hemel is Mij een troon, en de aarde een voetbank Mijner voeten. De toespeling is op Gods oude inwoning in de tempel, en Zijn verkeren in het Joodse land. God woonde toen in de tempel, en verscheen in een zichtbaar teken tussen de Cherubim boven de verbondsark, alwaar Hij als Koning zat op Zijn troon; zodat men Hem kon toezingen uit Ps. 80:2: O Herder Israëls, Die Jozef als schapen leidt, Die tussen de Cherubim zit, verschijn blinkende. Van die tempeltroon gaf Hij aan Israël Zijn Goddelijke antwoorden; en de berg Sion daar de tempel op stond, de stad Jeruzalem en het ganse land Kanaän, was toen de voetbank Zijner voeten, daar Hij toen alleen op stond en wandelde. Maar nu, onder het nieuwe verbond, onder die verandering van huishouding in Zijn Kerk, zou God dat aardse heiligdom verlaten hebbende, Zijn troon in de hemel hebben, als Zijn Zoon door lijden volmaakt, in dat tegenbeeldige heiligdom, om te zitten aan des Vaders rechterhand, zou zijn ingegaan; en de ganse aarde onder de hemel zou hij dan hebben tot een voetbank Zijner voeten, daar Hij met Zijn Kerk op zou wonen.

Daarom mag de Heere het Jodendom dat zo bleef hangen aan die uitwendige tempel, wel vragen: Hoedanig huis zult gij Mij bouwen? Of welke is de plaats mijner rust? Dewijl Ik nu Mijn Kerk, wil de Heere zeggen, niet meer vergaderen zal binnen een bepaald land, binnen de grenspalen van Kanaän, gelijk Ik tot nog toe gedaan heb. Maar Ik zal deze over de ganse aarde uitbreiden, die van Mijn heerlijkheid moet vol worden (volgens de Godsspraak in Jes. 6:3). Zo kan hier geen enkele tempel of rustplaats voor Mij meer te pas komen. Neen! Mijn aanbidders zullen onder de evangeliedag aan alle plaatsen wezen, over de ganse aarde, die dan de voetbank mijner voeten zal zijn. Vergelijken wij hiermee hetgeen de Heere Jezus tot de Samaritaanse vrouw zei, Joh. 4:21-23: Vrouw, geloof Mij, de ure komt wanneer gijlieden noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden; maar dat de ware aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid. En waarheen ook het zeggen van Paulus wijst: Ik wil dan dat de mannen bidden in alle plaatsen, opheffende heilige handen, zonder toorn en twisting, 1 Tim. 2:8. De Heere geeft er ook reden van waarom Hij zulk een tempel of rustplaats niet meer nodig zou hebben. Heeft niet Mijn hand al deze dingen gemaakt? De ganse hemel en de ganse aarde is Mijner handen werk. Het zou derhalve niet voegen dat Ik maar onder een punt des hemels, op een enkele aarde-stip in een tempel zou blijven wonen, en zo schijnen de gehele rest van de aarde maar tevergeefs te hebben gemaakt. Neen! het moet eens openbaar worden dat alle dingen, gelijk zij door Mij zijn en door Mij bestaan als Mijner handen werk, ook even nader door Mij bevoorrecht zal worden. Mijn Kerk moet eens een Koninkrijk der hemelen, dat onder alle hemelen is, worden, en de ganse aarde des Heeren zijn, mitsgaders haar volheid, de wereld en die daarin woont. En alle einden der aarde moeten zich eens tot de Heere bekeren, en Hij heersen ook over de heidenen. En gevolglijk, zulk een tempel als nu te Jeruzalem is, zal dan geen plaats meer kunnen hebben, wanneer Joden en heidenen zich tot Mijn Kerk toevoegen, en een geestelijk werk Mijner handen worden zullen, en van Mij gemaakt tot tempelen Gods, woonsteden van God in de Geest. Daarop zag die vraag van Paulus aan de gelovige Korinthiërs, 1 Kor. 3:16: Weet gij niet dat gij Gods tempel zijt, en dat de Geest Gods in u woont?

En waren deze dingen nu alzo, volgens die Godsspraak van Jesaja, door onze Stefanus hier aangehaald en verklaard, dan konden de rechters en al de beschuldigers van deze

heilige man daaruit genoegzaam verstaan, dat de tempel van Jeruzalem niet altijd zou staan blijven, maar met de verandering van Gods huishouding in Zijn Kerk eens gewis een einde zou nemen.

En derhalve, om tot een besluit te komen, Stefanus had geen godslastering gesproken als hij gepredikt had, dat Jezus de Nazarener deze heilige plaats eens zal verbreken, en de zeden veranderen die Mozes had overgeleverd.

Met deze bouw van Salomo's tempel eindigt Stefanus zijn redevoering tot de Joodse Raad, en zou er waarschijnlijk uit Mozes en de Profeten nog meer hebben bijgevoegd, ware hij door zijn bittere vijanden in zijn rede niet gestuit geworden. Waarom hij in de drie volgende verzen tot toepassing van zijn verantwoording zal overgaan.

Als ik nu na afhandeling van deze overdeftige apologie, enkel uit de God gewijde Schriften opgemaakt, mijn gedachten nog wat nader laat gaan over het redenbeleid welke deze welsprekende redevoerder daarin heeft waargenomen, dan komt het mij als iets dat bijzonder opmerkelijk is voor, dat deze heilige diaken van Jeruzalem, een man vol wijsheid, gedreven en sprekende door de Heilige Geest, zich in die ganse redevoering niet eens beroepen heeft op Christus' opstanding uit de doden, en op Deszelfs grote en menigvuldige wonderwerken; gelijk hij dit zeker op goede gronden ook had kunnen doen. En alzomin beroept hij zich op de wonderen van Christus' apostelen, als die hij zelf ook onder het volk gedaan had; gelijk de Joodse Raad en het volk ook daarvan wel bewust waren. Alleen bediende hij zich van de Heilige Schriften van Mozes en de Profeten. Zijn gehele redevoering, van het begin tot aan het einde, is daaruit opgemaakt. Ook trekt hij zelfs het geschrevene hier en daar uit de Boeken van Mozes en uit de Boeken der profeten aan.

Wij mogen wel geloven, dat onze heilige martelaar billijke redenen tot zulk een wijs beleid in zijn redevoering tot de Raad en het volk zal gehad hebben.

1. Wat het eerste aangaat. Dat Stefanus Christus' opstanding en wonderwerken, mitsgaders die van Zijn apostelen en discipelen in deze zijn redevoering is voorbijgegaan, om uit het een en ander de waarachtigheid en Goddelijkheid der Evangelieleer te bewijzen, zal ik zeggen hetgeen ik voor mijzelf hiervan denk en gevoel. Het komt mij voor, dat onze heilige martelaar daartoe kan bewogen hebben de bewustheid van zijner vijanden verblindende, ongeloof en aanhoudende verharding daaronder. De weerspanningheid van hun vaders tegen de knecht Gods Mozes, die zij verstoten en verloochend hadden, niet-tegenstaande God hem tot hun verlosser en leidsman gezonden had, had hij opgehaald. Ook had hij derzelver ongelovigheid omtrent al de wonderen en tekenen die Mozes gedaan had in het land van Egypte, in de Rode Zee en in de woestijn, en dat wel veertig jaren lang, zeer billijk doorgestreken. Nu had Stefanus in vorige dagen meer dan één voorbeeld gezien van der Joden ongeloof en die ingewortelde vooroordelen tegen de grote wonderwerken van de Heere Jezus niet alleen, maar ook van die van Zijn apostelen; waaruit hem klaar bleek, dat dit latere nageslacht even zo boos en verkeerd was als hun vaders in de woestijn. Bijzonder had hij gezien hoe ongelovig en tevens boosaardig de Joodse Raad, voor welke hij dan zijn verantwoording deed, zich daaromtrent had aangesteld. Als Jezus Lazarus uit de doden had opgewekt, toen vergaderde terstond de Joodse Raad, en zeide: Wat zullen wij doen? Want deze Mens doet vele tekenen; indien wij Hem alzo laten geworden, zij zullen allen in Hem geloven; en de Romeinen zullen komen en wegnemen beide onze plaats en volk, Joh. 9:47,48. En als Petrus en Johannes

een kreupel geborene aan de poorten van de tempel genezen hadden, toen vergaderden zij wederom, en zeiden: Wat zullen wij deze mensen doen? Want dat er een bekend teken door hen geschied is, is openbaar aan allen die te Jeruzalem wonen; en wij kunnen het niet loochenen, Hand. 4:16. Wat gebeurde er, toen onze gezegende Heiland de geest gaf aan het kruis? Het voorhangsel des tempel scheurde in tweeën, van boven tot beneden; de aarde beefde, de steenrotsen scheurden, de graven werden geopend, en vele lichamen der heiligen die ontslapen waren werden opgewekt. En uit de graven uitgegaan zijnde na Zijn opstanding, kwamen zij in de heilige stad, en zijn velen verschenen. En nochtans, hoe ongelovig en hardnekkig bleven de Joden? Wat zeg ik! ofschoon Christus Zelf uit de doden verreezen, en de Joodse overpriesters en ouderlingen van de waarachtigheid van Zijn opstanding verzekerd werden door de Romeinse krijgsknechten, de wachters bij Zijn graf; hun goddeloosheid ging echter zover, dat zij deze lieden met veel geld omkochten, om die leugenmare onder het volk te verspreiden, dat Jezus' dode lijk van Zijn discipelen gestolen was terwijl de wachters sliepen. Uit hoofde van dit ongeloof der Joden omtrent Christus' opstanding, en al de wonderen door Hem en Zijn apostelen gewrocht, mitsgaders derzelver aanhoudende verharding in dat ongeloof, gaat onze Stefanus voorbij het bewijs, dat hij anderszins ook daaruit zou hebben kunnen nemen, voor de waarachtigheid en Goddelijkheid van Zijn leer en prediking.

2. En hij bedient zich tot het bereiken van datzelfde einde, alleen van dit nog veel krachtiger bewijs, genomen uit de Heilige Schriften van Mozes en de Profeten, die van de Joden voor Goddelijk gehouden werden. Hopende dat zij hierdoor onder Gods medewerking tot overtuiging gebracht zouden kunnen worden.

En inderdaad! indien ik het wel begrijp, (want ik geef over dit redenbeleid van Stefanus' redevoering mijn eigen gedachten op) zulk een zegen kon onze heilige martelaar veeleer verwachten van die Goddelijke Schriften, dan van alle wonderwerken, hoe groot en hoe vele zij ook waren. Hiertoe vind ik meer dan één reden.

Vooreerst, daar de wonderwerken van Christus en Deszelfs apostelen aan de meeste Joden zeer verdacht, en van de ongelovigen onder hen voor een werk des duivels werden uitgekreten; daar werden integendeel de Schriften van Mozes en de Profeten van al de Joden, indien zij geen vrijgeesten of godloochenaars waren, geloofd van een Goddelijke ingeving te wezen. Hiervandaan, dat de apostel der besnijdenis Petrus aan de Joden, in de landen van hun verstrooiing onder de heidenen wonende, aldus schreef: Wij hebben het profetische Woord dat zeer vast is, en gij doet wel dat gij daarop acht geeft, 2Petr. 1:19. Naar de kracht van het grondwoord, *vaster*. Wij hebben het profetische woord dat vaster is, namelijk vaster dan Christus' verschijning en gedaanteverandering op de berg, Matth. 17:1-5; waarvan de apostel even tevoren sprak: Wij zijn aanschouwers geweest van Zijn Majesteit. En welke verschijning van Christus op die berg van de ongelovige Joden als een kunstig verdichte fabel werd aangezien. En de reden van deze nog meerdere vastheid van het profetische Woord dan die verschijning, geef Petrus in het 21ste vers: Want de profetie is oudtijds niet voortgebracht door de wil eens mensen; maar de heilige mensen Gods, door de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.

Ten tweede, Stefanus was ten volle overtuigd dat de wijze God de Schriften van Mozes en de Profeten als het gewone middel geschikt had, om daardoor de Joden tot het geloof in Jezus' leer en wonderen te bewerken. Waarom de vader van alle Joden, Abraham, sprekende wordt ingevoerd aangaande zijn kinderen, Luk. 16:30-31: Indien zij Mozes

en de Profeten niet horen, zo zullen zij zich ook niet laten gezeggen, al ware het dat iemand uit de doden opstond en tot hen gezonden werd.

Ten derde, bewijst onze diaken de Joodse Raad en al het volk alleen tot Mozes en de Profeten, omdat die in hun Schriften overvloedig van Christus getuigen, en van alle zaken Hem aangaande. Onderzoekt die schriften, was daarom Zijn trouwhartige vermaning aan de Joden, gevende daarvan deze reden: Die Schriften zijn het die van Mij getuigen, Joh. 5:39; en terstond laat hij er met duidelijke woorden nog op volgen: Mozes heeft van Mij geschreven. Daarom mocht Filippus, toen hij Jezus gevonden had, wel zeggen tot Nathanaël, Joh. 1:46: Wij hebben Dien gevonden, van Welke Mozes in de wet geschreven heeft, en de Profeten, namelijk Jezus de Zoon van Jozef van Nazareth. En eindelijk, kon Stefanus geen klaarder en meer onbetwistbaar bewijs voor de waarheid van zijn leer en prediking aan de Joodse Raad en al zijn toehoorders geven, dan dat hij uit de Schriften van het oude verbond, die zij voor Goddelijk hielden, betoogde dat de alwetende God, Die van den beginne aan verkondigd had het einde, en vanouds af de dingen die nog niet geschied zijn, Jes. 46:10, aan Zijn knechten Mozes en de Profeten zovele eeuwen tevoren, geopenbaard had de komst in de wereld van die grote Profeet gelijk Mozes, en met Deszelfs komst de afschaffing van de ceremoniële zeden; alzo dat de ware dienst Gods niet meer aan die plaats en aan die tempel te Jeruzalem gebonden zou blijven. In zodanige gebruikmaking van de Schriften van Mozes en de Profeten was hem zijn grote Meester Jezus al voorgegaan; Die, zullende Zijn discipelen een overtuigend bewijs geven dat Hij eerst moest lijden, en daarna in Zijn heerlijkheid ingaan, met de wet van Mozes begon, en vervolgens al de schriften der Profeten doorwandelde, en hun uitlegde in al die Schriften hetgeen van Hem geschreven was, Luk. 24:26,27. En datzelfde spoor van Christen en van Stefanus volgde Paulus ook naderhand, als hij de Joden te Rome wilde bewijzen dat Jezus van Nazareth de Christus was. Hij gebruikte daartoe alleen de Schriften van voorzeggingen, zonder dat ik iets lees van Christus' wonderwerken. Aldus heeft Lukas aangetekend, Hand. 28:23: Als de Joden hem een dag gesteld hadden, kwamen er velen in zijn woonplaats. Dewelke hij het Koninkrijk Gods uitlegde, en betuigde en poogde hen te bewegen tot het geloof van Jezus, beide uit de wet van Mozes en uit de Profeten, van 's morgens vroeg tot de avond toe. Ik heb mij wat langer dan gewoonlijk bij dit redenbeleid van Stefanus' predikatie opgehouden, omdat het een stuk van het alleruiterste gewicht is. Niet alleen om daaruit de Goddelijkheid der voorzeggingschriften te betogen, maar ook om het Christendom te doen zien welk gebruik men in navolging van onze Stefanus van de Schriften van Mozes en de Profeten te maken heeft, om daaruit de waarachtigheid en Goddelijkheid van de Christelijke godsdienst te bewijzen.

KOM, dat wij nu geliefde toehoorders, van het tot dusverre verhandelde een recht gebruik maken tot opbouwning in ons allerheiligste geloof. Wij hebben gehoord, dat koning Salomo de Heere een huis bouwde, en dat achtereenvolgens het profetische Woord de Allerhoogste niet woont in tempelen met handen gemaakt. Hier heeft de Heere dat oude heidendom van de tempel nu verlaten, om over de ganse aarde, de voetbank Zijner voeten, Zich een volk te vergaderen, om daarin geheiligd en verheerlijkt te worden. Dat wij allen dan daarnaar trachten, om van God tot geestelijke tempelen gemaakt te worden; tempelen, welke de Heere van de wereld afzondert als een geestelijk werk Zijner

handen; tempelen, die opwassen in genade en kennis, tot een woonstede van God in de Geest; tempelen, waarin Hij dagelijks van ons gediend en verheerlijkt moet worden.

A. Maar wat is hieromtrent niet een groot gebrek in ons Christendom?

1. De meeste mensen bekommeren zich daar het minst over, alsof het een zaak was van weinig belang. Elk noemt God zijn God, en belooft zich vast de hemel. Maar als men eens behoorlijk nagaat de steunsels en gronden waarop velen hun hoop op de hemel bouwen, men zal bevinden dat het niet is Christus Jezus, Die in dit bouwen onze uiterste Hoeksteen moet zijn; maar dat het een zandgrond is, die dat gebouw in de ure des doods zal doen instorten, en de val groot maken.

De een bouwt het huis van zijn verwachting op de hemel, op zijn uiterlijk lidmaatschap, op uitwendige godsdienstplichten die al menigmaal harteloos worden waargenomen; en om alles in een woord te zeggen, op de zichtbare voorrechten van de Kerk, roepende en ook roemende daarop met de vleselijke Joden: Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn deze! Doch van de profeet genoemd een vertrouwen op valse woorden, Jer. 7:4.

Een ander bouwt hieromtrent op zijn burgerlijke en zedige wandel, menende door zijn eigen doen en werken God aan zich te verplichten, en daardoor de hemel te verdienen. Tegen de getrouwe waarschuwing van de Heiland, Luk. 17:10: Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt, wij zijn onnutte dienstknechten, wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.

Een ander weer vertrouwt op een algemene barmhartigheid Gods buiten Christus, alsof God die geven zou aan elk die maar in zijn uiterste roept: O God, zijt mij zondaar genadig!

Deze en dergelijke inbeeldingen zijn de voornaamste steunsels waarop men in de verwachting van zaligheid het huis van zijn hoop bouwt, terwijl men Christus Jezus, de uiterste Hoeksteen waarop men die tempel moest vestigen, geheel voorbijziet.

Och! of gij eens daarnaar trachtte om door Christus alleen tot God te gaan, Die de enige Weg, de Waarheid en het Leven is; zonder Welke niemand tot de Vader kan komen; en door Zijn hart vernieuwende Geest te worden wedergeboren tot een levende hoop op de hemel.

2. Salomo bouwde wel dat huis; maar gelijk wij Stefanus ook hebben horen zeggen, hij bouwde Hem dat huis; dat is, hij bouwde het voor de Heere, hij wijdde het de Allerhoogste alleen toe, opdat er Die, en geen afgoden of enig schepsel in gediend en verheerlijkt worde. Het is waar, grove afgodendienst plegen wij wel niet met onze godshuizen en tempels, om die in navolging van het pausdom de heiligen toe te wijden; maar heiligen en wijden wij wel onszelf in ziel en lichaam, als geestelijke tempelen de Heere toe, door een oprechte en gehele overgave aan Hem? Daar de meesten immers zichzelf aan de wereld en de zondendienst toewijden, in een ijdele en ongebonden levenswijze, stellende hun leden tot wapenen der ongerechtigheid, Rom. 6:13.

3. En als wij het gebouw van Nederlandse Kerk in het algemeen in deze dagen beschouwen, zo berispelijk, zo ontsierd, zo vol gaten en reten; wat is daaruit anders te vrezen dan een eindelijk verval en instorting? Want daar de zonden de overhand krijgen bij een volk, daar kan de Heilige Israëls niet blijven wonen. De Joodse historieschrijver Josephus heeft aangetekend: Dat kort voor de verwoesting van de tempel op het pinksterfeest, de priesters naar gewoonte zijnde ingegaan in het heiligdom om aldaar de diensten plegen, eerst een groot gedruis en gekraak gehoord hebben, en daarop een luide stem,

komende uit het binnenste van het gebouw, en roepende: Laat ons van hier gaan! Een naar voorteken van de ondergang. En komt er onder ons geen beterschap, wij hebben hetzelfde oordeel te duchten wegens de treurige voorbeelden die wij daarvan al zien en horen in zovele van onze geloofsgenoten in andere landen, die reden hebben tot God te zuchten uit Ps. 74:7-9: Onze wederpartijders hebben Uw heiligdommen in het vuur gezet; Ter aarde toe hebben zij de woning van Uw Naam ontheilgd. Zij hebben in hun hart gezegd, laat ze ons tezamen uitplunderen; zij hebben al Gods vergaderplaatsen in het land verbrand. Wij zien onze tekenen niet, er is geen profeet meer, noch iemand bij ons die weet hoe lang!

B. Ondertussen moeten wij ook zeggen tot opbeuring en moedgeving van godvrezenden, die zich bekommeren over de verbreking Jozefs, Amos 6:6, dat de poorten der hel Gods Kerk niet zullen kunnen overweldigen. In het midden van alle stormen en baren is bij u de Heere der heirscharen. Hij verwaardigt u, gij die Gods tempel zijt, in wie de Geest Gods woont, met de blijken van Zijn genadige tegenwoordigheid; zo door u te bewerken tot bekering en heiligheid, als door u, in droefheid menigmaal neergebogen, zo gevoelig te troosten, ja, in het werk der genade te sterken hetgeen Hij aan u gewrocht heeft, Ps. 68:29; en dus Zijn werk in het leven te behouden in het midden der jaren, Hab. 3:2.

Werd Salomo's tempel in een tijd van vrede gebouwd, en hoorde men daaraan geen hamerslag; dat het u lere vrede te houden onder elkaar; en al verschilt men wat in gevoelens en bevattingen over waarheden die van minder belang zijn, en het fundament van zaligheid niet raken, de een de ander te verdragen.

En altijd gedenkende, dat gij Gods tempel zijt en dat de Geest Gods in u woont. Draag nauwkeurige zorg om uzelf heilig en onbesmet te bewaren van de wereld; gevende de zondige begeerlijkheden en wellusten des vleses geen plaats in uw hart, en stellende uw lichamen, die tempelen des Heiligen Geestes zijn, Gode tot een levende, heilige en Hem welbehaaglijke offerande, hetwelk is onze redelijke godsdienst.

Dan kunnen wij ons verzekeren van een nog meer volmaakte tempel daarboven in de hemel; daar noch zon, noch maan, noch een lichamelijke tempel zijn zal. Maar daar de heerlijkheid Gods ons zal omstralen met een licht, de allerkostelijkste steen jaspis gelijk, en daar de almachtige God Zelf en het Lam onze tempel zijn zal. Amen!

DRIE EN TWINTIGSTE KERKREDE

STEFANUS' ERNSTIGE BESTRAFFING AAN ZIJN VIJANDEN

HANDELINGEN 7:51-53

51 Gij hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, gij wederstaat altijd den Heiligen Geest; gelijk uw vaders, also ook gij.

52 Wien van de profeten hebben uw vaders niet vervolgd? En zij hebben gedood degenen die tevoren verkondigd hebben de komst des Rechtvaardigen, van Welken gijlieden nu verraders en moorders geworden zijt;

53 Gij, die de wet ontvangen hebt door bestellingen der engelen, en hebt ze niet gehouden.

A. **NAUWELIJKS** kan er hatelijker zonde begrepen worden, dan zijn naasten te beschuldigen van zonden waaraan men in de hoogste graad zelf schuldig staat. Als Achab, de koning van Samaria, na zoveel hemeltergende zonden te hebben begaan en zijn onderdanen tot afval van God en Zijn heilige dienst te hebben vervoerd, evenwel nog de stoutheid had van de profeet Gods Elia van oproer te betichten, zijt gij die beroerder Israëls? Toen gaf hij hierdoor de man Gods het recht om de koning in een heilige ijver voor de geschonden Majesteit Gods, bij Wie al de koningen dezer aarde als niets te achten zijn, tegemoet te voeren: Ik heb Israël niet beroerd, maar gij en uws vaders huis, daarmee, dat gijlieden de geboden des Heeren verlaten hebt, en de Baäl nagevolgd zijt, 1Kon. 18:17,18. Ziet, dit mag heten een ander met zijn eigen vuil te bekladden. En het hatelijke en schandelijke van zulk een misdrijf bracht Paulus eens met veel ernst de Joden van zijn dagen onder het oog: Daarom zijt gij niet te verontschuldigen o mens, wie gij zijt, die anderen oordeelt. Want daar gij een ander in oordeelt, veroordeelt gij uzelfen, omdat gij doet dezelfde dingen. Ziet, gij wordt een Jood genoemd en rust op de wet en roemt op God; en gij weet Zijn wil, en beproeft de dingen die daarvan verschillen, zijnde onderwezen uit de wet. En gij vertrouwt uzelfen te zijn een leidsman der blinden, een licht dergenen die in de duisternis zijn, een onderrichter der onwijzen, en een leermeester der onwetenden. Daar gij dan een ander leert, leert gij uzelfen niet? Die op de wet roemt, onteert gij God door de overtreding der wet? En daaruit dan trekt Paulus dit wettig besluit: De Naam Gods wordt om uwentwil gelasterd onder de heidenen. Dit alles en nog meer dat deze grote apostel ten laste van de Joden inbrengt, kunt gij in het brede lezen in zijn Brief aan de Romeinen, het 2de hoofdstuk.

B. Even diezelfde voet houdt ook onze heilige Stefanus, de getrouwe diaken van Jeruzalems Kerk, in het slot van zijn overdeftige verantwoording voor de Joodse Raad, begrepen in de zo even voorgelezen woorden.

1. Wij hebben hem tot hiertoe zich zo manmoedig als gepast horen verdedigen tegen zijn beschuldigers, die voor de rechtbank van het Joodse sanhedrin hadden ingebracht, vers 13,14 van het vorige hoofdstuk: Deze mens houdt niet op lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats en de wet. Want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat Hij de zeden veranderen zal

die ons Mozes overgeleverd heeft. In zijn antwoord op die beschuldiging heeft hij zeer klaar bewezen, uit het kerkbestuur dat God met de Joodse vaders gehouden had, dat de zuivere dienst Gods aan geen vaste plaats gebonden was, en dat de kerkzeden door Mozes overgeleverd, niet altijd, maar voor een tijd waren. En diensvolgens, dat er niet de minste lastering in zijn leer en prediking lag tegen God, noch tegen Mozes Zijn knecht, noch tegen de heilige wet; van hetwelk alles hij ook in zijn verantwoording met de uiterste eerbied sprak.

2. Maar nu wil Stefanus voordat hij eindigt, die vuile beschuldiging eens gaan omkeren, en tegen zijn beschuldigers, ja, de rechters zelf gaan aanvoeren, aantonende het hatelijke en schandelijke dat er in dat vals beschuldigen lag; overmits zij zelf zovele lasterlijke daden bedreven hadden tegen Mozes en andere mannen Gods, ook tegen Mozes' heilige wet, en dus in de hoogste graad schuldig stonden aan datgene dat zij hem onrechtvaardig ten laste legden.

C. Zulks doet Stefanus, vervuld met de Heilige Geest, op een zeer betamelijke wijze in het slot van zijn redevoering, bij wijze van toepassing van het verhandelde op het gemoed van zijn toehoorders. Of enigen van hen door hulp van Gods genade, eens tot inkeer en verbetering van levensgedrag gebracht mochten worden!

Hierin houdt hij deze orde in onze tekst:

I. Dat hij eerst aanwijst, hoe halsstarrig hun vaders en ook zij zich ten allen tijde hebben aangekant tegen de Heilige Geest, Die in en door Mozes, in en door de profeten, in en door de Messias Zelf, Jezus de Nazarener, tot hen sprak, in de twee eerste voorgelezen verzen.

II. En dan, hoe ijdel en schandelijke het was, hem, Stefanus, van lastering tegen Mozes' wet te beschuldigen, daar zij die wet door de dienst van engelen tot hen overgebracht, in het geheel niet hielden, in het laatste vers.

EERSTE DEEL

Toen de heilige diaken en martelaar zijn verantwoording begon, sprak hij in de geest van zachtmoedigheid, en zijn woord ademde enkel liefelijkheid en vriendelijkheid, ontzag en eerbied voor zijn rechters. Het was: Gij mannen, broeders en vaders, hoort toe. Maar nu hij zijn redevoering zal gaan sluiten, verandert hij van taal en toon, en gebruikt woorden die zijn vervolgers geheel niet aangenaam in de oren klonken.

A. Hij spreekt ze in grote ernst aan, en benoemt ze met namen recht passende op hun verharding en toenemende boosheid, uit hunner aller aangezichten overvloedig te lezen: Gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren. Dit is een stout woord van een onverschrokken gemoed, niet in haastigheid, maar met een welberaden overleg voortgebracht. Hij heeft genoeg begrepen, hoe zijn heilige redevoering niet de minste ingang vond bij dit verharde volk. Hun vergramde aangezichten en dreigende gebaren wezen klaar aan met welk ongenoegen zij zijn redenen aanhoorden; en misschien wel, dat hij uit het gemor van deze en gene in de Raad heeft bemerkt, dat zij gereed stonden hem in de rede te vallen, indien hij verder voortging. Daarom verkloekt hij zich, en de Geest van zachtmoedigheid die Stefanus bezielde, ontdekt zich ook aan hem op deze stonde en te dezer ure een Geest te wezen, niet van vreesachtigheid maar van kracht, waardoor men zich niet schaamt de getuigenis van onze Heere, noch van Zijn gevangenen, maar

verdrukkingen lijdt met het Evangelie naar de kracht Gods, 2Tim. 1:7,8. Waarom hij deze onbezonnenen met veel ernst en ijver onversaagd en kloekmoedig onder de invloed van de Heilige Geest tegemoet voert: Gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren.

1. Hij noemt ze hardnekkigen, met een spreekwijze van weelderige paarden, die naar toom noch gebit luisteren, ontleend. Waardoor hun dan verweten wordt hun aanhoudende weerstreving tegen alle getrouwe raad van God en Zijn dienstknechten, om hen aan Zijn zalige liefdedienst te gewinnen, en geleid te worden op de hemelweg. Zo komen de Joden al vanouds voor; en de Heere klaagde er al over bij het leven van Mozes, Ex. 32:9: Ik heb dit volk gezien, dat het is een zeer hardnekkig volk. En zo waren zij thans nog, halsstarrig, alle getrouwe raad van Jezus, van Zijn apostelen, van Stefanus en alle godvruchtigen die hen waarschuwdten tegen het nakende verderf, in de wind slaande.

2. Geen wonder; die hardnekkigheid komt hun daar vandaan, dat zij onbesnedenen van harten en oren waren, zegt Stefanus ook, om hiermee tegen te gaan die ijdele roem daar hun monden ten allen dage vol van waren; namelijk dat zij besneden waren, en uit dien hoofde Gods volk en kinderen Abrahams. Doch zij hadden Abrahams geloof niet, en deden Abrahams werken niet. Hoewel zij het teken der besnijdenis in het vlees hadden, zij hadden er de betekende en verzegelde zaak niet van, gelijk Abraham; die dat teken der besnijdenis ontving om hem te verzegelen dat Christus' toekomende gerechtigheid, door zijn geloof in Hem, hem al was toegerekend toen hij nog in de voorhuid was, naar de taal van Paulus, Rom. 4:11. En diensvolgens waren zij:

Onbesnedenen van harten; geheel verhard en vereelt door de voorhuid van de natuurlijke verdorvenheid en vleselijke begeerlijkheid, in welke zij ontvangen en geboren waren. Dat lichaam der zonde en des vleses was nog niet uitgetrokken door de wedergeboorte; welke de besnijdenis is die zonder handen geschiedt, Kol. 2:11. Daarover klaagde de profeet Jeremia al in oude dagen, Jer. 9:26: Al de heidenen hebben de voorhuid; maar Israël heeft de voorhuid des harten; en daarom vermaande hij dit volk: Besnijdt u den Heere, en doet weg de voorhuid uws harten, gij mannen van Juda en gij inwoners van Jeruzalem, Jer. 4:4.

En gelijk zij onbesnedenen van hart waren om God te vrezen en te beminnen, zo waren zij ook onbesnedenen van oren om Zijn wil te horen en het Evangelie van Christus aan te nemen. Alzomin als de oude Joden naar Mozes en de volgende profeten wilde horen, alzomin thans hun hardnekkige kinderen, naar Hem Die meerder dan Mozes was, Die zij verworpen en gekruisigd hadden; en nog alzomin naar Stefanus en andere gezanten Gods, van Hem gezonden, en in Zijn Naam hen tot bekering roepende.

Maar, mocht iemand denken, is dit nu al wel gedaan van onze Stefanus? En is het met de eerbied en het ontzag die men zijn rechters in de vierscharen voor welke die heilige man hier staat en zijn goede zaak bepleit, verschuldigd is, wel overeen te brengen? Dat hij hen zo hevig toespreekt, en hun zonden waaraan zij werkelijk schuldig waren verwijt: Gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren! Immers gebod Mozes' wet uitdrukkelijk de goden niet te vloeken, en de oversten des volks niet te lasteren, Ex. 22:28. Doch hierop moet men aanmerken:

Vooreerst, dat die aangehaalde wet wel verbiedt de overheden en vorsten des volks te vloeken en te lasteren, (hetwelk Stefanus hier ook geenszins doet) maar even daarmee verbiedt ze niet onrechtvaardige rechters en overheden, wanneer die ons in onze eer of

goede naam onschuldig aantasten, of ook de eer Gods en Deszelfs zaak te na komen, hun zonden die zij waarlijk begaan hebben op het levendigste en nadrukkelijkste voor ogen te houden; zo tot bescherming en verlossing van de verdrukte onnozelheid, als tot voorstand van waarheid en deugd, en tot wering van alle onrecht uit het gericht.

Ten andere, al had Stefanus de zachtmoedigheid van Mozes gehad, zou hij door valse beschuldiging in doodsgevaar gebracht, over zulk een ongerechtigheid zijn ongenoegen niet tonen, en tegen zulk een boze handelwijze niet uitvaren door openlijke bestraffing? Gelijk ook zijn uitgang uit dit leven, toen hij gestenigd werd, duidelijk zal bewijzen dat hij deze rechtmatige bestraffing de overheden en het volk gegeven had, niet uit een verbitterd gemoed, maar uit liefde tot hun behoud en zaligheid. Heere, reken hun deze zonde niet toe! zullen zijn laatste woorden zijn.

B. Dat hij ondertussen zulk een harde taal had moeten gebruiken, gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, zal hij terstond op goede gronden gaan aandringen, als hij erbij voegt: Gij wederstaat altijd de Heilige Geest, gelijk uw vaders alzo ook gij.

1. Als Stefanus hier spreekt van een wederstaan van de Heilige Geest, met een woord hetwelk betekent iets met geweld te stuiten, en daarop vijandig aan te vallen om het te beletten en te verhinderen:

a. Moet dit niet verstaan worden van het inwendige werk des Heiligen Geestes, tot bekering en vernieuwing van de mens. Want dat genadewerk waarin de Heere aan hen die geloven betoont de uitnemende grootheid Zijner kracht, naar de werking der sterkte Zijner macht, gelijk er Paulus van spreekt, Ef. 1:19, is altijd onoverwinnelijk en onweerstandbaar. Waarom onze gezegende Heiland het een trekken noemde; niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader Die Mij gezonden heeft hem trekke, Joh. 6:44. Zoals Hij in dat trekken ook nagelopen wordt, Hoogl. 1:4. Dan geeft Hij een nieuw hart en een nieuwe geest in het binnenste; een hart om te verstaan, ogen om te zien en oren om te horen, Deut. 29:4.

b. Neen, maar dit wederstaan van de Heilige Geest moet worden opgevat van de uitwendige roeping, waarin de Heilige Geest, gelijk oudtijds door Mozes en de Profeten tot de Joodse vaders, alzo nu door Christus en Zijn apostelen tot hun kinderen, en thans ook door Stefanus tot hen sprak. Het is hier dan zulk een wederstaan van de Heilige Geest, waardoor men het woord van de Heilige Geest, door Zijn dienstknechten gesproken, tegenloopt, dat versmaadt en verwerpt, bespot en lastert. Waardoor men ook het werk van de Heilige Geest, door Zijn dienstknechten verricht tot bekering en heiliging van zondaren, smadelijk veracht; en des Geestes gemene verlichting en overtuiging aan het hart door allerlei dwaze bedenkingen en liefde tot de wereldse dingen tegengaat en uitdooft; en uit dien hoofde dan ook Gods dienstknechten zelf smadelijk bejegen. Hoedanig wederstaan van de Heilige Geest ook met andere spreekwijzen in de Heilige Bladeren wordt uitgedrukt, van de Heilige Geest te bedroeven, Ef. 4:30, Hem uit te blussen, 1Thess. 5:19, en Hem smarten aan te doen. Gelijk Jesaja dit al ten laste van het oude Israël had aangetekend, Jes. 63:10: Maar zij zijn wederspanning geworden, en hebben Zijn Heilige Geest smarten aangedaan. Daarom is Hij hun in een vijand verkeerd; Hij Zelf heeft tegen hen gestreden.

2. Daarom mocht hier Stefanus zijn rechters en beschuldigers, ook het ganse Joodse volk voor het grootste gedeelte, wel ten laste leggen: Gij wederstaat altijd de Heilige Geest. Dat is aanhoudend uw werk en vijandige bezigheid geweest, zonder op te houden; en gelijk uw vaders dat gedaan hebben, alzo gij; gij volgt hierin hun voetstappen, en hebt

het niet beter, maar nog wel erger gemaakt. En dat beide zal onze heilige martelaar terstond ook bewijzen met weinig woorden tot hun aller overtuiging.

a. Wat aangaat hun vaders. Hoe die de Heilige Geest, sprekende door, en werkende in de profeten, ten allen tijde wederstaan hebben, daarvan kon hij uit de Heilige Schriften met volle verzekerdheid zeggen en vragen: Wie van de profeten hebben uw vaders niet vervolgd? En zij hebben gedood degenen die tevoren verkondigd hebben de komst des Rechtvaardigen.

Hij spreekt van de profeten; Mozes de profeet der profeten, en al die andere zieners en heilige mannen Gods, die na Mozes gevolgd zijn, aan welke de Heere Zijn raad openbaarde, en die van Hem tot de Joden gezonden werden. Niet alleen om hen te onderwijzen, tot deugd en heiligheid des levens op te wekken; maar bijzonder ook (om ons bij Stefanus' woorden te bepalen) om tevoren te verkondigen de komst des Rechtvaardigen. Hij spreekt hier van die Rechtvaardige bij uitnemendheid, dat is de Messias, aan de vaders beloofd tot Israëls verlossing en een verzoening der zonden. Die, naar de Schriften der profeten, niet slechts rechtvaardig in Zichzelf en ten enen male onzondig, maar ook de Jehovah onze gerechtigheid moest zijn, om als zodanig voor Zijn uitverkorenen volk het rantsoen aan Gods gerechtigheid te betalen, en door Zijn gerechtigheid gelovig aangenomen, dat Zijn volk ook dadelijk van de zonden te verlossen en zalig te maken. Het oogmerk nu waartoe die profeten gezonden werden, was om tevoren te verkondigen de komst van die Rechtvaardige; want van Dezen geven al de profeten getuigenis, dat een iegelijk die in Hem gelooft, vergeving der zonden zal ontvangen door Zijn Naam, Hand. 10:43. En op die verkondiging door de profeten werd Hij ook van de Joden, als zullende eens komen, verwacht; waarvandaan die bekende vraag van de gezanten van Johannes de Doper aan onze Heiland: Zijt Gij Degene Die komen zou, of verwachten wij een ander?

Maar hoe zijn nu die profeten van de Joodse vaders bejegend geworden? Stefanus mocht wel vragen: Wie van de profeten hebben zij niet vervolgd? Hoe zij Mozes in de woestijn al geplaagd hebben en hem het leven bitter gemaakt, is uit zijn Schriften bekend; bijzonder uit zijn merkwaardige klacht, Ex. 17:4: Wat zal ik dit volk doen? Er scheelt niet veel aan of zij zullen mij stenigen. Hoe zij met de andere profeten hebben omgesprongen, Elia en Elisa, Jesaja, Jeremia en anderen meer, behoefde Stefanus hun niet te bewijzen, als ten overvloede uit de historie de Joden bekend. Ook waren er thans nog graven en graftekens in het Joodse land, die tegen hen getuigen konden dat hun vaders ook enigen der profeten gedood hadden. Waarom de Heiland de Joden van Zijn dagen daarop wees, Matth. 23:29,30: Gij geveinsden, gij bouwt de graven der profeten op, en versiert zelfs de graftekens der rechtvaardigen. En gij zegt, indien wij ten tijde onzer vaders waren geweest, wij zouden met hen geen gemeenschap gehad hebben aan het bloed der profeten.

b. En gelijk de Zaligmaker daarop aanstonds laat volgen, gij getuigt tegen uzelfen dat gij kinderen zijt dergenen die de profeten gedood hebben. Gij dan ook, vervult de mate uwer vaders. Alzo doet ook Stefanus in onze tekst, wanneer hij zegt, van welken, dat is van die rechtvaardigen, gijlieden nu verraders en moorders geworden zijt. Gij hebt het nog wel erger gemaakt dan u vaders, wil hij zeggen. Die hebben de profeten, die de komst van de Messias verkondigden en beloofden, vervolgd en gedood. Maar gij hebt de Messias Zelf, wanneer Hij nu tot u kwam, verraden en vermoord. Gij hebt Hem gedurig lagen gelegd, en om Hem in uw woordklauwen te krijgen, hebt gij Judas met geld

omgekocht. En dus door verraad in uw handen gekomen zijnde, hebt gij Hem de heidenen overgeleverd, en door de handen van die onrechtvaardigen hebt gij die rechtvaardige Jezus aan het kruis gehecht en gedood.

Deze dingen nu zo zijnde, wel, hoe durfden dan die hardnekkige Joden, die onbesnedenen van oren en harten, onze Stefanus beschuldigen, dat hij zich niet eerbiedig omtrent Mozes, des Heeren knecht, gedragen had? Daar hun vaders en zij, die derzelver kinderen waren, zo schuldig stonden door hun gedurige weerstreven tegen Mozes niet alleen, maar tegen al de profeten en tegen de Messias Zelf?

TWEEDE DEEL

En wat nu Mozes' wet aangaat, en de kerkzeden bij die wet, door Mozes aan de vaderen overgeleverd; schamen moesten zij zich ook dat zij onze Stefanus durfden beschuldigen van lasterlijke woorden te hebben gesproken tegen die wet. Terwijl zij zelf die wet, door de dienst van engelen tot hen overgebracht, in het geheel niet hielden. Waarom hij vervolgens zegt: Gij, die de wet ontvangen hebt door de bestellingen der engelen, hebt ze niet gehouden.

A. Door de wet verstond Stefanus de ganse wet van Mozes, vervattende niet alleen de zedelijke geboden die elk mens verplichtte, maar ook de kerkzeden, het Joodse volk nog bijzondere rakende. Daarvan had hij reeds in het 38ste vers gesproken, en ze genoemd levende woorden, welke Mozes op de berg Sinaï, met de Engel zijnde, daar tot hem sprak; van die Engel des verbonds, namelijk Gods Zoon Zelf ontving om ze de kinderen Israëls te geven. Welke wet derhalve van hen eiste een waarachtig geloof in die Engel van Gods aangezicht, om in Hem niet alleen, en niet in een uiterlijke waarneming van die wet het leven en de zaligheid te zoeken; also die wet hun gegeven werd, om onder een naarstige waarneming van die schaduwachtige plechtigheden, tot de beloofde Messias, (als het Lichaam van al die schaduwen, Kol. 2:17) waarop die ganse wet zag, gelovig toevlucht te nemen tot vergeving van hun zonden, als zijnde Hij het einde van de wet tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft, Rom. 10:4.

B. Van die wet nu getuigt de heilige Stefanus dat de Israëlieten die ontvangen hebben door de bestelling der engelen. Paulus maakt er ook melding van, als hij zegt, Gal. 3:19, dat de wet door de engelen besteld is in de hand des middelaars. Dat is van de middelaar van het oude verbond Mozes; en nog eens spreekt hij van deze engelendienst in de wetgeving, daar hij zegt, dat er een woord door engelen is gesproken. Doch waarin eigenlijk die bestelling der engelen met opzicht op de wet bestaan heeft, (waarover de uitleggers van Gods Woord, vroegere en latere, zeer verschillende gedachten hebben) durf ik niet bepalen, om reden dat des Heeren Woord ons hierin niet voorlicht, en het derhalve (zo het mij voorkomt) een al te grote nieuwsgierigheid schijnt, te willen inzien in dingen die God wil verborgen houden, en onze menselijke bevassing in dit leven te boven gaan. Zoveel ontdekt er ons de Heere van in Zijn Woord, dat de heilige engelen met de Engel des verbonds op de berg Sinaï bij de wetgeving tegenwoordig waren, en van Hem gebruikt werden om de wet aan de middelaar Mozes over te geven. Zodat door die bestelling der engelen de kinderen Israëls de wet ontvangen hebben. Mozes geeft er ons dit bericht van, waarop wij ten volle zeker kunnen gaan, Deut. 33:2: De Heere is van Sinaï gekomen, Hij is aangekomen met tienduizenden der heiligen, als tot Zijn rechterhand een vurige wet aan de Israëlieten was. David zong er over op, Ps. 68:18: Gods wagens

zijn tienmaal tienduizenden, de duizenden verdubbeld; de HEERE is onder hen, een Sinaï in heiligheid. Of gelijk men die woorden ook kan vertalen, en aldus de zaak begripen: De Heere is onder hen, de Heiligheid Zelf, gelijk weleer op Sinaï. Zulk een heerlijke omstandigheid nu, waardoor de wet door engelendienst tot de Joden was gebracht, moest hen des te sterker verplichten tot onderhouding van die wet, en tot eerbied en hoogachting van Gods dienstknechten, de uitroepers en verkondigers van die wet.

C. Maar wat was ervan? Stefanus voert hun tegemoet: Gij hebt die wet niet gehouden. God heeft u boven andere volkeren van de aardbodem die voortreffelijkheden van Zijn wet voorgeschreven, maar gij hebt die geacht als wat vreemds, Hos. 8:12. Gij leert anderen de wet en haar onderhouding, maar gij zelf doet de wet te niet door uw inzettingen en mensengeboden; door het zoeken van een eigen gerechtigheid in uiterlijke offeranden, wassingen en reinigmakingen des vleses; met verloochening en verwerping van Christus' gerechtigheid, tot Welke de wet heen wijst. En het zwaarste van de wet, daar het meest op aankomt, laat gij ten enenmale na, namelijk het oordeel, de barmhartigheid en het geloof, Matth. 23:23. Geen wonder dan, wil Stefanus zeggen, daar gij de wet, zo heerlijk gegeven en afgekondigd door de bestelling der engelen, zo licht en dikwijls overtreedt, dat gij het Evangelie versmaadt en ongehoorzaam zijt, hetwelk op zulk een eenvoudige wijze door mij en anderen van Gods dienstknechten u verkondigd wordt.

Ziet, zulke man was Stefanus, die door zijn leer en gedrag zeer duidelijk bewees, dat hij door de Heilige Geest was afgezonderd tot verkondiging en verantwoording van het Evangelie van Christus, en dat hij als een evangelist tot het werk der bediening volmaakt was toegerust.

ZIEDAAR aandachtige toehoorders, zoveel had ik te zeggen over deze zo ernstige en vrijmoedige bestraffing, welke deze heilige man en tot de dood bereide bloedgetuige der waarheid aan zijn onrechtvaardige rechters gaf. En die niet alleen, maar ook aan zijn goddeloze beschuldigers en valse getuigen, ja alle anderen uit de omstanders, die naar zijn bloed en dood snakten. Een bestraffing zo recht tijdig in deze omstandigheid waarin zich de onschuldige man bevond, als billijk en hoog nodig was tot zijn verantwoording voor het gericht. Want als een rechter in de vierschaar zijn plicht vergeet om de onschuldige te beschermen, dan mag zij hem een gedaagde, die zich vrij van de beschuldigde misdaad kent, met vrijmoedigheid wel herinneren. Die een eerlijk man beschuldigt, die moet een hartelijk woord afwachten. Als men beschuldigd wordt voor het gericht, dan bedeesd te worden en binnensmonds wat te mompelen, dat is veeltijds een kwaad teken. Maar die onschuldig is, zal uit rondborstigheid spreken, en niemand ontzien. Hij zal voor zijn geschonden eer en goede naam spreken, voor koningen en vorsten, voor stadhouders en allerlei rechters; en hij zal ze zelfs desnoods, en daar zij hun plicht vergeten, bestraffen en vrijmoedig de waarheid zeggen, zonder te verblikken of te verbleken.

Als de stadhouder Pilatus in zijn gerichtsoefening zulk een vraag aan de onschuldige Heiland deed, welke in zich vervatte een verdenking van oproerigheid, zijt Gij de Koning der Joden? Hebt gij u daarvoor uitgegeven, en zo het volk zoeken te verleiden? wil hij zeggen. Toen moest hij afwachten Jezus' wijze wedervraag, waarmee Hij bestrafte en doorstreek de lichtgelovigheid en het lenen van de oren van de rechter aan een vals gerucht: Zegt gij dit van uzelfen, of hebben het u anderen van Mij gezegd? Ik moet meer zeggen. Het is een bestraffing van Stefanus, welke zij ook rechtvaardig verdiend hadden, alzo zij hardnekkig waren en bleven, onbesnedenen van harten en oren, die ze toelaten

voor Stefanus en zijner mededienaren Evangelieprediking; en even hierdoor de Heilige Geest, door Wiens ingeving zij spraken, weerstonden. Maar ik moet er ook bijvoegen, dat deze bestraffing van Stefanus niet sproot uit haat en bitterheid tegen zijn rechters en verdrukkers, hoe onrechtvaardig zij ook waren. Alsof hij hen Gods wraak over zulk een schreeuwend ongelijk hem aangedaan, bedreigde en wel gunde; want hij zal nog in zijn steniging ten goede voor hen bidden. Het was enkel uit een zuivere liefde tot hun eeuwig behoud; of het God behagen mocht hen altezamen, na zijn uitgang uit deze wereld, nog tot nadenken te brengen, die boze handel omtrent hem met schaamte en berouw te erkennen, en vergeving in Christus' bloed te zoeken!

Kom, dat wij dan geliefden, uit dit godvruchtig gedrag van de eerste martelaar van het Christendom het nuttige tot onze lering en deugdbetrachting meedragen.

A. Hetgeen hier tot onze lering moet dienen, is dat wij Christus en Zijn waarheid waarvan wij eenmaal belijdenis als Christenen gedaan hebben, getrouw blijven. Dat is dat strijden voor het geloof, dat eenmaal de heiligen overgeleverd is, daar de apostel Judas ons allen toe vermaant in zijn korte maar tevens zeer deftige Zendbrief, vers 3. Dat wij door geen vrees of bedreiging van verlies van goed of leven ons daarvan laten aftrekken; maar integendeel alle verzoeking van de vijanden der waarheid tot afval van de geloofsleer, door medewerking van Gods genade weerstaan. Zelfs desnoods, in navolging van deze getrouwe bloedgetuige Stefanus, met bescheiden bestraffing uit Gods Woord aan onrechtvaardige rechters en geweldenaars. Teneinde zij, ziende onze koelbloedigheid en standvastigheid, en dat wij alles voor Christus en Zijn waarheid over hebben, in hun geweten gegrepen, beschaamd gemaakt en van het onrecht ons aangedaan overtuigd mogen worden. Laat ik dit wat nader aandringen, zo uit de natuur der zaak zelf als uit enige voorbeelden, die des Heeren Woord en de kerkelijke geschiedenis ons daarvan geven.

1. Vooraf dan vraag ik: Wat is een weinig lijden in deze tegenwoordige tijd ons door de vijanden bedreigd of aangedaan, of een lichte verdrukking die zeer haast voorbijgaat, in vergelijking van de eeuwigdurende en onbeschrijflijke straffen der hel? Wat is het verlies van een ongelukkig leven, dat ons toch vroeg of laat zal begeven, van een aards en dierlijk leven aan duizenderlei ongevallen onderworpen, in vergelijking met een onsterfelijk en volmaakt gelukkig leven in de hemelen? Dit maar te overdenken, deed de heilige Paulus naar de dood verlangen en die met blijdschap tegemoet zien, Fil. 1:21-23: Het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin. Maar of te leven in het vlees hetzelfde mij oorbaar is, en wat ik verkiezen zal weet ik niet. Want ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Want dat is zeer verre het beste. En zijn aanstaande marteldood nu voorziende, en daarvan gezegd hebbende: Ik word nu tot een drankoffer geofferd, en de tijd mijner ontbinding is aanstaande; zo riep hij volvrolijk uit: Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, 2Tim. 4:6-8. Van de Romeinse martelaar Lucius, in het midden der tweede eeuw onder keizer Antonius Pius ter dood gebracht, verhaalt de kerkelijke geschiedenis, dat als het doodvonnis door de stadsvoogd van Rome, Urbicus, hem was aangezegd, hij de rechter voor zulk een blijde boodschap hartelijk bedankte; (zoals Justinus de martelaar, en uit hem Eusebius ons verhalen) want door zulk een loffelijk sterven voor Christus' Naam, zei hij, word ik van kwade meesters verlost, en ga heen naar God, mijn goede Vader en Koning. Als de vrome martelaar Faninus de Ferrera, in Italië in het jaar 1550

verbrand, de dood werd aangekondigd, omhelsde hij die bode des doods, en kuste hem zeer vriendelijk en dankte hem over zulk een blijde en aangename boodschap, zeggende: De dood die gij mij, mijn lieve broeder verkondigt, ontvang ik van harte gaarne; om mijn Heere en Zaligmaker Jezus Christus, Die Zijn eigen leven niet heeft gespaard om mij van de dood te verlossen. En als de laatste dag van mei 1567 Guido de Bres, dienaar van Gods Woord te Valencijs, de voorname opsteller van onze Nederlandse geloofsbelijdenis, door de provoost de boodschap gebracht werd, dat hij nevens zijn ambtgenoot in de heilige dienst aldaar, en medegevangene Peregrin de la Grande om zes uur zou moeten sterven, verblijdde hij zich nevens hem. Hij bedankte de boodschapper over zulk een goede tijding die hij hem bracht, predikte eerst nog in de gevangenis aan al zijn gevangen geloofsgenoten en leden van zijn gemeente, nemende tot een tekst, Op. 14:13: Zalig zijn de doden die in de Heere sterven. En daarop afscheid nemende, zei hij met een blij gelaat: Mij dunkt, dat mijn geest vleugels krijgt om nu ten hemel te vliegen, aangezien ik heden ben genodigd tot de bruiloft van mijn Heere, de Zone Gods.

2. En inderdaad geliefden! Wie zou ten genen grote dag niet liever wensen een martelaar dan een afvallige te zijn geweest? Wie niet liever van het getal dergenen die uit de verdrukking zijn gekomen, en hun klederen gewassen hebben in het bloed des Lams, dan van het getal der vreesachtigen, wier deel zijn zal in de poel die daar brandt van vuur en sulfer? Op. 7:14, 21:8. Vreest niet, zei Jezus tot Zijn discipelen, voor degenen die het lichaam doden, en de ziel niet kunnen doden; maar vreest veelmeer Hem, Die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel, Matth. 10:28. Als Pilatus hem dreigde met zijn macht: Weet gij niet dat ik macht heb U te kruisen, en macht heb U los te laten? Dan was een kloekmoedig antwoord: Gij zoudt geen macht hebben tegen Mij, indien het u niet van Boven gegeven ware. Waarin tevens opgesloten ligt een bescheiden en tegelijk ernstige bestraffing van de verwaandheid van de rechter. En hoe gedroegen zich Christus' apostelen onder de dreigementen van de Joodse Raad? De heilige Lukas heeft een zeer opmerkelijke gebeurtenis hieromtrent aangetekend, Hand. 5:15-29. Als Petrus en Johannes een kreupel geborene, die aan de poort van Jeruzalems tempel zat te bedelen, in de Naam van Christus Jezus genezen hadden, en al het volk met verbaasdheid en ontzetting daarover aangedaan was; toen vergaderde terstond de Joodse Raad daarover, en zij overlegden met elkander. Laat ons deze mensen scherpelijk dreigen, zeggen zij, dat zij niet meer tot enig mens in deze Naam van Jezus spreken. En dit hun aanzeggende, antwoordden Petrus en Johannes daarop, zeggende tot de Raad: Oordeelt gijlieden of het recht is voor God, ulieden meer te horen dan God. Want wij kunnen niet nalaten te spreken hetgeen wij gezien en gehoord hebben. Maar zij dreigden ze toen nog meer, en lieten ze gaan, niets vindende hoe zij ze straffen zouden, om des volks wil; want zij verheerlijkten allen God over hetgeen dat er geschied was. Hierop losgelaten zijnde, komen Petrus en Johannes tot de andere apostelen en discipelen van Christus, en verhalen hun wat de overige priesters en ouderlingen tot hen gezegd hadden. Toen hieven die allen eendrachtelijk hun stemmen op tot God, en zij stortten een vurig gebed voor Hem uit. Waarin zij onder andere ook dit bidden: En nu dan Heere, ziet op hun dreigingen, en geef Uw dienstknechten met alle vrijmoedigheid uw Woord te spreken.

B. Maar het heeft ook Gods Kerk aan zulke Stefanussen in volgende eeuwen niet ontbroken; waarvan wij, indien het de tijd toeliet, vele voorbeelden uit de kerkelijke geschiedenissen zouden kunnen opgeven. Ook zijn er nog al door des Heeren onverdiende goedheid dergelijke Stefanussen, die vrijmoedig de Heere Christus en Zijn leer en

waarheid verkondigen, zelfs met aflegging van mensenvrees en mensengunst; al zouden zij daarvoor veel hoon en smaad, veel lijden en verdrukking ondergaan.

1. Och! of men de zodanigen ook in onze dagen nooit gelegenheid gaf om zulk een harde taal met Stefanus te moeten gebruiken, en tot dezen en genen te zeggen: Gij hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, altijd wederstaat gij de Heilige Geest.

Immers dat er velen zijn die nog onbesneden van harten en oren zijn, is maar al te openbaar uit een kleinachting en versmading van Gods Woord, dat men weinig leest, weinig hoort, en nog minder overdenkt; zodat men in onze dagen met Jeremia wel mag klagen: Het woord des Heeren is hun tot een smaad, en zij hebben geen lust tot hetzelfde, Jer. 6:10.

Weer anderen weerstaan de Heilige Geest in Zijn gezanten die Gods Woord prediken, en ons het Evangelie verkondigen door de Heilige Geest, Die van de hemel gezonden is; gelijk de heilige Petrus zo spreekt, 1Petr. 1:12. Dewijl met hun trouwhartige vermaningen, bestraffingen, waarschuwingen en vertroostingen in de wind slaat, en hun talenten veracht, zodat ze hun werk menigmaal zuchtende doen, Hebr. 13:17.

Ook weerstaat men de Heilige Geest, wanneer Hij nu en dan aan het hart klopt en werkt bij deze of gene voorvallen, en voornamelijk onder het prediken van het Woord, dat Paulus noemt een bediening des Geestes; en wanneer men dan de verzenen tegen de prikkelen van het overtuigd geweten aanslaat.

Men wordt weleens wat ontdekt aan zichzelf, en benauwd van binnen. Maar men verdooft en verdrijft dat weer door wereldse bezigheden en tijdelijke vermaken; gelijk Saul zijn droefgeestigheid door het snarenspeel, 1Sam. 16:16,17,23.

Of men wordt weleens overtuigd van deze en gene zonden, en dat men die laten moest; maar de begeerlijkheden zijn te sterk, en men volhardt daarom te leven naar het vlees; daar men door de Geest naar de vermaning van Paulus, de werkingen des lichaams moest doden.

Dood en oordeel komt ook weleens onder het oog, zodat men met de stadhouder Felix bevreesd wordt, als men hoort prediken van de rechtvaardigheid, van de matigheid en van het toekomstend oordeel. Doch men weet zich ook van die gedachten door het een of ander middel te ontdoen; evenals die even genoemde Romeinse landvoogd, die op zulk een prediking tot Paulus zei: Voor ditmaal ga heen, en als ik gelegener tijd zal hebben bekomen, dan zal ik u tot mij roepen.

Ondertussen is dit een verfoeilijke misdraging en een zeer gevaarlijke toestand.

Een verfoeilijke misdraging, heb ik het eerst genoemd; want de Heilige Geest zo te weerstaan, gelijk ik gezegd heb, in Zijn Woord, in Zijn gezanten, in Zijn aankloppingen aan het hart; daardoor wordt Gods Geest bedroefd en smarten aangedaan, zoals het in Gods Woord wordt uitgedrukt. Het is ook een vergeefse en ijdele bezigheid. Gods Geest mag weerstaan worden; Hij zal evenwel Zijn hardnekkige en geweldige weerstrevers eens te sterk worden, als Hij die, of door Zijn oordelen verderven, of te Zijner tijd bekeeren wil. Zijn woord mag verworpen worden; Hij bewaart en bevestigt hetzelfde. Zijn dienstknechten mogen weersproken worden; Hij geeft een mond en wijsheid tot verantwoording en mondstopping. In onze eerste leerrede over de historie van Stefanus hebben wij al gehoord, dat zijn beschuldigers niet konden weerstaan de wijsheid en de Geest door Welke hij sprak. Ook mogen Zijn dienstknechten vervolgd worden; Hij behoedt en verlost hen. Zij mogen gedood worden; Hij verwekt weer anderen.

Maar de Heilige Geest zo te weerstaan, en Hem daarop dan ook de missen, is daarenboven een zeer gevaarlijke toestand; gelijk wij in Saul zien: De Geest des Heeren week van hem, en integendeel een boze geest van de Heere verschrikte hem. Dezulken kunnen zich ook met geen grond vergewissen, noch van hun aandeel aan Christus; want zo iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Christus ook niet toe; noch van hun verzoening met God; want zovelen als er door de Geest Gods geleid worden, die zijn alleen kinderen Gods, Rom. 8:9,14.

2. Och! of dit alle onbekeerden, die nog natuurlijke mensen zijn, de Geest niet hebbende (zoals de heilige apostel Judas spreekt in zijn korte Brief, vers 19) eens overtuigde van de volstrekte noodzakelijkheid des Heiligen Geestes; om Hem niet langer te weerstaan in Zijn Woord, werk en dienstknechten. Maar integendeel, nederig en aanhoudend te smeken: Schep mij een rein hart o God! En vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest, en neem Uw Heilige Geest toch niet van mij, Ps. 51:12,13.

3. Maar dat ook God begenadigde kinderen zich wachten van de Heilige Geest, Die reeds in hem woont, zo te weerstaan dat zij Hem bedroeven zouden; hetgeen geschieden kan:

Of door een verachten van de genade Gods, zodat het werk des Geestes in plaats van sterker, zwakker in hen wordt; hetzij door onachtzaamheid, hetzij door verflauwing in het gebruik der genademiddelen, hetzij door gelijkvormigheid aan de zondige gewoonten der wereldlingen, hetzij door de zorgvuldigheden van deze wereld en verleidingen des rijkdoms, waardoor het zaad des Woords verstikt en onvruchtbaar wordt, Matth. 13:22.

Of men weerstaat de Heilige Geest, door de gaven des Geestes in anderen tegen te lopen. De Geest deelt een iegelijk in het bijzonder gelijk Hij wil, 1Kor. 12:11. Die talenten van anderen dan klein achten, of te verdrukken, door boze nijdigheid, door trotse heerszucht of anderszins, dat is ook al de Heilige Geest te weerstaan.

Tegen het een en ander wees gedurig waakzaam, en brengt u daartoe veel te binnen dat woord hetgeen Paulus tot beschaming van Galaten gebruiken moest: Gij Galaten! zijt gij zo uitzinnig? Daar gij met de Geest begonnen zijt, voleindigt gij nu met het vlees? En dat woord van opwekking, dat de verheerlijkte Jezus die flauwe Christenen in de gemeente van Éfeze, die hun eerste liefde verlaten hadden, uit de hemel toeriep: Gedenkt vanwaar gij uitgevallen zijt, en bekeert u, en doet de eerste werken. Bindt ook op uw hart, teneinde de gaven des Geestes in anderen niet tegen te lopen of te benijden, die merkwaardige vraag van de apostel Jakobus: Meent gij dat de Schrift tevergeefs zegt, de Geest Die in ons woont, heeft Die lust tot nijdigheid? Jak. 4:5.

En om met de vermaning van Paulus te eindigen, Ef. 4:3: Benaarstigt u dan te behouden de enigheid des Geestes door de band des vredes. Amen.

VIER EN TWINTIGSTE KERKREDE

STEFANUS' VERHEMELD GEZICHT

HANDELINGEN 7:54-56

54 Als zij nu dit hoorden, berstten hun harten en zij knersten de tanden tegen hem.

55 Maar hij, vol zijnde des Heiligen Geestes, en de ogen houdende naar den hemel, zag de heerlijkheid Gods, en Jezus, staande ter rechterhand Gods.

56 En hij zeide: Zie, ik zie de hemelen geopend, en den Zoon des mensen, staande ter rechterhand Gods.

A. **ELKE** rechtvaardige is moedig als een jonge leeuw, heeft Salomo met waarheid gezegd, Spr. 28:1.

In het gemeen merk ik vooraf aan, dat deze wijste der koningen het als een der voorname deugden van elke rechtvaardige opgeeft, dat hij moedig is. Hij is niet trots, niet opgeblazen, niet waanwijs, niet hoogmoedig, dat verfoeilijk is; neen, maar hij is vrij- en blijmoedig, of laat ik zeggen kloekmoedig. En zou hij niet? Hij is bewust van zijn aandeel aan de toegerekende gerechtigheid van de Middelaar Christus Jezus, waarvandaan hij vooral die kostelijke naam van een rechtvaardige draagt. Daarbenevens mag men hem ook die naam geven, omdat hij de rechtvaardigheid betracht; want die de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig, zegt de apostel Johannes. Hij wandelt in een goede consciëntie, in de betrachtting van zijn schuldige plicht en in vertrouwen op de Heere. En dat alles maakt hem moedig. De onrechtvaardigen, wie het kwaad geweten hen gestadig beschuldigen en veroordelen, zijn deswege schrik- en vreesachtig. Zij worden gejaagd door Kaïns vervaarnissen, door Beltsazars verschrikkingen, door Judas' gemoedsknagingen. De goddelozen vlieden daar geen vervolger is, had Salomo even tevoren gezegd. Daarop laat hij nu onmiddellijk en bij tegenstelling volgen: Maar de rechtvaardige is moedig. Hij is kloekmoedig in het midden van alle rampen en meest hachelijke gevaren, en vreest niet. Wanneer ik gaan zal in een dal der schaduwen des doods, ik zal geen kwaad vrezen; want God is met mij; Zijn stok en Zijn staf vertroosten mij, zegt hij met de Kerk, Ps. 23:4.

Ja, maar bijzonder, om de moed van een rechtvaardige ten top te vijzelen, vergelijkt ze de heilige spreukendichter bij de moed van een jonge leeuw, als hij zegt, elke rechtvaardige is moedig als een jonge leeuw. De leeuw, de koning van het viervoetig gedierte, is van de God der natuur een grote moed en dapperheid boven de andere dieren ingeschapen. Is de oude leeuw zo geweldig onder de gedierten, dat hij voor alle gevaren pal staat, en voor niemand zal weerkeren, gelijk de wijze koning in datzelfde Spreukenboek zegt, hoofdstuk 30:30; hoeveel te meer dan de jonge leeuw, die nog meer natuurlijke warmte dan de oude heeft, en daarvandaan nog veel moediger en meer onversaagd is?

Met zulk een leeuwenmoed zijn oude rechtvaardigen al vanouds bezet geweest; de allergrootste gevaren als dappere en kloekmoedige helden uittartende, en die met Gods hulp te boven komende; van hoedanigen Paulus ons een geheel register opgeeft, een

Gideon, een Barak, een Simson en anderen meer, in zijn Brief aan de Hebreeën, hoofdstuk 11.

De Heilige Schriften van het nieuwe verbond leveren ons ook een gehele reeks van rechtvaardigen, die in nood en dood kloekmoedig als jonge leeuwen waren, onder alle welke onze heilige diaken en eerste Christen martelaar Stefanus zo bijzonder uitmunt. De Heilige Geest, door Welke hij zijn redevoering sprak tot de Joodse Raad, sterkte hem ook in zijn uiteinde om kloekmoedig voor zijn Heere en Meester Jezus uit te komen, en de waarheid van het Evangelie te verzegelen met zijn mannenmoed. Die Geest, waarmee hij vervuld is, en Die hem tot een rechtvaardige gemaakt heeft, doet hem alle smart en smaad om Christus' zaak hem overkomende, edelmoedig verachten, en de dood zelfs blijmoedig en getroost tegemoet gaan. Ja, die Geest verwaardigt hem in het midden van al de woelingen van zijn vijanden met een hemels gezicht, waarin hij de Heere Jezus, zijn grote God en Zaligmaker aan de rechterhand des Vaders als met open armen ziet gereed staan, om hem naar de ziel tot Zich in de hemel op te nemen en te schenken het genadeloon van een getrouwe arbeider in des Heeren dienst.

In de voorgelezen tekstwoorden komen ons twee opmerkelijke zaken voort:

- I. Eerst, de aanvankelijke woelingen van Stefanus' gal bittere en dodelijke vijanden.
- II. En dan het hemels gezicht, waarmee hij door de Heilige Geest verwaardigd wordt.

EERSTE DEEL

Hadden de vijanden van Stefanus de rede plaats willen geven, en waren zij van hun zonden door hem overtuigd geworden, als hij hen even tevoren had afgebeeld als hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, dan zouden zij het slaan van die rechtvaardige Stefanus voor een weldaad gerekend hebben. Maar nu zij door bestraffingen niet gebeterd zijn geworden, zo is het geen wonder dat zij de woorden van deze heilige man niet kunnen verdragen, maar ten uiterste boosaardige worden, en een zeer grimmig gelaat vertonen: Als zij nu dit hoorden, bersten hun harten, en zij knersten de tanden tegen hem.

1. Zolang, en zo zij menen maar al te lang, hebben zij met ongeduld en verdriet aangehoord Stefanus' redevoering, waarmee hij bewees niets lasterlijks tegen Mozes, noch tegen de wet, noch tegen de godsdienst, noch tegen de heilige plaats van de tempel gesproken te hebben. Ten laatste hem in zijn rede stuitende, en noodzakende zijn verantwoording af te breken, moeten zij evenwel tot besluit ook nog horen, dat Stefanus hen beschuldigt als hardnekkigen en onbesnedenen van oren en harten; dat hij hun vaders uittekent als vervolgers en doders van de profeten, dat hij hen, die kinderen van die moorddadige vaders waren, noemt verraders en moordenaars van de rechtvaardige Jezus; ja, moedwillige overtreders van de Goddelijke wet. Hoe heilzaam ware het voor hen geweest, dat zij die rechtmatige bestraffing van zulk een heilig man, wiens bereidwilligheid tot de dood zij zeer wel zagen, in dank hadden opgevat, zijn woorden wat dieper ingedacht, en met bekommering over hun zonden aangedaan, zich tot bekering en levensverbetering geschikt hadden? Maar wel verre daar vandaan; het boog hun stijve nekken niet, het brak hun harde harten niet.

2. Daar de Heere eist een gebroken hart en verslagen geest over de begane zonden; daar bersten hun harten van boosheid en bitterheid tegen Stefanus, daar hij hun die met zoveel

vrijmoedigheid onder het oog bracht. Naar de kracht van het grondwoord, hun harten werden doorsneden en doorgezaagd; het wil zeggen, dat zij Stefanus' woorden, bijzonder die laatste woorden, behelzende dat bijtend en scherp voorstel van hun en hunner vaderen zonden, aanhoorden met een ziel grievend ongenoegen. Alzo, dat hun harten van spijt en grimmigheid als vaneen gescheurd werden, zoekende naar ontlasting, en gelegenheid om zich daarover op de meest gevoelige wijze aan deze heilige man te wreken.

3. Gelijk zij dan ook de blijken van een grimmig en toornig hart zeer klaar naar buiten vertonen door een schrikkelijk gelaat: Zij knersten de tanden tegen hem. Een manier van spreken, die somtijds te kennen geeft de uiterste spijt, wanhoop en vertwijfeling, als van de verdoemelingen in de hel, die van spijt over het missen van die schone hemel en van wanhoop over verlossing en pijnverzachting, op hun tanden knersen en God lasteren. Maar ook somtijds geeft die spreekwijze te kennen de uiterste boosheid en kwaadaardigheid, waardoor een mens van toorn als buiten zichzelf geraakt, en zijn tanden knersende, razende, tierende en schuimbekkende, evenals wilde en woeste beesten die met een ijselijk gelaat hun tanden laten zien. Maar zo ook knersten hier deze goddeloze en verwoede Joden op hun tanden tegen Stefanus, om deze heilige man van lid tot lid van elkaar te scheuren.

TWEEDE DEEL

Ondertussen, om onder al die woelingen van dit hels gespuis niet te bezwijken, maar gestand te blijven, wordt hij van God met een hemels gezicht verwaardigd.

A. Men kan de Heilige Geest hier gevoeglijk als de Werkmeester van dit hemels gezicht aanmerken, als er gezegd wordt: Maar hij, Stefanus, vol zijnde des Heiligen Geestes, en de ogen houdende naar de hemel.

1. Dat onze Stefanus een man was die de gaven des Heiligen Geestes in overvloedige mate bezat, en door deze Geest geleid en bestuurd werd, is in de aanvang van deze geschiedenis reeds gezien. Door die Geest, Die nimmer van Zijn volk wijkt, bleef hij dezelfde en werd nog meer in zijn kloekmoedigheid gesterkt, hoe hij de marteldood nader kwam. Geen wonder, daar die Geest hem ook een voorsmaak wil geven van de hemelse heerlijkheid, om hem te verzekeren dat die hier met Christus lijden, ook met Hem verheerlijkt zullen worden, volgens de onfeilbare uitspraak van Paulus, Rom. 8:17.

2. Door de werking van die Geest, waarvan Stefanus vol was, werd hij dan ook gaande gemaakt om de ogen naar de hemel te houden. Waarschijnlijk door de deur of een venster van de zaal, waarin de Joodse Raad vergaderd was. Die Geest uit de hoogte, Die onze diaken vervulde en verhemelde, doet hem met een sterk en vast gezicht en als starogende naar de hemel zien:

In een gelovig uitzicht naar die machtige God, Die de hemel tot Zijn heerlijke woning heeft, van Wie alleen zijn hulp moest komen. Biddende, om Zijn aanhoudende ondersteuning in deze bange nood te mogen ondervinden, indien het erop aan mocht komen, gelijk hij wel voorzag, om de meest wrede dood te sterven; en dat Hij hem mocht bewaren om die Heere, Die hij beleed en diende, voor de mensen te verloochenen.

Hij hief zijn ogen naar de hemel, tot een teken dat hij al het aardse versmaadde, en begerig was om ontbonden te zijn en met Christus te wezen, daar in die zalige hemel;

daar Hij, als een overste Leidsman, zegepralende was ingegaan, en gezeten aan Zijns Vaders rechterhand.

Hij hief zijn ogen naar de hemel in een vaste en gegronde hoop, dat in zijn sterven zijn onsterfelijke ziel daarin opgenomen zal worden, en een plaats ontvangen onder de geesten der volmaakte rechtvaardigen. En dat ook te zijner tijd zijn lichaam, in hoeveel oneer het ook gezaaid mocht worden, tot heerlijkheid opgewekt, en met zijn ziel zal verenigd worden en voor eeuwig ingeleid in dat huis van Jezus' Vader, daar vele woningen zijn. B. Dat opheffen van ogen en hart naar de hemel was ook niet vruchteloos, alzo hij tot versterking van zijn geloof en hoop op de hemelse dingen, met een geheel wonderlijk en onuitsprekelijk, maar tevens ook ziel verrukkend gezicht verwaardigd werd. Want daar in de hemel, daar zag hij de heerlijkheid Gods, en Jezus staande ter rechterhand Gods.

1. De Voorwerpen die hem in dit hemels gezicht ter beschouwing voorkomen, worden genoemd de heerlijkheid Gods, en Jezus staande ter rechterhand Gods.

a. Van die hemelse dingen die onze Stefanus ter beschouwing voorkwamen, kunnen wij en mogen wij met geen volkomen zekerheid spreken; naardien ze de zwakke bevassing van ons aardlingen zeer verre te boven gaan. Om er evenwel met de meeste waarschijnlijkheid van te spreken naar hetgeen de Heilige Bladeren ons daarvan ontdekken, het komt ons zo voor, dat men door de heerlijkheid Gods, van Stefanus in dit gezicht gezien, te verstaan heeft een hel schitterend licht en glans, als een zichtbaar teken van Gods heerlijke tegenwoordigheid; niet ongelijk mogelijk aan de wolk- en vuurkolom onder Israël, welke ook de heerlijkheid des Heeren genoemd werd, omdat de Heere daarin als in een zichtbaar teken tegenwoordig was.

b. In dat hel schitterend licht, de heerlijkheid Gods genoemd, komt dan onze Stefanus ook voor, Jezus staande ter rechterhand Gods. Dit doet ons niet onwaarschijnlijk denken, dat hij in het midden van dat grote licht gezien heeft de gelijkenis van een koninklijke troon, door dit licht aan alle kanten omringd, en op die troon is gezeten God, de Vader van de onze Heere Jezus Christus, staande deze Zijn Zoon, Die het Afschijnsel is Zijner heerlijkheid, en het uitgedrukte Beeld Zijner Zelfstandigheid, aan des Vaders rechterhand, nadat Hij de reinigmaking onzer zonden door Zichzelven in Zijn aangenomen menselijke natuur had teweeggebracht. En derhalve komt Jezus in dat gezicht hem ook voor met koninklijke eer en heerlijkheid bekroond, doende Zijn Vader Hem heersen over de werken Zijner handen, en Hem gevende alle macht in hemel en op aarde, Ps. 8:6,7, Matth. 28:18.

Het zal zijn reden ook hebben, dat Jezus hier niet zittende, maar staande aan des Vaders rechterhand voorkomt. Het was, om Stefanus te leren, niet alleen dat Hij op des Vaders troon ten allen tijde gereed staat tot hulp van Zijn volk, en tot verderf van Zijn en hun vijanden; maar ook, dat Hij voor Stefanus bijzonder gereed stond in deze ure van benauwdheid en marteldood, om zijn ziel uit zijn gemarteld lichaam verhuizende, als met open armen te ontvangen, in de hemel in te leiden, en wandeling te geven onder die voor Zijn troon staan en Hem dienen. Ziet, zo opent God de hemel voor Zijn gunstelingen, wanneer vijandige mensen hun harten voor hen gesloten houden, en wanneer de hel haar mond tegen hen open spert om hen te verslinden.

2. Maar hoe is het te verstaan, zal licht iemand denken, dat Stefanus het een en het ander zag? Hij zag de heerlijkheid Gods, hij zag ook Jezus staande ter rechterhand Gods. Dat hij al die hemelse heerlijkheid, naar sommiger mening, alleen gezien zou hebben met de

ogen van zijn doordringend geloof, is niet waarschijnlijk. Want dat had hij dan maar gemeen gehad met andere gelovigen, op zijn best in meerdere mate en sterkte des geloofs. Ook schijnen die spreekwijzen van onze tekst, hij hield zijn ogen naar de hemel, en hij zeide, ik zie de hemelen geopend, iets meer te zeggen. Het komt ons meer geloofwaardig voor, dat hij dat alles gezien heeft, of in een zielsverrukking, op die wijze als de oude profeten hun gezichten en openbaringen ontvingen, en daarvandaan zieners genaamd werden; of liever, dat hij het gezien heeft met zijn lichamelijke ogen, waarvan tevoren gezegd was dat hij die naar de hemel hief. Zodat zijn ogen door Gods wonderkracht, hoewel voor ons onbegrijpelijk, zo gesterkt en gescherpt werden, dat zij tot in de hoogste hemel konden doordringen. Of ook wel kunnen aan zijn eigenlijke ogen lichamelijke gedaanten en vertoningen van het een en ander door Gods almacht zijn voorge dragen; op deze wijze, gelijk aan Johannes de Doper de Heilige Geest, dat is enig lichamelijk en zichtbaar teken en zinnebeeld des Heiligen Geestes, vertoond werd op Christus, nederdalende als een duif. Hoe het ook zij, Stefanus heeft hiervan een verhemeld gezicht gehad, door de werking van die Heilige Geest, waarvan hij vol was.

C. Uit de overvloed des harten spreekt de mond. Daarom kan hij dat verrukkend gezicht en zijn aandoening en blijdschap daarover in zijn hart niet smoren; maar hij wil het openlijk belijden voor de mensen. En hij zeide, ziet, let daarop, de blijde verwondering over hetgeen ik dan zie, ofschoon het verborgen is voor uw ogen, perst mij ulieden hetzelfde mede te delen, tot uw waarschuwing; of het God nog mocht behagen ulieden tot inkeer te brengen, en terug te houden van uw handen te wassen in mijn onschuldig bloed.

1. Ik zie de hemelen geopend. Op hoedanige wijze hij de hemelen geopend zag, geeft hij wel niet te kennen; de spreekwijze nochtans leidt onze gedachten het meest daarheen, dat er door Gods alvermogenende kracht een grote kloof in het bovenste gedeelte der lucht tussen de wolken gemaakt werd, waardoor Stefanus met zijn lichamelijke ogen naar de hemel opgeheven, konden doordringen tot in de hemel der heerlijkheid, op een wijze voor die het niet gezien hebben, onbegrijpelijk.

2. Hetgeen hij daar zag voegt hij er ook bij: Ik zie de Zoon des mensen staande ter rechterhand Gods. Hij noemt Jezus hier naar Zijn menselijke natuur, de Zoon des mensen, om zijn vijanden te verstaan te geven, dat Hij Die hij daar zag staan aan Gods rechterhand, diezelfde Jezus de Nazarener was, die zij door de handen der onrechtvaardigen gekruisigd hadden; diezelfde Zoon des mensen, Die door Zijn opstanding uit de doden krachtig bewezen had de Zone Gods te wezen, en dat diezelfde Jezus van Zijn Vader in de hemel opgenomen, daar nu al gereed stond aan Zijn rechterhand; niet alleen om hem Stefanus tot Zich op te nemen in de hemel, maar ook om de goddeloze Joden, zijn verraders en moordenaars te straffen; en aldus metterdaad waarachtig te maken hetgeen Zijn getrouwe knecht Stefanus gepredikt had, en zij als een godslastering hadden opgenomen, volgens het 14de vers van dit voorgaande hoofdstuk: Wij hebben Stefanus horen zeggen, dat Jezus de Nazarener deze plaats zal verbreken, en dat hij de zeden veranderen zal die ons Mozes overgeleverd heeft.

TOT zover zag gij aandachtige toehoorders, welke man Stefanus was, de eerste martelaar der Christen Kerk, kloekmoedig als een jonge leeuw; niet verschrikte, veel minder vervaard voor zijn gal bittere vijanden, hoezeer zij ook hun tanden tegen hem knersten, gelijk wrede tijgers, als wilden zij hem vaneen scheuren. Maar pal staande voor de goede zaak van zijn Heere en Meester, de nu verheerlijkte Zone Gods aan des Vaders

rechterhand. Hij ziet zijn onrechtvaardige rechters, en in een woord al zijn verdrukkers onbevreesd onder de ogen, en de dood blijmoedig in de kaken.

Maar waarvandaan zulk een heldenmoed? De Heilige Geest waarvan hij vol was, zoals wij in de tekst gehoord hebben, onttrok hem Zijn krachtige hulp en ziel bemoedigende troost niet, maar verkloekte hem in deze ure der benauwdheid om de dood te verachten; wat zeg ik! naar de dood zelfs de hijgen en die blijmoedig in te wachten als een lieflijke bode, die hem aflossende van zijn post hier beneden, des te spoediger tot zijn Heere stond over te voeren; Welke hij in dat verhemelde zich als met open armen gereed zag staan, om zijn onsterfelijke ziel te ontvangen en in het hemels paradijs in te leiden.

A. Toehoorders! Staan wij hierbij een wijle stil.

1. Wie onzer zou niet wensen met Stefanus te sterven, zo gesterkt door de Heilige Geest, zo bemoedigd door Deszelfs ondersteuning, zo vervrolijkt door de Deszelfs vertroosting, zo verzekerd van de hemel, zo vooruit smakende in de huilende wildernis van deze wereld de zoete druiventrossen, de granaatappelen en vijgen van het zozeer gewenste en gans begeerlijke Kanaän daarboven. Daar alles van zalige vettigheden overvloeit, en daar men volop te smaken vindt, volgens het laatste vers van Ps. 16, ziel verzadigende vreugde voor Gods aangezicht, en eeuwigdurende lieflijkheden in des Heeren rechterhand! Maar dan moesten wij hier op aarde ook zo leven als deze heilige man; zo gespeend van de zonde en verdorven natuur, waarin wij ontvangen en geboren zijn; zo los van de wereld, die geheel in het boze ligt; zo ijverig in de dienst van Christus, zo alles over hebben voor die grote en goede Heere, Die Zijn gemeente, (dus niet alle mensen, om dit in het voorbijgaan aan te merken) verkregen heeft door Zijn eigen bloed, Hand. 20:28; zelfs desnoods, ons leven voor Hem met Stefanus niet sparende. Want zo wie zijn leven zal verliezen om Mijnentwil, en om des Evangelies wil, die zal hetzelfde vinden, luidt Zijn onfeilbare belofte, Mark. 8:35; dat is, hij zal zijn leven in de hemel in een veel betere staat weervinden.

2. Ik beken, dat niet al Gods kinderen komen tot zulk een volheid des Heiligen Geestes, welke in onze heilige diaken was. Zij genieten er evenwel al veel van, naar die mate en bedeling welke de Heere goed vindt; zo bij aanvankelijke vernieuwing en wedergeboorte door die Geest, als bij vermeerdering van heiligmaking en godzalige werken; dewijl zij door diezelfde Geest bewerkt worden om zichzelf van dag tot dag te reinigen van alle besmettingen des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods, 2Kor. 7:1. En zo door de Geest te leven, en ook door de Geest te wandelen naar de vermaning van Paulus; dat geeft aan elke gelovige Christen een vaste grond om op de hemel te hopen, en die met Stefanus in volle verzekering in te wachten. Want op een heilig leven kan niet anders dan een zalig sterven volgen. En gelijk niemand zonder heiligmaking de Heere zien zal, naar Paulus' onfeilbare uitspraak, Hebr. 12:14, zo moet dan elk die de heiligmaking najaagt, gewis de Heere zien.

3. Ik beken ook gaarne, dat niet alle oprechten van hart, die namaals de Heere Jezus als Hij geopenbaard zal zijn, gelijk zullen wezen, en Hem ook zien zullen gelijk Hij is, volgens de belofte, 1Joh. 3:2, van God begunstigd worden, om vanuit dit aardse dal zo diep in te zien in het binnenste van de hemel, aanschouwende met de ogen hemelwaarts Gods heerlijkheid, en Jezus staande ter rechterhand Gods. Maar allen zijn zij ook geen Stefanussen, die van God geroepen worden tot de martelkroon. Allen genieten zij die eer niet om voor Jezus' Naam te sterven. Want dat zulks de grootste eer voor een Christen is, leert ons de Bijbel duidelijk. Als de Zaligmaker de marteldood van Zijn apostel

Petrus voorzeggd had, tekent de evangelist Johannes daarover aan, dat Hij dit zei, betekende met hoedanige dood Petrus God verheerlijken zou. Moet het de gelovigen naar Paulus' woord uit genade gegeven worden in de zaak van Christus, niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden; welk een grote eer dan, daartoe boven anderen verwaardigd te worden?

Zulke en dergelijke hemelse gezichten bewaart de Heere maar voor enigen van Zijn liefste kinderen, die onder zwaar lijden komen, om ze daardoor te verkloeken en gehard te maken tot het doorstaan van allerlei smart en smaad, hun overkomende om Christus' wil. Daartoe nam de Heere Jezus eens drie van Zijn apostelen, die Zijn meest geliefde en gemeenzame vrienden waren, met Zich mee op de berg, met name Petrus, Jakobus en Johannes, daar Hij voor hun ogen van gedaante werd veranderd, daar zij Zijn Majesteit aanschouwden, daar zij een stem van de hemel hoorden, en daar hun het aanstaande lijden van hun Meester werd bekend gemaakt, namelijk de uitgang welke Hij zou volbrengen te Jeruzalem, Matth. 17:1-8. Als Paulus naar Damascus reisde, omscheen hem snellijk een licht van de hemel, en hij hoorde een stem Die tot hem zeide: Saul, Saul, wat vervolg gij Mij? Maar terzelfder tijd werd ook in een gezicht aan Ananias bekend gemaakt, dat deze Paulus een uitverkoren vat was om Christus' Naam te dragen voor de heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls; en dat hij veel zou moeten lijden om Christus' Naam, Hand. 9:3,4,15,16. En diezelfde apostel aan de Korinthiërs een breed verhaal gegeven hebbende van al die rampen welke hem in de dienst van Christus waren overkomen, in banden en gevangenissen, en in allerlei soort van gevaren, in hetwelk alles hij ook overvloediger was geweest dan de andere apostelen; zo laat hij er aanstonds op volgen, zijn hemelse gezichten en openbaringen des Heeren. Hoe hij is opgetrokken geweest tot in de derde hemel, in het paradijs, daar hij gehoord heeft onuitsprekelijke woorden, die het een mens niet is geoorloofd te spreken. Al hetwelk al voor veertien jaren aan hem gebeurd was, zegt hij; en diensvolgens hem krachtig zal hebben verkloekt en bemoedigd om al dat lijden voor Christus' zaak geduldig te verdragen en blijmoedig te doorstaan. En daartoe genoten Christus' martelaars ook in volgende dagen in buitengewone gelegenheden weleens een buitengewone ondersteuning van des Heeren Geest. Van de grote Polycarpus schrijft de Kerk van Smyrna in haar brief bij Eusebius te lezen: Dat er, zoals hij het perk intrad in hetwelk hij stond verbrand te worden, een stem uit de hemel viel, hem toesprekende: Weest sterk Polycarpus, en gedraagt u mannelijk! De-gene van Wie deze stem kwam, werd wel van niemand gezien; nochtans werd de stem zelf van velen onzer duidelijk gehoord.

Doch wat hiervan ook zij, dit is zeker en gewis, dat diezelfde Geest Welke onze heilige martelaar Stefanus vervulde, en Die hem ook gaande maakte om zijn ogen naar de hemel te houden, teneinde dat verhemelde gezicht te genieten, ook in de latere bloedgetuigen werkzaam was. Alzo, dat die Geest, hoe ze al nader en nader kwamen aan hun marteldood, in hun harten verwekte een ongemene dapperheid en heldenmoed, waardoor zij vrolijk en welgemoed als jonge leeuwen de dood tegemoet gingen. En ziende daarbenevens ook tegemoet de aanstaande hemelvreugde op hun lijden voor Christus en Zijn zaak zullende volgen, zo waren zij zeer gewillig hun leven af te leggen voor Hem, Die Zijn leven voor hen zo gewillig overgaf. En daarvandaan ook, dat die blijdschap en vrolijkheid over het ondergaan van de marteldood, de bloedgetuigen der waarheid de ogen uitstraalde, en de mond uitbrak, zodat zij die niet konden binnenhouden. Zeer wijs van God alzo bestuurd; deels om de vijanden der waarheid te beschamen, deels om daardoor

meerdere zielen van de omstanders en aanschouwers van hun martelingen voor de Heere Jezus Christus te gewinnen; teneinde zo het bloed der martelaren een vruchtbaar zaad der Kerk werd. Hoe blijde en verheugd ging Polycarpus, zo even genoemd, een man van zes en tachtig jaren, naar het vuur? Uit een volle overtuiging van zijn ziel, dat deze smartelijke en smadelijke dood om de Naam van Christus Jezus zijn Heere, hem terstond zou overvoeren in de eeuwige hemelvreugde. De gemeente van Smyrna geeft deze haar oude bisschop dat getuigenis in haar tevoren gemelde brief: Dat hij met zulk een grote moed en blijdschap werd vervuld, dat een aangename bevalligheid en liefelijkheid zich over zijn ganse aangezicht verspreidde. De kerkvader Basilius verhaalt in zijn lofrede over die veertig Christen krijgsknechten, in de aanvang van de vierde eeuw, te Sebaste in Armenië, van de keizer Licinius veroordeeld, om van koude te sterven, waartoe zij in een poel vol water bij vriezend weer in een winterse nacht gezet werden; dat ze elkaar aldus aanspraken en bemoedigden: Is de koude fel; de aanstaande hemelrust zal ons des te aangenamer zijn. Is de vorst scherp; het paradijs zal ons des te zoeter wezen. Trillen wij hier van koude; Abrahams schoot zal ons welhaast verwarmen. Zijn onze voeten verdoofd door de vorst; zij zullen eeuwig met de engelen huppelen. Zijn onze handen verstijfd of verstorven; wij zullen die daar opheffen in God te aanbidden. Hoevelen van onze mede krijgsknechten zijn in de strijd gevallen, om hun sterfelijke koning getrouw te zijn; en zouden wij dan ons leven niet wagen en wegwerpen, om ons geloof in de eeuwige levende God te bewaren? Nademaal wij dan eens moeten sterven, laat ons sterven opdat wij eeuwig leven. Ondertussen geloof ik, dat onze sierlijke redenaar, door zovele bloemetjes uit de kunst der welsprekendheid waarin hij een grootmeester was, onder zijn lofspraak over deze martelaars te mengen, ook niet kwalijk heeft gedaan die met deze woorden te besluiten: Met deze en dergelijke woorden is het gelooflijk, dat zij onder elkaar gesproken hebben. Maar wat ook die veertig Christen helden in hun zalig uiteinde gesproken mogen hebben, het is niet slechts geloofwaardig, maar zeker en gewis, dat Gods Geest Die in de gelovige en godvrezende bloedgetuigen der waarheid, zowel als in onze martelaar Stefanus, krachtig werkzaam was, in hen een grote heldenmoed heeft verwekt om de aanstaande marteldood om Christus' Naam te ondergaan. Hiervandaan, dat Minucius Felix, die waardige rechtsgeleerde onder de oude Christenen, in zijn samenspraak de Christen Octavius tegen de heiden Caecilius aldus sprekende invoert: Wat is het niet een Gode aangenaam gezicht, dat een Christen met ellende en smart strijdt? Dat hij bedreigingen en de aller wreedste pijnigingen veracht, dat hij het gewoel van de dood en de vervaarnis van de beul versmadende, daar tegenin springt? Dat hij zijn vrijheid tegen koningen en vorsten voorstaat? Dat hij alleen voor God wijkt, Wiens hij geheel is? En alzo alle aanvallen al zegepralende als overwinnaar te boven komt? En dit deed ook de Kerkredenaar Tertullianus, als de Christenen verweten werd dat zij aan het kruis geklonken, en aan palen verbrand werden, in zijn dagen schrijven: Dit is het gewaad van onze overwinning! Dit zijn de palmtakken die wij behalen! Met deze wagen rijden wij triomfantelijk ten hemel in! Wel, wat zouden dan de Christenen in zulk een geval te vrezen hebben? De moordschavotten die zij met vrolijkheid ophuppelen, zijn tonelen van hun heerlijkheid. De galgen die zij beklimmen, zijn Jakobs ladders naar de hemel. De vuren die hen verbranden, zijn Elia's vurige wagens, waarop zij in zegepraal de heerlijkheid inrijden. De zwaarden en bijlen en ander moordtuig verbreken de deuren en grendels van het gevangenhuis van het lichaam, om de ziel uit te laten, en in de volmaakte vrijheid van Gods kinderen daarboven in te laten. En zo haasten hun

tirannen en beulen maar, om de kooi van hun lichamen open te zetten, en hun zielen te doen overvliegen naar de hemelse gewesten der eeuwige gelukzaligheid en onsterfelijkheid.

B. Zulk een hemels gezicht derhalve, waarmee onze heilige martelaar Stefanus in zijn zalig uiteinde van God verwaardigd werd, moest waarlijk zeer krachtig dienen om zijn geloof in de Heere Jezus, Die hij daar zag staan aan Gods rechterhand met eer en heerlijkheid bekroond, te versterken, en hem te bemoedigen tegen de woelingen van zijn vijanden, die de tanden tegen hem knersten, en naar zijn bloed dorstten.

1. Het verkloekte hem, om niet te vrezen voor die zijn lichaam doden zouden, maar zijn ziel niet zouden kunnen doden.

2. Het verzekerde hem, dat hij bij zijn sterven bereiken zou het einde van zijn geloof, de zaligheid zijner ziel; en wat het lichaam aangaat, dat het, hoezeer mishandeld en in oneer gezaaid, in heerlijkheid zou worden opgewekt, en aan het onverderfelijkheid lichaam van Christus, zijn Heere gelijkvormig gemaakt, Fil. 3:21.

3. Het gaf hem eindelijk ook een zoete voorsmaak van de aanstaande hemelvreugde, en deed hem daarnaar uitzien en verlangen, in een vaste verzekering dat hij met Christus hier lijdende, om Zijn zaak en waarheid en de belangen van Zijn Koninkrijk, ook met Hem zou verheerlijkt worden; en dat hij om Zijntwil verdragende alle smart en smaad, ook namaals met Hem heersen zou.

Maar hetgeen Stefanus hier zag, Jezus verhoogd en staande aan Gods rechterhand, tot zijn hulp tegen al de woelingen van zijn vijanden, even dat moet ook tot moedgeving, opbeuring en vertroosting dienen van ons allen, die even dierbaar geloof met hem ontvangen hebben.

Nu zwerft gij nog om godzaligen, in een land van vreemdelingschap, wonende in het lichaam in, maar van de Heere uit; doch haast zult gij u bevinden in uws Vaders huis daarboven, alwaar vele woningen zijn, en daar de verhoogde Jezus, staande aan Gods rechterhand u al inwacht, daar in die hemel, daar Hij u een plaats heeft bereid.

Nu zijt gij nog in een worstelperk, daar gij te strijden hebt tegen de zonde die u zo lichtelijk omringt; maar zo wettelijk gestreden hebbende, zult gij ook op het einde heerlijk en vrolijk gekroond worden met de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid.

Nu zijt gij menigmaal behoeftig, en van de wereld veracht, omdat gij tot dat Sion behoort waarnaar niemand vraagt; maar eerlang zult gij als rechtvaardigen blinken in het Koninkrijk uws Vaders, gelijk de zon, zittende als overwinnaars met Jezus in en op Zijn troon.

Het is waar, u ontmoeten hieromtrent weleens deze en gene zwarigheden, die uw hoop op de aanstaande heerlijkheid doen wankelen. Maar wapent u daartegen, uit aanmerking dat Jezus tot uw hulp gereed staat aan Zijns vaders rechterhand, als de Koning van Zijn Kerk, Die alle macht ontvangen heeft in hemel en op aarde.

De verhoogde Jezus is boven alle macht en geweld van mensen, hoe boos en loos die ook zouden mogen zijn. Knensen zij hun tanden tegen u, gelijk zij deden tegen Stefanus; de Heere kan hun tanden verbreken in hun mond, en hun baktanden stomp maken. Hij kan Zijn haak in hun neus, Zijn gebit in hun lippen leggen, en daardoor de gedachten der arglistigen teniet maken, dat hun handen niet één ding uitrichten. Verdrukken en mishandelen zij u? Zij mogen tegen u strijden, maar zullen tegen u niet vermogen, dewijl de Heere met u is om u uit te helpen. En op het kwaadste genomen, u naar het lichaam dodende, gelijk zij Stefanus deden, zullen zij echter uw ziel niet kunnen doden, noch

daaraan de minste schade toebrengen. Zij is in Jezus' alles bewarende hand. Gij kunt ze Hem veilig toevertrouwen, en ondertussen uw sterfelijk lichaam aan het lijden en aan de dood om Jezus' Naam gewillig overgeven, in de hoop op een zalige verwijzing ten jongsten dage. Wel, houdt het dan met Paulus daarvoor, dat het lijden in deze tegenwoordige tijd niet te waarden is tegen de heerlijkheid die aan u zal geopenbaard worden. Want uw lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, zal u werken een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid.

Ook is de verhoogde Jezus aan Gods rechterhand, daar Stefanus Hem zag, om voor Zijn volk te bidden. Wanneer uw zonden u dan bezwaren, draag ze Hem voor, en pleit bij de troon der genade om vergeving op Zijn verdiensten en voorbidding. Hij is daar uw Voorpraak bij de Vader, en zal voor u bidden dat uw geloof niet ophoude, terwijl de satan u zoekt de ziften als de tarwe.

Ten tijde van uw sterven, dat al zeer bang vallen kan, als gaande dan in een dal der schaduwen des doods; ook dan zal Hij met u zijn, en u geleiden over de Jordaan des doods in het hemelse Kanaän. Daar worden dan de hemelen geopend, en uw ziel door de engelen gedragen in de schoot van Abraham. Daarom kunt gij op uw doodsbed in geloof bidden met onze stervende Stefanus, zoals wij in een volgende predikatie horen zullen: Heere Jezus, ontvang mijn geest!

Ja, in de algemene oordeelsdag, wanneer gij onder miljoenen van mensen vermengd zult zijn, dan zal deze verhoogde Jezus op de wolken verschijnen, en dan Zijn engelen bevel geven om de bozen uit het midden der rechtvaardigen af te scheiden; waarna gij opgenomen zult worden, Hem tegemoet in de wolken, om zo altijd met de Heere te zijn.

Wat staat ons dan omtrent de Heere Jezus, zo verhoogd aan Gods rechterhand, en diensvolgens voor ons zo heilzaam, anders te doen dan waardig in zulk een hoop en verwachting te wandelen?

Zoek dan nader met hem door geloof en heiligmaking verenigd te worden. Gelijk gij Christus Jezus de Heere hebt aangenomen, wandelt also in Hem; en weest navolgers in al die deugden die zo heerlijk in Hem hebben uitgeblonken.

Is Hij nu in de hemel aan Gods rechterhand, en hebben wij de verwachting van bij Hem in de hemel aan te landen, dan moet ook onze wandel hier op aarde zo hemels wezen, dat wij gezegd kunnen worden met Christus gezet te zijn in de hemel, Ef. 2:16. Ons deel moet, en kan dan ook niet in dit leven zijn; maar een ander en beter deel hebben wij uitverkoren. Naar de hemel moeten dan onze verlangens uitgaan, om daar te wezen daar Hij is; en also moet onze wandel in de hemelen zijn, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten.

Eindelijk, zag Stefanus de Heere Jezus zo verhoogd aan Gods rechterhand, dan betaamt het alle mensen, zelfs de grootste koningen en vorsten van de aarde, voor zulk een hoog verheven Majesteit neer te knielen, Hem de allerdiepste eerbied toe te dragen, en de rijksbevelen van die Koning aller koningen te gehoorzamen. Want zover boven ons zijnde, komt het Hem toe van ons allen gevreesd te worden; anders is Hij in staat te wreken de oneer Hem aangedaan. Wel, hoedt u voor Zijn aangezicht, wees Zijn stem gehoorzaam en verbittert Hem niet, Ex. 23:21. Kust die Zone Gods, opdat Hij niet toorne, en gij op de weg vergaat wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden. Integendeel, welgelukzalig zijn zij allen die op Hem vertrouwen! Want voor dezulken is Zijn hogepriesterlijke bede, waarmee ik eindig: Vader, Ik wil dat daar Ik ben, ook die

bij Mij zijn die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen
die Gij Mij gegeven hebt. Amen.

VIJF EN TWINTIGSTE KERKREDE

STEFANUS' STENIGING

HANDELINGEN 7:57,58

57 Maar zij roepende met grote stem, stopten hun oren, en vielen eendrachtelijk op hem aan,

58 En wierpen hem ter stad uit, en stenigden hem. En de getuigen legden hun klederen af aan de voeten van een jongeling, genaamd Saulus.

A. **HOEWEL** alle zonden, ook zulke die de mensen kleine noemen, gruwelijk zijn op zichzelf; echter zijn er in de zonden trappen van min of meer verfoeilijk en strafwaardig. Uit welken hoofde onze gezegende Heiland tot de stadhouder Pontius Pilatus zei: Die Mij aan u heeft overgeleverd, heeft meerder zonde.

1. Alle zonden, zelfs de allerkleinste, zijn gruwelijk op zichzelf aangemerkt; dewijl men daardoor Gods allerheiligste wet overtreedt, en zich dus des Heeren heerschappij over ons onttrekt, en die ingewikkeld ontkent alsof men onder Hem niet stond, maar doen mocht de wil zijn vleses en zijner gedachten. Gelijk de zondaars als zodanig ons ver-toond worden in Ps. 12:5: Die daar zeggen, wij zullen de overhand hebben met onze tong, onze lippen zijn onze; wie is heer over ons?

2. Evenwel zijn er in de zonden trappen van min of meer gruwelijk, de een zwaarder, verfoeilijker en strafwaardiger dan de andere; door en wegens de omstandigheden die ermee gepaard gaan. Inzonderheid wordt de zonde verzwaard door de voorwerpen waaro-mtrent men die begaat. Zulke zonden, die meer onmiddellijk tegen God worden bedre-ven en Zijn heilige dienst stremmen of omkeren, wegen zeer zwaar bij de Heere; gelijk Elifaz de Themaniëet het in oude dagen alzo begreep, zeggende Job 15:4: Ja, gij vernietigt de vreze, en neemt het gebed voor het aangezicht Gods weg. Desgelijks ook zulke zon-den, die de gehele samenwoning van mensen, onder welke God Zich een volk des ei-gendoms wil vergaderen, storen, afbreken of verwarren. Waaromtrent Paulus eens zei tot de Christelijke gemeente der Galatiërs, hoofdstuk 5:10: Die u ontroert zal het oordeel dragen, wie hij ook zij. Ook moet de aanhoudendheid in het zondigen, en waardoor men al van de ene zonde tot de andere voortgaat, op een zonderlinge wijze de Heere een gruwel wezen.

B. In welk een hoge trap en mate zondigen hier dan de vijanden van onze martelaar en diaken Stefanus? Er is niets dat deze goddeloze mensen kan bewegen om deze heilige man te erkennen voor een gezant van God, tot hen gezonden om het Evangelie der za-ligheid te prediken, en zich aan de leer van Jezus Christus te onderwerpen. Ook niet zijn heerlijke en krachtige redevoering, waardoor hij uit Gods handelingen met Zijn Kerk de aanstaande afschaffing van de Joodse schaduwdienst bewees; ook niet dat verhemelde gezicht, waarin hij de heerlijkheid Gods zag, en de Zoon des mensen staande ter rech-terhand Gods, zijn in staat geweest hen tot enig nadenken te brengen wegens de verhar-ding van hun harten. Zij zondigen zwaar tegen God, die Stefanus tot hen gezonden had. Zij zondigen tegen des Heeren gemeente, wordende hoe langer hoe onstuimiger met hun

ijselijk geroep en schrikkelijke woelingen, alles in rep en roer brengende. Zij gaan al voort van de ene zonde tot de andere, en van kwaad tot erger. Van bitterheid en boosheid komen zij tot schelden en lasteren, en vandaar tot onschuldig bloedvergieten, zodat zij eindelijk hun handen wassen in het bloed van deze rechtvaardige.

C. Laten wij in onze tekst eerst bezien:

I. Hun boosaardige woelingen tegen Stefanus. Maar zij roepende met grote stem, stopten hun oren.

II. Dan, hun moorddadige aanval op deze heilige man. Zij vielen eendrachtelijk op hem aan, en wierpen hem de stad uit, en stenigden hem.

III. Eindelijk, die bijzondere omstandigheid van Lukas hier nog bij verhaald. En de getuigen legden hun klederen af aan de voeten van de jongeling, genaamd Saulus

EERSTE DEEL

Had Stefanus even tevoren de hemelen geopend gezien, en de Zoon des mensen staande ter rechterhand Gods; hier ziet gij nu de hel geopend, en zich omringd van een goddeloos adderengebroedsel, dat uit hun vader de duivel is. Zo even hebben zij hem met een ijselijk gelaat hun tanden laten zien, om hem van lid tot lid vaneen te scheuren, wanneer zij uit toorn en grimmigheid hun tanden tegen hem knersten; nu gaan zij aan het bassen en brullen tegen hem als een razende honden en woedende leeuwen.

A. Want vooreerst, zij riepen met een grote stem. Indien niet allen, tenminste de meesten van Stefanus' vijanden, rechters, beschuldigers, getuigen, omstanders (want de tekst spreekt zonder bepaling) slaan aan het razen, roepen, tieren, schreeuwen, uit al hun macht.

1. Het is de eigenschap van goddeloze mensen, of van zulken die geen raad weten om hun zaak met voldongen redenen goed te maken, dat zij hun toevlucht nemen tot roepen en schreeuwen, om hun tegenpartij te verbazen en te overbluffen. Men wacht dan wel naar recht en gerechtigheid; maar er komt niets anders dan schurftigheid en geschreeuw, naar dat woord in Jes. 5:7. Van dat verachtelijk wapentuig bedienen zich ook de vijanden van Stefanus, zij riepen met een grote stem, omdat zij geen redenen vonden om hem te weerleggen en beschaamd te maken. De goddelozen, lezen wij, Jes. 58:20, zijn als een voortgedreven zee, die kan niet rusten, en haar wateren werpen slijk en modder op.

2. Maar wat is het toch dat hen hier zo doet razen en tieren?

a. Dit is het: Zij hebben Stefanus zo even horen zeggen met zoveel vrijmoedigheid: Ik zie de hemelen geopend, en de Zoon des mensen staan ter rechterhand Gods. Zulk een taal hebben zij ongetwijfeld opgevat als een openbare godslastering. Want door zulk een zitten aan Gods rechterhand, werd niet alleen vastgesteld dat die Jezus te Nazarener, Die de Joodse Raad als een godslasteraar had laten kruisigen, weer levend geworden en uit de doden verrezen was. Maar ook een Goddelijke eer en waardigheid Zich toegeëigend, in zoverre zelfs, dat Hij de Godheid Zelf gelijk was. Ook werden de Joden door zulk een taal als moordenaars van zulk een van God geliefde Man als Jezus was, tentoongesteld.

b. Zulk een godslastering, zo zij zich verbeeldde, was in het geheel niet te dulden, en men behoorde te zorgen dat Stefanus zulk een taal niet meer voerde. En daarom, zij schreeuwen en roepen daartegen met een grote stem, de heilige diaken hierover uitkrijtende als een heiligschenners, een onteerder van God en godslasteraar. Het zal naar alle

schijn hetzelfde geroep zijn geweest als dat van Kajafas en de Raad tegen de Heere Jezus. Want als de Heiland dergelijke taal tegen de hogepriester en de Raad gevoerd had: Ik zeg ulieden, van nu aan zult gij zien de Zoon des mensen zittende ter rechterhand der kracht Gods, en komende op de wolken des hemels; terstond riep Kajafas dat woord uit: Hij heeft God gelasterd, wat hebben wij nog getuigen van node? Ziet, nu hebt gij zijn godslastering gehoord; wat dunkt ulieden? Waarop de Raad het vonnis streek: Hij is des doods schuldig. Maar laten deze hardnekkigen, deze onbesnedenen van hart en oren, vrij woeden tegen de Heere Christus en tegen Zijn knecht Stefanus, die uitkrijtende als godslasteraars en doodschuldigen; zij zullen eerlang Jezus de Nazarener Die zij gekruist hebben, op de wolken zien verschijnen, zittende ter rechterhand der kracht Gods, om Gods oordelen over dat hardnekkige volk uit te voeren, met verwoesting van stad en tempel, wanneer zij onder de puinhopen van de stenen en gebouwen van Jeruzalem vergruisd en begraven zullen worden.

B. Ook willen zij schijnen godsdienstige mensen te wezen en ijveraars voor de Goddelijke eer, die geen godslastering horen of dulden kunnen: Zij stopten hun oren. Door hun vingers daarin te steken, of de handen daarvoor te houden, gelijk de Joden gewoon waren als zij iets onbetamelijks en onstichtelijks hoorden.

TWEEDE DEEL

Hielden zij dan de taal van Stefanus voor een godslastering naar hun onverschoonlijke blindheid en onverstand; het is geen wonder dat zij hem ook aanstonds als een godslasteraar met de dood willen straffen.

In hun moorddadige aanval op deze heilige man gaan zij aldus bij trappen voort:

A. Eerst, zij vielen eendrachtelijk op hem aan. De spreekwijze geeft te kennen, dat de ganse menigte in beweging tegen Stefanus raakte, zodat zij op hem viel en drong, onder een geweldig geschreeuw: Weg van de aarde met deze godslasteraar! Dat hij gestenigd worde! Bijna op een dergelijke wijze als wij van Paulus, toen hij te Jeruzalem gepredikt had lezen, dat de schare tegen hem begon te roepen en te schreeuwen, werpende hun klederen van zich werpende het stof in de lucht: Weg van de aarde met zulkeen! Want het is niet behoorlijk dat hij leve, Hand. 22:22,23. En die aanval op Stefanus deden zij ook eendrachtelijk als één enig man, zonder dat zich iemand daartegen verzette. Zo slaan alle goddelozen hier de handen ineen om onschuldig bloed te vergieten. Men weet, hoe het met de Joodse Raad geschapen was. Sommigen van de leden waren farizeeën, die op hun eigen verdiensten en gerechtigheid steunden; anderen waren sadduceeën, die noch opstanding der doden geloofden, noch engel noch Geest. In het stuk van de godsdienst derhalve twee geweldige partijen, wier geloofsgronden en begrippen vlak tegen elkaar aanliepen, en dus de een de ander dodelijk haatte, en elkaar niet konden verdragen. Maar hoe partijdig ook, nu vielen zij eendrachtelijk op Stefanus aan. De farizeeën, omdat hij de toegerekende verdiensten en gerechtigheid van de Messias leerde; de sadduceeën, omdat hij de opstanding der doden en het eeuwige leven geloofde; en beiden, omdat hij een discipel van Jezus de Nazarener was. Eveneens waren ook Herodes en Pilatus vrienden geworden, daar zij tevoren in vijandschap waren tegen elkaar, Luk. 23:12.

B. Bij deze eendrachtige aanval op Stefanus bleef het niet. Zij wierpen hem ook de stad uit, om hem daarbuiten te doden, gelijk oudtijds de valse getuigen ook zo met de vrome

Naboth gehandeld hadden. Enige menen, dat de Joodse Raad vooraf een vonnis des doods over Stefanus geveld zou hebben, en dat hij op die grond van de rechter de stad werd uitgeworpen. Doch dewijl wij in de Heilige Schrift niet het minste daarvan lezen, komt het ons meer waarschijnlijk voor dat dit uitwerpen uit de stad met alle andere woelingen tegen deze martelaar, in een oploop en beroering van het volk zijn voorgevallen. Tot welke eenvoudige bevatting de spreekwijzen in de tekst ons meest schijnen heen te leiden: Zij vielen eendrachtig op hem aan, zij wierpen hem de stad uit, en stenigden hem; zonder dat er van enig vonnis of iets dergelijks gemeld wordt. Wat daarvan zij, de vijanden van Stefanus' vijanden, hoe zwaar zij zondigen tegen de liefde Gods en des naasten, willen echter uitwendig nog vertonen een gedaante van godsdienstigheid, in dat gebod van Gods wet op te volgen, Lev. 24:14: Brengt de vloeker uit buiten het leger; en allen die het gehoord hebben zullen hun handen op zijn hoofd leggen. Daarna zal de gehele vergadering hem stenigen. Nadat de kinderen Israëls, Egypte zijnde uitgetogen, na die omdoling met het leger in de woestijn van Arabië vaste steden in het land Kanaän gekregen hadden, vergeleken zij die steden, en bovenal de stad Jeruzalem, bij de oude legerplaats in de woestijn; waarop Paulus het oog had in zijn Brief aan de Hebreeën, hoofdstuk 13:13. Want in het even voorgaande vers gezegd hebbende, dat Jezus buiten de poort, namelijk van Jeruzalem geleden had, zo vergelijkt hij die stad bij de oude legerplaats in de woestijn, als hij zegt: Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende. Tot volbrenging van het Goddelijk gebod wierpen zij Stefanus de stad uit, als buiten de legerplaats, teneinde de heilige stad niet met mensenbloed bevlekt worde. Ondertussen evenwel, welk een gruwelijke schijnheiligheid! Zich niet ontziende om hun harten met moord en doodslag te ontheiligen, en hun handen te wassen in Stefanus' onschuldig bloed. Want hem zo de stad hebbende uitgeworpen:

C. Stenigden zij hem.

1. Onder de vier hoofdstraffen bij de Joden in gebruik, de wurging, de onthoofding, de verbranding en steniging, werd de laatst gemelde straf geoefend aan godslasteraars en afvalligen van de ware godsdienst tot de dienst der afgoden, achtereenvolgens Gods uitdrukkelijk bevel, Lev. 24:14, Deut. 17:5-7. En dewijl zij nu aan beide deze misdaden onze diaken Stefanus schuldig rekenden, hoewel vals, zo verkiezen zij in hun woede de steniging, welke de Goddelijke wet daartoe gesteld had. Hoe deze ijselijke straf geoefend werd, verhalen ons de Joodse meesters in hun schriften in al deszelfs omstandigheden, waarmee wij ons niet kunnen ophouden. Om er evenwel het voornamen kort van te zeggen. De misdadige werd gesleept buiten de legerplaats of buiten de stadspoort, en aldaar eerst van zijn klederen ontbloot; dan werd hij gesteld op een hoge plaats van twee manslengten, en van boven neergestoten. Of wel een van de getuigen wierp hem een steen in de lendenen, waardoor hij van boven neerstortte. Als hij van die val niet dood was, dan wierpen de getuigen hem een zware stenen op het hart; en leefde hij dan nog, dan kwam al het volk toe, elk met een steen in de hand, en wierp die van alle kanten op hem totdat hij de geest gaf.

2. Men gaat hier dan met deze heilige man op deze of dergelijke wijze te werk. Stefanus, door dat hels gespuis de stadspoort zijnde uitgesleept, onder groot geroep: Weg met dezen! weg met dezen! het is niet behoorlijk dat hij leve! nadert vermoeid en geheel afgemat de hoge plaats, vanwaar hij van boven neergestoten wordt. De snode vloekverwanten, gevolgd van een menigte blinde ijveraars, omringen hem elk met een steen in de hand. De valse getuigen die in het gericht hem belogen en zijn dood bearbeid hebben,

traden eerst toe en werpen met een schrikkelijke verwoedheid de eerste steen op hem. Verbeeld u, dat daarop de gehele menigte van goddeloze monsterdieren, als felle tijgers en brullende leeuwen zijn toegeschoten, en deze godzalige man door herhaalde steenworpen het aangezicht hebben gekwetst, de rug gekraakt, de borst verpletterd, armen en benen in stukken, en hem dus deerlijk ter dood toe gemarteld hebben.

Waar zullen wij ons, waar zullen wij ons in dit treurtoneel het meest over verwonderen? Verwondert u over de uiterste zachtmoedigheid en gewilligheid van deze heilige diaken van de Jeruzalemse kerk, lijdende al die smart en smaad voor de Naam van Christus zijn Heere, Die hij in zijn uiteinde niet wil verloochenen; maar om Zijnentwil buiten de legerplaats tot Hem uitgaat, Zijn smaadheid dragende, Hebr. 12:13.

Verwondert u over Gods grote lankmoedigheid, dat Hij de goddeloze stenigers van deze Godsgezant niet verplettert, door Zijn donder, bliksem en hagelstenen, of dat Hij de aarde haar mond niet doet openen om ze levend in te slokken.

Verwondert u over de vreesachtigheid of lijdzaamheid van zulk een menigte van Christen belijders in de kerk van Jeruzalem te dezer tijd; die, hadden zij samengespannen en geweld met geweld willen keren, hun geliefde diaken uit de hand van deze goddelozen mogelijk verlost zouden hebben. Maar zo gaat het gewoonlijk als de mens in lijden komt. De goede vrienden verlaten hem dan, en houden zich schuil. Als Jezus gegrepen werd in de hof Gethsémané, al de discipelen nemen de vlucht en verlaten Hem. Als Paulus ter verantwoording voor des keizers rechterstoel geroepen werd, ziedaar, niemand der gelovige broeders is bij hem, zij hebben hem allen verlaten, gelijk hij klaagt in 2Tim. 4:16.

Ondertussen moeten wij ook daarbij gedenken, dat deze zo smartelijke en smadelijke doodstraf van steniging onze heilige en godvrezende Stefanus overkwam door Gods wijs en heilig bestel, opdat de waarheid van het Evangelie door het bloed en de dood van zulk een getrouwe getuige en allereerste Christen martelaar bevestigd en verzegeld werd; en daarbenevens door de verstrooiing van de gemeente van Jeruzalem Gods Kerk al verder uitgebreid werd. Want volgens het 4de vers van het volgende hoofdstuk: Zij dan nu die verstrooid waren, gingen het land door en verkondigden het Woord.

DERDE DEEL

Tot besluit geeft Lukas aan die steniging van Stefanus verslag: En de getuigen legden hun klederen af aan de voeten van een jongeling, genaamd Saulus.

A. Volgens Gods wet, Deut. 17:7, moest de hand der getuigen eerst zijn tegen een godslasteraar om hem te stenigen, en daarna de hand van het ganse volk. Die wet neemt men hier ook in acht, niet zozeer uit vrees voor God als voor de Romeinen, die omtrent alle oproerige handel der Joden zeer jaloers waren. De getuigen, maar valse getuigen, legden naar gewoonte hun klederen (versta hun opperklederen, mantels en bovenrokken) af, om hun werk des te vaardiger te verrichten.

B. En die legdden zij aan de voeten van jongeling, genaamd Saulus, namelijk opdat hij die afgelegde klederen gedurende die steniging bewaren mocht; gelijk zij hem die ook wegens zijn bekende ijver voor de wet, gerust konden toevertrouwen.

1. Deze Saulus, naderhand Paulus, was in deze tijd een jongeling, namelijk van een volwassen ouderdom van omtrent dertig jaren. Want in de taal der Grieken worden zulke jaren ook nog gerekend onder de tijd van de jongelingschap. Hij was een Joods man van

Tarsen, geen onvermaarde stad in Cilicië, een zoon van een Hebreëer uit de stam Benjamin. In zijn jeugd te Tarsen, daar een vermaarde school was, in de heidense talen en wetenschappen wel onderwezen zijnde, werd hij daarna van zijn ouders naar de Joodse hogeschool te Jeruzalem gezonden, om daar verder in de Joodse godsdienst onderwezen te worden door de beroemde leraar Gamaliël, wiens onderwijs hem ook maakte een ijverig voorstander van de sekte der farizeeën.

2. Van deze zijn brandende ijver voor het Jodendom en bijzonder van de leer der farizeeën, moet men het afleiden dat hij ook tegenwoordig was bij Stefanus' steniging, en in deszelfs dood een behagen had; die dood niet alleen toestemmende en voor goed keurende, maar ook zelfs daarin behulpzaam zijnde door de afgelegde klederen der getuigen te bewaren.

Waartoe vervoert de blinde ijver en onzinnige drift de jongelingschap niet! Om in de woorden van zijn meester te zweren, hem en anderen te behagen, en zijn partij voor te staan; vooral als er de verbeelding nog bijkomt, dat God daarmee gediend wordt. Ziet, zulk een ijveraar was de jongeling Paulus voor zijn bekering, eer hij van een Jood in een Christen, van een vervolger der gemeente in een apostel van Christus veranderd werd. Gelijk hij met zijn eigen mond tot koning Agrippa betuigde, Hand. 26:9: Ik meende waarlijk bij mijzelven dat ik tegen de Naam van Jezus de Nazarener vele tegenpartijdige dingen moest doen.

Hiervandaan dan, dat niet alleen Lukas het heeft aangetekend in het begin van het volgende hoofdstuk: En Paulus had mede een welbehagen aan Stefanus' dood; maar dat hijzelf het voor God met leedwezen beleed. Heere, zei hij, toen het bloed van Stefanus Uw getuige vergoten werd, stond ik daarbij, en had mede een welbehagen in zijn dood, en bewaarde de klederen dergenen die hem doodden, Hand. 22:20.

Maar de Heere Jezus heeft deze Saulus naderhand overwonnen, door Zijn heerschappij voerende genade. Hij heeft hem de satan ontweldigd, als een roof voor de hel weggehaald, en van een wolf in een schaap veranderd. In het midden van zijn woeden en de Christenen te vervolgen, daar roept hem Jezus uit de hemel toe: Saul! Saul! Wat vervolgt gij Mij? Het is u hard de verzenen tegen de prikkelen te slaan! En dat niet alleen, maar hij wordt van Hem verwaardigd met het apostelambt, om het Evangelie te prediken onder Joden en heidenen, en dus Gods Kerk door alle landen en volkeren uit te breiden. Ananias zeide tot de Heere: Ik heb uit velen gehoord van deze man, hoeveel kwaad hij Uw heiligen in Jeruzalem gedaan heeft. En hij heeft hier macht van de hogepriester om te binden allen die Uw Naam aanroepen. Maar de Heere zeide tot Ananias: Ga heen; want deze man Saulus is Mij een uitverkoren vat, om Mijn Naam te dragen voor de heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls, Hand. 9:13-15.

AANDACHTIGE toehoorders, als wij nu van de afgehandelde tekstwoorden behoorlijk gebruik zullen maken tot onze lering en betrachting van deugd, dan moet de volstandige geloofsbelijdenis van deze eerste martelaar van ons Christendom, zijn Heere Christus, onder al dat geroep en getier, tot de dood toe getrouw blijvende, ons tot een voorbeeld van navolging verstrekken. Gelijk aan de andere kant de felle grimmigheid en woedende wraaklust van zijn wrede vervolgers, hen tot zulk een gruwelijke moord vervoerende, tot een baken ons moet dienen om voor zulke en dergelijke ongeregelde hartstochten ons zorgvuldig te hoeden.

A. Wij hebben eerst gezegd, dat Stefanus' volstandige geloofsbelijdenis tot het einde van zijn leven toe, ons tot een voorbeeld moet verstrekken. Onder al dat roepen en schreeuwen met grote stem, onder al dat razen en tieren, onder dat eendrachtig aanvallen en wegslepen naar buiten de stad, en onder dat verwoed stenigen daarop volgende, onze heilige martelaar door Gods kracht gesterkt, bezwijkt in het geheel niet. Een gehele hagelbui van stenen is niet machtig hem de mond te stoppen, of van zijn geloof in Christus te doen afvallen. Hij beleed tot zijn laatste adem toe met zijn mond, datgene dat hij met zijn hart geloofde aangaande de zuivere en zaligmakende leer van het Christendom. En geen wonder. De ogen naar de hemel houdende, ziet hij zijn Heere Jezus staande aan Gods rechterhand. Daarom mogen wij wel geloven, dat hij op dat gezicht die nadrukkelijke woorden van zijn Meester is indachtig geworden: Vreest niet voor degenen die het lichaam doden, en de ziel niet kunnen doden. Een iegelijk die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader Die in de hemelen is. Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, dien zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader Die in de hemelen is, Matth., 10:32,33. Ook zal die verheerlijkte Jezus, staande aan Gods rechterhand, dat hartsterkend en bemoedigend woord Zijn getrouwe getuige Stefanus hebben toegesproken, door inspraak van de Heilige Geest waarvan hij vol was, aan zijn hart: Zijt getrouw tot de dood, en Ik zal u geven de kroon des levens, Op. 2:10.

1. Wij behoeven geliefden, buiten noodzaak de marteldood niet te zoeken. De kerkelijke geschiedenis levert ons voorbeelden van zulken, die zonder noodzaak, ongeroepen en uit eigen beweging het martelaarschap gezocht hebben, en in afvalligheid zijn gestort. Men moet de Heere niet verzoeken. Bij Eusebius vinden wij het geval van zekere Quintus, een Frygiër, die zich vrijwillig de rechter aanbod, en verzocht de marteldood te sterven. Doch die, toen het begon te nipen, lafhartig de waarheid verloochende, en wel op dezelfde tijd als Polycarpus, die het gevaar niet had gezocht, de waarheid met zijn bloed verzegelde. De oude Kerk van Smyrna keurde zulk een lichtvaardigheid af in haar brief van de tweede eeuw, waarin zij met deze woorden schrijft: Daarom broeders, wij prijzen ze geenszins die zichzelf tot de marteldood komen aanbieden. Want het Evangelie leert dat niet. Waaruit wij verstaan, dat de Christen Kerk zulke en dergelijke gevallen oudtijds al heeft aangemerkt als strijdig tegen des Heeren Woord. Evenwel, als de Heere ons te eniger tijd er toe mocht roepen, dan moet men er met Stefanus en zovele andere heiligen gewillig en gereed toe wezen; namelijk wanneer men voor de wereldse machten en derzelver vierscharen geroepen wordt om rekenschap van ons geloof en onze hoop te geven, gelijk onze heilige diaken daartoe geroepen werd. En wanneer men dan de dood niet kan ontgaan, zonder Gods eer, Zijn zaak en waarheid schandelijk te verraden en de Kerk Gods grotelijks te ergeren en te ontstichten, dan moet men het voetspoor van Stefanus volgen, zich Christus en Zijn leer niet schamen, maar openlijk Hem vrijmoedig met onze mond belijden hetgeen men met het hart gelooft. Dat het ware Christendom tot die uiterlijke mondbelijdenis, zelfs voor koningen en vorsten en alle rechters der aarde geroepen wordt, leert ons de heilige Petrus, 1Petr. 3:15: Zijt altijd bereid tot verantwoording aan een iegelijk die u rekenschap afeist van de hoop die in u is. Hierom wilde de even aangehaalde Polycarpus, bisschop van de Kerk van Smyrna, voor de heidense rechter geroepen wordende, ter verantwoording over de leer van het Christendom, en om rekenschap te geven van de hoop van zijn zaligheid, niet vluchten. Hoewel hij tijdig was gewaarschuwd, en door maar in het naaste huis te gaan zijn leven had kunnen behouden; hij weigerde, en zei: De wil des Heeren geschiede! Het is geen

grote deugd de Heere Christus te belijden, wanneer de groten der aarde hem troetelen en koningen voedsterheren der Christelijke Kerk zijn, en vorstinnen haar zoogvrouwen. Wanneer de kerkdeur de weg is tot het raadhuis, zodat men door die belijdenis tot staat en aanzien kan komen, en grote rijkdommen vergaderen. Maar als Christus naar Calvarië gaat, en de wereld hem achterna schreeuwt: Weg met Dezen! kruis Hem! kruis Hem! Hem dan te volgen en met Johannes en de heilige vrouwen onder Zijn kruis te staan, en Hem te belijden in het midden der uiterste gevaren, met het verlies van goed, eerambt en het leven zelfs; ziet, dat is veel grotere deugd en ook vrij zwaarder werk, daar Gods kracht en genade toe vereist wordt. En daartoe, gelijk wij gezegd hebben, wordt het Christendom geroepen.

2. Laat ik uit de beweegredenen die ons daartoe verplichten maar het een en ander thans bijbrengen.

Ten aanzien van God, is zulk een mondbelijdenis van Christus' leer als onze Stefanus voor zijn rechters deed, en waarin hij onder al dat geroep en getier, en tot zijn dood toe volharde, volstrekt noodzakelijk. Nademaal God de dienst van het lichaam en van al deszelfs ledematen, zowel als de dienst der ziel en van al derzelve redelijke vermogens afvordert van dat Zijn eigendom, dat Hij gekocht heeft door het dierbaar bloed van Zijn Zoon. Nu heeft hij ons het gebruik van tong en spraak gegeven, om onze gevoelens uit te drukken, en ons daardoor te onderscheiden van de redeloze dieren. Zou het nu betaamelijk zijn, dat wij onze tong en spraak nergens anders toe gebruikten, dan tot gesprekken over burgerlijke en aardse dingen, en nooit tot zaken van God en Zijn heilige dienst? Zou het redelijk zijn, dat onze tong zo welsprekend was in zaken ons tijdelijk belang aangaande; en integendeel stom in zaken ons eeuwig welzijn rakende, en de eer Gods betreffende, om Zijn Naam voor de mensen te belijden, Zijn waarheid voor te staan, Zijn deugden te verkondigen en Zijn rijk op aarde uit te breiden?

Ten aanzien van Christus, is die uiterlijke belijdenis van de mond niet minder noodzakelijk. Want zou het niet een snode ondankbaarheid wezen, onze dierbare Heiland en Zaligmaker niet te willen belijden voor de mensen, daar Hij om onzentwil zo volvaardig is geweest, onder Pontius Pilatus de goede belijdenis te betuigen, 1Tim. 6:13, waarop ons geloof gevestigd is? Is die Hogepriester van onze belijdenis, zoals Hem Paulus noemt, niet dubbel waardig van ons beleden te worden, daar Hij Zich niet schaamt ons Zijn broederen te noemen? Hebr. 2:11.

Voor ons eigen zelf is het wel ten hoogste noodzakelijk, dat wij onze Heere Jezus Christus openlijk voor de mensen belijden, in navolging van deze eerste Christen martelaar. Om reden, dat de belijdenis van de mond van het geloof des harten onafscheidelijk is, naar de onfeilbare uitspraak van Paulus, die ons leert dat het niet genoeg is met het hart te geloven; maar dat men ook hetgeen men gelooft met onze mond moet belijden, zal men zalig worden. Gevende daarvan deze reden: Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met de mond belijdt men ter zaligheid, Rom. 10:9,10.

En eindelijk, ten aanzien van onze naasten, naardien wij niet slechts voor onszelf, maar ook tot nut van onze evenmens en tot bevordering van zijn zaligheid in deze wereld zijn, zouden wij dan niet geheel onrechtvaardig en tevens wreed omtrent hen handelen, indien wij hen niet door onze belijdenis wilden stichten, en hen het licht der waarheid zoveel het in ons schijnt, willen mededelen? Opmerkelijk is het daarom, dat zo haast de apostel Petrus de Christenen tot die openbare belijdenis van Christus vermaand had, zeggende: Zijt altijd bereid tot verantwoording aan een iegelijk die u rekenschap afeist van de hoop

die in u is, met zachtmoedigheid en vreze; hij daarop terstond deze woorden laat volgen, welke tonen van welke gevolgen die belijdenis bij hun naasten zou zijn: En hebt een goede consciëntie, opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken als van kwaaddoeners, zij beschaamd mogen worden, die uw goede wandel in Christus lasteren, 1Petr. 3:15,16.

Hebben wij tot hiertoe getoond, dat Stefanus' vrijmoedige en volstandige geloofsbelijdenis ons Christenen tot een voorbeeld van navolging moet dienen; het snood en boos gedrag van zijn vijanden, zulk een ijselijke moord aan deze heilige man begaande, dient ons aan de andere kant ook tot de waarschuwing, om ons zorgvuldig te hoeden voor ongeregelde hartstochten.

Wij hebben bij de verklaring van onze tekst op het klaarste gezien waartoe de toorn en wraaklust over aangedane beledigingen, hetzij waar, hetzij ingebeeld, de mens al veroeren kan, in zoverre zelfs dat hij zijn handen aan het leven van zijn naaste slaat. Dat wij er voor onszelf uit leren, gedurig op onze hoede te wezen, en op de wacht te staan tegen die onstuimige hartstochten, die wortelen zijn van moord en doodslag, en zulke bittere vruchten dragen.

Zo haast hadden de Joden, die hardnekkigen en onbesnedenen van oren en harten, het woord van bestraffing over hun en hunner vaderen zonden uit Stefanus' mond niet gehoord, of hun harten bersten terstond van boosheid, en zij knersten de tanden tegen hem uit wraaklust. En zo haast hebben zij thans ook niet verstaan dat Stefanus sprak van een hemels gezicht, waarin hij Jezus zag staan aan Gods rechterhand, of zij nemen daaruit aanstonds gelegenheid om hem als een godslasteraar uit te krijten, en aldus hun wraaklust metterdaad aan deze heilige man uit te voeren door een allergruwelijkste moord.

A. Maar hoevele Christenen gaan diezelfde gangen!

1. Zij stuiven op over de minste bestraffing van hun zonden, hoe bescheiden en zachtzinnig het ook geschiede mag. Zij kunnen of willen de minste belediging en verongelijking niet vergeten; maar zij zullen dat wreken, zeggen zij, en op hun beledigers verhalen; er kome van wat wil. Rechte kinderen van Kaïn, wiens toorn ontstak en zijn aangezicht verviel.

2. In plaats van elkaars zwakheden te dragen, en de verongelijkingen te vergeven, vat men over de minste belediging, ofschoon dikwijls maar ingebeeld, een boosheid op, en duidt de woorden of daden van de naaste op het kwaadste uit, rechtstreeks tegen de les van Paulus, Kol. 3:13: Verdraagt elkander en vergeeft de een de ander, zo iemand tegen iemand enige klacht heeft; gelijkewijs Christus u vergeven heeft, doet ook gij alzo.

3. Gij zult wellicht bij uzelf denken, God zij geloofd dat ik geen vergoten bloed op mijn ziel heb! God beware mij, dat ik met Stefanus' moordenaars naar iemands bloed zou dorsten! Maar bedenk hierbij, waartoe uw toorn en wraaklust u zou kunnen vervoeren, indien God door Zijn genade u niet weerhield; en dus zijt gij al in de ogen Gods een doodslager van uw broeder. Bedenk hierbij ook, hoe menigmaal gij u naaste doodt, met gedachten, woorden en gebaren; wanneer gij hem haat, benijdt en met nadelige woorden bejegent. Wanneer gij hem alle hartenleed aandoet, wanneer gij hem van zijn goede naam, geluk en welvaren berooft. Hoort wat apostel Johannes hiervan zegt, 1Joh. 3:15: Een iegelijk die zijn broederen haat is een doodslager. En gij weet dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende.

B. Om u tegen die snode ondeugden van toorn en wraaklust te wapenen, laat de volgende redenen bij u veel gelden:

1. Gij ziet hier in onze tekst hoe gevaarlijk de toorn is, dat hij Stefanus' vijanden tot het doodslaan van deze gezant Gods vervoert. En zo zag men er in oude dagen meer voorbeelden van. In toorn sloeg Kaïn zijn moordklauwen aan het leven van Abel zijn broeder. In toorn sloeg Lamech een man dood om een wonde, en een jongeling om een buile, Gen. 4:23. In hun toorn hebben Simeon en Levi de mannen van Sichem doodgeslagen, Gen. 34:25.

2. Overweegt hierbenevens hoe schadelijk voor de mens de wraakgierigheid is. Een wraakgierig gemoed valt de boosdoener zelf bitter. Ieder uur en ogenblik haakt hij naar gelegenheid tot wraak; en kan hij ze niet vinden, dan kwelt en pijnigt hij zichzelf en kwijnt deswege. Hij maalt met zijn gedachten daarover dag en nacht, tot mager wordens toe, en stoort zo zijn eigen rust. Ten allen dage doet hij zich weedom des harten aan, Job 15:20, en het is een verrotting in zijn beenderen, zegt Salomo in zijn Spreuken, hoofdstuk 14:30.

3. Weet gij ook rampzaliger toestand? Gods Woord geeft de haat en wraaklust op als een kenteken van een onbekeerd hart, dat nog ontbloot is van de liefde Gods. Waarom Johannes wel mocht zeggen in zijn eerste Brief, hoofdstuk 4:20: Indien iemand zegt, ik heb God lief, en haat zijn broeder, die is een leugenaar; want die zijn broeder niet liefheeft die hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben Die hij niet gezien heeft? Ja, Paulus geeft deze kwade gemoedsgestalte op als een heidense zonde, als hij deze die vuile klad terecht aanwrijft, dat ze waren zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijken, onbarmhartigen, Rom. 1:31.

C. En gij godzaligen, die van de God des vredes naar het beeld Zijner liefde veranderd zijt, die als uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, hebt aangedaan de innerlijke bewegingen van barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, (om u met Paulus' woorden zo aan te spreken); denkt, dat het tot u gezegd is, Ps. 97:10: Gij liefhebbers des Heeren, haat het kwade; want Hij bewaart de zielen Zijner gunstgenoten, en Hij redt ze uit der goddelozen hand.

Om voor zulke zonden bewaard te blijven waartoe de wraakgierige Joden en de jongeling Paulus door een blinde ijver vervielen:

1. Vliedt de gezelschappen van wraakgierige mensen, en vermengt u niet met degenen die het kwade beraadslagen of doen. Ziedaar, terwijl Stefanus' ziel ten hemel vaart, loopt Paulus' ziel gevaar om ter helle neer te dalen. Waarom? Omdat hij een medestander is van Stefanus' moordenaars, en een welbehagen heeft in deszelfs dood. Het is deze zelfde Saulus, daarna Paulus, die zegt dat ze des doods waardig zijn, niet alleen die het kwade doen, maar ook die een welgevallen hebben in degenen die het doen. Hebt dan geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze veeleer. Het is een kostelijke waarschuwing die Salomo de jongeling geeft tegen kwaad gezelschap, Spr. 1:10,14,15: Mijn zoon, zo de zondaars u aanlokken, bewilligt niet; indien ze tot u zeggen, kom, ga met ons, gij zult uw lot midden onder ons werpen, en wij zullen allen één buidel hebben. Mijn zoon, wandelt niet met hen op de weg, weer uw voet van hun pad. En Salomo's vader David had al voor hem opgezongen, Ps. 1:1,2: Welgelukzalig is de man die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters; maar wiens lust is in des Heeren wet, en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht.

2. Daarbenevens, stelt tegen die snode ondeugd van wraakgierigheid over, die kostelijke deugd van zachtmoedigheid en verdraagzaamheid, welke gij hier in Stefanus zag. Geen

zachtmoediger man dan Stefanus, zachtmoedig in zijn leven, zachtmoedig in zijn sterven. Hoe gewillig gaat hij de poort van Jeruzalem uit? Als buiten de legerplaats, Christus' smaadheid dragende, hebbende hier geen blijvende stad, maar zoekende de toekomstige hemelstad, daar hij in zijn sterven zo naar uitzielt.

Laat ik eindigen met de woorden van Hem Die de Zachtmoedigheid Zelf was: Zalig zijn de zachtmoedigen; want zij zullen het aarderijk beërven! Amen.

ZES EN TWINTIGSTE KERKREDE

STEFANUS' LAATSTE WOORDEN EN DOOD

HANDELINGEN 7:59,60

59 En zij stenigden Stéfanus, aanroepende en zeggende: Heere Jezus, ontvang mijn geest.

60 En vallende op de knieën, riep hij met grote stem: Heere, reken hun deze zonde niet toe. En als hij dat gezegd had, ontsliep hij.

A. **DE** onderzoekers der natuurgeheimen hebben in sommige vogels, als een ingeschapen drift van dit onvernunftig gedierte, opgemerkt dat zij even voor hun verhuizing of aanstaande dood nog een dank of sterflied, hun Schepper en Onderhouder ter ere plegen op te deunen. Daarom verhalen zij ons van zwaluwen, dat zij met naderende herfst wel het allermeeft en aller lieflijkst zingen, even voordat zij sterven, of zich alsdan bij hun vertrek verbergen in hun hollen aan de oevers der zee, of in de spleten der steenklippen. Ook vertellen zij ons van de zwanen, dat zij even voor hun dood een volvrolijk lied zingen, bij de naam van zwanengezang bekend, en dat ze alsdan als tot een laatste vaarwel en afscheid met hun vleugels een aangenaam gesuis maken.

Wat er van de waarheid of onwaarheid van het een en ander mag zijn (daar wij ons niet inlaten), wij kunnen althans in dit verhaal van de natuurdriift van deze vogels opmerken een niet onaardig zinnebeeld van de eigen aard en het bestaan der gelovige kinderen Gods. Die doorgaans nooit volmaakter, nooit levendiger, nooit krachtiger hun geloof oefenen, of van de hemelse dingen spreken, dan wanneer de herfst van hun leven is aangebroken, en zij met snelle schreden tot de dood naderen. Eveneens gelijk een lamp, voordat zij uitgaat, nog voor het laatst een grote vlam en heldere flikkering van zich geeft.

En geen wonder! Want zolang de geheiligde ziel met het lichaam des doods zo nauw blijft verknocht, wordt ze al menigmaal teruggehouden om haar geestelijke vermogens zo naar buiten te vertonen als zij wel wilde. Maar zo haast gevoelt zij de dood niet naderen, of de zoete voorsmaak van de hemel en de werkende kracht van de Heilige Geest in haar, maakt dat ze haar geloof meer naar buiten uitlaten. Daarvandaan, dat een stervende gelovige even voor zijn dood weleens laat horen een ziel verkwikkend en zeer lieflijk zwanen- en zwaluwengezang, waardoor hij zijn mond opent in gans opmerkelijke woorden, als zovele bewijzen van zijn levend geloof en vaste verzekering van de aanstaande hemelvreugde. Hoe lieflijk zong Paulus, en welk een gesuis maakte hij met de vleugelen van zijn geloof, toen hij zijn marteldood om Christus' Naam zag naderen? 2Tim. 4:6-8. Ik word nu tot een drankoffer geofferd, en de tijd mijner ontbinding is aanstaande. En daarop vervolgt hij aldus: Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in die dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning liefgehad hebben.

Wat onze heilige martelaar Stefanus aangaat; hoe nader hij aan de dood komt, hoe zijn woorden opmerkelijker worden, en al meer en meer ademen de levendigheid van zijn geloof in zijn Heere Jezus, de Sterkte van zijn vertrouwen op zijn God, de vastheid van zijn verzekering van de aanstaande hemelvreugde. Ik zie de hemelen geopend, hebben wij hem horen zeggen in vers 56, en de Zoon des mensen staande ter rechterhand Gods. En zo gereed staande als met open armen, om zijn ziel uit zijn gemarteld lichaam verhuizende, te ontvangen en in te leiden in de eeuwige hemelzaal. Thans zullen wij de allerlaatste woorden van deze heilige man horen, die als zijn zwanen- en zwaluwenzang behelzen, waarmee hij zijn onsterfelijke geest de Heere Jezus, zijn Heere en Meester aanbeveelt, en zulk een liefderijke bede doet voor zijn vijanden; waarop hij zalig ontslapen zal. En zij stenigden Stefanus, aanroepende en zeggende: Heere Jezus ontvang mijn geest. En vallende op de knieën, riep hij met grote stem: Heere, reken hun deze zonde niet toe. En als hij dat gezegd had, ontsliep hij.

Och! of het zalig uiteinde van deze rechtvaardige veel indruk maakte op onzer aller harten, om ons tot een godvruchtig sterven te bereiden! Amen.

Ulieder aandacht gelieve mij te volgen in de overweging van deze twee gewichtige zaken:

I. Eerst, Stefanus' laatste woorden, twee godvruchtige gebeden behelzende.

II. Daarna, zijn zalig ontslapen.

EERSTE DEEL

Zijn gebeden tot de Heere Jezus, Die hij in dat verhemelde gezicht zag staan aan de rechterhand Gods, richt hij zo in, dat hij naar de orde van de wet der liefde eerst zorg draagt voor zijn onsterfelijke geest. Heere Jezus ontvang mijn geest! Maar daarop terstond ook zijn liefderijke zorg toont voor het behoud van zijn vijanden: Heere, reken hun deze zonde niet toe!

A. Omtrent de zorg welke Stefanus eerst voor zichzelf draagt, gebruikt Lukas deze woorden: En zij stenigden Stefanus, aanroepende en zeggende, Heere Jezus ontvang mijn geest!

1. Wij hebben reeds in de even voorgaande leerrede afgehandeld welke gewoonte de Joden in het stenigen hadden; hoe zij de misdadige buiten het leger of buiten de stad uitleidden, op een zekere hoogte stelden, en van boven neergeworpen hebbende, met stenen van alle kanten op hem te werpen ter dood brachten. In deze ure der benauwdheid, onder al die smaad en pijnen, is het wonder dat onze heilige martelaar zich werpt in de armen van Gods barmhartigheid en ontferming? Zij stenigden Stefanus, aanroepende, naar de kracht van het grondwoord, met luider stem. God in een vurig gebed om hulp roepende. Trouwens, het gebed is het enige wapen dat Stefanus in deze bange nood nog is overgebleven. Hij wil zijn Heere en Meester Jezus, Die hij gediend heeft in de verkondiging van het Evangelie der zaligheid niet verloochenen, om zich daardoor van de dood te redden. Maar hij wil Hem getrouw blijven tot zijn laatste levenssnik, en zijn leven vrijwillig overgeven tot verheerlijking van Christus' Naam. Alleen roept hij in gebeden om zijn krachtige hulp, om hoe eerder hoe liever, indien het Zijn welbehagen is, uit dit lijden verlost te worden. En terwijl de aflegging van zijn tabernakel nu haast zijn zal, om zijn ziel als een buit uit deze boze wereld en uit het wrede handen van zijn

bloeddorstige vijanden weg te dragen. En tot Wie ook zou hij zich anders wenden, dan tot Hem Die machtig is te verlossen? En Die gezegd heeft: Roept Mij aan in de dag der benauwdheid, en Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren, Ps. 50:15.

2. Als de Heere Jezus Zijn lichamelijk leven aan het kruis aflegde, riep hij met grote stem: Vader, in Uw handen beveel Ik Mijn geest. Stefanus ten einde van zijn leven gekomen, toont ook een navolger van zijn Meester te wezen. Evenwel met dat onderscheid, dat daar Jezus zijn geest in de handen van Zijn Vader beval, Stefanus zijn geest beveelt in de handen van Gods Zoon, Die nevens de Vader de waarachtige God is. Ook had de Heere Jezus Stefanus' ziel met Zijn bloed gekocht, en er dus als Heere een volstrekt recht van eigendom op. En daarom, Stefanus keert zich tot de Heere Jezus, Die hij daar ook zag staan aan des Vaders rechterhand, en zegt tot Hem: Heere Jezus, ontvang mijn geest!

a. Het is zonder grond, dat een sociniaan voorgeeft dat Stefanus zijn gebed niet tot Jezus, maar tot de Vader van Jezus zou hebben gewend; vertalende onze tekst, Heere van Jezus ontvang mijn geest. Want, behalve dat dit voorgeven aanloopt zo tegen de grondtekst als tegen de oosterse vertalingen; wat kon Stefanus in dit geval redelijker doen dan zijn gebed te richten tot die Zoon des mensen, Die hij aan Gods rechterhand zag staan, als met open armen gereed en vaardig tot zijn hulp en verlossing?

Die Zoon des mensen, maar ook tegelijk Gods Zoon, spreekt hij aan met Zijn Naam van Heere Jezus. Met de Naam Jezus Hem belijdende zijn Heiland en Zaligmaker te wezen, Die in de wereld was gekomen, daartoe geleden had en gestorven was, en Zijn ziel tot een rantsoen en losgeld overgegeven had, om ook hem nevens al Zijn volk van de zonden te verlossen en zalig te maken, en daarop in de hemelse zaligheid in te leiden. En met de Naam Heere, Hem ook voor zijn Heere en Eigenaar erkennende, Die hem gekocht hebbende met de dierbare prijs van Zijn bloed, een recht van eigendom op hem had; aan de dienst van welke Heere Stefanus zich ook had overgegeven om Hem beide in ziel en lichaam te verheerlijken. En van welke Heere, als Die getrouw is en Zijn eigendom nooit laat varen, Stefanus niet anders dan alles goeds kon verwachten.

b. Waarom hij zijn geest ook Hem veilig kon toevertrouwen: Heere Jezus, ontvang mijn geest!

Door zijn geest verstaat hij zijn onsterfelijke ziel, hebbende dat uit Salomo's Prediker geleerd, hoofdstuk 12:7, dat wanneer het stof van het lichaam tot aarde keert, als het geweest is, de geest, (die een leven bezit dat met het lichamelijke leven geen gemeenschap heeft, en daarvan geenszins afhangt) dan weder tot God keert, Die hem gegeven heeft; om van Hem als een rechtvaardige Rechter geoordeeld te worden, naar dat men of het goede of het kwade gedaan heeft.

Omtrent die geest is hier de smeebede van Stefanus aan de Heere Jezus: Ontvang mijn geest. Opmerkelijk is het, dat Jezus stervende tot Zijn Vader zei, Vader in Uw handen beveel Ik Mijn geest; om reden dat Jezus over Zijn eigen geest macht had, om die uit Zijns Vaders handen ten derden dage weer te nemen bij Zijn opstanding. Gelijk Hij Zelf eens verklaarde hiertoe macht te hebben, Joh. 10:17,18: Daarom heeft Mij de Vader lief, overmits Ik Mijn leven afleg, opdat Ik hetzelfde wederom neme. Niemand neemt hetzelfde van Mij, maar Ik leg het van Mijzelf af. Ik heb macht hetzelfde af te leggen, en heb macht hetzelfde wederom te nemen. En Hij gaf er in Zijn sterven een duidelijk bewijs van, dat Hij eerst zijn hoofd boog en daarna de geest gaf; daar anderszins de stervende mens eerst de geest geeft en daarna zijn hoofd buigt. Maar Stefanus, zulk een macht

over zijn eigen geest niet hebbende, doordien die geest niet Stefanus, maar Jezus toebehoorde, Die ze gekocht had met Zijn bloed, verandert daarom van spreekwijze, en zegt tot Jezus: Ontvang mijn geest; neemt ze tot U als Uw eigendom, daar Gij volle macht en recht toe hebt. Bewaar ze in Uw albewarende handen, om ze te doen genieten verzadiging van vreugde voor Uw aangezicht, lieflijkheden in Uw rechterhand. Hij was ten volle verzekerd dat zijn vijanden zijn lichaam dodende, echter zijn ziel niet zouden kunnen doden; gelijk Jezus Zijn discipelen verzekerd had, wanneer Hij ze met de evangelieprediking uitzond als weerloze schapen onder de verscheurende wolven. En daarom, ontvang mijn geest!

Niet, alsof hij enigszins de opstanding van zijn lichaam in twijfel trok; want hij wist dat Jezus als Heere ook zijn lichaam met Zijn bloed gekocht had, om Hem daarin ook voor eeuwig te verheerlijken. Maar dat lichaam zou een tijd lang in het stof des doods liggen, totdat het ten jongsten dage zou worden opgewekt, levend gemaakt, met zijn geest verenigd, en het onverderfelijk en heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt, Fil. 3:21. Thans zou hij, de aflegging van zijn tabernakel daar zijnde, die hij gevoelde onder dat menigvuldig en zo pijnlijk steenwerpen, ten enen male te bezwijken en verpletterd te worden; dan zou hij naar de ziel terstond bij Jezus wezen, dat hem verre het beste was, en in het zalige gezelschap der volmaakte rechtvaardigen; en daarom, Heere Jezus ontvang mijn geest!

B. Tot nog toe is Stefanus onder een hagelbui van dodelijke stenen staande gebleven. Nu kan hij zich niet langer overeind houden. Hij hijgt, hij bezwijkt, hij is doodbrakende.

1. Zijn lichaamskrachten begeven hem ten enen male onder die aanhoudende en vernienigvuldigde steniging; hierdoor valt hij op zijn knieën, tevens ook, om zich te meer te vernederen voor Gods aangezicht, nu hij voor het laatst nog een gebed voor zijn vijanden doen zal. In zulk een nederige gestalte op zijn knieën liggende, geeft de Heere hem nog kracht om zijn allerlaatste woorden te kunnen roepen met een grote stem. Dit bestuurt de Goddelijke voorzienigheid alzo, opdat alle omstanders mochten horen dat hij zijn Heere en Meester getrouw bleef tot de dood toe; en opdat ook dit een middel mocht wezen onder Gods medewerking tot sommiger beschaming, overtuiging en krachtdadige bekering.

2. Met welk een liefderijk hart tot zijn broeders en maagschap naar het vlees, met welk een bekommerde zorg voor het behoud en zaligheid van zijn vervolgers boezemt hij zijn laatste bede uit? Heere, reken hun deze zonde niet toe! Ook hiermee het voorbeeld van zijn grote Meester navolgende, Die aan het kruis hangende voor de overtreders gebeden heeft: Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen, Luk. 23:34.

a. Hij richt zijn gebed dan weer tot diezelfde Zoon des mensen, Die hij nog zag staan aan Gods rechterhand, en hij erkent Hem ook zulk een Heere te wezen Die als opperste Wetgever en Rechter behouden en verderven kan. Die de verzoening der zonden door Zichzelf hebbende teweeggebracht, ook ten volle machtig en in staat is om de zonden te vergeven, zelfs van de grootste en voornaamste zondaren. Gelijk ook dezen waren, die de heilige Stefanus onschuldig ter dood brachten.

b. Deze Middelaar Gods en der mensen, Die aan het kruis toonde medelijden met Zijn vijanden te hebben als Hij voor hen bad, roept hij aan met een bewogen gemoed, dat Hij ook medelijden hebbe met zijn stenigers: Heere, reken hun deze zonde niet toe.

Hij spreekt van deze zonde, verstaande hun tegenwoordig zondig bedrijf omtrent hem, met insluiting nochtans van al hun andere zonden. Deze zonde evenwel bepaald

noemende, als een van de allergrootste en afschuwelijkste. En dat was ze inderdaad, als die begaan werd tegen een dienstknecht Gods, van geen mindere waardigheid dan de oude profeten, die hun vaders vervolgd en gedood hadden; tegen een man vol des Heiligen Geestes en der wijsheid, des geloofs en der kracht. Tegen een evangelist, van God tot hen gezonden om het Evangelie der zaligheid te verkondigen. Zulk een gezant van God vals te beschuldigen, onrechtvaardig te veroordelen, en in hun dolle woede door steniging te vermoorden, dat was gewis een zeer grote zonde tegen de Heere en Zijn Gezalfde, Die hem gezonden hadden.

Onze Stefanus, de grootheid van die zonde beseffende, stort zijn medelijdend hart in gebeden uit: Heere, reken hun deze zonde niet toe! Hij vaart niet in toorn en grimmigheid tegen zijn vijanden uit; hij bidt niet, dat de Goddelijke wraak deze goddeloze mensen vermorzelde. Neen, maar hij geeft blijken van zachtmoedigheid, verdraagzaamheid en goedertierenheid; biddende zolang hij kan ademen voor de zaligheid, en het behoud van zijn vervolgers. Tonende zo een rechtgeaarde discipel van Jezus te wezen, in het opvolgen van die grote les, het rechte sieraad van een Christen, Matth. 5:44: Hebt uw vijanden lief; zegent ze die u vervloeken, doet wel degenen die u haten, en bidt voor degenen die u geweld doen en u vervolgen. Wanneer dan Stefanus hier voor zijn vijanden en vervolgers bidt, Heere, reken hun deze zonde niet toe, zal zijn bede hierop uitkomen: Dat de Heere Jezus de welverdiende straf over het doden van Zijn getrouwe knecht Stefanus, en van zovele andere dienstknechten Gods, tot de Joden in vorige dagen gezonden, niet over hen brengen wil door een rechtvaardige wedervergelding, achtereenvolgens zijn bedreiging, Matth. 23:37,38: Jeruzalem, Jeruzalem! Gij die de profeten doodt, en stenigt die tot u gezonden zijn. Hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen gelijk een hen haar kiekens onder haar vleugelen, maar gij hebt niet gewild. En daarom, ziet, uw huis wordt u woest gelaten. Dat Hij die afschuwelijke ongerechtigheid nevens al hun andere zonden, grote en kleine in Zijn gedenkboek dat voor Zijn aangezicht is, niet tot hun last laat staan; maar ze genadig uitwist; gevende hun een waarachtig berouw en leedwezen daarover, om verzoening in Christus' bloed te zoeken, en hen alzo door Zijn hart vernieuwende Geest bewerkende tot een waarachtige bekering en levensverbetering.

Dit gebed van Stefanus mogen wij ook wel geloven, dat niet ten enen male ijdel en vergeefs is geweest. Deze en gene onder zijn vijanden zullen door Gods ontfermende genade naderhand tot inkeer zijn gebracht; alzo het gebed van zulk een rechtvaardig man als Stefanus, veel bij God vermag. Van Paulus is het althans zeker, die nog een Saulus en vervolger zijnde, een voorname hand had in de moord van Stefanus. Ja, zelfs een welbehagen daarin had, gelijk wij over de twee eerste verzen van het volgende hoofdstuk bij Stefanus' begraafing nog zullen horen, zo God wil en wij leven, op de aanstaande dag des Heeren. Hoort ondertussen hoe Paulus deze grote zonde met schaamte en leedwezen voor God beleed in zijn gebed, Hand. 22:20: Heere, toen het bloed van Stefanus, Uw getuige, vergoten werd, zo stond ik daarbij, en ik had mede een welbehagen in zijn dood, en ik bewaarde de klederen dergenen die hem doodden. Maar hoort hem tevens ook Gods grote genade roemen, Die hem van weg en levenswijze had doen veranderen, 1Tim. 1:13: Ik die tevoren een godslasteraar was, en een vervolger en een verdrukker; maar mij is barmhartigheid geschied, dewijl ik het onwetende gedaan heb in mijn ongelovigheid.

TWEEDE DEEL

Kostelijk is in de ogen des Heeren de dood Zijner gunstgenoten, is de uitroep van de dichter, Ps. 116:15. En dat mogen wij in volle nadruk op deze gunstgenoot des Heeren Stefanus toepassen: En als hij dit gezegd had, ontsliep hij.

Zijn Geest met vertrouwen de Heere Jezus, Die ze gereinigd had in Zijn bloed en door Zijn Geest, hebbende aanbevolen; zo liefderijk voor de zaligheid van zijn vijanden op zijn knieën hebbende gebeden, een voorsmaak van de aanstaande hemelvreugde in zijn hart hebbende gesmaakt, valt hij eindelijk voorover, legt zijn gekneusde en geplette hoofd daar neer op een harde hoop bebloede stenen, en hij blaast de adem des levens uit. O! droevige treurtoneel. Wat een jammer voor de Kerk van Jeruzalem, zulk een grote dienstknecht van Christus te verliezen, een zeer stichtelijke voorganger in leer en wandel! Welk een verlies voor de arme weduwen en wezen, van de liefdadige handen van deze diaken zo rijkelijk bedeeld! Daar ligt hij nu ontzield, met gebroken ogen, verbleekte lippen, en de mond waaruit zoveel honing van heilige redenen droop, nu voor altijd toegesloten!

Dit godzalig sterven van deze heilige martelaar drukt Lukas hier uit door een woord, dat eigenlijk betekent zich ter slaap begeven, of door slaap bevangen worden; waarom het de onzen zeer gepast vertaald hebben, hij ontsliep.

1. En inderdaad, dit is een zeer nadrukkelijke beschrijving van het sterven, vooral van het sterven der godzaligen. In deze laatste zin zei onze wijze Heiland eens tot Zijn discipelen: Lazarus onze vriend slaapt; maar Ik ga heen om hem uit de slaap op te wekken. In het volgende 13de vers tekent Johannes aan, Jezus had dit gesproken van zijn dood. En zulk een spreekwijze was ook bij de heidenen zeer gemeen, die daarbenevens nog de slaap beschreven als een beeld of schilderij van de dood, ja, de slaap een broeder of zuster van de dood noemden. En zeer gepast waarlijk!

Dood en slaap zijn alle mensen gemeen, volgen na moeite en arbeid, overvallen alleen het lichaam, terwijl de ziel werkzaam blijft; en naar beide volgt een ontwaken en opstanding.

Het is de mensen gezet te sterven, vromen en onvromen. Echter de dood van beiden verschilt hemelsbreed. De goddelozen overvalt de dood als een schuldeiser, en zij ontwaken ter verdoemenis. Maar zo is het met Gods kinderen niet. Die hebben alleen het geluk dat hun zielen door de dood in een zalige rust ingaan, en volmaakt heilig en genoeglijk werkzaam zijn, terwijl zij naar het lichaam bij de opstanding ontwaken ten eeuwigsten leven.

2. Op zulk een zalige wijze ontsliep onze Heilige Stefanus. Hij gaf zich gewillig in een aangename doodslaap over; een hoop bebloede stenen is hem een zacht oorkussen, daar hij zijn zo deerlijk gekwetst hoofd gerust op neerlegde. Rustende nu zalig van al zijn arbeid in des Heeren dienst, ingaande in de vreugde van zijn Heere, in een vast vertrouwen dat zijn verpletterd lichaam, in zulk een oneer gezaaid, eens in heerlijkheid zal worden opgewekt, en na al die verdrukkingen eens verkwikking zal ontvangen in de toekomstige openbaring van zijn Heere Jezus, van de hemel, met de engelen Zijner kracht, 2Thess. 1:7.

WIE onzer zou niet wensen zo zalig in de Heere te ontslapen als deze heilige diaken van de Kerk van Jeruzalem, al was het ook zelfs dat wij een dergelijke marteldood, van God daartoe geroepen wordende, ondergaan moesten!

I. Kom, sta hier vooreerst een wijle stil, mijn toehoorders! bij Stefanus' laatste woorden, de twee godvruchtige gebeden van deze stervende vrome, en hoort hem met een leerszaam hart hier heilzame lessen geven tot uw zaligheid.

A. Als gij Stefanus eerst hoort zeggen, Heere Jezus ontvang mijn geest! Leer daaruit u tot het sterven ten allen tijde gereed te houden, om wanneer de dood u nadert of onverwachts overvalt, dan met hetzelfde vertrouwen des geloofs dat gij in Stefanus zag, te kunnen zeggen: Heere Jezus, ontvang mijn geest! Wel, geeft uw geest dan gewillig aan Jezus, als Hij ze eist, volgt gaarne, als Hij u roept. Beveelt ze Hem aan, om te Zijner tijd van Hem eens wederom met uw lichaam verenigd te worden. Al vindt gij geen troost bij mensen, godzaligen, al werd uw lichaam vermoord door goddelozen; in Jezus' alles bewarende handen en in Zijn bescherming is uw ziel altijd zeker. Wel dan, naar de les van Petrus, 1Petr. 4:19, beveelt uw zielen Gode als de getrouwe Schepper met weldoen.

B. Maar leert hier ook uit het godzalig voorbeeld van deze eerste Christen martelaar, u niet te wreken aan uw beledigers; maar uw vijanden de verongelijkingen te vergeven, ja, zelfs voor hen te bidden. In zijn laatste adem bidt hij nog voor zijn vervolgers: Valende op de knieën, riep hij met grote stem: Heere, reken hun deze zonde niet toe. En zo was zijn grote Meester hem hierin voorgegaan: Vader, vergeef het hun; want zij weten niet wat zij doen.

1. Het zijn derhalve Christus' discipelen niet, die nog niets van deze Geest van zachtmoedigheid hebben. En wat zijn er niet vele zulken in ons zogenaamd Christendom, die haat met haat, vloeken met vloeken, schelden met schelden, ja slaan met slaan betaald zetten? Hoe weinigen hebben geleerd die grote evangelieles, dat grote merkteken van een recht Christen, zijn vijanden lief te hebben en voor hen te bidden?

2. Staat dan daarnaar, om de Heere Jezus en ook Stefanus hierin na te volgen.

Hebt gij bijzondere vijanden onder uw bloedvrienden, onder uw burens en naasten, hetgeen godvruchtigen al dikwijls tot een kruis hebben; kom, bidt God, dat Hij het hun vergeve en die zonde niet toerekene; maar hun hart verandere en hun betere zinnen geven wil.

Wordt het ooit uw lot dat gij om de zaak van Jezus, om Zijn leer en belijdenis der waarheid evenals Stefanus, vijanden kreeg die u vervolgen, ja zelfs ter dood brengen; o, leer toch in plaats van om Gods wraak, voor het behoud en zaligheid van de zulken te bidden, en dat God hun nog eens bekering ten leven wil geven.

Dat is altijd de leer geweest van het ware Christendom, van de rechte discipelen van Jezus. Wie is er die zijn weldoeners zo liefhad als Paulus zijn kwaaddoeners? Hij zou gaarne alles gedaan hebben, als hij daarmee behouden kon degenen die al hun krachten inspanden om hem te doden, Rom. 9:3. Wij worden gescholden, zegt hij, 1Kor. 4:12,13, en wij zegenen; wij worden vervolgd, en wij verdragen; wij worden gelasterd, en wij bidden.

En de bloedgetuigen der waarheid volgen datzelfde spoor, waarvan de historiën der martelaren vol zijn. Wij Christenen verdragen met lijdzaamheid, zegt Justinus de martelaar tot de Jood Trypho, alle ongelukken die door boze mensen ons aangedaan worden, biddende voor die ons vervloeken en de dood aandoen; dat zij bij God mogen genade vinden; en niet begerig zijnde iemand te beschadigen, of onszelf te wreken aan die ons

beledigen, gelijk onze Heere Christus ons onderwezen heeft. En met alle recht mocht deze Christen wijsgeer zich op de grote Leermeester Jezus beroepen, Die deze duidelijke les de Christenen gegeven had, Matth. 5:43:44: Ik zeg u, hebt uw vijanden lief, zegent ze die u vervloeken, doet wel degenen die u haten, en bidt voor degenen die u geweld doen en u vervolgd. Hierom is het dat de bisschop van Carthago, Cyprianus aan de heidense landvoogd Demetriaan, die de Christenen wreed vervolgte schreef: Niemand onzer, wanneer hij gegrepen wordt, stelt zich te weer of wreekt zichzelf over uw buitensporig geweld; hoewel anderszins ons volk dat zeer talrijk hij is, zulks zou kunnen doen. De verzekering dat God het eens wreken zal, stelt de lijdens gerust. De Goddelijke Schrift, die de straf voor de onderdrukkers heeft bepaald, zegt: Mij komt de wrake toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Heere. Dit is inderdaad een voortreffelijkheid die maar alleen aan het rechte Christendom eigen is; gelijk de kerkvader Tertullianus over deze evangeliën aanmerkt, zeggende in zijn schrijven aan de president van Carthago, Scapula: Het is alle mensen gemeen hun vrienden lief te hebben; maar het is alleen de Christenen eigen hun vijanden lief te hebben. Even daaruit bewees ook Athenagoras in zijn verweerschrift voor de Christenen, dat hij in de tweede eeuw aan de keizer Marcus Aurelius Antonius opdroeg, de waarheid en Goddelijkheid van de Christelijke godsdienst, wanneer hij daarin uitdaagt alle filosofen der heidenen en de geleerde schrijvers der zedenkunde: Dat zij maar iemand van hen of hun discipelen voor de dag brengen, van zulk een zuivere en reine genegenheid, dat hij zijn vijanden in plaats van te haten, liefhebbe; dat hij vervloeking en smaadwoorden zonder ontsteltenis van het gemoed verdrage, dat hij in plaats van schelden deze zegene, ja, zelfs bad voor dezulken die naar zijn leven stonden.

En wat dat laatste, het bidden voor de vijanden aangaat, gelijk wij Stefanus in onze tekst zagen doen. Ik kan hier nog zo haast niet afscheiden voordat ik heb aangehaald welke godvruchtige navolgers onze Stefanus onder de eerste Christenen had. Justinus de martelaar getuigt aangaande de Christenen van zijn tijd: Dat zij baden voor allen die ten onrechte hun vijanden waren; en wat baden zij? Dat zij van hun misdaden berouw mochten hebben, en dat zij mochten nalaten Christus te lasteren, en dat zij ook eens tezamen met de Christenen door Christus mochten zalig worden. En vervolgens zegt hij: Wij bidden, dat Christus wil genadig zijn, en dat gij u moogt bekeren, en bij God, de medelijdende Vader van de wereld, genade vinden.

Eindelijk moet ik hier nog een voorbeeld van een krachtige bidder voor zijn vijanden, als een navolger van onze Stefanus, bijvoegen. Ik lees in de kerkelijke historie van Eusebius, van een Christen martelaar met name Paulus: Dat zoals hij stond ter dood gebracht te worden, hij zoveel tijd verzocht om eerst nog zijn gebed tot God te doen. Toen bad hij met een luide stem; eerst voor de vrede en welstand der Christenen, vervolgens bad hij voor de bekering der Joden, Samaritanen en heidenen, en toen voor al de omstanders op de executie wachtende. Na dit alles bad hij ook voor de rechter, die hem ter dood had verwezen, en bijzonder voor de keizer als opperste machthebbende. Eindelijk bad hij voor de scherprechter die hem onthoofden zou; voor die allen biddende met veel vurigheid, dat God hun toch die grote zonde niet wilde toerekenen; eveneens als onze Stefanus bad. Dit alles met een grote stem gebeden hebbende, en bijna al de tranen hebbende uitgeperst als over een die schuldig ter dood werd gebracht, zo reikte hij kloekmoedig zijn blote hals aan het zwaard toe, en werd aldus door een godzalige marteldood verheerlijkt.

3. Wel, daar wij zovele getuigen voor ons hebben, zou het een en ander ons niet bewegen om ons meer en meer toe te leggen op de plichten van het ware Christendom? In dat bidden voor onze vijanden, die lief te hebben, en het ongelijk geduldig te dragen, zouden wij tonen Christus Jezus, Zijn discipelen en alle vrome martelaars gelijkvormig te wezen. Wij zouden iets doen boven de onbekeerde wereld; ja, wij zouden er onze vijanden door overtuigen en inbinden.

Ondertussen moet gij niet denken godzaligen, dat deze Christenplicht een werk is gemakkelijk om te betrachten, of dat het een vrucht is die op onze eigen akker groeit. O neen! onze vijanden van harte te vergeven, die te zegenen en wel te doen; het hart wil er menigmaal niet aan, omdat er nog een overblijfsel van de oude mens in ons is, een wortel die bitter, boos en wraakgierig is. Wij hebben des Heeren voorkomende, inlichtende en heiligende genade altijd nodig om onze boze gestalten in ons te doden en ten onder te brengen. Ook wordt hiertoe een versterking van ons geloof vereist. Waarom het opmerkelijk is, toen Jezus' discipelen hoorden dat zij hun broeders zo menigmaal moesten vergeven, dat zij daarop terstond baden: Heere, vermeerder ons het geloof! Luk. 17:4,5.

Zo menigmaal uw wrevelige natuur daartegen opkomt, denk dan, heeft Stefanus voor zijn vijanden zo gebeden, Heere reken hun deze zonde niet toe! En heeft de onschuldige Jezus Zelf dat gebeden aan het kruis; zou ik dan, arme aardworm en strafwaardige mij willen wreken aan mijn evenmens? Ziet, zulke gedachten zullen onder Gods medewerking uw wrevelige natuur kunnen temmen.

Volgt gij Jezus, volgt gij Stefanus hierin na, het zal een bewijs wezen van Gods genade en Geest in u werkzaam; en zo zult gij u ook hieruit kunnen verzekeren, dat indien wij de mensen de misdaden vergeven, de hemelse Vader ook onze misdaden zal vergeven, volgens de onfeilbare belofte van de Heiland. En dat gij zo behoort tot het getal van Gods gunstgenoten, waarvan David zingt: Welgelukzalig is hij wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is! Welgelukzalig is de mens, die de Heere de ongerechtigheid niet toerekent!

II. Tot hiertoe hebben wij het nut voor onze zielen zoeken te halen uit de laatste woorden van Stefanus' stervende mond. Kom, dat wij nu ook met het zalige sterven van deze oprechte ons voordeel trachten te doen: En als hij dat gezegd had ontsliep hij.

A. Zullen wij op goede gronden verwachten dat de onvermijdelijke dood ons maar zijn zal tot een zalig ontslapen, als die van Stefanus, en zullen wij diensvolgens hopen op een ontwaken uit die slaap ten eeuwigten leven; dan dienden wij ook in dit jammerdal van ellende en onrust deze kloekmoedige bloedgetuige zo te volgen, dat wij in die korte stonde door een heilig leven ons zoeken voor te bereiden tot een zalige sterven. En dat wij de Heere Christus ook onder smaad en smaad met deze vrome man getrouw aankleven, volgende dat onstraffelijk Lam daar het gaat en ons heenleidt.

1. Met Stefanus zalig te ontslapen en naar het hemels paradijs te verhuizen, dat zou elk wel wensen; maar met deze martelaar heilig te leven en voor Christus' Naam enig lijden te ondergaan, daar is de verdorven natuur geheel tegen gekant. En evenwel, zonder een heilig leven is geen zalige sterven te verwachten; zonder strijd tegen de geestelijke vijanden is de kroon des levens niet te behalen. Nu moet ik vragen, welke voorbereidingen maakt gij in dit leven tot een zalige sterven? Och mijn vrienden! gij hebt uw ganse leven door werk genoeg om eens wel en zalig te sterven.

Maar hoe stellen de meeste mensen die voorbereidingen al van dag tot dag uit? Zonder zelfs eens aan sterven of eeuwigheid te denken, totdat hun de dood menigmaal onverwacht overvalt. Zij zijn nog jong, of nog fris en gezond, zij kunnen nog al enige jaren leven, denken zij. Wat ouder wordende, zullen zij zich bekeren, menen zij, en zich tot een deugdzamer leven schikken. Welk een onbedachtheid en zinneloosheid! Op een uitspel van bekering te wagen een zaak van een eeuwig belang, daar immers niet één enig sterveling een ogenblik leven verzekerd is.

Anderen laten het op een algemene genade Gods aflopen; God was een moordenaar in de ure des doods genadig, en zulk een grote zondaar ben ik niet. Is God rechtvaardig, Hij is ook barmhartig. En komt het dan op een sterven aan, dan meent men dat God op een enkele schreeuw om genade gereed zal staan; terwijl men Hem nooit in dit leven gezocht heeft.

Ik beken, er zijn er ook die zelfs naar sterven weleens wensen; maar is het wel het rechte wensen, als men door kruis en tegenspoed wordt gedrukt, door pijnen en krankheden wordt bezocht, of door ouderdom is afgesloofd? Gingen alle dingen naar wens in de wereld, alle wensen naar de dood verdwenen bij velen. Of was de hemel met wensen te krijgen, dan had Bileam ze gewis gehad: Mijn ziel sterve de dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne! Met de oprechten te sterven, ja, dat wilden velen nog wel; maar met de oprechten te leven, zo heilig en godzalig als zij, zo gespeend van de wereld, zo nauwgezet tot bekering en betrachting van deugd, daarvan heeft men een afkeer.

2. O! wat moet dat een mens, hier geleefd hebbende naar het goeddunken van zijn hart, in alle weelde en vermaak, naar een bang vallen als de dood op het onverwachts aanklopt, en hem overvalt als een schuldeiser, naar het woord van Ps. 55:16. Ziet het in Beltsazar, Babels koning. Hij zat des nachts aan tafel met zijn vorsten rijksgroten, men dronk de wijn uit schalen. Maar daar treedt die bode des doods zo onverwacht binnen; die vingers van eens mensenhand schrijvende op de wand van het koninklijk paleis: God heeft uw koninkrijk geteld en Hij heeft het voleindigd; gij zijt gewogen, maar te licht bevonden. Op dat vervaarlijk gezicht veranderde de glans van des konings gelaat, zijn gedachten verschrikten hem, de banden van zijn lendenen raakten los en zijn knieën stieten tezamen. En in diezelfde nacht werd Belsazar der Chaldeeën koning gedood. Gelijk dit alles te lezen is bij Daniël, het 5de hoofdstuk. Eet mijn ziel, drink en wees vrolijk; want gij hebt goederen opgelegd voor vele jaren! Zo sprak de rijke landman die zijn schuren vol graan had. In het midden van die dartele wereldvreugde, daar luidt de doodsklok al. Wat zal hem het hart hebben geklopt! Gij dwaas, gij dwaas, in deze nacht zal men uw ziel van u afeisen; en hetgeen gij bereid hebt, wiens zal het zijn? Luk. 12:19,20.

3. Kom, dat dan daar het sterven zo gewis, maar het uur daarvan zo ongewis is, elk uwer zich bijtijds ging voorbereiden tot een zalige verhuizing. Daartoe is volstrekt nodig een gelovig en godvruchtig leven te leiden; ik meen een leven door geloof in Christus; want de zaligheid is in geen anderen, en moet enkel in hetgeen Hij voor Zijn volk geleden en gedaan heeft, gezocht worden. Een leven der bekering van de ondeugd tot de ware deugd en heiligheid. Bekeer u daags tevoren eer gij sterft, is de Joodse les van rabbi Eleazar; waarlijk de betrachting van een Christen ook waardig. Hij wilde zeggen, bekeert u terstond, naardien gij niet weet welke dag de dag van uw sterven zal zijn. Of zou het om het even wezen, of men stierf in een wedergeboren of onwedergeboren staat? Daar in de hemel niets onreins inkomt, daar de heilige engelen geen zielen met zonden beladen

naar boven dragen tot Abrahams schoot. Sterft dan tijdig de wereld af die in het boze ligt, en aanschouwt het einde der wandelingen van zulke vromen en oprechten als onze Stefanus was. Een man vol geloof en kracht, een man door veel verdrukking beproefd; maar die door volständigkeit te boven komende. Een man godvruchtig in zijn leven, godzalig in zijn sterven, biddende nog in zijn laatste ademhaling voor de zaligheid van zijn verdrukkers. Een zeer getrouwe dienstknecht van Christus, die zijn leven niet te dierbaar achtte voor de goede zaak van zijn Meester op te offeren, en de waarheid van het Evangelie te verzegelen met zijn marteldood. En aldus, zegt Eusebius, droeg hij het eerst van al de uitmuntende martelaren van Christus de kroon weg, overeenkomstig met zijn naam. Want het woord Stefanus in het Grieks betekent een kroon. Kom, let dan op deze vrome, en ziet naar deze oprechte; want het einde van deze man is vrede, Ps. 37:37. B. Gelukkige Stefanussen, die deze eerste Christen martelaar tot een voorbeeld nemen, om door Gods genade hem gelovig, ijverig en getrouw voor Christus na te wandelen, ofschoon met ongelijke treden! O, wat kunt gij godzaligen, een troost scheppen uit het voorbeeldig afsterven van deze heilige man, na een leven vol verdriet en sukkelingen!

1. Zoudt gij niet wel een lichte verdrukking die haast voorbijgaat, om de zaak van Christus met Stefanus willen dragen, daar gij ziet dat die hem werkt een gans zeer uitnemend en eeuwig gewicht van heerlijkheid? Lijdt gij in deze wereld veel smart of smaad, is uw leven droevig onder de last van veel kruis en tegenspoed; ja, drenkt de Heere u weleens met gallewater, dat gij met de klaagprofeet moet uitroepen: Ik ben de man die ellende gezien heeft door de roede van Gods verbolgenheid, Klaagl. 3:1. O! lijdt geduldig uw verdrukkingen. Verdraagt uw vreemdelingschap nog maar een klein weinig. De vrolijke zangtijd genaakt. Hij nadert vast met snelle schreden, tot dat zalig ogenblik waarin gij gerust uw hoofd zult neerleggen, of op uw slaapstede, of al even gerust op een harde hoop bebloede stenen; indien u met Stefanus zulk een grote eer om voor Christus te sterven mocht gebeuren; en dan uw ziel ingaan in de hemelvreugde, om het eeuwige Hallelujah te horen.

2. Ja, troost u vrome kinderen Gods daarmee, welk kruis en verdriet u in dit leven mocht overkomen, dat uw uitgang uit deze wereld die van Stefanus daarin gelijk zou wezen, dat gij het werk des Heeren hier in genade ten einde gebracht hebbende, evenals deze heilige man zalig in de Heere zult ontslapen, in de hoop van naar het lichaam te zullen ontwaken ten jongsten dage, terwijl uw ziel terstond zal ingaan in de vreugde van uw Heere. Daarom roep ik u toe in al die treurige ontmoetingen in dit ellendig leven vol jammer, dat woord dat Paulus eens in een grote schipbreuk op zee toeriep aan die bij hem waren: Zijt goedsmoeds, want er zal geen verlies geschieden van iemands leven. Na zoveel onweer zal een zoete kalmte volgen. Na zoveel slingeren, na zoveel bulderende stormen, na al dat tobben op de onstuimige zee van deze wereld, zult gij bezeilen een stille haven van verkwikkende rust. Daar zullen al uw tranen zijn opgedroogd. Daar zult gij wandelen in het licht. Daar zal uw geloof veranderen in aanschouwen, uw hoop in bezitting, uw gebrekkige liefde in verzadiging van zuivere hemelvreugde. Amen!

ZEVEN EN TWINTIGSTE KERKREDE

STEFANUS' BEGRAVING

HANDELINGEN 8:1,2

1 En Saulus had mede een welbehagen aan zijn dood. En er werd te dien dage een grote vervolging tegen de gemeente die te Jeruzalem was; en zij werden allen verstrooid door de landen van Judéa en Samaría, behalve de apostelen.

2 En enige godvruchtige mannen droegen Stéfanus tezamen ten grave, en maakten groten rouw over hem.

A. **DE** wijdvermaarde Egyptenaars droegen al vanouds zeer nauwe zorg over de ontzielde lichamen van hun overledenen.

1. Zo haast de menselijke ziel het sterfelijke deel had afgelegd, waren zij gewoon het dode lijk na het uithalen van ingewanden en hersenen, met asfalt of jodenwijn wel te doorwrijven, en hetzelfde met zeer lieflijke specerijen op te vullen en in gebalsemde windsels te omzwachtelen; teneinde zulke lichamen eeuwenlang voor alle verderf en verrotting bewaard bleven. Hierbij bleef ik niet, maar opdat dergelijke gebalsemde lijken niet gestolen werden, begroef men deze in verborgen plaatsen en ontoegankelijke gewelfde grafkelders, die hier en daar onder de aarde gemaakt of in harde rotsen uitgehouwen werden. Ook lieten de Egyptische koningen ter ere van hen grafnaalden van grote gebakken stenen opbouwen, in welker midden de grafkamer was, waarin hun gebalsemde lijken na de dood werden bijgezet. Hoedanige hemelhoge piramiden, van onder tweehonderd of driehonderd ellen dik, en in de lucht spits toelopende, nog heden ten dage bij Caïro en elders in Egypteland gevonden worden.

2. Deze zo zorgvuldige bewaring van de ontzielde lichamen der overledenen, sproot bij die oude heidense volken uit een soort van bijgeloof. Overmits zij zeer sterk dreven de verhuizing der menselijke zielen door de dood uit het ene lichaam in het andere; voor vast gelovende, dat de ziel van de overledene na in vele lichamen te zijn verhuisd, eindelijk eens tot haar eerste lichaam dat zij hier op aarde had omgedragen, zou weerkeren, en dan hetzelfde uit de doodslaap opwekken.

Maar wat ook het bijgeloof van deze heidense Egyptenaars geheel dwaas en verkeerd mag hebben voorgegeven aangaande de ziel van een overledene; lof verdienen zij nochtans in zoverre, dat zij geloofden de levendwording en opstanding van het gestorven lichaam.

De volkomen zekerheid hiervan ontdekt ons des Heeren Woord, waaruit wij op het klaarste verstaan dat het lichaam tot stof gekeerd, ten uitersten dage zal worden opgewekt, en dat de aarde en de zee al haar doden leveren zullen. In die hoop en volzekere verwachting op een zalige verrijzenis van dat zo gekneusde en geschonden lichaam van de heilige martelaar Stefanus, nu zalig in de Heere ontslapen, gaan de gelovige Christenen van de gemeente te Jeruzalem te werk, als zij hetzelfde ten grave gaan bestellen. Verzekerd zijnde, dat het lichaam, hoezeer nu in oneer gezaaid, eens tot heerlijkheid zal

worden opgewekt; en vermits hun Heere en Meester Jezus Zelf over de gestorven Lazarus had geweend, zo maken zij ook een grote rouw over hem.
In de voorgelezen tekst laat Lukas:

- I. Voorafgaan de felle woede der ongelovige Joden tegen de Christelijke gemeente te Jeruzalem, na de dood van Stefanus, in het eerste vers.
- II. Waarop hij, in het tweede vers, de begraving van Stefanus en de grote rouw over hem laat volgen.

EERSTE DEEL

In de grote vervolging tegen de Jeruzalemse gemeente:

A. Is de ongelovige Saulus een voornaam werktuig. En Saulus had mede een welbehagen aan zijn dood. In het voorgaande hoofdstuk had Lukas aangetekend, dat deze Saulus mede de hand gehad heeft in de steniging van Stefanus, staande derhalve aan diezelfde misdaad mede schuldig. Zij wierpen Stefanus ter stad uit en stenigden hem, en de getuigen legden hun klederen af aan de voeten van een jongeling, genaamd Saulus. Het verzwaart zijn misdaad nog, dat hij in de dood van deze rechtvaardige man genoeg nam, en deze goedkeurde: En Saulus had mede een welbehagen aan zijn dood. Gelijk dan de Joodse Raad Stefanus ter dood verwezen had, en zij met alle andere blinde ijveraars voor Mozes' wet in die dood een welbehagen hadden, menende daarmee Gode een dienst te doen, dat men een man, die men voor een godslasteraar hield, om het leven bracht; zo had ook Paulus nevens alle anderen mede een welbehagen daarin. Hij zag het met goede ogen aan, en met een innig zielsgenoegen.

1. Dit deed hij gewis in zijn onkunde en blindheid, hebbende alsnog geen kennis van de zuivere leer van het Christendom; en menende derhalve dat Stefanus die dood wel verdiende, als een lasteraar van Mozes en deszelfs wet; waarvoor deze Saulus nog ongelovig zijnde, zeer ijverde nevens alle andere farizese jongelingen, in de school van Gamaliël onderwezen. Is het een wonder dan, dat hij als een onwetende en blinde ijveraar, die voor de leer van zijn meester wilde uitkomen, een welbehagen had in de dood van Stefanus? Gelijk hij zulks ook naderhand, nu een bekeerd Christen geworden zijnde, met groot leedwezen en schaamte voor de Heere beleed, Hand. 22:20: Heere, toen het bloed van Stefanus Uw getuige vergoten werd, toen stond ik daarbij, en had mede een welbehagen in zijn dood, en ik bewaarde de klederen dergenen die hem doodden.

2. En zo leren wij hieruit, hoe de satan, die mensenmoorder van den beginne, onder de kinderen van deze wereld altijd zijn helse werktuigen heeft, en die gaande maakt en aanhitst. Gelijk hij hier een ongelovige Saulus deed, om de kinderen Gods te vervolgen en zelfs van de aarde uit te roeien. Die de vervolging dan aanstonds ter hand nemen uit verschillende gronden en beweegredenen.

Sommigen uit onkunde van de ware God, en Deszelfs dienst. Gelijk deze Saulus, naderhand Paulus, van een wolf in een schaap, van een vervolger in een prediker van Christus veranderd, openhartig beleed: Ik die tevoren een godslasteraar was, en een vervolger en een verdrukker; maar mij is barmhartigheid geschied, dewijl ik het onwetende gedaan heb in mijn ongelovigheid. En hetzelfde getuigde de apostel Petrus ook van de Joden, dat zij in hun onwetendheid en verblindheid de Vorst des levens gedood hebben. En nu

broeders, zegt hij, ik weet dat gij het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk ook uw oversten, Hand. 3:27.

Anderen richten de vervolging aan uit haat tegen de evangelieleer, als inlopende tegen hun zondige lusten en begeerlijkheden. De wereld haat Mij, zegt de Heiland; en waarom? Omdat Ik van dezelve getuig dat haar werken boos zijn.

Anderen weer, (om niet alles op te halen) nemen die vervolging bij de hand uit bijgeloof en daaruit spruitende blinde ijver; gelijk hier ook in Saulus plaats had. Dat maakt hen wijs, dat zij met de vervolging Gode een aangename dienst doen. De ure komt, zegt de Zaligmaker tot Zijn discipelen, Joh. 16:2, dat een iegelijk die u zal doden zal menen Gode een dienst te doen; en Hij voegt er nog bij in het 3de vers: En deze dingen zullen zij u doen, omdat zij de Vader niet gekend hebben, noch Mij. Opmerkelijk is hetgeen Luther van zichzelf verhaalt, dat hij eertijds, een strenge vijand van de Waldenzen of Boheemse broederen nog zijnde zei: De paus zozeer toe gedaan was, dat hij genegen was te doden, indien hij het zelf had kunnen doen of hulp te bieden aan die het wilden doen, al degenen die de paus maar een syllabe van gehoorzaamheid onttrokken.

B. Bij het stenigen van Stefanus, daar Saulus mede een welbehagen in had, bleef het niet. Na het doden van een der herders, viel men terstond ook op de schapen aan met veel hevigheid.

1. Het onweer van vervolging trof allereerst de Christen moederkerk te Jeruzalem, waarvan Stefanus een der zeven diakenen was geweest. En er werd te dien dage een grote vervolging tegen de gemeente die te Jeruzalem was. Dat te dezer dage de gemeente van Jeruzalem al zeer talrijk was in belijders, en door bekering van vele priesters niet onaanzienlijk, blijkt uit Hand. 5:7, daar Lukas heeft aangetekend: Het Woord Gods wies, en het getal der discipelen vermenigvuldigde te Jeruzalem; en een grote schare der priesters werd het geloof, dat is de geloofsleer, gehoorzaam. Welk een groot aantal van Christen belijders tot de verkiezing van zeven diakenen in die kerk ook aanleiding gaf. Dewijl nu zulk een menigte Christenen van de Joodse Raad gehouden werd, even hetzelfde te geloven en te belijden hetgeen zij uit Stefanus' mond gehoord hadden; geen wonder, dat zij na het ombrengen van deze heilige man voortvoeren met die allen te vervolgen, die het met hem hadden gehouden. Het kan zijn, dat zij ook gevreesd hebben dat het verspreiden van zulk een leer door de stad Jeruzalem, dat Jezus de Nazarener de heilige plaats zal verbreken, en de zeden veranderen die Mozes heeft overgeleverd, enige beweging en beroerte onder het volk zou kunnen veroorzaken. Althans, er ontstaat een grote vervolging tegen Christus' gemeente in die stad; zodat men op de gelovige Christenen, die men aanzag voor een hoop afvalligen van Mozes' wet, met veel woede aanvalt, deze grijpt, mishandelt en in de gevangenis werpt. En Saulus, in zijn blinde ijver voor de Joodse godsdienst, heeft hier weer een voorname hand in het vervolgen; zoals Lukas verhaalt in vers 3 van ons teksthoofdstuk: En Saulus verwoestte de gemeente, gaande in de huizen, en trekkende mannen en vrouwen, leverde ze over in de gevangenis. Buiten alle twijfel daartoe macht en last ontvangen hebbende van de Joodse Raad, gelijk hij in zijn verantwoording voor koning Agrippa betuigde, Hand. 26:9,10: Ik meende waarlijk bij mijzelf dat ik tegen de Naam van Jezus van Nazareth vele wederpartijdige dingen moest doen. Hetwelk ik ook gedaan heb te Jeruzalem; en ik heb velen van de heiligen in de gevangenis gesloten, de macht van de hogepriesters ontvangen hebbende; en als zij omgebracht werden, stemde ik het toe.

2. Dat die vervolging al zeer zwaar moet zijn geweest, blijkt uit de vlucht der gemeente uit die bloedstad Jeruzalem. En zij werden allen verstrooid door de landen van Judea en Samaria, behalve de apostelen.

a. Was er niemand der gemeente in Jeruzalem overgebleven door deze verstrooiing, de apostelen zouden die stad ook wel verlaten hebben. Weshalve men hier door de verstrooiing te verstaan heeft de grootste menigte der gemeente, benevens al de predikers des Woords, de evangelisten en diakenen, en die uit de zeventig te discipelen waren. In vers 4 wordt dit door Lukas nader verklaard: Zij dan nu die verstrooid waren, gingen het land door en verkondigden het Woord. Dezen mochten zich al van een tijdige vlucht bedienen om de vervolgingen te ontwijken, naardien de Heiland niet alleen hen aangeraden en geboden had: Wanneer zij u in de ene stad vervolgen vliedt in de andere; maar ook Zelf hun daarin was voorgegaan, zolang Zijn ure nog niet gekomen was.

b. Die verstrooiing wilde de Heere ook gebruiken als een gezegend middel in Zijn hand tot uitbreiding van de Christelijke leer door het Joodse land; want daardoor kregen zij gelegenheid om het Woord Gods te prediken in de landen van Judea en Samaria, om daar ook zielen te winnen en Christus toe te brengen, tot vermeerdering van Zijn Koninkrijk. Onder deze verkondiging van het Woord waren Filippus de evangelist, die naar Samaria ging, Ananias die te Damascus kwam, terwijl anderen naar Fenicië, Cyprus en Antiochië gingen. En zo zag men in deze uitgang der verstrooiden uit Jeruzalem dat woord der voorzegging vervuld, Jes. 2:3, dat de wet uit Sion zou uitgaan, en des Heeren woord uit Jeruzalem.

c. Onze opmerking verdient hier ook, dat de apostelen te Jeruzalem bleven. Zij werden allen verstrooid, zegt Lukas, behalve de apostelen. De reden van dit verblijf der apostelen te Jeruzalem zoeken sommigen, met de kerkvader Clemens van Alexandrië, in een zeer oude overlevering. Volgens welke onze gezegende Heiland twaalf jaren stelde na Zijn hemelvaart, in welke de apostelen tot de bekering der ongelovige Joden in Judea moesten blijven. De Heiland zou tot de apostelen gezegd hebben, gaat uit na twaalf jaren in de wereld, te weten met de evangelieprediking; waarmee de kerkelijke geschiedschrijver Eusebius overeenstemt, die deze overlevering uit zekere Apollonius mede verhaalt. Wat hiervan zij, de apostelen bleven althans een tijd lang te Jeruzalem, zo tot bewijs van hun kloekmoedigheid onder de vervolging en de Goddelijke bewaring en de bescherming daaronder, als ook om de overgebleven broederen aldaar, die hun bijstand onder de vervolging nodig hadden, in hun geloof te versterken tot kloekmoedigheid onder het lijden voor Christus' Naam op te beuren, met verzekering van een blijde uitkomst, hetzij in dit leven, hetzij na dit leven. En dan eindelijk ook tot die verdrukte gemeente nog meer anderen toe te brengen die zalig werden.

TWEEDE DEEL

Ten laatste besluit Lukas de ganse historie van Stefanus met de begraafing van deze heilige man, en de grote rouw over dat smartelijk verlies.

A. Wat de begraafing aangaat. En enige godvruchtige mannen, versta dezulken die uit de gelovigen te Jeruzalem onder de vervolging overgebleven waren, en zich over Stefanus, afgezien van die schandelijke dood hem ten onrechte aangedaan, niet schaamden, en droegen Stefanus tezamen ten grave. De spreekwijze zegt niet alleen dat zij het dode lijk van de martelaar, dat zeer gebroken en mogelijk met stukken maar aaneen hing, naar

het graf brachten, en dat deze lijkdragers dat gezamenlijk deden. Maar zij begrijpt ook in zich de gehele omslag en voorbereiding van het lijk ter begraving, naar het gebruik der Joden. Waartoe dan behoorde het reinigen van het lichaam met water, het zalven, het aantrekken van een doodskleed, de hoofd- en grafdoeken en windels tot omzwachteling. Alle welke plechtigheden zij waarschijnlijk zullen verricht hebben aan dit zo deerlijk mishandelde lijk naar tijdsgelegenheid, en zoals ze het beste in deze kommervolle tijden konden doen.

Ondertussen komt in bedenking, waar ter plaatse zij dit lijk gebracht en neergelegd hebben; want de gestenigde pleegt geen begraafplaats door de Joodse rechter vergund te worden. Het kan zijn, dat onder al dat woeden het gestenigde lijk op de aarde is blijven liggen, en dat na het vertrek der vijandige menigte deze godvruchtige mannen het hebben weggenomen, tot begraving voorbereid, en in stilte naar het een of ander graf gedragen, zoals hij het beste konden en de tijdsgelegenheid toeliet. Betreffende het gekruisigde lijk van de Heere Jezus weten wij, dat Jozef van Arimathéa met bewilliging van Pilatus het heeft genomen en in zijn eigen graf begraven. En zo kan ook iets dergelijks omtrent het gestenigde lijk van Stefanus zijn voorgevallen. Wat er van zij, het lichaam van Stefanus, hoezeer mishandeld en verpletterd, is ten grave gebracht, opdat het daar verga en tot aarde weerkere.

En zo mag de begraving van deze rechtvaardige nog als een zegen na zulk een schandelijke dood overkomen, gelijk het Gods Woord aangeeft. In zoverre zelfs, dat het missen van begraving voorkomt als een beklaglijke ellende ten opzichte van Gods volk in Ps. 79:2,3: Zij hebben de dode lichamen Uwer knechten aan het gevogelte des hemels tot spijsje gegeven, het vlees Uwer gunstgenoten aan het gedierte des lands. Zij hebben haar bloed rondom Jeruzalem als water vergoten, en er was niemand die ze begroef. Integendeel, hier wordt Stefanus' lichaam in de aarde gezaaid, in verwachting van de zalige opstanding uit de doden, gelijk het zaaien van het graan in de aarde, waarbij de apostel deze vergelijkt. Ook schijnt dat lichaam ter plaatse daar deze godzalige mannen het begroeven, alsnog te rusten in het stof. Want hetgeen men in de Griekse of Romeinse Kerk vertelt van het vinden van dat lichaam van Stefanus en deszelfs overbrengen uit het heilige land naar Constantinopel en Rome, of naar ergens elders, mitsgaders van de wonderen door deszelfs relikwieën en beenderen gewrocht, dat alles zetten wij op de rekening van het bijgeloof.

B. Dat het verlies van zulk een waardige diaken de gemeente te Jeruzalem zeer ter harte ging, geven zij ook door openbare tekenen van droefheid te kennen: En zij maakten een grote rouw over hem.

1. Het is bekend, hoe de patriarchen oudtijds met hun overleden vrouwen en nabestaanden gehandeld hebben, en de oudsten van Israël benevens al het volk met Aäron, Mozes en Samuel. En zo zal men hier ook zijn hartgrievende smart en droefheid over zulk een zwaar verlies openlijk betoond hebben, door zulke tekenen van droefheid als men gewoon was te doen bij het begraven van een zeer geacht en geliefd persoon; als daar was het scheuren van de klederen, het wenen en klagen, het vasten en op de borst kloppen, en meer dergelijke tekenen van grote rouw, onder de Joden in gebruik.

2. En zouden zij niet in het zwart gaan en bitter kermen? Niet zozeer om Stefanus' wil, die nu zalig in de Heere ontslapen was, en rustte van al zijn arbeid, terwijl zijn godzalige werken hem volgden; maar om het grote verlies dat er de gemeente Gods bij leed. Paulus wil niet, dat men over de ontslapenen bedroefd zal zijn, gelijk de heidenen die geen hoop

hebben, 1Thess. 4:13. Ondertussen ongevoeligheid past ook een Christen niet; vermits de Heere Jezus Zelf over Lazarus heeft geweend. Zich van zulk een getrouwe getuige van Christus beroofd te zien, van zulk een man, vol des Heiligen Geestes, des geloofs en der liefde, en wiens dienst in de Kerk door grote tekenen en wonderen dagelijks bevestigd werd, dat was waarlijk een zwaar verlies voor de Kerk van Jeruzalem. En derhalve over het verlies van deze heilige diaken grote rouw te maken, dat was Christelijk, en tevens ook een betamelijke wedervergelding voor zijn trouwe liefdedienst.

KOM, dat wij nu uit deze begraafing van Stefanus en de grote rouw over hem wat goeds leren tot ons zielsnut.

I. Het eerste is hierin gelegen, dat wij in dit kortstondige en wisselvallige leven de meeste zorg van ons hart daarover laten gaan, om begraven te worden in een vaste hoop op een zalige opstanding. Een hoop die in Stefanus was, een hoop die ook was in alle godzalige mannen, die hem begroeven en met grote rouw beweenden. Zij zullen hem gewis (alzo zij godvruchtigen in de tekst genoemd worden) in die verwachting begraven hebben, dat zijn zo deerlijk mishandeld lichaam eens weer levend zal worden; en hoezeer het in oneer gezaaid was door die steniging, eens in heerlijkheid zal worden opgewekt, en dan het verheerlijkt lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt.

Maar zullen wij dat van Stefanus en met die godvruchtige mannen, zijn begravers en beweners, op goede gronden hopen, dan moeten wij in dit leven eer wij sterven en begraven worden, onze oude mens en verdorven natuur afsterven en begraven, en met Christus worden opgewekt in een nieuw leven. Dan moeten ook onze lichamen tempelen wezen van de Heilige Geest, waarin Hij wordt gediend en verheerlijkt.

A. Wanneer nu velen die de Christelijke naam dragen, zich daarbij vergelijken, zij zullen, indien zij zichzelf niet bedriegen willen, moeten erkennen:

1. Dat zij vooreerst, aan die begraafing van de oude mens en aan die opstanding in een nieuw leven nog nooit met ernst gedacht hebben, veel minder daarover bekommerd zijn geweest. Zij weten van geen ander leven dan dat van de natuur, dat zij met de redeloze dieren der aarde gemeen hebben. Toen Paulus te Athene Jezus en de opstanding der doden predikte, zeiden de heidense filosofen, die zulk een prediking geheel vreemd voorkwam, van hem: Wat wil deze klapper zeggen? Hij schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden. Maar even zo vreemd komt ook de natuurlijke mens voor een geestelijke begraafing van de oude mens, en opstanding van de nieuwe mens. En evenwel des Heeren Woord leert deze zeer wenselijke en nodige waarheden zo duidelijk. Wij zijn dan, zegt Paulus in Rom. 6:4-6,8, met Christus begraven door de doop in Zijn dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden. Want indien wij met Hem één plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding. Dit wetende, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is. Indien wij met Christus gestorven zijn, zo geloven wij dat wij ook met Hem leven zullen vers 4-8. En zonder deze geestelijke begraafing en opstanding is er niet de minste hoop op een zalige opstanding des vlees namaals.

2. Maar ten andere, velen zullen moeten bekennen dat hun lichamen nog geen gepaste onderwerpen zijn van een zalige opstanding; alzo zij geen tempelen zijn van de Heilige Geest, zolang zij nog de zonde dienen en het vlees bezorgen tot begeerlijkheden, en hun ledematen aanleggen tot wapenen der ongerechtigheid.

Hoevelen, die leven alsof de graven nooit zouden geopend worden, en er geen opstanding der doden te wachten was? Zij zien dagelijks zovele lijken ter aarde dragen. De mens gaat heen naar zijn eeuwig huis, en de rouwklagers gaan in de straten om, Pred. 12:15. Zij vergezellen die lijken tot de uitvaart naar de groeve der vertering. En dat alles kunnen zij zien en doen ongevoelig, zonder enige achterdocht of bekommering over hun eigen dood en begrafting. Moeten wij van dezulken niet zeggen met de Zaligmaker: Laat de doden hun doden begraven?

Ja, dat velen zeer weinig denken aan hun aanstaande begrafting en de ontbinding van hun lichamen in het stof, dat bewijzen zij genoeg met sprekende daden. Want indien zij daaraan met ernst dachten, zij zouden dan zoveel niet op hebben en zoveel tijd niet besteden aan de versiering van hun lichamen met allerlei darte optooi. Het lichaam is het immers niet waardig! Het is maar stof en aarde en meer niet; wat bloedige aarde, met een dun vel overtrokken, van binnen een wormenaas en madenzak. Kon gij uzelf in het graf eens bekijken, gij zoudt ijzen en schrikken van uw lelijkheid. Wat verhoovaardigt zich dan aarde en as! mag ik hier met Jezus Syrach wel uitroepen.

B. Ei! leert uzelf eens recht kennen, dat gij zonder de Geest des levens, Die de mens wederbaren en veranderen moet in een nieuw schepsel, nog onder de geestelijke dood ligt. Tot dat einde, bidt God om uit uw doodslaap te worden wakker gemaakt; om aan uzelf als een geestelijk dode een walg te krijgen. En dat Christus door Zijn Geest in u wil komen, om u werkzaam te maken tot begrafting van uw oude mens, uw verdorven natuur, en tot opstanding van de nieuwe mens, die naar God geschapen wordt in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

C. En wat u aangaat, die met Stefanus en met al godzaligen in die hoop leeft dat uw vernederd lichaam uit het graf eens zal ontwaken ten eeuwig leven.

1. Wat moest die hoop u niet bemoedigen tegen alle kruis en lijden hier beneden? Het is maar een lichte verdrukking die zeer haast voorbijgaat, en in u werken zal een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid. Uw lichaam mag hier een korte tijd worden geplaagd en verdrukt; het mag gemarteld en gestenigd worden als dat van Stefanus, als de Heere u daartoe riep; het mag daarna in het graf in verderfelijikheid worden gezaaid; het zal eens in onverderfelijikheid en heerlijkheid worden opgewekt. De verzekering hiervan deed de oude kerkleraar Tertullianus zijn boek over die stof met deze woorden beginnen: Het vertrouwen der Christenen is de opstanding der doden. Ja, wat moest uw hoop op de opstanding u niet bemoedigen tegen de vreselijikheid van de dood, die maar voor een ogenblik is? Ook tegen al de naarheden van het graf, dat voor uw lichaam maar een slaap zal wezen tot de jongste dag, een rusten van al uw arbeid, terwijl uw ziel zal ingaan in de vreugde van uw Heere.

2. Het zal inmiddels uw plicht wezen, u gedurig gereed te houden tot uw verhuizing en begrafting. Ook veel te denken aan uw verrijzing uit het graf. Over het een en ander veel te denken, dat zal u van vele zonden weerhouden, en omzichtiger doen wandelen. Wanneer gij u des nachts te slapen legt, of des morgens uit de slaap ontwaakt; denk dan, het is een afbeelding van de dood, een schilderij van het graf waaruit ik eens zal worden opgewekt. Of zou die opstanding van uw lichaam de alles machtige God ondoenlijk wezen? Hij heeft alle haren van ons hoofd geteld; en zou Hij dan vergeten hebben te tellen al de stofjes waaruit Hij onze lichamen heeft samengesteld? Wel verre! Hij zal ze eens, waarheen ze mogen verstrooid wezen naar de vier winden des hemels, bijeenvergaderen en ze samenstellen tot hetzelfde lichaam dat wij hier beneden hebben

omgedragen. Zwarigheden, beken ik, steken er in dit voor ons eindig begrip onbevattelijk wonderwerk; maar Jezus snijdt ze af en beantwoordt ze alle met die weinige doch volle en krachtige woorden: Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods. Behalve de Heilige Schriften, wil Hij zeggen, die daar overvloedig van spreken, kent gij ook niet de kracht van God, bij Wie niets onmogelijk noch te wonderlijk is. Opmerkelijk is het, dat in de koran der mohammedanen op die vraag, wie zal de verrotte beenderen wederom doen leven? Dit antwoord gegeven wordt: Hij Die ze eerst een wezen gegeven heeft.

Maar laat ons Christenen met de Heilige Schrift spreken. Een Job gaf al in oude dagen zijn wetenschap met volle verzekering hiervan te kennen, dat als het gewormte zijn huid doorknaagd zou hebben, hij uit zijn vlees zijn God en Goël, wanneer Die de laatste over het stof zal opstaan, zal aanschouwen; en dat zijn ogen Hem zien zullen, en niet een vreemde, Job 19:25. Wel, hoort dan godvruchtigen! dat woord bij Jesaja de profeet, Jes. 26:19: Uw doden zullen leven, ook mijn dood lichaam, zij zullen opstaan; waakt op en juicht, gij die in het stof woont; want uw dauw zal zijn als de dauw der moeskruiden, en het land zal de overledenen uitwerpen.

II. Maar wij vinden ook in onze verklaarde tekst verschuldigde liefdeplichten aan godzalig overledenen, inzonderheid zulken die aan Gods Kerk hebben dienst gedaan; waarvan wij nog een woord moeten spreken eer wij eindigen.

A. Enige godvruchtige mannen, hebben wij gehoord, droegen de overleden Stefanus tezamen ten grave. Dat dit ons lere aan de gestorvenen barmhartigheid te bewijzen; bijzonder de lichamen derzulken die in de Heere zalig gestorven zijn, een eerlijke begrafenis te verzorgen. Overmits zij in hun leven ledematen waren van Christus' geestelijk lichaam, ik meen Deszelfs gemeente; werktuigen waren zij ook in Gods hand tot bevordering van onze zaligheid; ook waren hun lichamen huizen van Gods inwoning, tempelen van de Heilige Geest. Welke zorg droegen die twee godvruchtige vrienden van onze Heiland, Jozef en niet Nicodémus, voor zijn begrafenis? Een laatste liefdeplicht waarlijk, aan zulk een grote Meester wel dubbel verschuldigd. Iets dergelijks ontmoet ik in de derde eeuw der Christen Kerk. Door de heldhaftige kloekmoedigheid en onoverwinnelijke standvastigheid waarmee Marinus de marteldood ondergaat (hij was een voor naam krijgsoverste, een man van edele afkomst en zeer rijk aan goederen), daardoor wordt in het hart getroffen een van de meest aanzienlijke raadsheren van Rome, met name Asturius, een man van de keizer uitermate geliefd, en bij allen wegens zijn hoge geboorte en rijkdommen vermaard: Deze tegenwoordig zijnde bij de dood van de gemelde martelaar Marinus, neemt het lijk op zijn schouders, en draagt het weg op zijn witte en kostelijke klederen, en het lijk op het alleruitnemendste hebbende toegesteld, beschikt hij het behoorlijk ten grave. Uit dit verhaal van de kerkelijke historieschrijver Eusebius worden wij gewaar een schaduw en nabootsing enigermate van het doen der twee even gemelde vrienden van Christus; ik meen de aanzienlijke Joodse raadsheer Jozef van Arimathéa, en de overste der synagoge Nicodémus omtrent het lijk van onze Heere.

B. Ten laatste, hebben wij gezien dat diezelfde godvruchtige mannen Stefanus ten grave gebracht hebbende, grote rouw over hem maakten. Zulk een bedrijf past ons Christenen mede. Is iemand van onze lieve vrienden gestorven, het is even zo betamelijk als natuurlijk dat wij zijn uitgang uit deze wereld, waardoor wij nu zijn gezelschap, aanspraak en dienst voor altijd zullen missen, met tranen bewenen, en rouw over hem bedrijven.

Dan vooral, als zulk een lieve vriend en godvrezend mens, en nog veel meer als hij een Stefanus was; ik wil zeggen, als hij in enige dienst van Christus' Kerk de gemeente met leer of wandel stichtte en voorlichtte. En geschiedt zulk een rouwklage niet om des overledenen wil, die nu van alle moeite en verdriet verlost, zalig in de Heere rust; het verlies nochtans dat wij bij zijn dood lijden in het huisgezin, in de Kerk of in de burgerstaat, is een stof van rouw en geweën. Echter dienen wij zorg te dragen, dat die droefheid en rouw gematigd en geregeld zij. Het is waar, het valt bitter en smartelijk; maar de vertroosting Gods die wij onder sterfgevallen van onze lieve vrienden tevens ook aantreffen, moeten ons niet te gering wezen.

Hieromtrent dient een godzalig Christen de navolgende zaken in de vreze Gods in overweging te nemen.

Vooreerst, dat hier op aarde geen vereniging is die onscheidbaar is, dan alleen onze vereniging met God door Jezus Christus; maar dat alle andere verenigingen gebroken worden, zonder zelfs die uit te zonderen die de allernauwste is, namelijk die van onze ziel met ons lichaam. Alhoewel ook deze verbreking maar voor een tijd is, alzo zij beide in de opstanding weer verenigd worden. Men heeft derhalve met dankzegging aan de Heere te erkennen, dat Hij ons die vereniging zo onverdiend, en het gezelschap, hulp en dienst van goede vrienden en bloedverwanten ook van godvruchtige mensen of ook van voorgangers en Stefanussen in Gods Kerk, zo lange tijd verleend heeft; alzo God al voor lang die banden van vereniging met zulke lieve vrienden door de dood had kunnen losmaken.

Ten andere, door hun overlijden is een band gebroken, die ons aan de aarde vasthield, opdat onze verlangens meer opgewekt zouden worden naar de betere woningen in de hemel. En derhalve, hen recht beminnde, moesten wij meer deelnemen in derzelver gelukzaligheid, indien zij in de Heere gestorven zijn. Onder verlangens van in derzelver hemels gezelschap te wezen; temeer, naardien wij nog maar een kleine tijd na hen hier op aarde zullen overblijven; en wij hen mogelijk al binnenkort zullen volgen. Clemens van Alexandrië doet een verhaal van een zeker Christen in zijn tijd, namelijk op het einde van de tweede of het begin van de derde eeuw, met name Petrus: Dat hij zijn huisvrouw naar het martelaarschap (om voor Christus' leer te sterven) ziende heengaan, daarover zeer verblijd was, dat zij tot zulk een grote eer geroepen werd; en dat hij alzo mocht naar huis keren, dat zij hem had aangekondigd en vermaand om aan onze Heere te gedenken. Zodanig, zegt Clemens, was het huwelijk van dat gezegende paar, dat zij een volkomen genoegen en overeenstemming hadden, zelfs in die dingen (namelijk het leven) die hun het dierbaarste waren.

Ten derde, zijn enige onzer lieve vrienden in de Heere gestorven; al te groot is hun gelukzaligheid dan dat wij hun wederkomst zouden wensen, tenzij wij door verkeerde zelfliefde gedreven worden. Wij hebben ze niet verloren, maar vooruit gezonden. Ook verwachten wij, dat zij in de opstanding der rechtvaardigen zullen opgewekt worden, en wij hen dan zullen weerzien. Waarom Paulus ons vermaant, niet bedroefd te zijn gelijk de anderen, de heidenen namelijk, die geen hoop hebben. Want indien wij geloven dat Jezus gestorven is en opgestaan, alzo zal ook God degenen die ontslapen zijn in Jezus, wederbrengen met Hem. Zeer fraai en krachtig vind ik hier de redenering van Tertullianus, van de even genoemde Clemens een tijdgenoot, over dit zeggen van de apostel. Wij moeten ons die uitspraak van de apostel, zegt hij, gestadig te binnen brengen, zijt niet bedroefd over iemands ontslapen, gelijk de heidenen die de hoop op de opstanding

ontberen. En terecht; want indien wij in de opstanding van Christus geloven, dan geloven wij ook de opstanding van ons, voor welke Hij gestorven en opgestaan is. Indien nu de opstanding der doden vast en zeker is, dan moet de droefheid over de dood, en tevens het ongeduld der droefheid wijken. Want waarom beschreit gij een overledene, die gij immers niet gelooft dat verloren is gegaan? Waarom stelt gij u zo ongeduldig aan over een vriend, u door de dood ontrukkt, die gij gelooft dat eens in de opstanding weder zal komen? Het is maar een vertrek hetgeen men dood noemt. Hij is dan niet te beklagen die ons al voorgaat, maar hij is te verlangen. En dat verlangen zelf moet door geduld getemperd en gematigd worden. Want waarom zijt gij over zijn vertrek ongeduldig, daar gij hem welhaast volgen zult?

Zijn deze dingen nu alzo geliefden, gij moogt dan die godvruchtige begravers en de weners van onze heilige martelaar Stefanus daarin wel navolgen, dat gij over uw godzalige vrienden, in de Heere ontslapen, rouw maakt; echter dit zij altijd gematigd, en handelt in dezen gelovig, met een uitzicht op de zalige opstanding. Derhalve past hier zulk een droefheid niet, alsof ze voor eeuwig weg waren. Dat was de droefheid der heidenen, die de opstanding niet geloofden, en dus buiten hoop waren. Zij zijn van stonde aan dat zij stierven naar de ziel tot Christus hun Hoofd opgenomen in de zalige heerlijkheid; en zult gij dan over dat geluk dat zij nu in de hemel genieten, zoveel rouw bedrijven? Zijt gij ze vast kwijt; zij slapen thans met Lazarus in hoop op de zalige opstanding; dan zult gij ze voor eeuwig weerzien.

En nu gij door geloof en hart veranderende bekering Jezus' vrienden en liefhebbers geworden zijt, zo hebt gij ook tegen uw eigen dood niet te zeer te vrezen. Het is waar, de dood is een koning der verschrikking, maar alleen voor de goddelozen; ulieden daarentegen zal hij een blijde bode van een goede tijding wezen, die u komt aflossen van die moeilijke post in dit dal der tranen; die u komt los te maken van al die banden van zonden en ellenden; die uw ziel in het paradijs de derde hemel komt over te voeren. Het sterven mag u zwaar en bitter vallen; het zal evenwel niet lang meer duren. En gij kunt u met die aanmerking troosten, dat naar het onfeilbare woord van Paulus, 1Kor. 15:53, dit verderfelijke de onverderfelijkheid, en dit sterfelijke de onsterfelijkheid moet aandoen.

Wel, hoop dan volkomen op de genade die u toegebracht zal worden in de openbaring van onze Heere Jezus Christus van de hemel met de engelen Zijner kracht; wanneer onze vernederde lichamen opgewekt, en het verheerlijkt lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt zullen worden. En wij alzo, naar des Heeren onbedrieglijke belofte, 1Thess. 4:17, opgenomen zullen worden in de wolken, de Heere tegemoet in de lucht; en alzo zullen wij altijd met de Heere wezen. Amen.

E I N D E

APPROBATIO.

DE Professoren, uitmakende de Theologische Faculteit aan Hollands hoo-
 Schole, hebben met behoorlyke naaukeurigheid gelesen het werk van
 den Wel Eerwaarden en zeer Geleerden Heer JOHAN BARUETH,
 Bedienaar des Godlyken Woords te Dordrecht, genaamt: *Historie van den*
H. Stephanus, verklaart in XXVII Kerkredenen over Handel. VI, VII-en
VIII &c. en daar in niets ontmoet, het welk van de Regelmaat des Geloofs,
 de H. Schrift, en naar deselve uitgedrukt in de Formulieren van Eenigheid
 onzer Kerke, eenigfins zoude afwyken. In tegendeel, gelyk de Eerw.
 Schryver door verscheide reeds uitgegevene Werken zonderlingen lof heeft
 in de Gemeinten der Heiligen; zoo verblyden wy ons ook, dit Werk van
 dien inhoud te vinden, dat wy het zelve met alle vrymoedigheid den genen,
 die des Heeren Woord beminnen, mogen aanpryzen; als waar in dat gedeelte
 der H. Schrift, waar over het handelt, op eene korte, klare en verstaanbare
 wyse word geopent, elk gedeelte van *Stephanus Redenvoering* getoont word
 juyft tot syn *Oogmerk* te dienen, de geleerde belezenheid van den Schryver
 zoo blykt, dat daar van nochtans geene onbetamelyke voordoening word
 gemaakt, en alles zeer geschiktelyk tot betragting van ongeveinsde Godvrugt
 word toegepast. Wy wenschen daarom, dat God, naar den rykdom zyner
 goedertierenheid, dezen soo wel als allen den overigen arbeid, waar mede
 de Waardige Schryver met mond en pen Gods Kerke tracht te slichten,
 overvloediglyk gelieve te zegenen, en denzelven nog lange in syne gunste
 tot heil van Zion onder de levendigen Spare! *Leiden den 5 July 1770.*

BERNARDINUS DE MOOR

*Theol. Doct. & Prof. Facult.
 b. t. Decanus.*

JAN JACOB SCHULTENS
 EWALDUS HOLLEBEEK
 ÆGIDIUS GILLISSEN
 HERMANNUS SCHOLTEN.

OPDRAGT-BRIEF.

MYNE HEEREN EN HARTELYK GELIEFDE NEEVEN.

Elyk *Seneca* ergens in eene syner Brieven segt, dat hy sich verbeelde by synen Vriend tegenwoordig te syn, soo dikmaal hy synes Vriends Brieven ontfing, even eens is het met my gestelt. Hoe verre ook de plaatsen onser wooningen van den anderen afgelegen syn, waar door het ons tot op den huidigen dag niet is gegunt geworden, elkanders aangesigten te mogen aanschouwen, egter vertegenwoordige ik my telkens Uwen Aanlienlyken Persoon, *Heer Burgemeester*, en verbeelde my Denselven te sien en te spreken, in die onderlinge en gemeensame Briefwisseling, welke wy in Latynsche letteren begonnen, toen we als Jongelingen van gelyke jaren en ouderdom, Gy op de Brandenburgsche Universiteit in Uwe Geboortestad *Franckfort*, en ik op de Hollandische Universiteit te *Leiden*, ter Studie lagen, en sedert meer dan veertig jaren soo vriendelyk en gulhartig onderhouden.

Het heeft de Aanbiddelyke Voorzienigheid van den Wyzen God, die de bepalinge der wooningen voor het gansche geslagte der menschen op desen aardbodem gemaakt heeft, behaagt; Ons soo naauwe Bloedverwanten, wier beider Grootvaders, *BALTHASAR* en *THOMAS*, volle Broeders waren, door het verplanten van een' tak onser Familie uit Hoog Duitschland in dese Landen van Neder-Duitschland, van malkanderen aftecheiden;

waar

O P D R A G T - B R I E F.

waar door wy met gemeensame redenwiffelingen de een den anderen niet onderhouden kunnen, en hier door ook al dat soete en aangename voor altoos missen moeten, dat uit openhartige samenpraak van welmenende en liefhebbende Bloedvrienden geboren word.

Het was al vroeg in syne jeugd, dat myn Grootvader, **THOMAS BAERENREUTH**, het land en de Stad syner Vaderen verliet, en, by gelegenheid eener reis met synen Moederlyken Oom en Opvoeder den Heer **HARDESHEIM**, Eerste Pensionaris en Syndicus der Stad *Bremen*, en van wegens deselve en andere Hanze-Steden Envoye by de Heeren Staten, tot dese Nederlanden werd overgebracht. In welk land syner vreemdelingschap de Goedertierene God hem ook merkelyk geliefde te segenen en tot aanzienlyke Posten in den Kryg onder de Troupen van onsen Staat te bevorderen, tot dat hy in de Belegering voor Maastricht in het jaar 1676. als een dapper Krygs-Overste syn bloed storte, en aldaar voor ons Vaderland syn leven liet.

In dit goede land, waarin hy als Vreemdeling verkeerde, behaagde het Gode, wiens albestuurende hand hem herwaards geleid hadde, hem ook wortelen te doen schieten, door twee Sonen, die hem, in myne Geboortestad *Breda*, uit syn huwelyk aldaar geboren wierden, **JOHAN GODTLIEB** mynen Vader, dien hy tot den Koophandel schikte, en **WILLEM** mynen Oom, dien hy het genoegen beleefde, tot het vervorderen syner Studien, naar *Franckfort* te senden, ten huise van synen Broeder **BALTHASAR BAERENREUTH**, Rentmeester en Schatbewaarder van de Brandenburg-

sche

OPDRAGT-BRIEF.

ſche Univerſiteit, Uwe Hoog Ed. Grootvader, aan deſſelfs vaderlyke ſorge en toeverligt den jongen Student toevertrouwende, welken hy ook, naa gewone promotie, als Regtsgeleerde in ons *Breda* te ſyner tyd weêr t'huis ontſing.

Het ſyn dan niet alleen de naauwe banden van Bloed-
verwantſchap, die ons onderling verbinden, maar ook
gedienſtigheden, door Uwe Voorouders aan de myne
beſteed, die my tot ſchuldige erkenſenis aan Uwe Hoog
Ed. en Deſſelfs Aanſienlyk Huis verpligten. Waar by
komt de vriendelyke en openhartige verſtandhouding,
welke ten allen tyden tuſſchen ons en onſe wederzydſche
Ouders en Voorouders heeft ſtand gegrepen. Daar dan
alle hoop ſchynt afgeſneden, van malkanders tegenwoor-
digheid ooit in dit leven te ſullen genieten, ſoo door den
groten aſitand onſer woonplaatsen, als door de moeylyk-
heid, die aan ſulk eene verre reize vaſt foude ſyn, in
eenen Ouderdom van een en ſestig jaaren, als we beide
door Gods ſegen bereikt hebben; daar hoope ik, dat
niet alleen myne vorige uitgegeven Boeken, welke alle ik,
van tyd tot tyd, Uwe Hoog. Ed. heb toegelonden, maar
ook deſe OPDRAGT-BRIEF, benevens het BOEK
ſelve, dat ik thans de eere hebbe aan Uwe Hoog. Ed.
mitsgaders aan Deſſelfs eenigen en teêrgeliefden Soon,
op het allerschuldpligtigſte, optedragen, myn afweſen
by ULIEDEN eenigſins vergoeden ſullen.

Soo menigmaal ik Brieven ontfang van Uwe Wel Ed.
Geſtr. vriendelyke hand, *Heer Regerings-Raad* der
Franckforter Burgerey, dan word ik der Doopnamen
van wylen mynen Vader JOHAN GODILIEB
ge-

O P D R A G T - B R I E F.

gedagtig, hoewel hy synen Geslagtnaam BAERENREUTH somwylen by verkorting BAEREUTH schreef, om sich misschien, als synde een gebore Nederlander, naar de sagtere uitspraak van de Duitsche taal defer Nederlanden te schikken; sedert door my en door mynen eenigen Broeder naagevolgt, selfs ook noch al met eenige meerder versagting en letterversetting, overeenkomstig onsen Nederduitschen *Dialect* of Tongval.

Naa het vroegtydig en kinderloos overlyden, by de dertig jaren nu al geleden, van desen mynen eenigen Broeder, THOMAS BARUETH, in leven *Commissaris* in de Regtbank der kleine saken der Stad *Hoorn* in Noord-Holland, schynt Uwe Wel Ed. Gestr. thans de eenige overgeblevene van ons gansche Geslagt te syn (voor soo veel my bekend is) door wien de naam van het Aloude Geslagte der BAERENREYTEN levendig kon blyven; waar toe ons hope geeft Uw Wel Edelens Huwelyk in den voorleden jare ingegaan; 't welk Gode behaagt heeft met de geboorte eener jonge spruite, op den 16 Maart deses jaars goedgunstiglyk te segenen.

Voor de bysondere en gedistingueerde eere, by gelegenheid van den Heiligen Doop Uwes Eerstgeborene, door Uwe Wel Ed. Gestr. en Desselfs Hoog Aansienlyke Familie, my en mynen Name aangedaan, ben ik teer erkennende, en geve daar van thans eene doorstaande preuve, door dese HISTORIE van den Heiligen STEPHANUS ook Uwen Name, benevens den Name van Uwen *Heer Vader* toetewyen; op dat dit BOEK, niet alleen ten *Getuige* sy van een dankbaar gemoed, maar ook ten allen tyden in Uwe luisterryke

O P D R A G T - B R I E F.

Familie bewaart worde, tot een *Gedagtenis-Teken*, ook naa mynen dood, dat ULIEDER Aloud en Hoog Edel Gellagt ook eenen Dienaar van het fatig Euangelium van CHRISTUS, onsen gelegenden Heiland, heeft uitgelevert, die de CHRISTEN KERK in syn leven met mond en penne stichtede, en Gods Raad verkondigde aan de Volk-ryke Gemeente in de Hoofdstad van Holland *Dordrecht*, door de *Nationale Synode*, waar toe ook de *Brandenburger Godgeleerden* geroepen waren, alomme door de Christen Waereld vermaard.

Ontfangt dan, seer Geliefde en Hoog Geëerde Neeven, dit Boek, waar uit Gy sien sult, soo ik vertrouwe, dat Gy eenen Neef uit uwen Bloede en Maagschap in den Dienst van CHRISTUS hebt, die synen tyd niet onnut besteed en in syne gróotste ledigheid nooit ledig is; maar die sich altyd bezig houdt in het Werk van synen Groten Heer en Meester, opdat die komende, hem niet *ledig* maar *doende* mogte vinden.

God beware Uwe Aansienlyke Personen, teêrgeliefde Gemalinnen en alle die tot Uwen Huise en Gellagte behoren, by eene langdurige, voorspoedige en geheiligde Gesontheit! Hy make Uwe Regeeringe altyd loflyk en aangenaam aan de gansche Franckforter Burgerey! Hy segene Uwen Dienst aan Stad en Kerke en bysonder aan de seer beroemde *Brandenburger Academie* en *Universiteit*, die binnen Uwe muuren is, tot eere van synen grooten Naam!

Laat ons, soo lange Gods Goedheid ons vergunt, dat wy hier op aarde noch syn, onse nooit afgebroke vriendschap en openhartige gemeenschap, als soo naauwe Bloed-
ver-

O P D R A G T - B R I E F.

verwanten met Briefwisseling gestadig onderhouden; in eene gelovige Hoope en Verwachtinge, dat, hebben we hier elkanders aangesigten niet mogen sien, Gods aangesigte namaals in Geregtigheid mogen aanschouwen, als we elk op onse beurte, onsen loop Godsalig volëindigt hebbende, van onsen post sullen worden afgeloft, en dan van onsen Groten God en Saligmaker ontvangen eenen ryken ingang in syn eeuwig Koningryk. Soowenscht en bidt

**MYNE HEEREN EN HARTELYK
GELIEFDE NEEVEN.**

UWER HOOG EDELENS EN WEL EDELENS:

Seer Ootmoedige en Verpligte
Dienaar en Neef

JOHAN BARUETH.

DORDRECHT,
den 7 Mey 1770.

VOOR-

V O O R R E D E N.

N iemand, die eenige liefde voor den Christelyken Godsdienst heeft, en voor de Godlyke Ingeving dier Heilige Schriften, waar op deselve gegrond is, sal het misprysen, dat men in dese verdurve tyden van het allerwegen doorbrekend Ongeloof der Naturalisten en Vrygeesten, sich tegen derselver aanvallen ten stryde aangorde. Gelyk elk Christen geroepen word, om te stryden voor het Geloof, dat eenmaal den Heiligen is overgelevert, alsoo word een Opsener der Kerke, dien de wagt op Zions muuren is aanbevolen, noch bysonder geroepen, om in desen stryd in de Voorspitse te staan, voor de Eere van CHRISTUS synen Groten Meester en de belangen van syn Koningryk kloekmoedig uittekomen, den Vyand onbevreesd onder de oogen te sien, en hem door de kragt Gods, waar door men alles vermag, te wederstaan.

In dien post, waarin de Godlyke Voorzienigheid my gestelt heeft, hebbe ik, naar de mate der gaven van Gods vrye bedeeling, in myn laatst uitgegeven Boek my verset tegen de Hedendaagsche DEÏSTEN en VRYGEESTEN.

V O O R R E D E N.

TEN. *Niet tegen al wat het Ongeloof deser Waereld-
wyfen tegen ons Allerbeiligst Geloof inbrengt, maar in
het byzonder (gelyk de Tytel, voor dat Boek staande,
waar aan een Schryver moet beantwoorden, medebrengt)
tegen het gene dese Ongelovigen uit de KERKLYKE
HISTORIE tegen het CHRISTENDOM in-
brengen, om uit de Geschiedverhalen, daar in te vinden,
te bewyfen, soo sy sich verbeelden, dat de Christelyke
Godsdienst maar van eene menschelyke uitwinding soude
syn, en dat de voornaamste Leerstukken van het Chris-
tendom, als de Heilige Drieenheid, Christus eeuwige
Godheid, en die van den Heiligen Geest, het grote werk
der Verlossing van sondaren door 's Heiland Genoegdoe-
ning aan de Godlyke Gerechtigheid, en meer andere Grond-
stellingen, waar op de Christenen bouwen, maar van tyd
tot tyd in Kerkvergaderingen souden syn uitgevonden, en
der Kerke opgedrongen, soo dat 'er de Eerste en Oudste
Christenen niet van geweeten souden hebben, ja dat het
eene en andere ongerymt en tegen het gesonde Redenlicht
strydig soude weeten.*

*Dit myn Boek, waar in ik dese Bestryders van het
Christen Geloof, uit die selfde KERKLYKE HISTO-
RIE, welkers verhalen sy op menigerlei wyse verdraajen
en verdonkren, heb tegengegaan en wederlegt, begon ik
met een breedvoerig en noodig VOORBERIGT, waar
in ik alvorens op vaste gronden tragt te bewyfen de Waar-
agtigheid van onsen Christelyken Godsdienst. Dan gaa ik
voort met eene Nederduitsche Vertaling te geven, van
eene soo veel gerugt in de Waereld gemaakt hebbende
Fransche Voorreden, welke men geplaatst heeft voor het
soo-*

* *

soogenaamt Kort Begrip der Kerklyke Historie van den Abt **DE FLEURT**. Ik segge soogenaamt Kort Begrip, wyl men, naar de gewone loose en listige bandelwyse der **DEISTEN**, de Historische Verbaalen van gemelden Abt op veele plaatsen, niet alleen seer verminkt en verdraait heeft, maar ook al dat gene, dat daar in den Naturalist en Ongelovigen gansch tegen is, heeft uitgelaaten. Waar op ik dan volgen laat de nodige **WEDERLEGGING** van die Fransche Voorreden, van Artikel tot Artikel, mitsgaders van het verkeerde, dat ik in het Kort Begrip selve had aangetroffen: In sulc eene wyse van wederleggen, den ouden Kerkvader **CYRILLUS** van Alexandriën volgende; die alvorens synen Leser, uit de ten synen tyde noch overgeblevene Schriften van Keiser **JULIAAN**, onder het oog brengt, wat die van het Christendom afgevalle Vorst (in syn burgerlyk bestaan en zedelyk gedrag andersins pryswaardig) al heeft ingebracht tegen de Heilige Bybelschriften, en tegen de leer van Moses en die van onsen gesegenden Heiland en syner Apostelen. Daar op laat hy syne **WEDERLEGGING** dier Bybel- en Godsdiensft bestrydende Schriften van **JULIAAN** volgen; beantwoordende, van stuk tot stuk, des Keisers gedurige verdraajingen van den sin der Bybelschriften, Desselfs ongerymde lasteringen omtrent Moses en Christus leer, mitsgaders de onbetamelyke schers- en spotredenen tegen den Godsdiensft der Christenen (a).

Al

(a) Legantur D. **CYRILLI** Archiepiscopi Alexandrini Libri decem contra **JULIANUM** Apostatam pro Religione Christiana. Operum Tom. III. Editione Jo. Hervagii. Basileæ. An. MDXLVI.

V O O R R E D E N.

Al het welke de Keiser in syne jeugd had ingefogen in het School van den Heidenſchen Redenaar Libanius, die ook noch menig Schriſt tot lof van deſen Afvalligen Vorſt, naar deſſelfs dood, uitgaf, in de Griekſche Boekſaal van den veel wetenden JO. ALB. FABRICIUS te leſen.

Trouwens! daar 't het Ongeloof, blind omtrend de Godlyke Openbaring, en met het verdurve en ſwakke Redenlicht ſich enkel behelpende, aan bondige redenen en bewyſen tegen de Religie ontbreekt, ſchiet 'er niet anders over dan ſulk eene veragtelyke wapenruſting. De Ervarenheid beeft ſulks ſedert Juliaans tyden bevestigt, en doet het noch in deſe latere dagen, in een menigte der Vrygeeften, die ſich ſoo veel beter meenen gekweten te hebben, hoe ſe deſen Afvalligen Vorſt, die by hun ſeer hoog te boek ſtaat, in ſchimp- en ſpotſchriſten tegen de Godgewyde Schriſten nader komen. Als daar mede de overwinning te behalen is, moet ſekerlyk Lord Bullingbroke den prys behalen.

Ik heb den Franſchen Voorredenaar, hoe vernuſtig en ſchrande van geest, hoe cierlyk in ſchryfftyl, en hoe ervaren ook in de Geſchiedenis (welke begaaftheden in hem niet ontkent kunnen worden) op eene ſedige en beſcheiden wyle, onder het oog gebragt ſyne veelvuldige en ſeer grote miſlagen tegen de HISTORIE der KERKE. Ik heb hem aangeweſen, en ſoo ik meen, klaar en onweerspreeklyk, ſyne ongegronde redeneringen tegen de Geloofſtukken van het Chriſtendom, ſyne aanſtotelyke ſpotternyen en ſcherſingen, en liſtige ſchryfwyſe, door de gebreken van het Chriſtendom ſeer breed uittemeeten, en niet een enkel woord te ſpreken van het gene daarin deugdſaam en lofelyk is. Al het welke dan ſeer geſchikt is, om onkun-

*** 2*

-dige

V O O R R E D E N.

dige Lesers te misleiden. Groten dank was ik hem schuldig, soo hy de swakheid myner redeneringen tegen bem ontdekt en my aangeweefsen had, soo al niet met gelyke sedigheid en bescheidenheid, als ik om hem te overtuigen gebruikt heb, ten minsten met klare bewyfen en bondige redenen. Want wat sal het baten, by menschen die sich alleen door goede redenen laten leiden en overtuigen, den beroemden Voorredenaar, tegen wien ik de pen heb opgevat; met den Keiser JULIAAN gelyk te stellen, ja boven denselven tot de wolken te verbeffen? als men ergens schryft: Il est étrange qu'un empereur toujours guerrier trouvât du tems pour se jeter dans ces disputes de Sophistes. Mais ce prodige ne nous étonne plus, depuis que nous avons vu un plus grand guerrier que lui, écrire avec encore plus de force contre les préjuges. Voyez le discours, qui est à la tête de l'Abrégé de l'Histoire Ecclesiastique DE FLEURT. Nous avons eu des princes, qui ont écrit contre les superstitions & les usurpations de la cour de Rome, comme Jaques premier d'Angleterre, & quelques princes d'Allemagne. Mais aucune tête couronnée, excepté le héros dont je parle, n'a osé attaquer le poison dans sa source; non pas même le grand Empereur Frederic second, qui résista avec tant de courage aux persécutions, aux fourberies des Papes, & au fanatisme de son siècle. Ik sal die fransche aanbaling met voordagt en om gewigtige reden onvertaalt laten. Alsoo min sal men my met schimp en spot, of scheldingen, als hadde ik meer onverstandigen yver dan oordeel, vervaart maken. Ik lees dien schryftrant van sulke swakke geesten maar met veragting, siende dat se niets wesentlyks voor den dag brengen.

V O O R R E D E N.

brengen, en bedroewe my over de toomeloze driften, waar aan sulke ſchryvers en ſchryvertjes den ruimen teugel wieren. Het is een ſeer verſtandige aanmerking van den wyſen JOHN TILLOTSON, Lord Aertsbiſſchop van Canterbury, in eene ſyner Kerkredenen (b): The graveſt book that ever was written may be made ridiculous, by applying the ſayings of it to a fooliſh purpoſe. For a jeſt may be obtruded upon any thing. And therefore no man ought to have the leſſ reverence for the principles of religion, or for the holy ſcriptures, becauſe idle and prophane wits can break jeſts upon them. Nothing is ſo eaſy as to take particular phraſes and expreſſions out of the beſt book in the world, and to abuſe them by forcing an odd and ridiculous ſenſe upon them. But no wiſe man will think a good book fooliſh for this reaſon, but the man that abuſes it; nor will he eſteem that to which every thing is liable to be a juſt exception againſt any thing. At this rate we muſt deſpiſe all things, but ſurely the better and the ſhorter way is to contemn thoſe who would bring any thing that is worthy into contempt.

„ *Het deſtigſte boek dat ooit geſchreven is, kan men be-*
 „ *lagchelyk maken, door ſpreekwyſen daar in voorkomende*
 „ *op ſotte onderwerpen toepaſſelyk te maken. Want met*
 „ *alle ding kan men de gek ſteeken, en 'er een boerterye*
 „ *van maken. En daarom beboort geen menſch minder*
 „ *eerbied voor de grondwaarbeden van de Religie te beh-*
 „ *ben,*

(b) See Dr. JOHN TILLOTSON'S Sermons on ſeveral Subjects and Occaſions. Vol. I. Sermon II. Page 90. LONDON. Printed for R. Ware &c. MDCCXLII.

*** 3

V O O R R E D E N.

„ ben, of voor de Heilige Sebriften, om reden dat ydele
 „ en profane vernuften over defelve aan het boerten en
 „ spotten ftaan. Niets is ligter te doen, als defe en gene
 „ byfondere fpreekwyfen en uitdrukkingen, zelfs uit het
 „ beſte boek van de waereld, te nemen en defelve te mis-
 „ duiden, door eenen klugtigen en belagchelyken fin daar
 „ aan te geven. Dan geen wys man fal, om defe reden,
 „ een goed boek voor dwaas houden, maar integendeel
 „ hem, die het aldus misbruikt; en alſoo min fal by mee-
 „ nen, dat al wat men tegen eenige ſaak inbrengt, voor
 „ een billyk beſwaar en gegronde beſchuldiging moet ge-
 „ houden worden. Want ſoo doende ſou men alles in
 „ veragting brengen. Sekerlyk de beſte en kortſte weg
 „ is, dat men al defulke maar veragt, die iets, dat lof-
 „ waardig is, in veragting ſoeken te brengen”.

Niets is den Deïſten en Vrygeeften eigener en gemeener,
 dan aan de woorden en ſpreekwyfen van het beſte boek,
 dat in de waereld is (daar ik met dien groten Prelaat en
 Primaat van de Engelfche Kerk, even genoemd, den By-
 bel voor boude) eenen klugtigen en belagchelyken fin te
 geven; ten einde dat Godlyk Boek tot een voorwerp van
 raillerye en ſpotternye te maken, en langs deſen weg alle
 eerbied en ontſag voor het ſelve uit de barten der menſchen
 uitteroejen. Alle ſchriften dier Ongelovigen, die ſe,
 eenige jaren kerwaards, meeft in de Franſche taal, als de
 gemeenſte en bekendſte, door gansch Europa verſpreiden,
 en welke ik genoodſaakt ben geweest, met ſmerte myner
 ſiele, te lezen, ſtroomen over van ſchimp en ſpot, ſoo
 omtrent den ſpreckſtyl der Godgewyde ſchriften, als om-
 trent de Heilige Schryvers van en Spreckers in defelve.

Daar

V O O R R E D E N.

Daar het dese beillose Spotters meest hapert, is hunne diepe onkunde en onbedrevenheid, zoo in de Heilige talen, waar in die Schriften geschreven syn, als in de Schriftuurlyke Godgeleertheid; gelyk hunne mislagen, die ontelbaar syn; het een en ander klaarlyk uitwysen. Dese ongelukkige en beklagenswaardige Schryvers, die dat Heilig Boek, nooit met aandacht, maar altoos met vooroordeel en kleinagting lesen, vatten de spreekwyzen des Bybels, niet in dien sin, welke naar den aart der Grondtalen daaraan moet gegeven worden, maar in eenen valschen en bedrieglyken sin, welken hun dertel en speelsiek vernuft verciert, en aan die spreekwyzen soekt optedringen, en slaan dan aan het schimpen en spotten, om de Allerheiligste saken van den Christen Godsdiensl gansch klugtig en belagchelyk te doen voorkomen aan de Lesers bunner vergiftige Schriften, ten grootsten deele, door het beklaaglyk versuim eener Christelyke opvoeding, in de Godlyke waarheden ongeoesent en onkundig.

Ten einde dit kwaad, in onse dagen zoo sterk voortkruipende, te keer te gaan, en de Bespotters der Godgewyde Schriften te beschamen, is voor alle dingen nodig, dat men, met overtuigende redenen en bewysen, in helder daglicht stelle de Godlyk Wysheid, welke, uit die Heilige Schriften, aan alle kanten, klaarlyk schynt en doorstraalt; het sy men naauwkeurig beschouwe de spreekwyzen, naar derselver aart in den Grondtext en gepastheid in samenhang; het sy men aandagtig syn oog slaa op de Heilige Schryvers en Spreekers, die gansch gepast en doeltreffend schreven en spraken, en door dien Geest, waar van sy vol waren en in alle waarheid geleidt wierden, niets voortbrag-

V O O R R E D E N.

bragten, als het gene ter saak diende, en volkomen beantwoorde aan het einde en oogmerk, waar toe sy, en schreven, en spraken.

Ter bereiking van dit grote doelwit, heb ik dat voornaam gedeelte van het Heilig Bybelboek, 't welk de HISTORIE van den Heiligen Diaken en eersten Christen Martelaar STEPHANUS vervat, tot een onderwerp van Verklaring en Toepassing genomen; om daar mede, naar de tegenwoordige tydsomstandigheid van het doorbrekend Ongeloof, des Heeren Gemeente, myne en myner Amptgenoten sorge toevertrouwt, te sichten, voor het voortkruipend verderf te waarscbouwen, en optebouwen in het Gelove, dat eenmaal den Heiligen is overgelevert.

In de verhandeling deser gewigtige stoffe, is myn grote toeleg geweest, de Godlyke Wysheid van onsen Heiligen Diaken en Martelaar, en den Geest door welken hy sprak en syne Tegensprekers verstomde (soo als Lukas van hem getuigt) uit syne gebouden Redenvoering voor den Joodschen Raad, en uit alle derselver deelen, ten klaarsten te doen doorstralen. Daar toe heb ik, in elke KERK-REDEN, naa eene korte verklaring en opbeldering van ieder deel syner Redenvoering, telkens aangewezen; hoe gepast en doeltreffend dese Wyse en Heilige Man in dat redenvoeren gesproken heeft; wat kragt en gewigt in syne woorden en spreekwyzen en in al syn gezegde ligt opgesloten, om de Beschuldiging, tegen hem ingebracht, te beantwoorden, en daar door syne Vyandige Tegensprekers te bescbamen; en welk een Wys Redenbeleid hy door die gansche Redenvoering heeft in agt genomen, door de Joden enkel uit de Schriften van Moses en de Propheten, die sy bielden
van

V O O R R E D E N.

van eene Godlyke Ingeving te weesen, van de Waaragtigheid van den Christelyken Godsdienst te overtuigen. Waar door dan den Ongelovigen Vrygeest, die, gelyk op andere deelen van het Bybel-woord, soo ook op dese Redenvoering van STEPHANUS seer veel te bedillen heeft, als hadde hy veele niet ter saak dienende dingen daar laten invloeyen, de mond word gestopt.

Maar onder desen toeleg, om STEPHANUS woorden tot het regte Oogmerk, waar toe hy deselve sprak, te verklaren, en daarbenevens alle de gebeurde saken omtrent desen Heiligen Man in haar regte Doelwit te beschouwen, heb ik niet vergeten, alvorens het nodige licht aan de woorden en spreekwyzen van mynen Text bytesetten; tragtende sulks te doen soo klaar en verstaanbaar, als my immer mogelijk is, om my te schikken naar de bevattiny myner Toeboorders; voorbygaande dat geen verklaring nodig heeft; daar se nodig is, niet alle gevoelens der Geleerden bybrengende, maar het een of ander, dat van gewigt en eenige wederlegging waardig is; en dan het myne kort en klaar bewysende; ook niet stoutelyk in twyfelagtige saken iets bepalende, veel min in sulke dingen, die de swakke bevattiny van ons Aardelingen te boven gaan, en voor de verlichte begrippen der Hemelingen van God bewaart worden.

Ik ben voor sulck eene Preék-methode ten allen tyden geweest, en hoe ik ouder worde noch veel meer, welke eenvoudig, klaar en verstaanbaar is. Waarom ik volkomen toestemming geve aan de woorden van een seer vermaard en vredelievend Switserfch Godgeleerde, wiens Schriften ik met graagte en veel voordeel lees, J. J. ZIMMERMAN:

* * *

„ De

V O O R R E D E N.

„ De eenvoudigste wyse van Prediken, schryft by (c),
 „ noemenwe die, welke het bekwaamste is, om het ver-
 „ stand met het nodige licht te beltralen, en den wille
 „ tot toestemming en geboorsaamheid overtebalen”. Ook
 wil ik dien Geleerden Man de vryheid van oordeelen niet
 betwijfen, mits ik ook de myne behoude, als by verder
 schryft, voor sich selven overtuigt te weesen, dat dit de
 Engelfche Preëk-methode is. Ondertusschen komt het
 my voor, dat by de gebreken dier Predikwyse van onse
 Overzeefche Broeders, die men seer billyk daar tegen Jou
 kunnen inbrengen, ook wel fiende, niet kwalyk heeft ge-
 daan, dese Waarschouwing daar op terstond te laten vol-
 gen: Probe hic autem attendi velim, agi hic de methodo,
 non vero de præpostero ejus usu: novi enim quosdam
 horum Oratorum, aut nimis subtiliter ratiocinari, aut
 sæpe prolixiores esse in perorando; sed hoc methodi ipsius
 bonitati nihil detrahit. „ Maar hier op wil ik dat men
 „ naauwkeurig lette, dat hier enkel van de Predik-me-
 „ thode gehandelt word, en niet van het verkeerd ge-
 „ bruik, dat daar van gemaakt word: want ik weet,
 „ dat sommigen bunner Kerklyke Redenvoerders, of al te
 „ spitsvinnig redenkavelen, of dikwyls al te lang en uit-
 „ gebreid in het prediken syn; dit egter beneemt niets van
 „ de deugdelykheid dier Predik-methode selve”. Even
 het selfde kan men van onse Nederlandsche Predikwyse ook
 seggen, dat het kwaad gebruik niets van desselfs deugde-
 lyk-

(c) Vid. J. J. ZIMMERMANNI Opuscula Theologici,
 Historici & Philosophici Argumenti. Vol. II. Pars. I. Pag. 474.
 Impr. TURICI. An. MDCCLVII.

V O O R R E D E N.

lykheid beneemt. *Ik ben voor my jelven mede overtuigt, dat onse Predik-methode niet minder goed en deugdzaam is, indien de gebreken, door grote Neêrlandsche Godgeleerden, in de kunst van prediken seer ervaren, ons aangewezen, maar gemyd worden, ja die der Engelschen, in verscheide opsigten, noch overtreffende; ten minsten soo ik dit stuk sou moeten beoordeelen naar de Predikwyse der grootste Prelaten van de Engelsche Kerk, TILLOTSON, BEVERIDGE en BURNET, Bisschoppen van Canterbury, St. Asaph en Salisbury, wier Predikationen ik lees in de taal, waar in se uitgesproken en gescreven syn. Maar laat ik dese Godvrugtige Mannen en Hoogwaardige Vaders in God in ruste laten, waar in se al voor lang by bunnen Heer syn ingegaan. Elk meent, dat syne wyse van doen de beste is. Men kan ook, de gebreken mydende, op veellerlei wyse wel doen.*

Wat nu dese myne KERKREDENEN over de HISTORIE van den Heiligen STEPHANUS aangaat: de Leser moet niet meenen, dat by hier myne gewone en doorgaande manier van prediken vind. Indien by myne Predikationen gelieft te lesen over den PREDIKENDEN en WONDERDOENDEN CHRISTUS, verklarende in LXXXVIII Kerkredenen alle de Parabolen, Mirakelen en Leerredenen van onsen gesegenden Heiland, sal by bevinden, dat ik my naar den aart der stoffe en de onderwerpen, die ik onder banden heb, tragt te schikken. In Leerstellige en Zeden-bestierende Predikationen, die de Geloofsleer en Bekeering van den mensch, de oefening der Godsaligheid en een Christelyk leven raaken (die ik wel de meeste doe, en het nuttigste

* * * 2

voor

V O O R R E D E N.

voor myne Toeboorders achte) sou het niet seer te pas komen, veele dingen, uit de Historie der Kerke en uit de Letterkunde, daar onder te mengen; en ik sou het self afkeuren. Maar, gelyk de Meesters in de kunst van prediken ons wel vyf- of sesderlei soort van onderscheidene Predikwyzen, naar den aart der verschillende onderwerpen, waar over men predikt, aan de hand geven; soo moet de Leser indagtig wesen, dat by hier Historische Predikationen leest, waar in de Prediker de aandagt syner Toeboorderen niet alleen gaande houdt, door het bybrengen, hier en daar, daar het pas geeft, van eenige gevallen uit de gewyde en ongewyde Geschiedenis der Kerke, tot opheldering van sulc een' Historischen Text, maar waar door by ook deselve slicht en in de Geloofs-leere en oefening van een Heilig leven seer kragtig versterkt, als Je horen, dat 'er onder de Oude en ook Jongere Christenen en Martelaren sulke dappere en standvastige Krygsknegten van Christus waren, onsen Heiligen STEPHANUS niet ongelyk, en wat deselve al gedaan, geleden, geschreven en gesproken hebben, overeenkomstig de Geloofs-leere van het ware Christendom.

Gelyk ik, nu drie en twintig jaren al geleden, by het uitgeven van JACOBS DOODBEDDE over Gen. XLIX, eene der moeylykste stukken van den ganschen Bybel om te verklaren, veele Aanmerkingen uit de Taal- en Letterkunde daar by voegde (aan den voet der Bladzijden te lesen) welke meest alle gaan over den aart der Hebreuschs Grondwoorden en Spreekwyzen, vergeleken met die der Arabieren, Syriers, Chaldeen en andere Oosterlingen (als synde een Liefhebber der Talen en Discipel uit
bet

V O O R R E D E N.

het School van den Grootsten Taalkenner, ALBERTUS SCHULTENS) maar welke Aanmerkingen ik ook meest alle in de Latynsche taal schreef, naar den aart van sulc een stof; Alsoo geef ik u, Goedgunstige Leser! by dese Historische Predikationen ook eenige Nederduitsche Aanmerkingen uit de Historie en Letterkunde; als welke ik, naar myn gering oordeel, niet ontydig heb geagt; om van opmerksame Christenen, die het verval onser tyden van wegens het doorbrekend Ongeloof betreuren, gelesen te worden: Nademaal ik in die Byvoegselen aan den voet der Bladzijden, sulken onder de Deïsten en Naturalisten naar vermogen tegengaa, die de Schryvers der Heilige Bybelschriften onteeren en derselver verbullen, niet alleen bespottelyk, maar zelfs leugenagtig maken; of die met Moses en Christus leer en wonderwerken den spoot drijven; of die het Natuurlicht tot saligheid voor de Heidenen genoegsaam agten. Ook worden sulken onder de Christenen te keer gegaan, die de Besnydenis, mitsgaders de Joodsche Godsdienstpligten van Heidensche gebruiken tragten afte leiden; of die my toeschynen de bewyzen voor den Christelyken Godsdienst te verswakken. Het een en het ander egter heb ik tragten te doen met alle bescheidenheid en zedigheid, gevende de Schryvers, wier wanbegrippen ik wederleg, bunnen beoorlyken lof en eernamen, die se andersins dubbeld waardig syn, en my van schimpen, smaden, kleinagten, het gewone wapentuig van swakke geesten, ontboudende.

Maar van wat uitwerksel sullen alle wapenen syn ter bestryding van het Ongeloof, van wat kragt de allerbondigste redenen en overtuigensle bewyzen, soo de Chris-

* * * 3

tenen

V O O R R E D E N.

tenen niet beilig leven, en de leer van Christus, welke sy met den monde belyden, met bunnen wandel niet betragten? Gewisfelyk! het allerkragtigste wapen, om het Ongeloof, dat in dese verdurwe tyden soo veel veld wind, den doodsteek te geven, is dit, dat se dese les van den Opperleraar der Christenen, met allen ernst en yver, betragten, Matth. V: 16. Laat uw licht schynen voor de Menschen, dat se uwe goede werken mogen sien, en uwen Vader die in de Hemelen is, verheerlyken. Maar moet het kleine overblyffel der Godvrugtigen in het Christendom, die den Heere Jesus Christus en syne Heilige leer liefhebben, den onchristelyken wandel der Belyderen syner leer in dese dagen niet besugten? en klagen over soo veel Ongodsdienstigheid, Waereldsgefintheid, Weelde en Wel-lust, Dertelheid, Hoogmoed, Satheid van brood en stille gerustheid, en ontelbaar andere Ondeugden tegen beide de Tafelen van Gods allerbeiligste Wet? Als Deïsten en Naturalisten soo eene menigte van ondeugden in de bedendaag-sche Naamchristenen en Mondbelyders van den Christelyken Godsdienst sien, wat kunnen se anders denken? als, dese Menschen geloven selven niet 't geen sy seggen en belyden. Als se op de Voorgangers in den Christelyken Godsdienst sien, in allerlei gesinbeden van het verdeelde Christendom, vindende daar onder ook Trotschen en Hovaerdigen; de Waereld ten eenenmaal gelykformigen, luije buiken die dat Heilig Ampt maar uit de sleur en om den brode bedienen, overgegevenen aan de Geldgierigheid, Onregt-vaerdigen en Verongelykers van bunne naasten, lasse vlei-jers van Aansienlyken en Vermogenden, die op tydelyk belang maar doelende, veel beter hun hof weten te maken

by

V O O R R E D E N .

by de Goden deser Aarde, als by den God des Hemels; wat moet dat alles desen Ongelovigen niet een aanstoot wesen? voor al sulken onder hen, die, hoe ongelovig sy dan ook syn, evenwel van een Burgerlyk en Zedig gedrag syn, en menigmaal in Regtvaerdigheid, Eerbaarheid, Barmhertigheid, Weldadigheid en meer andere Deugden van de Zedenleer veele Naamchristenen beschaamt maken? Wat kunnen se anders denken? als, dese Mannen syn Bedriegers, en drijven den spot met God en met de Religie, en sy geloven veel minder als wy, dat gene dat se prediken en anderen leeren.

Voor ik eindige, vergun my, Goedgunstige Leser! dat ik alleenlyk, ter versterking van myn gezegde, tot een slot, hier byvoege de seer naadrukkelyke Redenering, te deser sake, van den Groten Kerkvoogd van Canterbury, al meer dan eens hier voren aangebaalt (d): This will still be an objection in the minds of those who are strangers and enemies to our religion. If the gospel were so excellent an institution as it is reported to be, surely we should see better effects of it in the lives of those who profess it. When we would persuade a heathen to our religion, and tell him how holy a God we serve, with excellent patterns we imitate, what spiritual and divine precepts of holiness and virtue our religion does contain; may not he reply, would you have me to believe you, when I see you do not believe your selves? If you believed your religion you would live according to it. „Dese Te-

(d) See TILLOTSON'S Sermon of the obligation of Christians to a holy life. Vol. I. Sermon VII. Pag. 189.

V O O R R E D E N.

„Tegenwerping blyft noch al over in het harte der sulken, die vreemdelingen en vyanden van onse Religie syn.
 „Indien het Euangelie (denkenſe) ſulk eene voortreflyke leer ware, als men daar van opgeeft, ſekerlyk men ſou daar beter effect van ſien in de levenswyſe der gene, die 'er belydenis van doen. Als we eens een Heiden tot onse Religie wilden overhalen, door hem te verhalen, hoe heilig een God wy dienen, wat voortreflyke Exempelen van navolging wy hebben, wat geestelyke en Godlyke geboden van heiligheid en deugd onse Religie bebelſt en voorschryft, ſou hy ons niet mogen te gemoet voeren;
 „Wat wilt gy van my hebben, dat ik u geloof, daar ik ſie, dat gy u ſelven niet gelooft? Want ſoo gy uwe Religie geloofde, gy ſoud overeenkomſtig deſelve leven”.
 En naa eenige dingen tuſſchen beide geſegt te hebben, vervolgt hy aldus (e): Let us take heed that we bring no scandal upon it by our lives, leſt the enemies of our religion ſay as *Salvian* tells us they did in his time, *Si Chriſtus Sancta docuiſſet Chriſtiani Sancte vixiſſent*: Surely, if CHRIST had taught ſo holy a doctrine Chriſtians would have lived holier lives. *Tully* tells us, that one of the ſhrewdeſt arguments that ever was brought againſt philoſophy was this, *quosdam perfectos philoſophos turpiter vivere*: that ſome great Philoſophers led very filthy lives. *Celſus* and *Porphry*, *Hierocles* and *Julian*, among all their witty invectives againſt Chriſtian religion, have nothing againſt it that reflects ſo much upon it as do the wicked lives of ſo many Chriſtians. The greateſt

en-

(e) See Pag. 190.

V O O R R E D E N.

enmity to religion is to profess it and to live unanswerably to it. „ *Laat ons toch sorg dragen, dat wy door*
 „ *ons kwaad leven geen laster op het Euangelie brengen,*
 „ *opdat de Vyanden onser Religie niet seggen, gelyk Sal-*
 „ *vianus ons verbaalt, dat se ten synen tyde deden, seg-*
 „ *gende; Si Christus sancta docuisset Christiani sancte*
 „ *vixissent, dat is; Indien Christus sulc eene heilige*
 „ *leer geleert had, de Christenen souden heilig geleeft*
 „ *hebben. Soo als Tullius Cicero ons verbaalt, was*
 „ *bet eene van de vuilste tegenwerpingen, welke men ooit*
 „ *tegen de Philosophie had ingebracht, quosdam perfectos*
 „ *Philosophos turpiter vivere, dat is, dat eenige grote*
 „ *Philosophen een schandelyk leven leiden. Een Heiden-*
 „ *sche Celsus en Porphyrius, een Hierocles en Juliaan*
 „ *hebben, onder alle bunne uitgesogte verwytingen tegen*
 „ *de Christelyke Religie, niets ingebracht, dat haar soo*
 „ *naa raakt, als bet kwaad leven van soo menige Chris-*
 „ *tenen. 't Is selfs de grootste vyandschap, welke men de*
 „ *Religie kan aandoen, dat men die belyd, en evenwel*
 „ *deselve op eene onverantwoordelyke wyse belceft.*

Dus breng ik, Goedgunstige Leser! myne ledige uren,
 van het Heilig Dienstwerk overschietende, al besig synde
 met lesen, mediteren en schryven door, my sorgvuldig wag-
 tende van ooit ydele dingen te doen, maar van den vroegen
 morgen tot den laten avond arbeidende in het Werk van
 mynen Heer, en gedurig op syne komste wagtende, als
 bereid tot eene salige verbuising; onder hartelyke wenschen
 en bede, dat God dit myn Werk tot eere van synen Naam
 en tot nut van syne Kerk wil doen gedyen, en dat de
 Godvrugtige Leser door het Woord der Waarheid werde

— 113 —

* * *

op-

V O O R R E D E N.

*opgebouwt, onder Kruis en Tegenspoed, en verdrukking
dezer bose Waereld met onsen Heiligen Diaken en Marte-
laar STEPHANUS standvastig blyve in het Geloof,
en soo wel door het lesen en gebruiken dezer KERKRE-
DENEN, als door het KRUIS-SCHOOL, dat
ik voor tien jaren schreef, bestuurt, b-mo.digt en ver-
troost mag worden, en gesterkt in de Hope des Eeuwigen
Levens. Amen.*

STE-

STEPHANUS

D E

D I A C O N

Den Eerwden Heer J. BARUETH toegewyd.

BARUETH die, vol van Yvervuur,
De blaân der Heilige Schriftuur,
Schoon vol geheimenis, verklaart;
En Godvrugt met Geleerdheid pjaart;
Daar ge onvermoeid met pen, en mond,
Ons leert het Heil van 't Nieuw Verbond!
Ontfang uw vroomen STEPHANUS,
Die ik gulhertig welkoom kus.
Hebt ge, ô BARUETH! Gods Kerk verplicht,
En my op 't Heilpad voorgelicht,
Myn Zangster werd 'er door bekoord:
En door Uw' arbeid aangespoord
Heeft zy Zyn lotgeval vervat in dees gezangen;
Ei wil die van heur hand, met Uwe gunst, ontfangen.

Zing STEVENS Martelkroon, zyn onverwelkbre glory,
Zyn Heldenmoed ter eer, en droeve Kruis History,
Versterk me 'ô G'êl! die in 't ongenaakbaar licht
Uw Hemelzetel op Saphieren hebt gesticht!

* * *

Zend

Zond uit Genade Uw' Geest: laat die myn' Geest geleiden,
 Om in de Daaden van myn STEVEN uit te weiden;
 Zoo scheeft myn Heldezang, uit Uw geheiligd blad,
 Zyn Martelende kroon in gloeiend goud gevat,
 En zal die dierb're kroon, van schitterend gesteente,
 Ophangen voor het oog van Uwe Kerk-Gemeente.
 't Gaat wel! ik zie den glans in STEVENS aangezicht:
 Een Englen aanzien door den gloed van 't Heilryk'st licht
 Der Euangelie Zon: hoe blinkt dien Hemel-luister
 In 't Sanhedrin der Joën, als in het ak'lig duister
 Een heldre blixemstraal! en nochtans heeft dien gloed
 Geen vat op 't Ongeloov, nog op 't verstokt gemoed
 Der Mannen die, vol waan, op Moses stoel gezeten,
 Zyn Wet, en 't Voorzegwoord, naar hun gedagten meeten:
 Waar door hun Wysheid suft, en 't suffende oordeel dwaalt.
 Geen Godsgeheim word door een Libertyn bepaald.
 Twist vry uw' sellen twist, ô Mannen van Cireenen!
 De Zon van STEVENS Heil heeft nog niet uitgescheenen:
 Neen, neen zy gloort, en blinkt, en straalt U in 't gezicht
 De staarende Oogen blind; daar ze in heur loop niet zwicht
 Voor Starrën die hier aan den Kerrekhemel schynen
 Van 't Joodsch Gebouw, maar die voor deze Zon verdwynen.
 Wat hoor ik? och! wat taal? het brullende onbescheid.
 Snort hevig aan, en schent met leugens en verweid.

Myn

Myn vroomen **СТЕПНАУС**, die feller aangegrepen
 Gefleurd wordt voor den Raad, min in de Ziel benepen
 Dan zy wier wanbedryf hun hart met schrik vervult,
 Voelt hoe zyn moed en kracht, vernieuwt met zyn geduld.
 Zoo kan een ouden Eyk, gebeukt door felle Winden,
 Voor zynen voet in de aard, een dieper schuilplaats vinden;
 't Geloof is sterk van kracht en grypt steeds nieuwen moed,
 Hoe meer 't gefolterd word, of tegenstand ontmoet;
 Dit blykt aan **СТЕПНАУС** daar hy, vol geeft en leven,
 De gryze Vaders noopt om hem gehoor te geven.
 't Rumor bedaard..... 't is stil.....! men luistert in de Zaal
 Naar zyn Godvruchte mond, dus was zyn Bybel-taal!
 „ De God der Heerlykheid verscheen reeds voor veele Eeuwen
 „ Aan Vader Abraham, dien Vorst van ons Hebreeuwen,
 „ Op wien wy roemen als zyn talryk nageslacht.
 „ De Godheid, die de deugd van vroomen Zielen acht,
 „ Sprak tot hem Abraham! ga, ga uit deze streken!
 „ Chaldea mag van U, en Uwe deugden, spreken!
 „ Verlaat het echter, schoon het is Uw Vaderland,
 „ En volg myn Hoog bevel: ik leide U aan de hand!
 „ Wie zoude ô Vaders! niet naar zulk een toefpraak hooren?
 „ Geen wonder dan dat Hy die met Geloovige ooren
 „ Ontving, en volgde straks 't bevel van Zynen Heer,
 „ Die al Zyn treden zag, en Hem met schat en eer

• • • 3

„ Ver-

„ Verrykte, en Hemelsgoed; schoon Hy in deze landen
 „ Geen voetbreed eigen kreeg, uit zegenende handen,
 „ Dan Hy die al 't beloop der rollende Eeuwen weet,
 „ De Almagtige Opperheer! zwoer met een duuren Eed
 „ Dat Hy aan Zynen Zaade, en duyzenden van Neven,
 „ Dit land ten eigendom, zoude in bezitting geven.
 „ Zoude ik ó Broeders, en ó Vaders door myn taal
 „ U alles melden, in een ordenlyk Verhaal,
 „ De dingen die ons zyn door Mozes opgegeven,
 „ En in Zyn Boeken tot ons onderricht gefchreven?
 „ Dan moest ik melden van de Heilbefnydenis
 „ Dat kenmerk des Verbonds, dat ons ten zegel is;
 „ Of zoude ik Ifaks beê, en Jacobs daan betrachten?
 „ Of die der Vaders van de twaalef Stamgeflachten?
 „ Dan fchetfte ik hunnen nyd die Jozeph drukte in 't graf,
 „ Zyn redding en 't geluk dat God hem weder gaf,
 „ Toen zyne Wysheid blonk in Koning Pharoos oogen,
 „ Die uit den Kerker hem ten Heerfcher deed verbogen:
 „ Egypten heugt nog van zyn onderheerfchappy,
 „ Hy tafte 't Koren op, de Honger week ter zy,
 „ De Honger die al 't Land, naby, en verr', deed beven;
 „ Die wyze voorzorg hield zyns Vaders huis by 't leven;
 „ Beschouw Zyn Broeders, in de Koninklyke Zaal!
 „ Herdenk Zyn wys beleid, en vriendelyk onthaal!

„ Gf

„ Gy weet ô Vaders! hoe Zy die hem eer verkochten,
 „ Met eerbied, en ontfag zyn Vorstlyk aanschyn zochten.
 „ Gy weet hoe Jacob met zyn gansche huysgezin
 „ Gemoedigd optoog', en door Hem vol Vadermin
 „ Ontfangen werd, zoo doet de Vorst, en Heer der Heeren
 „ Het bitterste verdriet in juichend heil verkeeren.
 „ Een vroomer Ziel staat pal in 't nypen van 't gevaar
 „ Of schoon een Boschleeuw brult met ysfelyk gebaar,
 „ En dreigt met Muil, en Tand, en met verwoede Blikken;
 „ Zy weet in God geruist, van wyken nog verschrikken.
 „ Ik zwyg, ô Vaders! Wat het Krooft van Abraham
 „ Naar heerscher Jozeph's dood zoo drukkend overkwam,
 „ Men zag de vuige Lift, het snood Geweld verzellen,
 „ En onze Vaders steeds met forschen arbeid kwellen:
 „ Men wierp, zoo ver ging 't woën van 's Konings wreed gemoed,
 „ De tedre Knechtjes in den dodelyken vloed;
 „ En in dat droevig Lot zag men ook Mozes deelen,
 „ De gryze Landstroom met Zyn biezen Kisje speelen,
 „ En voeren 't zagjes langs den groenen Waterkant,
 „ De Ryksprinces der Nyl in Vorstelyke hand.
 „ Dien Mozes was het die, om zyner Broedren smerte
 „ Tot in de ziel beroerd, Hun rampen nam ter herte
 „ Dien Mozes was het die, op Gods gedugt bevel,
 „ De vroomer Leydsman werd van 't Volk van Israël!
 „ Toen

„ Toen 's Allerhoogstens stem, die de Aarde doet bewegen,
 „ Hem riep, uyt brandend Bosch, tot Zyner Volk'ren zegen;
 „ Dien heiltolk is het dien Zy steeds, vol hoon en smaad,
 „ Weêrston den in 't gezicht met onbedachten haat:
 „ Zoo weet het onbescheid, met klauwen en met tanden
 „ De God-gewyde Deugd dolzinnig aan te randen!
 „ Dan hy in God geruſt, en ſteunende op die magt,
 „ Heeft op het Hoog bevel tien wond'ren voorgebragt.
 „ Tien wond'ren die zig door Egyptenland verſpreiden,
 „ Waarna Hy vol van moed ganſch Iſraël uit dorſt leiden
 „ Door huilende Woeflyn, en donkre Wildernis,
 „ Waar noch Egyptiſch Vleefch, noch ſpeelend Water is.
 „ 't Is dezen Mozes die, by felle Blixemſlagen
 „ En Donderen, de Wet aan 't Volk wilde overdragen,
 „ Toen het Aäron porde, om, wrevelig en ſtout
 „ Aan Horebs laagen voet, een Kalf van louter goud
 „ Te gieten, en dat Beeld, de geurigſte Offerhanden,
 „ Ô Onbezonnen drift! misdadig toe te branden.
 „ En zulks was niet genoeg: neen 't Volk van Iſraël
 „ Sloeg verder achter uit; hun dienſt werd Kinderſpel,
 „ Zy renden doiler voort om God op 't hoogſt te onteeren,
 „ Men zag den Waaren dienſt, in Valfchen dienſt verkeeren,
 „ De Remphans, Aſtaroths, en Molochs valſche goën
 „ Eerbiedigen, ja 't Krooſt, de jonge Kinders, doën.

„ Dus

„ Dus schriklyk wordt het doen der geen die God verlaten,
 „ Zyn waaren Dienft vertreen, en Zyn Geboden haten.
 „ Dan 'tEeuwig wazen 't geen al onze daden kent,
 „ Heeft vol barmhertigheid zich tot zyn Volk gewend!
 „ De God van Abraham, dacht aan Zyn milden zegen,
 „ En 't opgericht Verbond, waar door Zy heil verkregen!
 „ De Leidsman Jofua trok voort naar Canaän,
 „ En floeg op 't Hoog-bevel de Volk'ren met den Ban,
 „ En federt heeft Gods magt zyn Volk op 't ſterkt beveiligd:
 „ Tot David, die zyn Zang aan God heeft toe geheiligd
 „ Hy die Genà by God, en Eer by Menſchen vondt,
 „ Bevestigde Zyn Roem, in 't Eeuwig Zoutverbond,
 „ En nam Godvruchtig voor, uit dankbaarheid den Heere
 „ Een Huys te bouwen, hem alleen ter eeuwige Eere,
 „ Doch dit wierd namaals door Vorſt Salomon verricht;
 „ Hoe blonk dat Heerlyk Huis aan ieder in 't gezicht!
 „ Maar de Allerhoogſte die, in Zyn Saphieren Zalen,
 „ Een troon van esmaroud in 't Hemel Hof doet pralen,
 „ En voor wien 't Aardryk is een laage Voetſchabél,
 „ Sprak: ſchoon Ik U bemin, ô Volk van Iſraël!
 „ Ik Verkieſ geen Aardsch gebouw, geen Menſchen werk ter wóning,
 „ Hoe luifternvol 't ook zy in prachtige vertooning;
 „ Is 't niet Myn Almagt, die de ganſche Waereld ſchiep?
 „ Ja op Myn enklen Wil uit niets te voorchyn riep?

* * * *

„ K

„ Kierbie dien God, maar och! gy wilt naar my niet hooren.
 „ O Onbesnedenen van Harten, en van Ooren!
 „ Gy Knarssetandt van spyt, en wederstaat Gods Geest!
 „ Gelyk die daden van Uw Vad'ren zyn geweest,
 „ Zoo zyn ook Uwe daan, want wien der Heilpropheeten,
 „ Die ons de blyde komst des Heilands deden weeten,
 „ Vervolgden zy niet door verdrukking, smaad, en hoon:
 „ Ja, 't schreid den Hemel aan! zelfs met verwoede doon,
 „ En gy, gy die nog zelfs met Uwe eigene oogen
 „ De Zoon des Eeuwigen, de Schepper uyt den Hoogen
 „ In onze streken zaagt, hebt o vervloekte daad!
 „ Verraad, en Moord gesmeed, in Uwen helichen Raad,
 „ Gy, Gy hebt Davids Heer, en 't voorwerp zyner Zangen
 „ Aan een gevloekten Paal, o Wreeddaards! op doen hangen!
 „ Gy die de Wet ontving ter betring van 't gemoed,
 „ Vertrap het reyn Gebod met onbezonnen voet!
 Verschrikt geen Zeeman, schoon de donk're wolkgordynen
 Het oog beletten om de Zon te zien verschynen,
 Wanneer op 't zwarte floers, de roode Bliksem gloeit;
 Het dommelend gerucht des schorren Donders loeit?
 Veel min wist STEPHANUS van aarselen noch schrikken,
 In die gevloekte Zaal, want in deeze oogenblikken
 Zag Zyn Godvruchte Ziel, ontfonkt door Hemel-min,
 Met oogen des Geloofs den ruimen Hemel in!

Ja

Ja zelfs zyn Ligchaams oog zag Christus die, gezeten
 Aan 's Vaders Regterhand; aan Hem Zyn gunst deed weten;
 Myn STEVEN roemde in God, en zelde: ik zie den Troon
 Omringt van Seraphyns ten dienste van Gods Zoon!
 Maar wordt een weerloos Lam van Wolven vaak besprongen?
 Niet min zie ik den Raad op STEVEN aangedrongen,
 Men dieft, en slaat, en sleurt, en sloot, en schopt hem voort!
 Ik zie die vroome Ziel, thans buiten aan de Poort,
 Myn God.....! waar bergt Hy zich? een Hagelbui van Steenen
 Valt plotsling op hem neer, en nog zie 'k hem niet weenen!
 Hy toont een staalen moed, en onverschrikt geduld,
 Een Ziel met Heilgeloof, en Hemelmin vervuld.
 Daar valt hy knielend neer, en roept: ó Heer der Heeren!
 Ei doe dit wanbedryf niet op hun kop weêrkeeren.
 Ontfang gy mynen Geest, nu reeds deze Aarde moel
 En reken hunne schuld, hen niet naar waarde toe!
 Hy zwygt....! hy laat de Ziel uit 's ligchaams Kerker glippen,
 Hy sluit Zyne oogen, en de bleek besturven lippen.
 Daar ligt 't ontzielde Lyf, dat God steeds Eere gaf!
 En werd door vroome Liën gedragen naar het Graf.
 En wagt daar om op nieuw, by 't Heerelyk verryzen
 Zyn Heer, en Heiland op verheven wys te pryzen.
 Geef gy, o Heiland! die uit blinkend zonne Goud
 Uw Koninglyk Paleis, en Hoffstad, hebt gebouwd,

* * * *

12

En die van daar Uw Geest, wilt in Uw Kerke zenden,
Dat ik me ootmoedig leer tot Uwen Throon te wenden;
O Koning myner Eer, voor wien ik nedrig kniel,
Schenk My Uw' goeden Geest, regeer in myne Ziel,
Dan zal ik 't heil-ryk spoor van Vroomen **STAVEN** drukken!
En vruchten van Geloof door Uwe Liefde plukken!
Dan volge ik vol van moed, tot aan het uur der dood
Schoon niet als Martelaar, myn vroomen Amptgenoot.

A. BLUSSÉ.

DORDRECHT 1770.

